

अढीदीपना नकशानी हकीगतनुं पुस्तक.

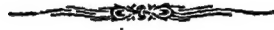

एमां जंबूद्वीप, लवणसमुद्र, धातकीखंड, कालोदसमुद्र,
अने पुष्करार्द्ध द्वीप संबंधि शाश्वता पदार्थोंनुं सविस्तर वर्णन

तथा

चोवीश दंरुके स्थिति आदिक पांत्रीश द्वार प्रमुख

अनेक प्रकारना बूटा बोलोनो समावेश करेखो ठे.

ए ग्रंथ

समस्त निश्चयार्थ जिज्ञासु एवा सम्यग्दृष्टि जनोने वांचवा धारवाना
खपमां आववा योग्य जाणी.

श्रावक, ज़ीमसिंह माणके.

जाणजी माया सारु श्रीमती काल सभा जैन पुस्तक

स्तनगढ़ (राजस्थान)

श्रीमुंबापुरीमध्ये.

निर्णयसागर नामक मुद्रालयमां बालकृष्ण रामचंज घाणेकर पासे

मुद्रित कराव्युं ठे.

KECHJI KIRJI & CO., BOOK-SELLERS

566, Pyahoni, BOMBAY.

मेघजी हिरजीवा शके १८३१ संवत् १९६५ सने १९०९.

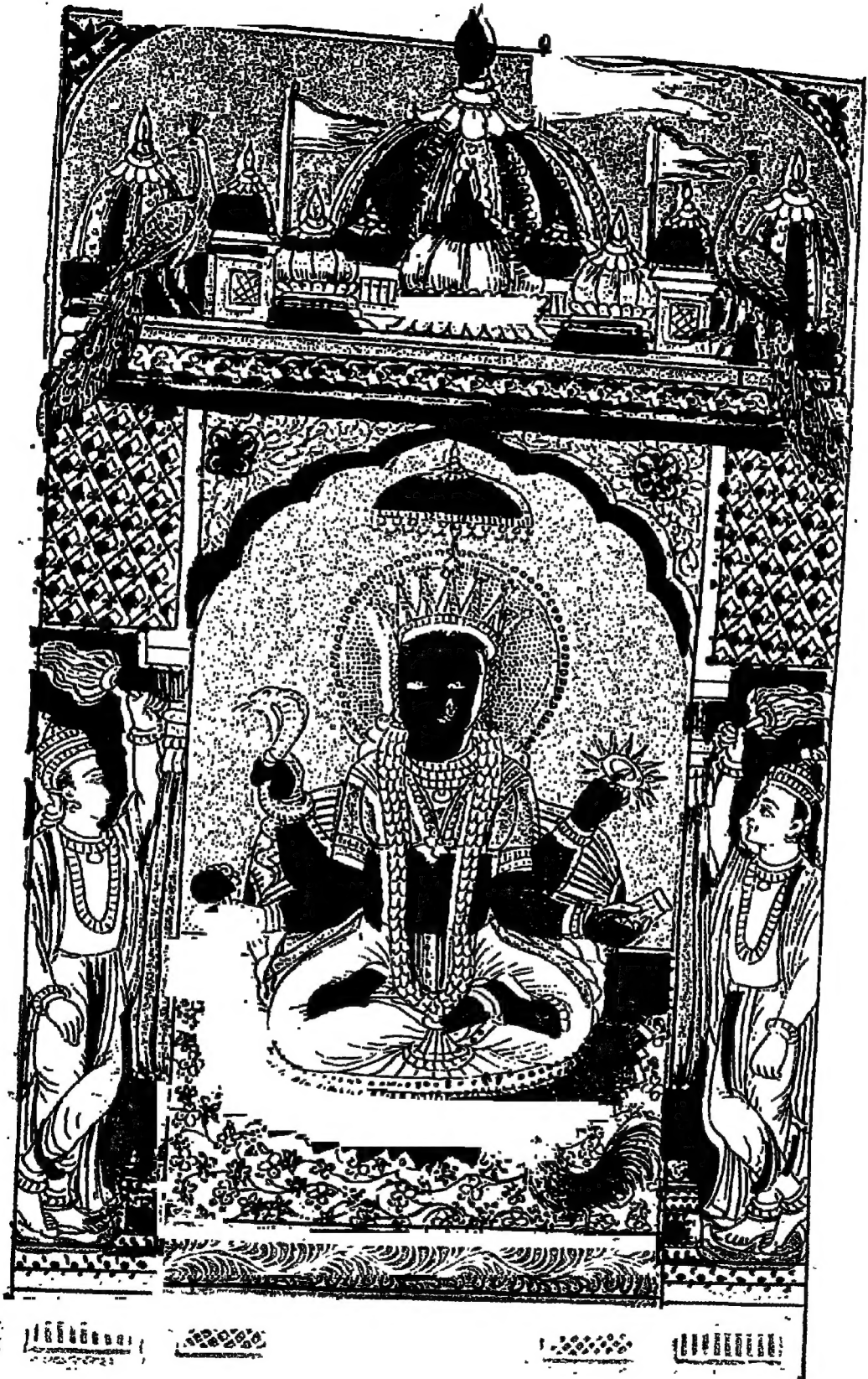
५६६, पाचुकी-सुनी.

आ पुस्तकने छपाववा संबंधी सर्व हक छपावनारें पोताने खाधीन राख्यो छे.

अनुक्रमणिका.

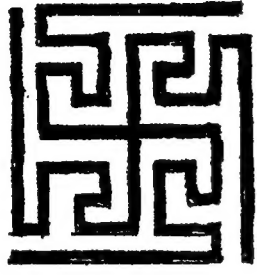
क्रमांक.	पृष्ठांक.	क्रमांक.	पृष्ठांक.
१ असंख्याता द्वीपसमुद्रनुं प्रमाण....	१	१९ विजयनी बत्रीश नगरीनां नाम....	६७
२ जंबूद्वीपनां संक्षेप परिध्यादि.	१	२० सीतासीतोदा अने वननुं वर्णन...	६९
३ अढीद्वीपमां कया कया पदार्थ ठे.	२	२१ जंबूद्वीपना योजननो शरवालो	७०
४ अढीद्वीप मांहेला शाश्वता पदार्थो		२२ तीर्थकर चक्रवर्तीनी उत्पत्ति.	७१
एकतालीश बोले संक्षेपे कह्या.	२	२३ नीलवंत पर्वत वर्णन.	७१
५ जंबूद्वीपनी जगतीनुं वर्णन.	२०	२४ रम्यक्यौगलिकक्षेत्र वर्णन.	७१
६ विजयदेवनी राजधानीनुं वर्णन.	२९	२५ रुक्मिपर्वत वर्णन..	७२
७ चरतक्षेत्र वर्णन.	३५	२६ हैरण्यवंत यौगलिक क्षेत्र.	७२
८ चरतमां अयोध्यानुं प्रमाण.	३६	२७ शिखरी पर्वत वर्णन.	७२
९ वैताल्य पर्वत वर्णन.	३७	२८ बार आरानुं स्वरूप.	७३
१० उत्तरार्द्ध चरतवर्णन.	४०	२९ गंगार्सिंधुना बिलनुं स्वरूप.	७५
११ चूल्हाहिमवंत पर्वत पद्मद्रहादिक....	४०	३० चंद्र सूर्यनुं स्वरूप.	७७
१२ गंगा सिंधु तथा प्रपात कुंरु.	४२	३१ परिधिनो गणित तथा यंत्र.	८१
१३ हिमवंत युगलक्षेत्र वर्णन.	४५	३२ गणितपदना हीसाव तथा यंत्र	८१
१४ महाहिमवंत पर्वत वर्णन.	४५	३३ जीवा गणित अने यंत्र.	८२
१५ हरिवर्ष यौगलिक क्षेत्र वर्णन.	४७	३४ इक्षुकरवानी समजण....	८६
१६ निषेध पर्वत वर्णन.	४८	३५ धनुष्य गणित उपाय तथा यंत्र....	८६
१७ नदी, डह, कुंरु वर्णन.	५०	३६ वाहाकरणविधि तथा यंत्र.	८६
१८ महाविदेह क्षेत्र वर्णन.	५४	३७ प्रतर करवानी विधि तथायंत्र....	१००
१९ गजदंतगिरि वर्णन.	५४	३८ घनगणित करवानो विधि.	११२
२० उत्तरकुरुक्षेत्र वर्णन.	५५	३९ घनगणित यंत्र स्थापना.	११४
२१ उत्तरकुरु मांहेला डहनुं वर्णन	५७	४० इक्षु प्रमुखना सिद्धांक.	११४
२२ जंबू वृक्ष वर्णन.	५८	४१ जिह्वा प्रमुख गणितनी गाथा....	११५
२३ देवकुरुक्षेत्र वर्णन.	६०	४२ लवणसमुद्रनो अधिकार.	११७
२४ मेरुपर्वत वर्णन.	६१	४३ छप्पन्न अंतरद्वीप वर्णन.	१२१
२५ जडशालादि चार वननुं वर्णन	६२	४४ धातकीखंडनुं वर्णन	१२३
२६ तीर्थकर जन्माजिषेकनी शिला	६६	४५ कालोद समुद्रनुं वर्णन.	१२८
२७ महाविदेहना बत्रीश विजय.	६६	४६ पुष्करार्द्ध द्वीपाधिकार.	१२८
२८ वहास्कार पर्वत वर्णन....	६७	४७ बीजा द्वीप नदी पर्वतादिक.	१२९

क्रमांक.	पृष्ठांक.	क्रमांक.	पृष्ठांक.
५८ ब्रह्माक्षेत्राणां प्रमाण....	१३०	तथाविमानोनी लंबाश्च आदिक. १७०	
५९ मनुष्यक्षेत्रमां पर्वत संख्या.	१३१	७१ समुद्रोना पाणीना स्वाद	१७०
६० मनुष्यक्षेत्राणी बाहिर कया पदा.		७२ देवोना शरीरना प्रमाणनो यंत्र. १७१	
र्थ नशी? ते कस्या ठे....	१३१	७४ त्रायस्त्रिंशकादि देवो तथा वाण	
६१ नंदीश्वर, रुचक अनेकुंजलक्ष्मीप. १३२		व्यंतरेंद्रोना चिन्ह, वर्णादिक....	१७२
६२ अढीछीपमां मनुष्य संख्या.	१३२	७५ प्रतरे प्रतरे त्रिखूणादिक, विमा. १७३	
६३ चोवीश दंमकनां नाम.	१३६	७६ विमानोने आधार, चिन्ह, पृथ्वी	
६४ शरीरादिक पांत्रीश द्वार एमां अ		पिंरु, त्रिखूणादिकविमान संख्या,	
द्वयबहुत्वद्वारना अष्टाणु बोल ठे. १३७		किद्विषिदेवोनां आयुष्यादि यंत्र. १७५	
६५ चोवीश दंडक मांहेला प्रत्येक दं		७७ लोकांतिक देवोनुं स्वरूप.	१७७
मके शरीरादिक पांत्रीश द्वार	१४७	७८ वैमानिक देवोने अवधिज्ञान....	१७९
६६ जवनपति देवोनुं स्वरूप.	१६४	७९ नारकीना आयुष्यनो यंत्र.	१८०
६७ दश निकायनां नामादिकयंत्र	१६५	८० नारकीनो पृथ्वीपिंरुादिक यंत्रो. १८२	
६८ जवनपति व्यंतर देवीनुं आयु....	१६६	८१ नारकीने घनोदध्यादि आधार. १८७	
६९ जवनपतिना इंद्र तथा जवन	१६६	८२ ठ प्रकारना पदयोपमनुं स्वरूप. १८९	
७० व्यंतर देवोनुं स्वरूप.	१६६	८३ शो प्रकारना रत्नोना जेद.	१९२
७१ ज्योतिषी देवोनुं स्वरूप.	१६७	८४ कया कया जीव नरकमां जाय. १९२	
७२ ज्योतिषी तथा वैमानिकायु.	१६९	८५ कया मनुष्य कयी गतिमां जाय. १९३	
७३ लोकपालनुं आयु तथा प्रतरे प्रत		८६ चक्रवर्तिना चौदरत्न स्वरूप.	१९४
रे आयु कहेवा माटे उपाय.	१७१	८७ सिद्धिशिल्पा स्वरूप पूर्व संख्या. १९५	
७४ चारे निकायनी अग्रमहीषी तथा		८८ तीर्थकरादित्रेवीश पदवीनां नाम. १९५	
वैमानिकनो प्रतर संख्या यंत्र	१७४	८९ उत्सेधादि अंगुलनुं स्वरूप.	१९६
७५ प्रतरे प्रतरे उत्कृष्टायुनो यंत्र	१७५	९० जूदी जूदी योनियोनो विचार....	१९७
७६ वैमानिकना त्रिखूणादि विमान....	१७६	९०१ उपक्रमादिक आउखानुं स्वरूप. १९७	
७७ सौधमेशाने देवीनी उत्पत्ति.	१७७	९०२ अढारनात्रानां नाम.	१९९
७८ देवोना सर्व प्रकार केटला ठे....	१७७	९०३ अशुचध्याननां त्रेशठ स्थानक. १९७	
७९ जवनपतिनां आचरण चिन्हादि. १७७		९०४ उपदेश रत्नकोष ठहोतेरजेद	१९९
८० अढीछीपगत चंद्र सूर्य संख्या....	१७७	९०५ न जाणे न आदरे न पाळे इ	
८१ ज्योतिषीना विमानवाहक देवो		त्यादि अष्टजंगीनुं स्वरूप.	१९९

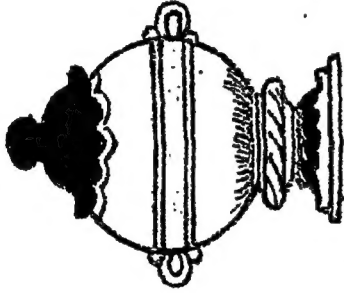

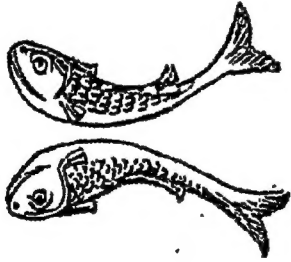
नंदावर्तः

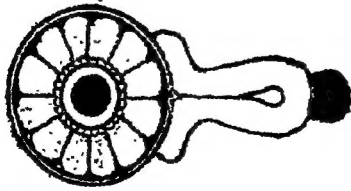
श्रीवत्सः

मत्स्यजुगलः

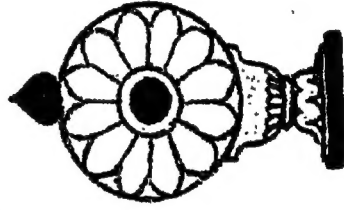
दरपिठाः

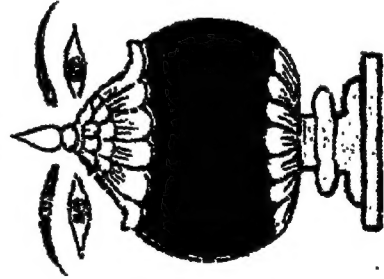
स्वस्तिकः

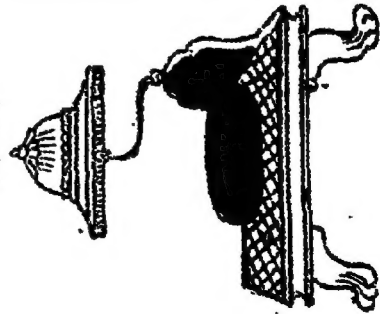
संपुष्टः

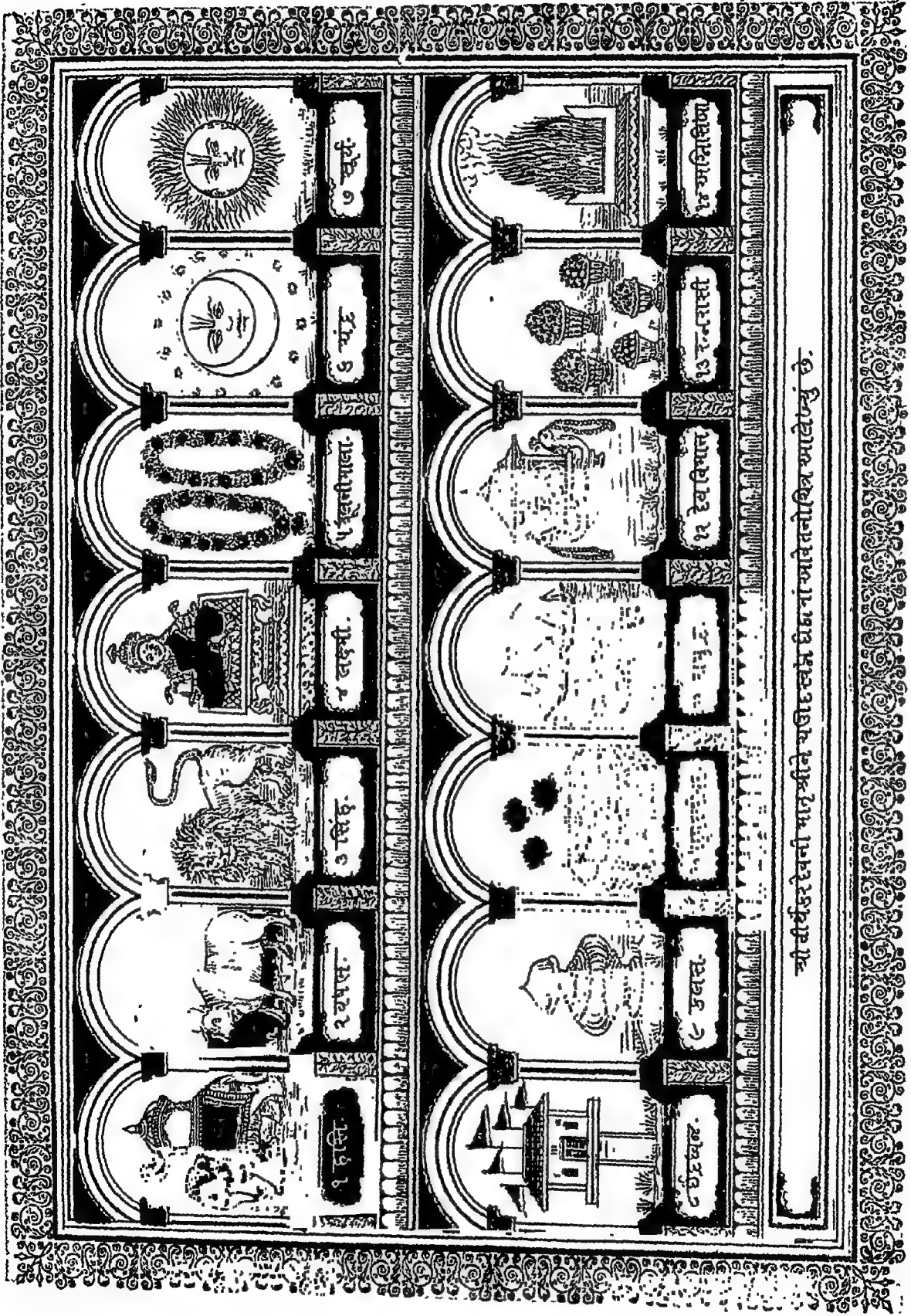

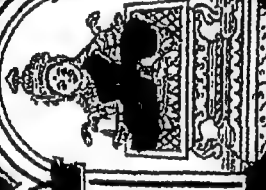
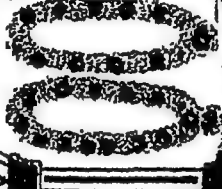
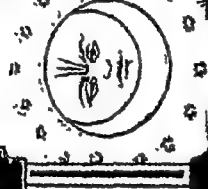
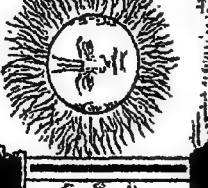
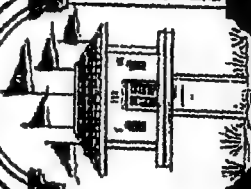

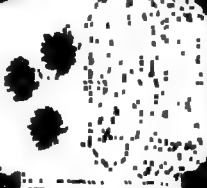

कुंभः

भद्रासनः

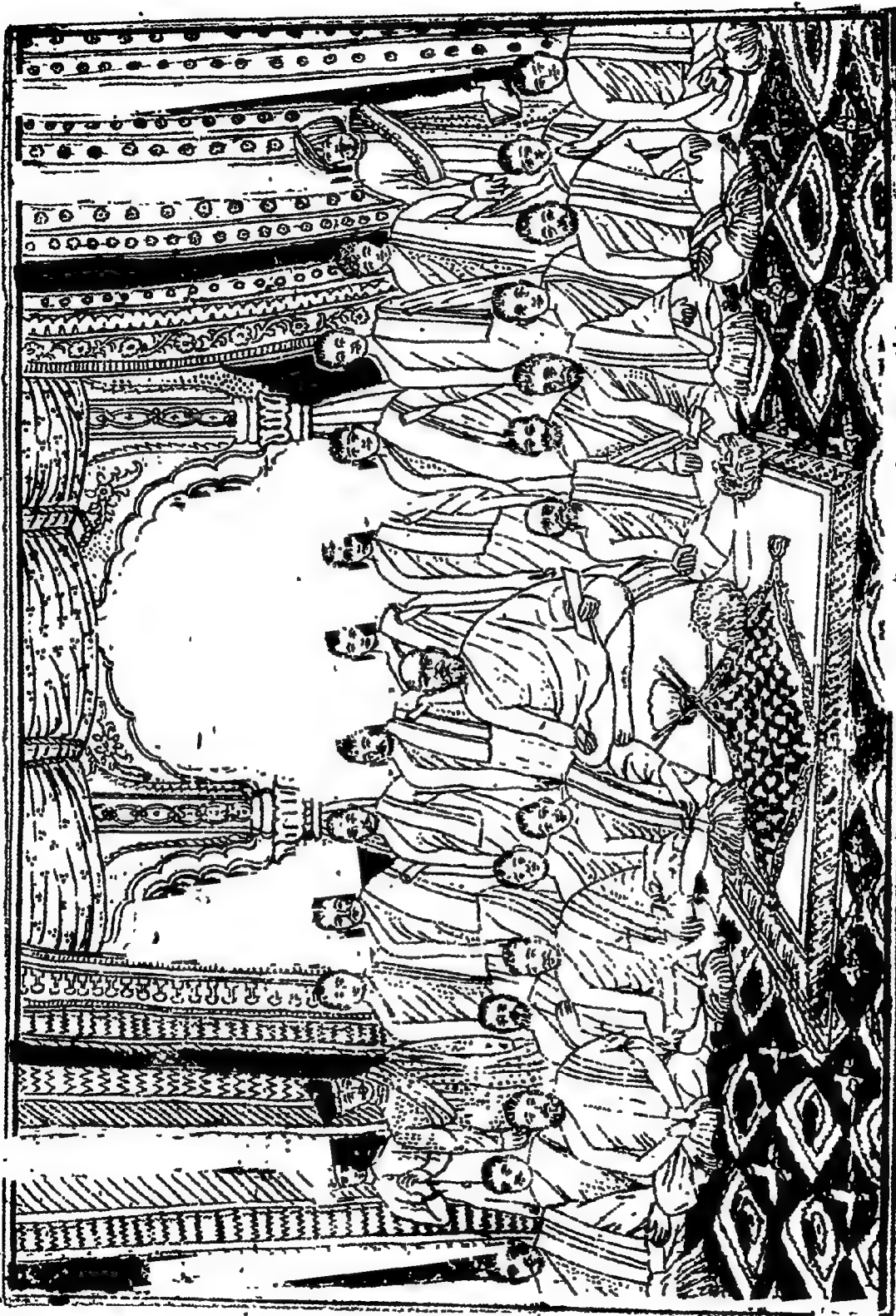

						
૧ કસિ.	૨ રૂપસ.	૩ સિંહ.	૪ લક્ષ્મી.	૫ કૃત્તીમાલા.	૬ ચંદ્ર.	૭ ચુરં.
						
૮ ઈંદ્રધન.	૯ કલસ.	૧૦ સ્વસ્તિકા.	૧૧ દેવ વિમાન.	૧૨ રત્નસી.	૧૩ અગ્નિસિંધા.	

શ્રી સીર્યંકર દેવની માતૃશ્રીને યજીદસ્ત્રમ ધીમહી નાં અવેતનોશિવ આલેખ્યું છે.

न्यायोभोगिविश्रीमदात्मा रामजी आनंदविजयजी महाराज-

(विशेष)

શ્રીવરુદ્ધમાન સ્વામિને નમો નમઃ

અથ

॥ અઢીદ્વીપનાં નકશાનો વિચાર પ્રારંભઃ ॥

એક રાજ પ્રમાણ તિર્થો લોક છે તેમાં અસંખ્યાતા દ્વીપ અને અસંખ્યાતા સમુદ્ર છે, તે સર્વમાં જંબૂદ્વીપ આદ્યમાં છે અને સ્વયંજી રમણ સમુદ્ર અંતમાં છે. એ સર્વ દ્વીપ મલી સંખ્યાએ અઢીસાગરોપમ અર્થાત્ પચ્ચીશ કોનાકોની ઉદ્ધાર પલ્લોપમનાં જેટલાં સમય થાય તેટલાં છે, તે સંસ્થાન થકી એકજ આકારે છે અને વિસ્તાર પણે અનેક પ્રકારનાં છે એટલે પ્રથમ દ્વીપથી પ્રથમ સમુદ્ર દ્વિગુણો છે તેથી વીજો દ્વીપ બમણો છે તેથી વીજો સમુદ્ર બમણો છે તેથી ત્રીજો દ્વીપ બમણો છે એરીતે સર્વે દ્વીપસમુદ્ર વિસ્તારે એકેકથી બમણાં બમણા પહોલ પણે છે, સુપ્રશસ્ત વસ્તુનાં જેવાં જેવાં નામ છે તેવાં તેવાં નામે એ દ્વીપ સમુદ્ર છે તે વલી એકેકા નામે કરી પણ અસંખ્યાતા અસંખ્યાતા છે જેમ આ મધ્યનો જંબૂદ્વીપ છે તેમ એજ જંબૂને નામે વીજા પણ અસંખ્યાતા દ્વીપ છે.

તે સર્વ દ્વીપ અને સમુદ્રને અંચ્યતર એટલે તિર્યક્લોકના મધ્યવર્તિ આ જંબૂદ્વીપ છે. તે બહુ દ્વીપ સમુદ્રની અપેક્ષાએ સર્વથકી ન્હાનો છે એમાં જંબૂ સુદર્શન નામે વૃક્ષ છે તેમાટે એનું જંબૂ એવું નામ છે. એ જગતિ સહીત પ્રમાણાંગુલે કરી એક લાખ યોજન લાંબો પહોલો છે, ચાલીને આકારે, કમલના ડોડાને આકારે, તેલના પુડલા કરીએ તે જેવા ગોલ હોય તેવા આકારે, પૂરણ ચંદ્રમાને આકારે, તથા રથના પશ્માને આકારે ગોલ છે.

એની ત્રણલાખ શોલહજાર વશે સત્તાવીશ યોજન, ત્રણકોશ, એકશો અઠાવીશ ધનુષ્ય, તેર અંગુલ, પાંચ યવ, એક જૂ, એક લીલ, ચાર વાલ, વલી એક વાલનાં શાઠ જાગ કરીએ તે માંહેલા સાત જાગ તથા વલી તે શાઠીયા એક જાગનાં એકશઠ જાગ કરીએ તે માંહેલા દશજાગ ઉપર એટલી પરિધિ છે શેષ સર્વ અસંખ્યાતા જંબૂદ્વીપ ચૂમીને આકારે જાણવા અને અસંખ્યાતા કોના કોની યોજનનાં લાંબા પહોલા છે, એ પ્રથમ જંબૂદ્વીપ જે છે તે વીજા સર્વે અસંખ્યાતા દ્વીપ અને સમુદ્રે કરી વીંટેલો છે.

જેમ જંબૂદ્વીપ જગતી સહીત એકલાખ યોજનનો છે તેમ એને ફરતો લવણ સમુદ્ર છે તે જગતી સહીત બે લાખ યોજનનાં વિસ્તાર વાલો છે તેમજ લવણ સમુદ્રને ફરતો ધાતકી ખંડ છે તે જગતી સહીત ચાર લાખ યોજન છે તથા ધાતકી ખંડને ફરતો કાલોદ સમુદ્ર છે તે જગતી સહીત આઠ લાખ યોજન છે તથા કાલોદ સમુદ્રને ફરતો પુષ્કરવર દ્વીપ છે તે પૂરણતો શોલ લાખ યોજન છે પરંતુ તે માંહેલું આઠલાખ યોજન પ્ર

માણ અરુઢીપ માનુષ્યોત્તર પર્વતે કરી વીંટેલું છે તે માંહે મનુષ્યની વસ્તિ છે અને બાહે રનો અરુઢીપ મનુષ્યની વસ્તિથી શૂન્ય છે માટે પુષ્કરવર ઢીપનો અરુઢાગ અઢીઢી-પની ગણતિમાં લીધો છે તેથી એનું પુષ્કરારુઢીપ નામ રાખ્યું છે.

પરીતે એક લાખ યોજન જંબૂઢીપનાં તથા બે લાખ પૂર્વ અને બે લાખ પશ્ચિમનાં મલી ચાર લાખ યોજન લવણ સમુદ્રનાં મેલવતાં પાંચ લાખ યોજન થયા તેની સાથે પૂર્વ ધાતકીનાં ચાર અને પશ્ચિમ ધાતકીનાં ચાર મલી આઠ લાખ યોજન ધાતકીલંકનાં મેલવતાં તેર લાખ યોજન થયા. તથા તેની સાથે પૂર્વ કાલોદ સમુદ્રનાં આઠલાખ અને પશ્ચિમ કાલોદ સમુદ્રનાં આઠ લાખ મલી શોલ લાખ યોજન કાલોદ સમુદ્રનાં મેલવીયે તેવારે ડંગણત્રીશ લાખ યોજન થાય તેની સાથે પુષ્કરવરઢીપારુઢનાં પૂર્વ પશ્ચિમનાં આઠ આઠ લાખ મલી શોલ લાખ યોજન મેલવીયે તેવારે પીસ્તાલીશ લાખ યોજન પ્રમાણ અઢીઢીપ થાય છે તેમાં મનુષ્યની વસ્તિ છે.

પ અઢી ઢીપ પ્રમાણ મનુષ્યક્ષેત્રનું પૂર્વોક્ત રીતે પૂર્વ પશ્ચિમ વિષ્કંજ પીસ્તાલીશ લાખ યોજન પ્રમાણ છે તેમજ દક્ષણોત્તર વિષ્કંજ પણ પીસ્તાલીશ લાખ યોજન પ્રમાણ છે તેમાં જે જે શાશ્વતા પદાર્થો રહ્યા છે તેના ચિત્ર આ પુસ્તકને વિષે સામાન્ય પ્રકારે દેલાલ્યા છે. તિહાં પ્રથમ પૂર્વ પશ્ચિમનાં પીસ્તાલીશ લાખ યોજન આવીરીતે પૂરાણા છે. પુષ્કરારુઢ ઢીપનાં પૂર્વ અને પશ્ચિમ એ બે બાજુનાં માનુષ્યોત્તર પર્વત પાસે

આવેલા મહોટા બે વન મુલ છે તે પ્રત્યેક ૧૧૬૦૦ યોજનનાં છે. ૨૩૩૭૬

પુષ્કરારુઢમાં બે બાજુનાં બેવના વત્રીશ વિજય છે તે પ્રત્યેક વિજયનું વિષ્કં

જ ૧૯૭૯૪ યોજનનું છે તેને વત્રીશ વિજય સાથે ગણતા સરલાલે. ૬૩૩૪૧૬

પુષ્કરારુઢમાં શોલ વક્ષસ્કારા પર્વત છે તે પ્રત્યેક પર્વતે બે હજાર યોજનનાં છે ૩૨૦૦૦

પુષ્કરારુઢની બાર અંતરનદી પ્રત્યેક પાંચસો યોજન પ્રમાણે ગણતાં યોજન. ૬૦૦૦

પુષ્કરારુઢનાં બે મેરુનાં બેવન પ્રત્યેક ૪૪૦૯૧૬ યોજન પ્રમાણે ગણતાં યોજન. ૮૮૧૮૩૨

પુષ્કરારુઢનાં માંહેલી બાજુનાં સમુદ્ર તરફનાં બે બાજુનાં બે વનમુલ જગતીનાં

યોજન બાદ કરતાં પ્રત્યેક ૧૧૬૭૬ યોજન પ્રમાણે ગણતાં યોજન. ૨૩૩૫૨

અઢીઢીપમાં એક જંબૂઢીપની, બીજી લવણ સમુદ્રની, ત્રીજી ધાતકી લંકની

અને ચોથી કાલોદ સમુદ્રની એ ચાર જગતી પૂર્વદિસીની અને ચાર જગતી

પશ્ચિમદિસીની એમ બે બાજુની મલી જગતી આઠ છે અને પુષ્કરારુઢીપને

ફરતો માનુષ્યોત્તર પર્વત છે, તેની જગતી જિહાં ઢીપ પૂરણ થાય છે તિહાં મા

ટે તે ગણી નથી શોષ આઠ જગતી પ્રત્યેક બારબાર યોજન પ્રમાણે ગણતાં.

અઢીઢીપના નકશાની ઢકીગત.

૩

કાલોદ સમુદ્રનાં એકેકી બાજુનાં આઠ લાખ યોજન પ્રમાણે બે બાજુનાં.	૧૬૦૦૦૦૦
ધાતકી ઁંમનાં બે બાજુનાં ચાર વનમુખઢે તેમાંથી એકેકા બાજુનાં બે બે વન મુઁ જગતિ બાદ કરતાં ૧૧૬૬૪ યોજન રુંધ્યા ઢે.	૨૩૩૨૭
ધાતકી ઁંમની બે બાજુની બત્રીશ વિજયનાં પ્રત્યેક વિજયે (૬૦૩)યોજન ઉપર એક યોજનનાં આઠ ઝાગ કરીયે તેવા ત્રણ ઝાગ રુંધ્યા ઢે.	૩૦૭૩૦૦
ધાતકી ઁંમનાં બે બાજુનાં શોલ વઢ્ઢસ્કાર પર્વત પ્રત્યેક હજાર યોજનનાં ઢે.	૧૬૦૦૦
ધાતકી ઁંડની બાર અંતર નદીનાં પ્રત્યેકે અઢીસો અઢીસો યોજન ગણતાં.	૩૦૦૦
ધાતકી ઁંડનાં બે બાજુનાં બે મેરુનીપાસે ઝડશાલ વનનાં એકેક બાજુનાં ૨૨૫૧૫૦ યોજન પ્રમાણે ગણતાં યોજન.	૪૫૦૩૧૬
લવણ સમુદ્ર એકેકી બાજુનાં બે બે લાખ ગણતાં બે બાજુનાં યોજન.	૪૦૦૦૦૦
જંબૂઢીપનો વનમુખ એકેક બાજુની જગતીનાં બાર બાર યોજન બાદ કરતાં બાકી ૨૬૧૦ યોજન પ્રમાણે ગણતાં બે બાજુનાં યોજન.	૫૦૨૦
જંબૂઢીપનાં પ્રત્યેક એકેકી વિજયનાં ૨૨૧૨ યોજન અને એક યોજનનાં આઠ ઝાગ કરીયે તેવા સાત ઝાગ ઉપર એવા શોલ વિજયઢે. યદ્યપિ જંબૂમાં વિજયતો બત્રીશઢે પણ પૂર્વ પશ્ચિમ આશ્રયી બે બે વિજયનો એકેક ઝાગ ગણતાં આ ઢેકાણે શોલ વિજય હિસાબમાં ગણવા એજરીત ધા તકીઁંડે તથા પૂષ્કરાર્ઢમાં પણ ઝાણવી.	૩૫૪૦૬
જંબૂઢીપનાં આઠ વઢ્ઢસ્કાર પર્વત પાંચ પાંચશો યોજન પ્રમાણે ગણતાં.	૪૦૦૦
જંબૂઢીપની ઢ અંતરનદી સવાસો સવાસો યોજન પ્રમાણે ગણતાં યોજન....	૭૫૦
જંબૂઢીપનો મેરુ તથા ઝડશાલ વનનાં યોજન	૫૪૦૦૦
સરવાલે અઢીઢીપ સંબંધી પૂર્વ પશ્ચિમનાં યોજન.	૪૫૦૦૦૦૦
હવે ઢઢણોત્તર વિષ્કંઝ ૪૫૦૦૦૦૦ લાખ યોજન આવી રીતે પૂરાણા ઢે.	
પુષ્કરાર્ઢમાં બે તરફનાં બે ડઢુકાર પર્વત પ્રત્યેક ગતિ સૂઢાં આઠ લાખયો ૧૬૦૦૦૦૦	૧૬૦૦૦૦૦
કાલોઢધીનાં એકેક બાજુનાં આઠ આઠ લાખ યોજન પ્રમાણે ગણતાં:	૧૬૦૦૦૦૦
ધાતકીઁંમનાં ડઢુકારપર્વત એકેકી બાજુનાં ચારલાખ યોજનજગતી સૂઢાંઢે.	૦૦૦૦૦૦
લવણ સમુદ્રની એકેકી બાજુનાં બેબે લાખ યોજન પ્રમાણે ગણતાં-	૪૦૦૦૦૦
ઢઢણ ઝરતાર્ઢ તથા ઢઢણ ઈરવત્તાર્ઢ એકેકાના ૨૨૬ યોજન અને એક યોજનના ઓગણીશ ઝાગ કરીયે તે માંહેલા ત્રણ ઝાગ ઉપર ઢે.	૪૫૦૧૬
ઝરતઢેત્ર માંહેલા વૈતાલ્યનાં પચ્ચાશ યોજન.	૫૦
ઈરવતઢેત્ર માંહેલા વૈતાલ્યનાં પચ્ચાશ યોજન.	૫૦

દક્ષણ જરતાઢીની અયોધ્યાનગરી પોહોલ પળે નવ યોજન ઢે....	૯
ઉત્તર ઁરવતાઢીની અયોધ્યાનગરી પોહોલ પળે નવ યોજન ઢે.	૯
ઉત્તર બાજુનાં જરતાઢીનાં યોજન.	૨૩૬) $\frac{3}{16}$
દક્ષણ બાજુયે ઁરવતાઢીનાં યોજન.	૨૩૬) $\frac{3}{16}$
ચુલ્લહેમવંત પર્વત પોહોલ પળે યોજન.	૧૦૫૨) $\frac{13}{16}$
શિખરી પર્વતનાં પોહોલ પળે યોજન.	૧૦૫૨) $\frac{13}{16}$
હેમવંત ક્ષેત્ર યુગલીયાનું પોહોલ પળે યોજન.	૨૧૦૫) $\frac{4}{16}$
ઁરન્યવંત ક્ષેત્ર યુગલીયાનું પોહોલ પળે યોજન.	૨૧૦૫) $\frac{4}{16}$
મહાહિમવંત પર્વત દક્ષણોત્તર પહોલ પળે યોજન.	૪૨૧૦) $\frac{10}{16}$
રૂપી પર્વત દક્ષણોત્તર પહોલ પળે યોજન.	૪૨૧૦) $\frac{10}{16}$
હરિવર્ષ ક્ષેત્ર યુગલીયાનું દક્ષણોત્તર પહોલ પળે યોજન.	૮૪૨૧) $\frac{9}{16}$
રમ્યક્ષ ક્ષેત્ર યુગલીયાનું દક્ષણોત્તર પહોલ પળે યોજન.	૮૪૨૧) $\frac{9}{16}$
નિષધ પર્વત દક્ષણોત્તર પોહોલ પળે યોજન.	૧૬૮૪૨) $\frac{2}{16}$
નીલવંત પર્વત દક્ષણોત્તર પોહોલ પળે યોજન.	૧૬૮૪૨) $\frac{2}{16}$
દેવ કુરુક્ષેત્ર યુગલીયાનું દક્ષણોત્તર પોહોલ પળે યોજન	૧૧૮૪૨) $\frac{2}{16}$
ઉત્તર કુરુક્ષેત્ર યુગલીયાનું દક્ષણોત્તર પોહોલ પળે યોજન.	૧૧૮૪૨) $\frac{2}{16}$
મેરુ પર્વતની દક્ષણોત્તર વિષ્કંજ.	૧૦૦૦૦

સરવાલે અઢીઢીપનાં દક્ષણોત્તર યોજન સંખ્યા.

૪૫૦૦૦૦૦

॥ અથ ઁકતાલીશ બોલે અઢીઢીપ વ્યાખ્યાન ઉપદેશ ॥

॥ પ્રથમ ઢષ્ટદેવને નમસ્કારરૂપ મંગલાચરણ ॥

॥ શ્લોક ॥

શ્રીવર્દ્ધમાનાંસ્વયિભું યજામિ, સુરાસુરૈઃસેવિતપાદપદ્મમ્ ॥

તસ્યોપદેશામૃતપાનપીના, નરા જ્ઞવાલ્ધિં વિષમં તરંતિ ॥ ૧ ॥

હવે અઢીઢીપની વ્યાખ્યા કરેઢે. જંબૂઢીપથી માંઢીને માનુષ્યોત્તરપર્વત લગે અઢી ઢીપ સમયક્ષેત્ર કહેવાયઢે. ઁમાં જે કાંઢ શાશ્વતા પદાર્થ, નિત્યપદાર્થ, ધ્રુવપદાર્થ, અવ સ્થિતજ્ઞાવે ઢે તે સંક્ષેપથી ઁકતાલીશ બોલે કરી કહીયે ઢેયે.

૧ પ્રથમ બોલે ઁાંડુઆનું પ્રમાણ કહેઢે. લાલ યોજનનું જંબૂઢીપઢે તેના ૧૯૦) ઁાંડુઆ ઁાય, તે ઁાવી રીતે. પ્રથમ ઁક ઁાંડુઓ જરત ક્ષેત્રનો જાણવો, તેવાજ વે ઁાં

खुआ खुल्लहेमवंत पर्वतना, तथा चार खांडुआ हेमवंतनामे युगलीयानां क्षेत्रनां, तथा आठ खांडुआ महाहेमवंत पर्वतना, तथा शोल खांडुआ हरिवास युगलीयानां क्षेत्रनां तथा बत्रीश खांडुआ निषध पर्वतना. एरीते जरत क्षेत्रीथी मांमीने निषध पर्वत लगे त्रेशठ खांडुआ थया. तेवाज त्रेशठ खांडुआ ऐरवंत क्षेत्रीथी मांमीने नीलवंत पर्वत लगे थाय अने चोशठ खंडुक प्रमाणे महाविदेह क्षेत्रे एम सरवाले मली एकशो नवुं खांडुआनुं जंबूद्वीप ठे. ते एकेको खांडुठ (५१६) योजन अने एक योजननां उगणीश जाग करीये तेवा ठ जाग उपर एटला प्रमाणनो जाणवो, तेने एकशो नेवुंये गुणतां बराबर एक लाख योजन दक्षिणोत्तर जंबूद्वीपनां थाय, तेनी यंत्र स्थापना ॥

खंडुक.	क्षेत्रादिकोनां नाम.	६४ महाविदेहक्षेत्रनां खंडुक चोशठ.
१ जरतक्षेत्रनो खंडुक एक.		३३ नीलवंतपर्वतनां खंडुक बत्रीश.
२ खुल्लहेमवंतपर्वतनां खंडुक बे.		१६ रम्यकक्षेत्रयुगलीयानुं खंडुक शोल.
४ हेमवंतयुगलीयानुंक्षेत्र खंडुक चार.		७ रूपीपर्वतनां खंडुक आठ.
७ महाहेमवंतपर्वत खंडुक आठ.		४ ऐरन्यवंतक्षेत्रयुगलीयानुंखंडुक चार.
१६ हरिवासयुगलक्षेत्रनां खंडुक शोल.		२ शिखरीपर्वत खंडुक बे.
३३ निषधपर्वतना खंडुक बत्रीश.		१ ऐरवतक्षेत्रनो खंडुक एक.

२ बीजा बोले योजन प्रमाण कहेठे. जंबूद्वीपनां दक्षिण दरवाजाथी मांमीने खुल्ल हेमवंत पर्वतनां कृषजकूट पर्यंत (५१६) योजन अने ठ कला प्रमाणे जरतक्षेत्रे. तथा १०५२) योजन ने बारकला प्रमाणे पहोलो हिमवंत पर्वतठे. तथा २१०५) योजन ने पांच कला प्रमाणे पहोलो हेमवंतयुगलक्षेत्र ठे. तथा ४२१०) योजन ने दश कला प्रमाणे पहोलुं महाहिमवंत पर्वतठे. तथा ७४२१) योजन अने बे कला प्रमाणे पहोलुं हरिवास युगलीयानुं क्षेत्रठे. तथा १६७४२) योजन अने बे कला प्रमाणे पहोलो निषधपर्वतठे. एज प्रमाणे ऐरवतक्षेत्रीथी मांमीने नीलवंतपर्वत लगे. पण मर्यादा जाणवी अने निषधपर्वतथी मांमी नीलवंत पर्वत लगे ३३६७४) योजन अने चार कला उपर एटलुं महाविदेहक्षेत्र पोहोलुंठे सरवाले उत्तरदक्षिण जंबूद्वीपनां एक लाख योजन थया तेनुं यंत्र.

क्षेत्रादिकनां नाम.	पोहोलाइयो० कला.	क्षेत्रादिकनां नाम.	पोहोलाइयो० कला.
जरतक्षेत्र.	५१६ ६	नीलवंतपर्वत.	१६७४२ २
खुल्लहेमवंतपर्वत	१०५२ १२	रम्यकक्षेत्र युगलीयानुं७४२१ १
हेमवंतयुगलक्षेत्र.	२१०५ ५	रूपी पर्वत.	४२१० १०
महाहिमवंतपर्वत.	४२१० १०	ऐरन्य वंतयुगलक्षेत्र. २१०५ ५

હરિવર્ષયુગલક્ષેત્ર	૮૪૨૧	૧	શિખરીપર્વત	૧૦૫૨	૧૨
નિષધપર્વત	૧૬૮૪૨	૨	ધેરવતક્ષેત્ર	૫૨૬	૬
મહાવિદેહક્ષેત્ર	૩૩૬૮૪	૪					
							૩૩૧૫૭	—	૧૭

૬૬૮૪૨—૨ સરવાલે (૧૦૦૦૦૦)

૩ ત્રીજે બોલે ગણીત પદ કહે છે. સાતસેં ક્રોડ, નેતુંક્રોડ, ઢપત્રલાલ, ચોરાણુ હજાર, ડપર દોઢસો યોજન કાંઈક અધિકું ઇટલું જંબૂઢીપનું ગણીત પદ છે.

૪ ચોથે બોલેં પરિધિ કહે છે. ત્રણલાલ શોલ હજાર બસેં સત્તાવીશ યોજન, ત્રણ કોશ, ઇકશો અઢાવીશ ધનુષ્ય અને તેર અંગુલ જાજેરા ઇટલી જંબૂઢીપની પરિધિ જાણવી. તથા પંદરલાલ ઇક્યાસી હજાર ઇકસો ડંગણચાલીશ યોજન કિંચિત ડંણાં લવણ સી મુઢની પરિધિ જાણવી. તથા ઇકતાલીશ લાલ દશ હજાર નવસેં ને ઇકશઠ યોજન ઇટલી ધાતકી લંમની પરિધિ જાણવી. તથા ઇકાણુ લાલ સીતેર હજાર ઢશેં પાંચ યોજન કાંઈક વિશેષાધિક ઇટલી કાલોદધીની પરિધિ જાણવી તથા ઇક ક્રોડ બેંતાલીશ લાલ ત્રીશહજાર ઢશેં ડંગણપચાસ યોજન ઇટલી અચ્યંતર પૂષ્કરારૂની પરિધિ જાણવી.

૫ પાંચમેં બોલે પૂર્વથી દક્ષણ, દક્ષણથી પશ્ચિમ, પશ્ચિમથી ડત્તર ઢાર ઢારનું અંતર કહે છે. ડંગણાંસી હજાર બાવન યોજન ઇક કોશ પંદરસેં બત્રીશ ધનુષ્ય અને ત્રણ અંગુલ ઇટલો જંબૂઢીપના દરવાજા દરવાજાનો અંતર જાણવો. તથા ત્રણલાલ, પંચા ણુહજાર ઢશેં ઐંસી યોજન ને ઇક કોશ ઇટલો લવણ સમુઢનાં દરવાજા દરવાજાનો અંતર જાણવો તથા દશલાલ સત્તાવીશ હજાર સાતશેં પાંત્રીશ યોજન અને ત્રણ કોશ ઇટલું ધાતકી લંમના દરવાજા દરવાજાનો અંતર જાણવો. તથા બાવીશ લાલ બાણુ હજાર ઢશેં બેતાલીશ યોજન અને ત્રણ કોશ ઇટલો કાલોદધીનાં દરવાજા દરવાજાનો અંતર જાણવો. અને પુષ્કરારૂનાં દરવાજા નથી પણ આલો પુષ્કરઢીપ શોલલાલ યોજનનો તે ના દરવાજા છે પરંતુ અરૂંઢીપનાં દરવાજા નથી, પ્રત્યેક ઢીપ સમુઢની પરિધિના યોજનનો ચોથો જાગ કરી તેમાંથી ઢારનાં બારણાનાં સામાચાર યોજન ડઠા કરતાં જેટલા યોજન બાકી રહે તેટલું દરવાજા દરવાજાનું અંતર જાણવું. તથા જંબૂઢીપનાં ચાર દરવાજાનાં નામ આ પ્રમાણે છે. ઇક પૂર્વે વિજય, બીજો દક્ષિણે વિજયવંત, ત્રીજો પશ્ચિમે જયંત, ચોથો ડત્તરે અપરાજિત. ઇ ચાર દરવાજાને નામે ઇ દરવાજાના ચાર ઢારપાલના પણ ઇહીજ નામ છે, જંબૂનો કોટ મૂલમાં પોહોલો બાર યોજન છે તથા મધ્યજાગે પોહોલો આઠ યોજન છે અને ડપર પોહોલો ચાર યોજન છે તથા સર્વે દરવાજા આઠ યોજન ડંચા છે અને ચાર યોજન પહોલ પણે બારણા છે. ઇકેક કોરની બે બાંજુ બારશા

૧૪ છે. જંબૂઢીપના દરવાજાને સાહામા ચારે કોરે દોરી ઢંટ સર્વ અસંખ્યાતા ઢીપ સ મુઢનાં દરવાજા છે તે સર્વઢીપ સમુઢોના દરવાજાનાં નામ ંના ંહિજ જાણવા.

૬ ઢઠે બોલે વર્ષધરકેત્ર કહેઢે. ંક ઢરત, બીજો હેમવંત યુગલકેત્ર, ત્રીજો હરિવાસ યુગલકેત્ર, ચોથો ંરવંતકેત્ર, પાંચમો ંરણ્યવંત યુગલકેત્ર, ઢઠો રમ્યકયુગલકેત્ર, અને સાતમો માહાવિદેહ કેત્ર ં સાત જંબૂઢીપમાં તથા ધાતકીલંકમાં ંથી બમણા ચૌદવર્ષ ધર કેત્ર છે અને પુષ્કરાર્ઢમાં પણ ધાતકીની પેરે ચૌદ વર્ષધર છે સર્વ મલી અઢી ઢી પમાં પાંત્રીશ વર્ષધર કેત્ર છે, ંની લંબાઈ પોહોલાઈનાં પ્રમાણ આગલ કહેશે.

૭ સાતમે બોલે વર્ષધર પર્વત કહે છે ંક હેમવંત, બીજો મહાહેમવંત, ત્રીજો નિષધ, ચોથો શિખરી, પાંચમો રૂપી, ઢઠો નીલવંત, અને સાતમો મેરુ ં સાત જંબૂઢીપમાંઢે અને ધાતકી લંકમાં ં થકી બમણા ચૌદ છે. તે સર્વ જંબૂઢીપના વર્ષધર પ્રમાણે ંંચા છે પણ લંબાઈમાં ચાર ચાર લાલ યોજનઢે હવે પોહોલપણો કહેઢે. બે હેમવંત અને બે શિખરી ં ચાર પર્વત બે હજાર ંકસો પાંચ યોજન અને ૫ ઢાગ, તથા બે મહા હેમવંત અને બે રૂપી ં ચાર પર્વત આઠ હજાર ચારશો ંકવીશ યોજન અને ૧ ઢાગઢે. તથા બે નિષધ અને બે નીલવંત ં ચાર પર્વત તેત્રીશ હજાર ઢશે ચોરાશી યોજન ંપર ૪ ઢાગ છે. હવે પુષ્કરાર્ઢમાં પણ જંબૂઢીપથી બમણા વધ્યા તેવારે ચૌદ પર્વત થયા તે સર્વે લંબાઈમાં આઠ લાલ યોજન પ્રમાણેઢે અને પોહોલાઈમાં ઢેટલા છે તે કહેઢે. બે હેમવંત તથા બે શિખરી ં ચાર પર્વત ચાર હજાર ઢશે દશ યોજન અને ૧૦ ઢાગ છે. તથા બે મહાહેમવંત અને બે રૂપી ં ચાર પર્વત શોલ હજાર આઠસેં બેતાલીશ યોજન ંપર ૨) ઢાગ છે. તથા બે નિષધ અને બે નીલવંત મલી ચાર પર્વત શઢશઠ હજાર ત્રણસેં અઢશઠ યોજન ંપર ૦ ઢાગ છે.

હવે પાંચ મેરુનો ંંચપણો તથા પહોલ પણો કહેઢે. પ્રથમ જંબૂઢીપનો મેરુ ંક હજાર યોજન ધરતીમાં ંંડો છે અને નવાણું હજાર યોજન ંપર ંંચો છે સરવાલે લાલ યોજન ંંચો છે મેરુના મૂલના હેઠલા ઢેહેનાથી સમઢૂતલ પૃથ્વી ંક હજાર યોજન ંંચી છે. તથા સમઢૂતલથી વલી પાંચશે યોજન ંંચું નંદનવન છે. તથા નંદનવનથી શાઢા બાશઠ હજાર યોજન ંંચું સોમનસ વનઢે. તથા સોમનસવનથી ઢત્રીશ હજાર યોજન ંંચું પંડુક વનઢે. ંરીતે ંક લાલ યોજન ંંચપણાનાં થયા અને ંપર ચાલીશ યોજન ંંચી ચૂલીકા છે તે ચોટલી સરલ્લી છે ં મેરુનો ંંચપણો કહ્યો. હવે પોહોલપણો કહેઢે. મૂલ ધરતીમાં દશહજાર ને નેવું યોજન ંપર ંક યોજનનાં અગીયાર ઢાગ ક રીથે તેવા દસ ઢાગ ંટલું પોહોલ પણેઢે. પઢી ત્યાંથી પ્રદેશે પ્રદેશે ઘટતાં ઘટતાં સમ ઢૂતલ આગલ બરાબર દશહજાર યોજનનો પહોલ પણે થયો છે. તથા નંદનવન પાસે

(૬૫૫૪) યોજન અને એક યોજનનાં અગીઆર જાગ કરીયે તેવા ઠ જાગ ઉપર એટલું પોહોલ પળે છે તથા સોમનસવન આગલ (૪૨૭૨) યોજન ઉપર અગીઆરીઆઠ જાગ એટલો મેરુનો વિષ્કંજ છે. તથા પંદૂકવન પાસે ૧૦૦૦ યોજન મેરુનો વિષ્કંજ છે. હવે ધાતકી ઁંડનાં બે મેરુ તથા પુષ્કરાર્કનાં બે મલી ચાર મેરુ પ્રત્યેકે એક હજાર યોજન ધરતીમાં છે અને ચોરાસી હજાર યોજન ઉપર છે, તે મલી પંચાસી હજાર યોજન ઁંચપળે છે એ ચારે મેરુ ઉપર ચૂલિકા નથી એમ અઢીઢીપમાં ૩૫ વર્ષધર પર્વત છે.

૭ આઠમે બોલે અઢીઢીપ માંહેલા શાશ્વતા પર્વતની સંખ્યા કહેહે. તિહાં પ્રથમ જંબૂ ઢીપનાં પર્વતો કહેહે. સાત વર્ષધર પર્વત પૂર્વે કહ્યા તે જાણવા અને ચોત્રીશ વૈતાલ્ય પર્વત છે. તે આવી રીતે. એક ઝરતકેત્રનાં મધ્યનો, બીજો ઁરવત કેત્રના મધ્યનો, તથા બત્રીશ વિજય મહાવિદેહના તેમાં બત્રીશ વૈતાલ્ય છે. એવં ચોત્રીશ વૈતાલ્ય થયા, તથા ચાર યુગલીયાનાં ઁત્રની વચમાં ચાર ગોલ વૃત્ત વૈતાલ્ય છે. તથા કુરુ ઁત્રના યમક, સમક, ચિત્ર અને વિચિત્ર એ ચાર તથા નીલવંતનાં બે ગજદંતા અને નિષધનાં બે ગજદંતા મલી ચાર ગજદંત પર્વત તથા નિષધને હેઠલ પાંચકુંડની બે પાસે ૧૦૦ કંચનગિરિ છે અને નીલવંત હેઠલ પાંચ કુંડની બે પાસે ૧૦૦ કંચનગિરિ છે, મલીને બસો કંચનગિરિ છે. તથા મહાવિદેહમાં પૂર્વપશ્ચિમનાં મલી શોલ વસ્કારા પર્વત છે. એ સર્વમલી ૨૬૬ પર્વત જંબૂ ઢીપમાં થયા. એથકી બમણા ૫૩૦ ધાતકી ઁંડમાં છે. તેની સાથે બે ઇછુકાર ઁલીયે તેવારે ૫૪૦ થાય. તથા ધાતકી ઁંડ પ્રમાણે પુષ્કરાર્કનાં પણ ૫૪૦ પર્વત જાણવા. તથા લવણસમુદ્રમાં ચારદિસિનાં વેલંધર અનુવેલંધર દેવોનાં આઠ પર્વત માંહે ઁલીયે તેવારે સરવાલે ૧૩૫૭ શાશ્વતા પર્વત અઢીઢીપમાં છે.

૮ નવમે બોલે અઢીઢીપનાં શાશ્વતા કૂટ કહેહે:-તિહાં પ્રથમ જંબૂ ઢીપમાં ૨૬૬ પર્વત છે, તે ઉપર જે કૂટ છે તે કહેહે. તેમાં ૩૪ વૈતાલ્ય ઉપર પ્રત્યેકે નવ નવ કૂટ ગણતાં ૩૦૬ થયા, તથા હિમવંતે અગીઆર, મહાહેમવંતે આઠ, નિષધે નવ, શિખરીયે અગીઆર, રૂપી પર્વતે આઠ કૂટ, નીલવંતે નવ કૂટ, તથા બે ગજદંતે નવ નવ, અને બે ગજદંતે સાત સાત મલી ચાર ગજદંતાના બત્રીશ કૂટ, તથા શોલ વસ્કાર પર્વતે પ્રત્યેકે ચાર ચાર કૂટ ગણતાં ૬૪ થાય તથા મેરુ પર્વતનાં નવકૂટ એ રીતે સરવાલે એકશઠ પર્વતના ૪૬૭ કૂટ થયા અને યમકાદિ ચાર તથા વૃત્તવૈતાલ્ય ચાર એવં આઠ પર્વત ઉપર કૂટ નથી તથા ધાતકી ઁંડમાં એથકી બમણા ૬૩૪ અને પુષ્કરાર્કમાં પણ ૬૩૪, મલી ૨૩૨૫, કૂટ અઢીઢીપમાં છે.

૯ દશમે બોલે ચક્રવર્તિ જિહાં પોતાનું નામ લખે તેને કૃષ્ણકૂટ કહીયે. તે જંબૂ ઢીપમાં બત્રીશ વિજયનાં નીલવંત પર્વત પાસે શોલ કૂટ છે, તથા નિષધ પર્વત પાસે

અઢીઢીપના નકશાની હંકીગત.

૯

શોલ કૂટ છે મલીને બત્રીશ થયા. તથા જરતકેત્રના હિમવંત પાસે એક કૂટ છે અને ઈરવત કેત્રના શિખરી પર્વત પાસે એક કૂટ છે. ઈરીતે સરવાલે ચોત્રીશ રૂષજકૂટ જંબૂ દ્વીપમાં છે અને એ થકી વમણા અરુશઠકૂટ ધાતકી ધંડમાં છે તથા અરુશઠ કૂટ પુષ્કરાર્દમાં છે સરવાલે અઢીઢીપમાં ૧૭૦ રૂષજ કૂટ છે.

૧૧ અગીઆરમે બોલે ત્રણ ધંડ સાધીને વાસુદેવ જેને ડપાડે તેને કોટી શિલ્પા કહીયે તે શિલ્પા જંબૂદ્વીપમાં ચોત્રીશ છે તથા ધાતકી ધંડમાં એથકી વમણી અરુશઠ અને પુષ્કરાર્દમાં પણ અડશઠ મલી અઢીઢીપમાં ૧૭૦ કોટી શિલ્પા છે.

૧૨ બારમે બોલે પ્રત્યેક વૈતાલ્ય પર્વત ઢીઠ તિમિશ્રા અને ધંડ પ્રપાત એવી બે બે ગુફા છે તે જંબૂદ્વીપમાં ચોત્રીશ વૈતાલ્યની અડશઠ ગુફા છે, ધાતકીમાં અડશઠ વૈતાલ્યની એકશો બત્રીશ અને પુષ્કરાર્દમાં પણ એકસો બત્રીશ મલી અઢીઢીપમાં ૩૪૦ ગુફા છે.

૧૩ તેરમે બોલે બિલ્વની સંખ્યા કહેહે;—પ્રથમ જંબૂદ્વીપમાં જરતકેત્રની ગંગા અને સિંધુ એ બે નદીનાં બહોત્તેર બિલ્વ તથા ઈરવત કેત્રની રક્તા અને રક્તવતીનાં બહોતેર બિલ્વ તેમજ બત્રીશ વિજયમાં પણ પ્રત્યેક વિજયની ગંગા અને સિંધુ એ બે નદીનાં બહોતેર ગણતાં ૨૩૦૪ બિલ્વ મહાવિદેહમાં છે સરવાલે જંબૂદ્વીપમાં ૨૪૪૦ તથા ધાતકી ધંડમાં ૪૦૯૬ અને પુષ્કરાર્દમાં પણ ૪૦૯૬ સરવાલે અઢીઢીપમાં ૧૨૨૪૦ બિલ્વ છે.

૧૪ ચૌદમે બોલે માગધાદિ તીર્થની સંખ્યા કહેહે;—તિહાં પ્રથમ જંબૂદ્વીપમાં માગધ, વરદામ અને પ્રજાસ એ ત્રણ તીર્થ ચક્રવર્તિ સાધે છે. તેમાં જરતનાં ત્રણ તીર્થ દક્ષણ દરવાજે સમુદ્રમાં છે, અને ઈરવતનાં ત્રણ તીર્થ ઉત્તર દરવાજે સમુદ્રમાં છે, એવં ઠ થયાં તથા પૂર્વ મહાવિદેહની શોલ વિજય છે તેમાં સાહામા સાહામી આઠ આઠ વિજય વચ્ચે સીતા નદીમાં સાહામા સાહામા ત્રણ ત્રણ તીર્થ ગણતાં શોલ ત્રિક અડતાડીશ તીર્થ સીતા નદીમાં અને પશ્ચિમ મહાવિદેહની શોલ વિજય તિહાં સાહામા સાહામી આઠ આઠ વિજય વચ્ચે સીતોદા નદીમાં સાહામા સાહામી ત્રણ ત્રણ તીર્થ ગણતાં શોલ ત્રિક અડતાડીશ તીર્થ સીતોદા નદીમાં છે મલી ઠનું તીર્થ મહાવિદેહમાં થયા તેની સાથે પૂર્વોક્ત જરત ઈરવતનાં ઠ મેલવીયે તેવારે ૧૦૨ તીર્થ જંબૂદ્વીપમાં છે, તેથી વમણા ૨૦૪ ધાતકી ધંડનાં અને ૨૦૪ પુષ્કરાર્દનાં મલી અઢીઢીપમાં ૫૧૦ તીર્થ છે.

૧૫ પંદરમે બોલે ધંડની સંખ્યા કહેહે;—તિહાં પાંચ જરત, પાંચ ઈરવત, અને પાંચ મહાવિદેહને બત્રીશ વિજયે ગણતાં એકશોને શાઠ ધાનક થાય તેની સાથે પૂર્વોક્ત પાંચ જરત અને પાંચ ઈરવતનાં દશ ધાનક મેલવતાં ૧૭૦ ધાનક અઢીઢીપમાં થાય તે પ્રત્યેક ધાનકમાં ઠ ઠ ધંડ છે તેવારે એકસો સીતેરને ઠ એ ગુણતાં ૧૦૨૦ ધંડ થયા તેમાં જંબૂમાં ૨૦૪ ધાતકીમાં ૪૦૦ અને પુષ્કરાર્દમાં ૪૦૦ જાણવા.

૧૬ શોલમે બોલે ઠાં ધંડમાં બત્રીશ હજાર દેશ હોયઠે. માટે એકંદર દેશ સંખ્યા કહેઠે:-તિહાં જંબૂઢીપમાં એક ઝરત બીજો ઇરવત અને બત્રીશ વિજય મલી ચોત્રીશ ધાનક ઠાં ઠાં ધંડ વાલા ઠે તે પ્રત્યેક ધાનકમાં ૩૨૦૦૦ દેશ ગણતાં ૧૦૦૦૦૦૦ દેશ જંબૂઢીપમાં ઠે તથા ૨૧૭૬૦૦૦ દેશ ધાતકી ધંડમાં ઠે તથા ૨૧૭૬૦૦૦ દેશ પુષ્કરા ઢમાં ઠે સરવાલે અઢીઢીપમાં ૫૪૪૦૦૦૦૦ દેશ ઠે.

૧૭ સત્તરમે બોલે ઠાં ધંડમાં પાંચ અનાર્ય ધંડ અને એક આર્ય ધંડ તિહાં આર્ય ધંડ માં અયોધ્યા નગરીઠે, તેની સંખ્યા કહેઠે:-જંબૂમાં ચોત્રીશ અયોધ્યા, ધાતકીમાં અડશઠ અયોધ્યા અને પુષ્કરાઢમાં અડશઠ મલી એકસો સીતેર અયોધ્યા અઢીઢીપમાંઠે અને આર્યધંડ પળ એકશો સીતેરઠે. તે આયોધ્યા નગરી બાર યોજન લાંબી અને નવ યોજન પહોલો હોય સર્વેની એજ મર્યાદા જાણવી. તિહાં જે આર્યધંડ હોય તેમાં ધર્મ હોય તીર્થકર, ગણધર, ચક્રી, બલ્લદેવ, વાસુદેવ પ્રમુખ ત્રેશઠ શિલાકા પુરુષ આર્ય ધંડમાં ડપજે, મોક્ષ ગમન હોય અને પાંચ અનાર્યધંડમાં ધર્મ ન હોય, સર્વ મ્લેષ હોય.

૧૮ અઢારમે બોલે કયા ધંડમાં કેટલા દેશ હોય તે કહેઠે:-તિહાં ઠાં ધંડમાં મલી ૩૨૦૦૦ દેશ હોય તેમાં પાંચ અનાર્યધંડમાં પ્રત્યેકે ૫૩૧૮ દેશ હોય અને ઠાં આર્ય ધંડમાં ૫૩૨૦ દેશ હોય તેમાં સાઢા પચીશ દેશ આર્ય અને બીજા અનાર્ય દેશ જાણવા. એ રીતે અઢીઢીપના સર્વે ધંડમાં દેશની મર્યાદા જાણવી. એમાં ૫૩૧૮ દેશ પાંચ અનાર્ય ધંડમાં લખેલાઠે. પરંતુ ૫૩૩૬ દેશ ગણતાં ૩૨૦૦૦ દેશનો હીસાબ મલેઠે. પળ એક પ્રતમાં તથા એક પટમાં ડપર કહેલી રીતે લખ્યું ઠે. તે પ્રમાણે મેં પળ અહીં લખ્યું ઠે.

૧૯ ડંગણીશમે બોલે વિદ્યાધર તથા અજિયોગીક દેવની શ્રેણીયો વૈતાલ્ય ઢીઠ કહેઠે-તિહાં પ્રત્યેક વૈતાલ્ય ઢીઠ ત્રણ ત્રણ કાંડઠે તેમાં ચૂમીથી દશ યોજન પ્રથમ કાંડઠે તેને દક્ષણ પાસે પચાશ નગર અને ડત્તર પાસે સાઠ નગર વિદ્યાધરનાં ઠે એવી બે બે શ્રેણી વૈતાલ્યે લેવી તેવારે જંબૂઢીપમાં ચોત્રીશ વૈતાલ્યની અડશઠ શ્રેણી, તથા ધાતકીમાં ૧૩૬ અને પુષ્કરાઢમાં ૧૩૬ મલી ૩૪૦ શ્રેણી વિદ્યાધરનીઠે. હવે વૈતાલ્યનાં પ્રથમ કાં ઢથી વલી દશ યોજન ડંચો બીજો કાંડઠે તિહાં દક્ષણ ડત્તર બે પાસે અજિયોગીક દેવોની બે શ્રેણીઠે તેથી પૂર્વોક્તરીતે એની પળ ૩૪૦ શ્રેણી અઢીઢીપમાંઠે એ બેહુની શ્રેણી એકઠી કરીયે તેવારે ૬૮૦ શ્રેણી અઢીઢીપમાંઠે.

૨૦ વીશમે બોલે ડહ સંખ્યા કહેઠે:-તિહાં પ્રથમ જંબૂઢીપમાં શોલ ડહઠે તે દેલાઢે પ્રથમ હેમવંત પર્વતે પદ્મડહઠે, બીજો મહાહિમવંતે મહાપદ્મડહઠે, ત્રીજો નિષધપર્વતે તિગિઢિડહઠે, ચોથો શિંખરીપર્વતે પુંડરિક ડહઠે, પાંચમો રૂપીપર્વતે મહાપુંડરિક ડહઠે, ઠાં નીલવંત પર્વતે કેશરીડહઠે, એ પ્રકારે ઠાં ડહ તો પર્વતોની ડપરેઠે. હવે દશ ડહ

બીજા દેખાડેઢે. તિહાં નિષધપર્વત ઉપરથી સીતોદા નદી પૃથ્વી ઉપર પડેઢે તે પ્રથમ ડહથી બીજા, ત્રીજા, ચોથા અને પાંચમાં ડહમાં પડેઢે તિહાં પહેલો નિષધડહ, બીજો દેવકુરુડહ, ત્રીજો સુરપ્રજડહ, ચોથો સુલસડહ અને પાંચમો વિદ્યુત્પ્રજ ડહ એ પાંચ ડહ મૂકી પઢી આગલ ચાલીઢે માટે એ પાંચ ડહ જાણવાં. તેમજ નીલવંતપર્વત ઉપરથી સીતાનદી ધરતી ઉપર પડેઢે તે પ્રથમ ડહથી બીજા, ત્રીજા, ચોથા, પાંચમાંમાં પનીને આગલ ચાલી તે પાંચ કુંડડહનાં નામ કહેઢે પ્રથમ નીલવંતડહ, બીજો ઉત્તરકુરુડહ, ત્રીજો ચંડડહ, ચોથો ધેરવત ડહ, પાંચમો માલ્યવંતડહ એરીતે એ દસ ડહ ધરતી ઉપરઢે તે પૂર્વોક્ત ઢ સાથે મેલવતાં શોલ ડહ જંબૂઢીપમાંઢે અને તેથી બમણા બત્રીશ ડહ ધાતકી કુંડમાં ઢે તથા બત્રીશ ડહ પુષ્કરાર્કનાં મલી અઢીઢીપમાં ૬૦, ડહ ઢે.

૨૧ એકવીશમે બોલે ડહની દેવી દેવ કહેઢે:-પ્રથમ હેમવંત પર્વતે પદ્મડહ ઢે. એનાં મધ્યનાં એક મુખ્ય મહોટા કમલ પાઢલ બીજા લઘુ કમલનાં ઢ વલયઢે, તેનાં ૧૨૦૫૦૧૨૦ ઇટલા લઘુકમલ તેણે વીંધ્યું થકું મહોટું કમલઢે તે ઉપર શ્રી દેવી રહેઢે એ પદ્મડહ ડંડો દસ યોજન, પહોલો પાંચસેં યોજન અને લાંબો એક હજાર યોજનઢે ઉપર શ્રીદેવી રહેઢે તે જીવનપતિદેવોની જાતિઢે, હવે બીજો મહાહિમવંત પર્વતે મહા પદ્મડહઢે તે પચાશ યોજન ડંડો, હજાર યોજન પહોલો અને બે હજાર યોજન લાંબોઢે, તેના મધ્યના એક મુખ્ય મહોટા કમલ પાઢલ લઘુ કમલોના બાર વલયઢે. તેનાં ૨૪૧૦૦૨૪૦ ઇટલા લઘુ કમલે વીંધ્યુંઢે તે ઉપર હ્રીદેવીનો નિવાસઢે. ત્રીજો નિષધ પર્વતે તિગિઢિડહઢે તેનું મધ્યનું મુખ્ય કમલ ચોવીશ વલયે વીંધ્યુંઢે તેમાં ૪૮૨૦૦૪૮૦ ઇટલા લઘુ કમલઢે તિહાં શ્રીદેવીનો નિવાસઢે એનું એક પટ્યાયુંઢે, એ ડહ દશ યોજન ડંડો, બે હજાર યોજન પોહોલો અને ચાર હજાર યોજન લાંબોઢે. હવે ધેરવતઢે ત્રીજી શિખરી પર્વત ઉપર પુનરિક ડહઢે. તે હિમવંતના પદ્મડહની મર્યાદાયેઢે એમાં લક્ષ્મીદેવીનો નિવાસઢે એનું એક પટ્યાયુંઢે. પાંચમો રૂપી પર્વતે મહાપુનરિક ડહઢે તે મહાહિમવંત પર્વતના મહાપદ્મડહની મર્યાદાયેઢે એમાં બુદ્ધિનામે દેવીનો નિવાસઢે એનું એક પટ્યાયુંઢે. ઢઠો નીલવંત પર્વતે કેશરીડહઢે તે નિષધપર્વતના તિગિઢિડહની મર્યાદાયેઢે એમાં કીર્તિદેવીનો નિવાસઢે તેનું એક પટ્યાયુંઢે એ ઢ ડહ પર્વતો ઉપરઢે તેની દેવી ડં કહી. હવે પૃથ્વી ઉપરનાં દશ કુંડડહઢે તેમાં દેવતાડંનાં નિવાસઢે તથા જે રીતે પર્વત ઉપરે લક્ષ્મી દેવીની સંકલના કહી તેમ દેવકુરુ ઉત્તરકુરુમાં મહોટું જંબૂવૃઢે તે પણ ઇટલેજ લઘુ જંબૂવૃઢે કરી વીટેલુંઢે તે આગલ લલચું. એરીતે જંબૂમાં ઢ દેવી તથા દશ દેવતા, ધાતકીમાં એથી બમણા બાર દેવી ને વીશ દેવતા, પુષ્કરાર્કમાં પણ બાર દેવીને વીશ દેવતા મલી અઢીઢીપમાં ડહ નિવાસી ત્રીસદેવી અને પચાશ દેવતા જાણવા.

૨૨ બાવીશમે બોલે અઢીઢીપની નદીનું કહેઠે:-સર્વે મલી જંબૂઢીપમાં ૧૪૫૬૦૦૦ નદીઢે. તેમાં મૂલમાં ચૌદ મહાનદીઢે. તિહાં જરતક્ષેત્રમાં ગંગા અને સિંધુ, ઐરવતમાં રક્તા અને રક્તવતિ એ ચાર મહાનદીનો ચૌદ ચૌદ હજાર નદીનો પરિવારઢે. તથા હેમવંત યુગ લીયાનાં ક્ષેત્રમાં રોહિતા અને રોહિતાંસા તથા ઐરણ્યવંત યુગલીયાનાં ક્ષેત્રમાં રૂપકુલા અને સુવર્ણકુલા એ ચાર મહાનદી અઠાવીશ અઠાવીશ હજાર નદીને પરિવારઢે. એવં આઠ થઈ તથા હરિવાસ યુગલીયાનાં ક્ષેત્રમાં હરિકંતા અને હરિસલીલા તથા રમ્યક યુગલીયાનાં ક્ષેત્રમાં નરકંતા અને નારિકંતા એવં ચાર મહાનદી ઢપન્ન ઢપન્ન હજાર નદીને પરિવારઢે એવં બાર થઈ. તથા પૂર્વ મહાવિદેહમાં સીતા અને પશ્ચિમ મહાવિદેહમાં સીતોદા એ બે મહાનદીઓનો મલી ૧૦૬૪૦૦૦ નદીનો પરિવારઢે. એવં ચૌદ મહાનદી જંબૂઢીપમાં થઈ તેમાં પ્રથમની બાર નદીનો હીસાબ તો પ્રગટઢે અને સીતા સીતોદાની સંખ્યા લખેઢે:-નીલવંત પર્વતથી નીકલીને પૂર્વ મહાવિદેહમાં સીતાનદી ગઈ, તેણે બે બાજુએ આઠ આઠ વિજય કીધી તેવારે શોલ વિજયની ગંગા અને સિંધુ એ બે બે ગણતા બત્રીશ નદી થઈ અને ઠ અંતરનદી ઢે. ઐરીતે અઢત્રીશ મહા નદી થઈ તે પ્રત્યેકનો ચૌદ ચૌદ હજાર નદીનો પરિવાર ગણતાં ૫૩૨૦૦૦ નદી પૂર્વ મહાવિદેહની સીતા મહાનદીમાં પડે ઢે અને એજ પ્રમાણે નિષધ પર્વતથી સીતોદાનદી નિકલી તે પશ્ચિમ મહાવિદેહમાં ગઈ. તિહાં પણ અઢત્રીશ મહાનદીનો પરિવાર ૫૩૨૦૦૦ નદીનોઢે સરવાલે ૧૦૬૪૦૦૦ નદી થઈ, તેની સાથે પૂર્વોક્ત બાર મહાનદીની પરિવાર જૂત ૩૯૨૦૦૦ નદી મેલવીયે તેવારે ૧૪૫૬૦૦૦ નદીઓ જંબૂઢીપમાં થાય અને એથી બમણી ધાતકી ક્ષંતમાં ૨૯૧૨૦૦૦ તથા પુષ્કરાર્કમાં પણ ૨૯૧૨૦૦૦ સરવાલે અઢીઢીપમાં ૭૨૦૦૦૦૦ નદીઢે.

૨૩ ત્રેવીશમે બોલે નદીની લંબાઈ પોહોલાઈ આદિક કહેઢે:-જરતની બે અને ઐરવતની બે નદી એવં ચાર નદી મૂલે સવાઢ યોજન અને પઢી વધતી વધતી સમુદ્ર પ્રવેસે સાઢાબાશઢ યોજન પોહોલીઢે. તથા હેમવંત યુગલ ક્ષેત્રની બે અને ઐરણ્યવંત યુગલ ક્ષેત્રની બે એવં ચાર નદી મૂલે સાઢા બાર યોજન અને સમુદ્ર પ્રવેસે સવાસો યોજન પોહોલીઢે. તથા હરિવાસ યુગલ ક્ષેત્રની બે અને રમ્યક યુગલ ક્ષેત્રની બે એવં ચાર નદી મૂલે પચ્ચીશ યોજન પહોલી અને સમુદ્ર પ્રવેશે અઢાસો યોજન પહોલી ઢે તથા સીતા અને સીતોદા એ બે નદી મૂલે પચ્ચાસ યોજન પહોલી અને સમુદ્ર પ્રવેસે ઝંકી વિજયમાં પડી તિહાં પાંત્રશો યો જન પહોઢી ઢે તથા ધાતકી ક્ષંતમાં અને પુષ્કરાર્કમાં પણ સંખ્યાયે જંબૂઢીપ થકી બમણી બમણી નદી ઢે તેની લંબાઈ પહોલાઈ પણ એજ રીતે જાણવી.

૨૪ ચોવીશમે બોલે જંબૂઢીપમાં દેવકુરુક્ષેત્રમાં એક મહોટા જંબૂઢીપની પાઢલ લંબુ

જંબૂવૃક્ષનાં ઢ વલયઢે તેની સંખ્યા ંક ક્રોડ, વીસ લાખ, પચાશ હજાર, ંકશોને વીશઢે તેણેકરી જંબૂવૃક્ષ વીંઢ્યુંઢે તે ંપર અણાઢીયો દેવ વસેઢે. ંમ ંત્તરકુરુમાં સાઢમલી વૃક્ષઢે તેની પણ ંજ રીતે મર્યાદાઢે તેના ંપર ગરુલ દેવતાનો નિવાસઢે. તથા ધાતકી ંંમમાં બે દેવકુરુઢે તેમાં બે મહોટા સાઢમલી વૃક્ષઢે તેની પાઢલ બાર વલય લઘુ સાઢમલી વૃક્ષનાંઢે તેની સંખ્યા ૨૪૧૦૦૨૪૦ ંટલા સાઢમલી વૃક્ષ વીંઢ્યાઢે તેના ંપર પણ ગરુલ દેવ રહેઢે. તથા ધાતકી ંંડના બે ંતરકુરુમાં બે મહોટા મહા ધાવમીના વૃક્ષ ઢે તે પ્રત્યેક લઘુ ધાવઢી વૃક્ષનાં બાર વલયે કરી વીંઢ્યાઢે તેની સંખ્યા ૨૪૧૦૦૨૪૦ ઢે તેના ંપર સુદર્શન અને પ્રીયદર્શન દેવનો નિવાસ ઢે તથા પુષ્કરાર્ઢનાં મહાવિદેહનાં બે દેવકુરુમાં બે મહોટા સાઢમલી વૃક્ષઢે તે લઘુ સાઢમલી વૃક્ષનાં ચોવીશ વલયે કરી વીંઢ્યાઢે તેની સંખ્યા ૪૦૨૦૦૪૦૦ ની ઢે તે મહોટા વૃક્ષ ંપર ગુરુ દેવતાનો નિવાસ ઢે તથા પુષ્કરાર્ઢનાં ંત્તર કુરુમાં ંક મહોટો પદ્મવૃક્ષઢે તેપણ ચોવીશ વલયે વીંઢ્યોઢે તેનાં ંપર પદ્મદેવનો નિવાસઢે, તથા પુષ્કરાર્ઢના પશ્ચિમ મહાવિદેહનાં ંત્તરકુરુમાં મુખ્ય મહાપદ્મ વૃક્ષ પણ ચોવીશ વલયે વીંઢ્યોઢે તેની સંખ્યા પૂર્વપરે જાણવી. તેના ંપર પુંરિક દેવનો નિવાસઢે. ં મુખ્યવૃક્ષ સર્વે વેદિકા અને વનંંમે સહીતઢે તેનો પીઠ પાંચશે ંયોજન પોહોલો અને બાર ંયોજન ંંચોઢે તે વૃક્ષો ંપર દેવ નિવાસનાં સ્થાન તથા શ્રી જિન ંુવનઢે ં સર્વ વૃક્ષ રત્નમય પૃથવીકાયનાં ઢે શાશ્વતાઢે.

૦૫ પચ્ચીશમે બોલે જંબૂઢીપમાં ંકેકી વિજય વસ્કારા પર્વત લગે પોહોલી ૨૨૨૩૥૥ ંયોજનઢે અને નીલવંત પર્વતથી સીતાનદી લગે તથા નિષધ પર્વતથી સીતોદા નદી પર્યંત ૧૫૬ૂ૨ ંયોજન અને ંપર બે કલા ંટલી લાંઘીઢે તથા ધાતકી ંંમમાં ંકેકી વિજય ૂ૬૦૩ ંયોજન ંપર ંક ંયોજનનાં શોલ ંાગ કરીયે તેવા ઢ ંાગ ંટલી પોહોલીઢે અને શોલે વિજય ૧૫૩૬૫૪ ંયોજન પોહોલી ઢે તથા પુષ્કરાર્ઢની ંકેકી વિજય ૧ૂ૭ૂ૪ ંયોજન પોહોલી અને શોલે વિજય ૩૧૬૭૦૦ ંયોજન પોહોલી ઢે.

૨૬ ઢવીશમે બોલે જંબૂઢીપમાં મહાવિદેહની બાર અંતરનદી ંકશો પચ્ચીશ ંયોજન પોહોલીઢે તથા ધાતકી ંંડમાં અંતરનદી અઢીસો ંયોજન પોહોલી ઢે અને પુષ્કરાર્ઢમાં અંતરનદી પાંચશે ંયોજન પોહોલી ઢે.

૨૭ સત્તાવીશમે બોલે જંબૂઢીપમાં વક્ષસ્કારા પર્વત ૫૦૦ ંયોજન ંંચા અને પોહોલા ઢે તથા ધાતકી ંંડમાં વક્ષસ્કારા હજાર ંયોજન ંંચા અને પોહોલા ઢે તથા પુષ્કરાર્ઢમાં વક્ષસ્કારા બે હજાર ંયોજન ંંચા અને બે હજાર ંયોજન પોહોલાઢે.

૨૦ અઠાવીશમે બોલે જંબૂઢીપમાં દરવાજા આગલ પૂર્વ પશ્ચિમનું ંકેકું વનમુલ જ.

ગતિ સૂધાં ૨૯૨૨ યોજનનું છે અને ધાતકી ધંડમાં એકેકું વનમુખ ૧૧૬૦૦ યોજન તથા પુષ્કરાર્કમાં એકેકું વનમુખ ૧૧૬૦૦ યોજન છે.

૨૯ ડંગણત્રીશમે બોલે જંબૂઢીપમાં ઝડશાલવન ૨૨૦૦૦ યોજન લાંબું છે તથા ધાતકી ધંડમાં એકેકું ઝડશાલવન મેરુપર્વતસહિત ૨૨૫૧૫૦ યોજન લાંબું છે અને પુષ્કરાર્કમાં એકેકું ઝડશાલવન ૪૪૦૦૧૬ યોજન લાંબું છે.

૩૦ ત્રીશમે બોલે વીશ ગજદંતગિરિનું વિચાર કહેહે. તિહાં પ્રથમ જંબૂઢીપમાં નિષધ પર્વતથી બે ગજદંતા પર્વત નિકલ્યા તે મેરુપર્વત તરફ ચાલ્યા તેમાં પ્રથમ સોમનસ ગજદંતો ધોલેવળે છે તે અગ્નિકૂળમાં વલ્યો વીજો વિદ્યુત્પ્રજ ગજદંતો રાતે વળે છે તે નૈઋત્ય કૂળમાં વલ્યો તથા નીલવંતપર્વતથી બે ગજદંતા નીકલ્યા તે મેરુપર્વત તરફ ચાલ્યા તેમાં પ્રથમ ગંધમાદન ગજદંતો પીલે વળે છે તે વાઘ્ય કૂળમાં વલ્યો, વીજો માલ્યવંત ગજદંતો નીલે વળે છે તે ઇશાન કૂળમાં વલ્યો; એમ ચાર ગજદંતા જાણવા. એ ચારે ગજદંતા ૩૦૨૦૦ યોજન ને ઢ કલા લાંબા છે અને નિષધ તથા નીલવંતથી નિકલ્યા તિહાં ધરતીથી ચારસે યોજન ડંચા છે પઢી વધતા વધતા મેરુપર્વતની પાસે પાંચશે યોજન ડંચા થયા છે તથા ધાંતકી ધંડમાં પૂર્વ પશ્ચિમ મલીને બે મેરુ પર્વતે માટે તિહાં આઠ ગજદંતા છે તિહાં પ્રથમ જંબૂઢીપની પરે બે બે મલી ચાર ગજદંતા ૩૫૬૨૨૭ યોજન લાંબા છે અને વીજા બે બે મલી ચાર ગજદંતા ૫૬૯૨૫૦ યોજન લાંબા છે તથા પુષ્કરાર્ક ઢીપમાં પણ બે મેરુ માટે તિહાં આઠ ગજદંતા છે તેમાં પણ આગલી તરફનાં ધાતકીની પરે બે બે મલી ચાર ગજદંતા ૧૬૨૬૧૧૬ યોજન લાંબા છે અને પાઢલી તરફના વીજા બે બે મલી ચાર ગજદંતા ૨૦૪૩૨૧૦ યોજન લાંબા છે એ સર્વે ગજદંતા મેરુ તરફ જતાં પ્રથમ ડંચાઈમાં ચારસે ચારસે યોજન છે અને ઢેહેડે મેરુની પાસે પાંચસે યોજન ડંચાઈમાં છે.

૩૧ એકત્રીશમે બોલે ઇન્દુકાર પર્વતનો વિચાર કહેહે. તિહાં પ્રથમ જંબૂઢીપમાં ઇન્દુકાર પર્વત બિલકુલ નથી અને ધાતકો ધંડમાં બે ઇન્દુકાર છે તેણે વચમાં પઢીને બે બે ઝરત અને બે બે ઈરવત કસ્યા છે તે લાંબપણે ચાર ચાર લાખ યોજન છે અને ડંચા પાંચશે યોજન છે તથા પોહોલ પણે એક હજાર યોજન છે તે ઉપરે એકેકો જિનપ્રસાદ છે તથા પુષ્કરાર્ક ઢીપમાં પણ બે ઇન્દુકાર છે તેણે પણ વચમાં પડી બે બે ઝરત અને બે બે ઈરવત કસ્યા છે. એ લાંબ પણે આઠ આઠ લાખ યોજન છે અને ડંચપણે પાંચશે યોજન છે તથા પોહોલા એકેક હજાર યોજન છે એના ઉપર પણ એકેકું શ્રીજિનપ્રાસાદ છે અઢીઢીપનાં ચિત્રામણમાં જગતીનાં દરવાજા પર્યંત લાલ રંગ ઝરે છે પણ તિહાં દરવાજાની જગા રાખવી જોઈયે. દરવાજાના અંતર પર્યંત છે. ઇહાં (ઇન્દુકે) સેલડી તેનો સાંઠો જેવો લાંબો થાય તેનાં સરખા એ પર્વત પણ લાંબા છે, માટે એનું ઇન્દુકાર એવું નામ છે.

૩૧ બત્રીશમે બોલે જંબૂઢીપમાં ઝરત ક્ષેત્ર તરફ હિમવંત યુગલ ક્ષેત્રમાં શબ્દાપાતી વૃત્તવૈતાલ્યઢે અને હરિવાસ યુગલ ક્ષેત્રમાં ગંધાવતી વૃત્તવૈતાલ્યઢે તથા ધેરવત ક્ષેત્ર ઝણી ધેરણ્યવત યુગલ ક્ષેત્રઢે તેમાં વક્રટાપાતી વૃત્તવૈતાલ્યઢે તથા રમ્યક્ યુગલ ક્ષેત્રમાં માલ્યવંત વૃત્તવૈતાલ્યઢે. ં ચાર જંબૂઢીપમાં ઢે. તથા ંથકી બમણા ંજ નામે ધાતકી ઁ ઢમાં આઠ વૃત્તવૈતાલ્યઢે તથા પુષ્કરાર્ઢમાં પણ આઠ વૃત્તવૈતાલ્યઢે. સરવાલે અઢીઢી પમાં વીશ વૃત્તવૈતાલ્યઢે તે સર્વે પાલાને આકારે ગોલઢે. મૂલ તથા ડપરે ંકેક હજાર યોજન પોહોલા ઢે અને ડંચા પણ ંકેક હજાર યોજન ઢે.

૩૩ તેત્રીશમે બોલે જંબૂઢીપનાં દેવકુરુમાં યમક અને સમક ં બે અને ડત્તરકુરુમાં ચિત્ર વિચિત્ર ં બે મલ્લી ચાર પર્વતઢે અને ધાતકી ઁરુમાં ં થકી બમણા આઠ ઢે તથા પુષ્કરાર્ઢમાં પણ આઠ ઢે. સરવાલે અઢીઢીપમાં વીશ પર્વતઢે તે સર્વે ંકેક હજાર યોજન ડંચાઢે.

૩૪ ચોત્રીશમે બોલે જંબૂઢીપમાં નિષધ પર્વતની નીચે સીતોદા નદીને બે પાસે થઢને ંકસો કંચનગિરિઢે તથા નિલવંત પર્વતને નીચે સીતા નદીને બે પાસે થઢને ંકશો કંચનગિરિઢે ંરીતે બશો કંચનગિરિ જંબૂઢીપમાંઢે તેથકી બમણા ચારસો કંચનગિરિ ધાતકી ઁરુમાંઢે તથા ચારસો કંચનગિરિ પુષ્કરાર્ઢમાંઢે સરવાલે અઢીઢીપમાં ંક હજાર કંચનગિરિ ઢે તેનાં ડપર તિર્યકજંઝક દેવતાના નિવાસઢે ં સર્વ પર્વત શો શો યોજન ડંચાઢે.

૩૫ પાંત્રીશમે બોલે જંબૂઢીપમાં ઝરતની દિસાં પઢેલું હેમવંત યુગલ ક્ષેત્રઢે તથા ધેરવતની દિસાં પઢેલું ધેરણ્યવંત યુગલ ક્ષેત્રમાં ત્રીજો આરો વત્તેઢે ત્યાંના મનુષ્યનું ંક ગાઢ પ્રમાણ શરીર ઢે ંક પઢ્યોપમ આયુઢે અને ચોથ ઝક્ત ંકાંતરે આમલા પ્રમાણે આહાર કઢપવૃક્ષ આપેઢે ંને પૃષ્ઠ કરંઢક ચોશઢઢે, અપત્યપાલના ંં દિવસ કરે અને અપત્ય ંટલે દીકરા દીકરી જેવારે ંગણ્યાંસી દિવસનાં થાય તેવારે માતાપિતા મરણ પામીને દેવલોકમાં જાય. હવે ઝરત તરફ હરિવાસ ક્ષેત્ર અને ધેરવત ક્ષેત્રની તરફ રમ્યક્ ક્ષેત્ર ં બે યુગલક્ષેત્ર મધ્યે વીજો આરો વત્તેઢે. ં યુગલીયાનું બે ગાઢ શરીર અને બે પઢ્યાયુઢે ૧૨૭ પૃષ્ઠ કરંનીઢે, ઢઠઝક્તઢે, ચોસઠ દિવસ અપત્ય પાલના કરી માતા પિતા સ્વર્ગે જાયે. ઢહાં હરિવાસ ક્ષેત્રમાં ડપજેઢ્રો વનમાલા નામે રાજાનો જીવ યુગલીયો હતો તેને વીરાશાલવીનો જીવ કિલ્લિવિષિયો દેવ થયો તેણે ક્રોધ વસે ં યુગલિયાને નરકમાં મો કલવા સારું હરિવાસથી ડપામીને ચંપાનગરીયે મૂક્યો અને બે પઢ્યોપમનું આયુ તો ઢીને તે સમયના આયુ પ્રમાણે આઢલું કલું તેને રાજ્યે બેસાઢી મધ માંસ કુકર્મ શીઘ્ર વીને નરકે મોકલ્યો ં અઢેરું થયું ં હરિવાસ ક્ષેત્રનાં જાવ કહ્યા. હવે આ તરફ નિષધ પર્વતની નીચે દેવકુરુક્ષેત્ર અને પેઢેલી તરફ નીલવંત પર્વતની નીચે ડત્તરકુરુ ક્ષેત્ર ં બે યુગલ ક્ષેત્રમાં પઢેલો આરો વત્તેઢે. ં યુગલીયાનું ત્રણ ગાઢ શરીર અને ત્રણપ ઢ્યાયુઢે

૨૫૬ પૃષ્ઠકરંનીઠે જંગળ પચાસ દિવસ અપત્ય પાલના કરે, તૂવર પ્રમાણે કઢવ વૃક્ષનો આહાર, અઠમજક્ત એટલે ચોથે દિવસે આહાર કરે એ યુગલીયાનાં પુણ્ય પ્રજાવે દસ જાં તના કઢવવૃક્ષ આહારાદિક સર્વ વંઢિત પૂરણ કરેઢે. એ વૃક્ષમાં એવો સ્વજાવજઢે પણ દેવતા પૂરતા નથી. એ સર્વે યુગલ જડિક સ્વજાવ વાલા ઢે એમાં ક્રોધ નથી માંત્ર ઢીકે બગાસી ડધ્રસ કરતાં એનું મરણ થાય. એ રીતે જંબૂછીપમાં યુગલીયાના ઢ ક્ષેત્રઢે તેથી બમણા વાર ક્ષેત્ર ધાતકી ઁંડમાંઢે તથા વાર પુષ્કરાર્કમાંઢે, તે સર્વનાં સરલા જાવઢે સરલા રીત મર્યાદઢે સરલાઢે અઢીછીપમાં ત્રીશ યુગલીયાનાં ક્ષેત્રઢે.

૩૬ ઢત્રીશમે વોલે ઢપન્ન અંતરછીપનો વિવરો કહેઢે:—જંબૂછીપમાં આપણી તરફ હિમ વંત પર્વત અને ઁરવતની તરફ શિખરી પર્વત એ વે પર્વતે જંબૂછીપનાં કોટ ડપરથી પર્વત ઢીઠ ચાર ચાર ઢાઢા નીકલીઢે તે વિઢિસી તરફ વલીઢે લવણ સમુદ્રનાં પાણી થી ડંચી ઢેલાયઢે અઢીયોજન ડંચી તથા આઠ હજાર ચારસે યોજન લાંબી ઢે એ આ ઢે ઢાઢા અધર ચાલી ગઢઢે તે ઁકેકી ઢાઢા ડપર સાત સાત અંતરછીપઢે તેવારે આઠ ઢાઢાનાં ઢપન્ન અંતરછીપ થયા. એ ડપર યુગલીયા મનુષ્ય વસેઢે તેનું આઠસે ઢનુષ શ રીર ઢે ઁક પઢ્યોપમનો અસંખ્યાતમો જાગ આયુઢે. એ યુગલીયા મરણપામીને જવન પત્યાદિકં દેવોમાં જઢ ડપજેઢે. એ ઢપન્ન અંતરછીપમાં ત્રીજા આરાના ઢેઢા સરલા જાં વઢે એટલે જેવો નાજિરાજાનો પિતા ઢઠો કુલકર હતો તે વલત જે જાવ વર્તતા હતા તે પ્રમાણેના જાવ સર્વકાલે તિહાં વર્તે ઢે તે જાવ ફરે નહી.

૩૭ શામત્રીશમે વોલે મહાવિઢેહ ક્ષેત્રમાં ચોથો આરો વર્તેઢે. પાંચસે ઢનુષ શરીર મા નં. પૂર્વકોટી વર્ષ આયુ, નિત્ય આહાર તથા જંબૂછીપના વિઢેહમાં ચાર તીર્થકરઢે, તેમાં પૂર્વવિઢેહના વનમુલ સમીપ આઠમી પુષ્કલવતી વિજયમાં પુંરિકિણી નયરી તિહાં સીમંધરનામે વિહરમાન ઢે તથા પશ્ચિમ વિઢેહના વન પાસે પચ્ચીસમી વપ્રાવિજય અ ને વિજયા નગરી તિહાં શ્રીયુગમંધર વીજા વિહરમાન ઢે, તથા પૂર્વવિઢેહના વનમુલ સમીપ નવમી વઢવિજય અને સૂસીમા નયરી તિહાં વાહુસ્વામી ત્રીજા વિહરમાન ઢે તથા પશ્ચિમવિઢેહના વનમુલ સમીપ ચોવીસમી નલીના વતી વિજય અને અયોધ્યાન ગરી તિહાં ચોથા સુવાહુ નામે વિહરમાન તીર્થકરઢે, એ રીતે જંબૂછીપમાં ચાર તીર્થક રઢે તથા ધાતકી ઁંડમાં વેમેરુ અને વે મહાવિઢેહઢે તેમાં ચાર તીર્થકર પૂર્વ મહાવિ ઢેહમાં અને ચાર તીર્થકર પશ્ચિમ મહાવિઢેહમાં ઁરીતે આઠ તીર્થકર ઢે તથા પુષ્કરા ર્કમાં પણ વે મેરુ અને વે મહાવિઢેહઢે માઢે તિહાં પણ પૂર્વવિઢેહમાં ચાર તીર્થકર અને પશ્ચિમવિઢેહમાં ચાર તીર્થકર મલી આઠ ઢે. સરલાઢે અઢીછીપમાં વીશ વિહર માન તીર્થકર ઢે. જેવીરીતે જંબૂછીપમાં આઠમી, પચ્ચીશમી, નવમી અને ચોવીશમી વિજ

ચે અનુક્રમે ચાર તીર્થકરહે તેવીરીતે ધાતકીલ્લમ અને પુષ્કરાર્દમાં પણ વિજય અને ન ગરી તેટલામીજ કહેવી અને તેનાં નામ પણ તેના તેહીજ જાણવા.

ઞરતક્ષેત્રમાં સત્તરમા શ્રીકુંથુનાથ અને અઢારમા શ્રીઅરનાથને અંતરાલે એ અઢી ઢીપ માંહેલા વીશે તીર્થકરનો જન્મ એક સમયેજ થયલો છે અને શ્રીમુનિસુવ્રત તથા શ્રીનમિનાથ જગવાનનાં અંતરાલે એકસમયેજ એ વીશે તીર્થકરે દીઢા લીધી હતી તે એક હજાર વર્ષ પર્યંત ઢઢ્ઢસ્થાવસ્થાયે દીઢા પાલીને એક સમયે વીશે તીર્થકર કેવલ જ્ઞાન પામ્યા છે. હમણા એ વીશે જિન કેવલી છે તે આવતી ચોવીસીમાં સાતમા આઠ મા તીર્થકરની વચ્ચે એક સમયેજ વીશે તીર્થકર મોઢપુરીયે પધારશે. સર્વેને ચોરાસી ચો રાસી ગણધરહે, ચોરાસી ચોરાસી લઢ્ઢ પૂર્વ આયુઢે, પાંચસે પાંચસે ધનુષ પ્રમાણે શ રીર માન છે. એકેકાને દશ દશ લાલ કેવલીની સંખ્યાઢે, શો શો કોઢી સાધુ મુનિરાજ ઢે, સો સો કોની સાધવીઢે. એ પ્રકારે વીશે વિહરમાન જિનનાં બે ક્રોમ કેવલીઢે, બે હજાર ક્રોમ સાધુ ઢે, અને બે હજાર ક્રોમ સાધવી ઢે. એ વીશ વિજયમાં સદા એકેક તીર્થક રને સહચારી બીજા ચોરાસી ચોરાસી તીર્થકર હોય, તેમાં એક તો કેવલજ્ઞાને સંહીત હોય અને બાકીનાં ત્ર્યાસીમાં કોઢ રાજા, કોઢ યુવાન, કોઢ બાલક, ઁરીતે હોય, એ સર્વે ચોરાસી લઢ્ઢ પૂર્વને આજલે હોય. અને જેવારે ચોરાસીમો તીર્થકર મોઢ સધાવે તેવારે ત્ર્યાસીમાં તીર્થકરને કેવલજ્ઞાન ડપજે તેવારે તે ચોરાસીમો કહેવાય. તે વલતે વલી એ કનો જન્મ થાય. ઁરીતે ચોરાસીની પરંપરા સહચારીઢે ઢહાં કોઢ કહેશે જે એક ક્ષેત્રમાં એકથી બીજો તીર્થકર, ચક્રવર્તિ, બલદેવ, વાસુદેવ ન હોય તો એક ક્ષેત્રમાં ચોરાસી તીર્થકર કેમ સંજલે? તેનો ડત્તર વૃઢ્ઢ પરંપરા વમીલ એમ કહેઢે જે, એ વીશ વિજયનાં શાશ્વતા જાવ એમજઢે પઢી કેવલીગમ્ય !! ઢહાં જઘન્ય કાલે વીશ તીર્થકર હોય તે એ કેકો તીર્થકર એકેક લઢ્ઢપૂર્વનો થાય તેવારે બીજા તીર્થકરનો જન્મ થાય તથા ગર્જ માંહે હોય. એમ ચોરાસી લઢ્ઢ પૂર્વના આયુ મધ્યે ત્ર્યાસી તીર્થકરબીજા થાય તેને વીશ ગુણ કરતાં ૧૬૬૦ થાય અને મૂલના વીશ વિહરમાન હોય. સરવાલે જઘન્ય કાલે ૧૬૦૦ તીર્થકર હોય અને જેવારે ૧૭૦ તીર્થકર ડત્કૃષ્ટ વિચરતા હોય તેવારે પાંચ જ રત તથા પાંચ ઁરવતનાં મલી દશ બાદ કરતા બાકી ૧૬૦ તીર્થકર પાંચ વિદેહની વિ જયના તે પ્રત્યેકને ત્ર્યાસીયે ગુણતાં ૧૩૩૦૦ થાય તેની સાથે વિહરમાન ૧૭૦ ખેલીયે તેવારે ૧૩૪૫૦ ઁટલા તીર્થકર ડત્કૃષ્ટ કાલે હોય. ઢતિ વિદેહજિન સંખ્યા વિચાર સ માત્રઃ અહીં સુધી જંબૂઢીપનો વિચાર કહ્યો.

૩૦ આમત્રીશમે બોલે લવણ સમુઢ્ઢનો અધિકાર કહેઢેઃ—સર્વ મલી અસંખ્યાતા સમુ ઢઢે, તે સર્વે ધુરથી માંઢીને ઢેહેમા પર્યંત હજાર હજાર યોજન ડંઢાઢે અને માત્ર એક લ

વળ સમુદ્ર માત્રાયે માત્રાયે હંડો થતો થતો જેવારે જંબૂદ્વીપથી પંચાણુ હજાર યોજન સમુદ્રમાં જણ્યે અને ધાતકી સંઘથી પણ પંચાણુ હજાર યોજન સમુદ્રમાં આવીયે તિહાં મધ્યનાગે હજાર યોજન હંડો, એ સમુદ્ર ગોતીર્થ કહીયે, આ ઠેકાણે હજાર યોજન હંડો, દશ હજાર યોજન પહોલ પણે અને શોલ હજાર યોજન હંડો કોટની પરે દગ માલો છે. શોલ હજાર યોજન પાણી હંડો ચડેલો છે તે ઉપર બે ગાઉની વેલ બે વાર એક અહોરાત્રમાં હંડો ચડે છે એ પાણી શીરીતે હંડો છે તે કહે છે:-

પૂર્વે વડવામુખ, દક્ષણે કેયૂપ, પશ્ચિમે યૂપ, અને ઉત્તરે ઈશ્વર એ ચાર મહોટા પાતાલ કલશા છે તે લાખ યોજન હંડો લાખ યોજન પેટમાં પોહોલા અને દશ હજાર યોજન મુખ પોહોલું, દશ હજાર યોજનની પડગી, એક હજાર યોજન કલશની ઠીકરી જાડી છે. તથા ૩૩૩૩૩ યોજન કલશમાં દેઠલ વાયુ છે અને ૩૩૩૩૩ યોજન મધ્યનાગે વાયુ પાણી છે તથા ૩૩૩૩૩ યોજન ઉપર પાણી છે, તે મધ્યના વાયુને યોગે હંડો છે. એ ત્રણસે તેત્રીશ યોજન ત્રણ ઠેકાણે લખ્યા છે તેના ઉપર પણ એક યોજનનો ત્રીજો જાગ અધિક લેવો.

હવે પૂર્વનો મહોટો કલશ અને દક્ષણના કલશને વચ્ચે તથા દક્ષણનાને પશ્ચિમના કલશ વચ્ચે તથા પશ્ચિમનાને ઉત્તરનાં કલશ વચ્ચે ૨૧૫-૨૧૬-૨૧૭-૨૧૮-૨૧૯-૨૨૦-૨૨૧-૨૨૨-૨૨૩-૯વી સંખ્યાયે એ નવ નવ પંક્તિ લઘુ પાતાલ કલશની છે તેવારે સર્વ મલી ચારે પંક્તિના કલશ ૭૦૦૪ છે. એ લઘુ કલશ દશ હજાર યોજન હંડો છે. તથા મધ્યમાં પોહોલા પણ તેટલાજ છે અને એક હજાર યોજનનું મુખ છે, એક હજાર યોજન પડગી છે સો સો યોજનની ઠીકરી છે, ૩૩૩૩ યોજન દેઠલ વાયુ છે ૩૩૩૩ યોજન મધ્યનાગે વાયુ અને પાણી છે, ૩૩૩૩ યોજન ઉપર પાણી છે, એ લઘુ કલશની માંદેથી પાણી હંડો છે તે લવણ સમુદ્રની વચ્ચો વચ્ચ પાણીનો ગોલ કોટ બંધાય છે.

એ ચાર મહાકલશના અધિષ્ઠાતા પૂર્વે કાલ, દક્ષણે મહાકાલ, પશ્ચિમે વેલંબ અને ઉત્તરે પ્રજંજન એ ચાર દેવ છે, શોલ હજાર યોજનના દગમાલની ઉપર બે ગાઉની વેલ વધે છે તેને દાવવાને જંબૂદ્વીપની દશા જાણી બેતાલીશ હજાર દેવતા છે. તથા વેલ ઉપર શાઠ હજાર દેવતા છે તથા ધાતકીની દિસાયે વેલ ઉપર બહોત્તર હજાર દેવતા છે. સરવાલે વેલંધર અનુવેલંધર એટલે દિસાના અને વિદિસાના મલીને ૧૭૪૦૦૦ દેવતા છે.

હવે એ દેવતાનાં નિવાસ કહે છે:-જંબૂદ્વીપના દરવાજાથી ચાર દિસાયે તથા ચાર વિદિસાયે બેતાલીશ બેતાલીશ હજાર યોજન જણ્યે તિહાં વેલંધર અને અણુવેલંધર નાગરા જાના આઠ પર્વત છે. તેના નામ કહે છે ૧ પૂર્વે ગોથુજ પર્વત અને ગોથુજ દેવ છે. દક્ષણે દિગ જાસ પર્વત અને શિવ દેવતા. ૩ પશ્ચિમે સંઘનાજ પર્વત અને સંઘ દેવતા. ૪ ઉત્તરે દગસીમી પર્વત, અને માણોસલ દેવતા. ૫ દશાનકોણે કર્કોટક પર્વત અને કર્કોટક દેવતા, ૬ અ

શ્ચિકોણે વિદ્યુત્પ્રજ પર્વત અને કર્દમ દેવતા. ૭ નૈરુતકોણે કૈલાશ પર્વત અને કૈલાશ દેવતા ૮ વાવ્યકોણે અરુણપ્રજ પર્વત અને અરુણપ્રજ દેવતા. ૯ આઠે પર્વત ૧૦૨૨)યોજન નીચે પહોલાઢે અને ૪૨૪ યોજન ઝજેરા ઉપર પહોલાઢે તથા સર્વે ૧૭૨૧ યોજન ંચા ઢે તેમાં પૂર્વાદિ ચાર દિસાના અનુક્રમે ૧ કનકમય, ૨ અંકરભમય, ૩ રૂપામય, ૪ સ્ફાટિ કમય જાણવા. તથા ચાર વિદિસાના સર્વ રભમયઢે. જંબૂઢીપથી બેતાલીશ હજાર યોજન જશ્યે તે સ્થાનકે ૩૦૯ યોજન ઉપર પંચાણુઆ પીસ્તાલીશ ઝાગ ંટલી જલવૃદ્ધિઢે. તથા ૪૪૨ યોજન ઉપર પંચાણુઆ દશ ઝાગ ંટલા પર્વત ંઢાઢે તથા ૯૬૯ યોજન ઉપર પંચાણુઆ ચાલીશ ઝાગ ંટલા જંબૂઢીપઝણી ઉઘાઢા દેસાયઢે. તથા ૯૬૩ યો જન ઉપર પંચાણુઆ સીત્તોતેર ઝાગ ંટલા શિલા ઝણી ઉઘાઢા દેસાયઢે.

તથા મેરુપર્વતથી પશ્ચિમ દરવાજાથી બાર હજાર યોજન સમુઢ્રમાં જશ્યે તિહાં લવ ણના અધિષ્ઠાતાનો ગૌતમઢીપ સુસ્થિતદેવનોઢે. તે ગૌતમઢીપને બે પાસે જંબૂઢીપનાં બે સૂર્યનાં બે ઢીપઢે તથા લવણની સીલાની આણી તરફનાં બે સૂર્ય તેના બે ઢીપઢે. ંરી તે ચાર સૂર્યનાં ચાર ઢીપ ગૌતમઢીપ પાસેઢે. ૯ ગૌતમઢીપ સૂઘાં પાંચે ઢીપ બાર બાર હજાર યોજન લાંબા અને પહોલા ઢે.

તથા મેરુપર્વતથી પૂર્વદિસિયે જગતીનાં દરવાજાથી બાર હજાર યોજન લવણસમુ ઢ્રમાં જશ્યે તિહાં જંબૂઢીપનાં બે ચંઢ્ર તથા લવણની સીલાની આણી તરફનાં બે ચંઢ્ર ંવં ચાર ચંઢ્રમાના ચાર ઢીપઢે.

ંજરીતે પશ્ચિમદિસે સિલાની પેલીતરફ લવણનાં બે સૂર્ય અને ઘાતકીના ઢ સૂર્ય મલી આઠ સૂર્યનાં આઠ ઢીપઢે તથા પૂર્વદિસાયે શિલાની પેલીતરફ લવણસમુઢ્રનાં બે ચંઢ્ર અને ઘાતકી નાં ઢ ચંઢ્ર ંરીતે આઠ ચંઢ્રનાં આઠ ઢીપઢે. ૯ લવણ સમુઢ્રમાં પાંચસે યોજનનાં મત્સઢે તથા લવણની સિલામાં જે જ્યોતિષ ચક્ર ચાલેઢે તેના વિમાનદિગસ્ફાટિકરભનાંઢે. લવણાધિકાર:

૩૯ ંગણચાલીશમે બોલે કાલોદધિનો વિચાર કહેઢે. તે કાલોદધી પ્રથમ દરવાજાથી સાહામા દરવાજા લગે આઠ લાલ યોજન પોહોલોઢે અને ંક હજાર યોજન ંઢો ઢે, ગોતીર્થ નથી, વેલ નથી, દરવાજેથી પૂર્વપશ્ચિમે બેતાલીશ હજાર યોજન જશ્યે તિહાં કાલનામે દેવ, પશ્ચિમે મહાકાલદેવ, ૯ બે સમુઢ્ર અધિષ્ઠાયક દેવના ઢીપઢે તથા પશ્ચિમે બાર હજાર યોજન જશ્યે તિહાં કાલોદધિનાં ંકવીશ સૂર્યના ંકવીશ ઢીપઢે, તેમજ પૂર્વે બાર હજાર યોજન જશ્યે તિહાં કાલોદધિનાં ંકવીશ ચંઢ્રમાના ંકવીશ ઢીપઢે ૯ સમુઢ્રમાં સાતસે યોજનના શરીર વાલા મત્સઢે. ંના પાણીનો સ્વાદ પીવા સરલો ઢે તથા ઘાતકી લંઢના સૂર્ય ચંઢ્રના ઢીપ સર્વે પાણીથી બે કોશ ઉઘાઢા ઢે.

૪૦ ચાલીશમે બોલે પુષ્કરાર્ઢઢીપની વસ્તુ લલ્લિયે ઢેયે. પુષ્કરાર્ઢ શોલ લાલ યોજન

પહોલો છે, તેના મધ્યમાં માનુષ્યોત્તર પર્વત પહોલો તેથી એના બે ઝાગ થયા છે. તેમાં આ ગલાં ઝાગના આઠ લાખ યોજનમાં મનુષ્યની વસ્તી છે અને પહોલી તરફનાં આઠ લાખ યોજનમાં સૂન્યક્ષેત્ર છે.

૪૧ એકતાલીશમે બોલે માનુષ્યોત્તર પર્વત બેઠા સિંહને આકારે છે, પુષ્કરઢીપનાં મધ્ય ઝાગે વલયાકારે પહોલો છે, ફેઠલ એક હજારને બાવીશ યોજન પહોલો છે અને મધ્યમાં સાતસે ત્રેવીશ યોજન પહોલો છે તથા ઉપર ચારસે ચોવીશ યોજન પહોલો છે અને ડુંચો તો વેલંધર પર્વત જેટલો ૧૭૨૧ યોજન છે તથા ઝૂમીમાં ચોથો ઝાગ ડુંચો છે. એની માફેલી પરિધિ ૧૪૨૩૦૨૨૪ યોજન અને માનુષ્યોત્તરથી બાહ્ય પરિધિ ૧૪૨૩૨૭૧૩ યોજન છે. એ ટલીજ પરિધિ સિદ્ધ સિલાની પણ જાણવી. એ સિદ્ધ સિલા અને અઢીઢીપ બેહુ બરો બર છે. એ અઢીઢીપરૂપ મનુષ્ય ક્ષેત્રમાં નવ વાનાં હોય તેના નામ કહે છે. ૧ નદી, ૨ ડહ ૩ મેઘ, ૪ ગર્જારવ, ૫ અગ્ની, ૬ તીર્થંકર, ૭ ગણધર આદિ મનુષ્ય તેના, ૮ જન્મ, ૯ મરણ એ રાત્રિ દિવસ એ નવ વાનાં હોય એ પ્રમાણે સંદેપથી અઢીઢીપનાં જાવ જાણવા.

હવે એજ અઢીઢીપ સંબંધિ કાંશ્ક વિશેષ વિચાર કહીયે ઠેયેં.

એ અઢીઢીપના મધ્યમાં પ્રથમ જંબૂઢીપ આવેલો છે, માટે તે જંબૂઢીપનો વલી જૂદો પટ્ર બનાવ્યો છે તે પણ એ પુસ્તકની સાથે છે એ સર્વ ઢીપ અને સમુદ્ર તે જગતીયે કરી વીંટે લાટે માટે પ્રથમ જગતીનો વર્ણન કરીયે ઠેયેં. પ્રત્યેક પ્રત્યેક ઢીપ અને સમુદ્ર પદ્મવર વેદિકાએ કરી સહીત છે અર્થાત્ સર્વ ઢીપ અને સમુદ્રને ચોકફેર પદ્મવર વેદિકા છે અને સર્વ પદ્મવરવેદિકાને કેડે તથા આગલ બે વાજુ વન ધ્રુવ પણ છે.

અથ જગતી વર્ણન.

તિહાં પ્રથમ જંબૂઢીપ મહોટા નગરના ગઢને આકારે વજ્રમય જગતીયે કરી ચારે વાજુ વીંટેલો છે. તે કોટ આઠ યોજન ડુંચો છે તથા વાર યોજન નીચે ધરતીના મૂલમાં પહોલો છે. પઠી જેમ જેમ ડુંચા ચમીયે તેમ તેમ અનુક્રમે પોહોલાશું વિસ્તાર ઘટતાં ઘટતાં જેવારે એક યોજન ડુંચા ચમીયે તેવારે અગ્નીશ્ચાર યોજન પોહોલો થાય, બે યોજન ચમીયે દશ યોજન પોહોલો થાય, ત્રણ યોજન ચમીયે નવ યોજન પોહોલો થાય અને જેવારે ચાર યોજન ડુંચા ચમી કોટના મધ્યઝાગને વિષે આવીયે તેવારે આઠ યોજન પોહોલ પાળે થાય. એમ થાવત્ આઠ યોજન ચઢીને કોટની ઉપર જઈયે તેવારે ચાર યોજન પોહોલ પાળે થાય છે. એ કોટ ડુંચું કરેલું ગાયનું પૂંઢું તેને આકારે છે. જેમ ગાયનું પૂંઢું મૂલમાં જાડું હોય અને પઠી ઉતરતાં ઉતરતાં પાતલું હોય તેમ જગતી પણ ધર ત્રીનાં મૂલમાં જાડી છે અને પઠી ઉપર ચડતાં ચમીયે પાતલી થતી ગઈ છે.

તે જગતી સર્વ પ્રદેશે વજ્રરત્નમયઢે, મણિરત્નની ઢીંતઢે, વૈઢૂર્ય રત્નમય થાંઢાઢે, લોઢી તાઢ્ઢ રત્નમય ઢીલા ઢે, ઢતમાં સોના રૂપાના પાટીયા ઢે, આકાશની પેરે આઢી ઢે, સુકોમ લઢે, ઘસીઢે, માંઢી કોમલ કરેઢીઢે, રજ રઢીત ઢે, મલ રહિત ઢે, કર્દમ રઢીત ઢે, ઢાયા આવર્ણ રહિત શોઢા વાઢી ઢે, નિરૂપઘાત કાંતીવાઢી ઢે, ઢઘોત સહિત ઢે, ઢોવા યોગ્ય ઢે, મનોહર આંઢને ઢેઢવા યોગ્ય ઢોવાવાઢાને મનોઢ ઢે, પ્રતિબિંબ ઢેમાં પઢે ંવી જગતી ઢે. કલશ, મંગલ, તોરણ, વિજય, પ્રસાવણીયા, વેઢિકા, સિંહાસણ, જરોઢા, ઢાઢી ં સર્વ રત્નમય રમણીક ઢે. તે જગતી ઢપરે ઢંઢૂઢીપની પાસે ંક ઢાઢીયે કરી ઢોક ફેર સર્વ ઢિસે વીંટાણી ઢે ંટલે ઢીયારઢી ઢે. તે ઢાઢી અર્ઢ યોઢન ઢંઢ પણે ઢે, પાંઢસે ઢનુષ્ય પઢોલી ઢાઢપણે ઢે, સર્વ રત્નમય ઢે, નિર્મલ ઢે, સુકુમાલ ઢે, ઢાવત્ ઢેઢવા યોગ્ય ઢે, મનોહર ઢે, ંનું પ્રથમ આંકવાઢું ઢિત્ર પઢેલા પૃષ્ઠમાં ઢે.

તે જગતી મઢોટા ગવાઢોના વલય તેણે કરી સર્વઢિશિયે ઢારે ઢાઢુયે વીંટેઢી ઢે. તે સર્વે ગોઢ રત્નમય ઢે. ંકેકો ગોઢ ઢે ઢે કોશ ઢંઢ પણે ઢે અને પાંઢશે પાંઢશે ઢનુષ્ય પઢોલ પણે ઢે તથા અર્ઢો કોશ લાંબ પણે ઢે. આઢા નિર્મલ ઢે. ઢાવત્ પ્રતિ રૂપ ઢે. ં ગવાઢનું ઢિત્ર ઢીઢા આંકવાઢું આ પુસ્તકના પ્રથમ પૃષ્ઠ મઢ્યે આપેલું ઢે, તિઢાંશી ઢોઢું. ંવા ગવાઢ સર્વ લવણ સમુઢની પાસે ઢગતીનાં મઢ્યઢાગમાં ઢોફેર ઢાણવા. ઢવે તે ઢગતિની ઢપરઢી ઢૂમિનાં મઢ્યઢાગને વિષે ઢોફેર ફરતિ ંક મઢોટી પઢ્ઢ વરવેઢિકા ઢેવતાઢને ક્રીઢા કરવાનું સ્થાનક ઢે. તે ઢંઢપણે અર્ઢ યોઢન ઢે અને પાંઢ શે ઢનુષ્ય પઢોલ પણે ઢે. ઢેટલો ઢગતિનાં મઢ્યઢાગે પરિઢિ ઢે તે પ્રમાણે પરિઢિ પણે ઢે, સર્વ રત્નમય ઢે, ઢગતી સમાન ઢગતી સરઢી ફરતી ઢે, તેની વજ્રરત્નમય ઢૂમિ ઢે. ઢૂમિઢાગથી ઢંઢા નીકઢ્યા ઢે પ્રદેશ તે સર્વ વજ્રરત્નમય ઢે. અરિષ્ઠ રત્નનાં મૂલ્ય પગ થાલીયા ઢે, વૈઢૂર્ય રત્નનાં થાંઢા ઢે, શોના અને રૂપાનાં પગથાલીયાનાં પાટીયાં ઢે, વજ્ર રત્નની સંઢીપૂરી ઢે, ંટલે ઢે પાટીઆનો સંબંઢ ઢોઢવો તેને સંઢી કઢીયે. વઢી પઢ્ઢાને થાનકે પણ સંઢિ સમઢવી, પાટીઆવઢે ઢે ઢીલીઢ ઢે તે લોહિતાઢ રત્નની ઢે. તિઢાં નવનવા પ્રકારનાં મનુષ્યનાં ઢુગ્મ શરીર ઢે. તે મનુષ્યનાં ઢોઢલાનું રૂપ નવનવા પ્રકારનાં મણિરત્નમયઢે. તેમઢ મનુષ્યના ંકાકી રૂપ પણ ઢે. તથા ં રૂપના ઢુગ્મ ઢે. તેનાં અંકરત્ન મય ઢેસ ઢે. ઢ્યોતિરસા રત્નમય વાંસ ઢાઢે અને ઢમણે ઢે પાસે ઢાંઢ્યા ઢે અને વંસની ઢીલી વિશેષ રૂપાની પાટલી વંસની ઢપર ઢે તેના ઢપરે શોનાની ઢાંકણી ઢે તે ઢપર વઢી વજ્રરત્નની નિવિઢ ઢાંકણી ઢે તે ઢપરે સર્વસ્વેતરૂપામય આઢાઢન ઢે ંવી પઢ્ઢવરવેઢિકા ઢે. તે પઢ્ઢવરવેઢિકાયે ંક સુવર્ણની માઢા, ંક ઢૂઢરની માઢા, ઢાવત્ મોતીની મા ઢા, ંક કમલની માઢા, તે પણ સર્વ રત્નમય પીલા સૂવર્ણમય ઢામ સમૂઢે કરી તેણે

કરી સર્વેદિશે સહીત છે, તે માલાને રક્તસુવર્ણના ફૂમકાઢે, સોનાને પ્રકરે સહીત છે, નવ નવા પ્રકારનાં મોતી અને રત્ન તેના હાર અને અર્ઘ્નહાર તેણેકરી શોજિત થકી લગા રેક માંહોમાંહે વેગલી રહી છે તે પૂર્વ, પશ્ચિમ, દક્ષણ અને ઉત્તરનો મંદમંદ વાયરો તેણે કંપતી થકી, લંબતી થકી, જણજણાટ પ્રમુખ શબ્દ કરતી થકી, કાન અને મનને ગમ તા ઇવા શબ્દને ચોકફેર પૂરતી થકી શોજતી થકી રહે છે. તથા જિહાં જિહાં ઇક યુગલ છે તેને સ્થાનકે ઘીજા પળ ઘણા ઘોઠાનાં યુગલ, હાથીનાં યુગલ, મનુષ્યનાં યુગલ, કિન્ન રનામા વ્યંતરદેવોનાં યુગલ, કિંપુરુષનાં યુગલ. મહોરગનાં યુગલ, ગાંધર્વનાં યુગલ, વૃ ષત્તનાં યુગલ ઇત્યાદિક સર્વ યુગલ રત્નમયઢે, નિર્મલઢે, સુકુમાલઢે, યાવત્ પ્રતિરૂપ ઢે, તેમજ તે તે સ્થાનકે ઘણા ઘોઠાનાં રૂપની પંક્તિઢે છે તે પળ પૂર્વવત્ યાવત્ પ્રતિરૂપ ઢે તેમજ વલી ઘોઠાનાં મૈથુનનાં રૂપ ઇટલે સ્ત્રી સહીત રૂપ પળઢે તથા તે તે સ્થાનકે ઘણી પદ્મલતા, નાગવૃદ્ધની લતા, અશોકવૃદ્ધની લતા, ચંપકવૃદ્ધની લતા, આમૃતવૃદ્ધની લતા, જાય વિશેષ વૃદ્ધની લતા, મચકુંદલતા, શ્યામલતા પ્રમુખઢે. તે નિત્યે ફલી ફૂલી થકી મંજરે કરી સહીતઢે. તે સર્વ રત્નમયઢે. યાવત્ પ્રતિરૂપઢે. તથા ઠામે ઠામે ઘણાં રત્ન મય અદ્ધતના સ્વસ્તિકઢે ઇત્યાદિ ઇનો વિશેષ વર્ણન સર્વ જીવાજિગમાદિ સૂત્રોષી જોવું.

હવે ઇનું પદ્મવરવેદિકા ઇવું નામ ઢે તેનું હેતુ કહેઢે:—ઇ વેદિકામાં ઠામે ઠામે ઇટલે વેદિકાને વિષે, વેદિકાનાં પાસાને વિષે, વેદિકાનાં પાટિયાનાં માથાને વિષે, વેદિકાનાં પુટાંતરને વિષે, થાંજાને વિષે, થાંજાનાં પાસાને વિષે, થાંજાને માથે, થાંજાનાં પુટાંતરને વિષે, સ્ત્રીલીને વિષે, સ્ત્રીલીનાં મૂલને વિષે, સ્ત્રીલીનાં પાટીયાને વિષે, સ્ત્રીલીનાં પુટાંતરને વિષે, સ્ત્રીલીને પાસે, સ્ત્રીલીના પાસાને સ્થાનકે, સ્ત્રીલીનાં પદ્ધનાં અંતને ઠામે, ઇવા ઇવા સ્થાનકે ઘણા ઉત્પલ તથા સૂર્ય વિકાશી કમલ યાવત્ લાલપાલસીનાં કમલ તે સર્વ રત્નમયઢે મહોટા વર્ષાકાલનાં જલ રાલવાનાં સ્થાનક તથા ઢત્ર સરિલા મોહોટા ક મલ પ્રમુખ તે સર્વ પદ્મવરવેદિકાને વિષે રત્નમય ઢે તે સારું પદ્મવરવેદિકા ઇવો નામ ઢે ઇ શાસ્વતીઢે. ઇ પદ્મવરવેદિકાનું ચિત્ર ત્રીજા આંકવાલું પ્રથમ પૃષ્ઠમાં ઢે.

તે પદ્મવરવેદિકાની પૂર્વ પશ્ચિમ દિસાયે બે બાજુયે બે વનલંકરઢે તે દેશે ડંણા બે યો જન અર્થાત્ અઢીસે ધનુષે ડંણા બે યોજન ચક્રવાલ પળે પોહોલા ઢે. ઇટલે જગતીની ડપર પાંચશે ધનુષની વેદિકા પોહોલીઢે અને વેદિકાની બાહેરલી સમુદ્રની તરફની બાજુનું વન બે યોજનમાં અઢીશે ધનુષ ડંણું ઢે તથા વેદિકાની જંબૂઢીપની તર ફની બાજુનું વન પળ બે યોજનમાં અઢીશે ધનુષ ડંણું ઢે. ઇ સરવાલે જગતી ડપ રની સૂમી ચાર યોજન પોહોલ પળે પૂર્વે કહીઢે તેટલી થઢ. હવે તે બે બાજુનાં વન જગતી સમાન પરિધિપળે ફરતા ઢે. તેની કૃણવળે નીલી શોજાઢે તે વનની સૂમી ચા

મનના પુના સરખી સમ ઢે. તથા આરીસાનો તલો, હથેલીનોતલો, ચંદ્રમાનું મંરુલ, સૂર્યનું મંડલ, ઘેટાનું ચર્મ, વૃષજનું ચર્મ, વરાહનું ચર્મ, સિંહનું ચર્મ, નાઘનું ચર્મ, ઢાગનું ચર્મ, દીપ્તાનું ચર્મ, તે સમાન જૂમીનો તલો ઢે. તથા તે વનમાં નાના પ્રકારનાં કાલા, પીલા, ઢોલા, રાતા, નીલા ંવા મણિરત્નનાં તૃણઢે તેનો મનોઢ્ઢ શબ્દઢે, મનોઢ્ઢ રૂપ ઢે, તિહાં ચાર દિસાનો વાયરો લાગે તેવારે તે તૃણ માંહોમાંહે આફલે ઢે તેના યોગે કરી તેમાંથી ઢત્રીશ રાગ રાગણી આલાપ્યા ઢેવા શબ્દની ઢ્વની ડઢેઢે, ઢાણે ઢત્રીશબદ્ધ નાટક થતો હોય, ઢાણે ઢત્રીશ વાજાં વાજતાં હોય, ઢાણે ગંધર્વ દેવતા રાગ કરતા હોય, તેવા શબ્દ ડઢે ઢે. તથા તે વનને વિષે ઠામે ઠામે ઘણી લઘુ વાવ્ય, ગોલવાવ્ય તે પુષ્કરણી, તથા ંગ્જાલિકા તે ઢાંકેલી વાવ્ય, લાંબી વાવ્ય, તેમજ ંક ડલે હોય તેને પંક્તિ કહીયે ંવી સરની પંક્તિ, તથા ંકનું પાણી બીજામાં આવતું હોય તેને સરસર પંક્તી કહીયે તથા કૂપની પંક્તિ ં સર્વ સુકુમાલઢે, રત્નમય તેના કૂલઢે, રૂપામય કૂલ કાંઠાઢે, વદ્ધમય પાષા ંકરી તેનાં પાસા વાંઢ્યાઢે, સુવર્ણમય તેનાં તલીયાઢે, વૈદૂર્યરત્નમય ંને સ્ફાટિકમય તેનાં તટના સમિપનાં પ્રદેશઢે, સુવર્ણ ંને શુઢ્રરજતમય તેની વેલુ ઢે, સુખે પ્રવેશ કરવા યોગ્યઢે, સુખે ડતરવા યોગ્યઢે, નવનવા પ્રકારનાં રત્ને કરી તીર્થી ડીંત વાંઢીઢે, ચોખુણી ઢે, સરખો તટઢે, ંનુક્રમે નમતું નમતું જલનું સ્થાનકઢે, ઢિહાં ગંઢીર શીતલ જલઢે, તે ઢેકાણે વિસમૃનાલ નામે નીલા કમલ તેના પત્રંકરી વલી ઘણા ડત્પલ, કુમુદ, ન લિનિ કમલજાતિ, આદિક ંનેક જાતિના કમલ તેણે કરી સહીતઢે, તે કમલોને જમરા પ્રમુખ ડોગવેઢે, નિર્મલ પાણીયે કરી તે વાવ્યો પૂરણ ડરેલીઢ ઢે, તેને વિષે મ ત્સ, કાંચવાદિક ંતિઘણા ડમેઢે, તથા ંનેક પદ્ધીઓના યુગલ મૈથુન ક્રીના કરેઢે તથા તે પ્રત્યેક વાવ્ય પદ્ધવરવેદિકા ંને વનખંઢેકરી સહીત ઢે.

કેટલીક વાવ્ય પ્રમુખનાં મદિરાના સરખા પાણીઢે, કેટલીકનાં વારૂણીવર સમુઢ્રનાં સરખા પાણીઢે, કેટલીકનાં ગોઢુઘ સરખા પાણીઢે, કેટલીકનાં ઘૃતસરખા પાણીઢે, કેટલીકનાં શેલડીનાં રસ સરખા પાણીઢે, કેટલીકનાં ંમૃત સરખા પાણીઢે, કેટલીકનાં સ્વજાવિક પાણી સમાન પાણીઢે, તે વાવી ડોવા યોગ્યઢે. ંત્યાદિક ં વાવી કૂપા દિકનો વર્ણન ઘણોઢે તે ડીવાઢિગમાદિ સૂત્રથી ઢાણવો. તથા ફલ, ફૂલ, પત્ર, ંવા, નીલૂ, દામીમ, ડંઢેરી પ્રમુખ સર્વ પદાર્થ તે વનને વિષે રત્નમય ઢાણવા.

હવે તે વનને વિષે ઠામ ઠામ ઘણા ડત્પાદ પર્વતઢે, ઢિહાં વ્યંતર પ્રમુખ દેવતા ક્રિના કરવા નિમિત્તે ંવી ડવધારણીય વૈક્રિય શરીરે કરી ક્રીડા કરેઢે. તે પર્વતને વિષે સ્ફટિક રત્નનાં મંરુપ, તથા મંચક, દગમાલ પ્રાસાદ વિશેષ, સ્ફટિકના પ્રાસાદ, હીંઢોલા ડા ટ, પદ્ધીને બેસવાના ઠામ ંત્યાદિક સર્વ રત્નમયઢે તથા હંસ, ક્રૌંચ, ગુરુઢ પ્રમુખને ં

કારે જુદા જુદા જાતનાં અનેક સિંહાસન પ્રમુખઢે, ઁરીતે વાવઢીઝ, તોરણ, પુતઢીયો, મેઢેલ ઁ સર્વ રત્નમય ઢે. ઢ ઁ રુતુમાં સર્વ સ્થલે દેઢવાયોગ્ય રમણીક ઢે.

તથા તે વનઢંડને વિષે ઠામ ઠામ કેઢીનાં ઘર, લતાનાં ઘર, અવસ્થાન ઘર, પૃઢ્ઢન જ્ઞાન કરવાના ઘર, પ્રસાધન ઘર ઢત્યાદિક અનેક જાતીનાં ઘરઢે, તેમજ ઘણા જાય આ દિક ફૂલોનાં મંરુપઢે. તથા ઉત્તમ સઢ્યા અને આશનને સ્થાનકે પૃથ્વી શિલાના પટઢે; તિઢાં ઘણા વ્યંતરિક દેવો અને દેવાંગનાઝ વસેઢે, વિશ્રામ કરેઢે, સૂવેઢે, બેસેઢે, નિષિઢ્યા કરેઢે, પાસું પાલટેઢે, રમેઢે, ઢ્ઢિત સુઢ જોગવેઢે, ક્રીઢા વિનોદ કરેઢે, મૈથુન સેવા કરેઢે પૂર્વ જવના આચારેલા સુકૃતઢ્રી ઉપાર્જન કરેલા કલ્યાણકારી શુઢકર્મ તેનાં શુઢવિપાક ફલ જોગવતાં થકાં પ્રત્યેકે વિચરેઢે. ઁમાં ઁટલું વિશેષ જે માંઢેલા પાસાનાં વનઢંડ માં તૃણ નઢ્રી. તૃણવિનાનો જાણવો. ઢત્યાદિક વન સંબંધિ સંકેપ અધિકાર કઢ્યો.

અથ ધારવર્ણનં

હવે ઁ જંબૂઢ્રીપનાં દરવાજાની સંઢ્યા કઢેઢે. ઁક પૂર્વદિસે વિજયનામે ઢાર ઢે તેનો વિજયદેવ નામે પોલીઝઢે. બીજો દક્ષણદિસે વિજયંત નામે ઢાર ઢે તેનો વિજયંત નામે દેવરક્ષક ઢે. ત્રીજો પશ્ચિમદિસે જયંત નામે ઢાર ઢે તેનો જયંતનામે દેવ રક્ષક ઢે. ચો થો ઉત્તરદિસે અપરાજિત નામે ઢાર ઢે તેનો અપરાજિત નામે દેવ રક્ષક ઢે. ઁરીતે વિજયાદિ ચાર અનુત્તર વિમાનને નામે ચાર દરવાજાનાં પણ નામ કઢ્યા ઢે.

તિઢાં મેરૂપર્વતને પૂર્વદિસે પીસ્તાલીશ હજાર યોજન જઢ્યેતેવારે જંબૂઢ્રીપની પૂર્વદિ સીને ઢેઢેઢે લવણ સમુઢ્રની પૂર્વદિસિની પશ્ચિમદિસે સીતામઢાનઢીની ઉપરે વિજયનામે દરવાજો ઢે, તે આઠ યોજન ઝંચોઢે, ચાર યોજન પઢોલોઢે, અને ચાર યોજન લાંબપણે પ્રવેશ પણેઢે, તથા બે બાજુયે ઁકેક કોશની બારસાંઢની જીંત સ્વેતવર્ણેઢે, તેનું શિઢ્ઢર શોનાનું ઢે, તિઢાં ઢાઢ્રી, મૃગ, વૃષઢ, અશ્વ, મનુષ્ય, મગરમઢ, પંઢી, સર્પ, કિઢ્ઢરનામા વ્યંત રદેવ, રુઢીવ, ગેઢા, ચમરીઘાય, વનઢસ્તિ, વનલતા, પઢ્ઢલતા પ્રમુઢ ચિત્રામે કરી યુક્ત ઢે. ઢંઢ ઉપર ઉત્તમ વેદિકા તેણેકરી સઢીતઢે, વિઢ્યાધરના યુગલનાં આકારે કરી તે ઢંઢ યુક્ત ઢે, હજારોગમે સૂર્યનાં કિરણો થકી પણ અધિક પ્રકાશવાન ઢે, દેઢીપ્ય માનઢે, ચઢ્ઢુને જોવા યોગ્યઢે, સુઢકારી ફરસઢે, સઢ્રીક રૂપઢે.

વજ્રરત્નમય તેનું ઢૂમી ઢાગઢે, અરિષ્ટરત્નમય પગથાલીયાનાં મૂલઢે, વૈઢૂર્યરત્નમય ઢં ઢઢે, સુવર્ણેકરી સઢીત ઁવા ઉત્તમ પંચવર્ણા મણિરત્ન તેણેકરી ઢૂમિતલ બાંધ્યુંઢે, ઢંસ ગર્જરત્નનો ઝંબરો બાંધ્યોઢે, ગોમેઢરત્નનાં નીચલા ઢોઢલાઢે, અને ઝલાલોઢે, લોઢીતાક્ષ રત્નમય બાર શાઢઢે, જ્યોતિરસા રત્નમય બારણાનાં ઉપરલા ઢાંપણાઢે, વૈઢૂર્યરત્નમય

कमाम्ने, वज्ररत्नमय पाटीयानी सांधि जमीने, लोहीताक्ष रत्नमय बेपाटीया वच्चे खी लीने, नवनवा मणीमय चणीयारा ठे, वज्ररत्नमय जोगलने, अने जोगलनो ठाम पण वज्ररत्नमय आवर्त्तन पीठिकाणे, जिहां उलालो बेशे ते ठाम जाणवो, अंकरत्नमय छा रना बे पासाणे, एवा आंतरा रहीत निवम अजंग कमाड ठे.

ते द्वारने बेहुपासे बेसवाना चोखूणा उंटलाणे, तेनी पासे पण त्रण त्रणनी ठपन्न पं क्ति एवा १६७ लांवा उंटलाणे, तिहां नाना प्रकारनां मणिरत्नमय सर्पनां रूपणे, द्वारने बे पासे लीलाये करी सहीत एवी पुतलीने, वज्ररत्नमय शिखरने, रूपामय उपरलो पीठने, सर्व सुवर्णमय चंडुवाणे, नाना प्रकारनां मणिरत्नमय जालपिंजर गवाक्षने, मणिमय उपर लो वंशने, लोहिताक्षरत्नमय उपरलो प्रतिवंशने, रूपामय जौमने, आदसरनां खागा अने बीजा पण जे खागाणे ते सर्व अंकरत्नमयने, ज्योतिरसा रत्नमय वंशने बलाणे, ज्योतिरसा रत्नमय अनेक खापणे, ते उपरे रूपामय पीठने, ते वच्चे सुवर्णमय पातली ठोतीने, ते वच्चे सूक्ष्म तृण समान आढादन ढांकणी रूपणे, ते उपरे बली सर्व स्वेत रूपामय आढादनने, अंकरत्नमय पक्षवाधाने, सुवर्णमय शिखरने, ते उपरे सुवर्णमय श्रुजिकाणे, ते द्वारनो उपरलो जाग सर्व स्वेतदक्षणावर्त्त संखनोने जेम निर्मल दहीना दम्बां, गायनुं दूध, समुद्रनां फीण, रूपानापूज, एना सरखो उज्ज्वल पोलनो प्रकाशने, तिलकरत्न तथा अर्द्धचंद्र तेणेकरी सहीत एवा अनेक चित्रामणने, नाना प्रकारनी रत्नम य मालाये करीने ते द्वारनां मुख शोजितने, बाहेर अने मांहे सुकुमालने, पोल मध्ये सो नानी वेळु पाथरी ठे, तेनुं शुजफरसने, सश्रिकरूप ठे, जोवा योग्य ठे, यावत् प्रतिरूपने.

हवे ते विजयनामा द्वारना बे पाशे बे उंटलाणे तेमां चंदने चर्चित बे बे कलशने, ते कलश उत्तम कमल उपरे थाप्या ठे, सुगंधित उत्तम पाणीये करी प्रतिपूरण जस्य्या ठे, ते कलशने वावनां चंदननां ठांटा कीधाणे. गलाने विषे राता सूत्रनां दोरा बांध्या ठे, कमलनां ढांकणाणे, ए कलश प्रमुख सर्व रत्नमयने, निर्मलने. सुकुमालने, यावत् प्र तिरूपने, महोटा महोटा महेंद्र कुंजसमान ते कलश कल्या ठे.

ते द्वारने बे पासे उंटले बेसवाने स्थानके बे बे नागदंता सरिखा खीलाणे, ते नागदं ताने विषे घणी मोतीनी माला, लंबायमान हेमनी माला, गवाक्षने आकारे रत्ननी माला अने घूघर माल प्रमुख बलगाफीने, तेणे करी सहीतने, कांश्क उंचाणे, सन्मुख निकळ्या ठे, त्रिष्ठा जित्त प्रदेशने विषे रूमीपरे रह्या ठे, नीचें सर्पनां अर्द्ध आकार समानने, सपर्पिर्द्ध संस्थाने संस्थितने, सर्व रत्नमयने, निर्मलने, यावत् प्रतिरूपने, एवा महोटा नागदंता हाथीनां दांत समानने, ते नागदंताने विषे घणा कृष्णसूत्रें बांधी तेमज नीले सूत्रें, लालसूत्रें, पीलेसूत्रें, यावत् स्वेतसूत्रें बांधी एवी लंबायमान फूलनी मालानां समूह बलगाड्याने, ते

માંલાંઝને સોનાનાં ફૂંમકાઢે, સોનાની પાનઢીયે મંમિતઢે, નાના મણિરત્ન વિવિધ પ્રકારના હાર અને અર્ઢુહાર તેણે કરી સઢીતઢે, યાવત શોઝાયે અત્યંત શોઝતા થકા રહેઢે.

તે નાગદંતા ઉપરે બીઝા બે નાગદંતાઢે તે મોતીની માલાયે કરી શોઝિતઢે તેનો વર્ણન પૂર્વપરે જાણવો, તે નાગદંતાને વિષે ઘણા રત્નમય શીકાઢે, તે શીકાને વિષે ઘણી વૈઢુર્યરત્નમય ધૂપઘટીઢે, તે ધૂપઘટી કૃષ્ણાગર, કુંદરુક તેને ધૂપેકરીને ઘમ ઘમાય માન ગંધને ઉત્કૃષ્ટ પાણે કરી મનોહર ઢે, સુગંધ ગંધે કરી ગંધવંત ઢે, ગંધની વાતી રૂપ ઉદાર મનને ગમતી મનોહર નાસિકા અને મનને સુખ ઉપજાવે ંવી ગંધે કરી તે પ્રદેશ પ્રત્યે સર્વ દિસે ઑફેર પૂરતી થકી અત્યંત શોઝતી થકી યાવત્ રહેઢે.

તે વિજયનામે ઢારને બે પાસે બે ઑતરાને વિષે બેઠકને વિષે બે બે પૂતલી કહીઢે, પૂતલી લલિતાંગ લીલાવંત લીલાયે સહિત રૂઢે પ્રકારે થાપીઢે, જલ્લે અલંકારે અલંકૃતઢે, તે પૂતલીને નવનવા આકારનાં વસ્ત્રઢે, નવનવા પ્રકારની ફૂલની માલા કંઢે પેઢેરીઢે, જેનો કટી પ્રદેશ મુષ્ટીયે ગ્રાહ્યઢે, જેના શિખર સરિખા યુગલ વૃત્તાકારે ંંચા મુષ્ટ માંસે યુક્ત ંવા પયોધરઢે, નેત્રનાં સ્ખંણા રાતાઢે, કેશ કાલાઢે, કોમલ નિર્મલ જલા લક્ષણ સહિત પ્રશસ્ત સંવસ્યોઢે ઢેઢો જેનો ંવા મસ્તકનાં કેશઢે, કિંચિત્ અશાં કવૃદ્ધને આશ્રિતઢે શરીર જેનો, ંવા હાથે ગ્રહીઢે અશોકવૃદ્ધની શાખા જેણે, કિંચિત્ અર્ઢુ કટાક્ષ તેની ઑષ્ટાયે કરી દેવતા પ્રમુખને લૂસતી થકી, ઑઢુને વિલોકવે કરી માહોમાંઢે જાણીયે ઘિંસના કરતી થકી ંવી તે પૂતલી પૃથવીકાયમયઢે, શાશ્વતે જાવે ઢે, તેનું ઑંદ્રમા સમાન મુખઢે, ઑંદ્રમા સરખો મનોહર વિલાસઢે, અર્ઢુઑંદ્રમા સમાન નિહ્વાનઢે, ઑંદ્રથકી અધિક સોમ્યદર્શનઢે, ઉઢકાપાતની પેરે ઉઢોત કરતીઢે, મેઘની બીજલી થકી સૂર્ય દેદીપ્યમાન ઢે તેથી પણ દેદીપ્યમાન અધિકતર પ્રકાશ વાલીઢે. શોલ શ્રંગારને આકાર તેણે કરી મનોહર વેષ ઢે, જોવા યોગ્ય ઢે, યાવત્ પ્રતિરૂપઢે, તે પૂતલી તેજે કરી અત્યંત અત્યંત શોઝતી થકી રહેઢે.

તે વિજયનામા ઢારને બે પાસે બે ંટલાને વિષે બે બે જાલીના કટક સમૂહઢે, તે જાલ કટક સર્વ રત્નમયઢે, યાવત્ પ્રતિરૂપઢે, તથા તે ઢારને બે પાસેના બે ંટલાને વિષે બે બે ઘંટા કહીઢે તે જંબૂનંદ રત્નનીઢે, વજ્ર રત્નમય લાલઢે, નાના મણિમય ઘંટાના પાસાઢે, સુવર્ણમય સાંકલઢે, રૂપામય રાસઢીઢે, તે ઘંટાનો ંધસ્વરઢે, મેઘનાં સરિખો સ્વરઢે, હંસનાં સરિખો સ્વરઢે, કૌંચનાં સરિખો સ્વરઢે, તથા બાર વાજાનાં સમૂહનો સ્વર તેને નંદીસ્વર કહીયે તેના સરખો સ્વરઢે અને તેના સરખો ઑષઢે, સિંહના સરખો સ્વરઢે, સિંહનાં સરખો ઑષઢે, મીઠો સ્વરઢે, મીઠો ઑષઢે, જલો સ્વરઢે, જલા સ્વરનો ઑષઢે, તે સ્થાનકનાં પ્રદેશ ઉદારઢે, મનોહ્ર સ્વરઢે, કાન અને મન તેને સુખનો કરનાર ંવે શબ્દે યાવત્ રહેઢે.

ते मणिपीठिकानी उपर प्रत्येके प्रत्येके सिंहासन ठे ते सिंहासननां पगथालियानां
अधः प्रदेश सुवर्णमय, रूपामय सिंहासन ठे, सुवर्णमय पगथालीया ठे, नवनवा रत्नमय
पादपीठ ठे, जंबुनंद रत्नमय गात्र ठे, वज्र रत्नमय संधि पूरित ठे, नवनवा रत्नमय सिंहासननुं त
लीं ठे, ते सिंहासन हस्ति, मृग, वृषजादिनां चित्रामणे युक्त ठे, मणिरत्नमय पादपीठ ठे,
तेनां उपर कोमल मसरूनुं नूतन सीतल स्पर्शे सहीत सिंहनी केसरा समान एवुं

વજ્ર ઢાંકયુંઢે તથા જલા ઝંઢારૂ રૂપ રાતે વજ્રેં કરી પાદ પીઢ ઢાંકયાઢે, તેનો મૃગ-
ચર્મ, રૂ, પર, માલણ અને અર્ક સમાન કોમલ ફરસઢે.

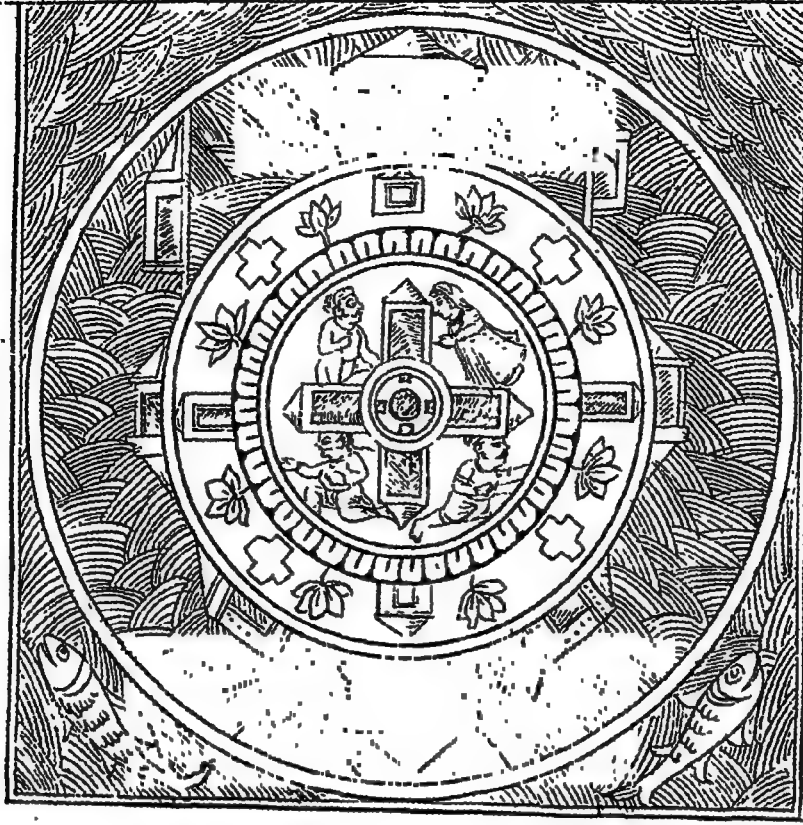
તથા તે સિંહાસન ડપરે પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે વિજયદ્રૂષ્ય ચંડુવાઢે, તે ચંડુવા સંઘ, મચ
કુંઢ. પાણીનાં ફૂસારા, અમૃત, સમુઢના ફેણ સરલા સ્વેતવર્ણેઢે, તે સર્વે વજ્ર રત્નમયઢે
તથા તે વિજયદ્રુષ્યને મધ્યઢેશ જાગે પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે વજ્ર રત્નમય અંકૂસ રૂપઢે, તે અંકૂસને
વિષે કુંજ સમાન મોતીની માલાઢે, તે માલા પાસે વઢી તેથકી અર્ક સ્વરૂપે કુંજ સમાન
મોતીની માલાયે કરી સર્વે ઢિસે ચોક ફેર પરિવરીઢે, તે માલાને સોનાનાં ફૂંમકાઢે, સુવ
ર્ણને પ્રકરે શોજિતઢે, તે પ્રાસાદાવતંસક ડપરે ઘણા આઢ આઢ મંગલીકઢે, તથા ઢારને
બે પાસે બે ડંટલે બે બે તોરણઢે, તે તોરણ આગલ બે બે પુતલીઢે, તથા બે બે નાગઢંતા
ઢે, તે નાગઢંતાને મોતીની માલા લગામીઢે, તેમ તે નાગઢંતાને વિષે ઘણીજ કૃષ્ણસૂત્રે
બંધ ફૂલની માલાનાં સમૂહ યાવત્ રહેઢે, તથા તે તોરણને આગલ ઘોમ્નાને આકારે બે
બે યુગ્મઢે, તથા વાવીની પંક્તિ, મૈથુન તે સ્ત્રીસહીતરૂપ, બે બે પદ્મલતા ઢે. તથા અઢત
સ્વસ્તિકઢે, તથા ડત્તમ કમલ ડપર ચંઢને ચર્ચિત કલશ થાપ્યાઢે, તથા બે બે જૂંગાર
કમલ ડપર થાપ્યાઢે, તેનાં મત્તહાથીનાં મુલ સમાન આકાર ઢે.

તે તોરણને આગલે બે આરીસાઢે, તે આરીસાનો ઘર સુવર્ણમયઢે, વૈઢૂર્ય રત્નમય આ
રીસા જાલવાની મૂંઢીઢે, વજ્ર રત્નમય હાથોઢે, અનેક મણિમય શંખલાયે વેષ્ટિત શો
જિતઢે, અંકરત્નમય લાપ ઁટલે રૂપ જોવાનું ડામઢે, તેની ઢાયાયે કરી સર્વે ઢેલાય,
અનુબંધ સહીત ઢે, ચંઢ્રમંડલ સરલા ઢે, મોટા અર્કકાય સમાન ઢે.

તે તોરણની આગલ વજ્રની નાજી સમાન ચાલઢે, તે ચાલ સ્ફટિક સમાન ત્રણ
વાર ઢઢ્યા શાલી મધ્યનાં તંડુલ મૂસલે કરી લાંઢ્યા ઁવા તંડુલે કરી જસ્યા થકા રહેઢે,
તે ચોલા અને ચાલ સર્વે જંબૂનંઢ રત્ન મયઢે. મોઢોટા મોઢોટા રથનાં પશ્મા સમાન તે
ચાલ ઢે. તે તોરણની આગલ બે બે પાત્રીઢે, તે નિર્મલ પાણીયે કરી પ્રતિપૂરણઢે, અનેક
પ્રકારના પંચવર્ણ ફૂલેકરી પ્રતિપૂર્ણ સમાનઢે, તથા બે બે સુપ્રતિષ્ઠક જાજન વિશેષઢે.
તે અનેક પ્રકારનાં પૂજાના ડપકરણે કરી જસ્યાઢે, સર્વ ડંષધીયે પ્રતિપૂર્ણઢે. તથા બે બે
મનોગુલિકા પીઢિકાઢે, તેને ઘણા સોનામય રૂપામય પાટીયાઢે, તે પાટીયાને વિષે ઘ
ણા વજ્રમય નાગઢંતાઢે, તે નાગઢંતાને વિષે ઘણા રૂપામય શીકાઢે. તે તોરણની આગલ
બે બે આશ્ચર્યકારી રત્નનાં કરંમીયાઢે, તથા બે બે હ્યકંઢઢે, યાવત્ બે બે વૃષજને આકારે
તોઢલા ઢે, ઇત્યાઢિક ઘણા પઢાર્યો ઢે. તેનું વિશેષે વર્ણન જીવાજિગમથી જોશ લેવો.

વિજય ઢારને વિષે ચક્ર, મૃગ, ગરુઢ, બગલા, પીઢ, ઢત્ર, શકુની પંલી, સિંહ, બલઢં,

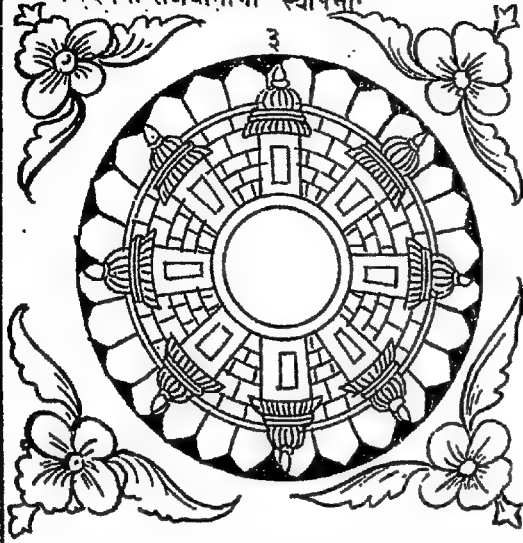
जगतीनी स्थापना तथा विजयादि चार
दरवाजांनी स्थापना.

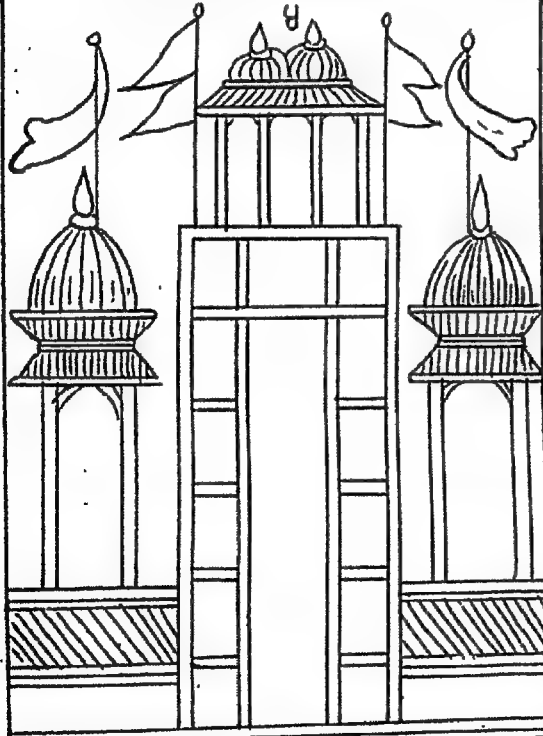
जंबुद्वीपना विजयछारनी पांचमी भूमिनी स्थापना
तथा देवोनी स्थापना.

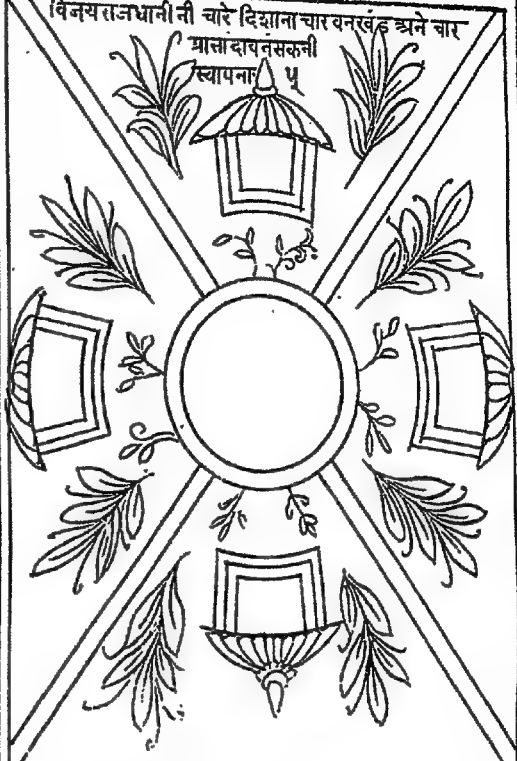
विजयदेवनी राजधानीनी स्थापना

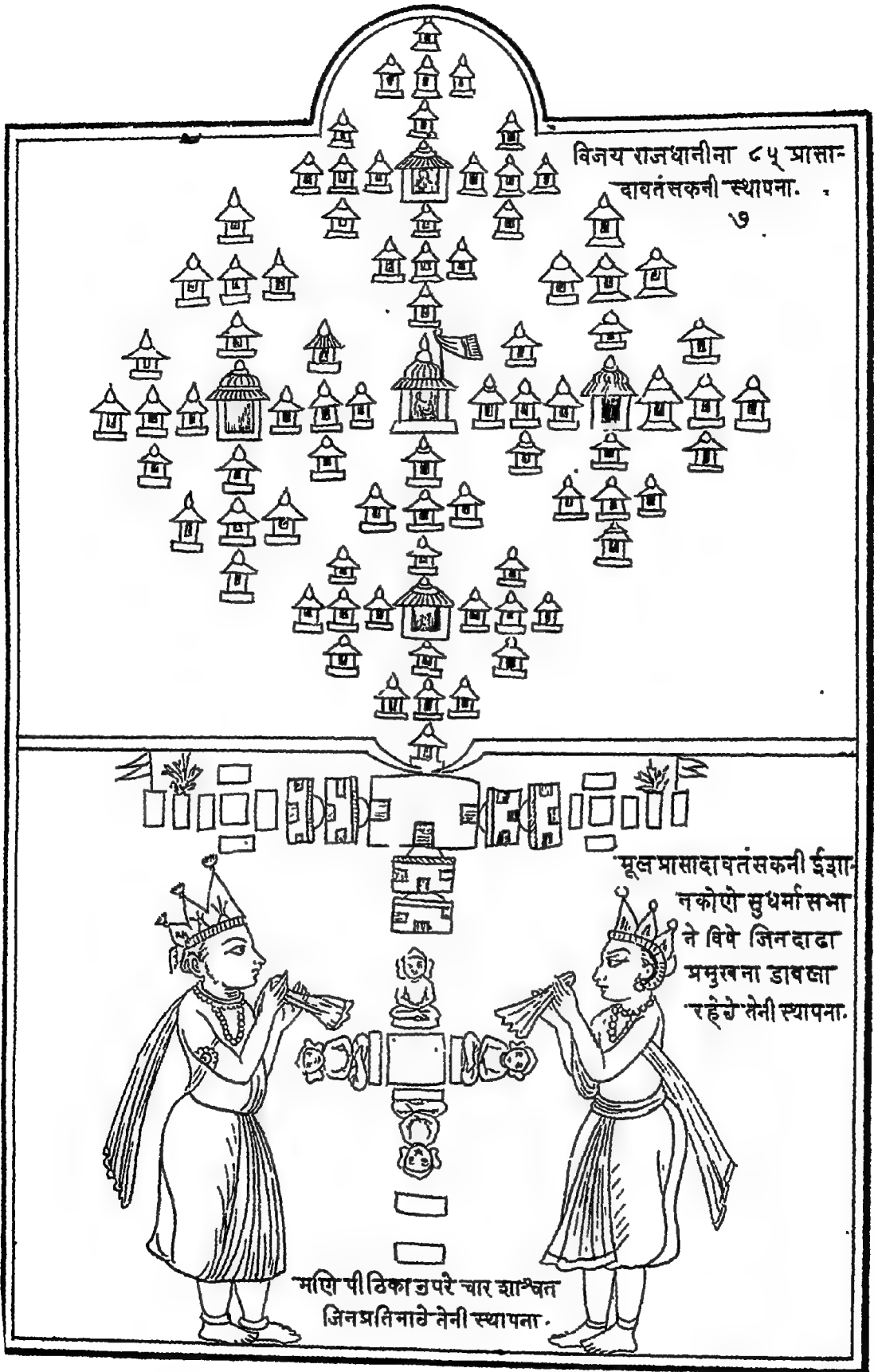
विजयराजधानीना द्वारनी स्थापना

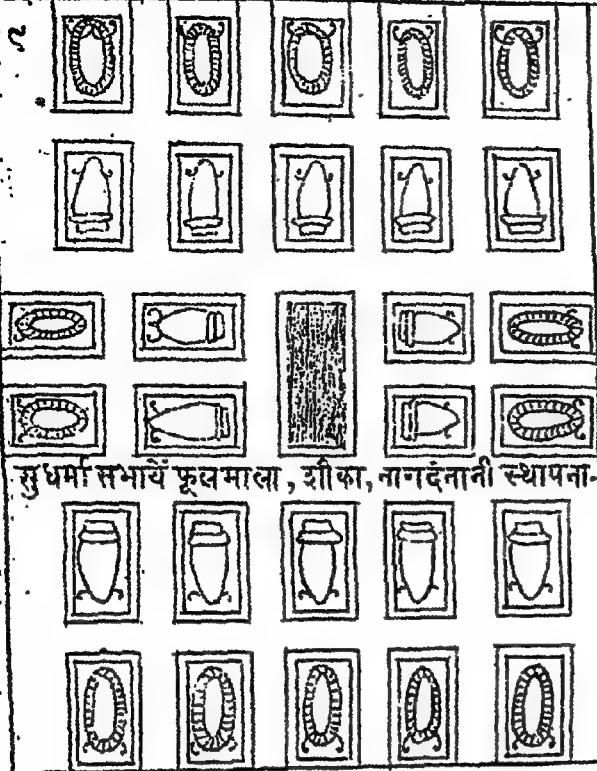

विजयराजधानीनी चारे दिशाना चार वनखंड द्वारे चार
प्रासादावतंसकनी
स्थापना

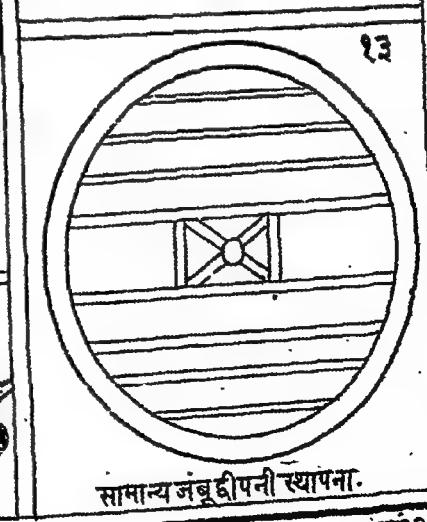
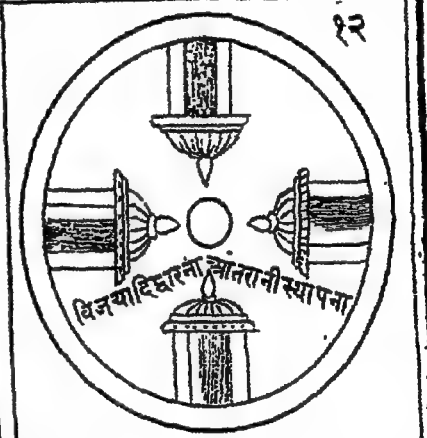

वनखंडमना प्रासादावतंसकना मध्य भागने विषे अशोकादिवनखंड
ने नामे बसनारा देवोना भद्रासन छे तेनी स्थापना

सुधर्मा सभायें फूलमाला, शीका, नागदेतानी स्थापना-

સ્વેત ચઢદંતા હસ્તિ ઇદસ મોઢેલાં ઇકેકના ચિન્હે કરી યુક્ત ઇકશો ને આઠ આઠ ધ્વજાઢ ઢે. તેવારે ઇ દશેના ચિન્હે યુક્ત સર્વમલી ૩૦૦૦ ધ્વજાઢ વિજયઢારે ઢે.

વિજય ઢારની નવ ચૂમિઢે. તે મધ્યમા પાંચમી ચૂમિને વિષે ઇક મોહોઢું સિંહાસન ઢે, તે સિંહાસનની વાવ્યકૂંળે અને ડત્તરદિસે તથા ઇશાનકૂંળે વિજયદેવતાનાં ચાર હ જાર સામાનિક દેવ તેના ચાર હજાર ઢઢાસનઢે, તે સિંહાસનની પૂર્વદિસે વિજય દેવતા ની ચાર અગ્રમહીષીના પરિવાર સહિત ચાર ઢઢાસનઢે, તથા અગ્નિકૂંળે વિજય દેવ તાની અગ્ન્યંતર પરખદાનાં આઠ હજાર દેવતા તેનાં આઠ હજાર ઢઢાસનઢે, તથા વ ક્ષણદિસે વિજયદેવતાની મધ્ય પરખદાનાં દશહજાર દેવતાનાં દશહજાર ઢઢાસનઢે, તથા નૈરુતકૂંળે વિજયદેવતાની વાઢેરલી પરખદાનાં વારહજાર દેવતાનાં વારહજાર ઢઢાસન ઢે, તે મૂલ સિંહાસનથી પશ્ચિમદિસે વિજયદેવતાનાં સાત કટકનાં ધણીના સાત ઢઢાસનઢે, તથા સિંહાસનની પૂર્વાદિક ચાર દિસાયે પ્રત્યેકે ચાર ચાર હજાર ઢઢાસન ઢે. તેવિજયદેવતાના આત્મરક્ક દેવો શોલ હજારઢે, તેના ચારેદિસિયે મલી શોલ હજાર ઢઢાસનઢે, અવશેષ આઠ ચૂમિને વિષે પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે ઢઢાસન કહ્યા ઢે તે સામાનિકાદિક દેવો યોગ્ય સિંહાસન પરિવાર રહિત કહ્યાઢે.

તથા ડપરલા પોલ ડપરે શોલ પ્રકારનાં રલે કરી શોજિતઢે, તથા ઘણા આઠ આઠ મં ગલીકઢે, તથા ડપરે ઘણા કૃષ્ણ ચામર ધ્વજા ઢે, સર્વ રલમયઢે. તેમજ ઘણા ઢઢાતિ ઢઢ પ્રમુખ પૂર્વપરે જાણવા. ઇ વિજયનામે ઢારે વિજયનામે દેવતા મહર્કિક, મહાકાંતિ નો ધણી, મહાઅનુજાવનો ધણી, ઇક પઢ્યોપમને આઢલે વસેઢે, તેના ચાર હજાર સા માનિક દેવતા, ચાર અગ્રમહીષી પરિવાર સહીત, ત્રણ પરખદાનાં દેવો, સાત કટકનાં ધણી, શોલ હજાર આત્મરક્ક દેવતા પ્રમુખ બીજા પણ ઘણા વિજયા રાજધાનીનાં રઢેનારા દેવતા અને દેવાંગના પ્રમુખ ઠાકુર પણે દેવતા સંવંધીયા ડોગ ડોગવતા થ કા વિચરે ઢે તેથી ઇ વિજય ઢારનું વિજય ઇનું શાશ્વતું નામઢે.

હવે ઇ વિજયનામા ઢારનાં વિજયનામે દેવતાની વિજયા નામે રાજધ્યાની તે ઇજ વિજય ઢારને પૂર્વ દિશાયે તિઢ્ઠા અસંખ્યાતા ઢીપ અને સમુઢ્ર મૂકી જશ્યે તિઢ્ઠાં બીજો જંબૂઢીપનામે ઢીપ આવેઢે તેમધ્યે વાર હજાર યોજન અવગાહી જશ્યે તિઢ્ઠાં ઇ વિજય દેવતાની વિજયા નામે રાજધાનીઢે.

તે વિજયાનામે રાજધાની વાર હજાર યોજન લાંવપણે તથા પહોલપણેઢે અને (૩૭૦૦) યોજન કાંશક વિશેષાધિક ઇટલી તેની પરિધિ ફરતીઢે. તે રાજધાની ઇક પ્રાકારે ઇટલે ગઢે કરી સર્વ દિસે ચોક ફેર વીંટીઢે, તે ગઢ સાઢા સામત્રીશ યોજન ડંચોઢે, મૂલમાં શામ્વાર યોજન પાશ્યે પહોલોઢે, મધ્યમાં સવા ઢ યોજન પહોલપણે ઢે તથા

ઝપર ત્રણ યોજન અને અઢીગાઝ પોહોલ પળેઢે ંટલે મૂલમાં વિસ્તાર પળેઢે, મધ્યે સાંકઢોઢે, ઝપર પાતલોઢે, બાઢેરે ગોલઢે, મધ્યે ચોઃવૂળોઢે, ગાયના પૂંઢને સંસ્થાને સં સ્થિતઢે, સર્વ સુવર્ણમયઢે, નિર્મલઢે, યાવત્ પ્રતિરૂપઢે, તે ગઢ નાના પ્રકારનાં પંચવર્ણાં કોસીસાયે કરી શોઢિતઢે, તે કોસીસા અઢીગાઝ લાંબપળે ઢે, પાંચસે ધનુષ પહોલ પળે ઢે, ઢેસોન અઢીકોશ ઝંચપળે ઢે.

વિજયા રાજઢાનીને ંકેકી ઢિસિયે સવાસો સવાસો બારણાઢે, ંમ ચારે ઢિસિનાં મલી પાંચસે ઢરવાઢાઢે. તે પ્રત્યેક ઢરવાઢો સાઢીબાસઢ યોજન ઝંચપળેઢે, સવાંકત્રીશ યોજન પહોલપળેઢે, સવાંકત્રીશ યોજન પ્રવેશઢે, સ્વેતઢે, ઝત્તમ સુવર્ણમય શિઃર શૂઢિકાઢે, તિઢાં ઢાશ્વી મૃગ ઢત્યાઢિ ચિત્રામળનો અઢિકાર સર્વ વિજય ઢારનીપરે ઢાળવો.

તથા ંકેક ઢારે સત્તર ઢૂમિઢે તે ચંઢુશ્ચા તથા પઢ્મલતા પ્રમુઃ ચિત્રામળે કરી યુક્તઢે, તથા તેને વિષે સિંઢાસન કઢ્યાઢે ઢત્યાઢિક તથા બે પાસેના બે ઝંટલા તથા બે બે ચો ઃવૂળા ઝંટલા તથા પ્રાસાઢાવતંસક ઢત્યાઢિક વાતો સર્વ ઢીવાઢિગમ સૂત્રથી ઢોવી.

વિજયા રાજઢાનીને પૂર્વાઢિ ચાર ઢિસાયે ચાર વનઃઃઢે તે આવી રીતેઃ-પૂર્વ ઢિશાયે આશોપાલવ અશોકવનઢે, ઢક્ષણઢિસે સઢસઢો સસવર્ણ વનઢે, પશ્ચિમઢિસે ચંપક વનઢે, અને ઝત્તરઢિસે આમ્રવનઢે, તે વનઃઃઢે કાંઢક ડાઢેરા બાર ઢઢાર યોજન લાંબ પળે ઢે, પાંચસે યોજન પોહોલ પળેઢે, પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે ગઢે કરી સઢીતઢે, ંની કૃષ્ણશોઢાઢે ં મ યાવત્ તિઢાં ઘણા ઘંતરિક ઢેવ ઢેવાંગનાઢ વિસામો કરેઢે ઢત્યાઢિ સર્વ પૂર્વપરે કઢેઢું તથા ચાર વનમાં ચાર પ્રાસાઢાવતંસક ઢે તેમાં તેવેઢ નામે ચાર ઢેવતા પરિવાર સઢીત રઢેઢે તેમઢ માઢેલી ઢૂમીનો વર્ણન ઢત્યાઢિ અઢિકાર સર્વ ઢીવાઢિગમસૂત્રથી ઢાળઢું.

વિજયા રાજઢાનીનાં મધ્ય ઢેશઢાગને વિષે ંક પઢથાર રૂપ ચોતરોઢે. તે બારસો યોજન લાંબપળે અને પહોલ પળેઢે, ૩૭ૂ યોજન કાંઢક વિશેષાઢિક ફરતોઢે, અ ઢીકોશ ઢાઢપળેઢે, સર્વ ઢંબૂનંઢ રત્નમયઢે, તે ચોતરો ંક પઢ્મવરવેઢિકા અને વન ઃઃઢ તેળેકરી સર્વ ઢિસે ચોકફેર વીંટાંળોઢે, પઢ્મવરવેઢિકાનો વર્ણન અને વનઃઃઢનો વર્ણન પૂર્વપરે ઢાળવો. તે વનઃઃઢ ઢેસોન બે યોજન ફરતું પરિઢિયે પહોલુંઢે. ચોતરાં સમાન ફરતુંઢે. તે ચોતરાને ચારઢિસે ચાર પગથાલીયાઢે, પગથાલીયાને આગલે પ્ર ત્યેકે પ્રત્યેકે તોરણ ઢે, ઢત્રાતિઢત્ર ઢે.

તે ચોતરાના મધ્યઢાગને વિષે ંક મૂલ પ્રાસાઢાવતંસકઢે, તે સામાબાશઢ યોજન ઝંચોઢે, અને સવાંકત્રીશ યોજન લાંબો તથા પહોલોઢે, તેના મધ્યઢાગને વિષે વલી ંક મણિમય પીઢિકા ચોતરોઢે, તે મણિપીઢિકા ંક યોજન લાંબી પહોલીઢે, અઢી યો ઢન ઢાઢ પળેઢે, તેની ઝપર ંક મઢોઢું સિંઢાસનઢે, તે સિંઢાસનનો વર્ણન સર્વ પરિ

वार सहीत जाणवो. ते मूल प्रासादावतंसक वली बीजा चार प्रासादावतंसके सर्व दिसे चोफेर व्यासठे. ते चार प्रासाद सवा एकत्रीश योजन उंचपणे ठे, तथा साडा पंदर योजन अने अर्द्धगाउ लांबा अने पहोला ठे, ते एकेको प्रासादावतंसक वली बीजा चार चार प्रासादावतंसके सर्व दिसे चोफेर व्यासठे. ते प्रासाद साडापंदर योजन अने अर्द्धगाउ उंचपणे ठे, तथा पोणा आठ योजन अने पा गाउ लांबा पहोला ठे. वली ते प्रत्येक प्रासादावतंसक वली बीजा चार चार प्रासादावतंसके सर्व दिसे व्यासठे. ते प्रासाद पोणा आठ योजन उपर पा गाउ उंचा ठे, अने साडासातसे धनुषे उंणा चार योजन लांबा अने पहोला ठे, ए सर्व मली ८५ प्रासाद थाय ते आवी रीते. एकतो मध्य प्रासाद, तेने चार दिसाये चार प्रासाद ते एकेकानी पठवाडे वली चार चार प्रासाद अने वली ते एकेकानी पाठल चार चार प्रासाद एवं ८५ थाय; एनुं पांचमा आं कनुं चित्र आ पुस्तकनां त्रीजा पृष्ठमांठे ते जोबुं.

हवे ते मूल प्रासादावतंसक थकी ईशान कोणे विजय देवतानी सुधर्मा नामे सजा ठे, ते साडा बार योजन लांबी, सवा ठ योजन पहोली, अने नव योजन उंचपणे ठे, अनेक थांजाना शङ्कना तेणे करी सहीत ठे, उंचा थंज उपरे वज्र रत्नमय उपरली कुंजी ठे. तिहां प्रधान रचित तोरण अने पुतली ठे, मनोहर संस्थाने संस्थित ठे, वैदूर्य रत्नमय थंज ठे, नव नवा प्रकारनां रत्न सुवर्ण मणि प्रमुखे सहीत निर्मल विस्तार पणे अत्यंत समनिविरु आश्चर्यकारी मनोहर धरती तल ठे, हाथी, मृग, वृषज, अश्व, मनुष्य, मगरमत्स, पंखी, सर्प, किन्नरदेव, गेंमो, चमरिगाय, वनहस्ति, वनलता, विद्याधरना युगल, पद्मलता प्रमुखनां चित्रामण ठे, सूर्यना सहस्र किरणशी पण अधिक तेज ठे, पंचवर्णा घंट अने ध्वजाये करी शोजित ठे, चंडुआ तथा तोरणे करी सहीत ठे, बावनां चंदन रस सहीत नीलुं रक्तवर्णे तेना ठामे ठामे हांथा दीधा ठे, स्थानके स्थानके बावना चंदनना कलश मूक्या ठे, फूलनी मालानां समुदाय, पंचवर्णा रस सहीत सुगंधि फूल तेना ठाम ठामने विषे पूंज ठे, कृष्णागर कुंदरुक् प्रमुखनो धूप तेने मघ मघाटे करी मनोहर गंध ठे, अपसराना समुदाये करी ते सजा संकीर्ण ठे, देवतानां वाजित्र जे मृदंगादिक तेना स्वरे सहीत ठे, तेना त्रण दिसिये त्रण द्वार ठे, ते द्वार प्रत्येके बे बे योजन उंच पणे ठे अने एक योजन पहोल पणे ठे, ते टलो ज प्रवेश ठे एटले जीतनुं जामपणुं जाणवुं. ते प्रासादनी उपर स्वेत उत्तम सुवर्णनां शिखर ठे, यावत् वनमाला पर्यंत द्वारनुं वर्णन पूर्वपरे जाणवुं.

ते द्वारने आगल प्रत्येके प्रत्येके मुखमंरुप ठे, ते सामाबार योजन लांब पणे अने सवा ठ योजन पहोल पणे ठे, कांश्क जाजेरा बे योजन उंचपणे ठे, ते मंडप अनेक थंजे

કેરી સહીતઢે, તિહાં ચંડ્રોદય અને ચૂત્તિજાગનો વર્ણન પૂર્વપરે જાણવું, તે પ્રત્યેક મુલ મંરુપ ડપર આઠ આઠ માંગલિક ઢે.

તે મુલમંડપ આગલે પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે પ્રેક્ષાઘર માંડવાઢે, તે પળ તેટલાજ લાંબા પ હોલાઢે. તે પ્રેક્ષાઘરના મધ્યજાગને વિષે પ્રત્યેકે ચોસૂળા વજ્ર રત્નમય ચોતરાઢે, તે ચો તરાના મધ્યજાગે મણિપીઠિકાઢે, તે ઁક યોજન લાંબી પોહોલી અને અર્ધ યોજન જાડીઢે તે પ્રત્યેક મણિપીઠિકા ડપરે ઁકેક સિંહાસન ઢે.

તથા તે પ્રેક્ષાઘર મંડપ આગલે ત્રણ ઢિસે ત્રણ મણિપીઠિકા કહીઢે, તે બે યોજન લાંબી પોહોલી અને ઁક યોજન જારુપણે ઢે, તે પ્રત્યેક મણિપીઠિકા ડપરે ચૈત્યથૂત્તરે તે ચૈત્યથૂત્તરને આગલે ત્રણ ઢિસિયે પ્રત્યેકે મણિપીઠિકા ઢે, તે પ્રત્યેક મણિપીઠિકા ડ પર ચૈત્યવૃક્ષ ઢે, હવે તે ચૈત્યવૃક્ષને આગલે જે ત્રણ ઢિસે ત્રણ મણિપીઠિકાઢે તે પ્રત્યે કના ડપરે મહેંદ્રધ્વજઢે, તે હજારો ગમે ન્હાની ધ્વજાઉંઁ કરી સહીતઢે, તેના ડપરે આઠ આઠ મંગલીકઢે, ઁનું ચિત્ર ઢઢા આંકનું ત્રીજા પૃષ્ઠમાં જોવું.

તે મહેંદ્રધ્વજને આગલે ત્રણ ઢિસાયેં ત્રણ નંદાપુષ્કરણી ઢે, તે સાડાબાર યોજન લાંબી અને સત્રા ઢ યોજન પહોલીઢે, ઢસ યોજન ડંઢીઢે, તે પુષ્કરણી પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે પંઢવરે ઢિકાયેકરી તથા વનખંડે કરી સહીતઢે, તે પ્રત્યેક પુષ્કરણીને ત્રણ ઢિસે ત્રણ પગથાલીયાઢે.

સુધર્માસત્રાયે ઢ હજાર મનોહર ચોસૂળા ડંટલા ઢે, તેમાં પૂર્વઢિસે બે હજાર પશ્ચિ મઢિસે બે હજાર, ઢક્ષિણઢિસે ઁક હજાર અને ડત્તરઢિસે ઁક હજાર ઢે, તે ડંટલાને વિષે ઘણા સુવર્ણમય અને રૂપામય પાટીયાં ઢે, તે પાટીયાંને વિષે ઘણાવજ્રમય નાગંદં તાઢે, તે નાગંદંતાને વિષે ઘણા કૃષ્ણાઢિ પાંચ જાતના સૂત્રે બઢુ ઁવી ફૂલની માલાના સમુઢાય ઢે, તે માલાના સુવર્ણના ફૂમકા ઢે.

સુધર્માસત્રાયે ઢ હજાર ગોમાનશીકા સચ્ચારૂપ સ્થાનક લાંબા ડંટલાઢે, તેમાં પૂર્વ ઢિસે બે હજાર, પશ્ચિમઢિસે બે હજાર, ઢક્ષિણઢિશે ઁક હજાર, અને ડત્તરઢિસે ઁક હજાર. તે ગોમાનશીકાને વિષે ઘણા સુવર્ણ અને રૂપામય પાટીયા ઢે. યાવત્ વજ્ર રત્નમય નાગંદંતાને વિષે ઘણા રજતમય શીકાઢે, તે શીકાને વિષે ઘણી વૈઢ્યરત્નમય ધૂપ ઘટીઢે, તે કૃષ્ણાગરુ, કુંઢરુક, લોબાન પ્રમુલે કરી સહીત ઢે.

તે સુધર્માસત્રાના મધ્યને વિષે ઁક મહોટી મણિપીઠિકા ઢે. તે બે યોજન લાંબી અને પહોલીઢે, તથા ઁક યોજન જાડ પણેઢે તેની ડપર માનવક નામે ચૈત્યથંતરે, તે સામાસાત યોજન ડંચો અને અર્ધકોશ ચૂમિમાં ડંમોઢે, અર્ધકોશ વિષ્કંજ પણેઢે, ઢ હાંસઢે, ઢ સંધીઢે, ઢ સ્થાનકે શોજિતઢે, તે માણવકથંતર ડપરે ઢોઢ યોજન જશ્યે અને હેઢે ઢોઢ યોજન મૂકીયે તિહાં મધ્યે સાડાચાર યોજનમાં ઘણા સુવર્ણ અને રૂપામય

પાટીયાંઢે, તિહાં ઘણાં વજ્ર રત્નમય નાગદંતાઢે, તે નાગદંતાને વિષે રૂપામય શીકાઢે, તે શીકાને વિષે વજ્રમય ગોલ વૃત્તાકારે ઢાઢડાઢે તે ઢાઢડાને વિષે ઘણા તીર્થકરની ઢાઢાઢે તેણેકરી સહીત થકા રહેઢે, તે ઢાઢા વિજયદેવતાને અને બીજા પણ ઘણા વ્યંતરિક દેવ અને દેવાંગનાને અર્ચવા યોગ્યઢે, વાંદવા યોગ્યઢે, ચંદનાદિકે પૂજવા યોગ્યઢે, વસ્ત્રાદિકે સત્કાર કરવા યોગ્યઢે, સન્માન ંટલે બહુમાન કરવા યોગ્યઢે, કલ્યાણ કારી, મંગલકારી દેવ સંબંધી ચૈત્યની પરે સેવા કરવા યોગ્યઢે, દેવતા તે ઢાઢા ની સેવા કેવલ મુક્તિના નિમિત્તે કરે ઢે.

તે માણવક નામા ચૈત્યથંજની પૂર્વદિસે ંક મહોટી મણિપીઠિકાઢે, તે બે યોજન લાંબી અને પોહોલીઢે, ંક યોજન જાઢ પણે ઢે, તેની ડપર ંક મહોટું સિંહાસન ઢે.

માણવક ચૈત્યથંજની પશ્ચિમ દિસે ંક મહોટી મણિપીઠિકાઢે, તે ંક યોજન લાંબી અને પોહોલીઢે, અર્ઘ્યયોજન જાઢ પણેઢે, તેની ડપર ંક મહોટી દેવ શય્યાઢે, તે દેવ શય્યાને ંશાનકૂળે ંક મહોટી મણિપીઠિકા ઢે, તે ંક યોજન લાંબી પોહોલી ઢે, અને અર્ઘ્ય યોજન જાઢ પણેઢે, તેડપર ંક પૂર્વલા મહેંડ્રધ્વજની અપેઢ્ઢાયે નાહાનો ંવો મહેંડ્રધ્વજઢે, તે શામાસાતયોજન ડંચોઢે અને અર્ઘ્યકોશ પોહોલ પણેઢે, તે લઘુ મહેંડ્રધ્વજને પશ્ચિમદિસે વિજયદેવતાનો ચોપ્યાલ નામે હથીયારનો ડંમાર ઢે.

તે સુધર્મા સજા થકી ંશાન કૂળે ંક મહોટું સિઢ્ઢાયતનઢે તે સિઢ્ઢનું દેહરું શામા વાર યોજન લાંબ પણેઢે, અને સવાઢ યોજન પોહોલ પણેઢે, નવ યોજન ડંચ પણેઢે, તેના મધ્યજાગે ંક મહોટી મણિપીઠિકાઢે, તે બે યોજન લાંબી પોહોલીઢે અને ંક યોજન જાઢ પણેઢે, તે પીઠિકા ડપરે ંક મહોટો દેવઢંડો ંટલે ગંજારોઢે, તે બે યોજન લાંબો પોહોલો અને ંક યોજન ડંચ પણે ઢે, તે ગંજારાને વિષે તીર્થકરની ંક શોને આઠ પ્રતિમાઢે, તે ડંચપણે તીર્થકરની કાયા પ્રમાણેઢે ંટલે લઘુ સાત હાથ પ્રમાણ અને ડત્કૃષ્ટ પાંચશે ઢનુષ પ્રમાણે શરીર વાલી ંવી પ્રતિમા થાપી રહેઢે તે જ ગવંતની પ્રતિમાને પૂંઢે પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે ઢત્ર ઢારકની પ્રતિમા કહીઢે તે લીલા સહીત ઢત્ર ઢરતી થકી રહેઢે તથા તે જિનપ્રતિમાને બે પાસે પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે બે ચામર ઢારકની પ્રતિમાઢે તે ચામરને લીલા સહીત વીંજતી થકી રહેઢે તથા તે પ્રત્યેક પ્રતિમાને આઠ ગલે બે બે નાગદેવતાની પ્રતિમા, બે બે યદુદેવતાની પ્રતિમા, બે બે જૂત દેવતાની પ્રતિમા, બે બે કૂંઢધાર દેવવિશેષની પ્રતિમા ંવી આઠ પ્રતિમા તે વિનયે કરી નમતી પગે લાગતી થકી હાથ જોમતી થકી ંવીથકી રહેઢે તે પ્રતિમા સર્વ રત્નમયઢે તે જિનપ્રતિમાને આઠલે ૧૦૦ ઘંટઢે, ૧૦૦ ચંદને ચર્ચિત કલશઢે, ૧૦૦ ડુંગાર, ૧૦૦ આરીસા, ૧૦૦ થાલ. ૧૦૦ પાત્રી, ૧૦૦ સુપ્રતિષ્ઠક જાજન વિશેષ, ૧૦૦ મનોગુલિકા પીઠ વિશે

ષ, ૧૦૬ વાત કરંડક મુંગાર વિશેષ, ૧૦૬ મનોહર રત્ન કરંડક, ૧૦૬ હયકંઠકે જાજન, યાવત્ ૧૦૬ વૃષજ્ઞ કંઠક જાજન વિશેષ, ૧૦૬ ફૂલની ચંગેરી, યાવત્ ૧૦૬ પૂંજણીની ચંગેરી, ૧૦૬ યાવત્ ફૂલના સમૂહ, ૧૦૬ સુગંધિ તેલના ઢાબમા, ૧૦૬ ધૂપકનુઢા ઇત્યાદિક પૂજાનાં ઉપકરણ યાપ્યા થકા રહેઢે, તે સિદ્ધાયતન ઉપર ઘણા આઠ આઠ મંગલીક ઢે, ઢત્રાતિઢત્ર ઢે, તે સિદ્ધાયતનનાં શિખર શોભ પ્રકારનાં રત્ને કરી શોજિત ઢે.

તે સિદ્ધાયતનને ઇશાનકૂંળે ઁક મહોટી ઉપપાત સજ્ઞા કહીઢે તે વિજય દેવતાને ઉપજવાનું સ્થાનકઢે, તે જેવી સૌધર્મા સજ્ઞા કહી તેવીજ ઁ સજ્ઞા પળ જાણવી.

તે ઉપપાત સજ્ઞાને ઇશાનકૂંળે ઁક મહોટો ઢહઢે તે સારાબાર યોજન લાંબપળે ઢે, સવાઢ યોજન પોહોલ પળે ઢે, દશ યોજન ડંઢો ઢે તે ઢહ પદ્મવરવેદિકા તથા વનલંઢે સહીત ઢે, તે જેવો નંદા પુષ્કરણીનો વર્ણન સૂત્રાંમાં કહ્યોઢે તેવોજ શોજા આશ્રયી ઁનું પળ વર્ણન જાણવું તે ઢહને ઇશાનકૂંળે ઁક મહોટી અજિષેક સજ્ઞા કહી ઢે, તે જેવી સૌધર્મા સજ્ઞા કહી તેવી જાણવી તેના મધ્યજાગે ઁક મહોટી મણિપીઠિકા ઢે, તે ઁક યોજન લાંબી પોહોલી અને અર્ધ યોજન જારુ પળેઢે, તે મણિપીઠિકા ઉપરે ઁક મોહોટો સિંહાસનઢે, તેને વિષે વિજય દેવતાના અજિષેક કરવાનાં જાંઢ યાપ્યા થકા રહેઢે.

તે અજિષેક સજ્ઞાને ઇશાનકૂંળે ઁક મહોટી અલંકાર સજ્ઞા કહીઢે તે અજિષેક સજ્ઞા સરલ્લી જાણવી. તિહાં વિજય દેવતા આચુષળ પહેરે ઢે જિહાં વિજય દેવતાનાં ઘણા ઉત્તમ આચુષળનાં ઠામ આચુષળે જલ્યા થકાં તિહાં યાપ્યાં થકાં રહેઢે.

તે અલંકાર સજ્ઞાને ઇશાનકૂંળે ઁક મહોટી વ્યવસાય સજ્ઞાઢે, જિહાં વિજય દેવતા પુસ્તકરત્ન વાંચેઢે તે વ્યવસાય સજ્ઞા અલંકાર સજ્ઞા સરલ્લી જાણવી. તિહાં વિજય દેવતાનું પુસ્તકરત્ન યાપ્યું થકું રહેઢે, તે પુસ્તકરત્નનાં અરિષ્ટરત્નમય પાઠાં ઢે, રૂપામય પાનાઢે, અરિષ્ટરત્નમય અક્ષરઢે, રાતા સુવર્ણમય દોરા ઢે જેળે કરી પુસ્તક પરોડ્યે. તથા નવનવી મણિમય ગાંઠિઢે, ગાંઠે પાનું નીકલે નહીં, વૈદૂર્યરત્નમય સ્યાહીનો લ્લમીઢે તે લ્લડી યાને રાતા સુવર્ણની શાંકલઢે, તે લ્લડીયાનું અરિષ્ટમય ઢાંકણઢે, તે લ્લમીયા મધ્યે અરિષ્ટરત્નમય સ્યાહી ઢે, વજ્રરત્નમય લલ્લવાની લેલ્લળઢે, અરિષ્ટરત્નમય અક્ષરઢે, તે પુસ્તકમાં કેવલ ઢર્મશાસ્ત્ર ઢે, ઁ સર્વ પાંચે સજ્ઞાનું ચિત્ર ઁકસાયેજ આલેલ્લ્યું ઢે.

તે વ્યવસાય સજ્ઞાને ઇશાનકૂંળે ઁક મહોટી નંદાપુષ્કરણી કહી ઢે તેનું વર્ણન ઢહની પેરે જાણવું તે નંદાપુષ્કરણીને ઇશાનકૂંળે ઁક મહોટો લલ્લિપીઠ ઢે જિહાં લલ્લિપિંઢ મૂકે તે લલ્લિપીઠ ડંઢલારૂપ જાણવું તે વે યોજન લાંબો અને પોહોલો ઢે તથા ઁક યોજન જારુપળે ઢે, આંહી સુધી વિજય રાજધાનીનો અધિકાર સંદેપથી પૂરળ થયો. હવે ઁ વિજય દેવતા જેવારે ઉપજેઢે તેવારે શ્રીજિનપ્રતિમાની પૂજા પ્રમુલ્લ કેવા કે

ત્રા પ્રકારની શુઙ્ગ કરેણીઢે કરેઢે તેનો અધિકાર શ્રીજીવાઙ્ગિગમ સૂત્રમાં સવિસ્તર લેખેલોઢે તિહાંથી જાણી લેવો એ જંબૂઢીપનાં પ્રથમ ઢ્ધારનો અધિકાર સંક્ષેપથી કહ્યો.

હવે વિજયંત નામા બીજા ઢ્ધારનો અધિકાર કહેઢે:—મેરૂ પર્વતને દક્ષણદિસે પીસ્તાલીશ હજાર યોજન વેગલું જંબૂઢીપની દક્ષણ દિસિને અંતે વિજયંત નામે બીજું ઢ્ધારઢે તેનો અધિકાર સર્વે વિજયઢ્ધારની પરે જાણવો, પરંતુ એટલું વિશેષ જે એનો અધિકારી વિજયંત નામે દેવતાઢે તેની રાજધાની દક્ષણ દિસે વિજયા રાજ્યધાની જેવી ઢે.

હવે જયંત નામા ત્રીજા ઢ્ધારનો અધિકાર કહેઢે:—મેરૂ પર્વતની પશ્ચિમદિસે પીસ્તાલીશ હજાર યોજન વેગલું જંબૂઢીપને પશ્ચિમદિસિને અંતે સીતોદા મહાનદીની ઉપરે જયંત નામે ત્રીજું ઢ્ધારઢે તેનો અધિકાર પણ વિજયઢ્ધાર સરખો જાણવો. ઇહાં જયંતનામે દેવતા ઢે તેની રાજધાની પશ્ચિમદિસે વિજયરાજધાનીનાં સરખી જાણવી.

હવે ચોથું અપરાજિત નામે ઢ્ધાર કહેઢે:—મેરૂ પર્વતને ઉત્તરદિસે પીસ્તાલીશ હજાર યોજન વેગલું જંબૂઢીપની ઉત્તરદિસિને અંતે અપરાજિતનામે ચોથું ઢ્ધાર કહ્યુંઢે તે વિજયઢ્ધાર સરખું જાણવું ઇહાં અપરાજિત દેવતાઢે તેની રાજધાની પૂર્વોક્ત ઢીપની ઉત્તર દિસે વિજયરાજધાની સરખી જાણવી. એ ચારે દરવાજાનાં ચારે દેવતાની રાજધાની અઢીથી અસંખ્યાતમે જંબૂઢીપે ચાર દિસાએ જાણવી. એ ચારે દરવાજાનાં સ્વામી તથા સામાનિક દેવતા તેનું આયુષ્ય એક પદ્યોપમનું જાણવું. ઇતિ ઢ્ધાર વર્ણન સમાપ્ત.

॥ અથ ઝરતકેત્ર વર્ણન પ્રારંભ ॥

હવે એ જંબૂઢીપમાં ઝરતકેત્ર નામે વર્ષ (વાસ) કયા સ્થાનકેઢે તે કહેઢે સુલ્લહેમ વંત નામે વર્ષધર પર્વત તેયકી દક્ષિણદિસે અને દક્ષણદિસે જે લવણ સમુદ્ર તેયકી ઉત્તરદિસે તથા પૂર્વદિસે જે લવણ સમુદ્ર તેયકી પશ્ચિમદિસે અને પશ્ચિમદિસે જે લવણ સમુદ્ર તેની પૂર્વદિસે એ અવકાસને વચ્ચે જંબૂઢીપને વિષે ઝરતનામે કેત્રઢે જેને વિષે શૂકા વૃક્ષના ટૂંઘા ઘણાઢે તથા બોરની બાવલ પ્રમુખનાં કાંટા ઘણાઢે તથા ડુંઢી નીચી વિષમ ઝૂમિ ઘણી ઢે તથા ડુર્ગમસ્થાનક ઘણાઢે, પર્વત ઘણાઢે, જૈરવજાપ ઘણાઢે, પાણીના પ્રપાત ઘણાઢે, પાણીના નિઙ્ગરણા ઘણાઢે, સ્નાન ઘણીઢે, ગુફા, નદી, ડ્રહ, રૂંઘ, ગુઘા, ગુદમ, નવમાલિકા પ્રમુખ પદ્મલતાદિ વેલની, કોહલી, અટવી, ડ્ધાર, સ્વાપદ હિંસક જીવ વ્યાઘ્રાદિક, ચોર, તસ્કર, સ્વદેશથી ઉપના ઉપડ્રવ, પરકટકનાં કરેલાં ઉપડ્રવ, ડુર્જિક, ઝિક્ષાચરને ઝિક્ષાડુર્લજ મલે, ડુકાલ, પાણીની ઝિનમાર્ગનાં ડ્ધાપક, કૃપણ, ડોઙી, સાતશ્તિ, ઇત્યાદિક સર્વે વાના જાણવાં તથા રાજા પણ લોકને વહુ ડુઃખના દેનાર, રોગ ઘણા, સંક્લેષ ઘણા, વારંવાર સંઢોઙ, ઢંઢ, આકરાકર પ્રમુખ ઘણાઢે.

એ પૂર્વદિસે અને પશ્ચિમદિસે લાંબુઢે, ઉત્તર અને દક્ષણે પહોલુંઢે, ઉત્તરદિસે પદ્મચંકને સંસ્થાને સંસ્થિતઢે, દક્ષણદિસે ધનુષના પુઠલા ઝાગને સંસ્થાને સંસ્થિતઢે તથા ત્રિધા પૂર્વ દક્ષણ અને પશ્ચિમે લવણ સમુદ્રને ફરશ્યોઢે તથા જે ગંગા અને સિંધુ એ બે મહોટી નદીયે કરી તથા વૈતાલ્ય પર્વતે કરી ઢઝાગે વેઢેચાણો ઢે ઇટલે ઇના ઢ ઁંડ થયા ઢે.

જંબૂઢીપનો વિષ્કંઝ એક લાઁ યોજનનો ઢે તેને એકસોને નેવુંમે ઝાગે ઇટલે (૫૩૬) યોજન અને એક યોજનના ઓગણીશ ઝાગ કરીયે ઇવા ઢ ઝાગ ઉપર ઇટલું વિષ્કંઝ પળે ઝરત ક્ષેત્ર ઢે ઇનાં મધ્ય ઝાગને વિષે વૈતાલ્ય પર્વતઢે તે ઝરત ક્ષેત્રને એક દક્ષ ણાર્કઝરત અને વીજો ઉત્તરાર્ક ઝરત, ઇવા બે ઝાગે વેચતો થકો રહ્યો ઢે.

તિહાં વૈતાલ્ય પર્વતને દક્ષણદિસે જે લવણ સમુદ્ર તેને ઉત્તરદિસે, અને પૂર્વદિસે જે લવણ સમુદ્ર તેને પશ્ચિમદિસે અને પશ્ચિમદિસે જે લવણ સમુદ્ર તેને પૂર્વદિસે દક્ષણાર્ક ઝરતઢે તે પૂર્વદિસે પશ્ચિમદિસે લાંબો અને ઉત્તર દક્ષિણદિસે પહોલો ઓર્ક ચંડને આકારે ઢે, પૂર્વ, દક્ષણ અને પશ્ચિમ એ ત્રણ દિસે લવણ સમુદ્રને ફરશ્યોઢે, ગંગા અને સિંધુ એ બે મહોટી નદી તેળે ત્રણ ઝાગે વેઢેચ્યોઢે, તે બશે ઓઢત્રીશ યોજન અને એક યોજનનાં ઁગણીશ ઝાગ કરીયે તેવા ત્રણ ઝાગ ઉપર, ઇટલો પહોલપળે દક્ષણાર્ક ઝરતઢે, દક્ષ ણાર્ક ઝરતને ઓંતે ઉત્તરદિસે ધનુષના પળઢની પરે જીવાઢે. તે પૂર્વપશ્ચિમ લાંબી બે ઢેઢેઢે લવણ સમુદ્રને ફરસી રહીઢે તે જીવા પૂર્વપશ્ચિમે લાંબપળે ૯૭૪૫ યોજન અને ઉપર ઁગણીસીયા વાર ઝાગ ઢે તે જીવાનું ધનુષ્ટ દક્ષણદિસે ૯૭૬૬ યોજન ઉપર ઁગણીસીયો એક ઝાગ કાંશ્ક ઝાજેરો પરિધિપળે કહ્યું ઢે એ ઝરતાર્કનું ચિત્ર ઝોઁ

હવે દક્ષણ ઝરત માંઢે ઓયોધ્યાનગરીનું પ્રમાણ કઢેઢે.

દક્ષણાર્ક ઝરતનાં મધ્યઁનની વચ્ચમાં બાર યોજન લાંબી અને નવ યોજન પોહોલી ઇવી ઓયોધ્યા (ત્રિનિતા) નગરીઢે તે લવણ સમુદ્રથી અને વૈતાલ્ય પર્વતથી એકશો ચૌદ યોજન અને ઉપર એક યોજનનાં ઁગણીશ ઝાગ કરીયે તેવા ઓગીઆર ઝાગ ઇટ ચૌદ યોજન અને ઉપર એક યોજનનાં ઁગણીશ ઝાગ કરીયે તેવા ઓગીઆર ઝાગ ઇટ લે ઓંતરેઢે કેમકે દક્ષણાર્ક ઝરતનાં મધ્યઁનનો વિસ્તાર બશે ઓઢત્રીશ યોજન અને ત્રણ કલાઢે તેમાંથી ઓયોધ્યાનો વિસ્તાર નવ યોજન કાઢામીયે તેવારે બશે ઁગણત્રી શ યોજન અને ત્રણ કલા રઢે તેનું ઓર્ક કરીયે તેવારે ૧૧૪ યોજન ઉપર ઓગીઆર કલા થાય તેટલી લવણસમુદ્ર અને વૈતાલ્ય પર્વતથી વેગલી ઓયોધ્યા નગરી ઝાણવી.

હવે માગધાદિ ત્રણ તીર્થ કયા સ્થાનકે ઢે તે કઢે ઢે.

ચક્રવર્તિને વસવર્તિ ઝરત, ઇરવત અને વત્રીશ વિજય મલી ચોત્રીશ ક્ષેત્ર ચક્રવર્તિ નાં ઢે તેની જે ગંગા, સિંધૂ તથા રક્તા અને રક્તવતી એ ચાર ઝરત ઇરવતની નદીઁ તેને સમુદ્રમાં પ્રવેશ કરતાં તથા વિજયની નદીઁને સીતોદા તથા સીતાનદી માંઢે પ્રવેશ ક

રતાં ંટલે જે સ્થાનકે ઝરત તથા ંરવતની નદીઁ સમુદ્રમાં પ્રવેસ કરે તથા જે સ્થાનકે બત્રીશ વિજયની નદીઁ સીતાનદી અને સીતોદાનદી માંહે પ્રવેશ કરે તે સ્થાનક વિશેષ નદી સાગર સંગમ ઉત્તમ સ્થાનક કહીયે.તિહાં દક્ષણાર્ક ઝરતમાં ંક પૂર્વદિસિયે માગધ તીર્થઁ બીજું પશ્ચિમદિસિયે પ્રજાસ તીર્થઁ તથા ં બે તીર્થનાં વચ્ચમાં ંક વરદામ તીર્થઁ. ંરીતે ઝરત ક્ષેત્રમાં ત્રણ તીર્થ ઁ તેમજ ંરવતમાં તથા બત્રીશ વિજય માં પણ પ્રત્યેકે ત્રણ ત્રણ તીર્થ ગણતાં સરવાલે જંબુઢીપમાં ંકશોને બે તીર્થ ઁ.

॥ અથ વૈતાલ્યપર્વત વર્ણન ॥

હવે ઝરતક્ષેત્રમાં પૂર્વ પશ્ચિમે લાંબો અને ઉત્તર દક્ષણે પોહોલો વૈતાલ્યનામે પર્વતઁ તે પચ્ચીશ યોજન ઁચો ઁ અને પચ્ચીશ યોજનનો ચોથો ઝાગ સવાઠ યોજન ઝૂમી માંહે ઁ ં અઢીઢીપમાં ંક મેરુવીના બીજા સર્વપર્વત જેટલા ઁચપણે હોય તેનો ચોથો ઝાગ ધરતીમાં હોય તથા પચ્ચાશ યોજન પોહોલ પણેઁ તેની બાહ પૂર્વ પશ્ચિમદિસે ૪૦૦ યોજન અને ઁપર ંક યોજનનાં ંયોગણીસીયા શોલ ઝાગ લાંબપણે ઁ, તેની જીવા પણઠ ઉત્તરદિસે ૧૦૭૨૦ યોજન ઁપર ઁગણીસીયા બારઝાગ લાંબપણે ઁ તથા તેનું ધનુષ્ટ દક્ષણદિસે ૧૦૭૪૩ યોજન ઁપર ઁગણીસીયા પંદરઝાગ પરિધિપણે રુચકનામે જે ગ્રીવાનું ંઝાઝરણ તેવા સંસ્થાને ઁ ં પર્વત સર્વ રજતમય રૂપ્પમયઁ અને સ્ફાટિકની પરે સુકોમલ ઁ ંઘવત્ જોતાં ંકાં પ્રતિબિંબ દેઘાય માટે પ્રતિરૂપ ઁ.

તે દક્ષણ અને ઉત્તર ં બે પાસે બે પદ્મવર વેદિકાયે કરી અને બે વનઁલંઁ કરી સર્વદિસે ચોકફેર વીંઘ્યો ઁ, તે પદ્મવરવેદિકા ંર્ક યોજન ઁચપણે અને પાંચશે ધનુષ્ય પોહોલ પણે ઁ. તથા પર્વત જેટલી લાંબ. પણે ઁ અને વનઁલં કાંઠક ઁણા બે યોજન પોહોલ પણે ઁ. તથા પદ્મવરવેદિકા જેટલા લાંબા ઁ, તેની કાલા વળે કાલી કાંતિ ઁ.

વૈતાલ્યને પૂર્વ પશ્ચિમદિસે બે ગુફાઁ તે ઉત્તર દક્ષણે પચ્ચાશ યોજન લાંબીઁ, અને પૂર્વપશ્ચિમે માંહેલી કોરે પોહોલી બાર યોજન ઁ, ંઘઠ યોજન ઁચ પણે ઁ, તથા ંઘઠ યોજન ઁચા અને ચાર યોજન પોહોલા તથા ચાર યોજન પ્રવેશ ંવા દક્ષણ અને ઉત્તરને સન્મુઁલ વઝરલમય નિવરુ ંવાં બે. બારણા તેના કપાટે કરી ઢાંકી ઁ તથા નિરંતર ંંધ કાર અને તિમિશ્ર તેણેકરી સઢીતઁ, ચંદ્ર સૂર્યાદિકની જ્યોતિ રહીત માર્ગઁ ંવી પશ્ચિમદિસે તિમિશ્રાગુફા અને પૂર્વદિસે ઁંઢપ્રપાતા મલી બે ગુફાઁ તેના વિષે કૃતમાલ અને નૃત્યમાલ ંવે નામે બે દેવતા ંક પટ્યોપમના ંઝાયુવાલા વસેઁ તથા તે ગુફાને વિષે ઁમ ગા અને નિમગા ંવી બે નદીઁ તે ત્રણ ત્રણ યોજન વિસ્તારેઁ તે નદીઁ પર્વત માંહેલા જે મહોટા પાષાણ તે માંહેથી નિકલીને મહોટી નદી જે ગંગા સિંધુ પ્રમુઁલ ઁ તે માંહે ગમન

કરેઢે તે બે નદી વચે વૈતાલ્ય પચાશ યોજન માંઢેલા પચ્ચીશમું અને ઢવીશમું એ બે યો જનનું આંતરું ઢે. તે ગુફાની બેઢુ બાજુની ઝીંતને વિષે ચક્રવર્તિ જે થાય તે બે બે સાઢામા સૂર્યમંડલ સરલા કાંકિણિ રલનાં ડંગણપચાશ માંઢલા અજુઆલું કરવા માટે લલે ઢે તે પ્રત્યેક મંઢલ ડત્સેઢાંગુલે કરી પાંચશે ઢનુપ્યનું ઢે. તથા વલી એ ગુફા પ્રમાણાંગુલે કરી બાર યોજન પોઢોલી ઢે તથા ંકેકા માંઢલાને વચ્ચમાં ંકેક યોજનનું આંતરું ઢે. તથા માંઢલાને નીચે અને ડપર સર્વ થઢને આઠ યોજન ગુફા ડંચીઢે. તેમાટે પોઢો લપણે બાર યોજન પ્રકાશ કરેઢે અને મંઢલને આંતરે ંકેક યોજન પ્રકાશ કરેઢે. ત થા ડંચ પણે આઠ યોજન પ્રકાશ કરેઢે. એ માંઢલા બન્ને પાસે ંકેક યોજનને આંતરે ગોમુત્રિકાને આકારે કરતાં ંક ઝીંતે ચોવીશ મંઢલ થાય અને બીજી ઝીંતે પચ્ચીશ મંઢલ થાય તેમાં સિંઢુનદી પાસે તિમિશ્રા નામે ગુફાઢે તે ગુફામાંઢેથી ચક્રવર્તિ ઢ દ્વણ મધ્ય લંઢથી ડત્તર મધ્ય લંઢમાં ગ્રવેશ કરેઢે અને ડત્તર મધ્ય લંઢને સાધી ત્યાંથી પાઢો વલતાં રૂષજકૂટને વિષે પોતાનું નામ લલ્હીને ગંગાનદી પાસે જે બીજી લંઢપ્રપા તા નામે ગુફાઢે તેમાંથી થઢને દ્વણ ઝરત માંઢે પાઢો વલે તથા ચક્રવર્તિ જિઢાં સુ થી જીવતો ઢોય તિઢાં સુધી તે ગુફાડનાં કમારુ ડઘાઢા રહેઢે.

ઢવે પૂર્વોક્ત વનલંઢને બે પાસે દશ દશ યોજન ડંચા જઢ્યે તિઢાં બે વિઢ્યાઢરની શ્રેણીઢે તે દશ દશ યોજન પઢોલ પણે ઢે અને પર્વત જેટલી લાંબ પણે ઢે તે બે પાસે બે પદ્મવરવેઢિકા અને બે વનલંઢે કરી ચોકફેર વીંટીઢે ંનું લંબાઢ તથા પઢોલાંઢ આઢિ કનું વર્ણન પૂર્વલી પરે જાણવું તિઢાં દ્વણઢિસીની જે વિઢ્યાઢરની શ્રેણી ઢે તેને વિષે વિઢ્યાઢરોના ગગનવલ્લજ પ્રમુલ પચાસ મઢોટા નગર રાજઢાની રૂપઢે. અને ડત્તર ઢિ સીની જે વિઢ્યાઢરની શ્રેણીઢે. તેને વિષે વિઢ્યાઢરોનાં રથનુપુર ચક્રવાલ પ્રમુલ સાઠ મઢોટા નગરાવાસ રાજઢાની રૂપઢે ંરીતે બે શ્રેણીનાં મલી ંકસોને દશ નગર થાય તે નગરને વિષે ઢેશની રાજઢાની સઢિત વિઢ્યા ઢરનાં રાજા મઢોટા બલવંત વશે ઢે.

વલી તે વિઢ્યાઢરની શ્રેણીના ઝૂમિઝાગ થકી વૈતાલ્ય પર્વતને બે પાસે દશ દશ યો જન ડંચા જઢ્યે તેવારે આઝિયોગિક ઢેવતાની બે શ્રેણી આવે તે પણ દશ દશ યો જન પઢોલી અને પર્વત સરલી લાંબ પણે ઢે તે બેઢુ શ્રેણી બને પાસે બે પદ્મવરવેઢિકા અને બે વનલંઢેકરી વીંટીઢે. તેનું વર્ણન પૂર્વપરે જાણવું તે ઝૂમિમાં ઘણા વ્યંતરિક ઢે વતા અને ઢેવાંગના યાવત્ વિચરેઢે. તે શ્રેણીને વિષે સૌઢમેઢનાં ચાર લોકપાલ તેના આઝિયોગિક ંટલે આઢ્ઢાકારી કિંકર ઢેવોના ઘણા ઝવન ઢે. તે સર્વ ઝવન બાઢેર ગોલાકારે ઢે, માંઢે સમચતુરલ્લ ઢે, યાવત્ અપત્સરાના સમૂઢે કરી સંકીર્ણ ઢે. તેમાં જે ઢેવતા વસે ઢે, તેનું ંક પલ્લોપમાયુ ઢે.

વલી તે આઝિયોગિક દેવોની શ્રેણી થકી પાંચ પાંચ યોજન ડંચા જણ્યે તિહાં વૈતાલ્ય પર્વતનું શિખરતલું છે તે દશ યોજન પોહોલ પળે અને પર્વત જેટલું લાંબ પળે છે તે શિખર તલ એક પદ્મવરવેદિકાયે કરી અને એક વનલુંડે કરી સર્વ દિસિયે ચોક ફેર વીંડે છે તે શિખર તલને વિષે ઘણા વ્યંતરિક દેવતા દેવાંગનાડં ઝોગ ઝોગવતા થકા વિચરે છે.

વૈતાલ્ય પર્વતને વિષે નવ કૂટ ઇટલે શિખર છે તેના નામ કહે છે:—૧ સિદ્ધાયતનકૂટ, ૨ દક્ષણાર્ધઝરત નામા કૂટ, ૩ લંમપ્રપાત ગુફા કૂટ, ૪ મણિઝડકૂટ, ૫ વૈતાલ્ય કૂટ, ૬ પૂરણઝડકૂટ, ૭ તિમિશ્રાગુફા કૂટ, ૮ ઉત્તરાર્ધઝરત કૂટ, ૯ વૈશ્રમણકૂટ, ૧૦ નવ કૂટ છે.

તેમાં પ્રથમ સિદ્ધાયતનકૂટ સવાઠ યોજન ડંચપળે છે. અને મૂલમાં સવાઠ યોજન પોહોલ પળે વચમાં કાંઠક ડંણા પાંચ યોજન પોહોલપળે છે, ડપર કાંઠક જાજેરા ત્રણ યોજન પોહોલ પળે છે મૂલમાં પોહોલો વચમાં સાંકડો અને ડપર પાતલો ગાયના પૂંઠને સંસ્થાને છે સર્વ રત્નમય છે તે કૂટ પદ્મવરવેદિકા અને વનલુંડે કરી ચોફેર વીંડ્યું છે તેના મધ્યઝાગને વિષે શાશ્વતી અરિહંતની પ્રતિમાનું આયતન ઇટલે દેહેલું છે, તે એક કોશ લાંબ પળે, અર્ધકોશ પોહોલ પળે અને ચૌદશે ને ચાલીશ ધનુષ ડંચ પળે છે તેને વિષે કૃષ્ણ, ચંડાનન, વારિષેણ અને વર્ધમાન એ ચાર નામે તીર્થકરની એકશોને આઠ પ્રતિમા છે.

એ પ્રથમના સિદ્ધાયતના કૂટની પશ્ચિમદિસે બીજો દક્ષણાર્ધઝરત નામે કૂટ છે તેપણ સિદ્ધાયતન કૂટ જેટલો ડંચો પોહોલો છે તે પ્રાસાદના મધ્યઝાગમાં એક પ્રસાદાવતંસક છે તે એક કોશ ડંચો અને અર્ધકોશ પોહોલ પળે છે તેના મધ્યઝાગમાં એક પીઠિકા (ચોતરો છે) તે પાંચસે ધનુષ લાંબો પોહોલો અને અઢીસે ધનુષ જાડ પળે છે તેના ડપર એક બેસવાનું સિંહાસન છે તે હજારો ગમે ઝડાસનાદિકે પરવલું છે એ કૂટને વિષે દક્ષણાર્ધઝરતનામે દેવતા મહાર્ધ્રિવંત એક પદ્મોપમાયુની સ્થિતિયે વસે છે તેને ચાર હજાર સામાનિક દેવ, ચાર અગ્રમહિષી પરિવાર સહીત, ત્રણ પરષદા, સાત કટક, સાત કટકનાં સ્વામી, ચારે દિસીયે ચાર ચાર હજાર ડઝારહે એવા શોલ હજાર આત્મારક્ષક દેવતા, દક્ષણાર્ધ ઝરતદેત્રનું દક્ષણાર્ધ રાજધાનીનું તથા અનેરા પળ ઘણા દેવતા દેવાંગનાનું આધિપત્યપણું પાલતો થકો યાવત્ વિચરે છે એ નવે કૂટ સવાઠ યોજન ડંચા જાણવા.

ચોથું માણિઝડકૂટ, પાંચમું વૈતાલ્ય કૂટ અને ઠહું પૂરણઝડકૂટ એ ત્રણ સુવર્ણમય છે શેષ ઠ કૂટ રત્નમય છે તેમાં તિમિશ્રાગુફા કૂટમાં કૃતમાલ દેવતા વસે છે તથા લંમ પ્રપાતગુફા કૂટમાં નૃતમાલ દેવતા વસે છે ઇરીતે બે કૂટનાં દેવતાનાં નામ કૂટને નામે નથી અને શેષ ઠ કૂટનાં દેવતાનાં નામ કૂટને નામે છે જે કૂટનો નામ તેજનામ તેમાં વસનાર દેવતાનો પળ હોય એ સર્વ દેવ એક પદ્મયાયુ વાલા જાણવા એ સર્વ મેરુ પર્વતને દક્ષણ દિસે તિર્થા અસંખ્યાતા ઢીપ સમુદ્ર વ્યતિક્રમી જણ્યે તિહાં બીજો જંબૂઢીપ છે તેને બાર

હંજારયોજન અવગાહીયે તિહાં એ સર્વદેવોની રાજધાની વિજયા રાજધાની સરહી જાણવી તથા વૈતાલ્ય ગિરિકુમાર નામે દેવતા મહર્ષિક એક પદ્યોપમાયુ વાલો ફહાં વસે છે. તેથી એ પર્વતનું પણ વૈતાલ્ય એવું નામ શાશ્વતું છે.

હવે ઉત્તરાર્ધ જરતનામે વાસ ક્ષેત્ર પૂર્વ પશ્ચિમે લાંબું ઉત્તર દક્ષણે પોહોલું પદ્ય કને સંસ્થાને સંસ્થિત છે તે ગંગા અને સિંધુ એ બે મહોટી નદી તેણે કરી ત્રણ જાગે વે હેચાણુ છે ૨૩૦ યોજન ઉપર ડંગણીસીયા ત્રણ જાગ એટલું પોહોલ પળે છે, એની બાહુ પૂર્વ પશ્ચિમદિસે ૧૦૯૨ યોજન ઉપર ડંગણીસીયા સાડાસાત જાગ એટલી લાંબ પળે છે એની જીવા પળઢની પરે ઉત્તરદિસે ૧૪૪૭૧ યોજન ઉપર ડંગણીસીયા ૭ જાગ કાંશક ડંગણ એટલી લાંબ પળે છે તે જીવાનું ધનુષ્ટ દક્ષણદિસે ૧૪૫૨૦ યોજન ઉપર ડંગણીસીયા અગીઆર જાગ એટલું પરધિ પળે છે.

હવે એ ઉત્તરાર્ધ જરતમાં કૃષ્ણકૂટનામે પર્વત છે તે કહે છે:—ગંગાપ્રપાતકુંડની પશ્ચિમ દિસે અને સિંધુકુંડની પૂર્વદિસે હુલ્લહિમવંત પર્વતના દક્ષણ પાસાનાં નિતંબ પાસે કૃષ્ણ કૂટ છે તે આઠ યોજન ધરતીમાં ડંડ પળે, મૂલમા આઠ યોજન પોહોલ પળે, વચ્ચમાં ૭ યોજન પોહોલ પળે અને ઉપર ચાર યોજન પોહોલ પળે તથા પાઠાંતરે મૂલમાં બાર યોજન પોહોલ પળે મધ્યમાં આઠ યોજન પોહોલો અને ઉપરે ચાર યોજન પોહોલો છે ગાયના પૂંઢને સંસ્થાને સર્વ જંબૂનંદ રત્નમય શ્યામવર્ણ છે. એમાં પૂર્વલી પરે જવન પ્રમૂખ જે છે તેશાંત્રાંતરથી જાણવા ફહાં કૃષ્ણનામે મહર્ષિક દેવતા વસે છે તેનો પરિવાર તથા એનું અનેરે જંબૂઢીપે રાજધાનીનો સ્થાનક યાવત્ પૂર્વપરે સર્વ કહેવું.

એ જરતક્ષેત્રને વિષે જરત નામે દેવતા મહા કૃષ્ણવંત સામાનીકાદિક દેવોયે સહીત એક પદ્યોપમાને આઝખે વસે છે તેથી એનું જરત વર્ષ એવું શાશ્વતું નામ છે.

હવે હુલ્લ હેમવંત નામે વર્ષધર પર્વત કહે છે:—

જરત ક્ષેત્રને ઉત્તર દિસે જરતક્ષેત્રની સીમા રૂપ એ હુલ્લ હેમવંત પર્વત છે તે એકશો યોજન ડંચ પળે છે અને પચ્ચીશ યોજન ધરતી માંદે છે. તથા ૧૦૫૨ યોજન ઉપર ડંગણીસીયા બાર જાગ એટલો પોહોલ પળે છે, તેની બાહુ પૂર્વ પશ્ચિમે પ્રત્યેકે ૫૩૫૦ યોજન ઉપર ડંગણીસીયા સાડા પંદર જાગ છે, તેની જીવા પળઢ ઉત્તર તરફ પૂર્વ પશ્ચિમે લાંબી ૨૪૯૩૨ યોજન ડંગણીસીયે અર્ધજાગે કાંશક ડંગણ એટલી લાંબ પળે છે તેનું ધનુષ્ટ દક્ષણે ૨૫૩૦ યોજન ઉપર ડંગણીસીયા ચાર જાગ પરિધિ પળે છે એ રુચક નામા વસ્તુને સંસ્થાને રહ્યો છે, સર્વ સુવર્ણ મય છે, બે પાસે બે પદ્મવરવેદિકા અને બે વનખંડે કરી વીંઢ્યો છે એ પર્વત ઉપર ઘણા વ્યંતરિકદેવ દેવાંગનાઢ વિચરે છે, ફલ્યાદિ કહેવું.

એ પર્વતના મધ્યઝાગે એક મહોટો પદ્મઢહ નામે ઢહઢે તે પૂર્વપશ્ચિમ લાંબપણે એક હજાર યોજનઢે અને ઉત્તર દક્ષણ પોહોલો પાંચશો યોજન ઢે, દશ યોજન ડંઢોઢે, એ ઢહનું રૂપામયતટઢે, તે ઢહ એક પદ્મવરવેદિકા અને એક વનઁંઢે કરી ચોકફેર વીંઢ્યો ઢે.

તે ઢહના મધ્યઝાગે એક મહોટું કમલઢે તે એક યોજન લાંબું અને પોહોલું ઢે તથા અર્ઢ યોજન ઝાડું ઢે એટલે ઢે કોશ પાળી થકી ડંચું ઢે, અને દશ યોજન ડંડું પાળી માંહે ઢે એમ પાળીમાં તથા ઉપર મલી સાડા દશ યોજન ડંચું ઢે તે કમલ એક જગતીયે કરી ચોકફેર વીંઢેલું ઢે તે જગતી પાળી ઉપરે જંબૂઢીપની જગતી પ્રમાણે ઢે ગવાહ ગોઁ પળ તેજ રીતે ઝાણવા એ કમલનું વજ્રરત્નમય મૂલઢે, અરિષ્ટરત્નમય કંદ ઢે, વૈઢૂર્યરત્નમય નાલઢે, વૈઢૂર્યરત્નમય બાહેરના પત્રઢે, કાંશ્ક રાતા સુવર્ણમય માંહેલી પાંઁમી ઢે, રાતાસુવર્ણમય કેશરાઢે, વિવિધ પ્રકારનાં મણિમય કમલનાં બીજ ઝાગઢે, કનકમય કર્ણિકા ઢોઢોઢે, તે કર્ણિકા અર્ઢયોજન લાંબી તથા પોહોલીઢે, એક કોશ ડંચી ઢે.

તે કર્ણિકાની ઉપરલી ઝૂમિના મધ્યઝાગે એક મહોટો જવનઢે, તે એક કોશ લાંબો, અર્ઢકોશ પોહોલો, ચૌદશેચાલીશ ધનુષ્ય ડંચો, અનેક સશ્કડા ગમે થાંજે કરી સઢીતઢે, તે જવનને ત્રણદિસાયે ત્રણ બારણાઢે તે પ્રત્યેક પાંચશે ધનુષ ડંચાઢે, અઢીશે ધનુષ પોહોલા ઢે, સ્વેત પ્રધાન કનકમય યૂઝિકા ચોતરો તેણે કરી સઢીતઢે, યાવત્ વનમા લા પર્યંત ઇહાં કહેલું. તે જવનના મધ્ય ઝાગે એક મણિમય પીઠિકા ઢે, તે પાંચશે ધનુષ લાંબી પોહોલી અને અઢીશે ધનુષ ઝાઢીઢે, તેના ઉપર શ્રીદેવીની સઁયા ઢે.

તે કમલની પ્રથમ પરિધિયે બીઝા એકશોને આઠ કમલઢે, તે સર્વ ડંચ પળે તથા લાંબ પળે પૂર્વોક્ત મૂલ કમલથી અર્ઢ ઝાગેઢે એટલે એક કોશ પાળીથી બાહેર ઢે અને દશ યોજન પાળીમાંહે ઢે, મલી સવાદશ યોજન ડંચાઢે, અર્ઢ યોજન લાંબા પોહોલા ઢે, તેની પળ કર્ણિકા પ્રમુઁ તથા જુવનાદિક સર્વ તે મૂલ કમલની પેરે અર્ઢ પ્રમાણ વાલા ઝાણવા. એ એકશોને આઠ કમલને વિષે શ્રીદેવીના ઝૂષણાદિક વસ્તુ રહેઢે.

હવે બીઝી પરિધિના કમલઢે તે મુલ કમલથી વાઁયકૂળે, ઉત્તર દિસિયે અને ઇશાન કૂળે એ ત્રણ દિસાયે શ્રીદેવીની ચાર હજાર સામાનિક દેવીના ચાર હજાર કમલઢે તથા પૂર્વદિસે શ્રીદેવીની ચાર મહત્તરિકા ગુરુ સ્થાનીયદેવીના ચાર કમલઢે, તથા અગ્નિકૂળે માંહેલી પરઁદાનાં આઠ હજાર દેવતાનાં આઠ હજાર કમલઢે, તથા દક્ષણદિસિયે વચલી મધ્ય પરઁદાનાં દશ હજાર દેવતાનાં દશ હજાર કમલઢે તથા નૈઠ્ઠકૂળે બાહેરલી પરઁદાનાં બાર હજાર દેવતાનાં બાર હજાર કમલઢે, તથા પશ્ચિમદિસે સાત કટકના સ્વામીનાં સાત કમલઢે, ંરીતે એ બીઝા વલયમાં સરવાલે ૩૪૦૧૧ કમલ ઢે.

હવે ત્રીજી પરિધિનાં કમલ કહેઢે:-ત્રીજા વલયની પ્રત્યેક દિસાયે ચાર ચાર હજાર કમલ ગણતાં ચાર દિસાયે શોલ હજાર કમલ શ્રીદેવીના આત્મરક્ક દેવોનાં હે.

વલી તે મૂલ કમલને ચોફેર ત્રણ બીજા પરિધેપ હે, ઇટલે માંદેલી, વિચલી અને બાહિરલી એવી ત્રણ પરિધિ અર્થાત્ ચોથી, પાંચમી અને ઢઠી એ ત્રણ પરિધિનાં કમલોમાં શ્રીદેવીનાં આત્તિયોગિક કિંકર દેવો રહેઢે, તેની સંખ્યા કહેઢે, ચોથી માંદેલી પરિધિમાં બત્રીશ લાખ કમલહે, વિચલી પાંચમી પરિધિમાં ચાલીશ લાખ કમલહે અને બાહેરલી ઢઠી પરિધિમાં અરુતાલીશ લાખ કમલહે, એ ત્રણ પરિધિનાં એક કરોરુને વીશ લાખ કમલ થયા તેની સાથે આગલી ત્રણ પરિધિનાં તથા મુલકમલમ લીને ૫૦૧૨૦ કમલ મેલવીયે તેવારે સરવાલે ૧૨૦૫૦૧૨૦ કમલ થાય. સર્વ કમલ જં બૂવૃક્કની પેઢે શાશ્વતા પૃથ્વીકાય રૂપહે, પરંતુ કમલના આકારે હે, માટે કમલ કહી ને વખાણ્યા હે, અને પહેલી પરિધિના કમલથી ત્રીજી પરિધિના કમલ અર્ઢ પ્રમાણ વાલા હે, એમ આગલ પણ સર્વ પરિધિયે અર્ઢ અર્ઢ પ્રમાણ વાલા કહેવા તથા એ પદ્મઢ્રહને વિષે જેમ કમલોનો પરિવાર વખાણ્યો તેમ ત્રીજા પર્વતોનાં ઢ્રહ સંબંધી પણ એમજ પરિવાર જાણવો. પદ્મઢ્રહને વિષે ઘણા કમલ પદ્મઢ્રહને આકારે પદ્મઢ્રહ સરિલાહે, માટે એનું પદ્મઢ્રહ એવું શાશ્વતું નામ હે, ઢ્રહાં શ્રીનામેદેવી મહારુદ્ધિવંત યાવત્ એક પદ્મયોપમના આઢલાવાલી વસેઢે, એ કમલનું ચિત્ર જોવું.

હવે એ ઢ્રહના બારણાં પ્રમુખ વખાણતો ઢતો ત્રીજા પર્વતોનાં ઢ્રહ સંબંધી

વક્તવ્યતા પણ સાથેજ કહેઢે.

હિમવંત તથા શિખરી એ બે પર્વતો ડપર પદ્મ તથા પુંઢરીક એ બે ઢ્રહને વિષે એક પૂર્વદિશિ, ત્રીજો પશ્ચિમદિશિ, ત્રીજો મેરુપર્વતને સન્મુખ એ ત્રણ ઢારહે, તે બારણા પણ સ્વસ્વદિશિ ઢ્રહના માનથી, ંસીમે જાગ પ્રમાણેહે. તે કેમ ? તોકે-ઢ્રહનો જે વિસ્તાર પાંચસે યોજન પૂર્વ અને પશ્ચિમદિશિએ હે, તે ંસીમે જાગે વહેંચીએ તેવારે સવાઢ યોજન આવે; તેમાટે પૂર્વ અને પશ્ચિમનાં બારણાં ઢ્રહને વિષે સવાઢ યોજન પહોલાં હે. અને મેરુસન્મુખ હજાર યોજન ઢ્રહહે, તે ંસીજાગે વહેંચીએ તેવારે સાઢાબાર યોજન જાગે આવે તેમાટે મેરુસન્મુખ ઢ્રહનાં બારણા સાઢાબાર યોજન પહોલાં હે, એમ જાણવું. તે ઢાર તોરણસહિત તથા તેમાંથી નદીઢ નીકલી હે, તેણે કરી સહિત હે. શેષ ત્રીજા બારણાહે તે બારણા સ્વદિશિ ઢ્રહના ંસીમે જાગેહે. જેમ મહાપદ્મ તથા મહા પુંઢરીક બારણાહે તે બારણા સ્વદિશિ ઢ્રહના ંસીમે જાગેહે. તેમના લાંબ પણાને ંસીજાગે વહેંચે એ બે ઢ્રહ મેરુદિશિ સન્મુખ બે સહસ્ર યોજન હે, તેમના લાંબ પણાને ંસીજાગે વહેંચે ચત્તાં પચીશ યોજન આવે, તો જે મેરુ સન્મુખ બારણુંહે તે પચીશ યોજનનું હે. અને

બાહેરનાં દક્ષિણ તથા ઉત્તર સન્મુખ જે બારણા છે, તે માંહેલા મેરુ સન્મુખ બારણાથી અર્ધમાને ઇટલે સામાબાર યોજન પ્રમાણે છે. વલી ઇરીતે તિગિઢિ તથા કેશરી ડ્રહ મેરુ દિશિ લાંબા ચાર હજાર યોજન છે. તે ઇંસી જાગે વહેંચતાં પચાશ યોજન પ્રમાણે મેરુ સન્મુખનુ બારણું છે, અને દક્ષિણ તથા ઉત્તરનાં જે બારણાં છે, તે માંહેલા બારણા થી અર્ધ ઇટલે પચીશ યોજન પ્રમાણના છે. ઇ સર્વ ડ્રહના બારણાં જે છે તે તોરણ તથા નદીઇ સહિત છે ઇમ જાણવું.

ઇ પદ્મઢ્રહનાં પૂર્વદિસીને તોરણેથી ગંગા નામે મહોટી નદી નીકલી તે પૂર્વદિસિ સન્મુખ પાંચશે યોજન પર્વત ઉપર જઢને ગંગાવર્તન નામે કૂટ ફરીને પાંચશે ત્રેવીશ યોજન ઉપર ડંગણીસીયા સામાત્રણ જાગ ઇટલી દક્ષણદિસી સાહામી પર્વત ઉપર જઢને જેમ મોહોટા ઘમાનાં મુખ માંહેથી પાણીનો સમૂહ નીકલતો હોય તે સરખો મુક્તા વલીનાં હારને સંસ્થાને કાંઢક જાજેરા શો યોજનને પ્રપાતે પાણીને પડવે કરીને હેઠી પડેઢે, ઇ ગંગાનદી જિહાં પડેઢે, તિહાં ઇક મહોટી જીંજી પ્રણાલીઢે, તે જીંજી અર્ધ યોજન લાંબી અને સવાઢ યોજન પોહોલી, અર્ધકોશ જામી, મગરમત્સનું પસાચું મુખ તે સંસ્થાને સંસ્થિતઢે, ઇ ગંગાનદી જિહાં પડેઢે, તિહાં ઇક ગંગા પ્રપાત ઇવે નામે કુંમઢે, તે શાઢ યોજન લાંબો અને પોહોલો ઢે તથા ૧ેે યોજન કાંઢક જાજેરો પરિધિઢે, દશ યોજન ડંમો ઢે, ગોલાકારે ઢે. અનેક જાતના તિહાં કમલઢે, તે કુંમ ઇક પદ્મવરવેદિ કા અને ઇક વનખંમ તેણેકરી ચોકફેર વીંટેલું ઢે, તે કુંમને ચારેદિસે પગથાલીયા ઢે.

તે કુંમના મધ્યજાગે ઇક મહોટો ગંગા નામે ઢીપઢે, તે આઢ યોજન લાંબો અને પો હોલો વૃત્તાકારેઢે, કાંઢક જાજેરા પચીશ યોજન તેની પરિધિઢે, વે કોશ પાણી થકી ડં ચો સર્વ વજ્રરત્નમય ઢે તે ઢીપ ઇક પદ્મવરવેદિકા અને વનખંઢેકરી ચોકફેર વીંટેલોઢે, તે ના ઉપરે ગંગા નામક દેવીને વસવાનો જુવનઢે ઘરઢે તે ઇકકોશ લાંબો, અર્ધકોશ પોહો લો અને ૧૪૪ે ધનુષ ડંચોઢે તેમાં ગંગાદેવીની સચ્ચાઢે, માટે ઇનું ગંગાપ્રપાત નામઢે.

તે ગંગાપ્રપાતકુંમને દક્ષણદિસિને તોરણે થઢને ગંગા મહાનદી નીકલી થકી ઉત્તરા ઢ્ઢ જરતકેત્ર માંહે આવતી આવતી સાત હજાર નદીયે પૂરાતી થકી ખંમપ્રપાતા ગુ ફાને હેઢે વૈતાઢ્ય પર્વતને જેદીને દક્ષણાર્ધ જરત માંહે આવતી થકી દક્ષણાર્ધ જર તનાં મધ્ય જાગે જઢને પૂર્વદિસિ સાહામી વલતી થકી ચૌદહજાર નદીયે પૂરાતી થ કી નીચે જંબૂઢીપની જગતીને જેદીને પૂર્વદિસે લવણ સમુઢ્રમાંહે જલે ઢે.

ઇ ગંગાનદી જિહાંથી વહેઢે તિહાંથી મૂલે સવા ઢ યોજન પોહોલી ઢે અને અર્ધકોશ ડંમીઢે પઢી વે પાસે માત્રાયે માત્રાયે વધતી થકી સમુઢ્રમાં જલતાં શામીબાશઢ યોજન મોહોલ પળે થઢ અને સવા યોજન ડંઢ પળે થઢ ઇટલે સર્વ નદીડંને મૂલ થકી મુખે

સમુદ્રમાં જલતાં દશ ગુણો પ્રવાહ હોય તથા પોહોલ પળાથી પચાશમો જાગ ડુંગર પળે હોય ગંગાનદી વે પાસે વે પદ્મવર વેદિકા અને વે વનખંડે કરી વીંટીઢે.

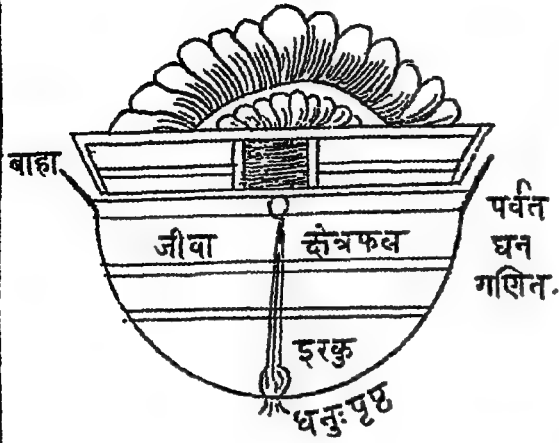
એ ગંગાનદીની પેરેજ સિંધુનદીનું સ્વરૂપ પળ જાણી લેવું માત્ર તે પદ્મઢહને પશ્ચિમ દિસિને તોરળે નીકલી થકી સિંધુઆવર્તન નામા કૂટને ફરીને દક્ષણદિસા તરફ ચાલી થકી સિંધુપ્રપાતકુંડમાં પડી તિહાં સિંધુદેવીનો સિંધુ નામે ઢીપ જાળવો યાવત તિમિશ્રા ગુફા નીચે વૈતાલ્ય પર્વત જ્ઢેદીને પશ્ચિમદિસી સાહામી વલી થકી ચૌદહ જાર નદીયે પુરાતી લવળ સમુદ્રમાં જલી તેનો શેષ અધિકાર ગંગાની પરે જાળવો

હવે તે પદ્મઢહને ઉત્તરદિસિને તોરળે રોહિતાંસા મહાનદી નકલી તે ૨૭૬ યોજન અને ડંગળીસીયા ઢ જાગ ઉત્તર દિસિ સાહામી પર્વત ઉપર જડને કાંઢક જાજેરા શો યોજનને પ્રપાતે રોહીતાંશા પ્રપાત કુંડમાં જડ પડેઢે, તે કુંડ ંકશોને વીશ યોજન લાંવો અને પોહોલોઢે, કાંઢક જળા ત્રણસો ંસી યોજન પરિધિ પળે ઢે, દશ યોજન ડંડો ઢે, તેના મધ્યજાગે રોહિતાંશા નામે ઢીપઢે, તે શોલ યોજન લાંવો અને પોહોલો ઢે, વે કોશ પાળી થકી ડંચોઢે, તિહાં રોહિતાંશા દેવીનું જવન જાળવું ઢત્યાદિકળનો વીજો સર્વ અધિકાર પૂર્વલા કુંડની પરે કહેવો.

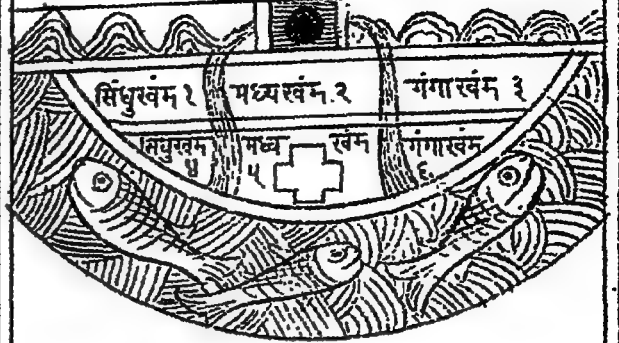
તે રોહિતંસા પ્રપાતકુંડને ઉત્તરદિસિને તોરળે રોહિતંસા નદી નીકલી થકી હેમવંત યુગલીયાનાં લેત્ર માંઢે જાતી જાતી, ચૌદ હજાર નદીયે પુરાતી પુરાતી, શબ્દાપાતી નામે વૃત્તવૈતાલ્ય પર્વતને ંરૂ યોજને પળ પોહોતી થકી, પશ્ચિમ દિસિ સાહામી વલી થકી, હેમવંતલેત્રને વે જાગે વેચતી થકી, અઢાવીશ હજાર નદીયે પુરાતી જરા તી નીચેથી જગતીને જ્ઢેદીને લવળ સમુદ્ર માંઢે જલે ઢે. એ નદીનો મૂલે પ્રવાહ સા ઢાવાર યોજન પોહોલપળે અને ંક કોશ ડંડ પળે ઢે, પઢી માત્રાયે માત્રાયે વે પાસે વધતી સમુદ્રમાંઢે પેશતાં ૨૭૫ યોજન પોહોલ પળે પ્રવાહ ઢે, અને અઢી યોજન ડંડ પળે ઢે, એ વે પાસે વે પદ્મવરવેદિકા અને વે વન લંડે કરી વીંટી ઢે.

હવે ચુલ્લહેમવંત પર્વત ઉપર અગીઆર કૂટઢે, તેનાં નામ કહેઢે:—૧ સિઝાયતનકૂટ ંના ઉપર સિઝનું દેઢેરું ઢે, ૨ ચૂલ્લ હેમવંત ગિરિકુમાર દેવકૂટ, ંના ઉપર એ પર્વતના એ કૂટને નામે દેવતાનો નિવાસ જુવનઢે, ૩ જરતદેવકૂટ ંના ઉપર જરતદેવત્રના જરતદેવતા નો નિવાસઢે, ૪ ઢલાદેવીકૂટ, ૫ ગંગાદેવીકૂટ, ૬ શ્રીદેવીકૂટ, ૭ રોહિતંસાદેવીકૂટ, ૮ સિંધુ દેવીકૂટ, ૯ સુરાદેવીકૂટ, ૧૦ હેમવંતદેવકૂટ, ૧૧ વૈશ્રમળ લોકપાલ દેવકૂટ, પૂર્વદિસિના લવળ સમુદ્રને પશ્ચિમદિસે અને ચુલ્લહેમવંત નામા કૂટને પૂર્વદિસે પ્રથમ સિઝાયતન કૂટઢે તે પાંચશે યોજન ડંચોઢે, મૂલમાં પાંચશે યોજન પોહોલ પળે, વચ્ચે ૩૭૫ યોજન ટઢે તે પાંચશે યોજન ડંચોઢે, મૂલમાં પાંચશે યોજન પોહોલ પળે, ગોપુઢને સંસ્થાનેઢે, તે કૂટ પદ્મવરવેદિકા પોહોલ પળે, ઉપર અઢીસે યોજન પોહોલ પળે, ગોપુઢને સંસ્થાનેઢે, તે કૂટ પદ્મવરવેદિકા

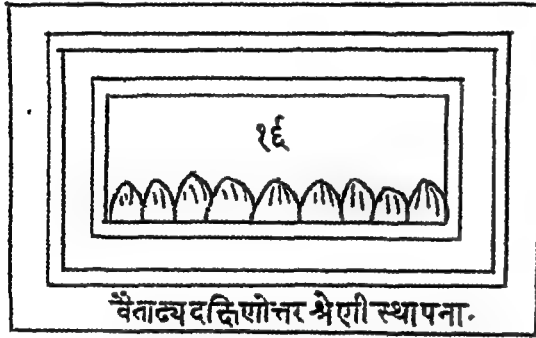
१४

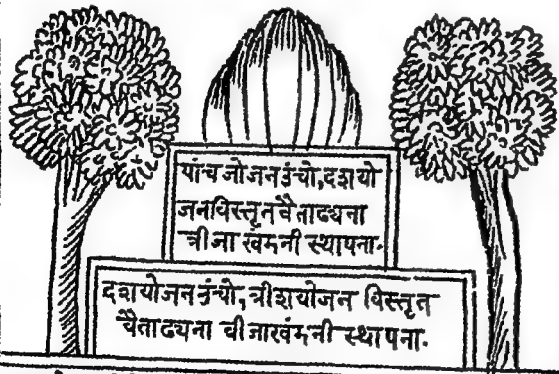
मस्तक्षेत्र मांहेला ब खंम नी स्थापना.
१५

१६

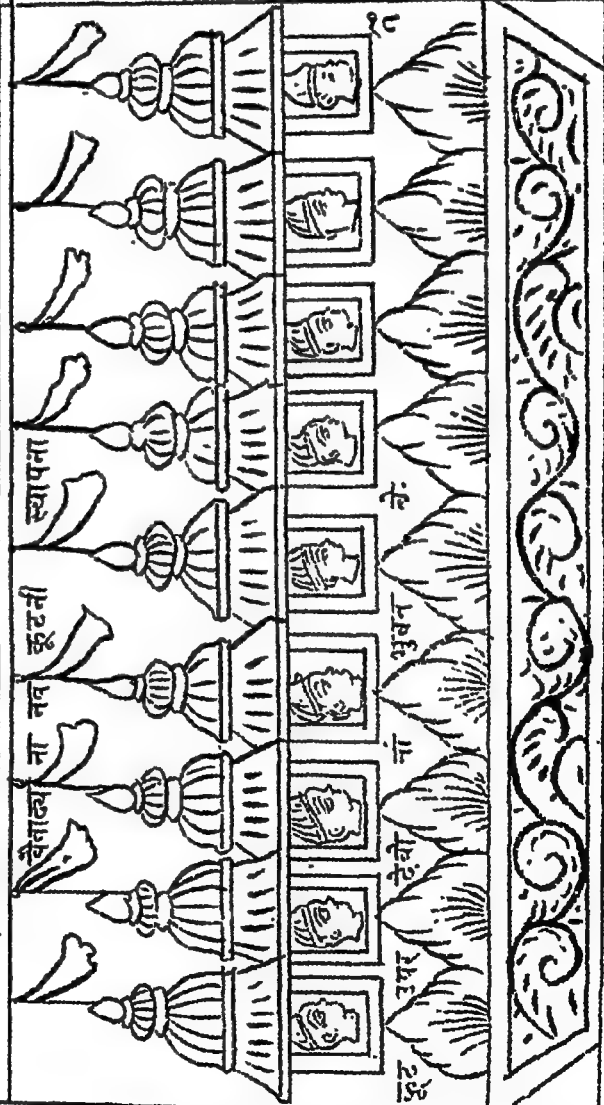

१७

दशयोजनउंचो, पचाशयोजनविस्तृतचैः प्रथम खंम स्थापना.

ऊर्ध्वाकार वैताद्वय स्थापना.

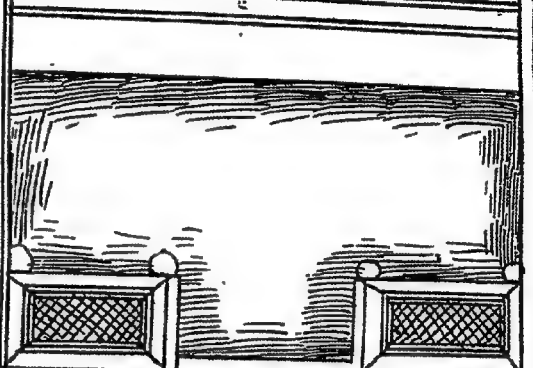
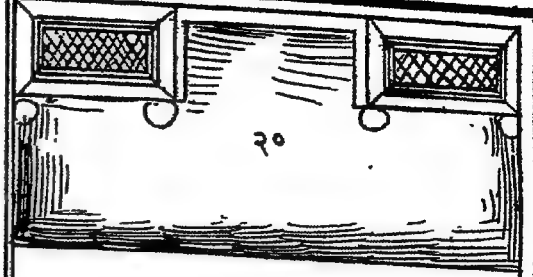
१९

चक्रवर्ति-वेतालयनी-गुफाना कपाटउघाईछे तेनी स्थापना.

२०

२४

बुद्धहिमवत पर्वत उपरंगंगवत्तीदि कूटनी स्थापना-

२१

एआगे दादनेविषे प्रत्येके सातसात अंतर दीपवे.

ચુલ્લહિમવંત પર્વતની પાસે

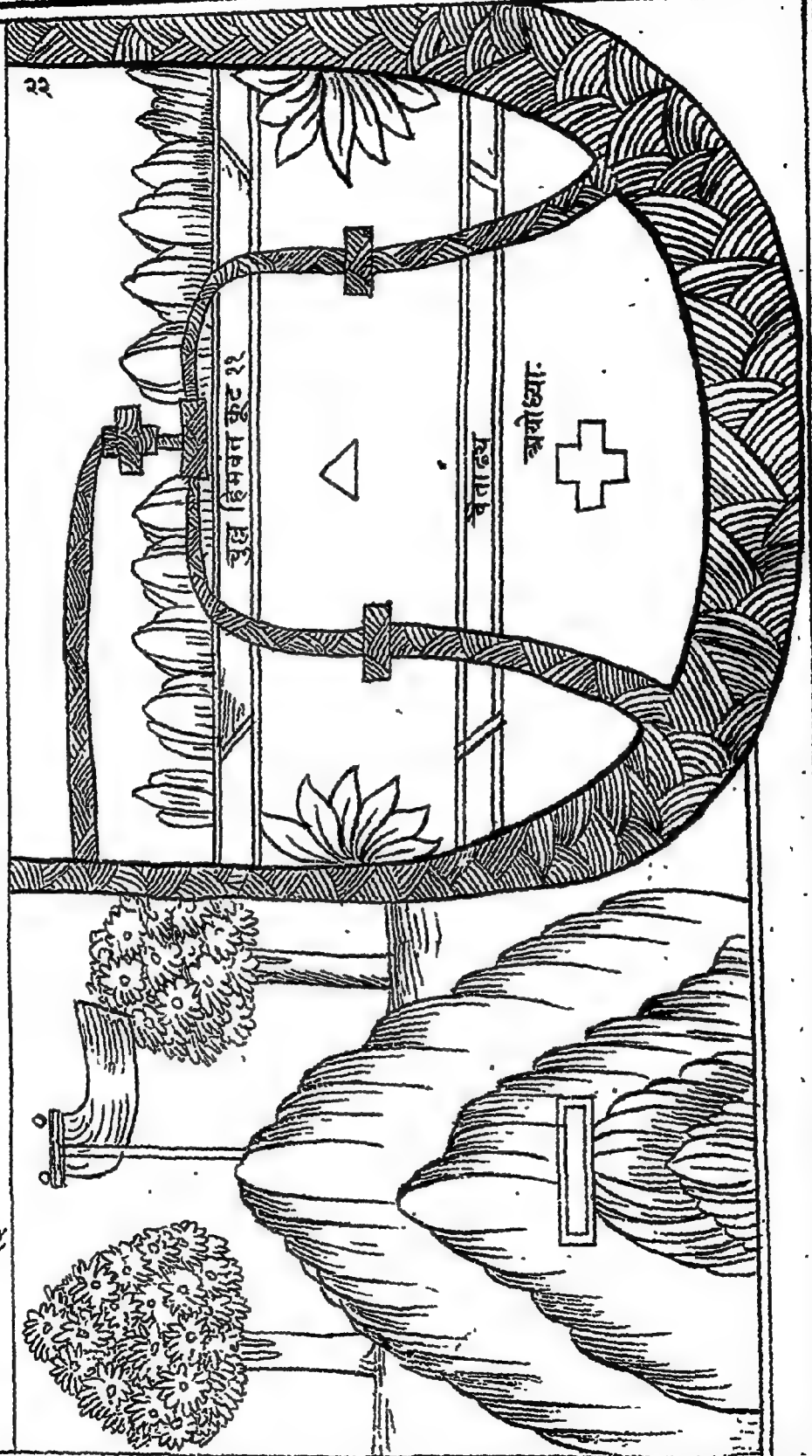
ઋષભકૂટ છે જેના ઉપર

ચક્રવર્તિ પોતાનું નામ લાલે છે તેની સ્થાપના-

૨૩

ભરતકેવ, વૈતાલ્ય પર્વત અને ચુલ્લ હિમવંત પર્વતની

સ્થાપના.

૨૨

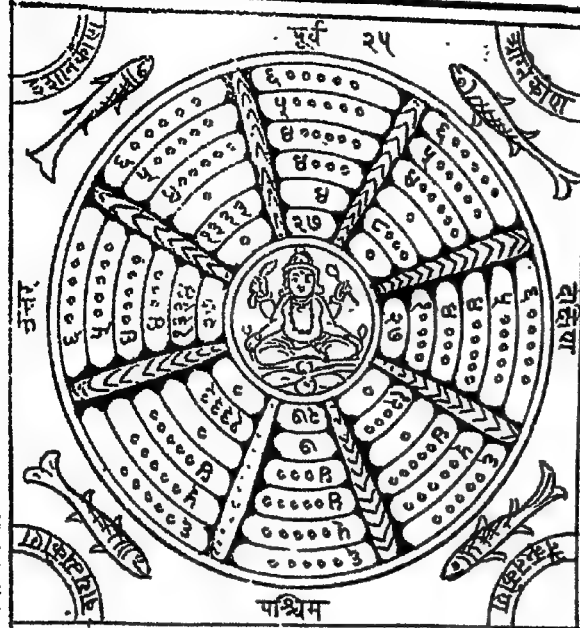
ચુલ્લ હિમવંત કૂટ ૧૧

વૈતાલ્ય

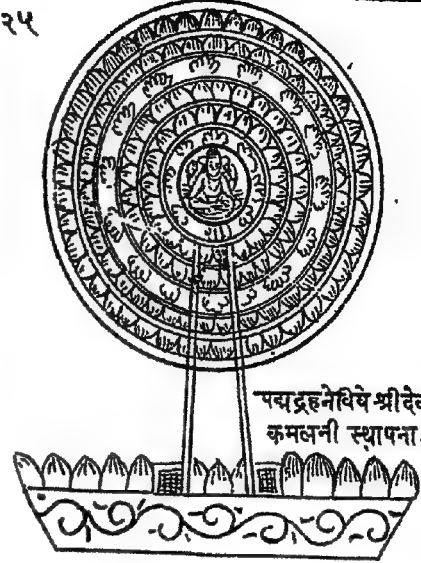
ઋષોધ્યા:

श्रीदेवीनामुख्यकमलने फिरता लघुकमलना व वलयनी स्थापना.

२५

२६

हिमवंत युगल दोन स्थापना.

અને વન યંડે કરી ચોફેર વીંઢ્યોઢે, તેના ઉપર સિઢ્ઢનું દેહેરંઢે, તેનું વર્ણન જીવાજી ગમ સૂત્રથી જાણવું બીજા દશ કૂટ પળ ઇટલાજ લાંબા પોહોલા અને ડંજા જાણવાં.

અમજ ચૂલ્લહેમવંતકૂટને વિષે ચૂલ્લહેમવંતગિરિકુમાર દેવનો પ્રાસાદાવતંસક પ્રમુખ તથા તેની ચુલ્લહેમવંત નામે રાજધાની અસંખ્યાતમે જંબૂઢીપે જાણવી શેષ થાકતા સર્વ કૂટોની વક્તવ્યતામાં પળ દેવતાના પ્રાસાદ સિંહાસન, પરિવાર પ્રમુખ તે સર્વ કહેવા.

હ્યાં ચુલ્લહેમવંતકૂટ, ઝરતકૂટ, હેમવંતકૂટ વૈશ્રમણકૂટ ઇ ચાર કૂટને વિષે દેવતા જાણવા શેષ ઢ કૂટને વિષે દેવાંગના જાણવી ઇ પર્વત મહાહેમવંત પર્વત આશ્રિયી લં બાઢ આદિકમાં લગારેક ન્હાનોઢે, વલી ચુલ્લહેમવંતનામે દેવતા ઇક પલ્લોપમાયુયે હ હાંવશેઢે. તેથી (ચૂલ્લ કેળ) લઘુહેમવંત પર્વત ઇવું ઇનું શાશ્વતું નામ ઢે ઇતિ ॥

હવે હેમવંત યુગલીયાના ક્ષેત્રનું વર્ણન કહેઢે, ચુલ્લહેમવંત વર્ષધર પર્વતને ઉત્તરદિસે ઇ હેમવંત ક્ષેત્રઢે, તે ૨૧૦૫ યોજન ઉપર ડંગળીસીયા પાંચ જાગ ઇટલું પોહોલ પળેઢે, ઇની બાહ ૬૭૫૫ યોજન ઉપર ડંગળીસીયા ત્રણ જાગઢે, તેની જીવા પળઢ ૩૭૬૭૪ યો જન ઉપર ડંગળીસીયા પંદર જાગઢે. ઇનું ધનુષ્ઠ ૩૭૭૪૦ યોજન ઉપર ડંગળીસીયા દશ જાગ ઇટલું પરિધિ પળેઢે, ઇમાં ત્રીજા સુખમહુખમા આરા સરખો સરૂપ જાણવો.

હ્યાં રોહિતા નદીની પશ્ચિમ દિસે અને રોહિતાંશા નદીની પૂર્વ દિસે હેમવંત ક્ષેત્રને મધ્યજાગે શબ્દાપાતી નામે વૃત્ત વૈતાલ્ય પર્વત ઢે, તે ઇક હજાર યોજન ડંચોઢે, અઢીશો યોજન ધરતીમાં ડંઢોઢે, તથા નીચે અને ઉપર લાંબો પોહોલો સર્વત્ર સરખો ધાન જ રવાના પાલાને સંસ્થાનેઢે, ઇક હજાર યોજન લાંબો પોહોલો ઢે અને ૩૧૬૨ યોજન કાંશ્ક જાફેરી ઇટલી પરિધિઢે, વેદિકા અને વનયંડે કરી ચારે બાજુ વીંટેલોઢે તેની ઉપર યા વત્ સિંહાસન પ્રમુખ પરિવાર સહિત જાણવા તથા ઇ પર્વતની ન્હાની મહોટી વાવ્યને વિષે યાવત્ બિલ્લને વિષે શબ્દાપાતી જેવા વર્ણવાલા ઇના સરખા અનેક જાતીના કમ લ ઢે તેળેકરી તથા હ્યાં સ્વાતી નામે દેવતા ઇક પલ્લોપમનાં આઢલાવંત, ચારહજાર સામાનીક દેવો આદિક સહિત થકો વસેઢે, યાવત્ વિજય દેવની પેરે રાજધાની વા લો ઢે, તેથી ઇ પર્વતનું શબ્દાપાતી વૃત્તવૈતાલ્ય ઇવું શાશ્વતું નામ ઢે.

તથા ચુલ્લ હેમવંત અને મહા હેમવંત ઇ બે વર્ષધર પર્વતે બે પાસે દક્ષણ ઉત્તર દિસે ઇ ક્ષેત્રને ગોપવ્યંઢે, મર્યાદા કીધીઢે, નિત્યે સદૈવ હેમ સુવર્ણ પ્રકાશેઢે, તથા હ્યાં હેમવંત નામે દેવતા ઇક પલ્લોપમને આઢલે વશેઢે તેથી હેમવંત ક્ષેત્ર ઇવું ઇનું શાશ્વતું નામઢે.

હવે મહા હેમવંત નામે વર્ષધર પર્વત કહેઢે:—હેમવંત ક્ષેત્રને ઉત્તરદિસે અને હરિવર્ષ ક્ષેત્રને દક્ષણદિસે મહાહેમવંત નામે વર્ષધર પર્વતઢે, તે વશે યોજન ડંચપળે અને પચાશ

યોજન ધરતીમાં ડંઢોઢે, તથા ૪૨૧૦ યોજન ડપર ડંગણીસીયા ઢશ ઝાગ ંટલો પોહોલ પળેઢે ંની બાહૂ પૂર્વ પશ્ચિમ ઢિસે ૂ૨૭૬ યોજન ડપર ડંગણીસીયા સાઢાનવ ઝાગઢે, તથા ંની ઝીવા પળઢ ડત્તરઢિસિ તરફ પૂર્વ પશ્ચિમે લાંબી બે ઢેઢેઢે લવળ સમુઢ્રને ફરસી ઢે, તે ૂ૩ૂ૩૧ યોજન ડપર ડંગણીસીયા ઢ ઝાગ કાંઢક ઝાઝેરીઢે, તેનું ઢનુપૃષ્ઠ ઢક્ષણ ઢિસી તરફ ૂ૭૨ૂ૩ યોજન ડપર ડંગણીસીયા ઢશ ઝાગ પરિધિ પળેઢે, ં પર્વત રુચ્કને સંસ્થાને સંસ્થિતઢે, સર્વ રત્નમયઢે, બે બાઝુબે બે પઢ્ઢવર બેઢિકાબે કરી તથા બે વન ઁંઢે કરી વીંઢ્યોઢે ઘળુ સમ રમણીક ઝૂમિ ઝાગઢે, યાવત્ ઢેવતા બેસેઢે રઢેઢે ઢ્ત્યાઢિ.

તે મહાઢેમવંત પર્વતનાં મધ્યઝાગે વચ્ચોવચ્ચે મહાપઢ્ઢનામે ડ્રહ ઢે, તે બે હઝાર યોજન લાંબપળે ંને ંક હઝાર યોજન પોહોલપળે ઢે, તથા ઢશ યોજન ડંઢો ઢે, તેનું રૂપામય તટ ઢે, ઝે રીતે પૂર્વે પઢ્ઢડ્રહની વક્તવ્યતા કહી તેહિઝ વક્તવ્યતા ઢ્હાં પળ ઝાળ વી ઢ્હાં કમલનું પ્રમાળ બે યોજનનું ઢે, યાવત્ તે કમલ મહાપઢ્ઢડ્રહ સરલા ઢે ઢ્હાં ઝીં નામે ઢેવી ંક પઢ્યોપમને ંઝલખે વશે ઢે તેળે કરી ંનું મહાપઢ્ઢડ્રહ ંવું શાશ્વતું નામઢે.

ં ડ્રહને ઢક્ષણઢિસિને તોરળે રોહિતા મહાનઢી નિકલી તે ૧૬૦ૂ યોજન ડપર ડંગણીસીંયા પાંચ ઝાગ ંટલી ઢક્ષણઢિસિ સાહમી પર્વત ડપરે ઝઢને મહોટા ઘઢાનાં મુખ સરિખે મુક્તાવલી ઢારને સંસ્થાને કાંઢ ંક ઝાઝેરા વશે યોજને પ્રપાત કુંઢમાં પઢે ઢે, તે ઝિઢાંથી પઢેઢે, તિઢાં મહોટી ઝીઝી પ્રણાલી ઢે, તે ઝીઝી ંક યોજન લાંબ પળે ંને શામાબાર યોજન પોહોલ પળે તથા ંક કોશ ઝાર પળે ઢે, મહોટા મગરમત્સનું ઝુલ વિસ્તિરળ કસ્યો હોય તે સંસ્થાને સંસ્થિત ઢે, સર્વ વઝરત્નમય ઢે તે ઝિઢાં પઢેઢે તિઢાં રોહિત પ્રપાત નામે કુંઢઢે, તે ંકસો વીશ યોજન લાંબો પોહોલો ઢે, ંને ઝ્રણસે ંંસી યોજન કાંઢક ડંળા પરિધિ પળે ઢે, તથા ઢશ યોજન ડંઢો ઢે, તેના મધ્યઝાગે ંક રોહિતા નામે ઢ્રીપઢે, તે શોલ યોજન લાંબો પોહોલો ંને કાંઢક ઝાઝેરાપચાશ યોજન પરિધિ પળેઢે, પાળી થકી બે કોશ ડંચોઢે, વઝરત્નમય ઢે, તે ઢ્રીપ પઢ્ઢવરબેઢિકા ંને વનઁંઢે કરી વીંઢ્યોઢે, તે ઢ્રીપને વચ્ચે ંક ઝવનઢે, તે ંક કોશ લાંબ પળે ઢે, ઢ્ત્યાઢિ.

તે રોહીત પ્રપાત કુંઢને ઢક્ષણઢિસિને તોરળે રોહિતા મહાનઢી નીકલી થકી ઢેમવંત ટલેઝ્રમાંઢે ઝાતી ઝાતી શબ્ઢાપાતી વૃત્તવૈતાલ્ય પર્વતને ંર્ઢ યોજને ંળ પોહોતી થકી પૂર્વઢિસિ સન્મુખ વલીને ઢેમવંત ક્ષેત્ર પ્રત્યે બે ઝાગે બેઢેચતી થકી ંઢાવીશ હઝાર નઢીબે પૂરાતી થકી નીચે ઝગતીને ઝેઢી પૂર્વઢિસે લવળ સમુઢ્રમાંઢે ઝલી ઢે.

તથા ં ડ્રહના ડત્તરઢિસિને તોરળે હરિકાંતા મહાનઢી નીકલી થકી ૧૬૦ૂ યોજન ડપર ડંગણીસીયા પાંચ ઝાગ ડત્તર ઢિસિને સામી પર્વત ડપરે ઝઢને કાંઢક ઝાઝેરા વશે યોજનને પ્રપાતે ઢેઢી પઢેઢે, ઝિઢાંથી પઢેઢે, તિઢાં ઝીઝી બે યોજન લાંબ પળે, ૂ

ત્રીશ યોજન પોહોલ પળે અને અર્ઘ્ય યોજન જાડ પળેઢે, તે હરિકાંત પ્રપાત નામે કુંડમાં પડેઢે તે કુંડ ૨૪૦ યોજન લાંબો પોહોલો અને ૭૫૯ યોજન પરિધિ પળેઢે, તેના મધ્યજાગે હરિકાંતા નામે ઢીપઢે, તે ત્રીશ યોજન લાંબો પોહોલો અને એકશો એક યોજન પરિધિ પળે ઢે, તથા બે કોશ પાળીથકી ઝંચો ઢે, તે પદ્મવર વેદિકા અને વનલંડે કરી વીંઢ્યોઢે. એના મધ્યમાં યુવનઢે તથા તે હરિકાંતા પ્રપાત કુંડનાં ઉત્તર દિસિને તોરળે હરિકાંતા મહાનદી નીકલી થકી હરિવર્ષકેત્રમાં જાતી થકી વિકટાપાતી વૃત્ત વૈતાલ્ય પર્વત પ્રત્યે અર્ઘ્ય યોજન અળ પોહોતી થકી પશ્ચિમદિસિ સાહમી લાંબી થકી હરિવર્ષ કેત્રને બે જાગે બેચ તી થકી ઢપત્ર હજાર નદીચે પૂરાતી થકી નીચે જગતી જોદીને પશ્ચિમદિસિયે લવણસમુદ્ર માંહે જલેઢે એ હરિકાંતા મહાનદી ડહથકી નિકલતા પ્રવાહે પચ્ચીશ યોજન પોહોલ પળે અર્ઘ્ય યોજન ડંડપળે પઢી માત્રાયે માત્રાયે અનુક્રમે યોજને યોજને એકેક પાશે વીશ વીશ ધનુષ કરતાં બે પાશે ચાલીશ ધનુષ વધતી વધતી સમુદ્ર પ્રવેશે અઢીશે યોજન પોહો લપળે અને પાંચ યોજન ડંડ પળે થડે, બે પાસે પદ્મવરવેદિકા તથા વનલંડે વીંટીઢે.

મહા હેમવંત પર્વત ઉપર આઠ કૂટ કહેઢે:—એક સિદ્ધાયતન કૂટ, બીજો મહાહેમવંત કૂટ, ત્રીજો હેમવંત કૂટ, ચોથો રોહિતાદેવી કૂટ, પાંચમો ઝીંદેવી કૂટ, ડઠો હરિકાંતા કૂટ, સાતમો હરિવર્ષ કૂટ, આઠમો વૈદ્યુર્ય કૂટ, પૂર્વે જેમ ચૂલ્લહેમવંત પર્વતના કૂટોની વક્તવ્યતા કહી તેમ ઇહાં પળે દેવી દેવો પ્રમુખના નિવાશ પ્રમુખ જાળવા એ મહા હેમવંત પર્વત જે ઢે, તે ચૂલ્લહેમવંત પર્વત આશ્રયી લાંબ પળે, પહોલ પળે, ઝંચપળે, ડંડ પળે, પરિધિ પળે અતિશય મહોટો ઢે, તથા ઇહાં મહાહિમવંતનામે દેવતા યાવત્ એક પદ્યોપમાયુની સ્થિતિયે વશેઢે, માટે એનું મહાહિમવંત પર્વત એવું શાશ્વતું નામઢે.

હવે હરિવર્ષ યુગલીયાનાં કેત્રની વક્તવ્યતા કહેઢે.

નિષધ પર્વતને દક્ષિણ દિસે અને મહાહેમવંત પર્વતને ઉત્તરદિસે હરિવર્ષ નામે યુગલ કેત્રઢે તે ૮૪૨૧ યોજન ઉપર ઝંગળીસીઓ એક જાગ એટલું પહોલ પળેઢે. તથા ૧૩૩૬૧ યોજન ઉપર શાડા ઢ જાગ એટલી પૂર્વ પશ્ચિમદિસે બાહાઢે, તથા એની જીવા પળઢ ઉત્તર દિસીયે પૂર્વપશ્ચિમે લાંબી ૭૩૯૦૧ યોજનઉપર સાડાસત્તર જાગ ઢે, તેનું ધનુષ્ટ દક્ષિણ દિસીયે ૮૪૦૧૬ યોજન ઉપર ચાર જાગ એટલું પરિધિપળે ઢે, એનું ઘણુજ સમ રમણિ ક જૂમિ જાગ ઢે, યાવત્ મણિતૃણાદિકે કરી શોજાવંતઢે, ઇત્યાદિક સર્વ વાત ઇહાં પળે કહેવી ઇહાં સુલમા નામે બીજા આરાનું અનુજાવ સદા સર્વદા વર્તે ઢે.

ઇહાં હરિસલિલા મહાનદીને પશ્ચિમદિસે અને હરિકાંતા મહા નદીને પૂર્વદિસિયે તથા હરિવર્ષ કેત્રને મધ્યજાગે વિકટાપાતી નામે વૃત્તવૈતાલ્ય પર્વત ઢે, તેનું પોહોલ પળ, ઝંચ

અઢીઢીપના નકશાની ઢકીગત.

પણુ અને ડંરુપણુ તથા પરિધિ પ્રમુખ સર્વ પૂર્વે કહેલા શબ્દપાતી વૃત્તવૈતાલ્યની પેરે
 ઇહાં પણ કહેવા પરંતુ ઇટલું વિશેષ જે ઇ પર્વતનો અરુણનામે દેવતા અધિપતિહે, તથા
 ઇહાં વિકટાપાતી સરખા વર્ણે કરી કમલ હે, તેથી ઇનું વિકટાપાતી ઇવું શાશ્વતું નામહે.

ઇ હરિવર્ષકેત્રને વિષે (હરિકે) સૂર્ય અને ચંદ્રમા કહીયે તેથી કેટલાક મનુષ્ય
 ડગતા સૂર્ય જેવા રાતે વર્ણે રાતિકાંતિને પ્રકાશ કરેહે, તથા કેટલાં ઇક તિહાંના મનુ
 ષ્ય ચંદ્રમા તથા શંખના સરિલાં ધોલે વર્ણે હે, તેમાટે તથા ઇહાં હરિવર્ષનામે મહર્કિ
 ક દેવતા ઇક પદ્યોપમાયુયે વશેહે, તેથી ઇનું હરિવર્ષ ઇવું નામ શાશ્વતું હે.

હવે નિષધ નામા વર્ષધર પર્વત કહેહે.

મહાવિદેહ કેત્રને દક્ષણદિસે અને હરિવર્ષકેત્રને ઉત્તરદિસે નિષધ નામે પર્વતહે, તે
 ચારસે યોજન ડંચપણે, શા યોજન નીચો ધરતીમાં હે, તથા ૧૬૦૪૨ યોજન ડપર હે
 કલા પહોલો હે, તેની પૂર્વપશ્ચિમદિસે બાહા ૨૦૧૬૫ યોજન ડપર અઢી ડાગહે, તથા
 લાંબપણે તેની ડીવા પળઢ ઉત્તરદિસે ૫૪૧૫૬ યોજન ડપર હે ડાગહે. તથા તેનું ધનુ
 પૃષ્ઠ દક્ષણદિસે ૧૨૪૩૪૬ યોજન ડપર નવ ડાગ પરિધિપણે હે, સર્વ તપનીય રાતા સુ
 વર્ણમય હે, હે પાસે પદ્મવરવેદિકા અને વનલંડે કરી સહિત હે.

તેના મધ્યડાગે ઇક તિગિઢિ નામે ડહ હે, તિગિઢિ ઇટલે કમલનો પરાગડહ તે તિ
 ગિઢિ ડહ. ઇ ચાર હડાર યોજન લાંબ પળે અને હે હડાર યોજન પોહોલ પળે તથા
 દશ યોજન ડંકો હે, ઇનું રૂપામય તટ હે, ચારદિસિયે ચાર ત્રિસોપાન પગથાલિયાહે,
 ઇમ જે રીતે મહાપદ્મડહની વક્તવ્યતા પૂર્વે કહી તેજ રીતે ઇહાં પણ કહેવી, ઇહાં ક
 મલનું પ્રમાણ તેહિજ ડાણવું યાવત્ તિહાં તિગિઢિ સરખા ઘણા કમલ હે, તથા ઇહાં
 ધૃતિનામે દેવી ઇક પદ્યોપમને આલેખે વશે હે, તેથી ઇનું તિગિઢિડહ ઇવું નામ હે.

તે તિગિઢિડહને દક્ષણ દિસિને તોરણે હરિસલિલા મહાનદી નીકલી થકી ૭૪૨૧
 યોજન ડપર ઇક ડાગ ઇટલી દક્ષણદિસિ સામી પર્વત ડપરે જડને કાંડક ડાજેરા ચારસે
 યોજનને પ્રપાતે કરી હેઠી હરિસલીલા કુંડમાં પમેહે, તે કુંડનું અને ઢીપનું તથા ઢીપના
 ડવન પ્રમુખનું પ્રમાણ તેની વક્તવ્યતા સર્વ હરિકાંતા નદીની પેરે ડાણવી યાવત્ હરિ
 વર્ષ કેત્રને હે ડાગે વેંચતી ડપદ્મ હડાર નદીયે સહીત થકી નીચે ડગતી ડેદીને પૂર્વ
 દિસિનાં લવણ સમુદ્રમાંહે ડલેહે ઇનું પ્રવાહ, મુલે, પહોલપણું, ડંરુપણું, ઇ સર્વ
 હરિકાંતા નદી પ્રમાણેજ ડાણવું યાવત્ વેદિકા અને વનલંડ તેણે કરી સહીત હે.

હવે તે તિગિઢિડહને ઉત્તરદિસિને તોરણે સીતોદા મહાનદી નીકલી થકી ૭૪૨૧ યો
 ડન ડપર ઇક ડાગ ઇટલું ઉત્તર સાહમી પર્વત ડપરે જડને કાંડક ડાજેરા ચારસે યોજ

નને પ્રપાતે હેઠી પહેઢે એ સીતોદા મહાનદી જિહાં થકી પહેઢે તિહાં એક મહોટી જીઝી પ્રણાલી રૂપઢે તે ચાર યોજન લાંબ પળે, પચ્ચાશ યોજન પોહોલ પળે અને એક યોજન જારુ પળે મહોટા મગર મત્સના મુલને સંસ્થાને સંસ્થિત ઢે. સર્વ વજ્ર રત્નમય ઢે તે જિહાં નીચી પઢેઢે તિહાં મહોટો સિતોદા પ્રપાત કુંડઢે તે ચારસે ંસી યોજન લાંબ પળે પોહોલ પળે અને ૧૫૧૭ યોજન કાંઈ એક ંળા પરિધિ પળેઢે, યાવત્ તોરળ પર્યંત વક્તવ્યતા જા ંવી તે સીતોદા પ્રપાત કુંડને મધ્ય જાગે સીતોદા નામે ઢીપઢે, તે ચોશઠ યોજન લાં બો પોહોલો અને બશે બે યોજન પરિધિ પળે ઢે, બે કોશ પાળી થકી ંંચોઢે, સર્વ વજ્ર રત્નમય ઢે, તેમજ વેદિકા, વનલંડ ંમિજાગ, જવનઘર, શયનીય એ સર્વ પૂર્વપરે જાળવા.

તે કુંડને ંત્તરદિસિનેતોરળે એ સીતોદા મહાનદી નીકલ્લી થકી, દેવકુરુ ક્ષેત્ર પ્રત્યે આવતી થકી, બેહુ પર્વત પ્રત્યે તથા ૧ નિષધ ૨ દેવકુરુ ૩ સૂરેંઢ ૪ સુલસ ૫ વિદ્યુત્પ્રજ્ઞ એ પાંચઢહને બે જાગે વહેચતી થકી તે ઢહમાંહે વેહેતી થકી, દેવ કુરુ માંહેલી ચો રાસી હજાર નદીયે પૂરાતી થકી, જઢશાલ વન માંહે આવતી થકી, મેરુ પર્વત પાસે બે યો જન અને પોહોતી થકી, તિહાંથી પશ્ચિમદિસિ સાહમી વલ્લી થકી, નીચે વિદ્યુત્પ્રજ્ઞ નામા ગજદંતા પર્વતને જોદીને મેરુપર્વતને પશ્ચિમદિસે, પશ્ચિમ મહાવિદેહ ક્ષેત્રને બે જાગે વેહેંચતી થકી, એકેકી ચક્રવર્તિની વિજય થકી અઢાવીશ અઢાવીશ હજાર નદીયે પૂરાતી પૂરાતી થકી કેમકે એ નદીને દક્ષળ તટે આઠ વિજયઢે તિહાં એકેકી વિજયે ગંગા અને સિંધુ એ બે બે નદી ચોદ ચોદ હજારને પરિવારેઢે તેવારે અઢાવીશ હજારનું પરિવારથયું તથા ંત્તરતડે પળે એજરીતે એકેકી વિજયે અઢાવીશ અઢાવીશ હજાર નદીને પરિવારે ંરીતે શોલ વીજ યનીબત્રીશ નદી તે પ્રત્યેકને શોદ હજારનો પરિવાર ગળતા ૪૪૭૦૦૦ નદી થઈ તેની સાથે ૭૪૦૦૦ નદી દેવકુરુની મેલવતાં ૫૩૨૦૦૦ નદી સહીત પૂરાતી થકી, જયંતનામા પશ્ચિ મદિસિ સંબંધી જંબૂઢીપનાં ઢારને નીચે જગતીને જોદીને લવળ સમુઢ માંહે જલેઢે એ નદી ઢહમાંથી નીકલતાં મૂલપ્રવાહે પચ્ચાશ યોજન પોહોલ પળે તથા એક યોજન ંંડ પળે ઢે, પઢી માત્રાયે માત્રાયે અનુક્રમે યોજને યોજને એકેક બાજુયે ચાલીશ ચાલીશ ધનુષ ંરીતે બે પાસે ંસી ધનુષની વૃઢિ વધતી વધતી મુલ મૂલે સમુઢ પ્રવેશે પાંચશે યોજન પોહોલ પળે અને દશ યોજન ંંડ પળે થઈઢે. બે પાસે પદ્મવરવેદિકા અને વનલંકે કરી સહીત ઢે.

નિષધ પર્વત ંપર નવ કૂટઢે તેનાં નામ કહેઢે:—એક સિઢ્ઢાયતન કૂટ, બીજો નિષધ કૂટ, ત્રીજો હરિવર્ષ કૂટ, ચોથો પૂર્વવિદેહ કૂટ, પાંચમો હરિસલિલા કૂટ, ઢઠો ધૃતિકૂટ, સાતમો સીતોદા કૂટ. આઠમો અપરવિદેહ કૂટ, નવમો રુચક કૂટ. જોરીતે ચૂલ્લહિમવંતના કૂટનું ંંચપળ, પોહોલપળ, પરિધિપળ, રાજધાની સહીત પૂર્વે વર્ણવ્યું તેરીતે ઢહાં જાળવું. નિષધ પર્વતને વિષે ઘળા કૂટ નિષધને સંસ્થાને ઢે, નિષધને અત્યંત સહન કરે, પૂઢે સ્કંધે

ઞાર સહે તે નિષધ વૃષઞ પર્યાયાંતરે વૃષઞ બલદને સંસ્થાને સંસ્થિત ઢે તથા ઢહાં નિષધ નામે દેવતા યાવત્ પદ્યોપમને આઝસે વશેઢે, તેથી ંનું નિષધ પર્વત ંવું શાશ્વતું નામઢે.

ઢહાં નદી ઢહ અને કુંઢ આદિકનો કાંઢક વિશેષ કહે ઢે.

ઞરત ક્ષેત્રનેવિષે ગંગા અને સિંધૂનદી ઢે; તથા ંરવત ક્ષેત્રનેવિષે રક્તા અને રક્તાવતી નદી ઢે. ં વાહેર ઢેમે રહેલીઝં જે ઞાર નદીઝં ઢે, તે વાહેરનાં જે પદ્યઢહ તથા પુંઢ રીકનામે ઢહઢે, તેનાં પૂર્વ પશ્ચિમનાં ઢ્ઢારનો જે વિસ્તારઢે, તે પ્રમાણે સવા ઢ યોજન પહોલ પણે હિમવંત તથા શિખરી પર્વતના શિખરથી નદી વહે ઢે. ંટલે ઝતરે ઢે.

પૂર્વોક્ત જે ઞાર નદીઢે, તે ઢહનાં વારણાથી પાંચસેં યોજન સુધી પર્વતના શિખર ઝપર વારણાં સન્મુખ પૂર્વ પશ્ચિમદિશિં જઢને પઢી પોતપોતાના વર્તન કૂટથી વાહેર ના ઞરત અને ંરવત ક્ષેત્રને સન્મુખ વલે. તે આવીરીતે જે ગંગાનદી ઢહના વારણા થી પાંચસે યોજન સુધી પર્વત ઝપરે વારણાસામી જાય ત્યાં ગંગાવર્તન ં નામે પર્વતનું જે કૂટ તે થકી વાહેરનું જે ઞરત ક્ષેત્ર ઢે તેને સન્મુખ વલે. ંરીતે સિંધૂનદી પણ સિંધૂં આ વર્તન કૂટથી ઞરતદિશિ વલે, તથા રક્તાનદી પાંચસે યોજન વારણા સન્મુખ જઢને પઢી રક્તાવર્તન કૂટથી ંરવતદિશિયે વલે. ંમ રક્તવતી નદી રક્તવલ્યાવર્તન કૂટથી ંરવત દિશિ વલે, તો ં નદી ઞરત તથા ંરવત સામી વલે, તે વારે પર્વતના મધ્ય ઞાગથી વાહેર આવતાં પર્વત ઝપર કેટલા યોજન ઞાલે? તે કહેઢે:—સવાઢ યોજન નદીનું મુખ ઢે તે, પર્વતનો જે વિસ્તાર ંક સહસ્ર વાવન યોજન, અને વાર કલા—તેમાંહેથી કાઢીં, તેવારે ંક સહસ્ર ઢેતાલીશ યોજન ઝપર સવા સાત કલા રહે. તેનું ંઢ્ઢ પાંચસે ત્રેવીશ યોજન અને શાઢી ત્રણ કલા ઞાજેરી લાજે ત્યાંહાંલગી પર્વતના શિખર ઝપર નદીવહે.

શિખરના ઢેમાથી મગરમત્સના મુખને આકારે, તથા વઞ્ઞરલમય ંવી જે જીઞી ંનો જીઞી સરસો આકારઢે, જીઞી ંટલે પરનાલ તે મધ્યે થઢને વઞ્ઞમયઢે તલું જે હને વિષે, ંહવો જે નદીના પોતપોતાને નામે નિપાત કુંઢ, તેને વિષે મોતીની તૂઢેલી સેર તેને સદશ પ્રવાહે ંવઢિન્ન ધારાં કરી પઢે ઢે. ંટલે ગંગાનદી ગંગાનિપાત કુંઢમાં પઢેઢે, અને સિંધૂનદી સિંધૂનિપાત કુંઢમાં પઢેઢે. ંમ નદિને નામે કુંઢ ઞાણવા.

ઢહનાં વારણાનો વિસ્તાર સવાઢ યોજન ઢે; તેમ નદીપ્રવાહમાંહે જીઞીનો વિસ્તા પણ સવા ઢ યોજન ઢે. તેમાઢે સરસો વિસ્તાર ઢે. અને ઢહનાં વારણાનો જે પહોલ પણે વિસ્તાર તે વિસ્તારનાં પ્ચાશમે ઞાગે જીઞી ઞામી ઢે. અને તે ઞાઢ પણાથી ઞોણી સર્વ જીઞીઝં લાંબી ઢે. ંમ સર્વ ઢહોની જીઞીનું પ્રમાણ ઞાણવું, ંટલે વાહેરનાં વે પર્વતને વિષે સવા ઢ યોજન જીઞી પહોલીઢે, અને મધ્યના વે પર્વતની માંહેલી દિ

શિની જીઝી પઢીસ યોજન પહોલી ઢે. અને બાઢેરની ઢિશિની જીઝી સાઢાબાર યોજન પ્રમાણે ઢે. તથા મહાવિઢેહ ક્ષેત્રમાં માંઢેલી જીઝી પઢાસ યોજન પ્રમાણે ઢે. અને બાઢેરની જે જીઝીઢે તે પઢીશ યોજન પ્રમાણ પોહોલી ઢે. તથા એ સર્વ જીઝીઝંનું જારૂપ ણુઢે તે પોતપોતાના વિસ્તારને પઢાશમે ઝાગે ઢે. અને જારૂપણાથી ઢોગણુ લાંબપણુંઢે.

હવે તે કુંરુ વઢ્ઢે જે ઢીપઢે, તેનું પ્રમાણ કઢેઢે. આઠ યોજન પોહોલો પાણીમાંઢે. અને તે પાણી ડપર ઢે કોસ ડંઢો, અને ઢેઢિકાએ સહિત, એવો નઢીની ઢેઢીને ઢસવાનો ઢીપઢે; તેમાંઢે ડ્રહની જે શ્રી, લક્ષ્મી પ્રમુખ ઢેઢી તેહના ઝવન સરખાં ઝવન તે ઢીપને વિષે ઢે. તે કુંડ સાઠ યોજન પહોલા ઢે. અને સવા ઠ યોજન પહોલાં ઢેઢિકાનાં ત્રણ બાર ણાઢે તથા ઢશયોજન ડંઢાઢે. એ પ્રકારે ઢીજાપણ જે કુંરુ ઢે તેહનું જે વિશેષ ઢે તે કઢેઢે.

કુંરુનું પહોલપણું અને ઢીપનું પોહોપણું તથા ઢેઢિકાનું પહોલપણું એ ત્રણ વિસ્તાર તે મહાવિઢેહ ક્ષેત્રમાંઢે ઢત્રીશ વિજયની ઢત્રીશ નઢીઢે તે નઢીના જે ઢોશઠ કુંરુઢે, તેનું તથા તેમાંઢે જે ઢીપઢે તેનું તથા તેની ઢેઢિકા, તેહનાં બારણાનો વિસ્તાર, તે ઝરત અને ઁરવતના કુંરુ સરખોઢે. એટલે વિઢેહના વિજયમાંઢે જે ઢોસઠ કુંડઢે, તે સાઠ યોજન પહોલાઢે. તેમધ્યે આઠ યોજન ઢીપઢે. તિહાં ઢેઢિકાનાં બારણાનો વિસ્તાર સવાઠ યોજન જાણવો. અને હિમવંત ક્ષેત્રની ઢે નઢી, હિરણ્યવંત ક્ષેત્રની ઢે નઢી, ઢલી ઢત્રીશ વિજયની બાર અંતર નઢી એ સોલ નઢીમાં જે સોલ કુંડઢે, તેનો તથા તેહનાં ઢીપનો તથા તેહનાં ઢેઢિકાનાં ઢારનો વિસ્તાર પઢેલાનાથી ઢમણો જાણવો. એટલે એ સોલ નઢીના કુંરુ એ કસો ઢીસ યોજન પોહોલા ઢે અને એ કુંરુનાં ઢીપ સોલ યોજન પહોલા ઢે. તથા એ સોલ કુંરુના ઢેઢિકાના બારણાનો વિસ્તાર સાઢાબાર યોજન ઢે. ઢલી હરિવર્ષ ક્ષેત્રની ઢે નઢી, અને રમ્યકૂની ઢે નઢી—એ ઢાર નઢીના ઢાર કુંરુ, તેહના ત્રણ વિસ્તાર આશ્રીને ઢોગુણો જાણવો. એટલે ઢશેને ઢાલીશ યોજન એનાં કુંરુનો વિસ્તારઢે. અને ઢત્રીશ યોજન ઢીપનો વિસ્તારઢે. તથા પઢીશ યોજન ઢેઢિકાનાં ઢારનો વિસ્તારઢે. તથા મહાવિઢેહની ઢે નઢીના ઢે કુંડ, તેહના ત્રણ વિસ્તાર આશ્રીને આઠગુણો જાણવો. તે કઢેઢે. ઢારસે ઁંસી યોજન કુંરુનો વિસ્તાર ઢે. અને ઢીપનો વિસ્તાર ઢોસઠ યોજનનો ઢે. તથા વિઢેહનાં કુંરુની ઢેઢિકાનાં બારણા પઢાશ યોજન પહોલાંઢે, એમ સર્વ એકઠા ગણીએ તો આ જંઢૂઢીપમાંઢે નેવું કુંરુ થાય.

બાઢેરની જે ઢાર નઢીઢે, તેમની ગતિ કઢેઢે. ઢાર નઢી જે ગંગા, સિંધુ, રક્તા અને રક્તઢતી તે પોતપોતાના નિપાત કુંરુથી બાઢેરના ઝરત અને ઁરવતને સન્મુખ બારણે ની કલે. તે કેમ? તોકે—ગંગા અને સિંધુ એ ઢે ઢક્ષિણને બારણે ઝરત સામી નીકલેઢે. અને રક્તા તથા રક્તઢતી એ ઢે ડત્તરને બારણે ડત્તરના ઁરવત ઢિશિ નીકલેઢે, પણ તે જેઢારે ઢૈતાઢ્ય લગી આવે, તેઢારે તે પ્રત્યેક નઢીને સાત સહસ્ર નઢીઝં ઢીઝી મલે ઢે તેના પરિ

વારે પરિવરીથકી વૈતાલ્યની વચ્ચે થઈને નીકલેહે. તે વૈતાલ્ય પર્વત ઝેદીને નીકલ્યા પઢી બાહેરના જરત તથા ઈરવત સ્ત્રના અર્ધજાગના વચમાંથી પૂર્વ અને પશ્ચિમદિશિ સમુદ્ર સન્મુખ વલે ઇટલે જરત ક્ષેત્ર માંહે ગંગાનદી પૂર્વદિશિ જાય, અને સિંધુનદી પશ્ચિમદિશિ જાય તથા ઈરવત માંહે રક્તાનદી પૂર્વદિશિ જાય અને રક્તવતી નદી પશ્ચિમ દિશિ જાય, પણ તે ચાર નદીઝં વૈતાલ્ય પર્વતને ઝેદીને નીકલ્યા પઢી વઢી બીજી સાત સહ સ્ત્ર નદીઝં કરી સહિત થાય સર્વ મઢી ચૌદસહસ્ત્ર નદીને પરિવારે પરવરી થકી, જે મ પૂર્વે વૈતાલ્યને ઝેદી નીકલ્લી છે તેનીપરે જગતીને પણ ઝેદીને સમુદ્રમાંહે જાય છે.

નદીનો વિસ્તાર તથા ઝંડપણું કહેહે. સર્વ નદીઝં ને પહેલા નીકલતાં કુંડના દ્વાર સરસો વિસ્તાર હોય અને અંતને વિષે પ્રથમનાં વિસ્તારથી દશગુણી વિસ્તારપણે હોય તે આ વીરીતે કે—જરત તથા ઈરવતની ચાર નદીઝં, તેનો પ્રથમ સવા ઠ યોજન વિસ્તાર છે. અને ઢેહે સમુદ્રમાંહે જલે તેવારે સાડી બાસઠ યોજન થાય. તથા વત્રીશ વિજયની ચોસઠ નદીઝં છે. તેહનો પણ એજ આદિઅંતનો વિસ્તાર છે, તેહના જે ચોસઠ કુંડ છે, તે બાહેરના કુંડ સરસા છે, તે માટે સરસો વિસ્તાર કહ્યો. વઢી હેમવંત તથા હિરણ્યવંતની ચાર નદી, અને વિજયની બાર અંતરનદી, એવં સોલ નદીઝંનો આદિવિસ્તાર સાઢાબાર યોજન છે. તો ઢેમે એ કસો પચીશ યોજનનો વિસ્તાર જાણવો. વઢી હરિવર્ષ તથા રમ્યક્ષેત્રમાંહે જે ચાર નદીઝં છે તેહનો વિસ્તાર પચીશ યોજન ધુરે છે. તો અંતને વિષે વસે પચાસ યોજન વિસ્તાર થાય છે. અને વિદેહ ક્ષેત્રે જે સીતા અને સીતોદા બે નદી છે તેહનો પ્રથમ વિસ્તાર પચાશ યોજનનો છે, તો ઢેમે પાંચસે યોજન વિસ્તાર છે. તથા એ સર્વજે મોટી નદી છે, તે વિસ્તારથી પચાસમે જાગે ઝંઢી છે, જેમ ગંગાનદી આદિ વિસ્તાર સવા ઠ યોજન છે, તેને પચાશે જાગ દેતાં યોજનનો આઠમોજાગ આવે, તો પ્રથમ નીકલતાં યોજનને આઠમે જાગે ઝંડી છે, અને ઢેમે સાડી બાસઠ યોજન વિસ્તાર છે, તેને પચાશે જાગ દેતાં સવા યોજન આવે, તેમાટે ઢેહે સવા યોજન ઝંઢી જાણવી, એમ સમસ્ત નદીનો વિસ્તાર જાણવો.

હવે પાંચ ક્ષેત્રની નદીની ગતિ કહેહે. પાંચ ક્ષેત્રની જે મહાનદીઝં છે તે પોત પોતા ના બારણાની દિશિયે ડહનો જે વિસ્તાર છે, તે કાઢતાં જે પર્વતના વિસ્તારનું અર્ધ થાય તેટલા યોજન નદી પર્વતના શિખર ઉપર વહે. તે કેમ ? તો કે—હેમવંત અને શિખરી નો વિસ્તાર ૧૦૫૨ યોજન અને બાર કલા છે. તેમાંથી ડહનો વિસ્તાર પાંચસે યોજન કાઢી એ તેવારે ૫૫૨ યોજન અને બાર કલા રહે. તેનું અર્ધ ૨૭૬ યોજન અને ઠ કલા થાય. તો પોતાના ડહદ્વારનાં મુખથી પર્વતનાં શિખર ઉપર ૨૭૬ યોજન અને ઠ કલા વહે છે. અને મહાહિમવંત તથા રુક્મી પર્વતને વિષે ચાર નદી ૧૬૦૫ યોજન અને પાંચ કલા પર્વતના શિખર ઉપર ચાલે, તથા નિષધ અને નીલવંત સંબંધી

ચાર નદીઝ ૭૪૨૧ યોજન અને એક કલા પર્વતનાં શિખર ડપર ચાલે એ રીતે ડ્રહનો વિસ્તાર પર્વતનાં વિસ્તાર માંહેથી કાઢી ઓઠ્ઠ કરીએ તેવારે એડું પૂર્વોક્ત માન લાગ્ને તેવાર પઢી પર્વતના વિસ્તારને ઢેઢે જશ્ને પોતાની જીઝી ડપર ઓશ્ને પોતપોતાના નિ પાત કુંઢને વિષે તે નદીઝ પઢેઢે, તથા પોતપોતાની જીઝીના પહોલપણાને પચીશમે ઝાગે વૃતવૈતાલ્ય તથા મેરુ તેને મૂકીને જે નદીનું મુખ દક્ષણ સામું ઢે, તે નદી પૂર્વ સમુઢ્રદિશિ તરફ વલે અને જે નદીનું મુખ ડત્તર સામું ઢે, તે પશ્ચિમ સમુઢ્રદિશિ વલે; એટલે હેમવંત તથા હિરણ્યવંતની બે નદી વૃતવૈતાલ્યને બે કોસ વેગલો મૂકી પૂર્વ તથા પશ્ચિમદિશિએ વલે તથા હરિવર્ષ અને રમ્યકૂની બે નદી ચાર કોશ વૃત વૈ તાલ્યને વેગલો મૂકીને પૂર્વ પશ્ચિમ દિશિએ વલે. તથા મહા વિદેહની બે નદી ઓઠ કોસ મેરુ પર્વતને વેગલો મૂકી પૂર્વ પશ્ચિમ દિશિએ વલે.

હેમવંત ક્ષેત્રમાંહે રોહિતાંશા તથા રોહિતા એવે નામે બે નદીઢે, તે પ્રત્યેકનો ગંગાનદી કરતાં બમણો પરિવારઢે. એટલે ઓઠાવીશ હજાર નદીઝના પરિવારે પરિવરિ ઢે તેમજ હિરણ્યવંત ક્ષેત્રમાંહે સુવર્ણકુલા અને રુપ્પકુલા એવે નામે બે નદી ઢે, તેપણ રોહિતાંસા નદી ની પરે ઓઠાવીશ હજાર નદીઝ પરિવરીઢે, તથા હરિવર્ષ ક્ષેત્રનેવિષે હરિકંતા અને હરિસલિલા નામે બે નદીઢે તે ગંગાનદીથી ઓગણા પરિવાર વાલી ઢે. એટલે ઢપ્પન હજાર નદીઝ પરિવરીઢે. તથા એ પૂર્વોક્ત નદી સદશરમ્યક ક્ષેત્રને વિષે નરકંતા અને નારી કંતા એ નામે બે નદીઢે તે પણ એટલીજ ઢપ્પન હજાર નદીએ પરિવરી ઢે. તથા સી તોદા અને સીતા એ બે નદી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં ઢે તે એકેકી નદીમાંહે પાંચ લાલ્લ બઝી સ હજારને ઓમઝીશ નદીઝ સંબંધી પાણી પઢે ઢે. કુરુક્ષેત્રનેવિષે ઓરાશી હજાર નદી ઢે. વલી ઢ ઓંતર નદીઢે તથા એકેકી વિજયે ગંગા, અને સિંધુ એ બે બે મહાનદીઢે, તો સોલ વિજયમાંહે બઝીશ મહોટી નદીઢે ઓ તે પ્રત્યેક નદીનો પરિવાર ઓદ હ જારનો ગણતાં ૪૩૦૦૦૦ હજાર ઓય, તેની સાથે પાઢલી કુરુક્ષેત્રાદિકની ૦૪૦૩૦ નદીઢે મેલવીએ તેવારે ૫૩૨૦૩૦ નદીઢે પાંણી સીતોદા નદીમાંહે ઝલે ઢે. તથા સી તા માંહે પણ એટલી નદીઢે પાણી ઝલે ઢે. તે માટે બમણી કરીએ તેવારે ૧૦૬૪૦૭૬ એટલી નદીઢે મહા વિદેહ ક્ષેત્રમાંહે ઝાણવી.

હવે ઝંબૂઢ્રીપની સર્વ નદીઢેની સંલ્લ્યા કહેઢે બઝીશ વિજયની ઓસઢ નદી, તથા સીતોદા અને સીતા એ બે નદી તથા ઝરતાદિકની ગંગા પ્રમુલ્લ બાર નદી એ સર્વ એકઢી કરતાં ઓઠોતેર મહોટી નદીઢે ઝાણવી. અને બઝીશ વિજયની બાર ઓંતર નદીઢે એ નેડું મૂલગી નદી ઢે. બાકી બીઝી પરિવારની નદીઢે ઓદ લાલ્લને ઢપ્પન હજાર ઢે.

હવે મહાવિદેહ ક્ષેત્રની વક્તવ્યતા કહે છે.

નીલવંત નામા વર્ષધર પર્વતને દક્ષણદિસે તથા નિષધ નામા વર્ષધર પર્વતને ઉત્તર દિસે મહાવિદેહ નામા ક્ષેત્ર છે તે પદ્યંકને સંસ્થાને સંસ્થિત છે, ૩૩૬૭૪ યોજન ઉપર ચાર ઝાગ ઇટલું પોહોલ પળે છે ઇની બાહુ પૂર્વ પશ્ચિમે ૩૩૭૬૭ યોજન ઉપર સાત ઝાગ લાંબ પળે છે તેની ઝીવા પળઢ મહાવિદેહના મધ્ય ઝાગને વિષે પૂર્વ પશ્ચિમદિસે લાંબી ઇક લાલ યોજન છે ઇનું ઢનુપૃષ્ઠ ૧૫૭૧૧૩ યોજન ઉપર શોલ ઝાગ કાંઢક ઝાઝેરા ઇટલું પરિધિ પળે ઇકેકી દિસિયે છે, ઇટલે ઝંબૂઢ્રીપનો ૩૧૬૩૩૭ યોજન પ્રમુલ ઝે પૂર્વે પરિધિ કહ્યો છે, તેનું ંરૂ કરીયે તેવારે મહાવિદેહની ઇકદિસિનું ઢનુપૃષ્ઠ ંય ંને બે દિસિનાં ઢનુપૃષ્ઠ ઇકઠા કરીયે તેવારે ઝંબૂઢ્રીપની પૂર્ણ પરિધિ ંય ઇમ ઝાળવું.

મહાવિદેહ ક્ષેત્ર ચાર પ્રકારે છે ઇક મેરુ ંકી પૂર્વે પૂર્વ મહાવિદેહ, બીઝો મેરુ ંકી પશ્ચિમે અપરવિદેહ, ત્રીઝો મેરુ ંકી દક્ષણે દેવકુરુ ક્ષેત્ર ચોથો મેરુ ંકી ઉત્તરે ઉત્તર કુરુ ક્ષેત્ર છે. ઝરત ઇરવત, હેમવંત, હિરણ્યવંત, હરિવર્ષ, ંને રમ્યકુ ઇઢ ઇ ક્ષેત્ર ંકી લાંબ પળે, પહોલ પળે, પરિધિ પળે કરીને ઘણુ વિસ્તિરણ છે ઇટલે ઘણુ મહંત મહોઢું છે, અથવા વત્રીશ વિઝયને વિષે પાંચશે ઢનુષની કાયાનાં મહોટા શરીર વાલા મનુષ્ય છે, તથા દેવકુરુ ંને ઉત્તરકુરુને વિષે ત્રણઝાઢનાં શરીર વાલા મનુષ્ય વસે છે ઇરીતે શરીર આશ્રયી મનુષ્ય પળ મહોટા છે, તથા મહાવિદેહ નામે દેવતા મહાઋઢિવંત ંવત્ ઇક પદ્યોપમને આઢલે ઇહાં વસે છે, તેથી ઇનું મહાવિદેહ ઇવું શાશ્વતું નામ છે.

હવે ઇ મહાવિદેહમાં ચાર ઝઢદંતઝિરિ છે તેની વક્તવ્યતા કહે છે:—

૧ નીલવંત પર્વતને દક્ષણદિસિયે ંને મેરુને ઉત્તર પશ્ચિમદિસિ વચ્ચે વાયુકૂળે તથા ઝંધિલાવતી વિઝયને પૂર્વદિસે, ઉત્તરકુરુને પશ્ચિમ દિસે, ઇહાં ઝંધમાઢન નામે ઝઢદંત પર્વત પીલે વળે છે ૩૦૩૦૫ યોજન ઉપર ઢ ઝાગ લાંબ પળે છે તથા નીલવંત પર્વતની પાસે ચારસો યોજન ંંચ પળે છે, શો યોજન ંંચ પળે ઢરતીમાં છે, પાંચશે યોજન પોહોલ પળે છે. પઢી માત્રાયે માત્રાયે અનુક્રમે ંંચ પળે તથા ંંડ પળે વધતો વધતો ંકો ંને પોહોલ પળાની હાળીયે ઘટતો ઘટતો ંકો મેરુ પર્વતની સમીપે પાંચશે યોજન ંંચ પળે તથા સવાસો યોજન ંંચ પળે ઢરતીમાં ંને ંંગુલનો અસંખ્યાતમો ઝાગ પોહોલ પળે હાથીનાં ઢાંતને સંસ્થાને સંસ્થિત છે, સર્વ રત્નમય છે, બે પાસે બે પદ્મવરવેઢિકા ંને બે વનલંઢે કરી સહીત છે, ંવત્ ઉપરે ઘણા દેવતા બેશે છે, ઇલાવિ સર્વ પૂર્વપરે કહેવું.

ઇ ઝંધ માઢન પર્વત ઉપર સાત કૂટ છે તેના નામ કહે છે:—ઇક મેરુ દિસિયે સિઝાંય તન કૂટ, તેવાર પઢી અનુક્રમે નીલવંત સન્મુલ બીઝો ઝંધમાઢનકૂટ, ત્રીઝો ઝંધિલાવ તી કૂટ, ચોથો ઉત્તરકુરુ કૂટ, પાંચમો સ્ફાટિક કૂટ, ઢઢો લોહિતાઢકૂટ, સાતમો અ

નંદ કૂટ, તિહાં સિદ્ધાચતન કૂટને વિષે સિદ્ધનું દેહેરું છે તથા સ્ફાટિક કૂટ અને લોહી તાક્ષ કૂટ એ બે કૂટને વિષે ઝોગંકરા અને ઝોગવતી એ બે દિક્ષ્મારિકા દેવીનો નિવાસ છે શેષ ચાર કૂટને વિષે કૂટને નામે દેવતા રહે છે. એ સર્વે કૂટ પાંચશે યોજન ઝંચ પળે છે.

એ પર્વતનો ગંધ તે કોષ્ટ સુગંધના પુરાને પીસતાં, ચૂર્ણ કરતાં, ઝકેરતાં થકાં, જૂજૂ આ વિઝેરતાં થકાં, ઝોગવતાં, ગંધલેતા થકાં, જેમ ઝત્તમ ઝદાર મનોહર ગંધ નીકલે, તેથી પળે ઇષ્ટતર અતિ ઝત્તમ ગંધ છે તે ગંધે કરી મદ છે, તથા ઇહાં ગંધમાદન નામે દેવતા મહાકુઢિવંત વસે છે, તેથી એનું ગંધમાદન એવું શાશ્વતું નામ છે.

૨ મેરુ પર્વતને ઇશાનકૂળે, નીલવંત પર્વતને દક્ષણ દિસે, ઝત્તરકુરુને પૂર્વદિસે, કઢ નામા વિજયને પશ્ચિમદિસે, માલ્યવંત નામે ગજદંત પર્વત વૈદૂર્ય રત્નમય નીલે વળે છે, તે ગંધમાદન ગજદંતા પ્રમાણે લાંબું પોહોલું છે, શેષ અધિકાર તેમજ જાણવું.

માલ્યવંત ગજદંતગિરિના નવકૂટનાં નામ કહે છે. એક મેરુદિસિયે સિદ્ધાચલકૂટ, તેવાર પઢી અનુક્રમે નીલવંત પર્વતને સન્મુખ બીજો માલ્યવંતકૂટ, ત્રીજો ઝત્તર કુરુકૂટ, ચોથો કઢકૂટ, પાંચમો સાગરકૂટ, ઢઠો રજતકૂટ, સાતમો સીતાકૂટ, આઠમો પૂરણઝડ્ર કૂટ, નવમો હરિસ્સહ કૂટ, એ સર્વે કૂટ પાંચશે યોજન ઝંચપળે છે તિહાં સાગરકૂટ અને રજત કૂટ એ બે કૂટને વિષે સુઝોગા અને ઝોગમાલિની નામે દેવી વસે છે શેષ કૂટને નામે તિહાં વસનારા દેવોના પળે તેહીજ નામ જાણવા. એમાં હરિસ્સહ કૂટ ઝપર હરિસ્સહ રાજ ધાનીનો હરિસ્સહ નામે દેવ વશે છે, એ કૂટ હજાર યોજન પોહોલું અને હજાર યોજન ઝંચું યમક પર્વતને પ્રમાણે છે અને માલ્યવંત ગજદંત પાંચશે યોજન પોહોલું છે માટે બે પાસે અઢીશે અઢીશે યોજન પર્વતથી વાહેર અધર રહ્યું છે, એ હરિસ્સહ દેવની રાં જધાની અન્ય જંબૂઢીપે ચોરાસી હજાર યોજનની લાંબ પળે પોહોલ પળે છે.

એ માલ્યવંત ગજદંતાને વિષે ઘણા સરિકાનામે વનસ્પતિના ગુલ્મ, નવમાલતીના ગુલ્મ, યાવત્ મગદંતિકા વનસ્પતિનાં ગુલ્મ છે તે ગુલ્મ સર્વદા પંચવર્ણના ફૂલે ફૂલે છે તથા ઝૂમિને વિષે વાયરે કંપિત એવા અગ્રશાલાને વિષે ફૂલનાં પૂંજ તેને ઝપચારે કરી સહી ત કરે છે તથા ઇહાં માલ્યવંત દેવ એક પલ્યાયુયે વશે છે, માટે એનું માલ્યવંત નામ છે.

૩ નિષધ પર્વતને ઝત્તર દિસે, મેરુ પર્વતને દક્ષણ પૂર્વને વઝેં અગ્નિકૂળે, મંગલાવતી વિ જયને પશ્ચિમ દિસે અને દેવકુરુને પૂર્વદિસે, સોમનસ નામે ગજદંત પર્વત સ્વેતવળે છે તે લાંબો પોહોલો માલ્યવંતની પેરે જાણવું એ રૂપ્પમય છે ઇહાં ઘણા દેવતા દેવાંગના કુચેષ્ટા રહિત સૌમ્ય પળે સુમન ઇટલે શોકાદિ રહીત વિચરે છે, તથા સોમનસ નામે મહર્ઙ્ગિક દેવ ઇહાં વશે છે તેથી એનું સોમનસ નામ છે. એનાં ઝપર સાત કૂટ છે તેનાં નામ કહે છે:— એક મેરુની દિસિથી સિદ્ધાચતન કૂટ, તેવાર પઢી અનુક્રમે નિષધ પર્વતની સન્મુખ

બીજો સોમનસ કૂટ, ત્રીજો મંગવલાતી કૂટ, ચોથો દેવકુરુ કૂટ, પાંચમો વિમલ કૂટ, ઢઠો કાંચન કૂટ, સાતમો વશિષ્ઠ કૂટ, ૯ સર્વે કૂટ પાંચશે યોજન ઝંચ પળે પહોલ પળે ઢે તિહાં વિમલ અને કાંચન ૯ બે કૂટને વિષે સુવત્સા અને વત્સમિત્રા ૯ બે દિક્કુમારિકા દેવિનો નિવાસ ઢે તથા શેષ કૂટને વિષે કૂટને નામે દેવના નિવાસ જાણવા.

૪ તથા નિષધ પર્વતને ડત્તર દિસે અને મેરુને દક્ષણ પશ્ચિમ વચ્ચે નૈરૂતકૂળે, પદ્મવિજય ને પૂર્વદિસે વિદ્યુત્પ્રજ નામે ગજદંત પર્વત સર્વ તપનીય રાતા સુવર્ણ મય ઢે યાવત્ ડપર દેવતા વસે ઢે ઇત્યાદિ સર્વ પૂર્વ પરે કહેવું. ૯નાં નવ કૂટનાં નામ કહે ઢે:-પ્રથમ મેરુ દિસિયે સિક્કાયતન, તેવાર પઢી અનુક્રમે નિષધ પર્વતની સન્મુખ બીજો વિદ્યુત્પ્રજ, ત્રીજો દેવ કુરુ, ચોથો પદ્મ, પાંચમો કનક, ઢઠો સૌવસ્તિક, સાતમો સીતોદા, આઠમો શત્તજવલ, નવમો હરિ કૂટ. તેમાં હરિ કૂટ તે પૂર્વોક્ત હરિસ્સહ કૂટની પેરે હજાર યોજન પોહોલો, ઝંચોઢે, અને શેષ આઠ કૂટ પાંચશે યોજન ઝંચા જાણવા તથા કનક કૂટ અને સૌવસ્તિક ૯ બે કૂટને વિષે વારિષેણા અને વલાહિકા નામાંતરે પુષ્પમાલા અને અનંદિતા દિગ્કુમારિકા દેવી વશેઢે, શેષ કૂટને વિષે કૂટને નામે દેવતા જાણવા. તથા ૯ પર્વત બીજલીની પેરે રક્તસુવર્ણમયપંણા માટે ચોફેર અવજાસે ઢે, ડઘોત કરે ઢે, કાંતિ કરે ઢે તથા ઇહાં વિદ્યુત્પ્રજ નામે દેવતા ૯ક પલ્લોપમાયુચે વશે ઢે તેથી ૯નું વિદ્યુત્પ્રજ ૯નું શાશ્વતું નામ ઢે. ૯ ચાર ગજદંત ડપર પ્રત્યેકે દિક્કુમારિ દેવીનાં બે બે કૂટ કહ્યા તે અધલોકને વિષે વસનારી દિક્કુમારી જાણવી ૯નાં રેવાનાં જવન ગજદંત ગિરિને નીચેઢે.

કુરુક્ષેત્રની જે સીતોદા તથા સીતાનદી તેહનું પમવા નીકલવાનું સ્થાનક જે બીજી તિહાંથી ૨૬૪૭૫ યોજન બેપાસે મેરુપર્વત સાહામાં ૯ ચાર ગજદંત ગિરીઢે, ૯ નિષધ તથા નીલવંત પર્વતમાંહેથી નીકલ્યાઢે, હાથીનાં ઢાંતને આકારે દેખાયઢે, માટે ૯ને ગજદંત ગિરી કહિ ૯. અગ્નિ કૂળે સોમનસ નામે ગજદંતગિરિ ઢે, તિહાંથી ધુરમાંનીને પ્રદક્ષણાવર્ત ગણતાં ચાર દિશીનેવિષે અનુક્રમે ચાર ગજદંત ગિરીઢે.

હવે ૯ મહાવિદેહને વિષે ડત્તરકુરુ નામે યુગલીયાનું ક્ષેત્ર વલાણે ઢે.

મેરુ પર્વતને ડત્તરદિસે અને નીલવંતની દક્ષણદિસે તથા ગંધમાદન પર્વતની પૂર્વદિસે અને માલ્યવંતની પશ્ચિમદિસે ઇહાં ડત્તર કુરુનામે ક્ષેત્ર ઢે તે પૂર્વપશ્ચિમે લાંબો અને ડત્તર દક્ષણે પોહોલો અર્ધ ચંદ્રમાને સંસ્થાને સંસ્થિત ઢે, ૨૧૦૪૨ યોજન ડપર બે જાગ ૯ટલો પોહોલ પળે ઢે, ૯ની જીવા પળ ૭ ડત્તરદિસે પૂર્વપશ્ચિમે લાંબી, બે દિસાયે ગજ દંતા પર્વતને ફરસી ઢે, તે ૫૩૦૦૦ યોજન લાંબ પળે ઢે, ૯નું ધનુષ્ટ ૬૦૪૨૦ યોજન ડપર વાર જાગ પરિધિ પળે ઢે. તે આવીરીતે:-૩૦૨૦૯ યોજન ડપર ૭ કલા ૯ટલું

એકેકો ગંજદંત ગિરિ લાંબો છે, તેવા ગજદંત ગિરિની વચ્ચમાં એ ક્ષેત્ર અર્ધ ચંદ્રાકારે છે, માટે બે ગજદંતના લાંબ પણાનાં યોજન જેવારે એકઠા કરિયે તેવારે ૬૦૪૧૮ યોજન ઉપર બાર કલા એટલું કુરુક્ષેત્રનો ધનુષ્ઠ થાય એટલે ધનુષનો બાહરલો પુંઠનો જાગ અર્ધચંદ્રાકારનું થાય. એ ક્ષેત્રમાં યુગલિયા મનુષ વસે છે, તિહાં સર્વદા પહેલા આરા સરખો જાવ વર્તે, તથા એ ઉત્તરકુરુ ક્ષેત્રમાં મહારુદ્રિવંત ઉત્તરકુરુનામે દેવતા એક પદ્યાયુધે વશે, માટે એનું ઉત્તરકુરુ એવું શાશ્વતું નામ છે.

ઉત્તર કુરુને વિષે નીલવંત પર્વતના દક્ષણ દિસિનાં ચરમાંત ઢેહેમાથી ૮૩૪ યોજન ઉપર સાતીઆ ચાર જાગ એટલી અવાધાયે સીતા મહાનદીને એક પૂર્વતટે અને બીજો પશ્ચિમ તટે એ બે તટે બે યમક નામે પર્વત છે, તે એક હજાર યોજન ડુંચ પળે તથા અઢીશે યોજન ડુંચ પળે ધરતીમાં તથા મૂલમાં હજાર યોજન લાંબ પળે પોહોલ પળે છે, વચ્ચમાં ૭૫૦ યોજન લાંબ પળે પોહોલ પળે છે, અને ઉપર પાંચશે યોજન લાંબ પળે પોહોલ પળે છે, તથા મૂલમાં ૩૧૬૨ યોજન કાંઠક અધિક પરિધિ પળે છે, મધ્યમાં ૩૩૭૨ યોજન કાંઠક જાજેરા પરિધિ પળે છે, તથા ઉપર ૧૫૮૧ યોજન કાંઠક જાજેરા પરિધિ પળે છે, એ રીતે મૂલમાં વિસ્તરણ છે, વચ્ચમાં સાંકળા છે, અને ઉપર પાતલા છે, યમક એટલે જોમલે જણ્યા જાઈ તેને સંસ્થાને સંસ્થિત છે. એટલે બેહુ સરખે સંસ્થાને છે, સર્વ કનક સુવર્ણમય છે, પ્રત્યેકે પદ્મવરવેદિકા અને વનલંડે કરી વીંઢ્યા છે, તે વેદિકા વન લંડનું વર્ણન પૂર્વલી પરે જાણવું તેના ઉપર બે પ્રાસાદાવતંસક છે, તે સાઠા બાશઠ યોજન ડુંચા તથા સવાએકત્રીશ યોજન લાંબા અને પોહોલા છે, તેનો વર્ણન વિજય દેવતાનાં પ્રાસાદની પરે જાણવો એ પર્વતે ન્હાની વાવી તથા મહોટી વાવીને વિષે યાવત્ બિહ્ન પંક્તિને વિષે ઘણા કમલ યમક પર્વત સરિલે વળે છે, તથા ઇહાં બે યમક નામે દેવતા મહા રુદ્રિવંત યાવત્ દેવ સંબંધિ જોગ જોગવતા થકા વિચરે છે, માટે એનું યમક પર્વત એવું શાશ્વતું નામ છે, એ બે દેવોની અનેરે જંબૂઢીપે જૂદી જૂદી યમકા નામે રાજધાની છે, તેનો વર્ણન સર્વ વિજય દેવની પરે જાણવો.

હવે ઉત્તર કુરુક્ષેત્રનાં ડ્રહ કહે છે.

નીલવંત પર્વત થકી ૮૩૪ યોજન અને ઉપર સાતીયા ચાર જાગ કાંઠક જાજેરા એટલી અવાધાયે સીતા મહાનદીની વચ્ચમાં પ્રથમ નીલવંતનામે ડ્રહ છે, તે જેમ પદ્મડ્રહનો વર્ણન કહ્યો તેમજ એનો વર્ણન પણ જાણવો એ બે બાજુયે પદ્મવરવેદિકા અને બે વનલંડે સહીત છે, તિહાં નીલવંત નામે નાગકુમાર દેવ વસે છે.

તે નીલવંત ડ્રહની પૂર્વ અને પશ્ચિમદિસિયે બેહુ પાસે દશ દશ યોજનને આંતરે મલી વીશ કાંચન પર્વત છે તે પ્રત્યેક એકશો યોજન ડુંચ પળે અને મૂલમાં એકશો યોજન

લાંબા પોહોલાહે, તથા વચ્ચમાં પંચોતેર યોજન અને ઉપરે પચાશ યોજન લાંબા પોહોલા છે, તથા મૂલમાં ૩૧૬ યોજન, મધ્યમાં ૨૩૭ યોજન અને ઉપરે ૧૫૬ યોજન કાંઠક અધિક પરિધિ પળેહે, તેમ એ પ્રથમ નીલવંતડ્રહ થકી વલી પૂર્વોક્ત ૮૩૪ યોજનની અવાધાયે વીજો ઉત્તરકુરુ ડ્રહ છે, વલી તેથકી તેટલીજ અવાધાયે ત્રીજો ચંદ્ર ડ્રહ છે વલી તેથકી તેટલીજ અવાધાયે ચોથો ઈરવત નામે ડ્રહ છે, વલી તે થકી તેટલીજ અવાધાયે પાંચમો માહ્યવંત નામે ડ્રહ છે, એ પાંચ ડ્રહની વક્તવ્યતા સરખી છે, એ પાંચે ડ્રહનાં સો કાંચનગિરિ ઉત્તર કુરુમાં છે. એ ડ્રહના દેવોની એક પદ્યોમ સ્થિતિ જાણવી.

હવે ઉત્તર કુરુમાં જંબૂ વૃક્ષ વચાણે છે.

નીલવંત પર્વતને દક્ષણ દિસે તથા મેરુ પર્વતને ઉત્તર દિસે અને માહ્યવંત ગજદંત ગિરિને પશ્ચિમ દિસે તથા સીતા મહાનદીનાં પૂર્વને તટે, ઉત્તર કુરુ ક્ષેત્રને વિષે જંબૂ પીઠ નામે પીઠ છે, તે પાંચશે યોજન લાંબ પળે પોહોલ પળે છે, તથા ૧૫૬૧ યોજન કાંઠક જાજેરા પરિધિ પળે છે, એ પીઠ મધ્ય જાગે બાર યોજન જામ પળે છે, એટલે ઊંચપળે છે, પઠી માત્રાયે માત્રાયે અનુક્રમે પ્રદેશની હાણીયે ઘટતું ઘટતું થકું સર્વ ચોફેર હેઢ્યા પ્રદેશને વિષે બે બે ગાહ ચારે દિસિયે ઊંચ પળે છે, એ પીઠ સર્વ જાંબુનંદ રત્નમય છે, ઊંધાં સરાવલાને આકારે છે, તે પીઠ એક પદ્મવરવેદિકા અને એક વનલંકે કરી ચોકફેર વીંધ્યુ છે, તે વેદિકા બે કોશ ઊંચા અને એક કોશ પોહોલા એવા મનોહર ચાર બારણાં તેણે કરી સઢીત છે. તેનો વર્ણન પૂર્વલી પરે કહેવો, તે પીઠને ચાર દિસેયે ચાર પગ આલીયા છે, તેતું વર્ણન યાવત્ તોરણ ઢત્રાતિઢત્ર પર્યંત પૂર્વલી પરે કહેવો, તે પીઠનાં મધ્ય જાગમાં વચ્ચો વચ્ચે મણિપીઠિકા છે, તે આઠ યોજન લાંબ પળે પોહોલ પળે અને ચાર યોજન જામ પળે એટલે ઊંચ પળે છે, તે સર્વ મણી મય છે, તે ઉપરે જંબૂ વૃક્ષ અપર નામ સુદર્શન કહ્યો છે, તે નામે વૃક્ષ છે. તે આઠ યોજન ઊંચો છે, અર્ધ યોજન ચૂમિમાં ઊંમો છે, બે યોજનનો લંબ છે, ઢ યોજનની શાખા છે, તે વૃક્ષ મધ્ય જાગે આઠ યોજન લાંબુ પોહોલું છે, સાડા આઠ યોજન સર્વાંગે ઊંચ પળે કહ્યું છે.

તે જંબૂ સુદર્શન વૃક્ષના વજ્રરત્નમય મૂલ છે, રૂપામય પ્રતિષ્ઠિત દૃઢ શાખા છે, અરિષ્ટ રત્નમય વિસ્તરણકંદ છે, વૈદ્ય રત્નનો દેદીપ્યમાન લંબ છે, ઉત્તમ રૂપામય મૂલશીજ વિસ્તરણ શાખા છે, નવા નવા મણિ અને રત્ન તેની નવા નવા પ્રકારની શાખા અને પ્રશાલા છે, વૈદ્ય રત્નનાં પાનમા છે, તે પાનમાના વીંટ રાતા સુવર્ણના છે, જંબૂનંદ રત્નમય રાતા ટીસી, કોમલ પત્ર અને અંકૂરા શુકુમાલ છે, વિચિત્ર મનોહર મણિરત્નનાં ફલ અને સુગંધિત ફૂલ છે, તે ફૂલ અને ફલને જારે કરીને તે વૃક્ષની શાખા નમી છે, ઢાયા સઢીત

હે, કાંતિ સહીત હે, સશ્રિક હે, ઉદ્યોત સહીત હે, અત્યંત મનને સુખ ઉપજાવનાર હે.

ઁટલે જંબૂવૃક્ષની મૂલને વિષે જે જટાહે તે વજ્રરત્નમય હે તથા મૂલથી ઉપર જે કંદ હે, તે શ્યામવર્ણ રત્ન હે, તથા જંબૂવૃક્ષની માલ વૈદુર્ય રત્ન ઁટલે નીલવર્ણ રત્નની હે, તથા મહોટી શાખા પીલા સોનાની હે, તથા લઘુ શાખા કાંશક ધોલા સોનાની હે, તથા ઁના પાનડા જે હે તે વૈદુર્ય રત્ન ઁટલે નીલા રત્નનાં હે, તથા પત્રની બીંટહે તે તપનીય સુવર્ણ સમા ન મહા તેજવંત હે, તથા જે જે પદ્મવ ઁટલે નવાં ઁગતાં પત્ર હે, તે રક્ત સુવર્ણનાં હે, તથા નવા પત્ર રૂપામય હે, તથા મધ્ય જાગની વચ્ચેની મહોટી માલ તે રૂપામય હે, તથા ફલ ફૂલ સર્વ રત્નમય હે. તથા બે કોશ ઝૂમીમધ્યે ઁંડ પળે જામો હે, તથા થરુને વિષે અને મહોટી શાખાને વિષે અને મધ્ય જાગે જે મૂલ શાખા હે, તેને વિષે બે કોશનું પોહોલ પળું હે, તથા આઠ કોશ થડની માલ લાંબી હે, તથા થડની શાખા થકી ચાર દિસિયે ચાર મહોટી માલ જિહાંથી નીકલી હે, તિહાંથી પંદર કોશ લાંબી હે તથા મધ્ય જાગની મૂલગી લાંબી ઢાલ ઁંચી હે તે ચોવીશ કોશ લાંબી હે તિહાં ચાર દિસિની ચાર શાખાને વિષે શ્રી દેવીના જવન સરખા ચાર જવન હે, તથા જે પાંચમી મહોટી ચોવીશ કોશની માલ હે, તે ઉપર શ્રીદેવીના જવન સદૃશ જિનજવન જાણવું તિહાં પૂર્વદિસિની શાખાનાં જવનને વિષે જંબૂઢ્રીપનો અનાહિત નામે જે અધિષ્ઠાયક દેવ તેને સુવાની સઘા હે, તથા શેષ જે ત્ર ઁ દિસિના ત્રણ જવન હે, તેને વિષે અનાહિત દેવતાને બેસવા યોગ્ય સિંહાસન હે.

તે જંબૂ સુદર્શન વૃક્ષની જે પીઠિકા હે તે મૂલમાં અનુક્રમે બારવેદિકાયે કરી વીંટેલી હે, તે વેદિકાઁડનો વર્ણન પૂર્વલી પરે જાણવો, તે મૂલ જંબૂવૃક્ષથી અર્ઘ્ય પ્રમાણ ઁંચાઁવા લા ઁવા બીજા ૧૦૦ જંબૂવૃક્ષે કરી સર્વ દિસે ચોકફેર વીંટેલું હે, તેમાં અનાહિત દેવના આઝૂષણાદિક વસ્તુ રહે હે, તથા બીજી પરિધિયે વાયુકૂળે, ઁત્તરદિસે અને ઁશાણ કૂળે અનાહિત દેવતાના ચાર હજાર સામાનિક દેવના ચાર હજાર જંબૂવૃક્ષ હે, તથા પૂર્વ દિસે અનાહિત દેવતાની ચાર અગ્રમહીષીના ચાર જંબૂવૃક્ષ કહ્યા હે, ઁત્યાદિક સર્વ ૧૨૦૫૦૧૨૦ જંબૂવૃક્ષના પદ્મઢ્રહની શ્રીદેવીના કમલની પરે ઁહાં પળ પરિવાર હે.

તે જંબૂવૃક્ષ ઁક અત્યંતર બીજું મધ્ય ત્રીજું બાહ્ય ઁવા ત્રણ વનખંડ શો શો યોજનના તેળે કરી સર્વદિસે ચોકફેર વીંચ્યું હે, તેમાં પ્રથમ વનખંડની ચારદિસાયે પચ્ચાશ પચ્ચાશ યોજન અવગાહી જઁયે તિહાં ઁકેકું જિનજવન હે, ઁમ ચારેદિસાના ચાર જવન ઁટલે ચૈલગૃહ હે, તે પૂર્વદિસિની શાખા સરખા જવન જાણવા તેમજ તે વનની ઁશાનાદિક ચાર વિદિસિને વિષે પચ્ચાશ પચ્ચાશ યોજન અવગાહી જઁયે તિહાં પ્રત્યેક વિદિસિયે ચાર ચાર નંદાપુષ્કરણી હે, તે પ્રત્યેકે ઁકકોશ લાંબી, અર્ઘ્યકોશ પોહોલી અને પાંચશે ધનુષ ઁંડો

હે, તે ચાર ચાર પુષ્કરણીઢનાં મધ્યમાં વચ્ચેવચ્ચ એકેક પ્રાસાદાવતંસક હે, તે પ્રાસાદાવતંસક વીજી ત્રણ દિસિની ઢાલને વિષે જેવા જવનહે, તેવા જાણવા.

તે જિનજીવન તથા પ્રાસાદનાં આઠ આંતરાને વિષે શ્રીજિનજીવને સહીત આઠ કૂટ જાણવા. તે પ્રત્યેક કૂટનો બાર યોજન મૂલે વિસ્તારહે, મધ્યમાં આઠ યોજન અને શિખર ઉપર ચાર યોજન વિસ્તાર હે, તથા આઠ યોજન ડંચા હે, એવા આઠ તરુકૂટ કહ્યા હે.

એ જંબૂ સુદર્શન વૃક્ષ તે વીજા ઘણા તિલકવૃક્ષ, લઝકવૃક્ષ, યાવત્ રાજરુખ પ્રમુખ વૃક્ષે કરી સર્વદિસિયે ચોફેર વીંટેલોહે, એ વૃક્ષ ઉપર ઘણા આઠ આઠ મંગલિક, તથા કૃષ્ણ, ચામર, ધ્વજા યાવત્ ઢત્રાતિઢત્ર હે.

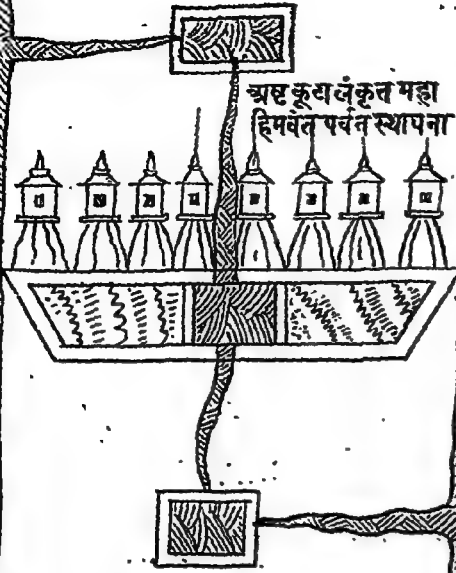
એનાં વાર નામ અર્થ સહીત કહેહે:—એક શુજદર્શન માટે સુદર્શન, વીજો અનિષ્ફલ માટે અમોઘ, ત્રીજો મણિરત્નેકરી બરૂ પીઠ માટે સુપ્રતિબરૂ, ચોથો યશનો ધરનાર માટે યશો ધર, પાંચમો જંબૂઢીપતું નામ વિસ્તારે માટે વિદેહજંબૂઢી સોમનસ ઇટલે ઉત્તમવૃક્ષ જેને દેખવાથી કેવારે મન ડુષ્ટ નથાય સર્વદા પ્રીતિવંત મન થાય, સાતમું શાશ્વત નામ માટે નિત્ય, આઠમું અનાદિકાલનું મંકિત માટે નિત્ય મંકિત, નવમું કલ્યાણકારિ ઉપડવરહીત માટે સુજડ. દશમો વિસ્તરણવૃક્ષ માટે વિશાલ, અગીઆરમું સુનિષ્પન્નરૂપ માટે સુજાત વારમો એના દર્શનથી શુજમન થાય માટે સુમન, એ વૃક્ષ ઉપર જંબૂઢીપનો ધણી અનાદત દેવ એકપદ્યોપમને આઠલે વસે હે, માટે એનું જંબૂ વૃક્ષ એનું શાશ્વતું નામહે.

હવે એ મહાવિદેહને વિષે દેવકુરુ નામે યુગલિયાનું ક્ષેત્ર વલાણે હે.

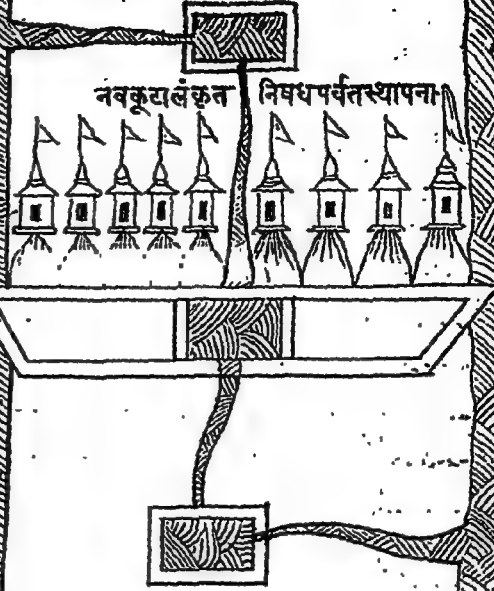
મેરુને દક્ષિણદિસે અને નિષધ પર્વતને ઉત્તર દિશિયે દેવકુરુ નામે યુગલિયાનું ક્ષેત્રહે તે ૧૧૭૪૨ યોજન ઉપર હે જાગ પોહોલું હે તે આવી રીતે:—ગજદંત ગિરિમધ્યે મેરુપર્વત થકી દક્ષિણદિશિનેવિષે દેવકુરુક્ષેત્રહે, અને મેરુથી ઉત્તરદિશિનેવિષે ઉત્તરકુરુક્ષેત્રહે. એ હે યુગલિયાના ક્ષેત્રહે તે અર્ધચંદ્રમાને આકારે રહ્યાંહે, તિહાં મહાવિદેહ ક્ષેત્રનું વિસ્તાર તેત્રીશ સહસ્ર ઢસેને ચોરાસી યોજન અને ઉપર ચાર કલાહે. તેમાંહેથી મેરુનું વિષ્કંજ દશસહસ્ર યોજન કાઢિએ તેવારે તેવિશ સહસ્ર ઢસેને ચોરાસી યોજન અને ઉપર ચાર કલા ડગરે તેહનું અર્ધ કરીયે તેવારે અગીઆર સહસ્ર આઠસેને બેતાલીસ યોજન ઉપર કલા હે થાય ઇટલો વિષ્કંજ કુરુક્ષેત્રનાં મધ્યજાગને વિષે જાણવો.

એમાં ચિત્રકૂટ નામે હે પર્વતહે, તે નિષધ પર્વતની ઉત્તરદિસિ થકી ૭૩૪ યોજન ઉપર સાતીયા ચાર જાગ અવાધાયે સીતોદા નદીને પૂર્વે અને પશ્ચિમે હે તટને વિષે એ હે પર્વત હે, તેનું પ્રમાણ જેમ ઉત્તર કુરુમાં હે યમક પર્વતનું કહ્યું તેમ જાણવું. તથા એ હે ચિત્ર કૂટની ઉત્તરદિસિ થકી ૭૩૪ યોજન ઉપર સાતીયા ચાર જાગની

२७

२८

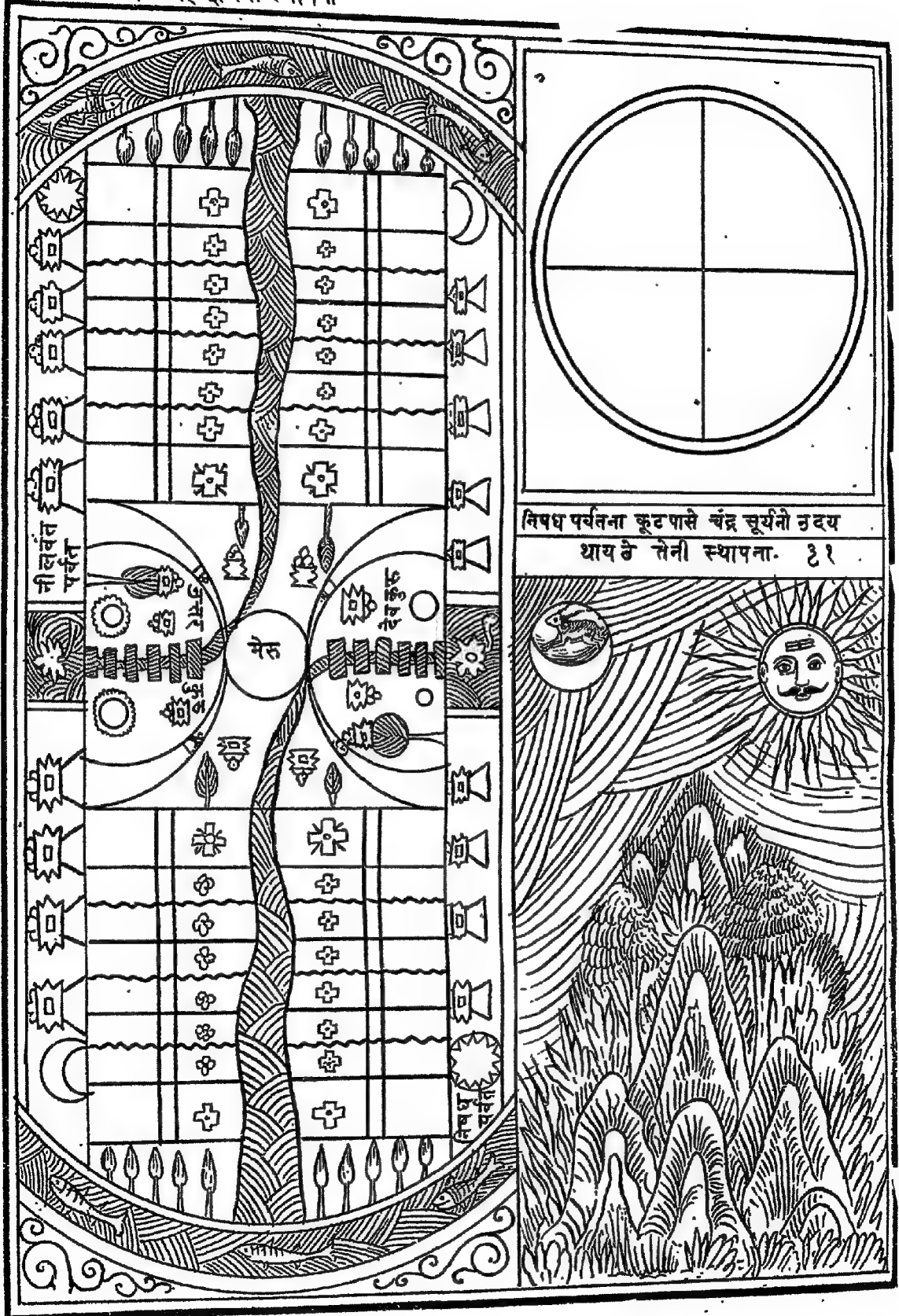
२९

३०

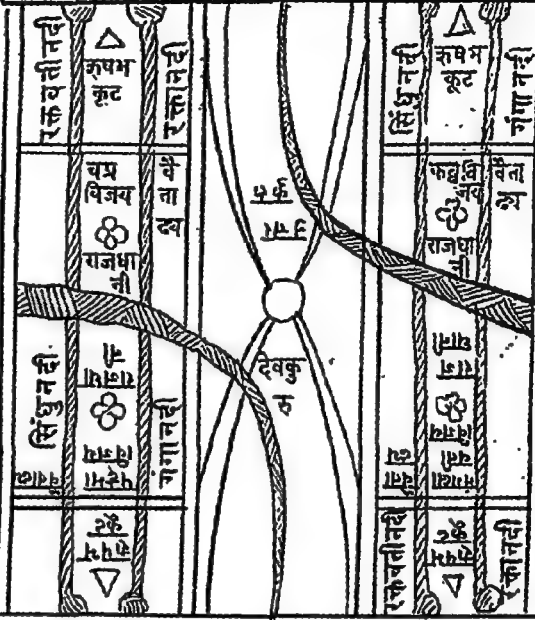
महाविदेह क्षेत्री स्थापना

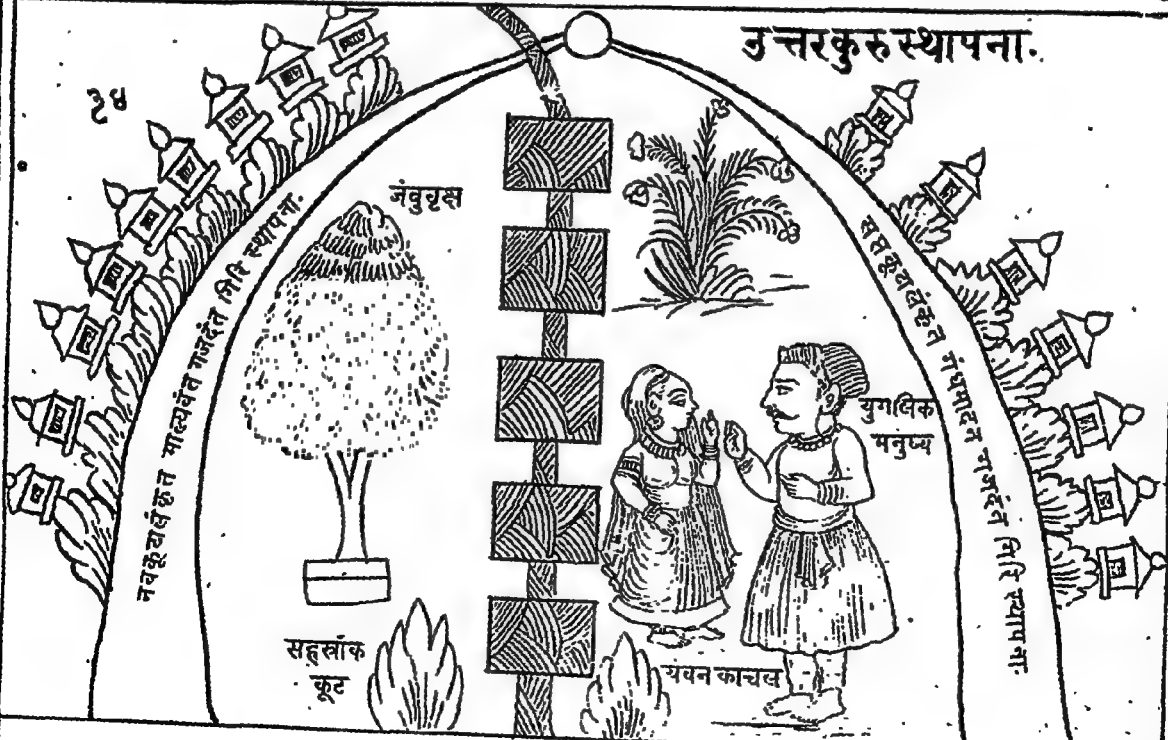
निषध पर्वतना कूटपासे चंद्र सूर्यनी उदय
थाय के तेनी स्थापना. ३१

शोल विजयमांहेदी एक विजयनी स्थापना.

शोल विजयमांहेदी एक विजयनी स्थापना.

जंबुवृक्ष स्थापना.

३५

અબાધાયે પ્રથમ નિષધ નામે ઢ્રહઢે, તેમજ તેથકી તેટલી અબાધાયે બીજો દેવ કુરુ ઢ્રહ, ત્રીજો સૂરપ્રજઢ્રહ ચોથો સુલસઢ્રહ અને પાંચમો વિદ્યુત્પ્રજ એ પાંચે ઢ્રહ દેવકુરુ ક્ષેત્રમાંહે સીતોદા નદીનાં જાણવા એ સર્વઢ્રહ પદ્મઢ્રહ સરલા એક હજાર યોજન લાંબા અને પાંચશેં યોજન પોહોલા અને દશ યોજન ડંમા જાણવા તથા પ્રત્યેક ઢ્રહના એક દક્ષણ અને બીજો ઉત્તર એ બે દિસિનેવિષે બે બારણા જાણવા. અને એ ઢ્રહના જે અધિષ્ઠાયક દેવ ઢે, તે સર્વ પોતાના ઢ્રહને નામે જાણવા. એ ઢ્રહથકી પૂર્વ અને પશ્ચિમદિશે દસ યોજન વેગલાડ્ડ એકેક ઢ્રહના એકેક પાસાને વિષે દસ દસ કંચનગિરિ ઢે. તે કંચનગિરિ વૈતાલ્યનાં કૂટ સવાઢ યોજન ઢે, તેથી સોલગુણા મોટાઢે. એહવા કંચનગિરિ જંબૂઢ્રીપને વિષે સર્વે બસે જાણવાં તે કેમ? દેવકુરુ તથા ઉત્તરકુરુના દશ ઢ્રહઢે, તે એકેક ઢ્રહને બે પાસે દશ દશ ગુણતાં વીશ થાએ તે વીશને દશવાર ગુણતાં બસે પૂરા થાય. હવે કુલગિરિ, યમકપર્વત, પાંચઢ્રહ અને મેરુ એનાં સાત અંતરા કહેઢે.

આઠસે ચોત્રીસ યોજન ડપર એક કલાના સાત જાગ કરીએ એહવે એક જાગે સહિત અગીઆર કલા એટલું કુલગિરિ, જમકપર્વત, પાંચ ઢ્રહ તથા મેરુનો પ્રત્યેકે અંતર જાણવું તે કેમ? દેવકુરુનું વિસ્તાર અગીઆર સહસ્ર આઠસે બેતાલીશ યોજન અને બે કલાઢે, તે માંહેથી યમકપર્વત અને પાંચ ઢ્રહ તેણે રુંધેલા જે ઢ સહસ્ર યોજન ઢે, તે કાઢિએ તે વારે અષ્ટાવનસે બેતાલીસ યોજન અને બે કલા વધે તેને સાત જાગે વેચતાં આઠસે ચોત્રીશ યોજન આવે શેષ ચાર ડગરે તેને ડંગણીસ સાથે ગણીએ તેવારે ઠહુત્તેર કલા થાય તેનીસાથે મૂલગી બે કલા એકઢી કરતા અષ્ટોત્તર કલા થાય તે વલી સાત જાગે વેચતાં ડંગણીસી અગીઆર કલા આવે. વલી એક કલા ડગરે તેહના સાત જાગ કરીએ તેવારે એક જાગ આવે એટલું કુલગિરિ, જમકપર્વત, પાંચ ઢ્રહ તથા મેરુનું અંતર જાણવું.

તથા એ દેવકુરુના પશ્ચિમાર્કુના મધ્યજાગે રૂપાની પીઠડપર શાલ્મલીવૃક્ષઢે, તેના ડપર ગુરુ દેવતાનો નિવાસઢે, તેનો વર્ણન સર્વ જંબૂવૃક્ષની પેરે કહેવો. પણ એનાં બાર નામ ન કહેવા તથા ઢ્રહાં દેવકુરુનામે દેવ વશેઢે, તેથી એનું દેવકુરુ એવું શાશ્વતું નામ ઢે.

હવે જંબૂઢ્રીપના મધ્યને વિષે મેરુપર્વત ઢે, તેનું સ્વરૂપ કહેઢે:—

મેરુપર્વત કનકમય વાટલું ગોલાકારેઢે. નવાણુ હજાર યોજન ડંચ પણે અને એક હજાર યોજન નીચે ઢરતીમાં ડંરુ પણે, સરવાલે એક લાલ યોજન ડંચો ઢે, તથા મૂલે ઢરતીમાં કંદે ૧૦૦૦૦ યોજન ડપર અગીઆરીઆ દશ જાગ એટલો પોહોલ પણેઢે, અને ઢરતી તલે દશ હજાર યોજન પોહોલ પણેઢે, પઢી ડંચા જાતાં માત્રાયે માત્રાયે ઘટતો ગયો ઢે, એટલે એક યોજન ડંચો જતાં એક યોજનનો ઢ્યારમો જાગ, ઢ્યાર યોજને એક યોજન, શો

યોજને નવ યોજન અને ઉપર અગીઆરીઝ એક ઝાગ, હજાર યોજને નેવું યોજન અને અગીઆરીઆ દશ ઝાગ ઉપર ઘરીતે પોહોલ પળામાં ઘટતો ઘટતો થકો ઉપરે શિખરને તલે એક હજાર યોજન પોહોલ પળે થયો ઢે.

એની પરિધિ મૂલમાં ૩૧૯૧૦ યોજન ઉપર અગીઆરીઆ ત્રણ ઝાગ તથા ધરતી તલે સમઝૂતલા પાશે ૩૧૬૩૩ યોજન અને ઉપરે શિખરને તલે ૩૧૬૨ યોજન કાંઈક ઝાજે રા ઢે, એ પર્વત ઝંધો કરેલો ગોપુઢને સંસ્થાને સંસ્થિત ઢે, સર્વ રત્નમય ઢે, એક પદ્મવરવે દિકા અને એક વનઁલંડ તેળે કરી ચોફેર વીંઢ્યો ઢે, એનાં ત્રણ કાંઈક, તિહાં પ્રથમ ધરતીમાં હજાર યોજનનો કાંઈક તે માટી, પાષાણ, વઝ્રરત્ન તથા કાકરા એ ચાર પદાર્થ નો ઢે, તથા પૃથ્વી થકી સોમનસનામા વન સુધી બીજો કાંઈક ત્રેશઠ હજાર યોજન પ્રમાણ ઢે, તે સ્ફાટિકરત્ન, અંકરત્ન રૂપ તથા કાંચનનો ઢે, તથા ત્યાંથી ઉપર ઢત્રીશ હજાર યોજનનો ત્રીજો કાંઈક તે રત્નવર્ણ કનકનો ઢે, એ મેરુનાં ત્રણ ઝાગ કહ્યા.

એ મેરુ પર્વતને વિષે ચાર વન ઢે, તેનાં નામ કહેઢે, એક ઝડઝાલવન, બીઝું નંદનવન, ત્રીઝું સોમનસ વન, ચોથું પંચક વન. તિહાં પ્રથમ સંઝૂતલાને સ્થાને ઝડઝાલ વન ઢે, તેના ચારગઝદંત ગિરિયે તથા સીતા અને સીતોદા મહાનદીયે કરી આઠ ઝાગે વેઢેંઢ્યું થકું આઠ ઁંઈક થયા ઢે, તે ઝડઝાલ વન મેરુ પર્વતને પૂર્વ પશ્ચિમ દિસે બાવીશ બાવીશ હજાર યોજન લાંબ પળે ઢે, અને ઉત્તર દક્ષણે અઢીશે અઢીશે યોજન પોહોલ પળે ઢે, દેવકુરુ ને ઉત્તર કુરુ માંઢે પેતુંઢે, તે વન પદ્મવર વેદિકા અને વન ઁંલંડેકરી ચોફેરે વીંઢ્યુંઢે.

તથા મેરુ પર્વતની પૂર્વાદિ ચારે દિસે ઝડઝાલ વનમાં પચાશ પચાશ યોજન અવગા ઢી ઝાઈયે તિહાં પ્રત્યેક દિસિયે સિઝ્ઝાયતન ઁટલે શ્રી તીર્થકર ઝગવાનનું દેઢેરું ઢે, તે પચાશ યોજન લાંબ પળે, પચીશ યોજન પોહોલ પળે અને ઢત્રીશ યોજન ઝંચ પળે ઢે, એ વા ચારેદિસે મલ્લી ચાર સિઝ્ઝાયતન ઢે, તથા ચાર વિદિસિને વિષે પચાશ યોજન અવગા ઢી ઝાઈયે તિહાં પ્રત્યેક વિદિસિયે ચાર ચાર નંદા પુષ્કરણી શાશ્વતી વાઢ્ય ઢે, તિહાં પ્રથમ ઇશાન કૂંળની ચાર વાઢ્યનાં નામ કહેઢે, એક પદ્મા, બીજી પદ્મપ્રઝા, ત્રીજી કુમુદા, ચોથી કુમુદપ્રઝા તે પુષ્કરણી પચાશ યોજન લાંબ પળે, પચીશ યોજન પોહોલ પળે અને દશ યોજન ઝંઈક પળે ઢે, વેદિકા વન ઁંલંડે સઢીત ઢે, તે ચાર પુષ્કરણીની વઝેં ઇશાનેંઢ્ર નો પ્રાસાદાવતંસક ઢે, તે પાંચશે યોજન ઝંચ પળે અને અઢીશે યોજન પોહોલ પળે ઢે.

તેમઝ અગ્નિકૂંળે ઉત્પલગુઢમા, નલિના, ઉત્પલા અને ઉત્પલોઝ્વલા એ ચાર વાઢ્ય પૂર્વોક્ત પ્રમાણ વાલી તેની વઝે સૌધમેંઢ્રનો પરિવાર સઢીત પ્રાસાદાવતંસક ઝાળવો તેમ ઝ નૈઋતકૂંળે ઝુંગા, ઝુંગનિઝા, અંઝના અને અંઝનપ્રઝા એ ચાર વાઢ્ય વઝે પળ સૌ ધમેંઢ્રનો પરિવાર સઢીત પ્રાસાદાવતંસક ઝાળવો તથા વાયૂકૂંળે શ્રીકાંતા, શ્રીચંદા,

શ્રીમહિતા અને શ્રીનિલયા એ ચાર પુષ્કરણી વચ્ચે ઇશાનેંદ્રનો પ્રાસાદાવતંસક જાણવો તેમજ એ જડશાલ વનમાં પૂર્વોક્ત જે જિન જવન અને પ્રસાદ કહ્યા તેના આઠ આં તરાને વિષે આઠ કરિકૂટ હાથીને આકારે છે, તે પ્રત્યેક કૂટ પાંચશે યોજન ઊંચ પળે છે, અને સવાસો યોજન ધરતીમાં છે, તે આઠે કૂટને નામે આઠે કૂટના દેવતા પ્રમુખની રાજધાની પ્રમુખ સર્વ કહેવી. તે આઠ કૂટનાં નામ કહે છે, એક પદ્મોત્તર દિગ્ગજ હસ્તિ કૂટ બીજો નીલવંત દિગ્ગ હસ્તિ કૂટ, ત્રીજો સુહસ્તિદિગ્ગહસ્તિ કૂટ, ચોથો અંજનગિરિ દિગ્ગહસ્તિ કૂટ, પાંચમો કુમુદદિગ્ગ હસ્તિ કૂટ, ષષ્ઠો પલાસદિગ્ગહસ્તિ કૂટ, સાતમો અવતંસહસ્તિ કૂટ, આઠમો રોચના ગિરિદિગ્ગ હસ્તિ કૂટ. એ આઠ દિગ્ગજ કૂટ કહ્યા. એ જડશાલવનને વિષે મેરુની ચારદિશિ તે સીતોદા તથા સીતાનાં પ્રવાહે રુંધી છે, તે માટે પૂર્વોક્ત જિન જવન જે છે તે નદીનાં તટ ઉપરે છે, અને પ્રાસાદ જે છે તે ગજ દંતગિરિની પાશે છે, અને જિનજવન તથા પ્રાસાદની વચ્ચે એ આઠ કરી કૂટ છે.

તે જડશાલ વન થકી પાંચશે યોજન ઊંચા જડ્યે તિહાં બીજો નંદનવન છે, તે પાંચશે યોજન ચક્રવાલ પળે ફરતું પોહોલ પળે વલયાકારે મેરુ પર્વતને ચોફેર વીંટીને રહ્યું છે, તિહાં ૯૯૫૪ યોજન ઉપર અગ્નીઆરીઆ ઢ જાગ એટલું નંદન વન થકી બાહેર મેરુ પર્વ તનું પોહોલ પળે છે, તથા ૩૧૪૭૯ યોજન કાંશક જાજેરા એટલી પરિધિ છે, તથા ૮૯૫૪ યોજન ઉપર ઇગ્યારીઆ ઢ જાગ એટલો નંદન વન માંહે મેરુ પર્વત પોહોલ પળે છે, તથા ૨૮૩૧૬ યોજન ઉપર આઠ જાગ એટલી નંદનવનની માંહે મેરુની પરિધિ છે, તે નંદનવન પદ્મવરવેદિકા અને વન ખંડે કરી વીંટ્યું છે, એની પણ ચાર દિસાએ ચાર સિદ્ધાયતન જડ શાલ વનની પેરે જાણવા અને ચાર વિદિસિને વિષે શોલ પુષ્કરણી જાણવી તેનાં નામ કહે છે:—ઇશાન કૂળે નંદા. નંદોત્તરા, સુનંદા અને નંદીવર્ક્ષની. તથા અંશિકૂળે નંદિષેણા, અમોઘા, ગોસ્તૂપા અને સુદર્શના. તથા નૈરુતકૂળે જડા, વિશાલા, કુમુદા અને પુંરુરિકિ ણિ તથા વાયૂ કૂળે વિજયા, વિજયંતિ, જયંતિ અને અપરાજિતા. ઇહાં પણ ચારંચાર વાવ્યની વચ્ચે જડશાલ વનની પેરેજ સૌધર્મ તથા ઇશાનેંદ્રના પ્રાસાદાવંતસક જાણવા.

તથા નંદનવનમાં જિન જવન અને પ્રાસાદનાં આઠ આંતરાને વિષે દિકુમારિકા નાં આઠ કૂટ છે, તે કહે છે, નંદન વન કૂટ, મેરુ કૂટ, નિષધ કૂટ, હિમવંત કૂટ, રજ ત કૂટ, રુવક કૂટ, સાગરચિત્ર કૂટ, વજ્ર કૂટ, એ આઠ કૂટ છે. તેમાં દિગ્ગકુમારિકા વ સે છે, તે સંજૂતલથી એક સહસ્ર યોજન ઊંચી છે, કેમકે પાંચશે યોજન નંદન વન તેના ઉપર વલી પાંચશે યોજન ઊંચા કૂટ છે, એરીતે હજાર યોજન ઉપર જવન માંહે વસે છે, માટે એને ઊર્ધ્વલોક વાસિની કહીયે. તેનાં નામ કહે છે. મેઘંકરી, મેઘવતી, સુમેઘા હેમમાલિની, સુવત્સા, વત્સમિત્રા, વજ્રસેના અને વલાહિકા એ આઠ કુમારિકા જાણવી

અને નવમો વલકૂટઢે, તે હજાર યોજન ડંચો ઢે, માટે તે સહસ્રાંકકૂટ મધ્યે ગણ્યું ઢે, તે કૂટ ડશાન વિસિના પ્રાસાદથી પળ ડશાન કૂળે નંદન વનને ઢેઢેઢે, તે માલ્યવંત ગજદંત. ના હરિસ્સહ કૂટને પ્રમાણે ઢે, ડહાં પાંચશે યોજનનું પોહોલું નંદન વન અને પાંચશે યોજનનાં કૂટ મેરુથી પચાશ યોજન વેગલાં ઢે, તે માટે શાકા ચારશે યોજન નંદનવન માથે ઢે અને પચાશ યોજન અધર રહ્યા ઢે, તેમ નવમું વલકૂટ તો નંદનવન માથે થોડું રહ્યુંઢે, અને આકાશે અધર ઘણું રહ્યુંઢે, એ વલકૂટ ઉપર વલનામા દેવતાની રાજધાની કહીઢે.

હવે નંદનવન થકી શાકા વાશઠ હજાર યોજન ડંચા જડ્યે તિહાં ત્રીજું સોમનસ વન ઢે, તે પાંચશે યોજન ચક્રવાલ પળે પહોલું મેરુને ચોફેર વલયાકારે વીંટીને રહ્યુંઢે, ૪૨૭૨ યોજન ઉપર અગીઆરીઆ આઠ જાગ ઇટલો મેરુ પર્વત વાહેર પોહોલ પળેઢે તથા ૧૩૫૧૧ યોજન ઉપર ડગ્યારીઆ ઠ જાગ ઇટલો વાહેર પરિધિ પળે ઢે, ૩૨૭૨ યોજન ઉપર અગીઆરીઆ આઠ જાગ ઇટલો સોમનસ વનની માંઢેલી કોરે મેરુ પોહોલ પળે ઢે, તથા ૧૦૩૪૯ યોજન ઉપર અગીઆરીઆ ત્રણ જાગ ઇટલો માંઢે પરિધિ પળે ઢે, એ સો મનસવન ઇક પદ્મવરવેદિકા અને વનલંકે કરી ચોફેર વીંટ્યુંઢે, ડહાં કૂટ નથી માટે કૂટ વર્જીને શેષ સિદ્ધાયતન તથા પુષ્કરણી અને પ્રાસાદાવતંસક સર્વની વક્તવ્યતા તેમજ નંદનવનની પેરે કહેવી. ડહાંની શોલ પુષ્કરણીનાં નામ કહેઢે:- ડશાનકૂળે સુમના, સો મનસા, સોમનસ્યા અને મનોરમા. તથાં અગ્નિકૂળે ઉત્તરકુરુ, દેવકુરુ, વારિષેણા અને સરસ્વતિ. તથા નૈરુતકૂળે વિશાલા, માઘજડા, અજયશેના અને રોહિણી. તથા વાયુકૂળે જડા, જડોત્તરા, સુજડા અને જડાવતિ એ નામ જાણવા. ડહાં કૂટ નથી.

સોમનસ વનથકી ઢત્રીશ હજાર યોજન ડંચા જડ્યે તિહાં મેરુપર્વતના શિખરતલે પંમક નામે વનઢે, તે ૪૯૪ યોજન ચક્રવાલ પળે વલયાકારે મેરુની ચૂલીકાને ચોફેર વીંટીને રહ્યું ઢે, તિહાં ૩૧૬૨ યોજન જાજેરા મેરુની વાહિર પરિધિ ઢે.

પંમકવનના મધ્યજાગે વચ્ચે ડહાં મેરુપર્વતની ચૂલિકા ચોટલી રૂપ ઢે, તે ચાલીશ યોજન ડંચ પળે ઢે, મૂલમાં વાર યોજન પોહોલ પળે ઢે, વચ્ચમાં આઠ યોજન પોહોલ પળે ઢે, મૂલમાં શામત્રીશ યોજન જાજેરા પરિધિ પળે અને ઉપર વાર યોજન જાજેરા પરિધિ પળે ઢે, ઇક યોજન મૂલ થકી ડંચા જડ્યે તેવારે પોહોલ પળે યોજનનો પાંચમો જાગ ઘટે, એમ પાંચ યોજને ઇક યોજન ઘટે, ઇગોપૂઢને સંસ્થાને સંસ્થિતઢે, સર્વવૈદ્ય મયં નીલીઢે, તે ચૂલીકા ઇક પદ્મવરવેદિકા અને ઇક વનલંકે કરી ચોફેર વીંટેલી ઢે, તેના ઉપરે મધ્યજાગે ઇક સિદ્ધજગવાનું આયતન ઇટલે ઘર ઢે, અર્થાત્ દેહરું ઢે, તે ઇક કોશ લાંવ પળે, અરુકોશ પહોલ પળે અને ૧૪૪૦ ઘનુષ ડંચ પળે ઢે. તે પંમક વનને વિષે પૂર્વાદિ ચારવિસાથે ચાર સિદ્ધાયતન તથા ચાર વિદિસિની શોલ

પુષ્કરણીનો તથા ચાર પ્રાસાદાવતંસકનો વર્ણન પૂર્વલા વનની પરે યાવત્ સૌધર્મ દશાને ડના પ્રાસાદ પર્યંત ઇહાં પળ જાણવો ઇહાંની શોલ પુષ્કરણીનાં નામ કહેઢે. દશાન કૂળે પુંડા, પુંડૂપ્રજા, સુરક્તા અને રક્તવતિ, તથા અગ્નિકૂળે દ્વીરરસા, ઇન્દુરસા, અમૃતરસા અને વારુણી. તથા નૈઋત્યકૂળે શંખોતરા, શંખા, શંખાવત્તરા અને બલાદ્ધિકા તથા વાયુ કૂળે પુષ્પોત્તરા, પુષ્પવતી, સુપુષ્પા અને પુષ્પ માલિની એ શોલ વાવ્યનાં નામ કહ્યા.

હવે પંચકવનનેવિષે શ્રીતીર્થકરને જન્માગ્નિષેક કરવાની શિલા કેટલી ઢે, તે કહે ઢે. તિહાં પૂર્વદિસિને ઢેઢેઢે પાંડુશિલા ઢે, તે ઉત્તર દક્ષણ લાંબી પાંચસે યોજન અને પૂર્વ પશ્ચિમ અઢીસે યોજન પોહોલ પળે ઢે, ચાર યોજન જામ પળેઢે સર્વ અર્જુન સુવર્ણમય ઢે, અર્ધચંડ્રાકારે ઢે, સિલાની વક્તા ચૂલિકા સાહામીઢે, વેદિકા અને વનલં કે કરી ચોફેર વીંટીઢે, તેના ચારેદિસે ચાર સોપાન પગથાલીયાઢે, યાવત્ તોરણ પર્યંત તથા દેવતા વેસે ઢે ઇત્યાદિ વર્ણન જાણવો. તેના મધ્ય જાગે એક ઉત્તરદિસિ અને બી જો દક્ષણદિસિ એ બે સિંહાસનઢે, તે શિલ્લાના લંબાઈ પોહોલોઈ તથા ડંચાઈને આઠ હજારમે જાગે ઢે, ઇટલે પાંચશે ધનુષ લાંબ પળે અઢીશો ધનુષ પોહોલપળે અને ચાર ધનુષ ડંચપળેઢે, તિહાં ઉત્તરદિસિના સિંહાસન ઉપર તે દિસિતરફના કઢાદિક આઠ વિજયના તીર્થકરનો જન્માગ્નિષેક થાય તથા જે દક્ષણ દિસિનું સિંહાસન ઢે, તે ડ પરે તે દિસિના વઢાદિક આઠ વિજયના તીર્થકરનો જન્માગ્નિષેક થાય.

તથા દક્ષણદિસિને ઢેઢેઢે પાંચકંબલ નામે શિલાઢે, તે પળ અર્જુન સુવર્ણમયઢે, તે શિલા પાંડુશિલા પ્રમાણે લાંબી પોહોલી ઢે, તેના ઉપર એકજ સિંહાસન ઢે, તિહાં દક્ષિણદિશિ તરફનાં જરતક્ષેત્રમાં ઉત્પન્ન થયલા તીર્થકરનો જન્માગ્નિષેક થાય ઢે, કે મકે જરતક્ષેત્રમાં એક સમયે એકજ તીર્થકર ઉપજે ઢે, માટે એકજ સિંહાસન ઢે.

તથા પશ્ચિમદિસિને ઢેઢેઢે રક્તશિલા નામે શિલા ઢે, તે અર્જુન સુવર્ણ મયઢે, એની લંબાઈ પોહોલાઈ પૂર્વલી પરે જાણવી. તેના ઉપર બે સિંહાસન ઢે, તિહાં પશ્ચિમ મહાવિદેહમાં ઉત્પન્ન થયેલા તીર્થકરોનો જન્માગ્નિષેક થાય ઢે, તે આવી રીતે કે દક્ષણદિસિના સિંહાસન ઉપર, પદ્માદિક આઠ વિજયના તીર્થકરોનો જન્માગ્નિષેક થાય અને ઉત્તરદિસિના સિંહાસને, વપ્રાદિક આઠ વિજયના તીર્થકરોનો જન્માગ્નિષેક થાય.

તથા ચૂલિકાને ઉત્તરદિસે પંચકવનના ઉત્તરદિસિને ઢેઢેઢે રક્તકંબલ નામે શિલા ઢે, તેપળ અર્જુન સુવર્ણમય ઢે, તેનો વર્ણન પૂર્વલી પરે જાણવો તેના મધ્યજાગે એક સિંહાસન ઢે, તિહાં તે દિસિમાં આવેલા ઇરવત ક્ષેત્રના તીર્થકરનો જન્માગ્નિષેક થાયઢે, કારણ કે ઇરવતમાં પળ એક સમયે એકજ તીર્થકરનો જન્મ થાયઢે, તેથી એકજ સિંહાસન

ઉત્તર તરફની શિલા ઉપર છે, અને મહાવિદેહના પૂર્વ પશ્ચિમે પ્રત્યેકે એક સમયે એકે કી બાજુએ બે બે તીર્થંકરનો જન્મ થાય છે, સરવાલે ચાર તીર્થંકર એક સમયે જન્મે છે, માટે પૂર્વ પશ્ચિમની શિલા ઉપર જન્માન્નિષેક કરવાના બે બે સિંહાસન છે, સરવાલે મેરુની ચાર શિલા ઉપર ૪ સિંહાસન છે, હવે મેરુને વિષે સર્વ સિદ્ધાંતનાદિકની સંખ્યા કહે છે.

૧ જદ્રશાલવને.	૨ નંદનવને.	૩ સોમનસવને.	૪ પાંડુકવને.
૪ સિદ્ધાંત ૪.	૪ સિદ્ધાંત ૪	૪ સિદ્ધાંત ૪.	૪ સિદ્ધાંત ૪.
૪ પ્રાસાદાવતંસક ૪	૪ પ્રાસાદાવતંસક ૪	૪ પ્રાસાદાવતંસક. ૪	૪ પ્રાસાદાવતંસક.
૧૬ પુષ્કરણીવાવ્ય ૧૬	૧૬ પુષ્કરણીવાવ્ય ૧૬	૧૬ પુષ્કરણીવાવ્ય ૧૬	૧૬ પુષ્કરણી. ૧૬
૭ દિસિહસ્તિકૂટ ૭	૮ કૂટ.	૧ ચૂલિકાએ સિદ્ધાંત ૪	૪ અન્નિષેકશિલા.

મેરુ પર્વતનાં શોલ નામ હેતુ સહીત કહે છે ૧ મંદરનામે દેવતા અધિપતિ છે માટે મંદર પર્વત ૨ મેરુ ૩ મનને રમે તે માટે મનોરમ ૪ જલું છે દર્શન જેતું તે માટે સુદર્શન ૫ પોતેજ રંજાદિકે કરી પ્રકાશ છે માટે સ્વયં પ્રજ ૬ સર્વ પર્વત થકી ઊંચો તથા શ્રીતીર્થકરના જન્માન્નિષેક થાય છે, માટે ગિરિરાજ ૭ અનેક પ્રકારના રત્નનો સમૂહ અને વિષે છે માટે રત્નોચ્ચ ૮ પાંડુશિલાદિક શિલાનો સમૂહ છે, માટે શિલોચ્ચ ૯ મેરુ થકી ચારે દિસે લોક સરખો સમજાગે છે માટે લોકનું મધ્ય ૧૦ લોકના મધ્યપણા માટે લોકના જિ ૧૧ અત્યંત નિર્મલ પણા માટે આઠો ૧૨ સૂર્ય ચંદ્રાદિક આવર્ત પ્રદક્ષણા કરે છે, માટે સૂર્યાવર્ત ૧૩ સૂર્યાદિક ગ્રહ, નક્ષત્ર અને તારા એની પૂંઠે ફરે છે માટે સૂર્યાવર્ત ૧૪ સર્વ પર્વ તથાકી ઉત્તમ માટે ઉત્તમ ૧૫ મેરુના મધ્યવર્તિ અષ્ટપ્રદેશિક રુચક થકી દિસિ વિદિસિ નીકલી છે, માટે દિશાદિ ૧૬ સર્વ ગિરિમાંહે ઊંચ પાળે કરી મુકુટ સરખો માટે અવતંસ. ૧૭ આંધ્રાં મંદર નામે દેવતા એક પટ્ટોપમાયુએ વશે છે, તેથી એનું મંદર એવું શાશ્વતું નામ છે.

હવે મહાવિદેહ માંહે વત્રીશ વિજય છે, તે વખાણે છે.

મેરુ પર્વતના જદ્રશાલ વન થકી પૂર્વદિસિ અને પશ્ચિમદિસિને વિષે પ્રથમ બે વિજય પઠી બે વક્ષસ્કારા પર્વત વલી બે વિજય તેવાર પઠી બે અંતરનદી વલી બે વિજય એમ અનુક્રમે એકેકિ દિસાએ શોલ વિજય તથા આઠ વક્ષસ્કારા પર્વત અને ૪ અંતરનદી થાય તેવારે બે પાસાના વત્રીશ વિજય તથા શોલ વક્ષસ્કાર પર્વત અને બાર અંતરનદી થાય.

હવે વત્રીસ વિજયનું પોહોલપણનું પ્રમાણ કહે છે.

તિહાં વાવીસસે વાર યોજન તથા એક યોજનના આઠ જાગ કરિએ તેહવા સાત જાગ ઉપર ઇટલું એકેકા વિજયનું પોહોલપણું જાણવું. તથા વક્ષસ્કાર પર્વત શોલ છે, તે એકેકો પાંચસે યોજન પોહોલો છે. તથા વાર અંતરનદી છે, તે એકેકી એકસોને પચીસ યોજન પોહો

ઢીઢે. હવે ં વિજયાદિનું પોહોલપણું જાણવાનો ઉપાય લખેઢે. ચઢપત્ર સહસ્ર યોજન ઝૂમિ, મેરુ અને ઝઢ્રશાલવને રુંધીઢે. તથા ચાર સહસ્ર યોજન ઝૂમી, વઢ્ઢસ્કારા પર્વતોં રુંધીઢે, તથા સાતસેને પચાસ યોજન ઝૂમિના અંતરનદીં રુંધ્યાઢે, તથા પાંચ સહસ્ર આઠસે ઘુમાલીસ યોજન ઝૂમી, ઢે વનમુખે રુંધીઢે ં સર્વ યોજન ંકઠા કરિં તેવારે ઘોસઠ સહસ્ર અને પાંચસે ઘોરાણુ યોજન થાય. તેને ંક લઢ્ઢ યોજન પ્રમાણ જે ઝંઘૂ ઢીપ ઢે, તે માંઢેથી કાઢ્ઢામીં. તેવારે પાંત્રીશ સહસ્ર ચારસે ને ઢ યોજન ઝગરે. તેને સોલ વિજય ઢે, માંઢે સોલ ઝાગે ઢેઢેઘીં તેવારે ઢાઢીસસે અને ઢાર યોજન લાઝે અને ઢપર ચઢઢ યોજન ઝગરે તેના પ્રત્યેક યોજનના આઠ ઝાગ કરિં તેવારે ંકસોને ઢાર ઝાગ થાય. તે સોલ ઝાગે ઢેંચતાં આઠીઆ સાત ઝાગ લાઝે ંટલે ંકેક વિજ યનું પરિમાણ ઢાઢીસસે ને ઢાર યોજન ઢપર આઠીઆ સાત ઝાગ ંટલું જાણવું.

હવે ં વિજયાદિકનું લાંઢપણું કઢેઢે.

સોલ હજાર પાંચસેને ઢાણુ યોજન ઢપર ઢે કલા ંટલું ં સર્વ વિજય તથા વઢ્ઢસ્કાર તથા અંતર નદી ં સર્વનું પ્રત્યેક લાંઢપણું જાણવું. ઢઢી શીતોઢા તથા શીતાને અંતે પૂર્વ તથા પશ્ચિમ ઢિશે જે ચાર વનમુખ ઢે, તેહનું પણ ંટલુંજ લાંઢપણું જાણવું.

હવે વઢ્ઢસ્કાર પર્વતનું ઝંચપણું કઢે ઢે.

વઢ્ઢસ્કાર પર્વત ગજઢંત ગિરિની પેરે ઝંચાઢે, જેમ ગજઢંતગિરિ કુલગિરિને સમીપે ચારસે યોજન ઝંચાઢે, ઢેઢેઢે મેરુપર્વતની પાશે પાંચસે યોજન ઝંચાઢે, તેમ ં વઢ્ઢસ્કાર પણ કુલગિરિને સમીપે ચારસે યોજન ઝંચાઢે, અને ઢેઢેઢે શીતોઢા તથા શીતાને સમીપે પાંચસે યોજન ઝંચાઢે. હવે સોલ વઢ્ઢસ્કાર પર્વતનાં તથા ઢાર અંતરનઢિનાં અને ઢત્રીશ વિજયનાં નામ કઢેઢે. ં સર્વ માઢ્યઢંત નામે જે ગજઢંતગિરિઢે, તે થકી પ્રઢઢિણાઢત્તે ઢે.

તિહાં પ્રથમ સોલ વઢ્ઢસ્કારનાં નામ કઢેઢે.

ંક ચિત્રકૂટ, ઢીઝું ઢર્મ્મકૂટ, ત્રીઝું નલિનીકૂટ, ઘોથું ંકશેલકૂટ, પાંચમું ત્રિકૂટ, ઠઠું ઢૈશ્રમણકૂટ, સાતમું અંજન, આઠમું માતંજન, નઢમું અંકાપાતી, ઢશમું પઢ્ઢાપાતી, અગીઆરમું આશીઢિષ, ઢારમું સુલાઢહ, તેરમું ઘંઢ્ર, ઘૌઢમું સૂર. પંઢરમું નાગ અને સોલમું ઢેઢ, ં સોલ વઢ્ઢસ્કાર ગિરિનાં નામ જાણઢાં. ં ંકેકા ઢઢ્ઢસ્કાર ઢપર ચાર ચાર કૂટઢે તેમાં ંક તો સિઢ્ઢાયતનકૂટ ઢીઝું તે પર્વતને નામેકૂટ, ત્રીઝું પાઢલા વિજયને નામેકૂટ, અને ઘોથું આગલા વિજયને નામેકૂટ ં ચારકૂટ સર્વ ઢઢ્ઢસ્કારાને ઢિષેઢે, તિહાં સિઢ્ઢાયતનકૂટ ઢપર શ્રીસિઢ્ઢનું ઢેઢેરું હોય અને શેષકૂટને ઢિષે તેને નામે ઢેઢતાઝના પ્રાસા ઢાઢતંસક ઢે. ં સર્વ પર્વતના અધિપતિ ઢેઢો પણ ંજ નામે જાણઢા અને સર્વ પર્વત પઢ્ઢઢરઢેઢિકા તથા વનઘંઢે કરી ઢીંટેલા ઢે, ઢાઢત્ ઢેઢતા ઢેસેઢે, ઢત્યાઢિ સર્વ કઢેઢું.

અઢીઢીપના નકશાની ઢકીગત.

હવે વાર અંતર નદીનાં નામ કહેઢે.

ગ્રાહાવતી, ડ્રહાવતી, પંકાવતી, તમજલા, મત્તજલા, ડન્મત્તા, લીરોદા, શીતશ્રોતા, અંતર્વાહિની, ડર્મિમાલિની, ગંઢીરમાલિની, ફેનમાલિની, એ નામે વાર અંતર નદી જાણવી. તે ઢુરે તથા ઢેઢેઢે સર્વ નદિઢં દશયોજન પ્રમાણ ડંડા એવા જે નીલવંતને નીચે ઢ કુંડ ઢે, તથા નિષધને નીચે પણ ઢ કુંડ ઢે, તે થકી નીકલી એવી એ વાર અંતર નદી તે કુંડને નામેજ જાણવી. જેમ ગ્રાહાવત કુંડ થકી ગ્રાહાવતી નદી નીકલી ઈરીતે સર્વ નદીને નામે કુંડનાં નામ પણ જાણવા, અહિંઆં નદીની દેવીનું ઢીપ પ્રમુખ જે વિશેષ પ્રકારની વક્તવ્યતા ઢે, તે સર્વ રોહિતાંશા નદીને પરિમાણે જાણવી. એ સર્વ અંતરનદીઢં પદ્મવર વેદિકા અને વનલ્લંકે કરી વીંઢેલી ઢે.

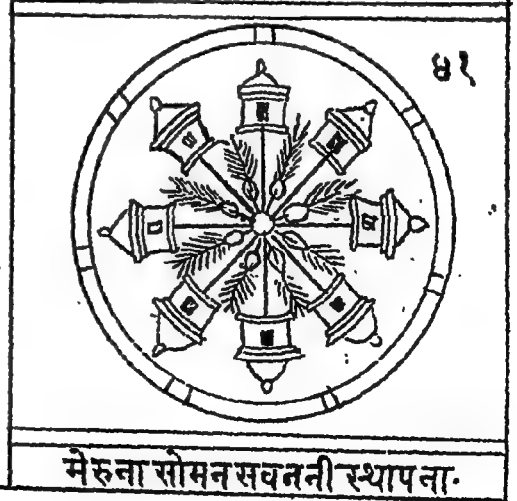
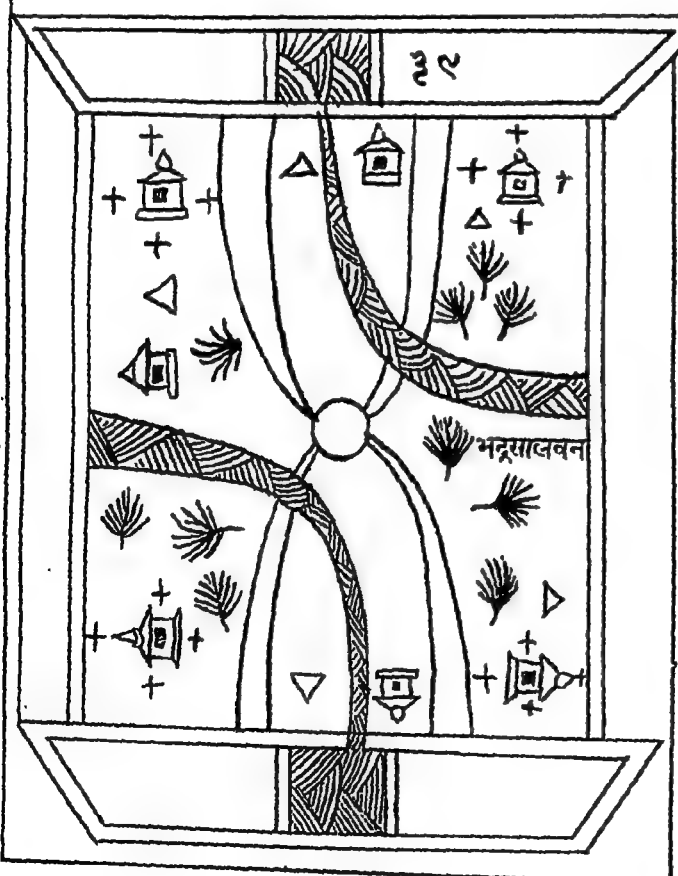
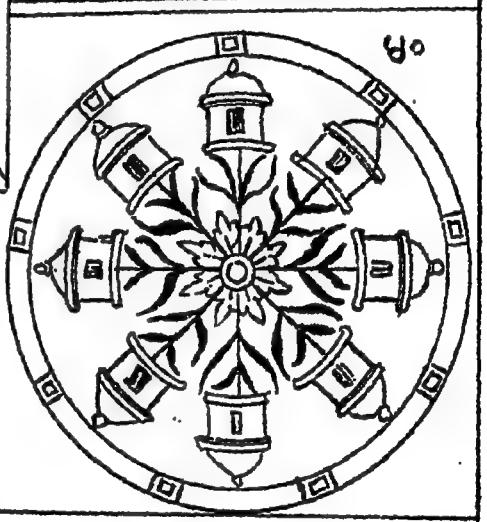
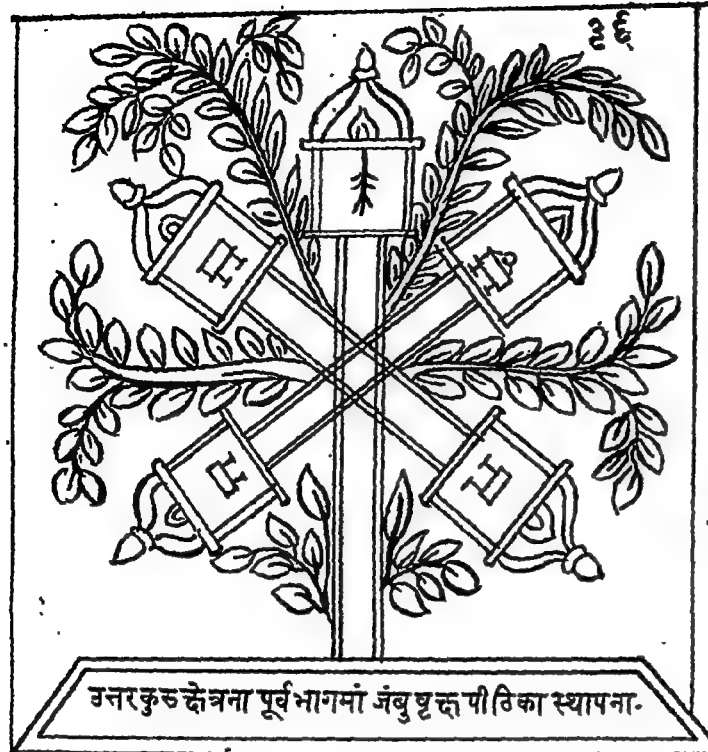
હવે વત્રીશ વિજયનાં નામ કહેઢે.

એક કઢ, વીજો સુકઢ, ત્રીજો મહાકઢ, ચોથો કઢાવતી, પાંચમો આવર્ત, ઢઢો મંગલાવર્ત, સાતમો પુષ્કલાવર્ત, આઠમો પુષ્કલાવતી, નવમો વત્સ, દશમો સુવત્સ, અગીઆરમો મહાવત્સ, વારમો વત્સાવતી, તેરમો રમ્ય, ચઢદમો, રમ્યક, પંદરમો રમણિક, સોલ્લમો મંગલાવતી, સત્તરમો પદ્મ, અઢારમો સુપદ્મ, ડંગણીશમો મહાપદ્મ, વીશમો પદ્માવતી, એકવીશમો શંખ, વાવીશમો કુમુદ, ત્રેવીશમો નલિન, ચોવીશમો નલિનાવતી, પચ્ચીશમો વપ્ર, ઢઢીશમો સુવપ્ર, સત્તાવીશમો મહાવપ્ર, અઠાવીશમો વપ્રાવતી, ડંગણત્રીશમો વલ્લુ, ત્રીશમો સુવલ્લુ, એકત્રીશમો ગંધિલ અને વત્રીશમો ગંધિલાવતી.

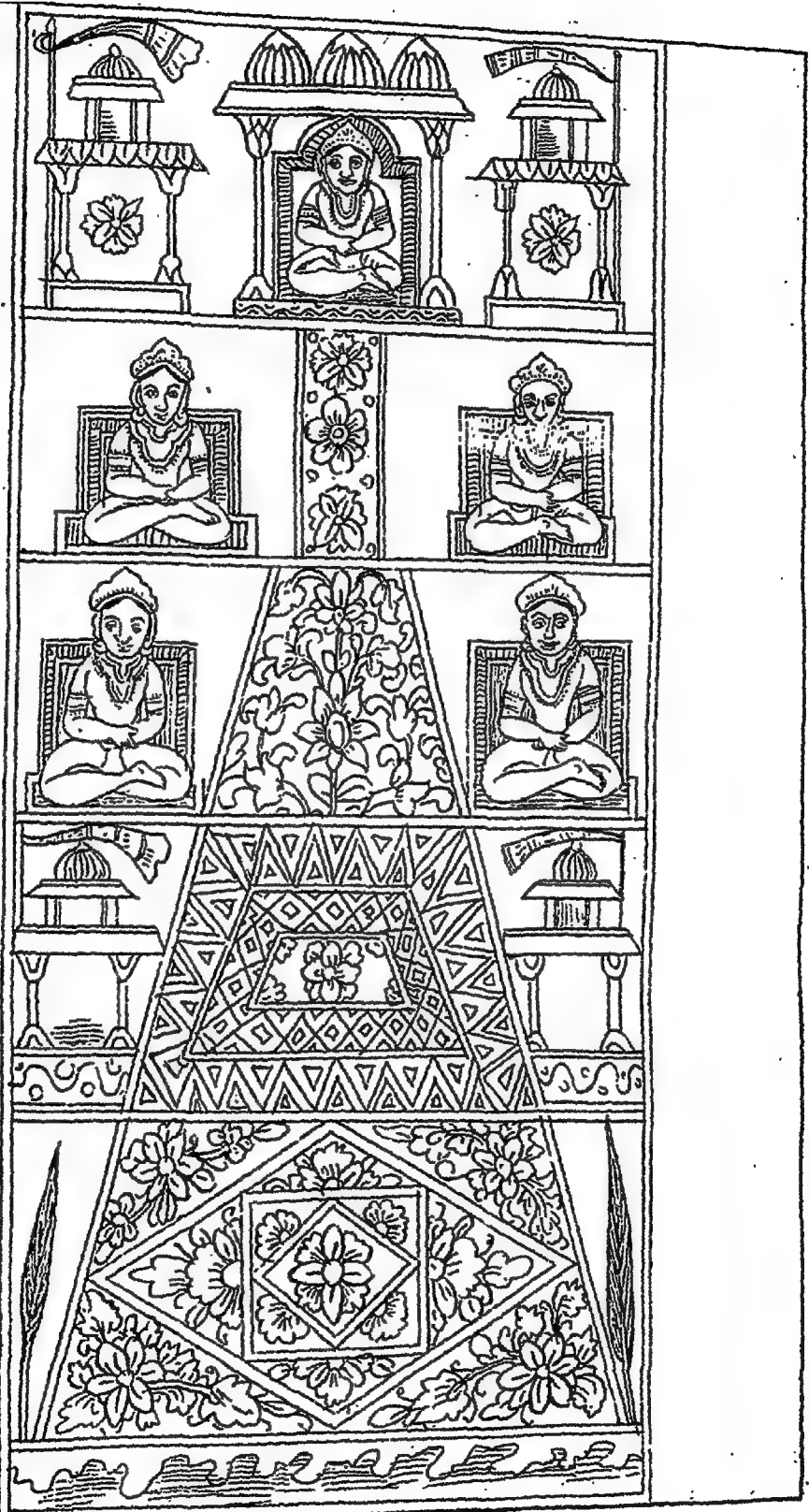
એ કઢાદિક વત્રીશ વિજય જેઢે તેમાં પૂર્વ અને પશ્ચિમ દિશિ ગત જે લાંવા વૈતાલ્ય પર્વતઢે, તેણે ઢરત તથા ઈરવતની પેરે વિજયના અર્ઢ્ઢ કીધાં ઢે, ઈટલે ઈકેકી વિજયના લે લે લંડ કીધાં ઢે, વલ્લી ઈકેકા વિજયને વિષે લે લે નદી ઢે, તેણે કરી ઢ લંક કીધાં ઢે, તથા એ પ્રત્યેક વિજયમાં નદીની દિશિયે દક્ષણાર્ઢ્ઢ વિજયને વિષે દક્ષણ ઢરતની અયોધ્યા નગરી સરલ્લી વત્રીશ વિજયને વિષે વત્રીશ નગરીઢં ઢે.

એ વત્રીશ નગરીઢંનાં નામ અનુક્રમે કહેઢે.

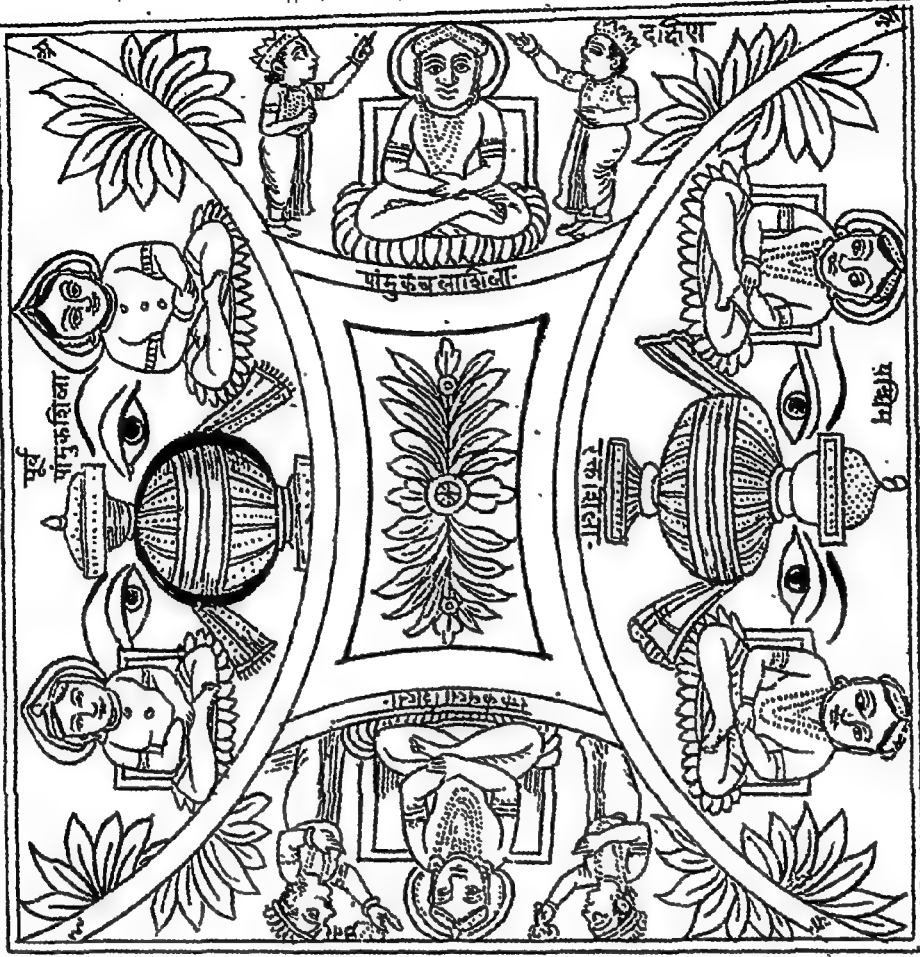
દેમા, દેમપુરા, અરિષ્ઠા, અરિષ્ઠપુરા, લઢ્ઢી, મંજૂષા, રૂષઢપુરી, પુંરુરિગિણી, સુસીમા, કુંડલા, અપરાવતી, પ્રઢંકરા, અંકાવતી, પદ્માવતી, શુઢા, રત્નસંચયા, અશ્વપુરા, સિંહપુરા, મહાપુરા, વિજયપુરા, અપરાજિતા, અપરા, અશોકા, વીતશોકા, વિજયા, વૈજયંતી, જયંતી, અપરાજિતા, ચક્રપુરા, લઢ્ઢપુરા, અવધ્યા અને વત્રીસમી અયોધ્યા નગરી જાણવી. એ વત્રીસ નગરી તે નદિની દિશિએ જે વિજયનું અર્ઢ્ઢે તેમાંઢે જાણવી. એ પ્રત્યેક રાજધાનીમાં તે તે વિજયને નામે ચક્રવર્તિ થાય જેમ કઢવિજયની દેમા નામે રાજધાનીમાં કઢ ચક્રવર્તિ થાય તેમ સર્વ વિજયોને વિષે જાણી લેઢું તથા કઢવિજયમાં

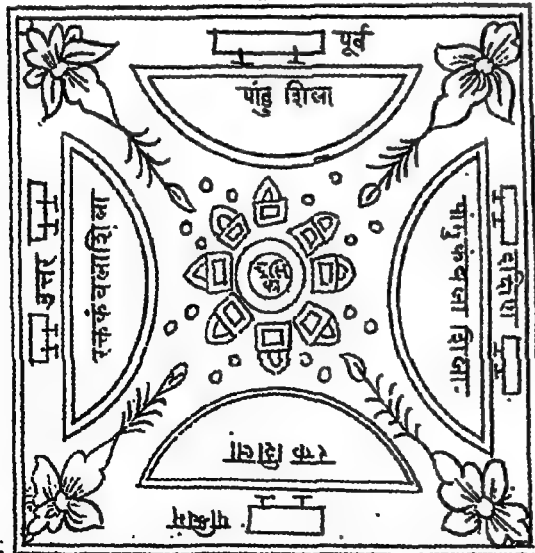
मेरुपर्वत स्थापना.

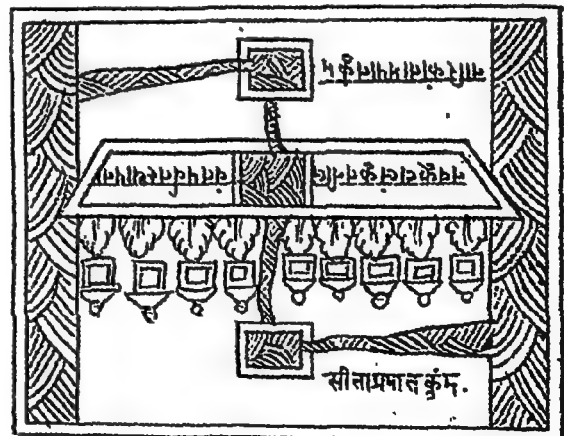
पांमुकवनने विषे श्री तीर्थकरने जन्माभिषेक करवानी
शिला तथा सिंहासननी स्थापना. ४४

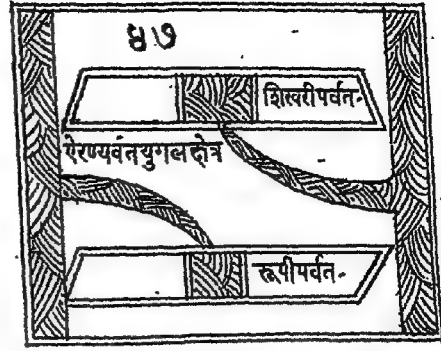
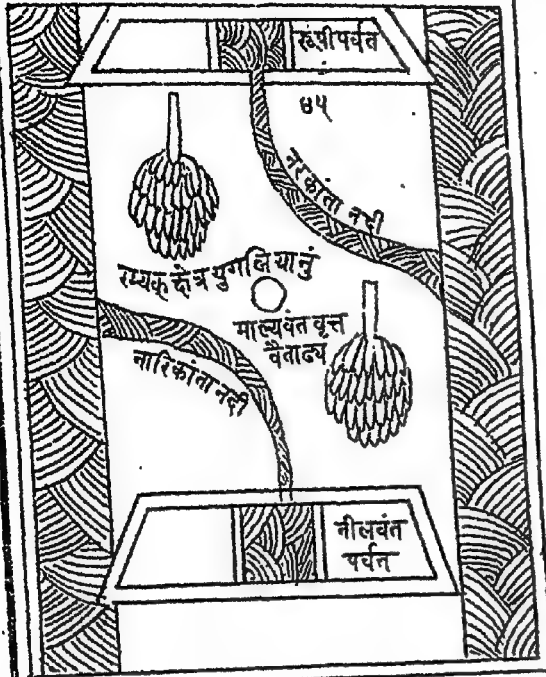
४३

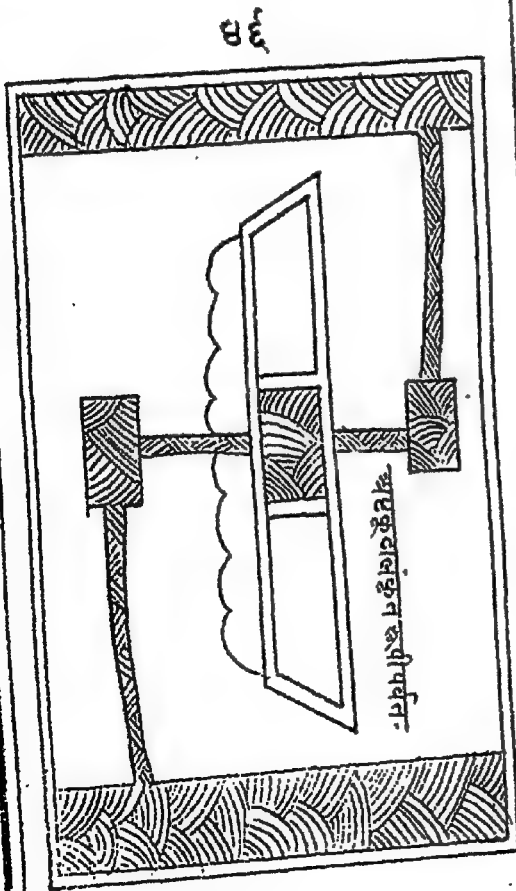
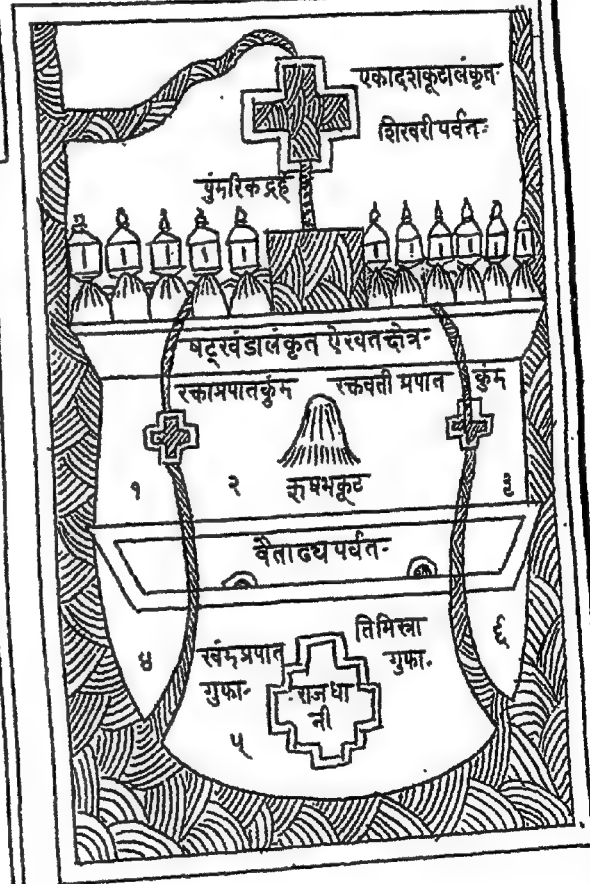
८८

मेरु पर्वत नुपर पांमुकवन स्थापना.

४८

કહ નામે દેવતા ઇક પહ્યોપમાયુ વાલો વશે ઢે, તેમ સર્વ વિજયને વિષે તે તે વિજયને નામે દેવતા પૂણ કહેવા.

હવે વિજયની નદી કહેઢે. નિષધ તથા નીલવંતને સમીપે જે કુંડઢે, તે થકી ની કંલી ઇવી ગંગા અને સિંધુ, નામે જે નદી ઢે, તે કહાદિક આઠ વિજય તથા પદ્માદિક આઠ વિજય મલી શોલ વિજયને વિષે ઇ બે બે નદી જાણવી. અને શેષ બીજા જે વહાદિક આઠ વિજય તથા વપ્રાદિક આઠ વિજય ઇ શોલ વિજયને વિષે રક્તા અને રક્તવતી નામા બે બે નદી ઢે, તે સર્વ નદીઢં વૈતાલ્ય પ્રત્યે ઝેદીને શીતોદા તથા શીતામાંહે પ્રવેશ કરે ઢે. ઇ કહાદિક વિજયથી દક્ષણાવર્ત ગણીયે.

હવે મહાવિદેહ ક્ષેત્રનેવિષે પૂર્વ તથા પશ્ચિમદિશિય શીતોદા તથા શીતાનદી જગતીને ઝેદીને જ્યાં સમુદ્રમાંહે મલે ઢે. ત્યાં જગતી માંહેની દિશિ શીતોદા તથા શીતા નદીને બન્ને બાજુ ચાર વન મુખઢે તેનું જગતીની વિવદ્ધાવિના પહોલપણું ડંગણત્રીસસેને બાવીસ યોજનનું શીતોદા તથા શીતા નદીને સમીપે જાણવું. પઢી સંકોચતા સંકોચતા નિષધ તથા નીલવંતને પાશે વનમુખનું વિસ્તાર ઇકકલા જાણવી. હવે કુલગિરિ થકી નદી દિશિ જાતાં વાંઢિત સ્થાનકને વિષે વનમુખનું વિસ્તાર જાણવાનો વિધિ કહેઢે. નિષધ તથા નીલવંતને સમીપે વનમુખનો વિસ્તાર ઇક કલાઢે તો નદીને સમીપે નિષધ તથા નીલવંત થકી સોલ હજાર પાંચસેને બાણુ યોજન ડપર બે કલા જડૂય તેવારે વનમુખનો વિસ્તાર કેટલું થાય તે જાણવા માટે ઇ પૂર્વોક્ત સોલ હજાર પાંચસે ને બાણુ યોજનની કલા કરીય તે કલા ત્રણ લાખ પંદર હજાર બસે ને પચાશ થાય, તેને નદીને સમીપે વનમુખનું વિસ્તાર ડંગણત્રીસસેને બાવીશ યોજનઢે, તેની સાથે ગુણીય તેવારે બાણુકોડી અગીઆર લાખ સાઠ હજાર ને પાંચસે થાય, તેને તે ક્ષેત્રના વિસ્તાર ત્રણ લાખ પંદર હજાર બસે ને પચાશ સાથે જાગ આપીય તેવારે ડંગણત્રીસસે ને બાવીશ યોજન વનમુખનું વિસ્તાર થાય. ઇ પ્રકારે જ્યાં વાંઢિય ત્યાં વનમુખનું વિસ્તાર લાજે. ઇ પ્રત્યેક વનમુખ પદ્મવરવે દિકા અને વનખંડે કરી વીંટેલા ઢે, યાવત્ દેવતા બેસે ઢે. ઇત્યાદિ સર્વ કહેવું.

હવે ઇ વિજયાદિકનો વિસ્તાર ઇકઠો કરતાં લાખ યોજન પૂર્ણ થાય તે કહેઢે.

પાંત્રીસ હજાર ચારસે ને ઠ યોજન ઇટલો સર્વ વિજયનો વિષ્કંજ જાણવો, અને બે વન મુખનો વિષ્કંજ અઢાવનસે ને ચુમાલીશ યોજન ઢે, સાતસેને પચાસ યોજન અંતરનદીનું પહોલપણુંઢે, અને ચોપન હજાર યોજન મેરુ તથા ઝડ્રશાલ વન ઢે, તે કેમ કે ઝડ્રશાલ વનજે ઢે, તે મેરુથકી પૂર્વદિશિ અને પશ્ચિમદિશિ બાવીશ બાવીશ હજાર યોજનઢે. તે માટે બે વાજુના ચુમાલીશ હજાર યોજન થયા અને મેરુનો મધ્ય વિસ્તાર દશ હજાર યો

અઢીઢીપના નકશાની ઢકીગત.

જન ઢે. ં ંકઠા કરતાં ઢોપન્ન હજાર યોજન પૂરણ થાય તથા વઢ્ઢસ્કાર પર્વતનું વિસ્તાર ઢાર હજાર યોજનઢે, ં સર્વ ંકઠો કરિં તેવારે લાલ યોજન પૂર્ણ થાય ઢે. હવે અધો લોકમાંઢે ગામ વલ્લાણેઢે.

મેરુના સમઢૂતલની અપેઢાં માત્રાં માત્રાં ઢૂમી નીઢી થતી જાયઢે. તે મેરુપર્વત થકી પશ્ચિમદિશિયે ઢેતાલીશ હજાર યોજન ઢૂમિને વિષે ગયા પઢી ત્યાં ંક હજાર યોજન ઢૂમી સમઢૂતલથી ડંમીઢે, ત્યાં અધોગામી માણસ વસેઢે. સમઢૂતલથી નવસે યોજન ઢેઠા અને નવસે યોજન ડંઢા તિહાં સુધી તિઢોં લોક કઢીયે તથા નવસેથી ડંઢું તે ડંઢું લોક કઢીયે અને નવસેથી નીઢું તે અધોલોક કઢીયે. ં મહાવિઢેહનો વિઢારકલ્લો.

જંઢૂઢીપના મહાવિઢેહ સંબંધિ પૂર્વ પશ્ચિમનાં લઢ્ઢ યોજન મેલક યંત્ર.

પૂર્વદિસિ.

પશ્ચિમદિસિ.

અંક	સ્થાનકનાં નામ.	યોજનસંખ્યા	અંક	સ્થાનકનાં નામ.	યોજનસંખ્યા
૧	સીતામુલવનજગતીસઢીત.	૨ૂૂ૨૨	૧ૂ	ઢઢશાલવન પશ્ચિમદિસિયે.	૨૨ૂૂૂૂ
૨	આઠમી નવમી, વિજય.	૨૨૨૨ ^૭	૨ૂ	ઢત્રીશમી, સત્તરમી વિજય.	૨૨૨૨ ^૭
૩	વસ્કારો પર્વત.	૫ૂૂ	૨૩	વસ્કારો પર્વત.	૫ૂૂ
૫	સાતમી, ઢશમી વિજય.	૨૨૨૨ ^૭	૨૫	ંકત્રીશમી અઢારમી વિજય.	૨૨૨૨ ^૭
૫	અંતર નઢી.	૨૨૫	૨૩	અંતર નઢી.	૨૨૫
૬	ઢઢી અગીઆરમી વિજય.	૨૨૨૨ ^૭	૨૫	ત્રીશમી, ડંગણીશમી વિજય.	૨૨૨૨ ^૭
૭	વસ્કારો પર્વત.	૫ૂૂ	૨૫	વસ્કારો પર્વત.	૫ૂૂ
૭	પાંઢમી, ઢારમી વિજય.	૨૨૨૨ ^૭	૨૬	ડંગણત્રીશમી, ઢીશમી વિજ.	૨૨૨૨ ^૭
ૂ	અંતર નઢી.	૨૨૫	૨૭	અંતર નઢી.	૨૨૫
૧ૂ	ઢોથી, તેરમી વિજય.	૨૨૨૨ ^૭	૨૭	અઢાઢીશમી, ંકઢીશમી વિ.	૨૨૨૨ ^૭
૧૧	વસ્કારો પર્વત.	૫ૂૂ	૨ૂ	વસ્કારો પર્વત.	૫ૂૂ
૧૨	ત્રીજી ઢૌઢમી વિજય.	૨૨૨૨ ^૭	૩ૂ	સત્તાઢીશમી, ઢાઢીશમી વિ.	૨૨૨૨ ^૭
૧૩	અંતર નઢી.	૨૨૫	૩૧	અંતર નઢી.	૨૨૫
૧૫	ઢીજી, પંઢરમી વિજય.	૨૨૨૨ ^૭	૩૨	ઢઢીશમી, ત્રેઢીશમી વિજય.	૨૨૨૨ ^૭
૧૫	વસ્કારો પર્વત.	૫ૂૂ	૩૩	વસ્કારો પર્વત.	૫ૂૂ
૧૬	પઢેઢી, શોઢમી વિજય.	૨૨૨૨ ^૭	૩૫	પઢીશમી, ઢોઢીશમી વિજય.	૨૨૨૨ ^૭
૧૭	ઢઢશાલવન પૂર્વદિસિયે.	૨૨ૂૂૂ	૩૫	સીતોઢા મુલવનજગતીસ	૨ૂૂ૨૨
૧૭	મેરુપર્વતનું વિષ્કંઢ.	૧ૂૂૂૂ	૩૬	સરલાઢે.	૧ૂૂૂૂૂ

હવે તીર્થકર તથા ચક્રવર્તિ પ્રમુખ ક્યાં ડપજે તે કહેઢે.

આ જંબૂઢીપને વિષે જઘન્ય તો ચાર તીર્થકર સમકાલે હોય વઢી ડત્ક ષ્ઠતો બત્રીશ વિજયના બત્રીશ અને ઝરત તથા ઁરવતના બે મઢીને ચોત્રીશ સમકાલે હોય. તથા વાસુઢેવ, ચક્રવર્તિ અને બલઢેવ ઁ ત્રણ પુરુષ જઘન્યતો સમકાલે પ્રત્યેકે ચાર ચાર હોય અને ડત્ક ષ્ઠા ત્રીશ હોય. જેવારે ચક્રવર્તિ હોય, તેવારે વાસુઢેવ ન હોય, અને જેવારે વાસુઢેવ હોય, તેવારે ચક્રવર્તિ નહોય તેમાઢે ત્રીશ સમકાલે હોય, પણ ચોત્રીશ નહોય, બત્રીશ વિજય તથા ઝરત અને ઁરવત મઢી ચોત્રીશ ક્ષેત્ર ડપજવાના જાણવા.

હવે નીલવંત પર્વતનો વિચાર કહેઢે:—

મહાવિઢેહને ડત્તરઢિસે અને રમ્યક્ર્કેત્ર યુગલ્લીયાનું તેની ઢક્ષણ ઢિસે નીલવંત ના મા વર્ષઢર પર્વત ઢે, તે જેમ નિષઢ પર્વતની વક્તવ્યતા કહી તેમજ ઢંબાઢ પોહોલાઢ આઢિક ઁમાં પણ કહેવી અને ઢહાં કેશરી નામે ઢ્રહઢે, તેની ઢક્ષણઢિસિ થકી સીતા મહાનઢી નીકલી થકી ડત્તરકુરુ માંઢે આવતી બે યમક પર્વત તથા પાંચ ઢ્રહ પ્રત્યે બે પ્રકારે બેઢેંચતી થકી ઁની વચ્ચે થઢને ચોરાસી હજાર નઢીયે પૂરાતી પૂરાતી ઝઢશાલવન પ્રત્યે આવતી મેરુપર્વત પાસે બે યોજન આણ પોહોતી થકી પૂર્વઢિસિ સાહામી વઢી તે માલ્યવંત નામે ગજઢંત પર્વતને નીચે જેઢીને મેરુપર્વતની પૂર્વઢિસે પૂર્વમહાવિઢેહ ક્ષેત્રને બે ઝાગે બેઢેંચતી થકી ઁકેકા ચક્રવર્તિના વિજયથકી અઢાબીશ અઢાબીશ હજાર નઢીયે પૂરાતી પૂરાતી ૫૩૨૦૦૦ નઢીયે સહીત થકી વિજય નામા જંબૂઢીપનાં ઢારને નીચે જગતી જેઢીને પૂર્વઢિસે લવણ સમુઢ્રમાં ઝલેઢે, શેષ અઢિકાર સીતોઢા પરે જાણવું.

ઢહાં નારીકાંતા નઢી, કેશરી ઢ્રહની ડત્તરઢિસિ થકી નીકલી તેનું અઢિકાર હરિ કાંતા નઢીની પેરે જાણવું પણ ઁટલું વિશેષ જે ગંઢાપાતી વૃત્તવૈતાલ્ય પર્વતને ઁક યોજન આણ પોહોતી થકી પશ્ચિમ સાહામી વઢી થકી સમુઢ્રમાં ઝલે ઢે, શેષ તેમજ જાણવું.

નીલવંત પર્વતના નવ કૂટનાં નામ કહેઢે:—૧ સિઝ્ઝાયતન કૂટ ૨ નીલવંત કૂટ ૩ પૂર્વવિઢેહ કૂટ ૪ સીતા કૂટ ૫ કીર્તિઢેવી કૂટ ૬ નારીકાંતા કૂટ ૭ અપરવિઢેહ કૂટ ૮ રમ્યક્ર્કૂટ ઁ ડપઢર્શન કૂટ ઁ સર્વકૂટ પાંચશે યોજનના જાણવા તથા ઁ પર્વતનો નીલોવર્ણ, નીલીકાંતિ, સર્વવૈઢ્યરત્નમય નીલો ઢે, અને નીલવંત નામે ઢેવતા ઢહાં ઁ ક પઢ્યોપમાયુયે વસે ઢે, માઢે ઁનું નીલવંત ઁવું શાશ્વતું નામ ઢે.

હવે રમ્યક્ર્ક નામે યુગલ્લીયાનું ક્ષેત્ર કહેઢે:—નીલવંતને ડત્તરઢિસે અને રૂપી પર્વતને ઢક્ષણ ઢિસે રમ્યક્ર્કેત્ર ઢે તેનું વર્ણન જેમ પૂર્વે હરિવર્ષ યુગલ ક્ષેત્રનું કહ્યુંઢે તેની પ રે જાણવું. તથા નરકાંતા નઢીને પશ્ચિમઢિસે અને નારિકાંતા નઢીને પૂર્વઢિસે ઁ ક્ષેત્રમાં ગંઢાપાતી નામા વૃત્તવૈતાલ્ય પર્વતઢે, તેમાં ઘણા કમલ ગંઢાપાતીના વર્ણ સરિલા રક્ત

વળે છે તે ઉપર પદ્મનામે દેવતા પદ્મોપમાયુ વાલો વસેઢે તેમજ ં રમ્યકુ ક્ષેત્ર પણ ઘ ણો રમ્ય મનોહર ઢે, તથા રમ્યકુ નામે દેવતા વશેઢે, તેથી ંનું રમ્યકુ નામ શાશ્વતું ઢે.

હવે રુક્મિ (રૂપી) પર્વત કહેઢે:—રમ્યકુક્ષેત્રને ઉત્તરદિસે અને હિરણ્યવંત ક્ષેત્રને દ ક્ષણ દિસે રુક્મી પર્વતઢે તે મહાહિમવંતની વક્તવ્યતાયે જાણવો. ડ્હાં મહાપુંડરિક નામે ડ્રહઢે તેમાંથી નરકાંતા નામા નદી દક્ષણદિસેથી પૂર્વોક્ત રોહિતાની પેરે પૂર્વદિસે જાય ઢે તથા રૂપકુલા નદી ઉત્તર દિસેથી નીકલી તે હરિકાંતાની પેરે પશ્ચિમ દિસે જાયઢે.

ં રૂપી પર્વત ઉપર આઠ કૂટઢે તેનાં નામ કહેઢે:—૧ સિદ્ધાચનકૂટ ૨ રુક્મીકૂટ ૩ રમ્યકુકૂટ ૪ નરકાંતા કૂટ ૫ બુદ્ધિદેવીકૂટ ૬ રૂપકુલાકૂટ ૭ હૈરણ્યવંતકૂટ ૮ મણિકાં ચનકૂટ ં સર્વ કૂટ પાંચશે પાંચશે યોજનનાં ઢે ં પર્વત રૂપામય ઢે રૂપાની પેરે કાંતી ઢે અને રુક્મિનામા દેવતા પદ્મોપમની સ્થિતિયે વશેઢે માટે ંનું રુક્મિ ંનું શાશ્વતું નામઢે

ં રુક્મી પર્વતને ઉત્તરદિસે અને શિખરી પર્વતને દક્ષણદિસે હૈરણ્યવંત નામે યુગલ ક્ષેત્ર ઢે તેનો અધિકાર હેમવંત ક્ષેત્રની પેરે જાણવો. ડ્હાં સુવર્ણકુલા મહા નદીને પશ્ચિમ દિસે અને રૂપકુલા મહાનદીને પૂર્વદિસે હૈરણ્યવંત ક્ષેત્રને મધ્ય જાગે, માલ્યવંત નામે વૃત્તવૈતાલ્ય પર્વત ઢે તેનો વર્ણન શબ્દાપાતી વૃત્તવૈતાલ્યની પેરે જાણવો ંના કમલ તે મા લ્યવંત સરલા પ્રજાયે માલ્યવંત સરલે વળેઢે તથા પ્રજાસ નામે દેવતા પદ્મોપમની સ્થિ તિયે ડ્હાં રહેઢે તેથી તથા હૈરણ્યવંત ક્ષેત્ર તે રુક્મી અને શિખરી પર્વત તેણે કરી ઢે પાસે સહીત ઢે, તથા નિત્યે હિરણ્ય ંટલે સુવર્ણરૂપ પ્રકાશેઢે તથા આશનાદિકે કરી નિત્યે હિરણ્ય દીંઢે, અને ડ્હાં હૈરણ્યવંત નામે દેવતા વશેઢે તેથી ંનું નામ હૈરણ્યવંતઢે.

હૈરણ્યવંત ક્ષેત્રને ઉત્તરદિસે અને ંરવતક્ષેત્રને દક્ષણદિસે શિખરી નામે વર્ષધર પર્વત ઢે, તેનો લંવાડ આદિક સર્વ અધિકાર ચૂલ હેમવંત પર્વતની પેરે જાણવો ડ્હાં પુંડરિક નામે ડ્રહ ઢે તેમાંથી સુવર્ણકુલા મહાનદી દક્ષણદિસે નીકલી તે રોહીતાંસાની પેરે પૂર્વ દિસિ સમુદ્રમાં જાયઢે અને જેમ ગંગા અને સિંધુ ં ઢે નદી જરત ક્ષેત્રમાં જાયઢે તેમ ડ્હાં રક્તા અને રક્તવતી ં ઢે નદી ંરવતક્ષેત્ર માંહે જાય ઢે તેમાં પૂર્વદિસિયે રક્તા નદી અને પશ્ચિમ દિસિયે રક્તાવતી નદી જાણવી શેષઅધિકાર સર્વ ચૂલ હેમવંતની પેરેજાણવો.

શિખરીપર્વતને વિષે ડ્યારકૂટ ઢે તેનાં નામ કહેઢે:—૧ સિદ્ધાચતન કૂટ, વીજો શિ ખરી કૂટ, ત્રીજો હૈરણ્યવંત કૂટ, ચોથો સુવર્ણકુલા કૂટ, પાંચમો સૂરાદેવી કૂટ, ષઠો રક્તાવર્તન કૂટ, સાતમો લક્ષ્મી કૂટ, આઠમો રક્તાવત્યાવર્તન કૂટ, નવમો ડ્લાદેવી કૂટ, દશમો ંરવત કૂટ, અગીઆરમો તિગિઢ્ઠિ કૂટ ં સર્વ કૂટ પાંચશે યોજનનાં જાણવા તથા ં શિખરી પર્વતને વિષે ઘણા કૂટ શિખરીવૃદ્ધને સંસ્થાને સંસ્થિત ઢે, સર્વ રત્નમ ં ઢે, અને ડ્હાં શિખરી નામે દેવતા વશેઢે તેથી ંનું શિખરી ંનું શાશ્વતું નામ ઢે.

હવે ઁરવતઢેત્રની વક્તવ્યતા કહે ઢે.

ઉત્તરદિશિના લવણસમુદ્રની દક્ષિણ દિશે ઁરવત નામે ઢેત્ર ઢે, ઁને વિષે ઢુંઘા વૃદ્ધ તથા કાંઢા ઝરતઢેત્રની પેરે ઘણા ઢે, તથા ઁની વીજી પણ સર્વ વક્તવ્યતા ઝરતઢેત્રની પેરે જાણવી. પરંતુ ઁટલું વિશેષ જે ઢ્હાં ઁરવત નામે ચક્રવર્તી જાણવો ઁ ને ઝરતઢેત્રને વિષે ઝરત નામે ચક્રવર્તી કહેવો, તથા ઢ્હાં ઁરવત નામે દેવતા વસે ઢે, તેથી ઁનું ઁરવત ઁવું શાશ્વતું નામ ઢે.

હવે ઁ ઝરત ઁને ઁરવત ઢેત્રને વિષે કાલચક્રનું સ્વરૂપ કહે ઢે.

ઝરત તથા ઁરવત ઢેત્રમાંઢે ઢ આરે કરી અવસર્પિણી ઁને ઢ આરે કરી ઉત્સર્પિણી રૂપ વાર આરાનું કાલચક્ર ઢે. તે સદા કાલ ઁનાદિ ઁનંત પણે ઁનુક્રમે ત્રમણ કરે ઢે.

હવે ઁ વાર આરાનાં નામ કહેઢે. પ્રથમ સુખમ સુખમા, વીજો સુખમા, ત્રીજો સુખમ ઢુખમા, ચોથો ઢુખમ સુખમા, પાંચમો ઢુખમા, ઢઠો ઢુખમ ઢુખમા ઁ ઢ આરા ઢે, તે અવસર્પિણી કાલનેવિષે ઁનુક્રમે પ્રથમ સુખમ સુખમાથી ગણીયે ઁને ઉત્સર્પિણી કાલે અવલા ગણીયે ઁટલે ઢુખમ ઢુખમાથી ધુર માંઢી ગણીઁ. ઁમ વાર આરા ચઢતા પ ઢતા જાણવા, ઁ ચક્રની પેઢે ફિરતા આવે માટે ઁને કાલચક્ર કહીઁ. ઁમાં અવસર્પિણી તે ઘટતો ઘટતો કાલ જાણવો ઁને ઉત્સર્પિણી તે ચઢતો ચઢતો કાલ જાણવો.

હવે ઁ આરાના કાલનું પ્રમાણ કહે ઢે. પઢેલો આરો ચાર કોનાકોની સાગરનો, વી જો આરો ત્રણ કોનાકોની સાગરનો, ત્રીજો આરો વે કોઢાકોઢી સાગરનો, ઁ ત્રણ આરાને વિષે ઁનુક્રમે કરી મનુષ્યોનાં આયુષ્ય કહે ઢે:—પ્રથમ આરે ત્રણ પલ્લોપમનું, તથા વીજે આરે વે પલ્લોપમનું, ત્રીજે આરે ઁક પલ્લોપમનું, ઁ રીતે મનુષ્યનું આયુષ્ય જા ઁવું. હવે શરીરનું માન કહે ઢે. પ્રથમ આરાને વિષે ત્રણ કોશ ડંચા મનુષ્યનાં શરીર હોય, ઁને વીજે આરે વે કોશ, ત્રીજે આરે ઁક કોશ, ઁ શરીરનું ડંચપણું જાણવું.

હવે ઁ ત્રણ આરાને વિષે મનુષ્યોને જે આહારની ઢ્ઘા થાય ઢે, તે કહેઢે:—પઢેલા આરાને વિષે ચોથે દિવસે તુઁર પ્રમાણે આહારની વાંઘા થાય, ઁને વીજે આરે ત્રીજે દિવસે વોર પ્રમાણે આહારની વાંઘા થાય. તથા ત્રીજે આરે ઁકાંતરે આમલા પ્રમાણે આહારની વાંઘા થાય. હવે શરીરને વિષે પાંસઢીની સંખ્યા કહેઢે. પ્રથમ આરામાંઢે વશેને ઢપ્પન્ન પિઠકરંરુ ઁટલે પાંસઢી હોય, ઁને વીજે આરે તે પૂર્વોક્ત પાંસઢીનું ઁર્ઢુ ઁટલે ઁકશોને ઁઘાવીશ પાંસઢી હોય, તથા ત્રીજે આરે વઢી તેનું ઁર્ઢુ ઁટલે ચોશઠ પાંસઢી હોય.

હવે ઁ ત્રણ આરાને વિષે અપલ્પ પાલના કહેઢે. પ્રથમ આરાને વિષે યુગલને પ્રસવ્યા પઢી ડંગણપચાસ દિવસ સુધી અપલ્પ ઁટલે ઢોરુ યુગલ તેહની પ્રતિપાલના કરે, તથા

વીજે આરે ચોશઠ દિવસ અપત્તપાલના હોય, અને ત્રીજે આરે ડંગણાણી દિવસસુધી અપત્તપાલના જાણવી. તેવાર પઢી તે યુગલનાં માતપિતા મરણ પામે. એ ત્રણ આરાને વિષે નિશ્ચયે સમસ્ત પંચેંડી જીવ તે સર્વ યુગલિયા જાણવા. તે યુગલિક કહેવા છે ? તોકે જલા મનવાલા ઇટલે અદ્વ કષાય વાલા, તથા રૂપવંત તથા સમચરસંસંધાન વાલા હોય તેમાટે સુંદરાકાર છે, વલી તે યુગલિયા મનુષ્ય તથા તિર્યચ તે સર્વ પોતાના આયુષ્યથી ડંઢી આયુષ્ય પ્રમાણે અથવા પોતાના આયુષ્ય પ્રમાણેજ દેવતા માંહે જડે ડપજે.

હવે એ ત્રણ આરાને વિષે યુગલિયાને મતંગ પ્રમુખ દશ જાતિના કલ્પવૃક્ષ છે તે પાનક પ્રમુખ દશ પ્રકારના વાંઢિત પદાર્થ આપે, તે આવી રીતે:—પ્રથમ મતંગ નામે કલ્પવૃક્ષ તે વૃક્ષ ખારેક પ્રમુખના રસ સરખા મીઠા રસ આપે, વીજો ભંગનામે કલ્પવૃક્ષ તે થાલી તથા વાટલી તથા ચરુ અને કલશ પ્રમુખ જાજન આપે. ત્રીજો તુર્યાંગનામે કલ્પવૃક્ષ તે મહા વાજિત્ર સહિત વત્રીશ વરૂનાટક દેખાડે છે, ચોથો જ્યોતિરંગનામે જે કલ્પવૃક્ષ છે તે રાત્રિને વિષે પણ સૂર્યની પેરે પ્રકાશ કરે છે, તથા પાંચમો દીપાંગ નામે જે કલ્પવૃક્ષ છે તે ઘરને વિષે દીવાની પેરે અજુઆલું કરે છે, તથા ઢઠો ચિત્રાંગ નામે જે કલ્પવૃક્ષ છે તે પંચવર્ણ અને સુગંધિક ફૂલ, સહસ્રદલ કમલ, માલતી પ્રમુખ આપે, તથા સાતમો ચિત્રરસા નામે જે કલ્પવૃક્ષ છે તે આહાર ઇટલે મનોવાંઢિત મિષ્ટાન્ન પટ્કરસ જોજન આપે, તથા આઠમો મણિતાંગ નામે જે કલ્પવૃક્ષ છે, તે ચૂષણ, આજરણ, મુકુટ, મુઢ્રિકા, હાર, કુંડલ અને નેઢર પ્રમુખ આપે. તથા નવમો ગેહાકાર નામે જે કલ્પવૃક્ષ છે, તે સસજૂમિના, પંચ જૂમિના તથા ત્રિજૂમિના મનોહર આવાસ આપે, તથા દશમો અનિતાંગ નામે કલ્પવૃક્ષ છે તે જલાં વસ્ત્ર તથા દેવદુષ્ય ચીર, વરપટકૂલાદિ આસન વેસવા યોગ્ય તથા જડા સન શય્યા પ્રમુખ આપે. એ દશ જાતિના કલ્પવૃક્ષ તે એ પૂર્વોક્ત વાંઢિત પદાર્થ પૂરે છે.

હવે સર્વ આરાનેવિષે સામાન્ય પણે તિર્યચનાં પણ આયુષ્ય કહે છે.

મનુષ્યના આયુષ્ય સરખાં ગજ, હાથી, સિંહ અને અષ્ટાપદ પ્રમુખનાં આયુષ્ય હોય. મનુષ્યના આયુષ્યનો ચોથો જાગ ઘોડા અને વેસર પ્રમુખનું આયુષ્ય જાણવું. તથા ઢા લી, ગાડર અને શીયાલ પ્રમુખનું મનુષ્યના આયુષ્યને આઠમે જાગે આયુષ્ય જાણવું. તથાં ગાય, જૈંશ, ડંટ અને ગર્દજ પ્રમુખનું આયુષ્ય તે મનુષ્યના આયુષ્યને પાંચમે જાગે જાણવું. તથા કૂતરા પ્રમુખનાં આયુષ્ય તે મનુષ્યના આયુષ્યને દશમે જાગે છે. એ તિર્યચનાં આયુષ્ય પ્રમુખ પ્રાયે સર્વ આરાને વિષે એ પ્રકારે સરખાં હોય. હવે ત્રીજા આરાને અંતે નવ કુલગર, રાજનીતિ અને સર્વ સંસાર વ્યવહાર તથા જિન ધર્મ આદિ શબ્દથી વાદર અગ્નિકાય તથા જ્ઞાન વિજ્ઞાન પ્રમુખ સર્વની ઉત્પત્તિ થાય.

અવસર્પિણી ત્રીજા આરાનેવિષે નેવ્યાશી પલ્લવાના પાઠલા જેવારે શેષ રહે તેવારે પેહેલા તીર્થકર સિદ્ધિપદ પામે અને ચોથા આરાના નેવ્યાશી પલ્લવાના પાઠલા જેવારે શેષ રહે, તેવારે ચોવીશમા તીર્થકર સિદ્ધિપદ પામે, અને ઉત્સર્પિણી કાલના ત્રીજા આરાના નેવ્યાશી પલ્લવાના જેવારે જાય, તેવારે પેહેલા તીર્થકર ઉપજે, તથા ચોથા આરાના નેવ્યાશી પલ્લવાના જેવારે જાય, તેવારે બેઢ્ઢા ચોવીશમા તીર્થકર ઉપજે.

હવે ચોથા આરાનું સ્વરૂપ કહે છે.

વૈતાલીશ સહસ્ર વરસે ઝળો એક કોનાકોની સાગરોપમનો ચોથો આરો હોય, તેહને વિષે મનુષ્યનું આયુષ્ય પૂર્વકોઢિ વર્ષનું જાણવું. અને શરીરનું માન પાંચશે મનુષ્યનું જાણવું.

હવે પાંચમા આરાનું સ્વરૂપ કહે છે.

પાંચમા આરાનું પ્રમાણ એકવીશ સહસ્ર વરસનું છે, તે પાંચમા આરાનેવિષે સાત હા થ ડંચા મનુષ્ય હોય, એકશોને ત્રીશ વરસનું આયુષ્ય મનુષ્યનું હોય, તથા પાંચમા આરાને અંતે જિનધર્માદિ પદાર્થનો પણ અંત ઇટલે નાશ થાય. વ્યવહાર, આચાર, નીતિ, જાતિ, એ સર્વનો અંત આવશે. એ વાત સિદ્ધાંતમાં કહી છે. તથા કેટલા બોલ વિષેદ જશે? તે કહે છે ॥ગાથા॥ સુય સૂરિ સંઘ ધમ્મો, પુલ્લહે ઠિજ્ઞિહી અગણિ સાયં ॥ નિવ વિમલવાહણે સુહ, મમંતિ તરુમ્મ મણ્ણહે ॥૧॥ ડુપ્પસહો સમણાણં, ફગ્ગુસિરિ હોહ સાહુણીણં ચ ॥ સહો નાહલ નામા, સચ્ચસિરિ સાવિયાણં ચ ॥૨॥ પુલાલ સચ્ચાલ, વિષેડ હોહ ચરણધમ્મ સ્સ ॥ મણ્ણહે રાયણં. અવરણ્ણે જાહ તેયસ્સ ॥૩॥ ઇતિ ॥ તેવાર પઢી શું અશે? તે કહે છે. લવણાદિ સ્નાન તથા અગ્નિ અને કાલકૂટાદિવિષ, તેની વૃષ્ટિતેણે કરી પૃથ્વી જે છે તે હા હાકાર કરશે તથા પહી જાતિ પ્રમુખનાં જે બીજ છે, તે વૈતાલ્ય પ્રમુખ પર્વતને વિષે રહેશે તથા મનુષ્ય અને તિર્યચના બીજ છે, તે સર્વ બિલાદિ સ્થાનનેવિષે રહે છે.

હવે તે બિલ વચ્ચાણે છે.

વૈતાલ્યના બે પાસાનેવિષે જ્યાં ઘણાં માઢલાં છે, વલી ગાનાનાં ચક્રની ધારા સરસો પ્રવાહ છે જેહનો ઇહવી ગંગા અને સિંધુ તથા રક્તા અને રક્તવતી નામે જે નદી તેહના બે તટને વિષે નવ નવ બિલ તે ગુફા સરસાં જાણવા. ઇટલે દક્ષિણઝરત માંહે બે નદી ના ચાર તટ છે. અને ઉત્તર ઝરતમાંહે બે નદીના ચાર તટ છે, સર્વ મલી આઠ તટ છે, તે એકેક તટે નવ નવ બિલ ગણિયં, તેવારે બહોતેર બિલ થાય. એમ ઇરવતને વિષે પણ બહોતેર બિલ છે, તે સર્વ એકઠા કરીયં તો એકશોને ચુમ્માલીશ બિલ થાય.

હવે ઢઠા આરાને વિષે મનુષ્યાદિકનું જે સ્વરૂપ છે, તે કહે છે.

એકવીશ સહસ્ર વરસ પ્રમાણે પાંચમા આરા સરસો જે ઢઠો આરો છે, તેહનેવિષે બે હા થ ડંચા શરીર અને વીશ વરસ આયુષ્યવાલાં ઇહવા મનુષ્ય હોય, તે મનુષ્ય મત્સ્યનાં આ

હાર કરે તથા માંઢા રૂપવાલાં હોય વલી નિર્ઢય પરિણામ વાલાં હોય, લિલને વિષે રહેનારાં હોય, વલી નરક નિર્યંચરૂપ ઢુર્ગતિને વિષે ગમન કરનારાં હોય. વલી લ જ્ઞા રહિત હોય, તથા વલ્લ રહિત પશુની પેઢે નમ્ન ફરે. તથા કઠોરવચનના લોલ નાર હોય, તથા ં પિતા, ં પુત્ર, ં સ્ત્રી, તે ં બહેન, ંલ્યાઢિ વ્યવહાર તેને ન હોય ંટલે તિર્યંચની પેરે વિવેકરહિત હોય. તથા ઢ વરષની સ્ત્રી ગર્જ ઢારણ કરે, તે પળ અતિઢુઃસે પ્રસવ કરે. વલી તે સ્ત્રીયોને ઘણાં ઢોરુ હોય, ંવી સ્ત્રીઢં હોય.

ં પૂર્વોક્ત ઢ આરા તેળે કરી અવસર્પિણી કાલ હોય અને તેને વિપરીતપળે અવલ્લા ગળીં તેવારે ઢત્સર્પિણીકાલ થાય. ત્યાં અવસર્પિણી તે પ્રથમ આરાથી ઘટતો કાલ હોય અને ઢત્સર્પિણી તે પ્રથમ આરાથી ચઢતો કાલ હોય. ં અવસર્પિણી તથા ઢ ત્સર્પિણીનાં બાર આરાના કાલચક્રનેવિષે વીશ કોનાકોની સાગરોપમ થાય.

હવે શેષ ક્ષેત્રને વિષે આરાનું સરલાપણું કહે ઢે.

ઢેવકુરુ અને ઢત્તરકુરુ, ં બે ક્ષેત્રનેવિષે અને હરિવર્ષ તથા રમ્યકુ ં બે ક્ષેત્રનેવિષે તથા હેમવંત અને હિરણ્યવંત ં બે ક્ષેત્રનેવિષે તથા પૂર્વવિઢેહ અને પશ્ચિમવિઢેહ ક્ષેત્ર નેવિષે ં ચાર ક્ષેત્રના યુગલનેવિષે અનુક્રમે કરી સઢાકાલે અવસર્પિણી કાલના ચાર આરાનો પ્રથમ કાલ જાણવો. તે કેમ કે અવસર્પિણી કાલનો પેહેલો આરો સુલમ સુલમા ઢે. તેહના ઢુરનો જેહવો કાલ હોય તેહવો કાલ સઢેવ ઢેવકુરુ અને ઢત્તરકુરુ, ં બે કુરુ ક્ષેત્રનેવિષે હોય ંમ બીજા આરાનો જેહવો પ્રથમ કાલ હોય તેહવો સઢેવ હ રિવર્ષ તથા રમ્યકુ ં બે ક્ષેત્રનેવિષે હોય. વલી ત્રીજા આરાનો જેહવો પ્રથમ કાલ હોય, તેહવો સઢેવ હેમવંત તથા હિરણ્યવંત ં બે ક્ષેત્રને વિષે હોય તથા ચોથા આ રાનો જેવો પ્રથમ કાલ હોય, તેવો કાલ મહાવિઢેહક્ષેત્રને વિષે સઢા જાણવો.

હવે ચંઢ્રમા અને સૂર્યનાં ચાર ક્ષેત્ર કહે ઢે.

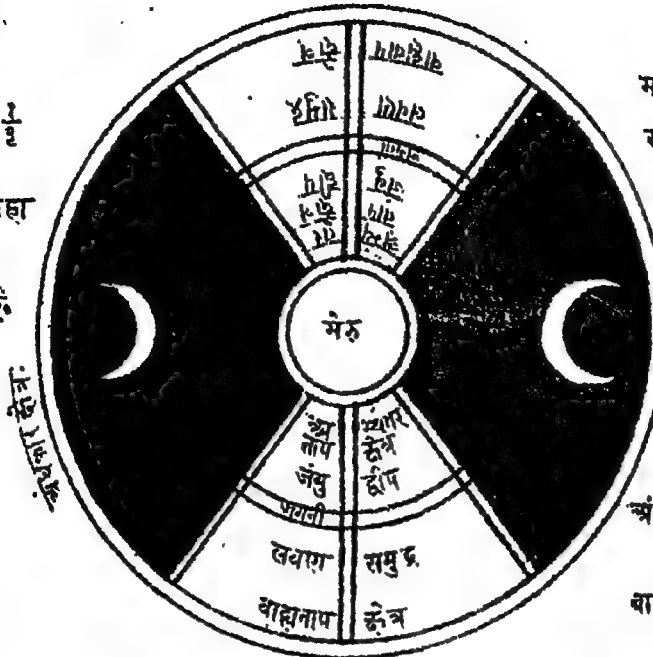
જંબૂઢ્રીપને વિષે બે ચંઢ્રમા અને બે સૂર્યઢે તેનું ઢક્ષિણ અને ઢત્તરઢિશિનું જેગમનાગમન તેનું ક્ષેત્ર પાંચશે ઢશ યોજન ઢપર ંક યોજનના ંકસઢીઆ અમ્તાલીશ જાગ જાણવા. હવે ચંઢ્રમા અને સૂર્યના મંરુલની સંખ્યા અને પ્રમાણ કહે ઢે. ચંઢ્રમાના પંઢર માંઢ લાં ઢે અને સૂર્યના ંકશોને ચોરાંશી માંરુલાં ઢે, તે ંકયોજનનાં ંકશઢ જાગ કરિં, તેવાં ઢપન્નજાગ પ્રમાણ ચંઢ્રનાં માંઢલાં ઢે, અને અમ્તાલીશજાગ પ્રમાણ સૂર્યનાં માંરુ લાં ઢે. ં ચંઢ્ર સૂર્યના વિમાને રોઢન કરેલી જૂમિ તેને મંરુલ કહીં, તે મંરુલની સંખ્યા થી મંરુલના આંતરા ંકેકે ઢઢા જાણવા, ંટલે ચંઢ્રમાના માંરુલા પંઢરના ચઢઢ આં તરા થાય. અને સૂર્યના માંઢલા ંકશોને ચોરાંશીના આંતરા ંકશોને ત્ર્યાંશી થાય.

नापक्षेत्रं लोचपक्षं
जंघुदीय ४५०००

लवणसमुद्रे ३३३३३।३

नाप क्षेत्र अभ्यंतर बाह्य
६३३४।६

बाह्य बाह्य ६३३४५।६

मकर संक्रांते प्रथम दिने
सर्व बाह्य मंडले सूर्य ताप
क्षेत्र स्थिति
तथा

अंधकार क्षेत्र स्थिति
स्थापना

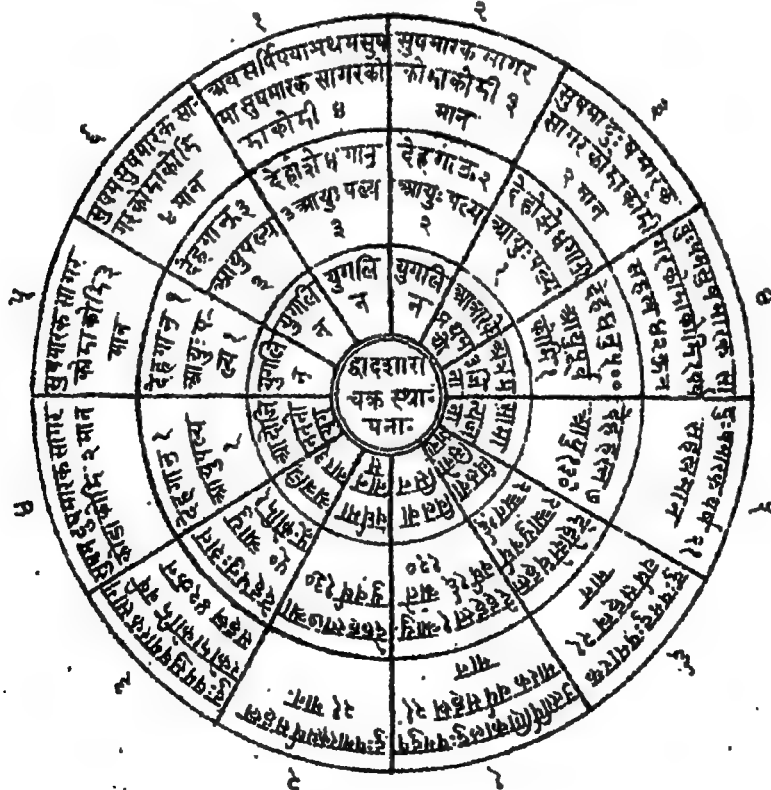
दिनमान मुहूर्त १३

रात्रिमान मुहूर्त १८

अंधकार क्षेत्र अभ्यंतर बाह्य
६४८६।६

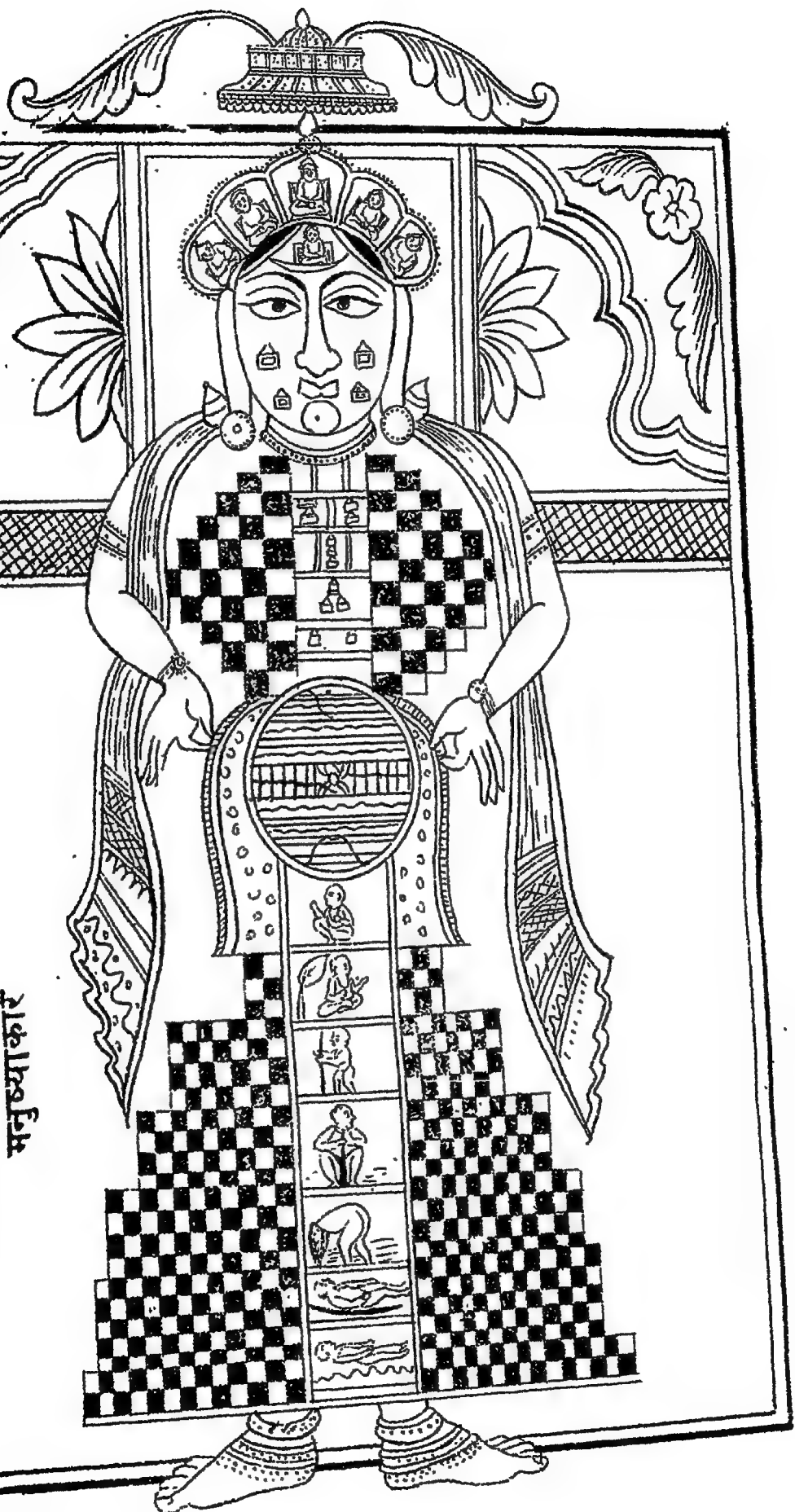
बाह्य बाह्य ६४८६८।६

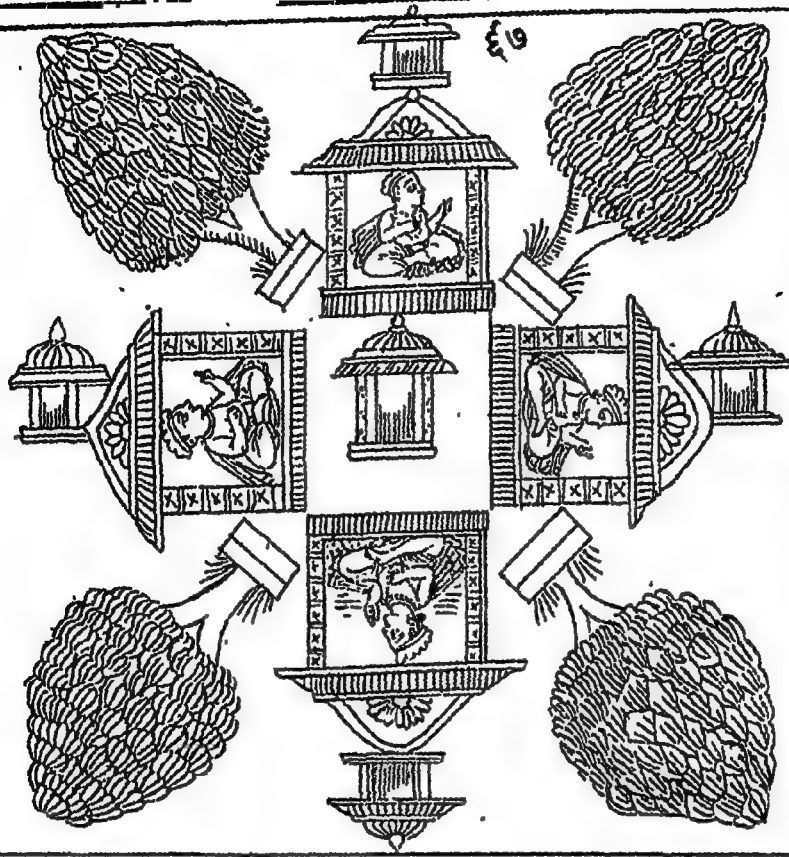
वारा आरानी स्थापना

चौदराजलोकनी स्थापना

मनुष्याकरे

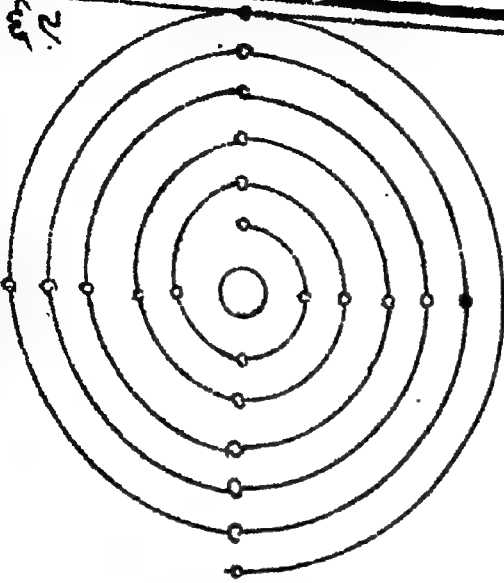
समुद्रवासी - चार देवतानी स्थापना-

मनुष्यक्षेत्रे सूचि श्रेणिस्थित
चंद्रसूर्यस्थापना.

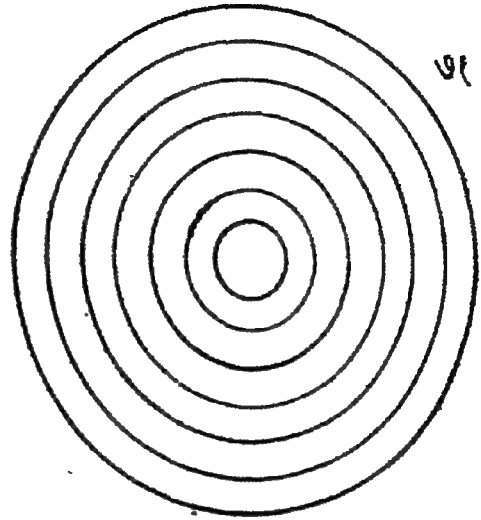
६८

चंद्रसूर्य मंडल स्थापना

७०

७१

अही दीपगत सूर्यचंद्र संख्या

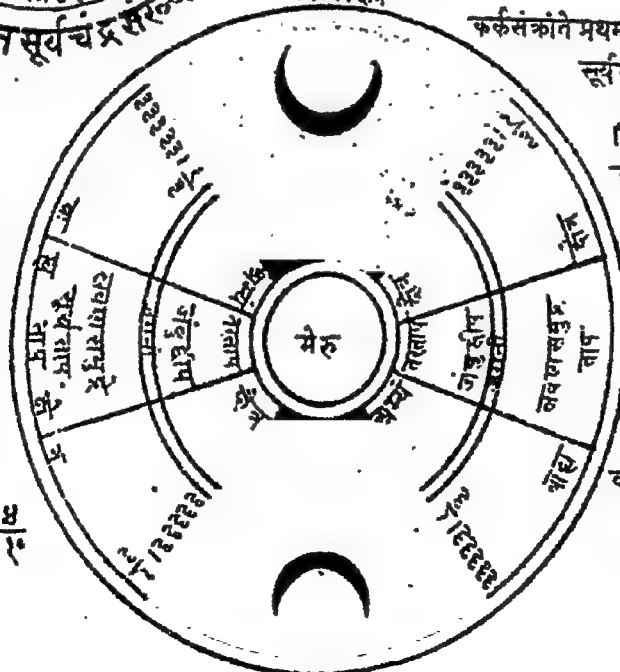
तापक्षेत्रं लां वपलुं
जं वु हीपे ५५०००

लवण समुद्रे ३३३३३।
आयां

तापक्षेत्र अर्धंतर वाहा
९५८६। ९

बाहरी वाहा ९५८६५। ९

अंधकार क्षेत्र

अंधकार क्षेत्र

कर्कसंकांते प्रथम दिने सर्वाभ्यंतर मंडले
सूर्य तापक्षेत्र स्थापना

दिनमान मुहूर्त १८
रात्रिमान मुहूर्त १२

अंधकारक्षेत्र अर्धंतर वाहा
९५८६। ९
वाहा वाहा ९५८६५। ९

હવે ચંદ્રમાના એક મંડલને બીજા મંડલની વચમાં અંતર કહે છે. પાંત્રીશ યોજન ઉપર એકસઠિઆ ત્રીશ જાગ, વલી એકસઠિઆ એક જાગના સાત જાગ કરિં તેવા ચાર જાગ અધિક, એટલું ચંદ્રમાના એક મંડલથી બીજા મંડલની વચમાં અંતરનું પ્રમાણ જાણું. તે જાણવાની પરેલ્લવીં થયે:-ચંદ્રમંડલ પંદર છે, તે એકેકાનું પરિમાણ જે એકસઠિ આ ઢપ્પન્ન જાગ છે તેને પંદરમંડલ સાથે ગુણીયે તેવારે આઠશે ચાલીશ જાગ થાય, તેને એકશઠ જાગે હરતાં તેર યોજન ઉપર એકસઠિઆ સુરતાલીશ જાગ થાય, તે મૂલગી જે ચારના ક્ષેત્રની રાશિ પાંચશે દશ યોજન ઉપર એકસઠિઆ અડતાલીશ જાગની છે, તે માંહેથી બાદ કરતાં બાકી ચારશે સત્તાણું યોજન ઉપર એક જાગ રહે, તેને ચૌદ આંતરે વેહેંચીયે તેવારે પાંત્રીશ યોજન આવે, ઉપર સાત યોજન વધે, તેના એકસઠિઆ ચારશેને સત્તાવીશ જાગ થાય, તેની સાથે પ્રથમનો ડગસ્યો એક જાગ ખેલીએ, તેવારે ચારશેને અઠાવીશ જાગ થાય, તેને ચઢદ જાગે વેહેચતાં ત્રીશ જાગ આવે, ઉપર આઠ વધે, તે એકેકાના સાત પ્રતિજાગ કઢવીં તેવારે સાત ને આઠે ગુણતાં ઢપ્પન્ન થાય, તેને ચઢદે જાગ દેતાં ચાર જાગ લાગે, ઈરીતે ચંદ્રમાના મંડલનો આંતરો પાંત્રીશ યોજન ઉપર એકસઠિઆ ત્રીશ જાગ, તથા એકસઠિઆ એક જાગના સાત જાગ કરીં તેવા ચાર જાગ, અધિક થાય

હવે સૂર્યમંડલનું અંતર કહે છે. સૂર્યમંડલ એકશેને ચોરાશી છે. તે એકેકનું પરિમાણ એકસઠિઆ અડતાલીશ જાગનું છે, અને ચાર ક્ષેત્રનું પરિમાણ પાંચશે દશ યોજન ઉપર એકસઠિઆ અડતાલીશ જાગ છે, તે માંથી એકશેને ચોરાશી મંડલના પરિમાણના એક સઠિઆ આઠ હજાર આઠશેને વત્રીશ જાગ થાય, તેના યોજન એકશે ચુમ્માલીશ ઉપર એકસઠિઆ અડતાલીશ જાગ આવે, તે ઉપલી ચાર ક્ષેત્રની રાશિમાંથી બાદ કરતાં બાકી ત્રણશે ને ઠાસેઠ યોજન રહે છે, તેને એકસોને ત્ર્યાસી અંતરે વેચતાં બે યોજન આવે તો એક સૂર્યમંડલ અને બીજા સૂર્યમંડલની વચમાં અંતર બે યોજનનો છે

ચંદ્રમા તથા સૂર્ય જંબૂદ્વીપમાંહે તથા લવણ સમુદ્રમાંહે કેટલા યોજન આવે? તે કહે છે:-જંબૂદ્વીપમાંહે એકશેને એંશી યોજન પ્રમાણ ક્ષેત્રને વિષે પાંચ મંડલ ચંદ્રમાનાં છે, અને પાંસઠ મંડલ સૂર્યનાં છે, તથા લવણ સમુદ્રમાંહે ત્રણસેંને ત્રીશ યોજન પ્રમાણ ક્ષેત્રને વિષે દશ મંડલ ચંદ્રમાનાં છે, અને એકશેને ડગણીશ મંડલ સૂર્યનાં છે, એટલે એક સોને એંશી યોજન ચંદ્રમા અને સૂર્ય જંબૂદ્વીપમાંહે આવે, અને લવણ સમુદ્રમાંહે ત્રણશેને ત્રીશ યોજન ચંદ્રમા અને સૂર્ય જાય.

હવે ચંદ્રમાનું મંડલ અને સૂર્યનું જે મંડલ છે તેનું પરસ્પર અંતર કહે છે. સર્વ મંડલ માંહેલા મધ્યના મંડલને વિષે રહેલું જે ચંદ્રમંડલ અને સૂર્યમંડલ તેનું પરસ્પર અંતર નવાણું હજાર ઠશેને ચાલીશ યોજનનું સૂર્યમંડલ અને ચંદ્રમંડલનું માંહોમાંહે અં

તર જાણવું. તદનંતર ચંદ્રમંડલોના પ્રતિમંડલને વિષે વહોંતેર યોજન અને એક યોજનના એકસઠ જાગ કરિયું, તેવા બાવન જાગ ઉપર એવી અંતર વૃદ્ધિ છે, અને સૂર્યમંડલોમાં પ્રતિમંડલને વિષે પાંચ યોજન અને એક યોજનના એકસઠ જાગ કરિયું, તેવા પાંચ જાગ ઉપર, એટલી અંતર વૃદ્ધિ છે. તેમજ બાહ્ય મંડલને વિષે રેહેલું જે ચંદ્ર મંડલ અને સૂર્યમંડલ, તેનું પરસ્પર વચમાં અંતર એક લક્ષ ઠસેને સાઠ યોજનનું છે.

હવે ચંદ્રમાના પ્રત્યેક મંડલને વિષે મુહુર્ત્ત ગતિ કહે છે.

ચંદ્રમા જેવારે નિષધ પર્વતને માથે સર્વાંજ્યંતર મંડલે ઊગે, તેવારે એક મુહુર્ત્તમાંહે પાંચ હજાર તહોંતેર યોજન, અને ઊપર એક યોજનના તેર હજાર સાતશોને પચીશ જાગ કરીયું તેવા સીત્યોતેરસોને ચુમ્માલીશ જાગ ઉપર એટલી મુહુર્ત્ત ગતિ કરે. ત્યાર પછી જેવારે વીજે ત્રીજે માંડલે જાય તેવારે પ્રતિમંડલે પોણા ચાર યોજનની વૃદ્ધિ કરીયું. એમ મંડલ મંદ્રલ પ્રત્યે મુહુર્ત્ત દીઠ પોણા ચાર યોજન વધારતાં જેવારે પંદર મંદ્રલ સુધી મુહુર્ત્ત ગતિયું ચંદ્રમા લવણ સમુદ્રમાંહે સર્વ વાહ્ય માંદ્રલે ઊગે, તેવારે વાવન યોજને અધિક કરિયું તો એકેક મુહુર્ત્તે પાંચ હજાર એકશોને પચીશ યોજન ઉપર એક યોજનના તેર હજાર સાતશોને પચીશ જાગ કરીયું, તેવા ઠહજાર નવશોને નેવું જાગ અધિક જાણવી, એટલી વાહેરને મંડલે ચંદ્રમા એક મુહુર્ત્તમાંહે ગતિ કરે.

જે ચંદ્રમાની માંહેલા માંડલાની મુહુર્ત્તગતિ, પાંચ હજારને તહોંતેર યોજન જાજેરી કહી તેજ સર્વાંજ્યંતર માંડલે સૂર્યની ગતિ છે, પરંતુ તેમાંહે એકશોને અઠોતેર યોજન સહિત કરીયું એટલી અધિક સૂર્યની માંહેલે મંડલે મુહુર્ત્ત ગતિ જાણવી. એટલે જેવારે પાંચ હજાર તહોંતેર માંહે એકશોને અઠોતેર જોલીયું. તેવારે પાંચ હજાર વશેને એકાવન યોજન, અને એક યોજનના સાઠ જાગ કરિયું, તેવા ઊગણત્રીશ જાગ જાજેરી સૂર્યની ગતિ જાણવી. અને ચંદ્રમાની વાહેરને મંડલે જે મુહુર્ત્ત ગતિ એકાવનશોને પચ્ચિશ યોજન કહી છે, તેમાંહે એકસોને એંશી યોજનની વૃદ્ધિ કરિયું, તેવારે ત્રેપનસેંને પાંચ યોજન અને સાઠી આ પંદર જાગ એટલી વાહેરને માંદ્રલે સૂર્યની મુહુર્ત્ત ગતિ જાણવી. કાંઈક ઊણા સાઠી આ અઢાર જાગ એટલા માંહેના મંદ્રલથી વાહેરને મંડલે આવતાં પ્રત્યેક મંડલે સૂર્યની મુહુર્ત્ત ગતિમાંહે વૃદ્ધિ જાણવી.

હવે સૂર્ય ઉદય પામે ત્યાંથી કેટલે યોજને અસ્ત થાય? તે કહે છે:—સૂર્ય જેવારે માંહેને મંડલે ઉદય પામે, તેવારે ચોરાણું હજાર પાંચશોને ઠવીસ યોજન ઉપર સાઠી આ બેતાલીશ જાગ એટલા યોજનને આંતરે વેગલો સૂર્ય આથમે, તેવારે દિવસ અઢાર મુહુર્ત્તનો હોય.

હવે માંહેથી વાહેર મંડલે આવતાં કેટલો દિવસ ઘટે, તે કહે છે:—માંહેના મંદ્રલ થી વાહેર આવતાં એકેકા મંડલ પ્રત્યે એક મુહુર્ત્તના એકસઠ જાગ કરિયું, એવા બે જાગ અ

ઢાર મુહૂર્તના દિવસમાંહેથી દિન પ્રત્યે ઘટે એમ ઘટામતાં ઢેહેલે એકશોને ચોરાશીમે મંરુલે જેવારે સૂર્ય આવે, તેવારે દિવસ, બાર મુહૂર્તનો હોય, અને રાત્રિ તો તે દિવસથી વિપરીત જાણવી. તે કેમ? કે જેવારે દિવસ બાર મુહૂર્તનો હોય તેવારે રાત્રિ અઢાર મુહૂર્તની કર્કસંક્રાંતિથી મકર સંક્રાંતિ સુધી જાણવી, અને જેવારે માંહેના મંડલથી સૂર્ય બાહર આવે, તેવારે દિવસમાંહે મુહૂર્તના એકસઠીઆ બે જાગ ઘટે, અને જેવારે મકર સંક્રાંતિથી ધુર માંનીને બાહરના મંડલથી માંહે આવે, તેવારે મુહૂર્તના એકસઠીઆ બે જાગ દિવસમાંહે વધે, અને રાત્રિને વિષે ઘટે, તે વિપરીત જાણવું.

હવે સૂર્ય બાહર માંરુલે આવે, તેવારે ઉદય અસ્તનું અંતર કહે ઢે:—સૂર્ય જેવારે બાહરને એકશોને ચોરાશીમે માંડલે આવે તેવારે ત્રેશઠ હજાર ઢશેને ત્રેશઠ યોજન બે ગલો અસ્ત થાય, કર્કસંક્રાંતિથી ધુર માંનીને મકર સંક્રાંતિ સુધી એકસોને અઢશઠ યોજન પ્રતિ મંરુલે ડંઢી ગતિ કરે. તથા એક ચંદ્રમાને પરિવારે અન્નિજિત પ્રમુખ અઠાવીશ નક્ષત્ર અને અંગારક પ્રમુખ અઠાશી ગ્રહ જાણવા.

હવે એક ચંદ્રમાની પઠવાડે તારાની સંખ્યા કહે ઢે:—ઠાશઠ હજાર નવસેને પંચોત્તેર કોમ્કોડી એટલા તારા એક ચંદ્રમાની પઠવાડે જાણવા. એ તારાના બાહુલ્યપણાથી ક્ષેત્ર થોડું ઢે, માટે કોઢક આચાર્ય કોમ્કોમ્નીને સંજ્ઞાંતર એટલે કોડીનું બીજું નામ કહે ઢે, અથવા ઉત્સેધાંગુલે જેવારે તારાનાં વિમાન લેખવીં, તેવારે કોડાકોમ્નીનો સંજવ હોય, પઢી નિશ્ચયની વાત જ્ઞાનવંત જાણે.

હવે ગ્રહાદિકની સંખ્યા જાણવાનું કરણ કહેઢે:—ગ્રહ, નક્ષત્ર અને તારા એત્રણની સંખ્યા, એક ચંમા આશ્રી જે કહી, તે જે દ્વીપ સમુદ્રનેવિષે જેટલા ચંદ્રમાની સંખ્યા હોય તેટલા ચંદ્રમાની સાથે ગુણાકાર કરિં, એમ કરતાં જે ગ્રહાદિક સંખ્યા આવે, તેટલો પરિવાર જાણવો. એ રીતે વાંઢિત દ્વીપ સમુદ્રને વિષે એ ગ્રહાદિકનું પ્રમાણ જાણીયે.

હવે લવણ સમુદ્ર પ્રમુખને વિષે ચંદ્ર સૂર્યની સંખ્યા કહે ઢે. લવણ સમુદ્રને વિષે ચાર ચંદ્રમા અને ચાર સૂર્ય જાણવા તથા ધાતકી ધંરુને વિષે બાર ચંદ્રમા અને બાર સૂર્ય જાણવા. તેવાર પઢી કાલોદ સમુદ્ર તથા પુષ્કરવર દ્વીપ પ્રમુખને વિષે પૂર્વે જે કહ્યા ઢે તેણે સહિત ત્રિગુણ જાણવા, તે કેમ કે ધાતકી ધંરુને વિષે બાર ચંદ્ર તથા બાર સૂર્ય કહ્યા ઢે, તેને ત્રિગુણા કરિં, તેવારે ઢત્રીશ થાય. તેમાંહે પહેલા જંબૂદ્વીપના બે અને લવણ સમુદ્રના ચાર, એવં ઢ જેલીં, તેવારે બેતાલીશ સૂર્ય અને બેતાલીશ ચંદ્ર કાલોદ સમુદ્રને વિષે થાય, હવે એ બેતાલીશને ત્રિગુણા કરિં, તેવારે એકશોને ઢવીશ થાય. તેની સાથે પૂર્વોક્ત બે, ચાર અને બાર, એવં અઢાર જેલીં, તેવારે એકશોને ચુમ્માલીશ ચંદ્ર અને એક

શોને ચુમ્માલીશ સૂર્ય, પુષ્કરવર ઢીપને વીધે થાય છે, તેનું અર્ક કરીયે, તેવારે વહોંતેર સૂર્ય અને વહોંતેર ચંદ્ર પુષ્કરવર ઢીપના અર્કનેવીધે જાણવા.

હવે ચંદ્ર, સૂર્ય, ગ્રહ અને નક્ષત્ર જ્યાં સુધી અઢીઢીપ છે ત્યાં સુધી યાવત્ સમથ્રેણીયં ચાલે છે, તે સર્વે શીઘ્ર શીઘ્રતર ગતિ વાલા છે, ઇટલે ચંદ્રમાથકી સૂર્યની ગતિ ઉતાવલી છે. સૂર્ય થકી ગ્રહની ગતિ ઉતાવલી છે, ગ્રહથકી નક્ષત્રની ગતિ ઉતાવલી છે, તે ચંદ્ર સૂર્યાદિકના ક્ષેત્રના પ્રમાણથકી કેટલા વેગલા મનુષ્યની દૃષ્ટિ ગોચર આવે, તે કહે છે. ઇકવીશ લાખ ચોત્રીશ હજાર પાંચશેને સામત્રીશ યોજન પ્રમાણ ક્ષેત્રથી પુષ્કરાર્ક ઢીપના મનુષ્ય તે પૂર્વદિશિ ઉદય પામતા અને પશ્ચિમદિશિ અસ્ત પામતા ઇવા સૂર્ય ચંદ્રમા પ્રત્યે દેખે છે, ઇટલે ત્યાં તેટલા ક્ષેત્રના વેગલા વિસ્તારથકી દેખે છે.

હવે મનુષ્ય ક્ષેત્રથકી વાહેર ચંદ્ર સૂર્યનો વિચાર કહે છે:—મનુષ્ય ક્ષેત્રથકી વાહેર ચંદ્ર સૂર્યની સંખ્યા પ્રથમ કહી છે, તેમજ હોય. અથવા વીજું કરણ પણ હોય, તે ઉપાય શા સ્થાંતરથકી જાણવો. પણ સંઘયણી પ્રમુખ ગ્રંથને વધે પૂર્વોક્ત કરણ વધ આદર્યું છે, તથા મનુષ્ય ક્ષેત્રથી વાહેર જે જ્યોતિષી ચંદ્ર સૂર્યાદિક છે, તે અચલ ઇટલે સ્થિર જાણવા. અને મનુષ્ય ક્ષેત્રના ચંદ્ર સૂર્યના વિમાનથી તેમના વિમાન અર્ક પ્રમાણે જાણવા.

તે પાકી ઇંટને સંસ્થાને રહ્યા છે, જેમ પાકી ઇંટ પોહોલ પણથી લાંબ પણે વમણી હોય અને ચોરસ હોય તેમ મનુષ્ય ક્ષેત્રથી વાહેરલા ચંદ્રસૂર્યનાં તાપક્ષેત્ર પચાશ હજાર યોજન પોહોલપણે અને ઇક લક્ષ યોજન લાંબ પણે હોય, તથા મનુષ્ય ક્ષેત્રની પેરે તિહાં ચંદ્રમાનું અત્યંત શીતલ તેજ ન હોય અને સૂર્યનું અત્યંત ઉષ્ણ તેજ પણ ન હોય પરંતુ સમ તેજવંત હોય ॥ ઇતિ ॥

॥ હવે પરિધિ પ્રમુખ આઠ વોલ કહે છે.

॥ ઇક તો જંબુઢીપની પેઠે વાટલા ક્ષેત્રને પરિધિ કહીયે; વીજું વૃત્ત ક્ષેત્રનાં જે યોજન પ્રમાણ સમચક્રરંસ ધંડ કરીયે, તેને ગણિતપદ કહીયે, ત્રીજું ઘેઘેલા ધંડાદિકનું જે વાળ કરીયે તેને ઇશ્કુ કહીયે, ચોથું ધનુષ્યને આકારે ઝરત વૈતાલ્ય પ્રમુખની જે પણ તેને જીવા કહીયે, પાંચમું અર્ક ચંદ્રમાને આકારે ઝરત પ્રમુખ જે ક્ષેત્ર છે, તેના પુંઠના જાગને ધનુઃપૃષ્ઠ કહીયે; ઠનું વૈતાલ્ય પ્રમુખ પર્વત તથા ક્ષેત્ર પ્રમુખના છે ઘેમાનું જે પરિમાણ કરવું તેને વાહ કહીયે, સાતમું જિહાં લાંબપણું તથા પોહોલ પણું સરખું હોય, તેને પ્રતર કહીયે, આઠમું જિહાં લાંબપણું, પોહોલપણું અને જામપણું, ઇત્રણે સરખાં હોય, તેને ઘન કહીયે ઇ આઠ વોલ કહ્યા ॥

તિહાં પ્રથમ પરિધિ સંબંધિ ગણિત જાણવાનો વિધિ કહે છે.

જે ગોલ ચાલીના આકારે પદાર્થ હોય, તેના મધ્યનો વિસ્તાર જો દશ યોજન હોય તો તે પદાર્થ ગોલાકારે ફરતો કેટલા યોજન થાય? એવી રીતનું જે ગણિત કરવું, તેને પરિધિ કહિયે, તે પરિધિ કરવાનો વિધિ એક જંબૂઢીપના ગણિતે કરી દેલાનીયે છે. તેવીજ રીતે જે જે સ્થાનકે પરિધિ કરવો પડે, તે સર્વત્ર સ્થાનકે એમજ કરવું.

જંબૂઢીપનો વિષ્કંજ એટલે મધ્ય વિસ્તાર એક લાખ યોજનનો છે, તેનો વર્ગ કરીયે એટલે તે આંકને તદ્ગુણો કરીયે અર્થાત્ લાખને લાખ ગુણો કરીયે તેવારે (૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦) દશ અજ થાય, તે આંકને વલી દશ ગુણો કરીયે, એટલે એ વર્ગના આંકને આગલે એક શૂન્ય આપીયે તેવારે દશ ગુણો થાય, તે આંક (૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦ સંખ્યાયે એકશો અવજ અર્થાત્ એક સ્વર્વ થાય, હવે એ આંકનું મૂલ શોધીયે તે જેમ વશેને ઠપન્નનું મૂલ શોધીયે તો શોલ શોલે બે ઠપન્નાં એટલે શોલનો અંક થાય અથવા દશ હજારનું મૂલ એકશો થાય અથવા ઠશેને પચ્ચીશનું મૂલ પચ્ચી પચ્ચીરામ ઠ પચ્ચી સાં એ રીતે મૂલનો અંક પચ્ચીશ થાય, તેમ ઇહાં એક સ્વર્વની સંખ્યાનો જે ડપરલો આંક છે, તેનું મૂલ શોધીયે, તો કેટલું થાય? તેની રીત દેલા છે.

ડપરલા એક સ્વર્વના આંકનો પહેલો આદિનો આંક જે એકનો છે, તેને ધુરનો આંક કહિયે અને ઠહેલી શૂન્ય છે તેને ઠહેલો આંક કહિયે, તે ઠહેલા આંક થકી વિષમ સમ કરતાં ધુરના આંક સુધી આવીયે તિહાં વિષમ તે. ડજી લીટી કરવી, અને સમ તે-આવી આની લીટી કરવી. તે આ પ્રમાણે:—૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦ આ પ્રમાણે વિષમ સમ કસ્યા પઠી જો ધુરના આંકે વિષમ એટલે (૧) આવી ડજી લીટી આવે તો ધુરનો એકલોજ આંક તેને વર્ગના આંક સાથે શોધીયે, અને જો ધુરનાં આંકે સમ એટલે (—) આવી આની લીટી આવે, તો ધુરના બે આંકને વર્ગને આંકે શોધીયે, તો આ ઠેકાણે ધુરના આંકે (—) આ પ્રકારની સમ લીટી આવેલી છે, માટે એક ધુરનો આંક એકનો છે, અને તેની પાસે બીજો આંક શૂન્યનો છે, તેથી એક એકનો અને બીજો શૂન્ય એ બે આંકને વર્ગના આંક સાથે શોધવું તે આવી રીતે:—

એકનો અને શૂન્ય મલી દશનો આંક થયો, તેને શોધીયે તેવારે ત્રણ ત્રિક નવ જાય, શેષ એકનો આંક રહે તે એકના આંક ડપર વલી ડપરની રાશિ માંહેલી બે શૂન્ય ચનાવીયે, તેવારે ફરી (૧૦૦) નો આંક થાય અને ડપરલો જે એક એકનો અને અગીઆર શૂન્ય મલી બાર આંકની રાશિ છે, તે માંહેલો એક એકનો અને ત્રણ શૂન્ય મલી ચાર આંક ગયા બાકી તે રાશિમાંહેલી માત્ર આઠ શૂન્ય રહી.

હવે ઁકસોના (૧૦૦) આંકને ઝાંગવાનો વિધિ કહે છે. પૂર્વે જે વર્ગનો આંક ત્રણનો આવ્યો છે, તેને ઁક બાઝુ સ્થાપન કરી મૂકેલો છે તે આંકને બમણો કરીયે તેવારે ઢનો આંકનો થાય, તે ઢના આંક સાથે ડપરલી ઁકશોનાં આંકને શોધીયે તેવારે ઢ ઁકાં ઢ અને ઁકનો ઝાગ આવ્યો માટે ઢની નીચે વલી ઁકેકાં ઁકનો આંક ઇાંપી મૂકીયે તેવારે (૬૧) ઁકશઢનો આંક થાય, તે ડપરલી ઁકશોની રાશિમાંથી બાદ કરીયે તેવારે શેષ (૩૯) ડંગણઇાલીશનો આંક રહે, અને વર્ગના મૂલનો આંક જે પૂર્વે ત્રણનો હતો, તેની નીચે ઁકનો મૂકાણો, તેવારે ઁકત્રીશનો આંક થયો.

હવે શેષ ડંગણઇાલીનો આંક વધ્યો છે, તેની નીચે ડપરલી મહોટી રાશિ માંહેલા જે આઠ શુન્ય શેષ રહેલા છે, તેમાંથી બે શુન્ય લહીયે તેવારે (૩૯૦૦) નો આંક થાય. અને મહોટી રાશિ માંહેલી શેષ ઢ શુન્યો રહે.

પઢી વર્ગનો જે ઁકત્રીશનો આંક છે, તેને બમણો કરીયે તેવારે બાશઢનો આંક થાય તે બાશઢના આંક સાથે પૂર્વોક્ત (૩૯૦૦) ના આંકને શોધીયે, તેવારે બાશઢ ઢકાં ૩૭૩ થાય. અને વલી ઢનો ઝાગ આવ્યો છે, માટે ઢ ઢકાં ઢત્રીશનો આંક નીચે ઇાંપી મૂકીયે તેવારે ૩૭૫૬ નો આંક થાય, તેને (૩૯૦૦) નાં આંકમાંથી બાદ કરીયે તેવારે વાકી ૧૪૪ વધે અને વર્ગના મૂલનો આંક જે પૂર્વે ૩૧ નો હતો, તેની નીચે હમણાની શોધનો ઢગનો મૂકીયે તેવારે ૩૧૬ નો આંક થાય.

હવે શેષ જે ૧૪૪ નો આંક વધ્યો છે, તેની નીચે વલી ડપરલી મહોટી રાશિ માંહેલી ઢ શુન્યો શેષ રહેલી છે, તેમાંથી બે શુન્ય લહી માંફીયે તેવારે (૧૪૪૦૦) નો આંક થાય, અને મહોટી રાશિ માંહેલી શેષ ઇાર શુન્યો રહે.

પઢી વર્ગનો આંક ૩૧૬ નો છે, તેને બમણો કરતાં ૬૩૨ નો આંક થાય, તેની સાથે ૧૪૪૦૦ ના આંકને શોધીયે, તેવારે (૬૩૨) ડુ ૧૨૬૪ અને વલી બેનો ઝાગ આવ્યો માટે ડુઁ ડુઁ ઇારનો આંક થાય, તેને ૧૨૬૪ ના આંકની નીચે ઇાંપી માંફીયે, તેવારે ૧૨૬૪૪ નો આંક થાય, તે ૧૪૪૦૦ ના આંકમાંથી બાદ કરીયે, તેવારે વાકી ૧૭૫૬ નો આંક વધે, અને વર્ગના મૂલનો આંક પ્રથમ ૩૧૬ નો હતો, તેની નીચે બગનો મૂકીયે તેવારે ૩૧૬૨ નો આંક થાય.

હવે જે શેષ ૧૭૫૬ નો આંક વધ્યો છે, તેની નીચે ડપરલી મહોટી રાશિ માંહેલી જે ઇાર શુન્યો શેષ રહેલી છે, તેમાંથી બે શુન્ય લહીયે, તેવારે ૧૭૫૬૦૦ નો આંક થાય અને મહોટી રાશિ માંહેલી શેષ બે શુન્યો રહે.

પઢી વર્ગનો આંક ૩૧૬૨ છે, તેને બમણો કરીયે તેવારે ૬૩૨૪ નો આંક થાય, તે

આંકની સાથે ૧૭૫૬૦૦ ના આંકને શોધીયે, તેવારે ૬૩૨૪ ડુ ૧૨૬૪૦ થાય, અને વલી બેનો જાગ આવ્યો માટે ડુ ૫ ડુ ૫ ચારનો આંક થાય. તેને ૧૨૬૪૦ ના આંકની નીચે ચાંપી માંડીયે, તેવારે ૧૨૬૪૦૪ નો આંક થાય. તે ૧૭૫૬૦૦ ના આંકમાંથી બાદ કરીયે તેવારે બાકી ૪૯૧૧૬ નો આંક વધે, અને વર્ગના મૂલનો આંક પ્રથમ ૩૧૬૨ નો હતો તેની નીચે બગડો લખીયે, તેવારે ૩૧ ૬૨૨ નો આંક થાય-

હવે શેષ જે ૪૯૧૧૬ નો આંક વધ્યો છે તેની નીચે ઉપરલી મહોટી રાશિ માંહેલી જે બે શુન્યો શેષ રહેલી છે, તે લહિયે તેવારે ૪૯૧૧૬૦૦ નો આંક થાય, અને મહોટી રાશિમાંહેલી શેષરહેલી શુન્યો સર્વે ટપી ગઈ.

પઢી વર્ગના મૂલનો જે ૩૧૬૨૨ નો આંક છે, તેને પૂર્વલી રીતે ઢિગુણો કરીયે, તેવારે ૬૩૨૪૪ નો આંક થાય. તે આંકની સાથે ૪૯૧૧૬૦૦ ના આંકને શોધીયે, તે આવી રીતે કે ૬૩૨૪૪ સાતાં ૪૪૨૭૦૦ થાય, અને વલી સાતનો જાગ આવ્યો માટે સાતને સાત ગુણ કરીયે તો સતિયો સતિયો ડંગણપચાશનો આંક થાય, તે ૪૪૨૭૦૦ ના આંકની નીચે ચાંપી માંડીયે, તેવારે ૪૪૨૭૧૨૯ નો આંક થાય, તે ૪૯૧૧૬૦૦ ના આંકમાંથી બાદ કરીયે, તેવારે બાકી ૪૦૪૪૭૧ નો આંક વધે, અને વર્ગમૂલનો પ્રથમ ૩૧૬૨૨ નો આંક હતો તેની નીચે સાતડાનો આંક લખીયે. તેવારે ૩૧૬૨૨૭ નો આંક થાય હવે શેષ જે ૪૦૪૪૭૧ નો આંક વધ્યો છે, તેની આગલ આંક વધારવા માટે મહોટી રાશિમાંહેલી શેષ કોઈ આંકની સંખ્યા રહી નથી. તેમજ વર્ગ મૂલના આંકની રાશિ જે ૩૧૬૨૨૭ ની છે, તેને ઢિગુણ કરીયે તો ૬૩૨૪૫૪ નો આંક થાય, તેની સાથે શોધવામાંનીયે તો શોધાય પણ નહીં કોઈ જાગ પોહોંચે નહીં. તેમાટે ઇ યોજનની રાશિ ના ઇકેકા યોજનના ચાર ચાર કોશ કરી નાખીયે તેવારે ૧૯૩૭૦૪ કોશ થાય. તેને વર્ગમૂલની જે બમણી કરેલી ૬૩૨૪૫૪ ના આંકની રાશિ છે, તેણે કરી જાગ આપીયે તેવારે ૧૦૯૭૩૬૨ ની સંખ્યામાં ત્રણ ગાડ આવે. શેષ ૪૦૫૨૨ ગાડ વધે અને મૂલના આંકની સંખ્યા ૩૧૬૨૨૭ યોજનની ઉપર ત્રણ ગાડની થાય.

હવે શેષ રહેલા ૪૦૫૨૨ ગવ્યૂતિની સંખ્યાને પણ ૬૩૨૪૫૪ ના આંકની રાશિનો જાગ પહોંચે નહીં માટે ઇ પ્રત્યેક ગાડના બે હજાર ધનુષ્ય પ્રમાણે ૦૧૦૪૪૦૦૦ ધનુષ્યની સંખ્યા કરીને તેને ૬૩૨૪૫૪ નો જાગ આપતાં ૦૦૯૫૪૧૧૨ ની સંખ્યામાં ૧૨૦ ધનુષ્ય આવે શેષ ૦૦૦૦૦ ધનુષ્યની સંખ્યા વધે, અને મૂલની રાશિ ૩૧૬૨૨૭ યોજનની ઉપર ત્રણ ગાડ તથા ૧૨૦ ધનુષ્ય ઇટલી થાય

હવે ૦૦૦૦૦ ધનુષ્યની સંખ્યાના અંગુલ કરાવા સારુ ઇક ધનુષ્યના ૯૬ આંગુલે ગુ

ળીયે, તેવારે ૮૬૨૫૨૪૮ અંગુલની સંખ્યા થાય તેને ૬૩૨૪૫૪ ને જાગ દેતાં ૮૫૩૮૧૨૫ ની સંખ્યામાં ૧૩૥ અંગુલ આવે, શેષ ૫૧૧૧૫ અંગુલ વધે અને મૂલની રાશિ ૩૧૬૨૨૭ યોજન, ત્રણ ગાઢ, ૧૨૮ ધનુષ્યની ડપર સાઢાતેર અંગુલ થાય.

હવે શેષ ૫૧૧૧૫ અંગુલ વઢ્યા હે, તે પ્રત્યેક અંગુલના આઠ યવ થાય હે માટે ંને આઠે ગુળીયે તેવારે ૭૨૮૫૫૨ યવ થાય, તેને ૬૩૨૪૫૪ નો જાગ દેતાં ંક યવ આવે, શેષ ૫૬૪૫૮ નો આંક વધે અને મૂલ રાશિનો આંક ૩૧૬૨૨૭ યોજન, ત્રણ ગાઢ ૧૨૮ ધનુષ્ય, સાઢાતેર અંગુલની ડપર ંક યવ થાય.

હવે શેષ ૫૬૪૫૮ યવનો આંક રહ્યો હે, તે પ્રત્યેક યવનો આઠ યુકા (જૂ) કરતાં ૭૨૧૫૮૪ યુકા થાય તેને ૬૩૨૪૫૪ ને જાંજતાં ંક યુકા આવે, શેષ ૧૩૫૫૩૦ યુકા વધે, તેને વઢી આઠે ગુળીયે તેવારે ૧૧૧૬૨૪૦ લીલ થાય તેને ૬૩૨૪૫૪ નો જાગ દેતાં ંક લીલ આવે શેષ ૪૮૩૭૮૬ લીલ ડગરે તે પ્રત્યેક લીલને આઠ વાલાયે ગુળતાં ૩૮૭૦૨૮૮ ંટલા વાલ થાય, તેને ૬૩૨૪૫૪ નો જાગ દેતાં ૩૭૫૭૨૪ ના આંકમાં ૮ વાલ આવે, શેષ ૭૫૫૬૪ વાલ વધે, ફરી ંક વાલાયના આઠ રથરેણુ થાય માટે ંને આઠે ગુળતાં ૬૦૪૫૧૨ ંટલા રથરેણુ થાય તેને જાગ પહોંચે નહીં માટે ંક રથ રેણુના આઠ ત્રસરેણુ થાય હે તેથી ત્રસરેણુ કરવા સારુ ડપલી રાશિને આઠે ગુળીયે તેવારે ૪૮૩૬૦૫૬ ત્રસરેણુની સંખ્યા થાય તેને પૂર્વોક્ત ૬૩૨૪૫૪ ને જાગ દેતાં ૪૪ ૨૭૧૭૦ ની સંખ્યામાં સાત ત્રસરેણુ આવે. શેષ ૪૦૮૫૧૮ ત્રસરેણુ વધે તે ંક ત્રસરેણુને વિષે આઠ વ્યવહારિક બાદર પરમાણુઆ થાય હે, માટે ં રાશિને આઠે ગુળતાં ૩૨૭૧૩૪૪ ંટલા બાદર ંટલે વ્યવહારિક પરમાણુ થાય. તેને ૬૩૨૪૫૪ નો જાગ દેતાં ૩૧૬૨૨૭૦ ના આંકમાં પાંચ બાદર પરમાણુઆ આવે, શેષ ૧૦૫૦૭૪ ંટલા બાદર પરમાણુઆ વધે ં જેવારે અનંતા સૂઢ્ય પરમાણુ વિઢ્વસા પરિણામે મલી ંકઠા થાય તે ંક બાદર પરમાણુ કહેવાય હે, માટે અનંતાને જાગ કોઢ પોહોંચે નહીં તેથી શેષ ૧૦૫૦૭૪ બાદર પરમાણુને ૧૭૪ ગુણા કરીયે તેવારે ૧૮૫૭૮૭૬ ંટલા ંક બાદર પરમાણુના ૧૭૪ જાગ કરીયે તેવા જાગ થાય તેમાંથી ત્રીશ જાગમાં ૧૮૫૭૩૬૨૦ ઁંડ જાય તે બાદ કરીયે, તો શેષ ૫૨૫૬ ંટલા ંક પરમાણુના ૧૭૪ જાગ વાલા બાદર પરમાણુના કટકાવધે. તે પ્રત્યેક ઁંડના વલી ૬૩૨૪૫૪ કટકા કરીયે, તો તેવા ૫૨૫૬ કટકા ડપર આવે ંટલો જંબૂઢીપનો પરિધિ જાણવો, ંટલે ૩૧૬૨૨૭ યોજન, ત્રણ ગાઢ, ૧૨૮ ધનુષ્ય, સાઢાતેર અંગુલ, ંક યવ, ંક યુકા, ંક લીલ, ૮ વાલાય અને રથરેણુ વિલ કુલ નહીં પરંતુ સાત ત્રસરેણુ, પાંચ બાદર પરમાણુ, તથા ંક

चारना आंकने नीचे चांपी मांडतां सरवावानी संख्या थइ.

१७५६
(६३३४)१७५६००(३)

उपरना आंकमांथी बाद करतां बाकी १७५६ वध्या.

वधेला १७५६ नी उपर शेषनी ४ शुन्यमां बे शुन्य लीधी.
मूल शोधवा माटे ३१६३ ने बमणा करी ६३३४ नो जाग.

१२६४८

आपतां ६३३४ दु १२६४८ थया.

४

बेनो जाग आव्यो माटे दुए दुए ४ नो आंक नीचे चांपी मांढ्यो.

१२६४८४

चारना आंकने नीचे चांपी मांढतां सरवालानी संख्या थइ.

४ए११६

उपरला आंकमांथी बाद करतां बाकी वध्या ४ए११६.

६३३४४(४ए११६००(७)

बाकी वधेला ४ए११६ उपर शेष बेशुन्य रही हती ते लीधी.
मूल शोधवा माटे ३१६३२ ना आंकने बमणाकरतां ६३३४४ थया.

४४२७०८

तेनो जाग आपतां ६३३४४ सातां ४४२७०८ थया.

४ए

सातनो जाग आव्यो माटे सातुं सतियां ४ए ना आंकने नी
चे चांपी मांढ्यो.

४४२७१२ए

उगणपचासना आंकने चांपी मांढतां सरवालानी संख्या थइ.

४८४४७१

उपरला ४ए११६०० ना आंकमांथी बाद करतां बाकी वध्या.

४

उपला योजननां कोश करवाने अर्थे चारनां आंक साथे गुणीये.

६३३४५४)१ए३७८८४(३

चारे गुणतां कोशनी संख्या थइ.

१८७७३६२

मूल शोधवा माटे ३१६३२७ नो आंक आव्यो ठे. तेने बमणो
करतां ६३३४५४ थाय ए आंके जाग आपतां त्रण गाडमां
१८७७३६२ गाड नो आंक गयो.

४०५२२

एटलो आंक बाकी गाडनी राशिमांथी वध्यो.

२०००

एना धनुष्य करवा सारुं बे हजारना आंक साथे गुणवो.

६३३४५४)८१०४४०००

बे हजारनां आंक साथे गुणतां ८१०४४००० थया.

८०७५४११२)

६३३४५४ ने जाग देतां १२८ धनुष्यमां ८०७५४११२ गया.

८७८८८

बाकी ८७८८८ धनुष्य वध्या.

ए६

एना अंगुल करवाने ठ्ठुं गुणा करवा.

६३३४५४)८६२७२४८

ठ्ठुं गुणा करतां एटला अंगुलनी राशि थइ.

८५३८१२ए

एने ६३३४५४) ने जाग देतां साडातेर अंगुलमां आंक जाय.

ए१११ए

एटलो आंक शेष अंगुलनी राशिनो उगख्यो.

८	तेना यव करवा सारुं एने आठे गुणीये
(६३३४५४)७३८५५३)	आठे गुणाकार करतां यवनी राशि थइ.
६३३४५४)	एक यवना जागाकारमां ६३३४५४ गया.
७६४७८	शेष यवनी राशि रही.
८	तेनी यूका करवाने आठे गुणाकार करीये,
७७१७८४)	एटली यूकानी राशि थइ.
६३३४५४)	एने ६३३४५४) ने जाग देतां एक यूका आवे.
१३७५३०	शेष १३७५३० यूकानी राशि रहे.
८	तेनी लीख करवाने अर्थे आठ गुणा करीये,
१११६३४०	एटली लीख आय.
६३३४५४)	एटली राशिये जागाकार करतां एक लीख आवे.
४८३७८६	शेष लीखनी राशि वधी.
८	तेना वालाय करवाने आठगुणा करीये.
३८७०७८	एटली वालायनी राशि थइ.
३७७७७३४	एने ६३३४५४) जागे देतां ७ वालाय आवे.
७५५६४	शेष वालायनी राशि वधी.
८	तेना रथरेणु करवाने आठ गुणा करीये.
६०४५१३	एटला रथरेणु थाय तेने जाग पहुँचे नही.
८	माटे एना त्रसरेणु करवा सारु आठगुणा करीये.
४८३६०७६	एटली त्रसरेणुनी संख्या आय.
४४३७१७८	एने ६३३४५४) ने जाग देतां सात त्रसरेणु आवे.
४०८७१८	शेष एटली त्रसरेणुनी राशि वधी.
८	एना व्यवहारिक बादर परमाणु करवाने आठे गुणीये.
३३७१३४४	एटली व्यवहारिक बादर परमाणुनी राशि थइ.
३१६३३७०	६३३४५४)नो जाग देतां पांच बादरपरमाणुमां ए आंक आवे.
१०७०७४	एटली बादर परमाणुनी राशि शेष रही.
१७४	एकेका परमाणुना १७४) खंरु करवा सारु १७४ गुणीये.
१८७७८७६)	एटला एकशो चमोतेरीया जाग थया.

१८९७३६२०) तेने ६३२४५४ नो जाग देतां त्रीश जागमां ए आंक आवे.

५२५६ शेष ५२५६) एकसो चमोतेरीया खंड वध्या.

३६१ प्रत्येक खंमना ३६१) कटका करवा सारु ३६१) गुणीये.

१८९७४१६ (१७४ तेरीया एक खंमना ३६१) कटकानी राशी थइ.

१८९७३६२) ६३२४५४) जाग देतां त्रण जागमां एटला आंक आव्या.

५४ शेष चोपन कटका रह्या तेने कांइ जाग पढोचे नही.

योजन. गाढ. धनुष्य. अंगुल. यव. यूका. लीख. बालाग्र. रथरेणु.

३१६२२७- ३- १२८- १३॥- १- १- १- ६- ०

त्रसरेणु.	बादरपरमाणु.	एक बादर परमाणुना.	एकशो चमोतेरीया	शेष. वध्या.
७	५	१७४ जाग करीये तेवा	एक जागना ३६१)	५४
		जाग.	जागकरीये तेवाजाग	
		३०	३	

जंबूछीपनी परिधि गणवाना करणनो यंत्र लखीये ठेये.

विष्कंजना योजन.

तद्वर्ग योजनराशि.

तेने दशगुणा करवानी राशि.

वर्गमूले लब्धयोजननी राशि.

शेष राशि.

ढेदराशि.

कोश करवाने अर्थे शेष राशिने चार गुणा करतां थयेली राशि.

ढेदांकनो जाग आपवामां लाधा कोश.

शेषराशि.

धनुष्य करवाने अर्थे बे हजारनो गुणाकार करतां थयेली राशि.

ढेदांकनो जाग आपवे करी लाधा धनुष्य.

शेष राशि.

अंगुल करवाने अर्थे छत्रं गुणा करतां थयेली राशि.

ढेदांकनो जाग आपवाथी लाधा अंगुल.

शेष पूर्ण अंगुल राशि रही,

१०००००

१००००००००००

१०००००००००००

३१६२२७

४८४४७१

६३२४५४

१९३७८८

३

४०५२०

८१०४४०००

१२८

८९८८८

८६२९४८

१३ ॥

ए१११ए

अढीढीपना नकशानी हकीगत.

८९

हवे कमलादिक, ढीपादिक, चूलिका, कूट, कंचनगिरि, कुंडादिक, कूटनां मूल, कूटनां शिखर, मेरुपर्वतनां मूल, मेरुनां शिखर, नंदनवननी बाहिर, नंदनवननी मांहेली कोर इत्यादिक स्थानकोनी परिधिनां गणित उपरली रीति प्रमाणें पोते करवां, अथवा गुरु मुखशी धारवां, अहीच्यां मात्र ते मांहेलाकेटला एक स्थानकोनां नाम संज्ञेपथी मांकीने तेनी परिधि करवाने अर्थें ते स्थानकोनो विस्कंज तथा ते विस्कंजनो वर्ग, पढी ते वर्गने दश गुणो करतां जे संख्या आवे, तेनो आंक तथा तेनुं मूल शोधता जे टला योजननो आंक लाजे, ते आंक तथा जेटला योजन शेष रहे, तेनो आंक तेमज शेष रहेला योजनना धनुष्य प्रमुख करीने पढी तेने वर्गनी राशिने शोधतां जे लब्धांक आव्यो होय, तेने बमणो करीये, तेवारे जे राशि थाय ते राशिये करीने हेदी ये पटले जांजीये तेने वेदराशि कह्तीये, ते वेदराशिनो आंक तेनो यंत्र नीचे देखाड्यो जे, तिहांशी सुज्ञोये जोशने गणित करी मेलाववा,

जूदा जूदा स्थानकोनी परिधि विष्कंजादिकनो यंत्र,

अंक	स्थानकोनां नाम,	विष्कंज.	वर्गनो अंक,	दशगुणो अंक,	लब्धांक.	शेषराशि	वेद,
१	कमलादिक.	१	१	१०	३	१	६
२	"	२	४	४०	६	४	१२
३	"	४	१६	१६०	१२	१६	३४
४	ढीपादिक.	८	६४	६४०	२५	१५	५०
५	चूलिका मूल.	१२	१४४	१४४०	३७	७१	७४
६	कोशकूट.	२५	६२५	६२५०	७९	९	१५८
७	कांचनगिरिशिखर	५०	२५००	२५०००	१५८	३६	३१६
८	कांचनगिरि मूल.	१००	१००००	१०००००	३१६	१४४	६३२
९	कुंडादिक.	१२०	१४४००	१४४०००	३७९	३५९	७५८
१०	"	२४०	५७६००	५७६०००	७५८	१४३६	१५१६
११	कूटशिखरादिक.	२५०	६२५००	६२५०००	७९०	९००	१५८०
१२	कुंडादिक.	४८०	२३०४००	२३०४०००	१५१७	२७११	३०३४
१३	कूटमूलादिक.	५००	२५००००	२५०००००	१५८१	४३९	३१६२
१४	मेरुशिखर.	१०००	१००००००	१०००००००	३१६२	१७५६	५३२४
१५	मेरुचूतलविष्कंज	१००००	१००००००००	१००००००००	३१६२२	४९११६	६३२४४

आ उपरथी एम समजतुं के एक योजन विष्कंजवालो कोइ वाटलो गोलाकारे प दार्थ होय तेनी त्रण योजन जे लब्धांकना कोठामां मूक्या ठे, ते तथा उपर शेष राशि मां एक योजन रह्यो ठे तेना ठेद ठ करीये एटलो एक योजननो ठछो जाग उपर एटलो फरतो परिधि थाय, अने बे योजनवाला वाटला पदार्थनी ठ योजन पूरा अने तेनी उप र चार योजनना बारमा जागमां जेटली जगा आवे तेटली लेवी. एटलो परिधि जाण चो. ए रीते सर्व स्थानकोने विषे जाणी लेवुं. लब्धांकने बमणा करीये तो ठेदराशि थाय हवे पूर्वला यंत्रनी रीतेज मेरु पर्वतना नीचला तलीयानी तथा नंदनवनादिकनी जूमि मां योजनोनी जे संख्या कही ठे, तेना उपर वली एक योजनना अगीआर जाग क रीये, तेवा जाग प्रत्येक स्थानके आवे ठे, माटे ते स्थानकोना विस्कंजना योजनोना अ गीआरीआ जाग करीने परिधीनुं गणित कहुं ठे तेनो यंत्र नीचे लखीये ठैये.

चढतो अंक.	मेरुपर्वतमांहेला जूदाजूदा स्थानकोनां नाम.	मूलयोजन तथा एकंदरअगीआरी एकयोजनना अगीआरीआजाग नी कला संख्या.	एकंदरअगीआरी ते कलानो वर्ग कर आ जाग संबंधितां जे आंक आवे तेनी संख्या.	कलानो वर्ग कर आ जाग संबंधितां जे आंक आवे तेनी संख्या.
१	मेरुनो नीचेनो तलीयो.	१००००० ^{१०} / _{११}	१११०००	१२३२१००००००
२	नंदनवननी बाहिरनी परिधि	९९९५४ ^{१०} / _{११}	१०९५००	११९९०२५०००००
३	नंदनवननी मध्यपरिधि.	९९९५४ ^{१०} / _{११}	९९५००	९९०२२५०००००
४	सोमनसवननी बाहिरपरि.	४२२२२ ^{१०} / _{११}	४२०००	२२०९०००००००
५	सोमनसवननी मध्यपरिधि	३२२२२ ^{१०} / _{११}	३६०००	१२९६०००००००

ते वर्गनी कलाने दश गुणी करतां जे आंक आवे तेनी संख्या.	वर्गनुं मूल का हाडतां जे कला- लाजे तेनो अंक	शेष राशि जेट ली कला रही तेनी संख्या.	ठेद राशिनी संख्या.	परिधिना योज न तथा कला नो अंक.
१२३२१०००००००	३५१०१२	५२५८५६	२०२०२४	३१९१० ^२ / _{११}
११९९०२५०००००	३४६२६९	२२९६३९	६९२५३८	३१४२९
९९०२२५०००००	३११४८४	२१२२४४	६२२६८	२८३१६ ^६ / _{११}
२२०९०००००००	१४८६२२	१४८२१	२९२२५४	१३५११ ^{१०} / _{११}
१२९६०००००००	११३८४२	१९८६३६	२२२६८४	१०३४९ ^३ / _{११}

॥ इतिपरिधिगणितम् समाप्तम् ॥

॥ आ एकज यंत्रना बे विज्ञाग कीधाठे ॥

॥ અથ દ્વિતીયગણિતપદપ્રારંભઃ ॥

હવે હરેક વાટલા ક્ષેત્રના યોજન યોજન પ્રમાણ સમચતુરસ્ર સ્વં કરવા, તેને ગણિત પદ કહીયે. તે કરવાની રીતિ કહે છે. વાટલા ક્ષેત્રની પરિધિની સંખ્યાનો જેટલો અંક હોય, તેને તેજ વાટલા ક્ષેત્રનો જે વિષ્કંજ હોય તેના ચોથા જાગના આંક સાથે ગુણીયે તેવારે તેનું ગણિત પદ થાય તે એક જંબૂઢીપ આશ્રયી દેલાડે છે.

જંબૂઢીપનો પરિધિ (૩૧૬૩૨૭) યોજન છે, તેને એજ જંબૂઢીપનો વિષ્કંજ એક લાખ યોજનનો છે, તેના ચોથા જાગના પચ્ચીશ હજાર યોજન થાય. તેની સાથે ગુણીયે તેવારે ૭૯૦૫૬૭૫૦૦૦ યોજન થાય, અને તે પરિધિની ઉપર ત્રણ કોશ છે. તેને પચ્ચીશ હજાર સાથે ગુણતાં ૭૫૦૦૦ કોશ થાય. તે ચાર કોશનો એક યોજન કરતાં ૧૮૭૫૦ યોજન થાય, તથા પરિધિ એકશો ને અઠાવીશ ધનુષ્ય છે તેને પચ્ચીશ હજારે ગુણતાં બત્રીશ લાખ ધનુષ્ય થાય, તે આઠ હજાર ધનુષ્યનો એક યોજન ગણતાં ૪૦૦ યોજન થાય. એ સર્વે એકઠા કરીયે, તેવારે ૭૯૦૫૬૯૪૧૫૦ યોજનની સંખ્યા થાય. હવે પરિધિ ઉપર સાઠાતેર અંગુલ છે, તેને પચ્ચીશ હજારે ગુણતાં ૩૩૭૫૦૦ અંગુલ થાય. તે એક ધનુષ્યમાં ઠહું અંગુલ આવે, માટે એને ઠહું જાગે વેચતા ૩૫૧૫ ધનુષ્ય થાય. ઉપર શાઠ અંગુલ વધે તેના એક કોશમાં બે હજાર ધનુષ્ય પ્રમાણે પોણા બે કોશ અને પાંત્રીશ-સો ધનુષ્ય થાય. તથા ઉપર પત્રર ધનુષ્ય છે તે એકેકા ધનુષ્યના ચાર ચાર હાથ કરતાં શાઠ હાથ થાય, તથા ઉપર શાઠ અંગુલ વધ્યા છે, તેના અઢી હાથ થાય, એ સર્વે મલી ૭૯૦૫૬૯૪૧૫૦ યોજન ઉપર પોણા બે કોશ અને શાઠા બાશઠ હાથ એટલું જંબૂઢીપનું ગણિત પદ થાય, એ એકેક યોજનના સ્વંદુક કરીને જંબૂઢીપની જેટલી જૂમિ છે. તેમાં આપીયે. તો એટલા રહી શકે. એવી રીતે બીજા પણ વાટલા ક્ષેત્રના સર્વે સ્થાનકે ગણિત પદના હિસાબ કરવા, એનો યંત્ર નીચે દેલાડ્યો છે. એ ગણિત પદની યંત્રસ્થાપના,

વઢતો અંક.	પરિધિનાં યોજનાદિ.	વિષ્કંજનો ચોથોજાગ.	ગુણાકારકર તાં રાશિ થઈ.	એક યોજનમાં અંગુલાદિ.	સરવાલે યોજ નની સંખ્યા.	ગાઠ	ધન	અંગુ લ.
૧	૩૧૬૩૨૭	૭૫૦૦૦	૭૯૦૫૬૭૫૦૦૦	પૂરા યોજન.	૭૯૦૫૬૭૫૦૦૦			
૨	કોશ- ૩	૭૫૦૦૦	૭૫૦૦૦	ચારગાઠયો	૧૮૭૫૦			
૩	ધનુષ્ય- ૧૨૮	૭૫૦૦૦	૩૨૦૦૦૦૦	આઠહજારધ.	૪૦૦			
૪	અંગુલ. ૧૩૥	૭૫૦૦૦	૩૩૭૫૦૦	ઠહું અંગુલનું.	૦	૧૥૥	૧૫૬૦	
૫	એકંદરસંખ્યા.				૭૩૦૫૬૯૪૧૫૦	૧૥૥	૧૫૬૦	

॥ અથ તૃતીય જીવા કરણ પ્રારંભઃ ॥

હવે ત્રીજો જીવા કરણ કહેઢે. જેવારે જીવા કરીયે તેવારે આ વાટહું દેત્ર જે જંબૂ ઢીપ ંક લાખ યોજનનું ઢે, તેના ંગણીશીઆ ંાગ કરીયે, તેવારે (૧ૂૂૂૂૂૂ) ંો ગણીશ લાખ કલા ંાય, તેમાંથી દક્ષિણાર્ક ંરતની ંસ્કુ કલા (૪ૂૂૂ) ઢે તે વાદ કરીયે, તો (૧ૂૂૂૂૂૂ) કલા વાકી રહે, તેને વાર ગુણી કરીયે, તેવારે (ૂૂૂૂૂૂ) ંાય તેને ંસ્કુની કલા (૪ૂૂૂ) ઢે તેની સાથે ગુણીયે અથવા (૧ૂૂૂૂૂૂ) કલા જે વાકી રહી ઢે તેને ંસ્કુની કલા (૪ૂૂૂ) ને વોગુણી કરીયે, તેવારે (૧ૂૂૂ) ંાય. તેની સાથે ગુણીયે, તેવારે (૩૪૩ૂૂૂૂૂૂૂ) ંાય, તેને ંૂર્વલી રીતે વિષમ સમ કરીને મૂલ શોધીયે, તેવારે (૧ૂૂૂૂૂ) ંટલો ંાંક ંાવે, ંને શેષ (૧૬ૂૂૂૂ) ંટલી કલા વધે, કેમ કે (૧ૂૂૂૂૂ) ંાંકને ંજ ંાંક સાથે ગુણીયે. તેવારે ૩૪૩ૂૂૂૂૂૂૂૂ ંાય, તે ંપરલી વિષમ સમ વાલી રાશિમાંથી વાદ કરીયે, તેવારે શેષ (૧૬ૂૂૂૂ) કલા વધે. હવે ૧ૂૂૂૂૂૂ કલાના ંોજન કરવા સારુ ં રાશિને ંગણીશ ંાગે વેંચીયે, તેવારે ૂૂૂૂૂ ંોજનની ંપર વાર કલા ંાય, ંને ૧૬ૂૂૂૂ, કલા વધી ઢે, તેના ંનુષ્ય ંમુખ કરીને ંૂર્વે જંબૂઢીપની ંરિધિની રીતે ંો ંાનું મૂલ શોધીયે, તો ઢેદકલા (૩ૂૂૂૂૂ) ંાવે, તેની સાથે ંાગાકાર કરતાં જેટલા ંનુષ્ય ંમુખ ંપર ંાવે, તે ૂૂૂૂૂ ંોજન ંને વાર કલાની સાથે લેવા ંટલી દક્ષિણાર્ક ંરતની જીવા ંાણવી. ંવીજ રીતે વૈતાલ્ય ંમુખ સર્વ સ્થાનકોની જીવા કરવી- ંાંહીં માત્ર ંનો ંંત્રજ નીચે લલ્યો ઢે. ંને ંકજ આ દક્ષિણાર્ક ંરતનો હિસાબ કરી વતાવ્યો ઢે. ંરંતુ વૈતાલ્યાદિકના હિસાબ ંોતેજ કરીને મેલવવા-

૧ૂૂૂૂૂૂૂ ંગણીશ લાખ કલાનો જંબૂઢીપનો વિષ્કંં ઢે.

૪ૂૂૂ તેમાંથી દક્ષિણાર્ક ંરતના ંસ્કુ કલા વાદ કરવી-

૧ૂૂૂૂૂૂ)શેષ કલા રહી-

૧ૂૂૂૂ તેને ૪ૂૂૂ) ંસ્કુની કલાને વાર ગુણી કરતાં ૧ૂૂૂ) કલા

ંાય, તેની સાથે ગુણવા.

૩૪૩ૂૂૂૂૂૂૂ ંટલી ગુણાકાર કરતાં કલાની રાશિ ંં.

૩૪૩ૂૂૂૂૂૂૂ મૂલ શોધવા સારુ વિષમ સમ કરીયે ઢેયે.

૧ ં ંુરના ંાંકે વિષમ ઢે, માટે ંુરના ંકજ ંાંકને શોધવો.
૨)ૂૂૂ (ૂ ંકેકાં ંક ગયો વાકી વે રહ્યા ંપર તેતાલીશ લીધા.

१६	एक डु बेनो जाग आपतां आठ डु शोल थया.
६४	आठनो जाग आव्यो माटे आतुं आतुं चोशठ चांपी मांड्या.
२२४	चोशठने चांपी मांरता बशोने चोवीश थया.
१९०८	ते बाद करतां बाकी १९ रह्या नीचे (०८) बे आंक लीधा.
३६) १८० (५	ठत्रीशनो जाग आपतां ठत्री पांचुं १८० थया.
३५	पांचनो जाग आव्यो माटे पांचुं पांचुं पच्चीश चांपी मांड्या.
१८३५	पच्चीशने चांपी मांरता १८३५ थया.
८३०९	ते बाद करतां बाकी त्र्यासी रह्या नीचे (०९) बे आंक लीधा
३९०) ९४० (३	त्रणशे सीतेरनो जाग आपतां ३९० डु ९४० थया.
४	बे नो जाग आव्यो माटे डुए डुए चार चांपी मांड्या.
९४०४	चारने चांपी मांरतां ९४०४ थया.
३९०४) ९०५९५ (३	बाद करतां बाकी ९०५ रह्या. नीचे ९५ बे आंक लीधा.
९४०८	३९०४ नो जाग आपतां ३९०४ डु ९४०८ थया.
४	बेनो जाग आव्यो माटे डुए डुए चार चांपी मांड्या.
९४०८४	चारने चांपी मांडतां ९४०८४ थया.
३९०४४) १६४९१००	बाद करतां बाकी १६४९१ रह्या नीचे बे शून्य लीधी.
१४८१९६(४)	३९०४४ नो जाग आपतां ३९०४४ चोकुं १४८१९६ थया.
१६	चारनो जाग आव्यो माटे चार चोक शोल चांपी मांड्या.
१४८१९९६	शोलने चांपी मांरतां १४८१९९६ थया.
१९) १६९३३४(८	बाद करतां शेष कला १६९३३४ रही लाधी कला १८५३३४
१५३	एना योजन करवा सारु उंगणी आतुं १५३ गया.
१९) १५३ (८	बाकी पन्नर रह्या. उपर त्रण लीधा.
१५३	वली उंगणी आतुं १५३ गया.
१९) १२४ (०	बाकी १ रह्यो. तेनो जाग न पहोचे माटे ० लखवी उपर चोवीशलीधा.
११४ (६	उंगणी ठके ११४ गया.
१०	बाकी दश कला रही.
८८०६) १०	ए रीते ८८०६ योजन उपर दश कला शेष रही.
८०००	एना धनुष्य करवाने आठ हजारें गुणीचे.

૭૦૪૪૦૦૦	૦૦૦૬ યોજનને આઠ હજારે ગુણતાં ધનુષ્ય થયા.
૪૨૧૦૥	દશ કલાના ૪૨૧૦૥ ધનુષ્ય ઉપર અમધી કલા વધી.
૩૭૦૪૪૦)૭૦૪૫૨૨૧૦૥	સરવાલે ઁકંદર ધનુષ્ય થયા.
૩૭૦૪૪૦	મૂલ ૧૦૫૨૨૪ ને વમણા કરી ઝાગ આપતાં ઁક આવ્યો.
૩૭૦૪૪૦)૩૩૪૦૭૪૧ (૯	વાકી ૩૩૪૦૭૪ રહ્યા ઉપર ઁક લીધો.
૩૩૩૪૦૩૨	૩૭૦૪૪૦ નવા ૩૩૩૪૦૩૨ ગયા.
૬૭૦૯૦૥	શેષ ધનુષ્ય ૬૭૦૯ રહ્યા. ઉપર શૂન્ય લીધો.
૯૬	અંગુલ કરવાને ઠંચે ગુણવા.
૪૦૨૫૪૦	ઉપલી રાશિને ઠં ગુણતાં આંક.
૬૦૩૦૧૦	ઉપલી રાશિને નવે ગુણતાં આંક.
૪૦	ઉપલી રાશિના રહેલા અમધા આંકે ગુણતાં.
૩૭૦૪૪૦)૬૪૪૦૬૦૦ (૧	સરવાલે ઁકંદર અંગુલ થયા.
૩૭૦૪૪૦	મૂલની રાશીને વમણા કરી ઝાગ દેતાં ઁક આવ્યો.
૩૭૦૪૪૦)૨૭૩૬૨૦૦ (૭	વાકી ૨૭૩૬૨૦ રહ્યા ઉપર આઠ લીધા.
૨૫૯૩૧૩૬	ફરી ૩૭૦૪૪૦ ને સાતે ગુણતાં ૯ આંક આવ્યો.
૧૪૩૦૭૨	શેષ અંગુલ ૧૪૩૦૭૨ રહી.
૯૨૬૧૨	પા આંગુલમાં ૯૨૬૧૨ નો આંક ગયો.
૫૦૪૬૦	શેષ અંગુલ ૫૦૪૬૦ રાશિ રહી.

૯ દક્ષિણાર્ક ઝરતની જીવા ૯૭૪૦) યોજન ઉપર ઁક યોજનના ઁગણીશ ઝાગ કરીયે, તેવા વાર ઝાગ તથા વલી ઁક યોજનના ઁગણીશિયા ૧૬૭૩૨૪ ઝાગ શેષ વધ્યા હે, તેને હેદ કલા ૩૦૭૦૪૪૦ ઝાગે વેંચીયે, તેવારે ૧૯૧) ધનુષ્ય અને સવા સતર અંગુલ આવતાં શેષ ૫૦૪૬૦ અંગુલ રાશિ વધે હે, તેને હેદ કલાનો આંક વધારે હે, માટે ઝાગ પોહોચે નહી, તેથી તેના વલી યવ પ્રમુલ કરીને જે રીતે તે ઝાગ પહોચે તેમ પહોચામ્વો અને ગણિત કરી લેવું ઝોશ્યે.

હવે ૯ જેમ દક્ષિણાર્ક ઝરતનું જીવાકરણ કહ્યું, તેમ વૈતાલ્યાદિક પર્વતોની જીવાનું ગણિત પણ કરવું. અહિયાં સર્વેના જૂદાં જૂદાં ગણિત કરતા નથી, પણ ઝંબૂઢીપ માંહેલા સર્વ સ્થાનકોની જીવા કરવાનો યંત્ર નીચે લખિયે ઢેયે. તે ગણિત સમજી લેવું.

અઢીઢીપના નકશાનીદ્વીગત.

૯૫

નવ સ્થાનકને વિષે ક્ષેત્ર વિષ્કંત્ર એક લાખ યોજન છે, તેની એકેક યોજનની ડંગણીશ કલા કરતાં ડંગણીશ લાખ કલા થાય તેને વિષે નવ સ્થાનકની જીવાના યંત્રની સ્થાપન.

	જીવા કરવાનો ક્રમ નામ પૂર્વક,	યોજન પ્ર માણ શ્કુ.	ડંગણીશ જાગ કરતાંશ્કુકલા	વિષ્કંત્રમાંથી બા દકરતાંશેષકલા	શ્કુકલાને ચાર ગુણા કરતાં.
૧	દક્ષણ જરતાર્ક.	૨૩૮ ^૩ / _{૧૨}	૪૫૨૫	૧૮૫૫૪૫	૧૮૧૦૦
૨	વૈતાલ્ય.	૨૮૮ ^૩ / _{૧૨}	૫૪૭૫	૧૮૫૪૫૨૫	૨૧૧૦૦
૩	પૂરણ જરત.	૫૨૬ ^૬ / _{૧૨}	૧૦૦૦૦	૧૮૫૦૦૦૦	૪૦૦૦૦
૪	હિમવંત પર્વત.	૧૫૭૮ ^૩ / _{૧૨}	૩૦૦૦૦	૧૮૭૦૦૦૦	૧૨૦૦૦૦
૫	હિમવંતયુગલદે	૩૬૮૪ ^૪ / _{૧૨}	૭૦૦૦૦	૧૮૩૦૦૦૦	૨૮૦૦૦૦
૬	મહાહિમવંતપ	૭૮૫૪ ^૧ / _{૧૨}	૧૫૦૦૦૦	૧૭૫૦૦૦૦	૬૦૦૦૦૦
૭	હરિવર્ષક્ષેત્ર.	૧૬૩૧૫ ^૩ / _{૧૨}	૩૧૦૦૦૦	૧૫૧૦૦૦૦	૧૨૪૦૦૦૦
૮	નિષધપર્વત.	૩૩૧૫૭ ^૩ / _{૧૨}	૬૩૦૦૦૦	૧૨૭૦૦૦૦	૨૫૨૦૦૦૦
૯	મહાવિદેહમધ્ય	૫૦૦૦૦	૧૧૦૦૦૦	૧૧૦૦૦૦	૩૮૦૦૦૦૦

શેષ કલા રહી તેને ચાર ગુણી શ્કુ કલા સાથે ગુણતાં.	મૂલ શોધતાં શેષરાશિરહી તેનો આંક.	ઢેદરાશિનો આંક.	મૂલમાં લાધી કલા તેનો આંક.	લાધી કલાના યોજન તથા ડંગણીશીયા જાગની કલા.	
૩૪૩૦૮૦૧૭૫૦૦	૧૬૭૩૨૪	૩૭૦૪૪૮	૧૮૫૨૨૪	૧૭૪૮	૭૨
૪૧૪૧૦૦૦૧૭૫૦૦	૭૪૦૧૧	૪૦૭૩૮૨	૨૦૩૬૧૧	૧૦૭૨૦	૭૨
૭૫૬૦૦૦૦૦૦૦૦	૨૧૭૮૮૪	૫૪૧૧૦૮	૨૭૪૧૫૪	૧૪૪૭૧	૭૨
૨૨૪૪૦૦૦૦૦૦૦૦	૭૩૦૭૩૬	૧૪૭૪૧૬	૪૭૩૭૦૮	૨૪૧૩૨	૭૨
૫૧૨૪૦૦૦૦૦૦૦૦	૨૧૫૧૫૧	૧૪૩૧૬૪૨	૭૧૫૮૨૧	૩૭૬૭૪	૭૨
૧૦૫૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૫૬૧૭૫	૨૦૪૧૩૧૦	૧૦૨૪૬૧૫	૫૩૧૩૧	૭૨
૧૧૭૧૬૦૦૦૦૦૦૦	૨૦૧૩૫૦૪	૨૮૦૮૨૭૨	૧૪૦૪૧૩૬	૭૩૧૦૧	૭૨
૩૨૦૦૪૦૦૦૦૦૦૦	૬૫૦૮૪૪	૩૫૭૭૧૩૨	૧૭૮૦૧૬૬	૧૪૧૫૬	૨
૩૬૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૦	૦	૧૧૦૦૦૦૦	૧૦૦૦૦૦	૦

આહીં જગાની પહોલાઈ ન હોવાથી એક યંત્રના બે જાગ ઉપર અને નીચે કીધા છે.
એજ પ્રમાણે ઇરવત ક્ષેત્રમાં પણ જીવાનું કારણ જાણવું. ઇતિ તૃતીય કરણમ્ ॥

હવે ચોથું ઇસ્કુ ગણિત કહેઢે.

આ જંબૂઢીપને વિષે ંક દેશ જે ઝરત ક્ષેત્ર અથવા ંરવત ક્ષેત્ર તે ચઢાવેલા ધનુષ્ય ને આકારે ઢે, તિહાં બાણના ઠામની વચ્ચેનું જે વિષ્કંઝ તેને ઇસ્કુ કહીયે તે ઇસ્કુના જેટ લાં યોજન હોય તેને યોજનનો ઇસ્કુ કહીયે, અને તે ંકેકા યોજનના ંગણીશ ઝાગ કરીને તે ઝાગનો આંકઢો જેવારેં લખીયેં તેવારેં કલાનો ઇસ્કુ કહેવાય. જેમકે દક્ષિણાર્ક ઝરતનો ઇસ્કુ (૩૩૭) યોજનની ંપર ત્રણ કલા ઢે તેને ંગણીશના આંક સાથે ગુણીયેં તેવારે (૪૫૩૫) કલા થાય ં કલાનો ઇસ્કુ ઝાણવો. ંટલે દક્ષિણ ઝરત ક્ષેત્રની સર ંટલે બાણની કલા, (૪૫૩૫) થઈ તે આ પ્રમાણે:--૩૩૭) યોજનને ંગણીશેં ગુણતાં ૪૫૩૩ કલા થાય તેની સાથે ંપરની ત્રણ કલા ઢે તે મેલવીયેં તેવારેં ૪૫૩૫ કલા થાય. ંરીતે નવે સ્થાનકના યોજનનું ઇસ્કુ તથા કલાના ઇસ્કુ તે સર્વ પાઢલા યંત્રમાં આવી ગયા ઢે તેમાંથી ઝોઈ લેવા. ઇતિ ચતુર્થ ઇસ્કુગણિતં સમાપ્તમ્ ॥

હવે પાંચમો વૈતાઢ્ય પ્રમુખનો ધનુષ્ટ ંટલે પુંઠનો ઝાગ તેનું ગણિત કરવાનો ંપાય કહે ઢે. તિહાં જે સ્થાનકનું ધનુષ્ટ કરવું હોય, તેના ઇસ્કુનો જે આંક હોય, તેને તેટલાગુણો કરીને વર્ગ કરીયે; પઢી તે વર્ગને ઢ ગુણો કરીયેં તથા ઝીવાનો જે આંક હોય તેને પણ તઢગુણો વર્ગ કરી પઢી ં વેહુ વર્ગને ંકઢા કરીને તેનું મૂલ શોધતાં જે આંક આવે, તેટલું તે સ્થાનકનું ધનુષ્ટ ઝાણવું. તેમાં પ્રથમ દક્ષિણ ઝરતાર્કના ધનુષ્ટનું ગણિત કરી દેઢાઢે ઢે.

૪૫૩૫	દક્ષિણઝરતાર્કની ઇસ્કુ કલા ૪૫૩૫ ઢે.
૪૫૩૫	તેનો વર્ગ કરવા સારું તઢુણો કરીયેં.
૩૩૬૩૫	ંપલા આંકને પાંચ સાથે ગુણતાં સંખ્યા.
ૂૂ૫ૂ	ંપલા આંકને વે સાથે ગુણતાં સંખ્યા.
૩૩૬૩૫	ંપલા આંકને પાંચસાથે ગુણતાં સંખ્યા.
૩ૂ૩ૂ	ંપલા આંકને ચાર સાથે ગુણતાં સંખ્યા.
૩ૂ૪ૅ૫૬૩૫	ંકંદર ઇસ્કુકલાના વર્ગની રાશિ થઈ.
૬	ં રાશિને ઢગુણી કરવામાઢે ઢયેં ગુણવું.
૩૩૩ૂૅ૩ૅ૫ૂ	ં ઇસ્કુવર્ગને ઢગુણો કરતાં ંટલી રાશિ થઈ.
૩ૅ૩ૂૂૂૅૅૅૅ	પૂર્વોક્ત ઝીવાની રાશિના વર્ગનો આંક સાથે મેલવીયેં.
૩ૅૅૅૅૅૅૅૅૅૅ	ં વેહુરાશિના સરવાલાનો આંક થયો.

३४४३०६५११५०	एतुं मूल शोधवा सारु विषम सम करवुं.
१	पहेलो अंक विषम ठे, माटे एकज आंकने शोध्यो.
३) ३४४ (८	शोधतां एकेकां एक गयो, बाकी बेरह्या. उपर चुमांलीश लीधा.
१६	एकनो जाग आव्यो तेने बमणा करी बे अछा शोल थया.
६४	आठनो जाग आव्यो, माटे आठो आठो चोशठने चांपी मांड्या.
३२४	सरवाले बशे चोवीश थया, ते बाद करवा.
३६) ३०३० (५	बाकी वीश रह्या उपर त्रीश लीधा.
१८०	अठारने द्विगुणा करी बत्तीश पंचां १८० थया.
३५	पांचनो जाग आव्यो माटे पांच पच्चा पच्चीश चांपी मांड्या.
१८३५	सरवालो १८३५ थयो.
३७) ३०५६५ (५	ते बाद करतां बाकी ३०५ रह्या उपर ६५ लीधा.
१८५०	१८५ ने द्विगुणा करी ३७० पांचु १८५० थया.
३५	पांचनो जाग आव्यो माटे पांच पच्चा पच्चीश चांपी मांड्या.
१८५३५	सरवाले १८५३५ थया.
३९१०) ३०७०१२ (५	ते बाद करतां ३०७० रह्या उपर बार लीधा.
१८५५०	मूलना १८५५ ने द्विगुणा करी ३९१० पंचां १८५५० थया.
३५	पांचनो जाग आव्यो माटे पांच पच्चा पच्चीश चांपी मांड्या.
१८५५३५	सरवाले १८५५३५ थया.
३९११०) ३१४८७५० (५	बाद करतां बांकी ३१४८७ रह्या उपर पच्चास लीधा.
१८५५५०	१८५५५ ने बमणा करी पांचे जाग देतां ए राशि आवी.
३५	पांचनो जाग आव्यो, माटे पंचो पंचो ३५ चांपी मांड्या.
१८५५५३५	सरवाले १८५५५३५ थया.
३९१११०) ३६३३३५	बाद करतां शेष कला रही तेने जाग पोहोचे नही.
ए रीते १८५५५५ नो आंक आव्यो शेष कला ३६३३३५ बधी तेने १८५५५५ ने बमणा करिये तेवारे ३९१११० थाय. तेनो जाग पोहोचे नही माटे पूर्वली रीते कोश धनुष्यादिक करी जाग पहोचाडवो, ए दक्षिण जरतारुं गणित करी देखाड्युं. शेष स्थान कनुं पण ए रीते गणित करवुं. ए दक्षिण जरतारुं दिक स्थानकना धनुःपृष्ठनो यंत्र नीचे लख्योठे, तिहां महाविदेहना अरुं जाग पर्यंत जंबूद्वीपनी परिधिना अरुं जागनुं धनुःपृष्ठआवे	

અઢીઢીપના નકશાની દ્વીગત.

દક્ષિણ જરતાર્કાદિક નવ સ્થાનકના ધનુઃપૃષ્ઠનો યંત્ર.

સ્થાનકોનાં નામ.	શ્કુની કલા.	શ્કુના વર્ગની કલાનો આંક.	શ્કુવર્ગને ઢગુણો ક રતાં કલા.	જીવાના વર્ગની કલા નો આંક.
જરતાર્ક.	૪૫૨૫	૨૦૪૭૫૬૨૫	૧૨૨૮૫૩૭૫૦	૩૪૩૦૮૦૯૭૫૦૦
વૈતાલ્યે.	૫૪૭૫	૨૯૯૭૫૬૨૫	૧૭૯૮૫૩૭૫૦	૪૧૪૯૦૦૯૭૫૦૦
પૂર્ણ જરતે.	૧૦૦૦૦	૧૦૦૦૦૦૦૦૦	૬૦૦૦૦૦૦૦૦	૭૫૬૦૦૦૦૦૦૦૦
હિમવંતગિરિ	૩૦૦૦૦	૯૦૦૦૦૦૦૦૦	૫૪૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૨૪૪૦૦૦૦૦૦૦૦
હિમવંતકેત્રે.	૭૦૦૦૦	૪૯૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૯૪૦૦૦૦૦૦૦૦	૫૧૨૪૦૦૦૦૦૦૦૦
મહાહિમવં	૧૫૦૦૦૦	૨૨૫૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૩૫૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૦૫૦૦૦૦૦૦૦૦૦
હરિવર્ષકેત્રે.	૩૧૦૦૦૦	૯૬૧૦૦૦૦૦૦૦૦	૫૭૬૬૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૯૫૧૬૦૦૦૦૦૦૦
નિષધર્વતે.	૬૩૦૦૦૦	૩૯૬૯૫૦૦૦૦૦૦૦	૨૩૮૧૪૦૦૦૦૦૦૦	૩૨૦૦૪૦૦૦૦૦૦૦
મહાવિદેહર્કે.	૯૫૦૦૦૦	૯૦૨૫૦૦૦૦૦૦૦	૫૪૧૫૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૬૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦

ઢ ગુણી કરેલી શ્કુના વર્ગમૂલ આણ ર્ગની કલા તથા જીવાના વર્ગની કલાનો સરવાલો.	વર્ગમૂલ આણ તાં શેષરાશિ. નો આંક.	વર્ગમૂલ આણ તાં ઢેદરાશિ. નો આંક.	વર્ગમૂલ આણ તાં લઘ્વરાશિ. નો આંક.	લાઢેલીકલાના યોજન તથા ક લાની સંખ્યા.
૩૪૪૩૦૯૫૧૨૫૦	૨૯૩૨૨૫	૩૭૧૧૧૦	૧૮૫૫૫૫	૯૭૬૬૧ ૧
૪૧૬૬૯૯૫૧૨૫૦	૭૭૮૨૬	૪૦૮૨૬૪	૨૦૪૧૩૨	૧૦૭૪૩૧૫
૭૬૨૦૦૦૦૦૦૦૦	૨૬૨૧૫૧	૫૫૨૦૮૬	૨૭૬૦૪૩	૧૪૫૨૦૧૧
૨૨૯૮૦૦૦૦૦૦૦૦	૫૬૮૧૨૪	૯૫૮૭૪૮	૪૭૯૩૭૪	૨૫૨૩૦૧ ૪
૫૪૧૮૦૦૦૦૦૦૦૦	૯૫૫૧૦૦	૧૪૭૨૧૪૦	૭૩૬૦૭૦	૩૮૭૪૦૧૦
૧૧૮૫૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૧૫૦૭૧	૨૧૭૭૧૫૪	૧૦૮૮૫૭૭	૫૭૨૯૩૧૦
૨૫૪૮૨૦૦૦૦૦૦૦૦	૭૬૯૧૩૬	૩૧૯૨૬૧૬	૧૫૯૬૩૦૮	૮૪૦૧૬૧ ૪
૫૫૮૧૮૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૫૬૮૧૧૧	૪૭૨૫૧૬૬	૨૩૬૨૫૮૩	૧૨૪૩૪૬૧૯
૯૦૨૫૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૪૬૬૯૪૩૧	૬૦૦૮૩૨૬	૩૦૦૪૧૬૩	૧૫૮૧૧૩૧૬૧

આ ઇકજ યંત્ર ઢે પળ પુસ્તકમાં સાહામી બાજુ જગા ન મલવાથી ચાલતા અનુક્રમના
કોઠાને નીચે લઢ લીધા ઢે. પ્રથમના યંત્રોમાં પળ ઢે ટેકાળે ઇમજ કહું ઢે.

ઇતિ પંચમ ધનુઃપૃષ્ઠગણિતયંત્રં સમાપ્તમ્

અઢીઢીપના નકશાની ઢકીગત.

૯૯

અથ ષષ્ટ બાહા કરણ વિધિ પ્રારંભઃ ॥

હવે ઢહું બાહકરણ કહે ઢે. આ ઢેકાણે બે ઢનુઃપૃષ્ઠનો વિશ્લેષ કરીયે, તિહાં દક્ષિણ ઢરતાર્ક અને વૈતાલ્યપર્વત ઇ બે ઢનુષ્ય ઢે, તેમાં જે ન્હાનું ઢનુષ્ય હોય તે મહોટા ઢનુષ્યમાંથી કાહામીયે તેને વિશ્લેષ કહીયે, તે કાહાડીને પઢી જે શેષ રહે, તેનું અર્ક કરીયે તેવારે વૈતાલ્ય તથા હિમવંત પ્રમુખ પર્વતની બાહ થાય. બાહ ઇટલે પર્વતના તથા ક્ષેત્રના ઢેઢાનો વિસ્તાર જાણવો, તે આવી રીતેઃ-

દક્ષિણાર્ક ઢરતનું ઢનુઃપૃષ્ઠ (૯૭૬૬) યોજનની ડપર ઇક કલા ઢે, અને વૈતાલ્ય પર્વતનું ઢનુઃપૃષ્ઠ (૧૦૭૪૩) યોજનને પન્નર કલા ડપર ઢે, માટે વૈતાલ્યના ઢનુઃપૃષ્ઠની અપેક્ષાયે દક્ષિણાર્કઢરતનું લઘુ ઢનુઃપૃષ્ઠ કહેવાય, અને વૈતાલ્યનું મહા ઢનુઃપૃષ્ઠ કહેવાય, તેવારે મહાઢનુઃપૃષ્ઠની રાશિમાંથી લઘુ ઢનુઃપૃષ્ઠની રાશિ બાદ કરીયે, તો બાકી (૯૭૭) યોજન ડપર ચૌદ કલા રહે, તેનું અર્ક કરીયે તેવારે (૪૦૦) યોજન ડપર સારીશોલ કલા આવે. ઇટલા યોજન પ્રમાણ વૈતાલ્ય પર્વતના બેઢુ તરફની પ્રત્યેક ઇકેકી બાહ જાણવી, ઇવી રીતે હિમવંત મહાહિમવંતાદિક સર્વ પર્વતોની તથા હિમવંતાદિક ક્ષેત્રોની બાહનું ગણિત સ્વયમેવ કરી લેવું. અહિં માત્ર ઇનો યંત્રજ લખીયે ઢેયે.

અથ બાહા કરણ યંત્રમ્

બાહા કરવાના સ્થાનકોનાં નામ.	વૈતાલ્યાદિકનું મહા ઢનુઃ પૃષ્ઠ.	લઘુ ઢનુઃ પૃષ્ઠ.	ઢરતાર્કાદિકનું મહા ઢનુઃ પૃષ્ઠ.	બેઢુનો વિશ્લેષ તેનું અર્ક કરતાં જે કરતાં બાકી.	આંક આવે, તે બાહ.
	યોજન. કલા.	યોજન. કલા.	યોજન. કલા.	યોજન. કલા.	યોજન. કલા.
૧ વૈતાલ્ય પર્વત.	૧૦૭૪૩ ૧૫	૯૭૬૬ ૧	૯૭૭ ૧૪	૪૦૦ ૧૬॥	
૨ ઢરત ક્ષેત્ર.	૧૪૫૨૭ ૧૧	૧૦૭૪૩ ૧૫	૩૭૦૪ ૧૫	૧૦૯૨ ૭॥	
૩ હિમવંતપર્વત.	૨૫૨૩૦ ૪	૧૪૫૨૭ ૧૧	૧૦૭૦૧ ૧૨	૫૩૫૦ ૧૫॥	
૪ હિમવંતક્ષેત્ર.	૩૦૭૪૦ ૧૦	૨૫૨૩૦ ૪	૧૩૫૧૦ ૬	૬૭૫૫ ૩	
૫ મહાહિમવંતપર્વત	૫૭૨૯૩ ૧૦	૩૦૭૪૦ ૧૦	૧૦૫૫૩ ૦	૯૨૭૬ ૯॥	
૬ હરિવર્ષક્ષેત્ર.	૦૪૦૧૬ ૪	૫૭૨૯૩ ૧૦	૨૬૭૨૨ ૧૩	૧૩૩૬૧ ૬॥	
૭ નિષધપર્વત.	૧૨૪૩૪૬ ૯	૦૪૦૧૬ ૪	૪૦૩૩૦ ૫	૨૦૧૬૫ ૨॥	
૦ વિદેહાર્ક.	૧૫૦૧૧૩ ૧૬॥	૧૨૪૩૪૬ ૯	૩૩૭૬૭ ૭॥	૧૬૦૦૩ ૧૩	

॥ ઇતિ પૃષ્ઠ બાહા કરણવિધિયંત્રાદિ સંપૂર્ણમ્ ॥

અથ સત્તમ પ્રતરકરણ ગણિતં.

હવે સાતમો પ્રતર કરવાનો ઉપાય કહે છે. જરત ક્ષેત્ર પ્રમુખને સમચતુરસ કરવાં, તેને પ્રતર કહીયે તિહાં પ્રથમ બેઢ્ધો સંમ જે જરત ક્ષેત્ર છે, તેના પ્રતર કરવાનો ઉપાય દેખાઢે છે. જરતાર્કની ઇસ્કુ સાથે જીવા ગુણીયે, તે ગુણતાં જે આંક આવે, તેને ચાર જાગે વઢેંચી નાખતાં ચોથા જાગમાં જે આંક આવે, તેને તજુણો કરીયે ઇટલે તેનો વર્ગ કરીને તે વર્ગને દશે ગુણીયે. એમ કરતાં જે આંક આવે, તેનું મૂલ શોધીયે, તે મૂલ શોધતાં જે આંક આવે, તે પ્રતિકલા જાણવી; પઢી તે પ્રતિકલાને ડંગણીશ જાગે વેંચીયે, તેવારે તેની કલા થાય, અને શેષ વઢે, તે પ્રતિકલા કહીયે. ફરી તે કલાની રાશિને ડંગણીશ જાગે વેંચીયે, તેવારે યોજનની સંખ્યા થાય. જેમ કે જરતક્ષેત્રની ઇસ્કુકલા ૪૫૨૫) છે, તેની સાથે જરતક્ષેત્રની જીવા સંવંધી કલા ૧૦૫૨૨૫) કિંચિત્ ન્યૂન છે, તો પણ તે સૂક્ષ્મ ગણિત નથી કરતા, માટે ઇટલીજ રાશિ સાથે ગુણતાં ૫૩૦૧૪૩૧૨૫ થાય, તેને ચારનો જાગ આપીયે, તેવારે ૨૦૫૫૩૫૭૦૧ થાય. શેષ એક વઢે. પઢી એ રાશિને એજ રાશિ સાથે ગુણીને એનો વર્ગ કરીયે, તેવારે ૪૩૦૫૫૩૫૩૫૧૫૨૨૫૭૬૧ થાય. અને પઢી એને દશ ગુણા કરવા સારુ એક મિંડું નીચે આપીયે. તેવારે ૪૩૦૫૫૩૫૩૫૧૫૨૨૫૭૬૧૦ થાય. તેને વિષમ સમ કરી મૂલ શોધીયે તે આવી રીતે:—

૪૩૦૫૫૩૫૩૫૧૫૨૨૫૭૬૧૦ (૬૬૨૬૧૦૩૧૫ મૂલ શોધતાં એ રાશિ આવે.

૩૬ (૬	ત્રેતાલીશમાંથી ઢ ઢક ઢત્રીશ ગયા.
૧૨)૭૫૦(૬	બાકી સાત રહ્યા ડપર નેવું લીધા.
૭૨	ઢને બમણા કરી બાર ઢકાં બઢોંતેર થયા.
૩૬	ઢનો જાગ આવ્યો માટે ઢ ઢક ઢત્રીશ ચાંપી માંઢ્યા.
૭૫૬	બેઢુનો સરવાલો આપતાં ૭૫૬ ગયા.
૧૩૨)૩૪૫૨(૨	બાકી ચોત્રીશ રહ્યા, ડપર વાંવન લીધા.
૨૬૪	ઢાશઢને બમણા કરી ૧૩૨ ડુ ૨૬૪ થયા.
૪	ઢેનો જાગ આવ્યો માટે ડુએ ડુએ ચાર ચાંપી માંઢ્યા.
૨૬૪૪	સરવાલે ૨૬૪૪ થયા, તે વાદ કરવા.
૧૩૨૪)૦૦૦૪૩(૬	બાકી ૦૦૦ રહ્યા ડપર ૪૩ લીધા.
૭૫૪૪	૬૬૨ ને બમણા કરી ૧૩૨૪ ઢકાં ૭૫૪૪ થયા.
૩૬	ઢનો જાગ આવ્યો માટે ઢ ઢકાં ઢત્રીશ ચાંપી માંઢ્યા.

७७४७६
१३३५३)१३६७५१(१

१३३५३

१

१३३५३१

सरवाले ७७४७६ थया ते बाद करवा.

बाकी १३६७ रहा उपर एकावन्न दीधा.

६६३६ दु १३३५३) एकुं १३३५३ थया.

एकनो जाग आव्यो माटे एकेकुं एक चांपी मांड्यो.

सरवाले १३३५३१ गया.

१३३५३३)४३३०७७(बाकी ४३३० रहा, उपर ७३ दीधा जाग न पडोचे माटे० पडी.

१३३५३३०)४३३०७७७(३ फरी ४३३०७७ नी उपर ७७ नो आंक दीधो.

३७७५६६० (६६३६१० ने बमणा करतां १३५३३० त्रिकां ३७७५६६० थया.

ए

त्रणनो जाग आव्यो माटे त्रण त्रिक नव चांपी मांड्या.

३७७५६६०७

सरवाले ३७७५६६०७ गया.

१३३५३३०६) ३५५३६७०७६ (१ बाकी ३५५३६७० रहा उपर उनुं दीधा.

१३३५३३०६ ६६३६१०३ ने बमणा करी १३३५३३०६ एकां एटलाज

१ एकनो जाग आव्यो माटे एकेकुं एक चांपी मांड्यो.

१३३५३३०६१ सरवाले १३३५३३०६१ गया.

१३३५३३०६३) १३३७४५०३५१०(ए बाकी १३३७४५०३५ रहा उपर दश दीधा.

११७३६७५५७ ६६३६१०३१ने बमणा करतां १३३५३३०६३

नवां ११७३६७५५७ थया.

७१ नवनो जाग आव्यो माटे नेवे नेवे ७१ चांपी मां०

११७३६७५६६१ सरवाले ११७३ ६७५६६१ गया.

१३३५३३०६३७) ३४७५१७७७ (शेष ३४७५१७७७ राशि रही, एने लब्धराशिनो आंक ६६३६१०३१७ ठे तेने बमणा करतां १३३५३३०६३७ नो आंक थाय, तेनी साथे जाग पडोचे नही तेने सूझ गणित नथी माटे एमज पकता मूकवा.

अने ६६३६१०३१७ ए लब्ध प्रतर प्रतिकला थइ, तेने उंगणीश जागे वेंचीये, तेवारे ३४७५३३३७ कलानी उपर ठ प्रतिकला थाय. हवे एना योजन करवा सारु फरी उंगणीश जागे वेंचीये तेवारें (१७३५४७५) योजननी उपर बार कला अने ठ प्रतिकला तथा ३४७५१७७७ एटली संख्यानी पूर्वोक्त १३३५३३०६३७ ठेद राशि वाली शेष राशि रही, ए दक्षिणचरतार्कना प्रतर करी देखाड्या. तेना यंत्रनी स्थापना नीचे करीये ठेये.

દક્ષિણ ઝરતાર્ઢના પ્રતર કરવાનો યંત્ર.

૧ ઇસ્કુ કલા.	૪૫૨૫
૨ કિંચિત્ ન્યૂન જીવા કલા.	૧૮૫૨૨૫
૩ ઇસ્કુ કલાને જીવા કલા સાથે ગુણતાં.	૮૩૮૧૪૩૧૨૫
૪ તેને ચાર ઝાગે વેંચતાં કલા.	૨૦૯૫૩૫૮૮૧
૫ ચોથા ઝાગની કલાનો વર્ગ કરતાં	૪૩૯૦૫૨૪૩૫૧૯૨૭૯૯૬૧
૬ તેને દશગુણો કરતાં	૪૩૯૦૫૨૪૩૫૧૯૨૭૯૯૬૧૦
૭ તે વર્ગનું મૂલ શોધતાં લાઢેલો આંક.	૬૬૨૬૧૦૩૧૯
૮ શેષ રાશિ રહી.	૩૪૭૫૧૭૮૪૯
૯ ઢેદ રાશિ.	૧૩૨૫૨૨૦૬૩૮
૧૦ લાઢેલી પ્રતિકલાને ૧૯ ઝાગે વેંચતાં કલા.	૩૪૮૭૪૨૨૭૬ પ્રતિકલા.
૧૧ ફરી તે કલાના યોજન કરવા ૧૯ નો ઝાગ આપતાં	૧૮૩૫૪૮૫
૯ટલા યોજનની ઉપર ૧૨) કલા અને ૮ પ્રતિકલા જાણવી.	

હવે વૈતાલ્ય પ્રમુખ મધ્યદેત્રોના પ્રતર કરવાનો ઉપાય કહે ઢે. લઘુ જીવાનો વર્ગ અને મહોટી જીવાનો વર્ગ ૯ બે વર્ગનો શરવાલો બાંધી ઁકઠા કરીને તેનું અર્ઢ કરીયે, પઢી તેનું મૂલ શોધીયે, તે મૂલનો જે આંક આવે, તે પોતાના વિસ્તાર સાથે ૯ટલે વૈતાલ્યાદિક પર્વતોના પહોલ પળા સાથે ગુણીયે, તેવારે વૈતાલ્યાદિક પર્વતોનો પ્રતર આય. તિહાં પ્રથમ વૈતાલ્ય પર્વતના તલીયા સંબંધિ ઝૂમિકાનું પ્રતરકરણ કહે ઢે.

॥ અથ વૈતાલ્યસ્ય પ્રતરકરણં લિખ્યતે ॥

દક્ષિણ ઝરતાર્ઢની લઘુ જીવાનો વર્ગ કરતાં કલા.	૩૪૩૦૮૦૯૭૫૦૦
વૈતાલ્યની ગુરુ જીવા કહેવાય તેનો વર્ગ કરતાં કલા.	૪૧૪૯૦૦૯૭૫૦૦
૯ વન્ને જીવાનો સરવાલો કરતાં કલા.	૭૫૭૯૮૧૯૫૦૦૦
તેનો અર્ઢઝાગ કરતાં કલા.	૩૮૭૯૯૦૯૭૫૦૦
૯નું મૂલ શોધતાં લાઢેલી કલા.	૧૯૪૬૭૬
શેષ રાશિની કલા.	૩૫૨૫૨૪
ઢેદ રાશિની કલા.	૩૮૯૩૫૨
૯ સામાન્યથી વિધિ કહ્યો; પરંતુ વિશેષ વિધિ તો આવી રીતે ઢે, તે આગલ લખીયે ઢેયે.	

વૈતાલ્ય પર્વતના દક્ષિણના પાસાનું જેટલું લાંબ પણું છે, તેને જીવા કહીયે; તે જીવાના યોજનના ડંગણીશિયા ઝાગ કરીયે, તેને કલા કહિયે. તે કલાનો વર્ગ કરિયે, તેને લઘુ જીવા વર્ગ કહીયે, અને એ વૈતાલ્ય પર્વતના ઉત્તરના પાસાનું જેટલું લાંબપણું છે, તેની કલા કરીને તેનો વર્ગ કરિયે, તે મહોટો જીવા વર્ગ કહીયે. પઢી લઘુ જીવાના વર્ગનો આંક અને મહોટી જીવાના વર્ગનો આંક, એ બે આંક એકઠા મેલવતાં જે આંક આવે, તેને બે ઝાગે વેંચીયે એટલે અર્ધ કરી નાંખીયે, તેવારે (૩૭૭૭૦૦૭૫૦૦) એટલો આંક આવે, પઢી તેનું પુર્વોક્ત રીતે મૂલ શોધીયે, તેવારે ત્રણ રાશિ થાય, તેમાં જે આંક ડગરે તેને શેષ રાશિ કહીયે, અને જે આંક નીચે લાગે, તે હેદ રાશિ કહેવાય. અને તે હેદ રાશિનો અર્ધ લાગે તે લઘ્વાંક રાશિ કહેવાય, એ ત્રણ રાશિમાંથી જે શેષ રાશિનો આંક (૩૫૨૫૨૪) આવશે, તેને બારના આંકે અપવર્તના કરીયે. અપવર્તના એટલે પાહું ડંસરહું ચાલહું વિશેષ ઝાણાયે. બારને આંકે ઝાગ આપીયે તેવારે (૨૭૩૭૭) નો આંક આવે, તે એક બાજુ માંઢી રાખીયે, તથા વઢી હેદ રાશિનો આંક (૩૭૭૩૫૨) છે, તેને પણ બારે અપવર્તના કરીયે, તેવારે (૩૨૪૪૬) આવે. એ આંક પણ એક બાજુ માંઢી રાખીયે, તથા એ કરણી કરતાં જે કલા લઘ્વ થઈ છે, તેનો આંક (૧૭૪૬૭૬) નો છે તેને વૈતાલ્યનું પહોલપણું પચાસ યોજનનું છે. તેની સાથે ગુણાકાર કરીયે, તેવારે (૭૭૩૩૭૦૦) નો આંક આવે, તે પણ એક બાજુ લખી રાખીયે, તથા શેષ રાશિના આંકને બારનો ઝાગ આપતાં જે ૨૭૩૭૭ નો આંક લાધો છે, તેને પણ વૈતાલ્ય પર્વતના તઢીયાના પહોલ પણાના પચાસ યોજન સાથે ગુણાકાર કરીયે, તેવારે (૧૪૬૭૭૫૦) થાય એ આંકને પ્રથમ હેદરાશિના આંકને બારે ઝાગ આપતાં જે (૩૨૪૪૬) નો આંક આવ્યો છે, તે આંકે ઝાગ આપીયે, તેવારે (૪૫) આંક આવે, અને શેષ (૭૭૭૦) આંક વધતા રહે, હવે પીસ્તાઢીશના આંકને પૂર્વોક્ત લઘ્વરાશિને પચાસ ગુણી કરતાં જે (૭૭૩૩૭૦૦) નો આંક આવ્યો છે, તેની સાથે મેલવીયે તેવારે (૭૭૩૩૭૪૫) થાય એટઢી શેષ કલાની રાશિ ડગરી. તેના યોજન કરવાને અર્થે ડંગણીશનો ઝાગાકાર આપીયે, તેવારે (૫૧૨૩૦૭) યોજન ડપર બાર કલા એટલા ચોસલા એટલે સમચતુરસ ચોખૂણા યોજનના ધાંઢવા વૈતાલ્ય પર્વતની નીચ ઢી તઢીયાની ઝૂમિકામાંહે થાય છે.

હવે વૈતાલ્ય પર્વત ડપર દશ યોજન ડંચા ચઢિયે, તેવારે પહેઢી મેલલા આવે, તિ હાં પ્રતર ગણિત કેટલું થાય ? તે કહીયે ઢેયે.

એ પણ વૈતાલ્ય પર્વતનો લઘુ જીવાનો વર્ગ તથા મહોટી જીવાનો વર્ગ એ બેહુ વર્ગને

મેલવી સરવાલો કરી પઢી તેનું અર્ધ કરી, તે અર્ધ જાગમાં જે આંક આવ્યો તેની કરણી કરવી એટલે મૂલ્ય શોધવું. પઢી તેની ત્રણ રાશિ કલાની લાધી, ત્યાં સુધી તો વધો પૂર્વલી રીતે વર્તારો વર્તવો. તેવાર પઢી પહેલી મેલલાને વિષે એટલું વિશેષ કરવું, કે પૂર્વે વૈતાલ્ય પર્વતના તલિયાની કરણીમાં શેષ રાશિને વારે અપવર્તન કરતાં જે ૧૯૪૬૭૬ કલા લાધેલી છે, તેને વૈતાલ્યના તલિયાનું પહોલપણું પચાસ યોજનનું છે, તેની સાથે ગુણાકાર કરી હતો તે હજાર પહેલી મેલલાયે વૈતાલ્ય પર્વત ત્રીશ યોજન પહોલો છે, માટે એ લબ્ધ કલાને ત્રીશે ગુણીયે, તેવારે ૫૮૪૦૨૮૦ નો આંક આવે, તે એક લાજુ માંની રાખીયે, અને શેષ રાશિની દ્વાદશ અપવર્તનાયે એટલે વારના આંકે જાગ દેતાં જે ૨૯૬૭૭ નો આંક આવ્યો છે, તે આંકને વૈતાલ્યની પહેલી મેલલાના ત્રીશ યોજન સાથે ગુણીયે, તેવારે ૮૮૧૩૧૦ નો આંક આવે, તે આંકને હેદરાશિના આંકને વારે જાગ આપતાં જે ૩૨૪૪૬ નો આંક આવ્યો છે, તે આંકે જાગાકાર આપીયે, તેવારે (૨૭) નો આંક આવે, અને ઉપર ૫૨૬૮ નો આંક વધે. તે વધેલો આંક કાંઈ જાગાકારમાં કામ ન આવે માટે એમજ રહેવા દેયે. બાકી માત્ર સત્તાવીશના આંકને પૂર્વોક્ત લબ્ધ કલાને વૈતાલ્યની પહેલી મેલલાના પહોલ પંણાના ત્રીશ યોજનની સાથે ગુણતાં જે ૫૮૪૦૨૮૦ નો આંક આવ્યો છે, તેની સાથે મેલવીયે, તેવારે ૫૮૪૦૩૦૭ નો આંક કલાનો થાય, તેના યોજન કરવાને અર્થે એ આંકને ઝંગણીશનો જાગ આપીયે, તેવારે (૩૦૭૩૮૪) યોજન ઉપર અગિયાર કલા એટલા એકેકા યોજનનાં સમચતુરસ્ર ઘાંઢવા વૈતાલ્ય પર્વતની પહેલી મેલલાની જૂમિકાયે થાય.

હવે વૈતાલ્ય પર્વતની બીજી મેલલાયે પ્રતર ગણિત કરવાનો ઉપાય કહીયે છે. તિહાં પહેલી મેલલાયે જે કરણી કરતાં ૧૯૪૬૭૬ કલા લબ્ધમાન હતી, તે આંકને હજાર બીજી મેલલા દશ યોજનની પહોલી છે, માટે દશના આંક સાથે ગુણીયે, તેવારે ૧૯૪૬૭૬૦ થાય. તે આંકને એક લાજુયે લખી રાખીયે.

પઢી શેષ રાશિને વારે જાગતાં જે ૨૯૬૭૭ નો આંક આવ્યો છે, તે આંકને વૈતાલ્યની બીજી મેલલાનું દશયોજન પહોલપણું છે, તેની સાથે ગુણીયે. તેવારે ૨૯૬૭૭૦ નો આંક થાય. તે આંકને વલી હેદ રાશિના આંકને વાર જાગે વેંચતાં જે ૩૨૪૪૬ નો આંક આવેલો છે, તે આંકે જાગાકાર આપીયે તેવારે એ નો આંક આવે, અને ઉપર ૧૭૫૬ અંશ વધે, તે અંશને જાગ પહોંચે નહીં માટે એમજ રહેવા દેયે. અને નવના આંકને પૂર્વોક્ત લબ્ધ રાશિના આંકને વૈતાલ્યની બીજી મેલલાના પહોલપંણાના દશ યોજન સાથે ગુણીયે જે ૧૯૪૬૭૬૦ કલાનો આંક આવેલો છે, તેની સાથે મેલવીયે,

તેવારે ૧૯૪૬૭૬૯ કલા થાય. પઢી કલાના યોજન કરવા સારુ એ આંકને ઝંગણીશનો જાગાકાર આપીયે, તેવારે ૧૦૨૪૬૧ યોજનની ડપર દશ કલા થાય, ઇટલા વૈતાલ્યની બીજી મેલલાના સમ ચોરસ લાંડવા થાય, એ વૈતાલ્યપર્વતની બીજી મેલલાનું પ્રતરગણિત કહ્યું. એ સર્વના યંત્રની સ્થાપના આગલ કરશુ.

હવે ઉત્તર જરતાર્કનું પ્રતરકરણ લખીયે ઢૈયે. ઇહાં વૈતાલ્ય પર્વતના ઉત્તરના પાસાની જે જીવા તેની કલા કરીને પઢી તેનો વર્ગ કરીયે, તેને લઘુ જીવા વર્ગ કહીયે, અને હિમવંત પર્વતના દક્ષિણ પાસાની લાંબપણાની જે જીવા તેની કલા કરીને પઢી તેનો વર્ગ કરીયે, તેને ગુરુજીવા વર્ગ કહીયે. પઢી બેહુ જીવાના વર્ગને ઇકઠા કરીશ રવાલો આપતાં જે આંક આવે, તેનું અર્ક કરીયે, પઢી તેની કરણી કરી મૂલ શોધીયે, તેવારે લબ્ધ કલા ૨૪૧૯૬૦ આવે. તથા શેષ રાશિ ૪૦૭૧૫૦ આવે, તથા ઢેદરાશિ ૪૦૩૯૨૦ આવે, ઇવી ત્રણ રાશિ થાય.

હવે શેષરાશિનો આંક ૪૦૭૧૫૦ ઢે, તેને શૂન્યે કરી અપવર્તિયે, ઇટલે શેષરાશિને ઢેહડે શૂન્ય અર્થાત્ મીંહું ઢે, તેને જાંજી નાલીયે, તેવારે દશક પડ્યું. એ જાવ જાણવો. અર્થાત્ દશને આંકે જાગાકાર કીધો તેવારે ૪૦૭૧૫ નો આંક રહ્યો. તથા ઢેદરાશિનો આંક ૪૦૩૯૨૦ ઢે, તેને પણ શૂન્યે અપવર્તિયે, તેવારે ૪૦૩૯૨ નો આંક રહે.

હવે પૂર્વોક્ત લબ્ધ રાશિનો આંક ૨૪૧૯૬૦ ઢે, તેને જરતાર્કના બાણની કલા ઇટલે પહોલ પણાની કલા ૪૫૨૫ ઢે. તેની સાથે ગુણીયે, તેવારે ૧૦૯૪૦૬૯૦૦૦ આવે

વલી શેષરાશિને શૂન્યે અપવર્તન કરીને ૪૦૭૧૫ નો આંક રહ્યો ઢે, તેને પણ જરતાર્કના પૃથુત્વ ઇટલે બાણની કલા ૪૫૨૫ ની સાથે ગુણાકાર કરીયે તેવારે ૧૦૪૨૩૫૩૭૫ નો આંક આવે. હવે એ આંકને ઢેદરાશિના શૂન્યે અપવર્તેલો જે ૪૦૩૯૨ નો આંક ઢે, એ આંકે જાગ આપીયે, તેવારે ૩૦૦૭ નો આંક લાજે, શેષ ૭૦૩૧ ઇટલો આંક વધે. તે ઇમજ રાલીયે અને પ્રતિકલા ૩૦૦૭ લાધી, તે પૂર્વોક્ત ૪૫૨૫ પહોલપણાની રાશિયે ગુણાકાર કરેલી પ્રતિકલાની રાશિ ૧૦૯૪૦૬૯૦૦૦ આંકની ઢે, તેની સાથે મેલવીયે, તેવારે ૧૦૯૪૦૭૨૦૦૭ ઇટલો પ્રતિકલાનો આંક થાય. કારણ કે, એને પહોલપણાના ૨૩૦ યોજનથી ગુણાકાર કયો હોય તો એ કલાની રાશિ કહેવાય. પરંતુ આ ઢેકાણે ઉત્તરાર્ક જરતના યોજન ૨૩૦ ને ત્રણ કલાની સર્વ કલા ૪૫૨૫ કરીને તેની સાથે ગુણાકાર કરેલો ઢે, માટે એને પ્રતિકલા કહીયે ઢૈયે.

હવે એ ૧૦૯૪૦૭૨૦૦૭ જે પ્રતિકલા થઈ તેને ઝંગણીશનો જાગ આપીયે, તેવારે

૫૭૬૨૪૭૭૪ કલા થાય, અને ઉપર અગીયાર પ્રતિકલા ડગરે તેના યોજન કરવાં સારુ ફરી એ કલાની રાશિને ડંગણીશનો ઝાગાકાર આપીયે, તેવારે ૩૦૩૨૭૭૭ યોજન વાર કલા અને અગીયાર પ્રતિકલા થાય ઇટલા એકેકા યોજનના ચોસલા ધાંરુવા ઉત્તરાર્ધ ધરતના ઝાણવા. ઇતિ ઉત્તર ધરતાર્ધસ્ય પ્રતરકરણવિધિ: સમાપ્ત: ॥

હવે હિમવંત પર્વતને તલ્લીયે પ્રતરની સંખ્યા કરવાને અર્થે વરતારો કરવાનીરીત લલ્લીયે ઢેયે. હિમવંત પર્વતની દક્ષિણને પાસે જે ઉત્તરધરતાર્ધનો ૭૫૬૦૦૦૦૦૦૦૦ જીવા વર્ગ ઢે, તે લઘુ જીવા વર્ગ ઝાણવો, અને હિમવંત પર્વતની ઉત્તર દિશિયે જે ૨૨૪૪૦૦૦૦૦૦૦૦ જીવાવર્ગ, તે ગુરુ જીવાવર્ગ ઝાણવો. એ વે વર્ગ એકઠા મેલવીયે, તેવારે ૩૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦ એ આંક આવે, તેનું અર્ધ કરીયે, તેવારે ૧૫૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦ થાય. એ આંકને કરણી કરી મૂલ શોધિયે, તેવારે ૩૦૭૨૨૭ લઘ્ધરાશિ થાય. અને શેષ રાશિ ૨૫૨૨૨૭ ઇટલી ડગરે, તથા ઢેદરાશિ ૭૭૪૫૨૭ થાય. પઢી શેષ રાશિનો ૨૫૨૨૨૭ નો આંક આવ્યો ઢે, તે આંકને ચારના આંક સાથે અપવર્તન કરીયે, ઇટલે ચારે ઝાગાકાર આપીયે, તેવારે ૬૪૭૨૨ નો આંક આવે, તથા ઢેદરાશિના આંકને ચારે અપવર્તન કરીયે, ઇટલે ચારને આંકે ઝાગાકાર આપીયે તેવારે ૧૨૩૬૪૨ નો આંક આવે.

હવે લઘ્ધરાશિનો આંક જે ૩૦૭૨૨૭ નો આવ્યો ઢે તે આંકને હિમવંત પર્વતનું પહોલપણું જે વીશ હજાર કલારૂપ ઢે, તેની સાથે ગુણીયે, તેવારે ૭૭૪૫૨૭૦૦૦૦ નો આંક આવે, તે એક વાજુયે લલ્લી મૂકીયે.

પઢી શેષ રાશિને ચારે અપવર્તન કરતાં જે ૬૪૭૨૨ નો આંક આવ્યો ઢે, તે રાશિને હિમવંત પર્વતના પહોલ પણાની વીશ હજાર કલા સાથે ગુણાકાર કરીયે, તેવારે ૧૨૨૨૨૭૦૦૦૦ નો આંક આવે, તેને ઢેદરાશિને ચારે અપવર્તન કરેલા ૧૨૩૬૪૨ ના આંકે ઝાગ આપીયે, તેવારે ૬૬૨૨ નો આંક આવે, અને ઉપર ૭૦૭૨૨ નો આંક શેષ રહે, તેને ઝાગ પહોંચે નહીં માટે તે આંક પમતો મૂકીને એ ૬૬૨૨ નો જે આંક ઢે તે હિમવંત પર્વતના પહોલ પણાની વીશહજાર કલાયે ગુણેલા લઘ્ધરાશિના ૭૭૪૫૨૭૦૦૦૦ આંક સાથે મેલવીયે, તેવારે ૭૭૪૫૨૭૬૬૨૨ નો આંક પ્રતિકલારૂપ થાય, તેની કલા કરવા સારુ એ આંકને ડંગણીશનો ઝાગાકાર આપીયે, તેવારે ૪૦૭૬૭૨૪૫૨ નો આંક ઉપર નવ પ્રતિકલા વધે, વલ્લી એ આંકના યોજન કરવાને અર્થે ફરી ડંગણીશે ઝાગ આપીયે, તેવારે ૨૨૪૫૬૨૨૨ યોજનની ઉપર આઠ કલા અને નવ પ્રતિકલા થાય. એ ટલા એકેક યોજનના ચોસલા ધાંરુવા હિમવંત પર્વતના ઝાણવા ઇતિ ॥

હવે મહાહિમવંત પર્વતના પ્રતરનું ગણિત કરવું, તેનો વંરતારો લક્ષીયે ઠેયે. હિમ વંત ક્ષેત્રના ઉત્તરની પાસે જે જીવાનો વર્ગ તે લઘુ જીવાવર્ગ કહીયે અને મહાહિમવંત પર્વતના ઢેહડાનો જે જીવાવર્ગ તે ગુરુ જીવાવર્ગ કહીયે. તે વેદુને એકઠા મેલવીને તે નું. અર્ક કરીયે, તેવારે ૭૮૧૫૦૦૦૦૦૦૦૦૦ એટલો આંક થાય તેનું મૂલ શોધીયે તેવારે લબ્ધરાશિ ૮૭૩૮૫૫ આવે અને ઢેદરાશિનો આંક ૧૭૬૭૭૧૦ નો આવે. તથા શેષ રા શિ ૩૩૮૯૭૫ નો આંક આવે, તેને પાંત્રીશના આંક સાથે અપવર્તિયે, એટલે પાંત્રીશે જાગ આપીયે તેવારે ૯૬૮૫ નો આંક આવે. પઠી ઢેદરાશિનો આંક ૧૭૬૭૭૧૦ છે, તે ને પાંત્રીશે અપવર્તિયે, તેવારે ૫૦૫૦૬ નો આંક આવે.

હવે પૂર્વે જે મૂલ શોધતાં ૫૮૩૮૫૫ નો આંક લબ્ધરાશિનો આવ્યો છે, તે આંકને મહા હિમવંત પર્વતના પહોલપણાના બાણ રૂપ ઇંશી હજાર કલા છે, તેની સાથે ગુણિયે, તે વારે ૭૦૭૦૮૪૦૦૦૦૦ નો આંક થાય.

હવે શેષ રાશિને અપવર્તન કરતાં જે ૧૬૮૫ નો આંક આવ્યો છે, તેને મહાહિમવંત પર્વતની પૃથુત્વ રૂપ આઠ હજાર કલાની સાથે ગુણિયે, તેવારે ૭૭૪૮૦૦૦૦૦ નો આંક થાય, તે આંકને અપવર્તન કરેલો જે ઢેદરાશિનો ૫૦૫૦૬ નો આંક છે, તે આંકે જાગાકાર આપીયે તેવારે ૧૫૩૪૦ નો આંક આવે, શેષ ૩૭૧૬૦ નો આંક વધે, તેને જાગ પોહોચે નહીં માટે પરતો મૂકીયે અને ૧૫૩૪૦ ના આંકને પૂર્વે જે ઇંશીહજાર ગુણો કરેલો લબ્ધરાશિનો ૭૦૭૦૮૪૦૦૦૦૦ નો આંક છે, તેની સાથે મેલવિયે, તેવારે ૭૦૭૦૮૪૧૫૩૪૦ નો આંક પ્રતિકલાનો થાય, તેની કલા કરવા સારુ ૧ આંકને ડંગળીશે જાગ આપીયે, તેવારે ૩૭૨૧૪૧૫૫૪૪ ઇટલી કલા ઉપર ચાર પ્રતિકલા થાય. વલી ૧ના યોજન કરવા સારુ ૧ કલાના આંકને બીજી વાર ડંગળીશે જાગ આપીયે, તે વારે ૧૧૫૮૬૮૧૮૬ યોજન ઉપર દશ કલા અને ચાર પ્રતિકલા થાય, ઇટલા સમ ચોરસ યોજનના ધાંધવા મહાહિમવંત પર્વતના જાણવા.

હવે હરિવર્ષકેત્ર બીજું નામ હરિવાસ ક્ષેત્ર તેનું પ્રતર કરવાનો વરતારો કહીયે છેયે, મહાહિમવંત પર્વતની ઉત્તર પાસે જે જીવાનો વર્ગ તે લઘુ જીવાવર્ગ કહીયે, અને હરિવાસ ક્ષેત્રને ઢેહડે નિષધ પર્વતને લગતો લાંબપણાનો જે જીવાવર્ગ તે ગુરુ જીવાવર્ગ કહીયે. ૧ બે જીવાવર્ગનો સરવાલો કરી એકઠો મેલવીને પઠી તેનું અર્ધ કરીયે તે વારે ૧૫૧૦૮૦૦૦૦૦૦૦૦ નો આંક આવે, તેને સમવિષમ કરી મૂલ શોધિયે તેવારે વર્ગ મૂલ ૧૨૨૧૧૪૬ લબ્ધરાશિનો આંક આવે, અને ૧૧૦૬૮૪ શેષ રાશિનો આંક આવે તથા ૨૪૫૮૨૧૨ ઇટલો ઢેદરાશિનો આંક આવે.

હવે શેષરાશિના આંકને ચારે અપહરિયે તેવારે ૨૭૬૭૧ નો આંક આવે, તેમજ ઢેદરાશિના આંકને પણ ચારે જાગ આપીયે, તેવારે ૬૧૪૫૭૩ નો આંક આવે.

હવે મૂલની લબ્ધરાશિના આંકને હરિવાસક્ષેત્રના પહોલપણાનો બાણ ૧૬૦૦૦૦ કલા રૂપ છે. તેની સાથે ગુણિયે તેવારે ૧૧૬૬૩૩૬૦૦૦૦ નો આંક આવે, તેને એક બાજુ માંમી રાખીયે.

પઠી શેષરાશિના આંકને ચારે અપવર્તન કરતાં જે ૨૭૬૭૧ નો આંક આવ્યો છે, તેને હરિવર્ષ ક્ષેત્રના પહોલ પણાની ૧૬૦૦૦૦ કલા સાથે ગુણિયે, તેવારે ૪૪૨૭૩૬૦૦૦૦

નો આંક થાય. ૯ આંકને ચારે અપવર્તના કરેલી ઢેદરાશિના જે ૬૧૪૫૭૩ નો આંક ઢે, તે આંકે ઝાગ આપીયે, તેવારે ૭૨૦૩ નો આંક આવે. શેષ ૫૯૦૬૮૧ નો આંક વધે, તેને ઝાગ પહોંચે નહીં, માટે ૯મજ રહેવા આપીયે. અને ૭૨૦૩ ના આંકને ૯ક લાખને શાઠ હજારે ગુણેલા લઢ્ધરાશિના આંક સાથે મેલવીયે તેવારે ૧૯૬૬૬૩૩૬૭૨૦૩ નો આંક પ્રતિકલાનો થાય, તેની કલા કરવાને અર્થે ડંગણીશનો ઝાગ આપીયે, તે વારે ૧૦૩૫૦૭૦૩૫૩૭ કલા થાય, તેના યોજન કરવા સારુ ફરી બીજીવાર ડંગણીશે ઝાગ આપીયે તેવારે ૫૪૪૭૭૩૮૭૦ યોજનની ડપર સાત કલા થાય. ૯ટલા હરિવાસ ક્ષેત્રની ઝૂમિના ૯ક યોજનીયા સમચતુરસ્ર સંકુક ઝાણવા.

હવે નિષધપર્વતનું પ્રતર કરવાનું ગણિત કહિયે ઢેયે. હરિવાસક્ષેત્રને ઢેહેઢે નિષધપર્વતને લગતું જે લાંબપણું તેની જીવાનો વર્ગ તે લઘુજીવા વર્ગ કહીયે, તથા નિષધપર્વતની ડત્તરની પાસે મેરુપર્વત તરફ જે નિષધનું લાંબપણું તેની જીવાનો જે વર્ગ, તે ગુરુ જીવાવર્ગ ઝાણવો. ૯ બે જીવાવર્ગના આંકનો સરવાલો કરી તેનું અર્ઢ કરીયે. તે વારે ૨૫૮૬૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦ નો આંક થાય, તેનું વર્ગમૂલ શોધિયે તેવારે ૧૬૦૮૧૦૪ લઢ્ધરાશિ થાય, અને ૧૫૨૫૧૦૪ ૯ટલી શેષરાશિ રહે, તથા ૩૨૧૬૨૦૮ ૯ટલી ઢેદરાશિ આવે, ૯ ત્રણ રાશિ થઢ.

હવે શેષરાશિનો આંક માંઢીને તેને શોલને આંકે અપવર્તિયે ૯ટલે ઝાગાકાર આપીયે, તેવારે ૯૫૩૨૪ નો આંક આવે. તેમજ તે ઢેદરાશિના આંકને શોલે અપવર્તિયે તેવારે ૨૦૧૦૧૩ નો આંક આવે.

પઢી લઢ્ધરાશિનો આંક જે ૧૬૦૮૧૦૪ નો ઢે, તેને નિષધ પર્વતના પહોલપણાની ૩૨૦૦૦૦ કલાની સાથે ગુણીયે, તેવારે ૫૧૪૫૯૩૨૮૦૦૦૦ નો આંક આવે, તેને ૯ક બાઝુ લચી રાચીયે.

હવે શેષરાશિને શોલના આંકે અપવર્તન કરેલો જે ૯૫૩૨૪ નો આંક ઢે, તેને નિષધ પર્વતના પહોલપણાની જે ૩૨૦૦૦૦ કલા ઢે, તેની સાથે ગુણીયે, તેવારે ૩૦૫૦૩૬૮૦૦૦૦ નો આંક આવે, તેને શોલે અપવર્તન કરેલી ઢેદરાશિનો જે ૨૦૧૦૧૩ નો આંક ઢે, તે આંકે ઝાગાકાર આપીયે, તેવારે ૧૫૧૭૪૯ નો આંક આવે. શેષ ૧૫૮૨૬૩ નો આંક વધે, તેને ઝાગ પહોંચે નહીં માટે પઢતો મૂકીયે, અને ત્રણ લાખ વીશ હજારે ગુણેલા લઢ્ધરાશિના આંકની સાથે ૯ ૧૫૧૭૪૯ નો આંક મેલવિયે, તેવારે ૫૧૪૫૯૩૪૩૧૭૪૯ નો આંક પ્રતિકલારૂપ થાય, તેની કલા કર

વાને અર્થે ં આંકને ંગણીશનો ંગાકાર આપિયે, તેવારે ૨૭૦૦૩૮૬૪૮૨૮ કલા ની ંપર સત્તર પ્રતિકલા થાય તેના ંયોજન કરવા સારુ ફરી ંગણીશનો ંગ આપીયે, તેવારે ૧૪૨૫૪૬૬૫૬૫ ંયોજન ંપર સત્તર કલા અને સત્તર પ્રતિકલા થાય, ંટલું નિષેધ પર્વતનું પ્રતર ગણિત ંગણવું. ંટલે ંૂમિના ંકેકા ંયોજનના સમ ચતુરસ્ર ંંદૂક ંટલા થાય ॥ ંતિ ॥

હવે વિદેહાર્કનું પ્રતર ગણિત કરી દેખાનિયે ંયે, નિષધપર્વતનો મેરુ તરફ ંે ંેનો તેનો ંે ંીવાવર્ગ તે લઘુંીવાવર્ગ ંાણવો, અને ંંબૂઢીપની મધ્યનો વચમાંનો ંે અર્કંગાગ તિહાં સુધી ંે ંાણ અથવા ંીવા તેનો ંે વર્ગ તે ગુરુંીવાવર્ગ ંાણવો. ંે ંે ંીવાવર્ગને ંકંગ કરતાં ંે આંક આવે, તેનું અર્ક કરીયે, તેવારે ૩૪૦૫૨૦૦૦૦૦૦૦૦ નો આંક આવે તેનું મૂલ શોધિયે, તેવારે ૧૮૪૫૩૧૮ નો આંક આવે, અને ૧૪૭૦૦૭૬ ંટલી શેષ રાશિ રહે, તથા ૩૬૫૦૬૩૬ ંટલી ંેદરાશિ આવે, ં ત્રણ રાશિ થઈ.

હવે શેષરાશિનાં આંકને ચારે અપવર્તન કરીયે, તેવારે ૩૬૫૦૧૫ નો આંક આવે અને ંેદરાશિને ચારે અપવર્તન કરીયે, તેવારે ૫૨૨૬૫૫ નો આંક આવે.

હવે લઘ્વરાશિનો આંક ૧૮૪૫૩૧૮ નો ંે, તે આંકને વિદેહાર્કનું ંે ંાણ ંટલે પહોલપણું તેની ૩૨૦૦૦૦ કલા ંે, તેણે કરી ગુણાકાર કરીયે, તેવારે ૫૫૦૫૦૧૭૬૦૦૦૦ નો આંક આવે, તેને ંક ંાંુયે માંની રાંીયે. પઢી શેષરાશિ ને ચારે અપવર્તન કરતાં ંે ૩૬૫૦૧૫ નો આંક આવ્યો ંે, તેને વિદેહાર્કના પહોલ પણાની ૩૨૦૦૦૦ કલાની સાથે ગુણીયે, તેવારે ૧૧૦૩૧૦૦૦૦૦૦૦ નો આંક આવે, તેને ચારે અપવર્તન કરેલી ંેદરાશિનો ંે ૫૨૨૬૫૫ નો આંક ંે, તેણે કરી ંાગાકાર આપીયે તેવારે ૧૨૦૨૨૭ નો આંક આવે અને ંપર ૨૮૪૪૦૭ નો આંક વધે, તેને ંાગ પહોંચે નહીં, માટે તેને પડતો મૂકીયે, અને ૧૨૦૨૨૭ નો ંે આંક ંે તે પૂર્વે અપવર્તન કરીને વિદેહાર્કની લંંાશની કલા સાથે ગુણેલો ંે લઘ્વરાશિનો આંક તે ની સાથે મેલવીયે, તેવારે ૫૫૦૫૦૧૮૦૦૨૨૭ નો આંક પ્રતિકલાનો થાય. પઢી ંની કલા કરવા સારુ ંગણીશે ંાગ આપિયે. તેવારે ૩૧૦૭૫૦૪૬૭૪૮ ંટલી કલા થાય, ંપર પન્નર પ્રતિકલા વધે, તેના ંયોજન કરવાને અર્થે ફરી ં આંકને ંગણીશે ંાગ આપીયે, તેવારે ૧૬૩૫૭૩૫૩૦૨ ંયોજનની ંપર દશ કલા અને પન્નર પ્રતિકલા થાય. ંટલું વિદેહાર્કનું પ્રતર ગણિત ંાણવું ॥

હવે ં પ્રતરના સરવાલાનો અવશેષ કહે ંે. ં દક્ષિણંરતાર્ક આદે દેશને ંે દેત્રો

तथा पर्वतो तेना प्रतरनुं गणवुं, एटला चोसला योजनना गणितपदनुं करवुं ते व्य
वहार मार्गे देखाळ्युं, तेमज मेरुथकी उत्तरदिशिये जे ऐरवत क्षेत्र आदे देइने क्षेत्रो
तथा पर्वतो ते तेनो पण उत्तरविदेहार्क पर्यंत एज रीते वरतारो वर्त्तवो, पढी सर्वनो
सरवालो एकठो मेलववो अथवा जंबूछीपना विदेहार्क पर्यंत अर्द्धजागना चोसला यो
जनीयां खंरु जेनुं गणित उपर करी आव्या छैये, तेने एकठा करी सरवालो बांधीने
पढी बमणा करीये, तेवारे “सगसयनउय” ए गाथामां कहेली संख्या जेटलां प्रतर
थाय. ए प्रतर करवाना यंत्रनी स्थापना नीचे करीये छैये.

प्रतरकरणं.	उत्तरचरतार्कस्य १	हिमवजिरेः २	हिमवंतक्षेत्रस्य ३
लघुजीवावर्गकला.	४१४०००००५५००	७५६००००००००	२२४४००००००००
गुरुजीवा वर्ग कला.	७५६०००००००००	२२४४००००००००	५१२४००००००००
उज्रयमीलनेकला.	११७०००००००५००	३०००००००००००	७३६०००००००००
तहलीकरणेकला.	५०५४५००४०७५०	१५००००००००००	३६०४००००००००
वर्गमूललब्धकला.	२४१०६०	३०७२००	६०६०५०
शेषराशिः ॥	४०७१५०	२५०१०६	७७३३१०
ढेदराशिः ॥	४०३०२०	७७४५०६	१२१३०१०
अपवर्त्तनांक १०	शून्येनापवर्त्तना.	४	०
कृतेऽपवर्त्तनेशेषराशिः	४०७१५	६४७०००	०
कृतेऽपवर्त्तनेढेदराशिः	४०३०२	१०३६४०	०
पृथुत्वकलाः ॥	४५२५	२०४००	०००००
तज्जुणोलब्धराशिः	१००४०६००००	७७४५०६००००	२४२७३६००००
पृथुत्वेनशेषांशगुणाः	१०४२३५३७५	१२०५००००००	३०००२७६००००
ढेदजागेनलब्धकला.	३००७७०७३१	६६०७७०००००	२५४४०७०७७३६
तासांबृहद्भाशिक्षेत्र.	१००४०७७००७	७७४५०६६६००	२४२७३६०७४४०
एकदा १० जागकला॥	५७६२४००४०११	४०७६०७४५७०००	१२७७००००७०००
पुनः १० जागेयो ॥	३०३२०००००१२— प्र०११	२१४५६००१०००— प्र०१०	६७२५३१४५००५ प्र००

મહાહિમવજિરે: ૪	હરિવર્ષકેત્રસ્ય ૫	નિષધગિરે: ૬	વિદેહાર્કસ્ય ૭
૫૧૨૪૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૦૫૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૯૭૧૬૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૨૦૦૪૦૦૦૦૦૦૦૦
૧૦૫૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૯૭૧૬૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૨૦૦૪૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૬૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦
૧૫૬૨૪૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૦૨૧૭૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૫૧૭૨૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૬૮૧૦૪૦૦૦૦૦૦૦૦૦
૭૮૧૨૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૧૫૧૦૮૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૨૫૮૬૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦	૩૪૦૫૨૦૦૦૦૦૦૦૦૦
૮૮૩૮૫૫	૧૨૨૯૧૪૬	૧૬૦૮૧૦૪	૧૮૪૫૩૧૮
૩૩૮૯૭૫	૧૧૦૬૮૪	૧૫૨૫૧૮૪	૧૪૭૮૮૭૬
૧૭૬૭૭૧૦	૨૪૫૮૨૯૨	૩૨૧૬૨૦૮	૩૬૯૦૬૨૬
૩૫	૪	૧૬	૪
૯૬૮૫	૨૭૬૭૧	૯૫૩૨૪	૩૬૯૭૧૯
૫૦૫૦૬	૬૧૪૫૭૩	૨૦૧૦૧૩	૯૨૨૬૫૯
૮૦૦૦૦	૧૬૦૦૦૦	૩૨૦૦૦૦	૩૨૦૦૦૦
૭૦૭૦૮૪૦૦૦૦૦૦	૧૯૬૬૬૩૩૬૦૦૦૦	૫૧૪૫૯૩૨૮૦૦૦૦	૫૯૦૫૦૧૭૬૦૦૦૦
૭૭૪૮૦૦૦૦૦૦	૪૪૨૭૩૬૦૦૦૦	૩૦૫૦૩૬૮૦૦૦૦	૧૧૮૩૧૦૦૮૦૦૦૦
૧૫૩૪૦૨૦૭૩૭૯૬૦	૭૨૦૩૦૭૫.૫૯૦૬૮૧	૧૫૧૭૪૯૨૦૧૮૨૬૩	૧૨૮૨૨૭૨૦૭૨૮૪૪૦૭
૭૦૭૦૮૪૧૫૩૪૦	૧૯૬૬૬૩૩૬૭૨૦૩	૫૧૪૫૯૩૪૩૧૭૪૯	૫૯૦૫૦૧૮૮૮૨૨૭
૩૭૨૧૪૯૫૫૪૪૫૦૪	૧૦૩૫૦૭૦૩૫૩૭	૨૭૦૮૩૮૬૪૮૨૮૫૧૭	૩૧૦૭૦૪૬૭૪૮૫૧૫
૧૯૫૮૬૮૧૮૬૦૦૧૦	૫૪૪૭૭૩૮૭૦૦૦૭	૧૪૨૫૪૬૬૫૬૯૦૧૭	૧૬૩૫૭૩૯૩૦૨૦૧૦
પ્ર૦૪		પ્ર૦૧૭	પ્ર૦૧૫

હવે ઘનગણિત ગણવાની રીત કહે છે.

પૂર્વે જે પ્રતરગણિત કહ્યું તે પ્રતરનું ગણિત ચૂમિકાનું ગણાય છે, તેહીજ પ્રતર ગણિતનો આંક માંનીને પર્વતોનું ઘન ગણિત કરીયે; કેમ કે, પર્વતની ચૂમિકાના તલિયાં પ્રતર ગણિત જેટલાં હોય, માટે તેટલો આંક માંનીને ઝંચપણાના આંકે ગુણીયે, તેવારે તેનું ઘનગણિત થાય. એ સંકેપથી કહ્યું.

વિશેષાર્થ તો આમ છે, કે વૈતાલ્યને તલીયે ચૂમિકાનું પ્રતર ૫૧૨૩૦૭ યોજન ઉપર વાર કલા ઇંટલું છે. પહેલી મેખલા પર્યંત પચાસ યોજન પહોલું અને દશ યોજન ઝંચું છે, માટે એ પ્રતરના ગણિત પદનો આંક તેને દશે ગુણાકાર કરીયે, તેવારે ૫૧૨૩૦૭૬ યોજન ઉપર ૪ કલા ઇંટલું ચૂમિકાથી માંનીને પહેલી મેખલા સુધી ઘનગણિત હોય.

હવે પહેલી મેખલાયે પર્વત સાંકડો છે. કેમ કે, પચાસ યોજન વૈતાલ્યની લંબાઈમાંથી

દશ યોજન ંક પાસે મૂક્યા, અને દશ યોજન બીજે પાસે મૂક્યા, તેવારે ત્રીશ યોજન વૈતાલ્ય પહોલા છે, માટે પહેલી મેખલાયે પર્વતનું તલિયું ત્રીશ યોજન છે, તિહાં પ્રતર (૩૦૭૩૮૪) યોજન ડપર અગીયાર કલા છે, અને તિહાંથી દશ યોજન ડંચા ચક્રિયે તિહાં સુધી ં પર્વત બેહુ પાસે સરલો ત્રીશ યોજન પહોલો છે, માટે પ્રતરના આંકને દશ યોજનની ડંચાઈ સાથે ગુણીયે, તેવારે (૩૦૭૩૮૪૫) યોજન ડપર પત્તર કલા ંટલું પહેલી મેખલાયે ઘનગણિત જાણવું.

વલી બીજી મેખલાયે ં પર્વતના દશ યોજન ડત્તરની પાસે મૂકીયે, અને દશ યોજન દક્ષિણની પાસે મૂકીયે, તેવારે વૈતાલ્ય પર્વત દશ યોજન પહોલો છે, અને બન્ને પાસે મથાલા પર્યંત પાંચ યોજન ડંચો છે, તેમાટે તિહાં દશ યોજન પહોલો છે, તેના પ્રતર ગણિતનો આંક ૧૦૨૪૬૧ ડપર દશ કલાનો છે, તેને ડંચપણાના પાંચ યોજન સાથે ગુણીયે, તેવારે ૫૧૨૩૦૭ યોજન ડપર બાર કલા ંટલું બીજી મેખલાયે ઘનગણિત થાય.

હવે સમસ્ત વૈતાલ્ય પર્વતનું ઘન ગણિત કહીયે ઢેયે. વૈતાલ્યનું પ્રતર ગણિત ૨૨૨૧૫૩ યોજન ડપર ચૌદ કલા છે, ં આંકને વૈતાલ્યની પચ્ચીશ યોજનની ડંચાઈ છે, પરંતુ તેમાં જુદી જુદી ત્રણ રાશિને જુદા જુદા ડંચાઈના યોજન સાથે ત્રણ પ્રકારનો પૂર્વોક્ત રીતે ગુણાકાર કરીયે, તેવારે સર્વ મલી ૮૭૦૭૨૨૭ યોજન ડપર ચૌદ કલા થાય.

હવે હિમવંતપર્વતનું ઘન ગણિત કહે છે. હિમવંતને તલીયે ૨૧૪૫૬૭૨ યોજન આઠ કલા અને દશ પ્રતિકલા ંટલું પ્રતરગણિત છે, તેને હિમવંત પર્વતની ંકશો યોજનની ડંચાઈ છે, તેની સાથે ગુણતાં (૨૧૪૫૬૭૨૪૪) યોજનની ડપર શોલ કલા અને બાર પ્રતિકલા ંટલો આંક ઘનગણિતનો થાય.

મહા હિમવંત પર્વતનું ઘનગણિત કહે છે, ંને તલીયે પ્રતર ગણિત ૧૭૫૮૬૮૧૮૬ યોજન દશ કલા અને પાંચ પ્રતિકલા છે, ં પર્વત બેહુ પાસે સરલો બશે યોજન ડંચો છે, માટે પ્રતર ગણિતના આંકને બશે ગુણો કરતાં ૩૭૧૭૩૬૩૭૩૦૮ યોજન ડપર બાર પ્રતિકલા ંટલું ઘનગણિત થાય ંટલે યોજનના ચોસલા ડંડુક થાય.

નિષધ પર્વતનું ઘનગણિત કહે છે. નિષધ પર્વતને તલે ૧૪૨૫૪૬૬૫૬૭ યોજન ડપર અઢાર કલા ંટલું પ્રતર ગણિત છે, તેને ં પર્વતની ચારશે યોજનની ડંચાઈ સાથે ગુણીયે, તેવારે (૫૭૦૧૮૬૬૨૭૭૮) યોજન ડપર અઢાર કલા ઘનગણિતની થાય.

જે મનુષ્ય પૂર્વોક્ત ગણિત પ્રમુલ કરવાને આલસુ હોય તે મનુષ્યને વાસ્તે યંત્રોની સ્થાપનાઈ કરેલી છે, તેના ડપરથી જોઈ લેવું, અને જે મનુષ્ય માહ્યા નિપુણબુઢિવાલા ડધમવંત હશે, તે તો પોતેજ ગણિત કરી વર્તારો કરી લેશે.

घनगणित	क. प्रति	उच्च	उच्चपणा साथें
कला.	१०३५४०५ १२ ६	प्रतर प्रमाणम्.	त्वम्
वैताढ्यजूमौ.	५१२३०७ १२ ०	५१२३०७ कला १२	१०
वैताढ्य प्र. मे.	३०३२०० १२ ११	३०३२०४ १११	१०
वैताढ्य छि. मे.	२१४५६९१ ० १०	१०२४६१ १० ५	५
सकल वैता०	६७२५३१४ ५ ०	६७२५३१ १२४ श्री ५	
हिमवति.	१९५०६०१०६ १० ५	२१४५६९१० १० १००	१००
महाहिमवति	५४४७७३०७ ७ ५	५१९५०६०१०६ १० ५	२००
निषधे.	१४२५४६६५६ १७ १७	१४२५४६६५६ १० ४००	४००
विदेहार्क.	१६३५७३६३०२ १० १		

एवं ३०९५९३०७२० योजनानि ॥

३०९५९३०७२० मेरोरुत्तरतः ॥

७७९१०७७४५६ सर्वप्रतराणामेकादयोरपि पार्श्वयोरयमंकः ॥

द्वितीयप्रकारे ११३०१६६९५ । क्रो. २ ध० ४०५ अं. ३६ न्यूनं जवति ।

पूर्वोक्त गणितपदमिदं ७९०५६९४१५० । क्रो. १^३ ह. ६२^३

इरकुप्रमुख सर्वना सिद्ध थयेला आंकनो यंत्र.

सिद्धांकाः ।	इषवः	जीवाः ।	धनुःपृष्ठानि.	बाहवः ।
दक्षिणचरतार्क.	२३०३	९७४०१२	९७६६ क. १	०
वैताढ्ये.	२००३	१०७२०११	१०७४३१५	४००१६ १
संपूर्णचरते.	५२६६	१४४७१५	१४५२०११	१०९१० १
हिमवति.	१५७०१०	२४६३१ १/२	२५२३०४	५३५०१५ १/२
हैमवति.	३६०४४	३७६७४१५	३०७४०१०	६७५५३
महाहिमवति.	७०९४१४	५३९३१६	५७२९३१०	९२७६९ १/२
हरिवर्षे.	१६३१५१५	७३९०११२ १/२	०४०१६४	१३३६१६ १/२
निषधे.	३३१५७१७	९४१५६२	१२४३४६९	२०१६५३ १/२
विदेहार्क.	५००००	१०००००.	यो. १५०१११ १/२	१६००३१३ १/२

प्रतरगणितानि.

क. प्र.

घनगणितानि वैताड्य जूमौ.

१८३५४८५

११६॥

५१२३०७६६

५० वि० ५१२३०७११११० वि०

१०२४

३०७३०४५१५

३० वि०

३०७३०४॥११६११०

५१२३०७११

३०३२०७१११११

सकलवैताड्यग.

८७०८२२८ क १४

२१४५६८२१११०

२१४५६८२१४१६१ प्रतिकला. १२

६७२५३१४५॥११०

०

१८५८६८१८६१०५

५४४४४३८७००७

३८१७३६३७३०७१ प्रतिकला १२

१४२५४६६५६८१७१७

५७०१८६६२२८७७

१६३५७३८३०७१०१

०

इति अष्टप्रकारगणितं समाप्तं ॥

हवे ए जीवाप्रमुख गणितनी संग्रह गाथा कहे ठे ॥ योजण सहस्स नवगं, सत्ते वसया हवंति अकयाला ॥ बारसय कला सकला, दाहिण जरहू जीवाउं ॥ १॥ दसचेव सहस्सा इं, जीवा सत्तय सयाइ वीसाइं ॥ बारसय कला ऊणा, वेयहू गिरिस्स विनेया ॥ २ ॥ चउदसय सहस्साइं, सयाइं चत्तारि एग सयराइं ॥ जरहूत्तर जीवा, उच्चकला ऊणिया किंचि ॥ ३ ॥ चउवीस सहस्साइं, नवयसए जोयणाण वत्तीसे ॥ चुल्लहिमवंत जीवा, आयामेणं कलऊं च ॥ ४ ॥ सत्तत्तीस सहस्सा, उच्चसया जोयणाण चउ सयरा ॥ हेमवयवासजीवा, किंचूणा सोलस कला य ॥ ५ ॥ तेवन्न सहस्साइं, नवयसया जोयणाण इगतीसा ॥ जीवाय महाहिमवे, अरूकला चकलाउं य ॥ ६॥ एगुत्तरा नवसया, तेवत्तरिमेव जोयण सहस्सा ॥ जीवा सत्तरस कला, अरूकला चेव हरिवासे ॥ ७ ॥ चउणवइ सहस्साइं, उप्पन्नहियं सयंकला दोय ॥ जीवा निसहस्सेसे, लखं जीवा वि देहू ॥ ८ ॥ ॥ इति जीवासंग्रहगाथा ॥ नवचेव सहस्साइं, ठावठाइं सयाइं सत्तेव ॥ सविसेस कलाचेगा, दाहिणजरहू धणुपिठं ॥ ९॥ दसचेव सहस्साइं, सत्तेव सया हवंति तेयाला ॥ धणुपिठं वेयहू, कलाय पन्नरस हवंति ॥ १० ॥ सोलस चेव कला उं, अहियाउं हुंति अरूजागेणं ॥ बाहावेयहूसउ, अठासीया तहा चउरो ॥ ११ ॥ चउदस य सहस्साइं, पंचेव सयाइं अठावीसाइं ॥ इकारसय कलाउं, धणुपिठं उत्तररू स्सं ॥ १२ ॥ जरहूत्तर बाहा, अठारस हुंति जोयण सयाइं ॥ बाणउय जोयणाणिय, अरूकला सत्तय कलाउं ॥ १३ ॥ धणु हिमवेकल चउरो, पणवीस सहस्स डुसय तीस

हिया ॥ बाहा सोलस कला, तेवन्न सयाय पन्नहिया ॥ १४ ॥ अरुतीस सहस्स स
 गसय, चत्ताधणुदस कलाय हिमवण ॥ बाहा सत्तठिसण, पणपन्नेतिन्निय कलाउं ॥ १५ ॥
 धणु महहिमवे दसकल, दोसय तेणउ सहस्स सगवन्ना ॥ बाहा बाणजयसण, बहत्तरे
 नवकलउं च ॥ १६ ॥ चुलसी सहसासोलस, धणुहरिवासे कला चउकं च ॥ बाहा तेरस
 हस्सा, तिसयइगसठा ठकल सहा ॥ १७ ॥ निसह धणुनवकलालखु, सहसचउवीस
 तिसय ठायाला ॥ बाहा पन्नठिसयं, सहस्स वीस्सं डुकलअरुं ॥ १८ ॥ सोलस सहस्स
 अडसय, तेसीयासट्ठतेरस कला य ॥ बाहा विदेहमन्ने, धनुपिठुं परियरस्सउं ॥ १९ ॥
 ॥ इति धनुःपृष्ठबाहासंग्रहगाथा ॥ लखठारसण, ससहस्सा चउस्सया य पणसीया ॥
 बार कल ठेविकला, दाहिण जरहउपयरंतु ॥ २० ॥ सत्तहियातिन्निसया, बार सयस
 हस्स पंच लखा य ॥ बारसय कला पयरं, वेयहृगिरिस्स धरणितले ॥ २१ ॥ जोयण ती
 सं वासे, पढमाए मेहलाइ पयरमिमं ॥ लखतिगतिसयरिसया, चुलसी इक्कार सक
 लाउं ॥ २२ ॥ दस जोयण विरुंजे, बीयाइं मेहलयपरमिमं ॥ लखोचउवीस सया,
 इगसठा दस कलाउंय ॥ २३ ॥ अरुसीया अठसया, बत्तीस सहस्स तीस लखा य ॥
 कलचार विकलिगारस्स, उत्तर जरहउ पयरमिमं ॥ २४ ॥ दोकोडि चउद लखा, सह
 सा ठप्पन्न नवसइग सयरा ॥ अठकला, दसविकला, पयरमिमं चुल्लहिमवंते ॥ २५ ॥ हे
 मवण ठकोडी, वावत्तरि लख सहस तेवन्ना ॥ पणयालसयं पयरो, पंचकला अठविकला य
 ॥ २६ ॥ गुणवीसकोडि अडव, न्न लख अरुसठि सहस सयमेयं ॥ चुलसीयंदससय कला,
 पणविकला पयरुमहहिमवे ॥ २७ ॥ चउवन्नं कोडीउं, लखासीयालतिसयरि सह
 स्सा ॥ अठसय सतरिसत्तय, कलाउ पयर तु हरिवासे ॥ २८ ॥ बायालं कोडिसयं, लखा
 चउपन्न सहस ठासठी ॥ पणसयगुणत्तरकल, अठारस्स निसहपयरमिमं ॥ २९ ॥ ते
 सठिं कोमिसयं, लख सगवन्न सहस गुणयाला ॥ तिसय डुडुत्तर दसकल, पन्नरसकला
 विदेहउं ॥ ३० ॥ इतिप्रतरप्रमाणसंग्रहगाथा ॥ दस जोयणुसए पुण, तेवीस सहस्सलख
 इगवन्ना ॥ जोयण ठावत्तरि ठ, कलाय वेयहृ घणगणियं ॥ ३१ ॥ अठसया पणयाला,
 तीसं लखातिहत्तरि सहस्सा ॥ पन्नरस कलायघणो, दसस्सुए होइ बीयम्मि ॥ ३२ ॥
 सत्तहिया तिन्निसया, बारसय सहस्सा पंच लखाया ॥ अवराय बारसकला, पणुस्स
 ए होइ घणगणियं ॥ ३३ ॥ सत्तासीई लखा, उणवीसहियाय बिणवइ सयाइं ॥ अउ
 णावीसयजागा, चउदस वेयहृ घणगणियं ॥ ३४ ॥ हिमवंति डुसय चउदस, कोनी ठप्प
 न्न लख सग नउई ॥ सहसा चउयाल सयं, सोलस कलबार विकलघणं ॥ ३५ ॥ गुणया
 ल सयासत्तर, कोनी ठत्तीस लख सगतीसा ॥ सहसातिसय अमुत्तर, बारविकलघण

મહાહિમવે ॥૩૬॥ ઢગવન્નસહસ અઢાર,કોઢિ ઢાસઢિ લસ્ક ગુણતીસં॥સહસાનવ સયણુ,
ણસીઢ્નિસહસ્સ ઘણગણિયં ॥૩૭॥ ઢતિ ઘનગણિતસંગ્રહગાથા ॥ ઢતિ જંબૂઢ્રિપાધિકારઃ॥

હવે લવણસમુઢ્રનો અધિકાર કહે ઢે.

જેમ ગાય પાણી પીવાને તલાવમાં પ્રવેશ કરે, તેવારે તેની પાઢલી બાજુ ડંચી હોય, અને આગલી બાજુ નીચી હોય તેને ગોતીર્થ કહીયે, તેમ લવણ સમુઢ્રમાંહે પણ ઇક જંબૂઢ્રીપની જગતીથકી અને બીજો પહેલી તરફથી લવણસમુઢ્રની જગતી થકી ઇમ બે પાસાથી નીકલીને વચમાં પંચાણું પંચાણું હજાર યોજન સુધી પાઢલી ઢૂમિ ડંચી અને આગલીઢૂમિ નીચી ઢે, જગતીથકી લવણસમુઢ્રની ઢિગ્માલ તરફ જાતાં થોઢી થોઢી જલવૃઢ્ધિ થતાં જ્યાં પંચાણું હજાર યોજન થાય ઢે, ત્યાં સમઢૂતલથકી સાતશે યોજન પાણીની ડંચી વૃઢ્ધિ ઢે, અને ઇક હજાર યોજન પાણી ડંઢું ઢે.

નીચે તથા ડપર ઢશ હજાર યોજન પહોલી અને મૂલથકી સત્તર હજાર યોજન ડંચી, ઇવી લવણસમુઢ્રની મધ્યમાં પાણીની શિખા ઢે, તેની ડપર બે ગાઢ ડંચી પાણી ની વેલ ઢે તે ઇક અહોરાત્રમાં બે વલત વઢે ઢે.

લવણસમુઢ્રને વિષે વચમાં પાણીની મેલલાયે ચાર ઢિશિને વિષે વજ્રમય ચાર પાતાલ કલશા ઢે, તે કલશાની ઇક હજાર યોજન ઠીંકરી જાતી ઢે. તથા નીચે અને ડપર ઢશ હજાર યોજન પહોલા ઢે, અને વચમાં ઇક લાલ યોજનનું પેટ પહોલું ઢે તથા તે કલશા ઇક લાલ યોજન ઢૂમિમાંહે ડંઢા ઢે. તે ચારે પૂર્વઢિશિથી ઢઢિણાવર્ત્ત ગણતાં ઇક વ ઢવામુલ, બીજો કેયૂપ, ત્રીજો યૂપ, ચોથો ઈશ્વર, ઇ ચાર નામે ચાર કલશા જાણવા.

હવે જંબૂઢ્રીપથકી પંચાણું હજાર યોજન જાતાં લવણસમુઢ્રના ઢશ હજાર યોજન વિસ્તારવાલી પાણીની શિખા આવે, તિહાં બે લાલ, નેવું હજાર યોજન વિષ્કંઢ ઢે. તેનો વર્ગ કરી તે વર્ગને ઢશે ગુણતાં જે રાશિ આવે. તેનું મૂલ શોધીયે. તેવારે (ે૧૭૦૬૦) યોજન મધ્યપરિધિ થાય. તેમાંથી ચાર ઢિશાના ચાર કલશે ચાલીશ હજાર યોજન રુંઢ્યા ઢે, તે બાઢ કરતાં બાકી (ે૭૭૦૬૦) યોજન રહે, તેને ચારે જાગે વહેચતાં ૨૧ે૨૬ે યોજન થાય, ઇટલું ઇકેકી ઢિશિના મહોટા કલશનું માંહોમાંહે અંતર થાય, તે અંતરના યોજનમાંહે વલી ઇકેકી ઢિશાયે નવ નવ શ્રેણી ન્હાના પાતાલ કલશોની ઢે, તેણે (૨૧ેે૦૦૦) યોજન રુંઢ્યા ઢે, અને (૪૨૬ે) યોજન તે કલશની ઠીંકરીને જામપણે રુંઢ્યા ઢે. તિહાં પ્રથમ શ્રેણિમાં ૨૧ે બીજીમાં ૨૧૬ ત્રીજોમાં ૨૧૭ ઇમ કકે કો કલશ વઢારતાં યાવત્ નવમી શ્રેણિમાં (૨૨૩) કલશા ઢે, તે નવ શ્રેણિનો સરવાલો કરતાં (૨ે૭૨) કલશા ઇક ઢિશિના અંતરને વિષે ઢે, તેવી ચાર ઢિશિના કલશ મેલ

વીચેં, તેવારે (૭૭૭૪) કલશ થાય. તે પ્રત્યેકની ઠીંકરી દશ યોજન જાડી છે, અને એક શો યોજન પ્રમાણ નીચે તથા ઉપર પહોલા છે, અને એક હજાર યોજન ચૂમિમાંહે ડં મા છે. તેટલાજ મધ્યમાં પેટે પહોલા છે. એવા ન્હાના કલશ તે જે સ્થાનકે મહોટા કલશે ચૂમિ રુંધી નથી તેવા જલમેખલાના પ્રદેશે ઠામે ઠામે એ કલશા છે.

મહોટા ચાર પાતાલ કલશાના અનુક્રમે પૂર્વદિશિથી દક્ષિણાવર્તે લેતાં એક કાલ, બીજો મહાકાલ, ત્રીજો વેલંબ, અને ચોથો પ્રજંજન, એ ચાર નામે ચાર અધિષ્ઠાયિક દેવતા છે. તેનું એક પદ્યોપમાયુ છે. અને બીજા ન્હાના કલશના અધિષ્ઠાયિક દેવોનું અર્ધપદ્યોપમાયુ છે.

મહોટા પાતાલકલશાને અધોઝાગે વાયુ છે, અને વચલા ઝાગમાં વાયુ તથા પાણી બેહુ છે અને ઉપરલા ઝાગમાં એકલું પાણીજ છે. તે વાયુ એક અહોરાત્રમાં પાણીને બે વખત ફોજ પમાડે છે, તેથી પાણીના વેલની વૃદ્ધિ થાય છે, જેવારે પાણીના જોરથી કલશા ડઝરાય છે, તેવારે સમુદ્રનું પાણી વધે છે, એવો સદેજથી ચાલ છે.

બહેંતાલીશ હજાર નાગકુમાર દેવતા તે માંહે પેસતી પાણીની વેલને ધરી રાખે છે, વલી શાઠ હજાર નાગકુમાર દેવતા તો ઉપરની બે કોશથી ઉપરાંત જે વેલ વધે છે, તેને વારી રાખે છે. તથા બહોંતેર હજાર નાગકુમાર દેવતા તે બાહિરલી ધાતકીખંડ માં પ્રવેશ કરતી વેલને નિવારણ કરે છે. એ રીતે (૧૭૪૦૦૦) નાગકુમાર દેવો પાણી ની વેલને ધરી રાખે છે, માટે એ વેલંધર દેવો કહેવાય છે.

જંબૂઢીપની જગતીથકી પૂર્વાદિ ચારે દિશાયે (૪૨૦૦૦) યોજન લવણસમુદ્રમાંહે જા તા અનુક્રમે પૂર્વદિશિયે ગોશુજનામે આવાસ પર્વત છે, દક્ષિણે દિગ્જાસ નામે આવાસ પર્વત છે, પશ્ચિમે શંખ નામે આવાસ પર્વત છે, અને ઉત્તરે દિક્સીમ નામે આવાસ પર્વત છે. એ ચારે દિશિના પર્વતોને વિષે અનુક્રમે એક ગોશુજ, બીજો શિવદેવ, ત્રીજો શંખ અને ચોથો મણોસિલ, એ નામે વેલંધર દેવતાના રાજા એવા નાગકુમાર દેવો રહે છે. જે દિ શિ-યોને વિષે રહે છે, તેને વેલંધર કહીયે અને વિદિશિયોને વિષે રહે તેને અનુવેલંધર કહીયે.

ઈશાન પ્રમુખ ચાર વિદિશિને વિષે કર્કોટક, વિદ્યુત્પ્રજ, કૈલાસ અને અરુણપ્રજ, એવે નામે ચાર આવાસ પર્વત છે તેને વિષે અનુક્રમે કર્કોટક, કર્દમ, કૈલાસ અને વિદ્યુત્પ્રજ એવે નામે ચાર વેલંધર દેવોના રાજા નાગકુમાર દેવતા રહે છે.

એ વેલંધર અને અનુવેલંધર નામે જે આવાસ પર્વતો છે તે (૧૦૨૨) યોજન મૂલને વિષે પહોલા છે, અને (૪૨૪) યોજન શિખરને વિષે પહોલા છે, તથા (૧૭૨૧) યોજન ડંચા છે, તે આઠે પર્વત સર્વ વેદિકા અને વનખંડ તેણે કરી સહિત છે, તથા પૂર્વદિશિથી અનુ

ક્રમે સુવર્ણ, અંકરલ, રૂપું, અને સ્ફાટિકરલના ગોથૂનાદિક ચાર પર્વત છે, અને વિદિશિને વિષે જે ચાર પર્વત છે તે રત્નમય જાણવા.

૯ આઠ પર્વત જંબૂઢીપની દિશા તરફ ૯૬૯ યોજનની ઉપર ૯૬૯ યોજનના પંચાણું જાગ કરીયે, તેવા ચાલીશ જાગ અધિક ૯૬૯ પાણીની ઉપર દેખાય છે, અને માંદેલી લવણ સમુદ્રની શિખાની દિશિથી જોતાં ૯૬૩ યોજનની ઉપર ૯૬૩ યોજનના પંચાણું જાગ કરીયે, તેવા (૭૭) જાગ જેટલા પાણીની ઉપર દેખાય છે.

લવણસમુદ્ર મધ્યે પંચાણું હજાર યોજને જતાં સાતશે યોજનની જલવૃદ્ધિ છે. તો બહેંતાલીશ હજાર યોજન જણ્યે, ત્યાં વેલંધર પર્વત છે, તે સ્થાનકે કેટલી જલવૃદ્ધિ હોય? તે જાણવાની રીતિ બતાવે છે. આઢીયાં પ્રથમ શ્રેણિ પંચાણું હજારની, બીજી સાતશેની, અને ત્રીજી શ્રેણી બહેંતાલીશ હજારની, ૯વી આંકની ત્રણ શ્રેણિ માંકીયે, ૯ ત્રણ આંકની રાશિ માંક્યા પઢી તે રાશિ “ ૯૬૯મજ્જિલ્લ ૯ ” ગાથાના વિધિયે ગણીયે, તે આવી રીતે કે વચમાંની જે સાતશેની શ્રેણિ તેને ઢેલી બહેંતાલીશ હજારની શ્રેણીયે ગુણીયે, તેવારે બે ક્રોમ ને ચોરાણું લાખ થાય. પઢી પહેલી શ્રેણી જે પંચાણું હજારની છે, તેની સાથે જાગ વેહેંચીયે, તેવારે ત્રણશે ને નવ યોજન ઉપર ૯૬૩ યોજનના પંચાણું જાગ કરીયે, તેવા પીસ્તાલીશ જાગ આવે, ૯ રીતે સંજૂતલે જંબૂઢીપે જોતાં બહેંતાલીશ હજાર યોજને ૯૬૯ જલવૃદ્ધિ હોય.

અને પંચાણું હજાર યોજને ૯૬૩ હજાર યોજન લવણ સમુદ્ર ડંડો છે, તો બહેંતાલીશ હજાર યોજને કેટલો ડંડો છે? તેનું ગણિત આવી રીતે કરવું, કે બહેંતાલીશ હજાર યોજનને હજારને આંકે ગુણીયે, તેવારે ચારકોમીને વીશ લાખ થાય. તેને પંચાણું હજાર જાગે વેહેંચીયે, તેવારે ચારશે ને બહેંતાલીશ યોજન ઉપર ૯૬૩ યોજનના પંચાણું જાગ કરીયે, તેવા દશ જાગ આવે. ૯૬૯ સમુદ્ર ડંડો છે, પઢી જલવૃદ્ધિ તથા ડંડપણું ૯ બે ૯૬૯ કરીયે તેવારે સાતશે ને ૯૬૯ યોજન ઉપર ૯૬૩ યોજનના પંચાણું જાગ કરીયે, તેવા પંચાવન જાગ થાય, તે સતરશે ને ૯૬૯ યોજન વેલંધર પર્વતનું ડંડપણું છે, તેમાંદેથી બાદ કરીયે તેવારે નવશે ડંડપણોતેર યોજન, અને ઉપર પંચાણુઆ ચાલીશ જાગ રહે. ૯૬૯ જંબૂઢીપથી જતાં વેલંધર પર્વત પાણીથી ડંડો છે.

હવે ત્યાં પર્વતનો વિસ્તાર કેટલો છે? તે જાણવાનો વિધિ કહે છે. જલવૃદ્ધિ અને ડંડપણું ૯ બે સાતશે ૯૬૯ યોજન ઉપર પંચાણુઆ પંચાવન જાગ છે, તે સર્વના પંચાણુઆ જાગ કરીયે, તેવારે ૯૬૯ હજારને ચારશે જાગ થાય, પઢી “વિઢારડુગવિસે સો” ૯ કરણ ગાથાયે કરતાં પર્વતનો મૂલ વિસ્તાર ૯૬૩ હજાર ને બાવીશ યોજન છે,

અને શિખર વિસ્તાર ચારશે ને ચોવીશ યોજન છે, તે અધિકા માંહેથી ડુંઢું કાઢતાં બાકી પાંચશે ને અઢાણું રહે, તે પર્વતનું સત્તરશે ને એકવીશ યોજન ડુંચપણું છે, તેની સાથે જાગ વેહેંચતાં જાગ પહોંચે નહીં, તે માટે એકોતેર હજાર ને ચારશે એટલી જલ વૃદ્ધિ, તથા ડુંચપણાનાં પંચાણુઆ જાગ છે, તેને પાંચશે ને અઢાણું સાથે ગુણીયે, તેવારે ચાર ક્રોડ ઢવીશ લાખ સત્તાણું હજાર ને બશે થાય, તેને પર્વતના ડુંચપણાના સત્તરશે ને એકવીશ યોજન સાથે જાગ વેહેંચીયે, તેવારે ચોવીશ હજાર આઠશે ને નવ આવે, શેષ નવશે ને અગીયાર વધે. તે માટે તે ચોવીશ હજાર આઠશે ને નવ જે છે, તેમાંહે એક જે લીયે. પઢી પંચાણું જાગે વેહેંચીયે, તેવારે બશે ને એકશઠ યોજન ડપર પંચાણુઆ પંદર જાગ આવે. હવે પર્વતનો મૂલ વિસ્તાર એક હજાર ને બાવીશ યોજન છે. તેમાંહેથી જેવારે એ બશે એકશઠ યોજન, અને પંચાણુઆ પત્તર જાગ કાઢીયે, તેવારે સાતશે ને સાઠ યોજન ડપર પંચાણુઆ એંશી જાગ રહે, એટલો પર્વતનો વિસ્તાર જાણવો.

હવે માંહેલી દિશિયે જલની વૃદ્ધિ આણવાને અર્થે એ પર્વતના વિસ્તારનો આંક જે સાતશે શાઠ યોજન ડપર પંચાણુઆ એંશી જાગ છે, તેને પંચાણુયે ગુણીયે, તેવારે બહોંતેર હજાર બશે ને એંશી એટલા પંચાણુઆ જાગ થાય. પઢી એક પંચાણું હજારની બીજી સાતશેની, અને ત્રીજી વહોંતેર હજાર બશે ને એંશીની, એવા આંકની ત્રણ રાશિ માંખિયે તેમાં વચેંની જે સાતશેની શ્રેણી છે, તેની સાથે જેવારે ઢેહલી શ્રેણી ગુણીયે, તેવારે પાંચ ક્રોડ પાંચ લાખ ને ઢઢું હજાર એટલા પ્રતિજંગ થાય. પઢી જે પહેલી રાશિ પંચાશી હજારની છે, તેના પ્રતિજંગ કરવા માટે તેને પંચાણુયે ગુણીયે, તેવારે નેવું લાખ ને પચીશ હજાર થાય. એટલા પ્રતિજંગે ડપરના પ્રતિજંગની રાશી વેહેંચીયે, તેવારે યોજન પાંચ આવે, શેષ પાંચ હજાર ચારશે ને એકોતેર વધે. તેને પંચાણું જાગે વેહેંચતાં સત્તાવન્ન કલા આવે, શેષ ઢપ્પન ડગરે, તે માટે એક જેલીયે તેવારે કલા અઢાવન્ન થાય, એટલે પાંચ યોજન ડપર અઢાવન્ન કલા એટલી માંહેલી દિશિયે જલવૃદ્ધિ છે, તે જલથકી પર્વતનું ડુંચપણું નવશે ડંગણોતેર યોજનને ડપર પંચાણુઆ ચાલીશ જાગ છે, તેમાંહેથી પાંચ યોજન ને અઢાવન્ન જાગ બાદ કરીયે, તેવારે નવશે ત્રેશઠ યોજન ડપર પંચાણુઆ સત્યોતેર જાગ હોય. એટલા લવણ સમુદ્રની શિખાદિશિથી જોતાં વેલંધર પર્વત ડુંચા છે. તથા એ આઠ પર્વતના મૂલને વિષે ત્રણ હજાર બશે ને બત્રીશ યોજનનો પરિધિ છે, અને શિખરને વિષે તેરશેને ચૌદ યોજનનો પરિધિ છે, હવે માંહોમાંહે તે પર્વતનો આંતરો આણવાનો વિધિ કહે છે.

જંબૂ ઢીપની જગતીથકી વહેંતાલીશ હજાર પાંચશે ને અગીયાર યોજન લવણ સમુદ્રમાંહે ગયા પઢી પર્વતના વિષ્કંજનું મધ્ય છે, ત્યાં સમુદ્રનું વૃત્તવિષ્કંજ એક લાખ પં

ચાશી હજાર ને બાવીશ યોજન છે, તેનો પરિધિ પાંચ લાખ પંચાશી હજાર ને એકાણું યોજન થાય, તે માંદેથી આઠ વેલંધરનો વિષ્કંજ આઠ હજાર એકસો ને ઢહોંતેર યોજન બાદ કરિયે, તેવારે પાંચ લાખ ઢહોંતેર હજાર નવશે ને પન્નર યોજન બાકી રહે; તેને આઠ જાગે વેહેંચીયે, તેવારે ઢહોંતેર હજાર એકશો ને ચતુદ યોજન ઉપર એક યોજનના તેર જાગ કરિયે, તેવા આઠ જાગ એટલું પ્રત્યેક વેલંધર પર્વતને વચે અંતર જાણવું ॥૨૧॥

હવે ઢપ્પન્ન અંતરઢીપની વિવદ્ધા કરે છે.

હેમવંત પર્વતના બન્ને ઢેઢાને વિષે સમુદ્રમાંદે બે બે ઢાઢા વિદિશિને વિષે નીકલ્લી છે; તે પ્રત્યેક ઢાઢાને વિષે સાત સાત અંતરઢીપ છે, તે અંતરઢીપમાંદે પહેલાં ચાર અંતરઢીપ જગતીથકી ત્રણશે યોજન દૂર છે, તો તેનો વિસ્તાર પણ એકેક અંતરઢીપ નો ત્રણશે યોજન પ્રમાણે જાણવો. બીજું ચતુષ્ક જગતીથકી ચારશે યોજન દૂર છે, તો તેનો વિસ્તાર પણ ચારશે યોજન છે, એમ સર્વને વિષે એકશો યોજનની વૃદ્ધિ કરતાં સાતમું અંતરઢીપનું ચતુષ્ક જગતીથકી નવશે યોજન દૂર છે, તે એકેકાનો વિસ્તાર પણ નવશે યોજન પ્રમાણ છે. તે યંત્રથી જાણવો.

હવે એ અંતરઢીપ, પાણી ઉપર કેટલા ડંચા છે ? તે કહે છે.

અંતરઢીપનું પહેલું ચતુષ્ક તે બાહેર જંબૂઢીપની દિશાયે અઢી યોજન ઉપર પંચાણું આ વીશ જાગ એટલું પાણીથી ઉપર ડંચું જાણવું, બીજા અંતરઢીપોનાં ઢ ચતુષ્ક અઢી યોજન ઉપર પંચાણુઆ નેવું જાગ પાણીથી ડંચા જાણવા, અને લવણસમુદ્રની શિલાની દિશિયે બે કોશ પ્રમાણ સર્વઢીપનો પ્રકાશ જાણવો. તે યંત્રમાંદે લખ્યો છે ॥ ૨૧૩ ॥

હવે અંતરઢીપનાં નામ કહે છે.

સર્વ અંતરઢીપ, વેદિકા અને વનખંડે કરી મંન્નિત જાણવા. અંતરઢીપના પહેલાં ચ તુષ્કને વિષે ફેશાન કૂણથી દક્ષિણાવર્ત ગણતાં એક રુચક, બીજું આજ્ઞાસિક, ત્રીજું વૈષાણિક, ચોથું લાંણુલિક એ ચાર નામ અનુક્રમે જાણવાં. અંતરઢીપના બીજાં ચતુષ્કને વિષે હયકર્ણ, ગજકર્ણ, ગોકર્ણ અને શત્કુલીકર્ણ, એવાં નામ જાણવાં. ત્રીજાં ચતુષ્કને વિષે આદર્શમુખ, મેંઢમુખ, અયોમુખ, અને ગોમુખ, એવે નામે ચાર ઢીપ છે. ચોથાં ચતુષ્કને વિષે હયમુખ, ગજમુખ, હરિમુખ અને વ્યાગ્રમુખ, એવાં ચાર નામે ચાર ઢીપ છે. અને અશ્વકર્ણ, સિંહકર્ણ, અકર્ણ અને કર્ણપ્રવાવરણ, એવે નામે પાંચમા ચતુષ્કને વિષે અંતરઢીપ જાણવા. ડઢકામુખ, મેઘમુખ, વિદ્યુન્મુખ અને વિદ્યુદંત. એવે નામે ઢ ઢા ચતુષ્કના અંતરઢીપ છે. સાતમા ચતુષ્કને વિષે ઘનદંત, લઘુદંત, ગૂઢદંત, અને સિરુદંત, એવાં ચાર નામ જાણવાં. એ અઢાવીશ અંતરઢીપનાં નામ કહ્યાં.

હવે અંતરઢીપનો પરિધિ કહેઢે. પહેલાં ચતુષ્કને વિષે નવશે ને ડંગણ પચાસ થો જનનો પરિધિ ઢે, પઢીના ઢ ચતુષ્કને વિષે પ્રત્યેકે ત્રણસો ને સોલ યોજનની વૃદ્ધિ ક રીથે ॥ યથા ॥ સોલુત્તર તિસયજુય, સપઢમ પરિહિં વરાવર ચડકં ॥ પઢમે નવગુણવન્ના, સાઢીણ વારપણ સઢી ॥ ૧ ॥ તદ્દણ પનરિક્કારસિ, ચડઢણ પુણઅઢાર સગણઢઢ્યા ॥ જો યણ વાઢીસ સયા, તેરહિયા પંચમ ચડકં ॥ ૨ ॥ પણઢીસ ઢ્ગુણતીસા, ઢઢે ચરમેઢઢી સ પણયાલા ॥ પરિહીઅંતરઢીવા, સત્તચડકાણ નાયઢા ॥ ૩ ॥ ૨૧૭ ॥

ણ પૂર્વોક્ત પ્રકારે વઢી શીખરી પર્વતને વિષે પણ ઢ્શાનકૂણ પ્રમુખ ચાર વિદિશિ ને વિષે ચાર ઢાઢા ઢે, અને કકેકી ઢાઢાયે સાત સાત અંતરઢીપ ઢે, તેવારે ચાર ઢા ઢાના અઢાઢીશ થાય. ણ રીતે હેમવંત તથા શિખરીના ણકઢા ગણતાં સર્વે મઢીને ઢ પ્પન્ન અંતરઢીપ જાણવા. ણ સર્વે ઢપ્પન્ન અંતરઢીપને વિષે યુગલ મનુષ્ય રહે ઢે. તેનું પઢયોપમને અસંખ્યાતમે જાગે આયુષ્ય જાણવું.

તે યુગલ્લીયાના આઠશે ઢનુષ્યનાં ડંચાં શરીર ઢે, વઢી તેનાં શરીરને વિષે ચોસઢ પાંસઢી ઢે. વઢી આઢારની ઢઢા ણકાંતરે ડપજે ઢે, અને ડંગણ્યાણ્શી દિવસલગે અપલ્ય પાલનકરેઢે.

મેરુપર્વતથકી પશ્ચિમદિશિને વિષે જગતીથકી વાર હજાર યોજન લવણસમુઢ્રમાંહે સુસ્થિત ણવે નામે જે લવણસમુઢ્રનો સ્વામી દેવ ઢે, તેનો ગૌતમ ણવે નામે ણક ઢીપ ઢે. તે ગૌતમઢીપની વન્ને વાજુ જંબૂઢીપના ઢે સૂર્ય અને લવણસમુઢ્રના ઢે સૂર્ય, તેના ઢે ઢે ઢીપ જાણવા. ણટલે વચમાં ગૌતમઢીપ ઢે, અને વન્ને પાસે ઢે ઢે સૂર્યઢીપ ઢે.

જગતીથકી ઢીપનું વેગલાણ્પણું અને ઢીપનો માંહોમાંહે અંતર તથા ઢીપનો વિ સ્તાર તે વાર હજાર યોજન જાણવો. વઢી ણ પ્રકારેજ પૂર્વદિશિને વિષે જગતીથકી વાર હજાર યોજન લવણસમુઢ્રમાંહે ઢે ચંઢ્રમા જંબૂઢીપના અને ઢે ચંઢ્રમા લવણસમુ ઢ્રના. ણ રીતે ચાર ચંઢ્રમાના ચાર ઢીપ ઢે.

ણ પ્રકારે વાઢેરથકી ઢાતકીખંઢને વિષે તથા મંદરપર્વતથકી પૂર્વપશ્ચિમ દિશે લવણસમુઢ્રની જગતીથકી વાર હજાર યોજન લવણ સમુઢ્રમાંહે શિખાનીદિશિ ફરે તિહાં ઢે ચંઢ્રમા લવણ સમુઢ્રના, અને ઢ ચંઢ્રમા ઢાતકીખંઢના, ણ રીતે આઠ ચંઢ્રમા ના ઢીપ પૂર્વદિશિયે ઢે, તથા ઢે સૂર્ય લવણસમુઢ્રના, અને ઢ સૂર્ય ઢાતકીખંઢના ણ વં આઠ સૂર્યના ઢીપ પશ્ચિમ દિશે ઢે.

ણ ચંઢ્રમા અને સૂર્યના ઢીપ પાણી ડપર કેટલા ઢે ? તે કહે ઢે.

ણ પૂર્વે કહ્યા જે ચંઢ્રમા અને સૂર્યના ઢીપ તે જંબૂઢીપ તથા ઢાતકીખંઢની દિશિથી જોતાં સાઢી અઢ્યાશી યોજન ડપરે પંચાણુઆ વાઢીશ જાગ ણટલા પાણીથી ડપર ઢે,

તે જાણવાને અર્થે પ્રથમની પેરે આંકની ત્રણ રાશિ માંનીયે. એક પંચાણું હજાર, બીજી સાતશે, અને ત્રીજી ચોવીશ હજાર, સુલતપણા માટે બિંદુ ટાલીને વચ્ચેની રાશિ, ઢેહેલી રાશિ સાથે ગુણતાં સોલ હજાર ને આઠસો થાય, તેને પહેલી રાશિના પંચાણું હજાર ઢે, તેના બિંદુ ટાલતાં પંચાણું જાગે વેહેંચીયે, તેવારે એકસો ઢોંતેર યોજન ડપર પંચાણુઆ એંશી જાગ આવે. એટલી લવણસમુદ્રની શિલાદિશિયે જલવૃદ્ધિ ઢે. તેનું અર્ધ અઢ્યાશી યોજન થાય ઢે. તેની સાથે પાણીથકી બાહેરની ડંચાડનાબેકોશ જેલીયે, તેવારે સાડી અઢ્યાશી યોજન ડપર પંચાણુઆ ચાલીશ જાગ. એટલા જંબૂઢીપ તથા ધાતકીખંડની દિશિથી જોતાં પાણી ડપર ઢીપ ઢે. વહી માંહેની લવણશિલાની દિશાથકી જોતાં બન્ને બાજુયે બે કોશ પાણીથકી સર્વ ઢીપ ડંચા ઢે. હવે ઢીપનો પરિધિ કહે ઢે ॥ ડક્તં ચ ॥ સગતીસ સહસ્સ નવસય, ઋયાલ પરિધિં જલાડુકોસ બર્હિં ॥ ડચ્ચા અંતો જોયણ, અડસી પણ નડઅ ચત્તંસા ॥ ૧ ॥

હવે તે ચંદ્ર સૂર્ય ઢીપમાંહે પ્રાસાડનાં પ્રમાણ કહે ઢે.

એ ચંદ્ર સૂર્યઢીપને વિષે કુલગિરિના પ્રાસાડ સરલા સામીબાસઠ યોજન ડંચા, અને સવાએકત્રીશ યોજન પહોલા, એવા રમવા યોગ્ય પોતપોતાના પ્રત્નુ એટલે સ્વામી જે સુસ્થિ તદેવ તથા ચંદ્ર સૂર્ય, તેમના પ્રાસાડ ઢે, તથા એ સર્વ ચંદ્રસૂર્ય પ્રમુખ જે જ્યોતિષીયોનાં વિમાન ઢે તે સ્ફાટિક રત્નનાં ઢે. તથા લવણસમુદ્રને વિષે જે જ્યોતિષી ઢે, તેનાં વિમાન ઢગપાટન જે સ્ફાટિકરત્ન તેનાં ઢે, તે વિમાનને સંયોગે લવણસમુદ્રનો પાણી ફાટે ઢે, એ રત્નનો જાતિગુણજ ઢે. વહી તે રત્નની કાંતિ ડંચી લવણશિલાને વિષે પણ પ્રકાશ કરે ઢે. લવણસમુદ્રને વિષે ચાર ચંદ્રમા, ચાર સૂર્ય ત્રણશે ને બાવન ગ્રહ, એકશે ને બાર નક્ષત્ર, અને બે લાલ સરસઠ હજાર ને નવશે એટલી તારાની કોડાકોડી જાણવી. લવણસમુદ્રનો પરિધિ પન્નર લાલ એક્યાશી હજાર એકસો ને ડંગણચાલીશ યોજન જાણવો. સમુદ્રની જગતીના ઢાર ઢારનું અંતર, ત્રણ લાલ પંચાણું હજાર બશે ને સવાએંશી યોજન ઢે. હવે લવણસમુદ્રનું પ્રતરઘન કરવાની ગાથા લલે ઢે ॥ ઢસસહસ રહિયવિઠર, અરૂંઢસ સહસ સંજુઅં તેણ ॥ ગણિયાય મજ્જ પરિહી, પયરો લવણસ્સિમો હોડ ॥૧॥ નવ નવં કોમિસયા, ડગસઢી કોમિસત્તરસ લલ્કા ॥ પન્નરસહસાય ડમો, ઘણોસલે સત્તર સહસ્સ ગુણો ॥ ૨ ॥ સો સોલકોમિકોડી, તિણવલ્લલ્કાગુણચત્ત સહસાયા ॥ નવ સય કોમીપન્નર, કોમી પન્નાસ લલ્કાય ॥ ૩ ॥ ડતિ લવણસમુદ્રાધિકારઃ ॥

હવે ધાતકીખંડ નામા બીજા ઢીપનો અધિકાર લલાણે ઢે.

લવણસમુદ્રની જગતીથકી બાહેર લલયને આકારે ચાર લાલ યોજન પહોલો એ

વો બીજો ધાતકીખંરુ નામે ઢીપ છે, તે ધાતકીખંરુ, ઇસ્કકાર નામે જે બે પર્વત તેણે બે જાગે વેહેંચ્યો છે, ઇટલે ઇક પૂર્વ ધાતકીખંરુ. અને બીજો પશ્ચિમ ધાતકીખંરુ. એ બે જાગ જાણવા. હવે તે ઇસ્કકાર પર્વત દક્ષિણદિશે, અને ઉત્તરદિશિયે, લાંબા છે. વઢી ઇક હજાર યોજન મૂલને વિષે, અને શિખરને વિષે સરખા પહોલા છે. તથા પાંચ શેં યોજન ઝંચા છે. લવણસમુદ્રની જગતીના દક્ષિણ ઉત્તરદિશિના વૈજયંત, અપરાજિ નં એવે નામે જે બારણાં છે, તેમાંથી ઇષુ ઇટલે બાણને આકારે ચાર લાખ યોજન ધાતકી ખંડના વિસ્તાર સુધી લાંબા નિકલ્યા છે, એવા તે પર્વતો છે.

હવે ધાતકીના બે ખંરુને વિષે કુલગિરિ તથા ક્ષેત્ર વચાણે છે.

ધાતકી ખંડના પૂર્વ અને પશ્ચિમ દિશાના ઇકેકા ખંરુનેવિષે ઠ ઠ કુલગિરિ જાણવા અને સાત સાત ક્ષેત્ર જાણવાં. તે જેમ ગાડીનાં પડ્ડાંને વિષે, વચ્ચેની નાજિથકી આરા ના આંતરા હોય, તેમ જંબૂઢીપ અને લવણ સમુદ્ર જે છે, તે નાજિ સરખા છે. અને ધાતકી ખંડમાંહે જે ઇલુકાર તથા કુલગિરિ પ્રમુખ પર્વત છે, તે આરા સરખા છે, અને ક્ષેત્ર જે છે તે આરાના વિવર ઇટલે આંતરાસરખા છે. વઢી તે કુલગિરિ ઇસ્કકાર મૂલનેવિષે અને બેહડાને વિષે સરખા પહોલા છે. વઢી વાસક્ષેત્ર જે છે, તે લવણસમુદ્રથકી માંનીને પિહુલ પિહુલતર છે.

હવે ધાતકીખંરુમાંહે જે પદાર્થ જંબૂઢીપ માંહેલા પદાર્થ સરખા છે, તે કહે છે.

ધાતકી ખંડનેવિષે જે ડ્રહ, કુંડનું ઝંરુપણું તથા મેરુપર્વત ટાલીને કુલગિરિ. ગયદં તગિરિ, વક્ષસ્કાર, યમલગિરિ, કાંચનગિરિ અને વૈતાલ્ય પ્રમુખ પર્વતનું ઝંચપણું, તથા સુમેરુપર્વત વર્જિને વૈતાલ્યનો વિસ્તાર અને બીજા વૈતાલ્ય પ્રમુખવૃત્ત પર્વતનો વિસ્તાર તે સર્વ પહેલા કહ્યા છે, તેના સરખો જાણવો, ઇટલે જંબૂઢીપની પેરે જાણવો.

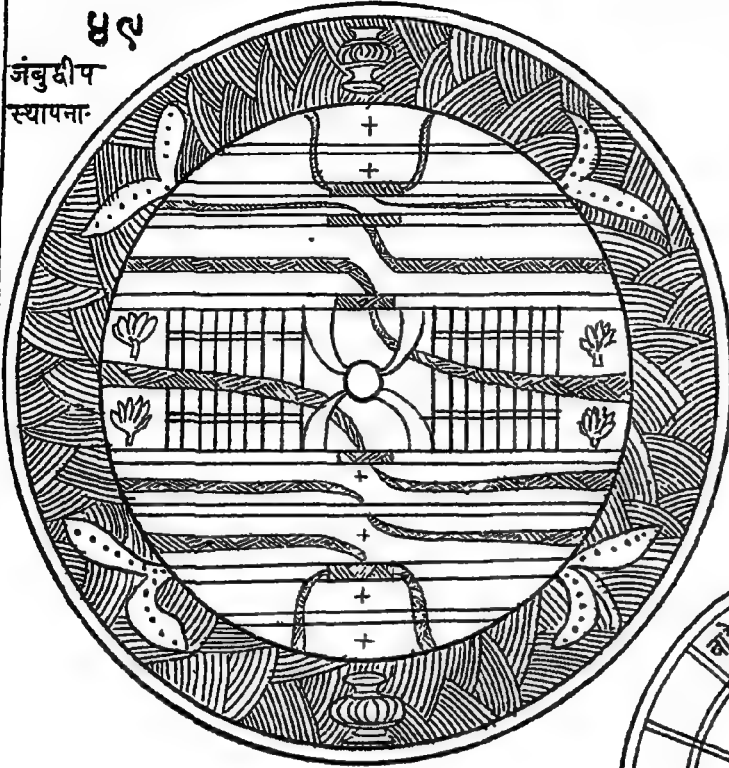
હવે ધાતકીખંડને વિષે બે મેરુ છે, તે વચાણે છે.

ધાતકીખંરુના જે બે મેરુ પર્વત છે, તે જંબૂઢીપના મેરુ સરખા જાણવા. પણ ઇટલું વિશેષ છે કે, જંબૂઢીપના મેરુની જૂમિથી પાંચશે યોજન ડપર ચમિયે, ત્યાં નંદનવન છે; તેથકી ડપર સાડીવાસઠ હજાર યોજન ચડીયે. તેવારે સૌમનસ્ય વન છે, ત્યાંથકી ઠ ત્રીશ હજાર યોજન ઝંચું પાંડુક વન છે, અને ધાતકીખંરુના મેરુનું ઇટલું વિશેષ જે જૂમિથકી પાંચશે યોજન ઝંચું નંદનવન છે, તે થકી સાડીપંચાવન હજાર યોજન ઝંચે ચડીયે, ત્યાં સૌમનસ્ય વન છે, ત્યાંથી અઠ્યાવીશ હજાર યોજન ઝંચા ચડીયે, ત્યાં પાંડુક વન છે, એ ચોરાશી હજાર યોજન થયા. અને ઇક હજાર યોજન જૂમિમાંહે ઝંચા છે, એમ સર્વ મઢી પંચાશી હજાર યોજન ઝંચા છે.

તથા નવ હજાર ને પાંચશે યોજન મૂલમાં નીચે વિસ્તાર છે, અને નવ હજાર ને ચારશે

४९

जंबुद्वीप
स्थापना

५०

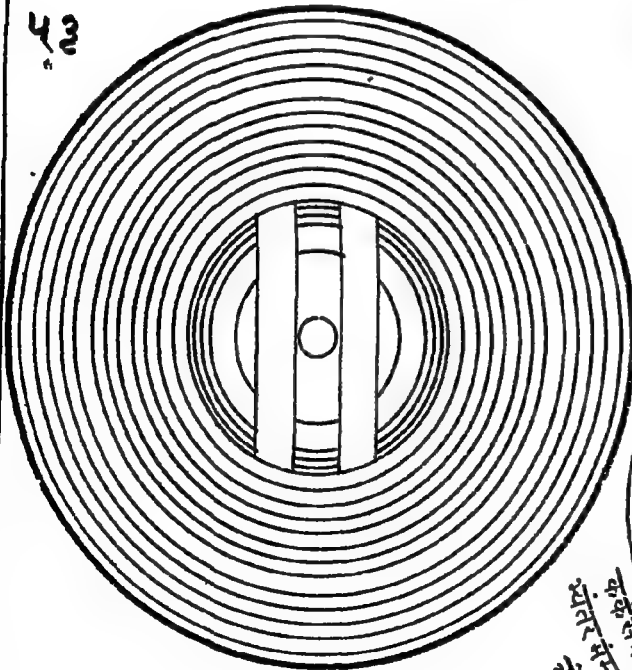

सूर्य

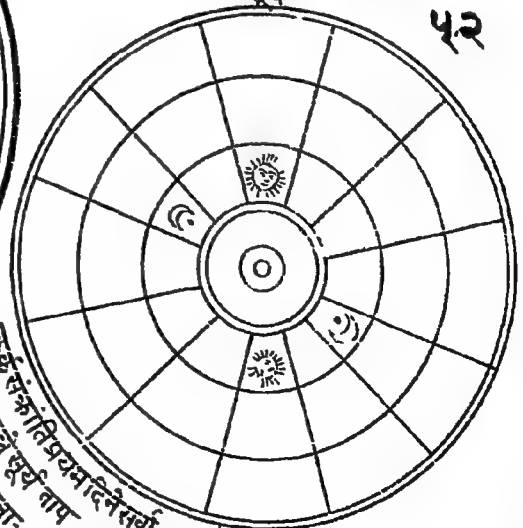
५१

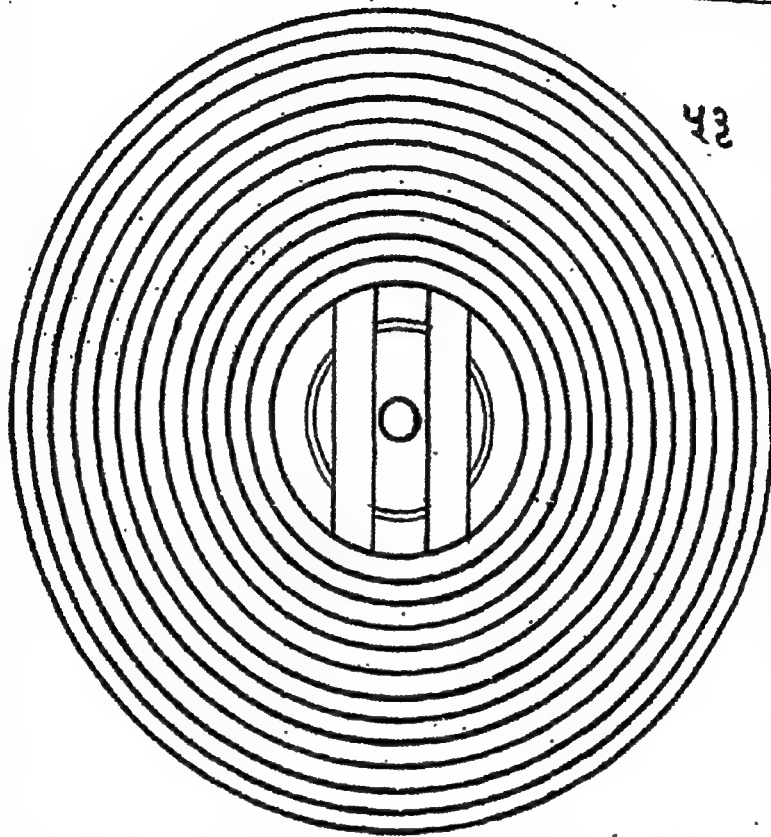
५३

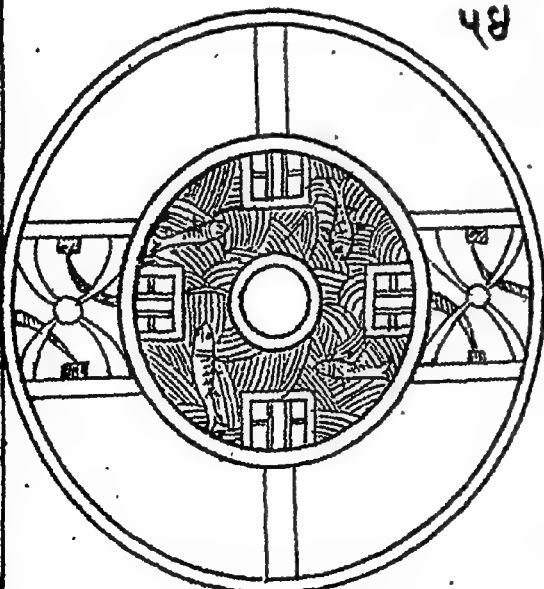
५२

सूर्य मंदल
स्थापना

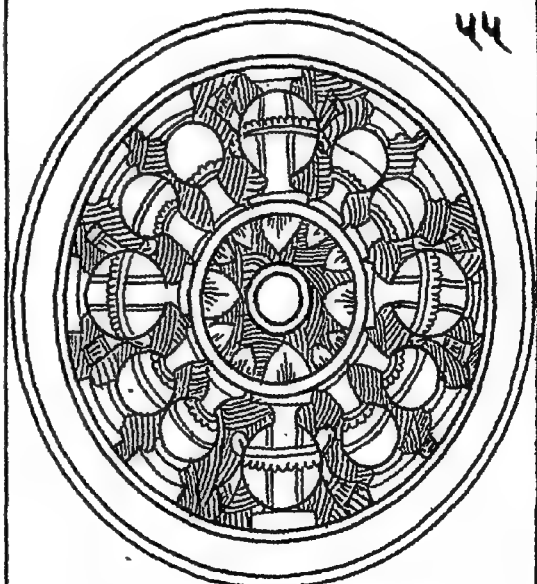

५३

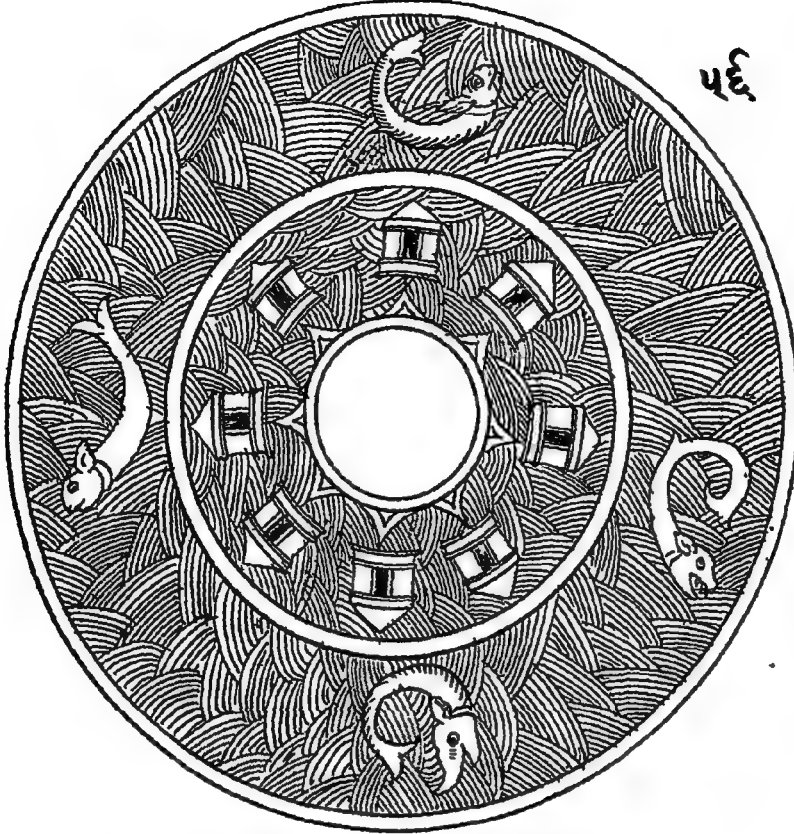
५४

लवण समुद्र अने धातकी खंभनी स्थापना.

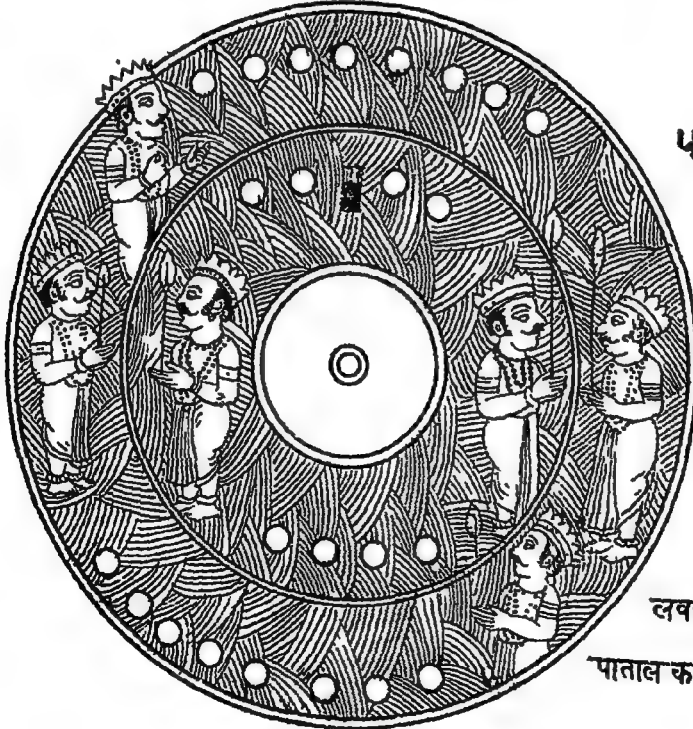
५५

लवण समुद्रे पाताल कलश स्थापना.

५६

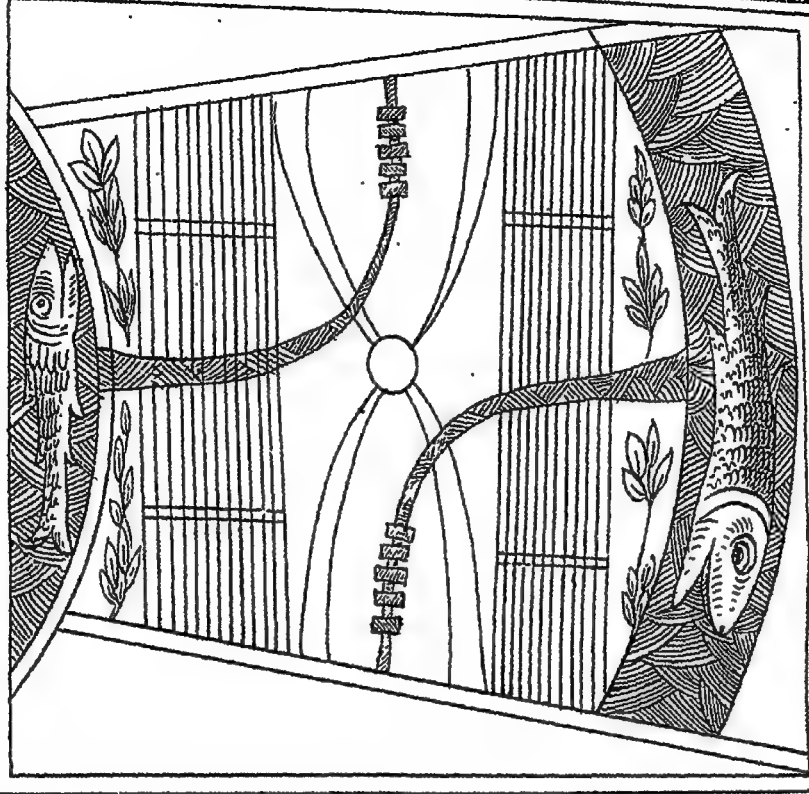
लवण समुद्र अने नदन्तरगत वेलं धरावास
पवर्त स्थापना.

५७

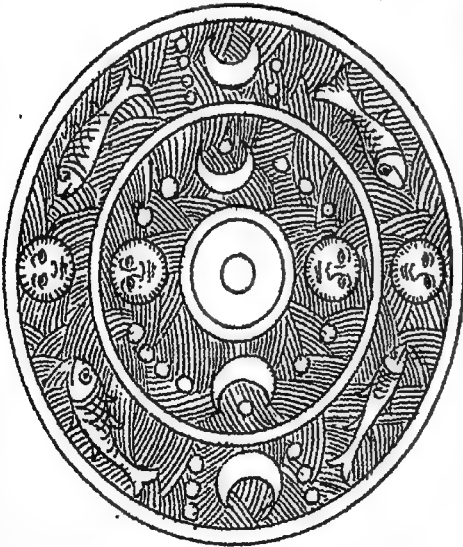
लवण समुद्रगत
पाताल कलदा संख्या स्थापना.

धातकी खंभ मांहेला नकाविदेह दीजनी स्थापना-

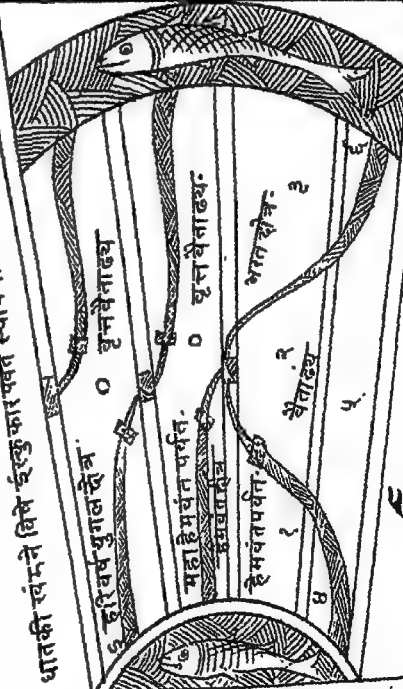
५३

५८

खवरा समुद्रगत सूर्य चंद्राकृति स्थापना-

धातकी खंभने विवे ईलकु फार पर्वत स्थापना-

६ हरिवर्ष युगल दीन
० धुन पैलाढय
महा हिमवत पर्वत
० घृत पैलाढय
१ हेमवत पर्वत
२ पैलाढय
३ भारत लोक
४
५

५८

યોજન ચૂતલ વિસ્તાર છે, તથા નવ હજાર ને સાઢા ત્રણશે યોજન નંદનવનનો વિસ્તાર જાણવો, ત્રણ હજાર ને આઠશે યોજન સૌમનસ્ય વનનો વિસ્તાર જાણવો, અને એક હજાર યોજન શિલાનો વિસ્તાર જાણવો.

હવે વાંઝિત સ્થાનકને વિષે વિસ્તાર આણવાનો વિધિ આવી રીતે કે:-ચૂતલનું પહોલપણું નવ હજાર ને ચારશે યોજન છે, તેમાંથી શિલરનું પહોલપણું એક હજાર યોજન કાઢીયે, તો બાકી આઠ હજાર ને ચારશે યોજન રહે. તે ચૂતલથીકી ડુંચું ચોરાશી હજાર યોજન છે, તેની સાથે જાગ આપતાં, જાગ પહોંચે નહીં. તેમાટે આઠ હજાર ચારશેને દશગુણા કરીયે. તેવારે ચોરાશી હજાર થાય, તે ડુંચપણાના ચોરાશી હજાર યોજન સાથે ગુણીયે, તેવારે એક યોજનનો દશમો જાગ આવે. તો ચૂતલથીકી જેવારે એક યોજન ડુંચે ચઢીયે, તેવારે વિષ્કંજમાંદે એક યોજનના દશ જાગ માંદેલો એક જાગ ઘટે અને ડતરતાં વધે, એમ પ્રથમની પેરે જાણવું.

પ્રથમ જંબૂઢીપને વિષે જે નદી, પ્રપાતકુંડ, કુંડમાંદેલા ઢીપ, વનમુખ, ડહ, લાંબા પર્વત તથા કમલ, ઇટલા પદાર્થનો વિસ્તાર તથા નદીનું ડંરુપણું, વલી ડહનું લાંબપણું જે કહ્યું, તેથી આ ધાતકીલંકને વિષે જમણું જાણવું.

હવે જડશાલવનનું પરિમાણ કહે છે.

એક લાલ સાત હજાર આઠશે ને ડંગણાણંશી યોજન મેરુપર્વતથીકી પૂર્વ પશ્ચિમ દિશાએ લાંબપણે જડશાલવન છે, અને જેવારે અઠવાશી જાગે વેહેંચીયે, તેવારે બારશે ને ઠવીશ યોજન કાંડક જાણા આવે; ઇટલું મેરુથીકી જડશાલવન ડત્તર તથા દક્ષિણ દિશા પહોલું છે. કુરુક્ષેત્રની જીવા વે લાલ ત્રેવીશ હજાર એકશે ને અઠાવન યોજન જેટલી જાણવી.

હવે ગયદંત ગિરિ વલાણે છે.

પૂર્વ અને પશ્ચિમ દિશાના બેહુ ધાતકીલંકને વિષે બાહેરની દિશાએ ધાતકીલંકની જગતીના પાસાના ચાર ગયદંત ગિરિ છે. તે પાંચ લાલ ડંગણોતેર હજાર વશે ને ડંગણસાથ યોજન લાંબા જાણવા. અને બીજા જંબૂઢીપની જગતીની દિશાના માંદેલા ચાર ગયદંત ગિરિ જે છે, તે ત્રણ લાલ ઢપ્પન હજાર વશે ને સત્તાવીશ યોજન લાંબા જાણવા. તથા એક બાહેરનો ગયદંતગિરિ, અને એક માંદેનો ગયદંતગિરિ; એ બન્ને એક ઠા કરીયે, તેવારે કુરુક્ષેત્રનું ધનુઃપૃષ્ઠ થાય, તેનું પ્રમાણ નવ લાલ પચ્ચીશ હજાર ચારશે ને ડ્યાશી યોજન થાય. ઇટલું ધાતકીલંકને વિષે કુરુક્ષેત્રનું ધનુઃપૃષ્ઠ જાણવું ॥ ૨૩૨ ॥

હવે વક્ષસ્કાર અંતર નદી પ્રમુખનાં પ્રમાણ કહે છે.

કુલગિરિ તથા ગયદંતનાં પ્રમાણ કહ્યાં અને તેથીકી અન્ય જે વક્ષસ્કાર, અંતરન

હી વિજય, અને વનમુખ તેનો વિસ્તાર તે ક્ષેત્રના અનુમાને કરી જાણવો. ઇટલે પૂર્વ ધાતકી ધ્રુવ તથા પશ્ચિમધાતકી ધ્રુવનું બન્ને ઇચ્છુકાર દિશિયે જેવું ક્ષેત્રનું લાંબપણું છે; તેવું વક્ત્રસ્કારાદિકનું પણ લાંબપણું જાણવું. તથા પૂર્વ ધાતકીધ્રુવનાં સાત ક્ષેત્ર, અને પશ્ચિમ ધાતકીધ્રુવનાં સાત ક્ષેત્ર, તે ચાર લાખ યોજન લાંબાં જાણવાં.

હવે વાસક્ષેત્રના વિજયનો વિસ્તાર કહે છે.

ક્ષેત્રના આંક જે એક, ચાર, સોલ ને ચોસઠ ઇ એની સાથે ધ્રુવાંક ગણીયે, પઢી બશે ને બાર જાગે વેહેંચીયે, તેવારે વાસક્ષેત્રનો સર્વત્ર આદિ, મધ્ય અને અંત્યનો વિસ્તાર હોય.

હવે ધાતકી ધ્રુવના ધ્રુવાંક કહે છે.

પ્રથમ ક્ષેત્રના ચતુદ લાખ બે હજાર બશે ને સત્તાણું ઇટલા ધ્રુવાંક જાણવા. તથા મધ્યક્ષેત્રના ઢવીશ લાખ સડસઠ હજાર બસો ને આઠ ધ્રુવાંક જાણવા. તથા અંતક્ષેત્રના ધ્રુવાંક ૩૫૩૨૧૫ જાણવા.

અંહીયાં પ્રથમ ક્ષેત્રના ધ્રુવાંક જે ચૌદ લાખ બે હજાર બશે ને સત્તાણું છે, અને ક્ષેત્રનો આંક એક છે, માટે એકે ગુણીયે, તેવારે તેહીજ આંક આવે. તેને બશે ને બાર જાગે વેહેંચતાં ૮ હજાર ઢસો ને ચૌદ યોજન જાહેરા, ઇટલો જરત તથા ઇરવતનો આદિ વિસ્તાર જાણવો. અને બાર હજાર પાંચશે ને એકયાશી યોજન જાહેરો મધ્યવિસ્તાર છે, તથા અઢાર હજાર પાંચશે ને સુમતાલીશ યોજન જાહેરો અંત્યવિસ્તાર છે.

હેમવંતને ઇરણ્યવતનો આદિવિસ્તાર ઢવીશ હજાર ચારશે ને અઠવન યોજન જાહેરો છે, મધ્યવિસ્તાર પચાસ હજાર ત્રણશે ને ચોવીશ યોજન જાહેરો છે અને અંત્યવિસ્તાર ચમ્મોતેર હજાર, એકસો ને નેવું યોજન જાહેરો છે ઇ સર્વ ચારેગુણતાં ચૌગુણ થયા.

હરિવર્ષ અને રમ્યક ક્ષેત્રનો આદિવિસ્તાર એક લાખ પાંચ હજાર આઠશે ને તેત્રીશ યોજન જાહેરો છે, અને મધ્યવિસ્તાર બે લાખ એક હજાર બશે ને અઠાણું યોજન જાહેરો છે, અને અંત્યવિસ્તાર બે લાખ, ઢવું હજાર, સાતશે ને ત્રેસઠ યોજન જાહેરો છે.

વિદેહનો આદિવિસ્તાર ચાર લાખ, ત્રેવીશ હજાર, ત્રણશે ને ચોત્રીશ યોજન જાહેરો છે, અને મધ્યવિસ્તાર આઠ લાખ, પાંચ હજાર એકસો ને ચોરાણું યોજન જાહેરો છે, તથા અંત્યવિસ્તાર અગિયાર લાખ સત્યાશી હજાર ને ચોપન્ન યોજન જાહેરો છે, ઇ રીતે ઇ ચાર સ્થાનકનો આદિ, મધ્ય તથા અંત્યનો વિસ્તાર કહ્યો. ઇ ધ્રુવાંક ચોસઠાંકે ગુણ્યા.

અંહીયાં આદિ ધ્રુવાંક ચૌદ લાખ. બે હજાર, બશે ને સત્તાણું યોજન જાહેરા છે. તેને એક, ચાર, સોલ, ચોસઠની સાથે ગણીયે, પઢી બન્ને ને બાર જાગે વેહેંચતાં યથોક્ત માન લાગે. અને મધ્યધ્રુવાંક ઢવીશ લાખ, સડસઠ હજાર, બશે ને આઠ છે. તેને એક, ચાર

સોલ ને ચોસઠ સાથે ગુણીને પઢી બશે બાર જાગે વેહેંચતાં પૂર્વોક્ત મધ્યવિસ્તાર લાજે, તથા અંત્યનો વિસ્તાર (૩૯૩૨૧૧૯) ઢે, તેને ંક, ચાર, સોલ, અને ચોસઠસાથે ગણીયે, પઢી બશે ને બાર જાગે વેહેંચતાં પૂર્વોક્ત ક્ષેત્રનો અંત્યવિસ્તાર આવે. અને ંપરજે ંયોજન રહે, તેની કલા કરી બશે ને બાર જાગે વેહેંચીયે, તેટલું ંપર આવે. તેમાટે જાજેરા ઢે.

હવે વિજયનું પરિમાણ કહેઢે.

અંતરનદીયે પન્નરશે ંયોજન રુંધ્યાઢે, વક્ષસ્કારે આઠ હજાર ંયોજન રુંધ્યા ઢે, મેરુથકી પૂર્વ પશ્ચિમે જડ્ડશાલવને તથા મેરુપર્વતે બે લાલ્ પચ્ચીશહજાર ંકસો ને અઢાવન્ન ંયોજન રુંધ્યા ઢે, વનમુલ્લે અગિઆર હજાર ંશે ને અઢ્યાશી ંયોજન રુંધ્યા ઢે, ં સર્વ ંકઠા ક રિયે, તો બે લાલ્, ઢેતાલીશ હજાર, ત્રણશે ને ઢેતાલીશ ંયોજન થાય. તે ધાતકીલ્ખંનનો વિસ્તાર ચાર લાલ્ ંયોજનનો ઢે. તે માંહેથી કાઢીયે, તેવારે ંક લાલ્, ત્રેપન હજાર ંશે ને ચો પન ંયોજન બાકી રહે-તેને સોલવિજય ઢે. માટે સોલ જાગે વેહેંચીયે, તેવારે નવહજાર ંશે ને ત્રણ ંયોજન ંપર સોલહીઆ ઢ જાગ આવે. ંટલું ંકેકા વિજયનું પ્રમાણ પહોલપણેઢે.

ં નદી, ગિરિ, વન અને વિજય ં સર્વનાં પ્રમાણ જેવારે ંકઠાં કરિયે, લ્ખંડના તેવારે ચાર લાલ્ ંયોજન, ધાતકીલ્ખંડનો વિસ્તાર પૂર્ણ થાય, અને ં ધાતકી લ્ખંડના વત્રીશ વિજયનાં નામ પ્રથમ જરતક્ષેત્રનાં સરલાં કઢાદિક જાણવાં.

હવે નગરી અને વૃક્ષ વલાણે ઢે.

ં ધાતકી લ્ખંનને વિષે નગરી અને વૃક્ષ તે પહેલા જંબૂઢીપને વિષે જે રીતે કહ્યાં, તે રીતે જાણવાં, પરંતુ ંટલું વિશેષ ઢે કે જે પૂર્વ અને પશ્ચિમના બેહુ લ્ખંનને વિષે બે ં ત્તર કુરુક્ષેત્રમાંહે ધાતકીને મહાધાતકી ંવે નામે જે બે વૃક્ષ ઢે, તે બે વૃક્ષને વિષે સુ ઢર્શન અને પ્રિયઢર્શન ંવે નામે બે ઢેવતા અનુક્રમે વસે ઢે, અને બે ઢેવકુરુક્ષેત્રને વિ ષે તો જંબૂઢીપની પેરે ગરુઢ ઢેવતાને વસવાયોગ્ય બે શાલ્મલી વૃક્ષ ઢે.

હવે ધાતકી લ્ખંના ત્રણ પરિધિ કહે ઢે.

પ્રથમ કહી જે ધ્રુવાંકની ત્રણ રાશિ તેની સાથે ંક લાલ્ અઢયોતેર હજાર આઠશે ને બે હેંતાલીશ. ંટલા ંયોજન મેલવીયે, તેવારે અનુક્રમે ધાતકી લ્ખંડના ત્રણે પરિધિનું પરિમા ં થાય, તે ંંત્રથી સમજવું. હવે ં ધ્રુવાંક કેવી રીતે નીપજે ? તેનો વિધિ ંંથાતરથી કહે ઢે ॥ ંકુત્તં ॥ ંહવાસહરાજંબૂ, સેલ્કુગુણવિલ્લરાચલસુ આરા ॥ સ્કિત્તં ફુસંતિ લલ્કો, અલ્સયરિસહસ બિયાલા ॥૧॥ તણ્ણલવણપરિહિ, ધાયલ્સંડસ્સઆલ્ ધુવરાસી ॥ ગિરિ પિતુણા તમ્મલ્લ, પરિહીસમલ્લ ધુવરાસી ॥૨॥ અંતસ્સવિજા પરિહી, ગિરિવિલ્લર રહિય અં તધુવરાસી ॥ ગિરિવિલ્લરેણ મિલ્લિયં, પરિહિંતિગણુકમેણ જવે ॥૩॥ ંતિધાતકી લ્ખંડાધિકાર:

હવે કાલોદ સમુદ્રનો ચોથો અધિકાર કહે છે.

કાલોદધિ નામે જે સમુદ્ર તે ધાતકીખંડની જગતી બાહેર વલયને આકારે છે, તે સર્વત્ર હજાર યોજન ડુંડો છે એટલે ગોતીર્યની પરે નથી. વલી એમાં પાણીની હાની વૃદ્ધિ થતી નથી. તે કાલોદ સમુદ્રને વિષે લવણસમુદ્રના સુસ્થિતદેવ સરખા કાલ, અને મહાકાલ નામે જે બે દેવતા તેને રહેવાયોગ્ય પૂર્વ અને પશ્ચિમદિશાને વિષે ગૌતમઢીપસરખા બે ઢીપ છે.

લવણ સમુદ્રની પેરે ધાતકી ખંડની જગતીથકી બાર હજાર યોજન કાલોદ સમુદ્ર માંહે પૂર્વદિશાને વિષે ધાતકીખંડના બાર ચંદ્રમાના બાર ઢીપ છે, અને પશ્ચિમદિશાને વિષે બાર સૂર્યના બાર ઢીપ છે, તથા કાલોદની જગતીથકી કાલોદ સમુદ્રમાંહે બાર હજાર યોજને પૂર્વદિશાને વિષે કાલોદધિના બહેંતાલીશ ચંદ્રમાના બહેંતાલીશ ઢીપ છે, અને પશ્ચિમ દિશાએ બહેંતાલીશ સૂર્યના બહેંતાલીશ ઢીપ છે. તે સર્વ ઢીપ બાહેરની દિશાએ સર્વત્ર જોતાં પાણીથકી ઉપર બે કોશ ડુંચા છે, તથા એકાણું લાખ સત્યોતેર હજાર ઢશે ને પાંચ યોજન કાલોદ સમુદ્રનો પરિધિ જાણવો. અને બાવીશ લાખ બાણું હજાર ઢશે ને બહેંતાલીશ યોજન અને ઉપર ત્રણ કોશ એટલું જગતીના દ્વાર દ્વારનું અંતર જાણવું ॥

હવે પાંચમો પુષ્કરદલ ઢીપનો અધિકાર કહે છે. કાલોદ સમુદ્રની જગતીથી બાહેર વલયને આકારે સોલ લાખ યોજન પહોલો પુષ્કર ઢીપ છે, તે પુષ્કર ઢીપનું અર્ધ આઠ લાખ યોજન છે, ત્યાંથકી બાહેરની દિશાએ જગતીની પેરે વલય સરખો માનુષ્યોત્તર એવે નામે પર્વત છે, તે વેલંધરગિરિને માને છે. મૂલને વિષે એક હજાર બાવીશ યોજન, અને શિખરને વિષે ચારશે ને ચોવીશ યોજન પહોલો છે, અને સત્તરશે એકવીશ યોજન ડુંચો છે. વલી જેમ સિંહ બેસે, તેવારે આગલે જાગે ડુંચો હોય, અને પાઠલે જાગે નીચો હોય, તેમ માનુષ્યોત્તર પણ માંહેની દિશાએ ડુંચો છે, અને બાહેરની દિશાએ નીચો ઢાલ માંહે છે. વલી નિષધ પર્વતને વળે માનુષોત્તર પણ રાતા સુવર્ણનો છે.

હવે ત્યાં ક્ષેત્ર અને પર્વતનાં સ્વરૂપ વખાણે છે.

જેમ જરતાદિક ક્ષેત્ર અને હેમવંત પ્રમુખ પર્વત તેનાં સંસ્થાન જે આકારવિશેષ ધાતકીખંડને વિષે કહ્યાં છે. એટલે ત્યાં જેમ ચક્રના આરા અને વિવર સરખા છે, તેમજ એ પુષ્કરવર ઢીપને વિષે પણ જાણવા. ધાતકીખંડના જડશાલ વનથકી પુષ્કરાર્કનું જડશાલ વન તે લાંબપણે અને પહોલપણે બમણું જાણવું. તો મેરુની પૂર્વ પશ્ચિમદિશાએ જડશાલવનનો ધાતકી ખંડને વિષે વિસ્તાર એક લાખ સાત હજાર આઠશે ને ડુંચે એકાદશી યોજન છે. તેને બમણો કરીયે, તેવારે બે લાખ પન્નર હજાર સાતશે ને અઠાવન યોજન થાય. ને એને જેવારે અઠ્યાશી જાગે વેહેંચીયે, તેવારે બે હજાર ચારશે એકાવન્ન

યોજન ઉપર ઁક યોજનના અઠયાશી ઝાગ કરીયે. તેવા સિત્તેર ઝાગ ઁટલો મેરુ થ કી દક્ષિણ ઉત્તર દિશાના ઝડઝાલ વનનો વિસ્તાર પુષ્કરાર્કને વિષે જાણવો. તથા પુષ્કરાર્કના બે મેરુ અને ડ્રુકાર પર્વત તેનો વિસ્તાર ધાતકીઁંડ સરઁલો જાણવો.

હવે બાહેરના ચાર ગજદંતા વઁલાણે ઢે.

ુ પુષ્કરાર્કને વિષે માનુષોત્તર પર્વતની દિશાયે બાહેરના ચાર ગજદંતગિરિ જે ઢે, તે વીશ લાઁલ, ત્રેતાલીશ હજાર, વશે ને ઁગણીશ યોજન લાંબા ઢે. કાલોદ સમુઢ્રની જગ ત્રીની દિશાના માંહેલા ચાર ગજદંતગિરિ જે ઢે, તે સોલ લાઁલ, ઠવીશ હજાર ઁકશો ને સોલ યોજન ઁટલા લાંબા ઢે. તથા ચાર લાઁલ, ઠત્રીશ હજાર, નવશે ને સોલ યોજન ઁટલી કુરુઢેત્રની જીવા ઢે. વલી સત્તર લાઁલ, સાત હજાર, સાતશે ને ચઁડ ઉપર ઁક યોજનના વશે બાર ઝાગ કરિયે, તેવા આઠ ઝાગ ઁટલો કુરુઢેત્રનો વિસ્તાર જા ણવો. ત્રણશે તેત્રીશ યોજન ઉપર ઁક યોજનનો ત્રીજો ઝાગ ઁટલું કંચનગિરિનું મા હોમાંહે અંતર જાણવું. બે લાઁલ, ચાલીશ હજાર, નવશે ને ઁગણસાઠ યોજન ઉપર સા ત્રીયો ઁક ઝાગ ઁટલું કુલગિરિ, જમક અને ઁહનું માંહોમાંહે અંતર જાણવું. તથા ઠ ત્રીશ લાઁલ, ઁગણોતેર હજાર, ત્રણશે ને પાંત્રીશ યોજન ઁટલું કુરુઢેત્રનું ધનુઃપૃષ્ઠ જાણવું.

હવે શેષ નદી તથા પર્વતનાં પરિમાણ કહે ઢે.

શેષ વીજાં ઢેત્ર, નદી અને ઁહ પ્રમુઁલનું પ્રમાણ તે જેમ જંબૂઢીપથકી કોઢક બમ ણા, કોઢક સરઁલા, ડત્યાદિ ધાતકી ઁંરુને વિષે જેમ કહ્યા ઢે, તેમ અર્હિયાં પુષ્કરા ર્કને વિષે પણ કોઢક ધાતકીઁંરુથી બમણા, કોઢક ધાતકીઁંરુ સરઁલા પણ જાણવા. ઁટલે જે જંબૂઢીપ સરઁલા ધાતકીઁંરુમાંહે ઢે, તે ધાતકીઁંરુ સરઁલા પુષ્કરાર્કમાંહે ઢે, અને જે જંબૂઢીપથકી ધાતકીઁંરુમાંહે બમણા કહ્યા ઢે, તે પુષ્કરાર્કને વિષે ધાત કીઁંરુથકી બમણા જાણવા ॥ હવે ધાતકીઁંડને વિષે ઢીર્ઘ વૈતાઢ્ય જંબૂઢીપ સરઁલા વઁલાણે ઢે ॥ યથા ॥ કંચણ યમસુરકુરુ નગ, વેયઢ્ઢા ચેવ વઢ ઢીહાય ॥ વિરકંઝબાહસ સુ, સ્સણજહ જંબૂઢીબુઁઁા ॥ ૧ ॥ પુષ્કરાર્કને વિષે તો ઢીર્ઘ વૈતાઢ્યનો વિસ્તાર વશે યોજન કહ્યો ઢે ॥ યથા ॥ ઁવેહો વેયઢ્ઢાણં, જોયણાં ટુ ઢસય કોસાં ॥ પણ વિસં ઁચ્છિઢ્ઢો, ઢોચેવ સયાં વિઞ્છિઢ્ઢા ॥ ૨ ॥ અર્હિયાં નિશ્ચયની વાત તો ઢ્ઢાની જાણે.

પુષ્કરાર્ક ઢેત્રનો ધ્રુવાંક કહે ઢે. અઠયાશી લાઁલ, ચઁડ હજાર, નવશે ને ઁકવીશ ઁટલા યોજન આદિઢેત્રના ધ્રુવાંકની રાશિ જાણવી. તે સર્વ પ્રથમની પેરે ઢેત્રના આંક સાથે ગણીયે. પઢી વશે ને બાર ઝાગે વેહેંચતાં પરિમાણ લઁન્યમાન થાય. ઁક કો રની, તે લાઁલ, ઁુમ્માલીશ હજાર, સાતશે ને ત્રેતાલીશ યોજન. ઁટલી પુષ્કરવરઢીપના

મધ્યકેત્રની ધ્રુવાંકરાશિ જાણવી. ઁક કરોડ, આઢત્રીશ લાખ, ચમ્મોતેર હજાર, પાંચશેં ને પાંસઠ, ઁટલી પુષ્કરાર્કના અંત્યકેત્રની ધ્રુવાંકરાશિ જાણવી. હવે ઁ ધ્રુવાંક જાણવા ની પેરે લઘીચે ઢેચે ॥યથા॥ પુસ્કરદલંમિઢસુયા, ર ધાયશ્સંઢા ઢ ઢુગુણ વાસહરા ॥ ઘિત્તંફુસંતિ લક્કતિ, પણવન્ન સહસ્સ ઢસય ઢુલસી ॥૨॥ તેણુણા કાલોયહિ, પરીહી શ્હપઢ મહો ધ્રુવરાસી ॥ ઢીવરુ મઘ પરિહી, ગિરિપીઢૂણોય મઙ્ગિ ધ્રુવો ॥૨॥ નરઘિત્ત અંતપરિ હી, ગિરિપિઢૂણાય અંત ધ્રુવરાસિ ॥ પુવંચગણણહરણો, ઘિત્તપમાણં જવે પયમં ॥ ૩ ॥

હવે અનુક્રમે કેત્રપ્રમાણ વિવરીને લઘીચે ઢેચે. પુષ્કરાર્કને વિષે જરત ઁરવતના આઢિધ્રુવાંક અઢઢાશી લાખ, ઢઢઢ હજાર, નવશેં ને ઁકઘીશ તેને ઁક સાથે ગુણીચે, તે વારે તેહીજ આંક આવે, તેને ઢશે ને વાર જાગે વેહેંચીચે, તેવારે ઁકતાલીશ હ જાર, પાંચશેં ને ઢંગણાઁશી યોજન લઘ્યમાન થાય. ઢપર ઁકશો ને તહોંતેર યોજન ઢધે, તે ઁક યોજનના ઢશેં વાર જાગ કરી, તેને ઢશેં ને વાર જાગે વેહેંચીચે, તેવારે ઢપર ઢશેં ને વારીયા ઁકશો ને તહોંતેર જાગ આવે, ઁટલો પ્રથમ વિસ્તારઢે. તેમજ ત્રેપન હજાર, પાંચશેં ને વાર યોજન ઢપર ઢશેં વારીયા, ઁકશો ને નવાણું જાગ, ઁટ લો મધ્યવિસ્તાર જાણવો. પાંસઠ હજાર ઢારશેં ને ઢેતાલીશ યોજન ઢપર ઢશેં ને વારીયા તેર જાગ, ઁટલો અંત્યવિસ્તાર જાણવો.

હેમવંત ઁરણ્યવંતનો આઢિવિસ્તાર ઁક લાખ, ઢાસઠ હજાર, ત્રણશેં ને ઢંગણીશ યોજન ઢપર ઢશેં ને વારીયા ઢપ્પન જાગ ઢે, અને મધ્યવિસ્તાર ઢે લાખ, ઢઢઢ હજાર ને ઁ કાવન યોજન ઢપર ઢશેં વારીયા ઁકસો ને સાઠ જાગ ઢે, તથા અંત્યનો વિસ્તાર ઢે લાખ, ઁકસઠ હજાર, સાતશેં ને ઢોરાશી યોજન ઢપર ઢશેં ને વારીયા ઢાવન જાગ ઢે.

હરિવર્ષ તથા રમ્યકૂનો આઢિવિસ્તાર ઢ લાખ, પાંસઠ હજાર, ઢશેં ને સત્યોતેર યોજન ઢપર ઢશેં ને વારીયા વાર જાગ ઢે, અને મધ્યવિસ્તાર આઠ લાખ, ઢપ્પન હજાર, ઢશેં ને સાત યોજન ઢપર ઢશે ને વારીયા ઢાર જાગ ઢે, તથા અંત્યવિસ્તાર, ઢશ લાખ, સુરતા લીશ હજાર, ઁકશો ને ઢત્રીશ યોજન ઢપર, ઢશેં ને વારીયા ઢશે ને આઠ જાગ ઢે.

વિઢેહ કેત્રનો આઢિવિસ્તાર, ઢઘીશ લાખ, ઁકસઠ હજાર, ઁકશો ને આઠ યોજન ઢપર ઢશેં ને વારીયા અમ્મતાલીશ જાગ ઢે, અને મધ્યવિસ્તાર ઢોત્રીશ લાખ, ઢોઘીશ હ જાર, આઠશેં ને અઢયાઘીશ યોજન ઢપર ઢશેં ને વારીયા સોલ જાગ ઢે, તથા અંત્યવિસ્તાર ઁકતાલીશ લાખ, અઢયાશી હજાર, પાંચશે ને ઢેતાલીશ યોજન ઢપર ઢશેં ને વારીયા ઁકશો ને ઢઘું જાગ ઢે. ઁ ગુણાંક, કેત્રાંક અને ધ્રુવાંક, તે સર્વ યંત્રથી જાણવા. હવે પ્રથમની પેરે નઢી, ગિરિ અને વનમુઘનું પરિમાણ કાઢીને શેષ રહે, તેને સોલ

મે જાગે ઇક વિજયનું પરિમાણ ડંગણીશ હજાર, સાતશેં ને સવાચોરાણું યોજન થાય. તથા ઇ પુષ્કરાર્ક ઢીપને વિષે, બાહેરની ઢિશાયે જેનાં પાણી વહે ઢે, ઇવી જે નઢી તેની નજીક કોઈ સમુઢ્ર નથી, તેમાઢે માનુષોત્તરને હેઢે મૂલમાં પેસે ઢે.

ઇ પુષ્કરાર્કને વિષે બન્ને ઉત્તર કુરુઢેત્રમાંઢે પઢ્મ અને મહાપઢ્મ ઇવે નામે બે વૃઢ્હ ઢે, તેને વિષે પઢ્મ તથા પુંરુરીક ઇવે નામે બે ઢેવતા રહે ઢે, અને ઢેવ કુરુઢેત્રને વિષે તો જંબૂઢીપની પેરે ગરુઢ્ઢેવને વસવાયોગ્ય બે શાઢ્મઢ્હીનાં વૃઢ્હો ઢે.

પુષ્કરાર્ક ઢેત્રને વિષે પૂર્વ પશ્ચિમ ઢિશાના બન્ને ઁંમમાંઢે બે હજાર યોજન પઢ્હો લા ઇવા બે કૂટ કહ્યા ઢે, તે કૂટનાં સ્થાનક ગીતાર્થ જ્ઞાનવંત હોય તે જાણે.

હવે મનુષ્યઢેત્રમાંઢે સર્વ પર્વતની સંખ્યા કહે ઢે.

ઇક મેરુ, ઢ કુલગિરિ, ચાર ગજઢંતા, સોલ વઢ્હસ્કાર, ચોત્રીશ લાંબા વૈતાઢ્હ્ય, ચાર વૃત્ત વૈતાઢ્હ્ય, ચાર યમલગિરિ, અને બશે કાંચનગિરિ. ઇ સર્વ મઢ્હી બશે ને ડંગણોતેર પર્વત જંબૂઢીપમાંઢે જાણવા. અને આઢ પર્વત લવણસમુઢ્રમાંઢે ઢે, બીજા ઢાતકીઁંરુ માંઢે જંબૂઢીપના બશે ને ડંગણોતેરને બમણા કરીને બે ઢ્હલુકાર પર્વત જેઢ્હીયે, તેવારે પાંચશે ને ચાઢ્હીશ થાય. અને ત્રીજા પુષ્કરાર્કને વિષે પણ પાંચશે ને ચાઢ્હીશ પર્વત જાણવા. ઇમ તેરશે ને સત્તાવન પર્વત સર્વ મઢ્હીને મનુષ્ય ઢેત્રમાંઢે જાણવા, તેમાં પાંચ મેરુપર્વત વિના સર્વ પર્વતો ડંચપણાને ચોથે જાગે જૂમિમાંઢે જાણવા. અને માનુષોત્તર પર્વત પણ ઇજ રીતે ડંચપણાને ચોથે જાગે જૂમિમાંઢે ઢે.

પુષ્કરાર્ક ઢીપના આઢિ, મઢ્ધ્ય અને અંત્યના ત્રણ પરિઢિ કહે ઢે.

પ્રથમ જે ધ્રુવાંકની શ્રેણી કહી ઢે, તેમાંઢે ત્રણ લાલ, પંચાવન હજાર, ઢશેં ને ચોરાશી ઇટલા યોજન જેવારે ત્રણે પરિઢિમાંઢે મેલવીયે, તેવારે અનુક્રમે પુષ્કરાર્કના ત્રણ પરિઢિ હોય, તે સંખ્યા યંત્રથકી જાણવી ॥ ડક્કં ચ ॥ અઢ્ઢાઢ્હીવ ઢુ સમુ, ઢ રૂવ તપ્પરિહિં જોયણિગ કોઢી ॥ બાયાલ લલ્ક તીસં, સહસા ઢોસય ઢ્હણવન્ના ॥૧॥ સોલસ કોઢી લલ્કા, નવ કોઢિસયાતિકોઢિ ઢ્ગ લલ્ક ॥ પણવીસ સહસ્સાસે, ગણિયપયં પુણસુ કરણેહિં ॥૨॥

હવે મનુષ્યઢેત્ર બાહેર જે પઢાર્થ ન હોય, તે કહે ઢે.

નઢી, ઢહ, મેઘ, મેઘનો ગર્જારવ, બાઢર અગ્નિ કાય, તીર્થકર, બલઢેવ, વાસુઢેવ, ચક્રવર્તી અને બીજા પણ સામાન્ય મનુષ્ય તેના જન્મ અને મરણ તથા મુઢ્હૂર્ત, પ્રહર, ઢિવસ, ચંઢ્ર સૂર્યનાં પરિવેષ, વિજઢ્હી, ચય, અપચય અને ડપરાગ, ઇટલા પઢાર્થ પી સ્તાઢ્હીશ લાલ યોજન પ્રમાણ મનુષ્યઢેત્રમાંઢે હોય. પણ બાહેર ન હોય. ઇવું નરઢેત્રના સ્વજાવનું વિશેષ જાણવું ॥ ઢ્હતિ પંચમોઢ્હધિકારઃ ॥ ૫ ॥

હવે પુષ્કારાર્દ્ધિકના પર્વત પ્રમુખનેવિષે જિનજવન છે, તે કહે છે.

પ્રથમ કહ્યા જે ધાતકીલંબ તેને વિષે બે ઇલુકાર, અને બે ઇલુકાર પુષ્કારાર્દ્ધના, તે ચારે ઇલુકાર પર્વતને વિષે પ્રત્યેકે ચાર કૂટ છે. તેમાંહે ઢેઢ્યા સિદ્ધકૂટને વિષે ચાર પર્વતે એકેક જિનજવન છે, બધાં મલી ચાર જિનજવન છે, અને માનુષોત્તર પર્વતનાં ચાર કૂટની ઉપર ચાર જિનજવન છે, તે જિનજવન કુલગિરિના જિનજવનને પરિમાણે પચાસ યોજન લાંબાં, પચ્ચીશ યોજન પહોલાં અને ઠત્રીશ યોજન ઊંચાં જાણવાં.

હવે નંદીશ્વર, કુંડલ અને રુચકઢીપનેવિષે જિનજવન કહે છે.

એકસો યોજન લાંબા અને પચાસ યોજન પહોલાં તથા બહોંતેર યોજન ઊંચા અને ચાર બારણે સહિત એવાં આઠમા નંદીશ્વરઢીપનેવિષે બાવન જિનજવન છે, તથા કુંડલ ઢીપનેવિષે કુંડલને આકારે જે મધ્યગિરિ છે, તેને કુંડલગિરિ કહે છે, તેની ચારદિ શાને વિષે એવાજ પ્રકારના ચાર જિનજવન જાણવાં. એમ રુચકઢીપને વિષે પણ ચાર જિનજવન છે, એ સર્વ સાથે જિનજવન તે ચાર બારણાનાં છે.

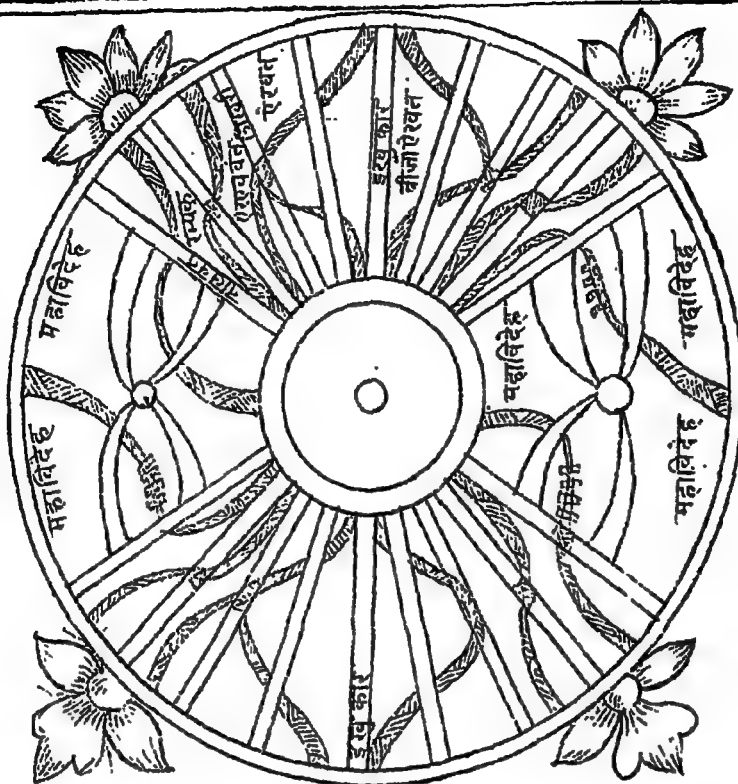
અઢીઢીપને વિષે ગર્જજ મનુષ્ય સંખ્યાયે કેટલાં છે? તે કહે છે.

સાત ક્રોડ કોનાકોની કોની, બાણું લાલ્લ કોડાકોડી કોની, અઠયાવીશ હજાર કોના કોડી કોડી, એકશો કોનાકોડી કોની, બાશઠ કોનાકોડી કોડી, એકાવન લાલ્લ કોના કોડી, બહેંતાલીશ હજાર કોનાકોની, ઠશે કોડાકોની, ત્રેંતાલીશ કોડાકોડી, સામત્રીશ લાલ્લ કોડી, ઊંગણસાઠ હજાર કોની, ત્રણશે કોડી, ચોપન કોડી, ઊંગણચાલીશ લાલ્લ, પચ્ચાસ હજાર, ત્રણશે ને ઠત્રીશ, એટલે આંકે સ્ત્રી પુરુષની સંખ્યા જાણવી.

એટલે સાત ક્રોડ, બાણું લાલ્લ, અઠયાવીશ હજાર, એકશો ને બાસઠ કોનાકોની કોની, તથા એકાવન લાલ્લ, બહેંતાલીશ હજાર, ઠશે ને ત્રેંતાલીશ કોડાકોની, તથા સા ઢત્રીશલાલ્લ, ઊંગણસાઠ હજાર, ત્રણશે ને ચોપન કોની, તેની ઉપર ઊંગણચાલીશ લાલ્લ, પચ્ચાસ હજાર ત્રણશે ને ઠત્રીશ, એટલા આંક સ્ત્રી પુરુષના એકઠા સાથે જાણવા. એટલે ૭૫૨૨૭૧૬૨, ૫૧૪૨૬૪૩, ૩૭૫૫૩૫૪, ૩૫૫૦૩૩૬, એ ઊંગણત્રીશ આંકની સંખ્યા જાણવી.

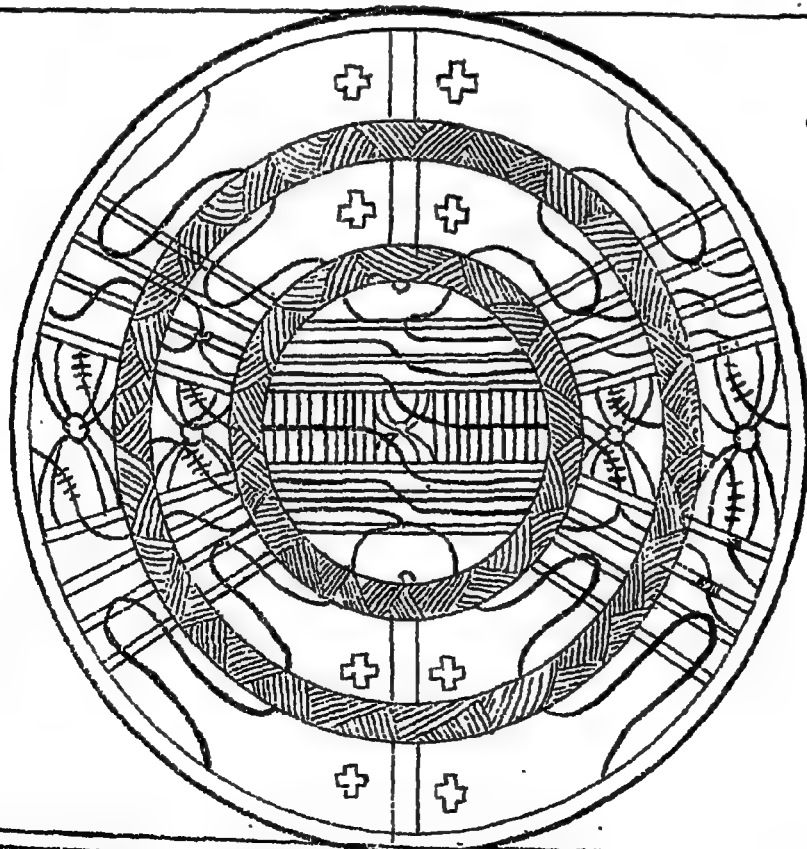
એ આંકના અઠયાવીશ જાગ કરીયે, તેવારે એક જાગમાં ૨૭૨૫૫૭૭, ૨૩૨૬૫૨૨, ૫૭૭૭૧૧૫, ૭૫૫૭૨૨૬, એ અઠયાવીશ આંક આવે, એટલે અઠયાવીશ લાલ્લ કોનાકોની કોની, ઊંગણત્રીશ હજાર કોડાકોડી કોડી, પાંચશે કોડાકોડી કોની, સત્યોતેર કોનાકોની કોડી, તથા ત્રેવીશ લાલ્લ કોડાકોડી, ઠવીશ હજાર કોનાકોડી, પાંચશે કોનાકોની, બાવીશ કોનાકોની, સત્તાણું લાલ્લ કોની, સત્યોતેર હજાર કોની, એકશો કોનાકોની, બાવીશ કોનાકોની, સત્તાણું લાલ્લ, અઠાણું હજાર, ઠશે ને ઠવીશ, કોની અને ઊંગણીશ કોની, તેની ઉપર ઊંગણ્યાંશી લાલ્લ, અઠાણું હજાર, ઠશે ને ઠવીશ,

धातुकी एवंम रथापना.

६१

आदि की पस्थापना.

६२

६३

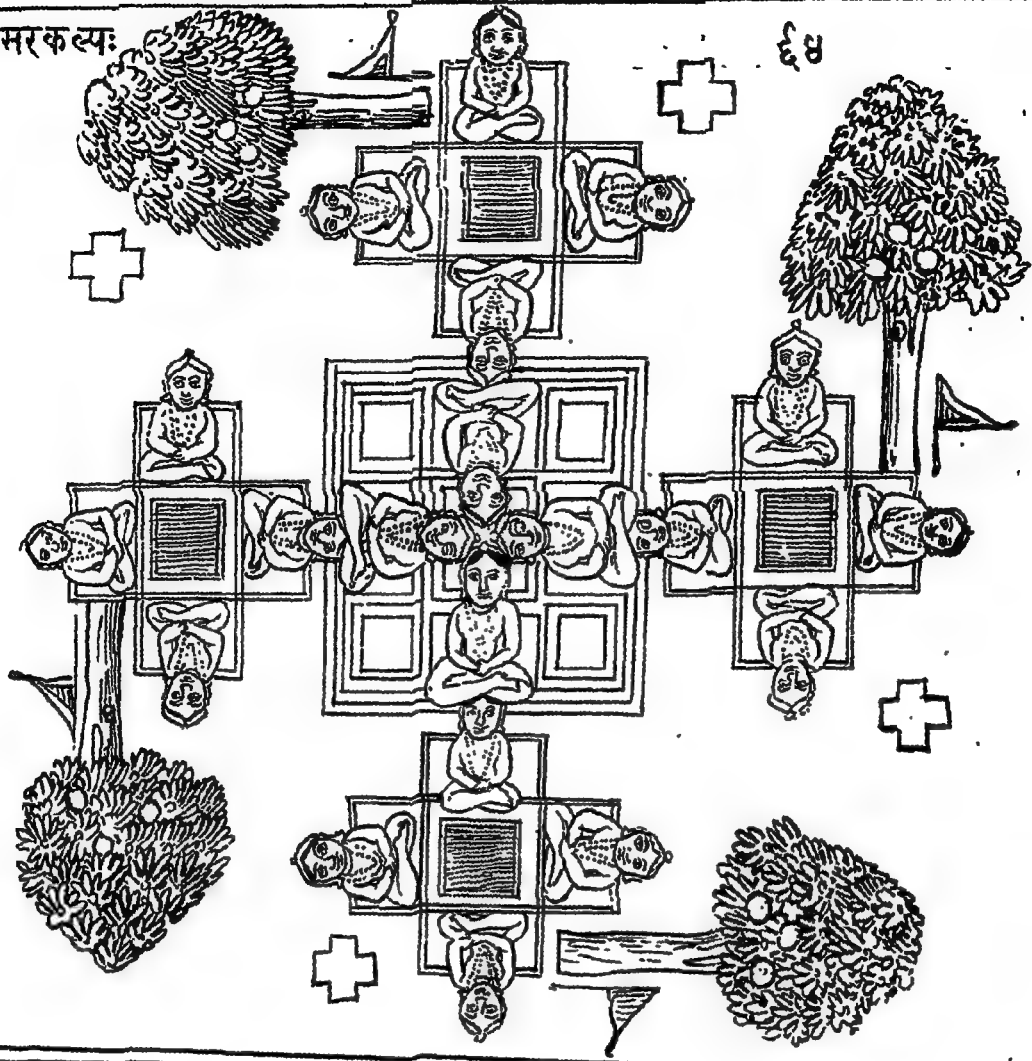
श्राव्यत जिन प्रासाद संख्या यंत्र.

एवं मनुष्य के वे सैल संख्या.

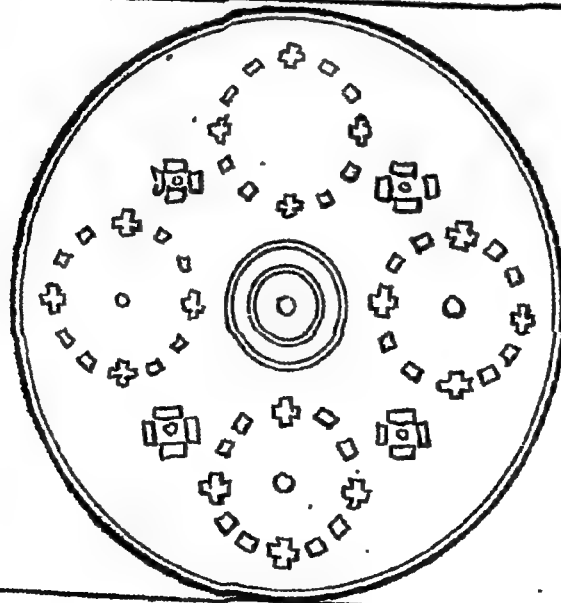
स्थान	प्रासाद	प्रतिमा	अंक	स्थान	प्रासाद	प्रतिमा	
सौधर्म	३२०००००	५७६०००००	५	मेरु	८५	१०२००	
ईशान	२८०००००	५०४०००००	२०	गजदंतगिरि	२०	२४००	
सनकुमार	१२०००००	२१६०००००	८०	वरकाश पर्वत	८०	९६००	
महेंद्र	८००००००	१४४०००००	१००	कांचनगिरि	१०००	१२००००	
ब्रह्म	४००००००	७२००००००	५	विचित्रपर्वत	५	६००	
बानक	५०००००	९००००००	५	चित्रपर्वत	५	६००	
शुक्र	४०००००	७२००००००	१०	यमकाचल	१०	१२००	
सहस्रार	६०००	१०८०००००	३०	वर्षधर पर्वत	३०	३६००	
आनत	२००	३६०००	४	इक्षुकारपर्वत	४	४८०	
प्राणत	२००	३६०००	२०	वृत्तवैतादय	२०	२४००	
आरण्य	१५०	२७०००	१७०	दीर्घवैतादय	१७०	२०४००	
अस्युत	१५०	२७०००	४०	दिग्गजकुट	४०	४८०	
प्रथमत्रिक ३	१११	१३३२०	१०	जंब्वादिबृक्ष	११७०	१४०४००	
द्वितीयत्रिक ३	१०७	१२८४०	३८०	कुंम	३८०	४५६००	
त्रितीयत्रिक ३	१००	१२०००	७०	महानदिक्कुंम	७०	८४००	
पंचानुत्तर	५	६००	८०	हृद सैत्य	८०	९६००	
एवमूर्द्ध्वलोके	८४९७०२३	१५२९४४४७६	मनुष्य के वे सैल संख्या.	१	मानुषीतरपर्वत	४	४८०
एवंत्रिभुवने	८५७००२८२	१५४२५७३६०		१	नक्षीश्वरद्वीप	६८	८३६८
				१	रुचकद्वीप	४	४८६
				१	कुंमलद्वीप	४	४८६

स्थान	प्रासाद	प्रतिमा.
आसुकुमार	६४०००००	१२५२००००००
नासुकुमार	८४०००००	१५१२०००००००
सुपुर्कुं	७२०००००	१२२६०००००००
सिपुर्कुं	७६०००००	१३६८०००००००
आसिपुं	७६०००००	१३६८०००००००
दीपकुं	७६०००००	१३६८०००००००
उदधिपुं	७६०००००	१३६८०००००००
दिशाकुं	७६०००००	१३६८०००००००
सुनिपुं	७६०००००	१३६८०००००००
वायुपुं	८६०००००	१७२८०००००००
एवमर्धोच्च	७७२००००००	१३८२६०००००००

नंदीसरकल्पः

ई४

ई५

नंदीसरद्वीपस्थापना.

कुंमलद्वीप स्थापना.

ઘટલા આંક અઠ્યાવીશમા જાગમાં આવે, ઉપર આઠનો આંક વધે. ઘટલી સંખ્યાયે પુરુષ જાણવા. ઘટલે ૨૭૨૫૫૭૭ ઘટલી કોનાકોની કોની, અને ૨૩૨૬૫૨૨ ઘટલી કો ડાકોડી તથા ૧૭૭૭૧૧૧ ઘટલી કોની તેની ઉપર ૭૧૧૭૨૨૬ ઘટલા પુરુષ જાણવા.

હવે પુરુષથી સત્તાવીશ ગુણી સ્ત્રી છે, માટે ૬ આંકને સત્તાવીશ ગુણો કરીયે, તેવારે ૭૬૩૧૫૫૫, ૨૭૧૬૧૨૦, ૩૧૭૨૨૩૪, ૫૧૫૨૧૦૨ ૬ ડંગણત્રીશ આંક આવે, તેટલી સંખ્યાયે સ્ત્રી જાણવી. ઘટલે સાત કોડ કોડાકોની કોની, ત્રેશઠ લાખ કોનાકોડી કોની, અઠાણું હજાર કોડાકોની કોની, પાંચશે કોડાકોની કોડી, પંચાશી કોનાકોડી કોડી, તથા અઠ્યાવીશ લાખ કોડાકોડી, શોલ હજાર કોડાકોડી, એકશો કોડાકોડી, વીશ કોડાકોડી, તથા ડંગણચાલીશ લાખ કોડી, બાસી હજાર કોડી, બશે કોડી, ચોત્રીશ કોડી, ઉપર ડંગણસાઠ લાખ, બાવન હજાર, એકશો ને બે. ઘટલે આંકે સ્ત્રી જાણવી. અર્થાત્ (૭૬૩૧૫૫૫) ઘટલી કોડાકોડી કોડી, તથા (૨૭૧૬૧૨૦) ઘટલી કોડાકોડી, તથા (૩૧૭૨૨૩૪) ઘટલી કોડી તેની ઉપર (૫૧૫૨૧૦૨) ઘટલે આંકે સ્ત્રી છે. ૬ સ્ત્રીના આંકની સાથે પૂર્વોક્ત પુરુષના આંકની સંખ્યાનો આંક તથા જે અઠ્યાવીશે જાગ આપતાં ઉપર આઠ વધ્યા છે, તે સર્વે એકઠા મેલવીયે, તેવારે પૂર્વોક્ત ડંગણત્રીશ આંક પૂર્ણ થાય. ઘટલા આંકે ગર્જન મનુષ્ય છે. ૬ પ્રકારે ગર્જન મનુષ્ય પૂર્વોક્ત આંક જેટલા હોય પરંતુ આંક ન્હાના મહોટા ન હોય, તેમાં પુરુષથી સ્ત્રી સત્તાવીશ ગુણી અધિક હોય. અદ્યપબહુત્વમાં પુરુષથી સ્ત્રી સંખ્યાતગુણી અધિક કહી છે. હજાં પૂર્વોક્ત આંકને અઠ્યાવીશે જાગ આપતાં ઉપર આઠનો આંક વધે છે, પણ સત્યાવીશ વધતા નથી તે વાત ગીતાર્થગમ્ય જાણવી. તેનો નિર્ણય ગીતાર્થ કરી આપે.

વલી અદ્યપબહુત્વના અઠાણું દ્વાર જોતાં સર્વથી થોડા ગર્જન મનુષ્ય કહ્યાં છે, તે સંખ્યાતી કોડાકોની પ્રમાણ પૂર્વોક્ત ડંગણત્રીશ આંકે સંખ્યા જાણવી.

હજાં કેટલાએક એમ કહે છે કે ડંગણત્રીશ આંકે ગર્જન મનુષ્ય છે, તે આંક સ્ત્રી સંખ્યા છે પરંતુ તેમાં કાલવિશેષે ન્હાના મહોટા આંક લેવા જોઈયે. જેમ બે એકઠાએ અગીયારનો આંક થાય અને બે નવઠાએ નવાણું આંક પણ થાય. તેમ શ્રીઅજિતનાથ જીના વચ્ચેનાં મનુષ્યની સંખ્યા ઘણી હોય તેવારે મહોટા આંક લેવા અને ઘટ્ટા આ રાને વિષે માણસ સ્વરૂપ હોય તેવારે ન્હાના આંક લેવા, એવી રીતે કેટલાક શ્રીજિન શાસનના રહસ્યના અનર્જિપણથી કહે છે. તે અસત્ય કહે છે. જેમાટે પંચાંગીને વિષે ઘટલાજ આંક કહ્યા છે તે ન્હાના મહોટા કેમ થાય ?

જે કારણે શ્રીઅનુયોગદ્વાર સૂત્રમધ્યે કહ્યું છે કે:- જેવારે જઘન્યથી મનુષ્ય હોય, તે

વારે ઁકઢાનો આંક માંમી તેને ઢઙું વાર વમણો કરીયે, તેવારે જે આંક આવે તે આંક પ્રમાણ મનુષ્ય ઢે. અથવા ઁકનો વર્ગ ન હોય અને બેનો વર્ગ ચાર થાય, ઁ પ્રથમ વર્ગ કહેવાય. ચારનો વર્ગ શોલ થાય ઁ બીજો વર્ગ. શોલનો વર્ગ વશે ઢપ્પન થાય, તે ત્રીજો વર્ગ. તેનો વર્ગ ૬૫૫૩૬ થાય તે ચોથો વર્ગ. તેનો વર્ગ ૪૨૫૫૬૭૨૫૬ થાય તે પાંચમો વર્ગ. તેનો વર્ગ ૧૭૪૬૭૪૪૦૭૨૭૦૫૫૧૬૧૬ ઁ ઢઠો વર્ગ. ઢહાં પાંચમો વર્ગ ઢ ઠા વર્ગ સાથે ગણતાં પૂર્વોક્ત આંક આવે તે આંકપ્રમાણે ગર્જ્જ મનુષ્ય ઢે.

હવે ઁ પૂર્વોક્ત ડંગણત્રીશ આંકપ્રમાણે જે ગર્જ્જ મનુષ્યની સંખ્યા કહી, તે સર્વ મનુષ્ય જો અઢીઢીપમાં વિચરતા લહીયે, તો સમાઢ શકે નહી. કેમ કે અઢીઢીપની ઢૂમિ પીસ્તાલીશ લાલ યોજન પ્રમાણ ઢે. તેની પરિધિ ૧૪૨૩૦૨૪૫ યોજન ઁક ગાઢ ૧૭૬૬ ઢનુષ્ય ડપર ચાર અંગુલ ઢે. અને અઢીઢીપનું ગણિતપદ કરીયે, તો પીસ્તાલીશ લાલ વિષ્કંજનો ચોથો ઢાગ સવા અગીયાર લાલ યોજન થાય, તેને પૂર્વોક્ત પરિધિ ના યોજન સાથે ગણીયે, તો ૧૬૦૦૫૦૩૦૬૧૫૪૪૫ યોજન, ત્રણ ગાઢ, ૭૭૧ ઢનુષ્ય થાય. ઁ સર્વ પ્રમાણાંગુલે યોજન ઢાણવા. તે ઁક પ્રમાણાંગુલ યોજન મનુષ્ય સંબંધી ઢશ લાલ યોજન થાય, તેની રીત બતાવે ઢે.

ઉક્તં ચ ॥ અંગુલસસતિકાયાં ॥ સહસ્ત્રમાણે ચઢરં, સજોયણે ઢીહ પિહુલ ઢાવા ણં ॥ હુંતિ પરુપ્પરગણે, લલ્કા ઢસ જોયણાણ ફુઢં ॥ ૧ ॥ ઁક પ્રમાણાંગુલ યોજન ઢે, તે ડત્સેઢાંગુલ સહસ્ત્રગુણું ઢાણવું. તો ઁક જોયણ ચઢરલ્લ પ્રમાણાંગુલે ઢે, તે સહસ્ત્રગુણું લાંબુ અને સહસ્ત્રગુણું પહોલું હોય, તેવારે સહસ્ત્રને સહસ્ત્રગુણું કરતાં માણસના ઢશ લાલ યોજન સ્ફુટ ઁટલે પ્રગટ થાય.

હવે ઁક યોજનઢૂમિના પ્રમાણાંગુલ ૫૭૫૭૨૪૦૦૦૦૦૦ ઁટલે અઠાવન હઢાર કો ઢી, નવશે કોમી, બાસી કોમી, ડપર ચાલીશ લાલ થાય. તે આવી રીતે કે:- ઁક યોજન ઢૂમિનાં આઠ હઢાર ઢનુષ્ય થાય. તેને ઁક ઢનુષ્યના ઢઙું અંગુલે ગુણતાં ૭૬૭૦૦૦ થાય, તે સમચઢરલ્લ યોજન ઢે, માટે તઢુણા કરીયે તેવારે પૂર્વોક્ત ૫૭૫૭૨૪૦૦૦૦૦૦ પ્રમાણાંગુલ થાય. તેને પૂર્વોક્ત અઢીઢીપ સંબંધી ગણિતપદના જેટલા યોજન કહ્યા ઢે, તેની સાથે ગુણીયે તેવારે ૫૪૪૨૫૧૦૪૫૬૭૧૨૭૫૪૭૬૭૧૦૫૭૫૭૭૬ ઁટલા પ્રમાણાંગુલ ગણિતપદના જે યોજન, ગાઢ, ઢનુષ્ય તથા અંગુલ કહ્યા તેના થાય.

ઁવું ઁક સમચઢરલ્લ પ્રમાણાંગુલ તે મનુષ્યના હઢાર આંગુલ લાંબું અને હઢાર આંગુલ પહોલું સમચઢરલ્લ ઢાણવું. માટે હઢારને હઢાર ગુણું કરતાં ઢશ લાલ ડહેઢ અંગુલ થાય, તેને ઁક સમચઢરલ્લ હાથની ચોવીશઆંગુલને ચોવીશે ગુણતાં ૫૭૬ આંગુલ

હવે પૂર્વોક્ત શંકાનું સમાધાન કરે છે. જે માટે શ્રીવીતરાગના વચનમાં કાંઈ પણ સંદેહ નથી. જે ઊગળત્રીશ આંક પ્રમાણ ગર્પ્પજ મનુષ્ય કહ્યાં છે. તે સદા સર્વદા કાલ ઇટલાંજ છે, પણ ઊઠાં અધિકાં નથી. હ્રાં સમાધાન આ છે, કે:-પુરુષથી સ્ત્રી સત્યાવીશ ગુણી અધિક છે. અને ગર્પ્પ ધારણ કરનારી પણ તેજ છે અને તેના ગર્પ્પમાં ઉત્કૃષ્ટથી નવલાખની સંખ્યાયે પણ ગર્પ્પજ મનુષ્ય હોય છે. અને જઘન્ય મધ્યમ પણ હોય છે પણ સ્ત્રીની રાશિ મહોટી છે તેથી તેના ગર્પ્પમાં ગર્પ્પજ મનુષ્યોની મહોટી સંખ્યા સર્વદા રહી શકે એવો નિર્ધાર છે માટે ઘણા જીવ ગર્પ્પમાં હોવા જોઈએ. અને સ્વદ્વર્ગીવ ગર્પ્પ બાહ્યર હોવાથી તેટલા જીવ પૃથ્વીમાં સુખથી રહી શકે છે. એમ કહેવાથી જૈનક્રિયાનો

લોપ ન થાય. પઢી કેવલી કહે તે સત્ય જાણવું. પળ ગોખવું, ચિંતવવું, અને પૂઢવું. યનું નામ ત્રિપઢીવિદ્યા કહેવાય. જગતમાં ત્રિપઢી વિદ્યાની કહેવત છે તેથી સાંશયિક વાતોનું સમાધાન થાય છે ॥ ઇતિ અઢીઢીપ મનુષ્ય સંખ્યાપ્રમાણં સમાપ્તમ્ ॥

॥ અથ ચોવીશ ઢંઢક ઉપર પાંત્રીશ બોલ ઉતારવાનો થોકઢો પ્રારંજિયે ઢેયે ॥
સમસ્ત સંસારીજીવ, ચારગતિમાં રહેલા ચોવીશ ઢંઢકોને વિષે પરિત્રમણ કરે છે. તે ચોવીશ ઢંઢકનાં નામ કહે છે.

૧ પ્રથમ સાત નારકીનો ઁક ઢંઢક, તે સાતે નારકીનાં નામ તથા ગોત્ર નીચે પ્રમાણે છે.
નામ. ૧ ઢમા. ૨ વંસા. ૩ સૈલા. ૪ અંજણા. ૫ રિઠા. ૬ મધા. ૭ માઘવતી.
ગોત્ર. રત્નપ્રજા. શર્કરપ્રજા. વાલુકપ્રજા. પંકપ્રજા. ઢૂમપ્રજા. તમઃપ્રજા. તમસ્તમઃપ્રજા.

॥ ૧૧ ત્યાર પઢી ઢશ ઝુવનપતિઢેવોના જે ઢશ ઢંઢક છે તેમાં નામ લખિયે ઢેયે ॥

૧ અસુરકુમાર નિકાયનો ઢંઢક.	૨ નાગકુમાર નિકાયનો ઢંઢક.
૩ સુવર્ણકુમાર નિકાયનો ઢંઢક.	૪ વિદ્યુત્કુમાર નિકાયનો ઢંઢક.
૫ અગ્નિકુમાર નિકાયનો ઢંઢક.	૬ ઢીપકુમાર નિકાયનો ઢંઢક.
૭ ઉઢધિકુમાર નિકાયનો ઢંઢક.	૮ ઢિશિકુમાર નિકાયનો ઢંઢક.
૯ વાયુકુમાર નિકાયનો ઢંઢક.	૧૦ સ્તનિતકુમાર નિકાયનો ઢંઢક.
૧૧ બારમો પૃથિવીકાયનો ઢંઢક, તેનાં મૂલ નામ ઢ છે. તે લખિયે ઢેયે.	

૧ સુના. ૨ સુધા. ૩ વાલુયા. ૪ મણસિલ. ૫ શર્કરા. ૬ ઝરપુઢવી.

॥ હવે ઁ પૃથિવીકાયના ઝેઢ કહે છે ॥

૧ સ્ફાટિકરત્ન	૨ મણિરત્ન.	૩ પરવાલાં.	૪ રાગરત્ન.	૫ હિંગલો.	૬ હરતાલ.
૭ મણસિલ.	૮ પારો.	૯ સોનું.	૧૦ રૂપું.	૧૧ ત્રાંબું.	૧૨ લોઢું.
૧૩ જસત.	૧૪ શીસું.	૧૫ કથિર.	૧૬ ઝઢીમાટી	૧૭ હરમજી વાની.	
૧૮ અરણેટો પાષાણ.	૧૯ પઢેવો પાષાણ.	૨૦ અબરઝની જાતિ.	૨૧ તૂરી માટીની જાતિ.		
૨૨ ઝારી માટીની જાતિ.	૨૩ માટીની સર્વ જાતિ.	૨૪ પાષાણની સર્વ જાતિ.			
૨૫ સુરમાની જાતિ.	૨૬ અંજનની જાતિ.	૨૭ લૂણની જાતિ.	૨૮ ઇત્યા		

ઢિ પૃથિવીકાયના અસંખ્ય ઝેઢ જાણવા.

૨૩ તેરમો અપૂકાયનો ઢંઢક, તેના ઝેઢ કહે છે.

૧ જમીનનું પાણી.	૨ આકાશનું પાણી.	૩ ઠારનું પાણી.	૪ હિમનું પાણી.
૫ રોયઢાનું પાણી.	૬ નીલીવનસ્પતિ ઉપર પાણીના બિંઢુ.	૭ માંકનું પાણી.	૮ ઘનોઢધિ.

૧૪ ચૌદમો તેજકાયનો દંડક છે, તેના જોદ કહે છે.

- ૧ અંગારાનો અગ્નિ. ૨ જ્વાલાનો અગ્નિ. ૩ ત્રાસડનો અગ્નિ.
૪ હલ્કાપાતનો અગ્નિ. ૫ કણિયાનો અગ્નિ. ૬ વિજલીનો અગ્નિ.

૧૫ પંદરમો વાજકાયનો દંડક છે, તેના જોદ કહે છે.

- ૧ હ્રદામકવાયુ. ૨ મંદવાયુ. ૩ ઔત્કલિકવાયુ. ૪ માંડલિકવાયુ.
૫ મુલગુરુવાયુ. ૬ ગુંજવાયુ. ૭ ઘનવાત. ૮ તનુવાત.

૧૬ શોલમો વનસ્પતિકાયનો દંડક છે, તેની મૂલજાતિ પાંચ છે, તે કહે છે.

- ૧ ગુહા. ૨ ગુમા. ૩ વલયા. ૪ વલ્લી. ૫ પતિરણ.

હવે એના બે જોદ કહે છે.

૧ જે એક શરીરમાં અનંતા જીવ હોય, તે સાધારણ વનસ્પતિ. ૨ જે એક શરીરમાં
એક જીવ હોય, તે પ્રત્યેક વનસ્પતિ. એ રીતે એના પણ જોદાનુજોદ અસંખ્ય છે.

૧૭ સત્તરમો બેંદ્રિયનો દંડક છે, તેના જોદ કહે છે.

- ૧ શંખ. ૨ કોડા. ૩ ગંમોલા. ૪ જલો. ૫ અલસીયાં
૬ લારીયાં. ૭ મેહરી. ૮ ક્રમિયા. ૯ પાણીના પૂરા.

૧૮ અઠારમો ત્રીંદ્રિયનો દંડક છે, તેના જોદ કહે છે.

- ૧ કાનખજુરા. ૨ માંકડ. ૩ જૂ. ૪ કીનિયો. ૫ હલ્કી. ૬ મંકોડા
૭ ફેલ. ૮ ઘીમેલ. ૯ સાવા. ૧૦ ગોકીના. ૧૧ ગદ્દીયાં. ૧૨ વિષ્ટાના કીડા.
૧૩ ગોબરના કીડા. ૧૪ ધનેડિયાં. ૧૫ કંથુઆ. ૧૬ ગોપાલિક. ૧૭ ઇંદ્રગોપ.

૧૯ ઊગળીશમો ચૌરિંદ્રિયનો દંડક છે, તેના જોદ કહે છે.

- ૧ વીંઢી. ૨ ઢંકણ. ૩ ત્રમરા. ૪ ત્રમરી. ૫ ટીમી. ૬ માચી.
૭ હાંસ. ૮ મહર. ૯ પતંગિયા. ૧૦ કંસારી. ૧૧ કોઈવાના.

૨૦ વીશમો તિર્યચ પંચેંદ્રિયનો દંડક છે, તેના જોદ કહે છે.

- ૧ જલચર. ૨ સ્થલચર. ૩ લેચર. ૪ ઝર:પરિસર્પ. ૫ ઝુજપરિસર્પ. એ પાંચ ગર્જજ
તિર્યચ અને એજ પાંચ સંમૂર્ઘિમ તિર્યચ પંચેંદ્રિય એમ સર્વ દશ જોદે થાય.

૨૧ એકવીશમો મનુષ્યનો દંડક છે, તેના જોદ કહે છે.

- ૧૫ પંદર કર્મજૂમિદેવના. ૩૦ ત્રીશ અકર્મજૂમિદેવના. ૫૬ ઠપ્પન અંતરદ્વીપ
ના. એ સર્વ મલી એકશો ને એક દેવવાસી હોવાથી એટલાજ જોદો થયા.

૨૨ બાવીશમો વ્યંતરદેવોનો દંડક છે, તે બે પ્રકારે છે.

તિહાં એક વ્યંતર નિકાય, તેના આઠ જોદ છે.

૧ પિશાચ. ૨ જૂત. ૩ ચક્ક. ૪ રાક્ષસ. ૫ કિન્નર. ૬ કિંપુરુષ. ૭ મહોરગ. ૮ ગંધર્વ.
બીજી વાણવ્યંતરનિકાય, તેના પણ આઠ જોદ છે.

૧ અણપનિ. ૨ પણપનિ. ૩ હસિવાદી. ૪ જૂતવાદી. ૫ કંદી. ૬ મહાકંદી. ૭ કોહંડ. ૮ પતંગ.

૨૩ ત્રેવીશમો જ્યોતિષી દેવોનો દંડક, પાંચ પ્રકારે છે.

૧ ચંદ્ર. ૨ સૂર્ય. ૩ ગ્રહ. ૪ નક્ષત્ર. ૫ તારા.

૨૪ ચોવીશમો વૈમાનિક દેવોનો દંડક, તેના મૂલ બે જોદ છે.

૧ એક કલ્પ ઇટલે આચારવાલા દેવો, તે બાર દેવલોકના જોદે કરી બાર પ્રકારે છે,
તે બાર દેવલોકનાં નામ કહિયે છે.

૧ સૌધર્મ દેવલોક. ૨ ફૈશાન દેવલોક. ૩ સનત્કુમાર દેવલોક. ૪ માહેંડ દેવલોક.

૫ બ્રહ્મદેવલોક. ૬ લાંતક દેવલોક. ૭ મહાશુક્ર દેવલોક. ૮ સહસ્ત્રાર દેવલોક.

૯ આનંત દેવલોક. ૧૦ પ્રાણત દેવલોક. ૧૧ આરણ દેવલોક. ૧૨ અચ્યુત દેવલોક.

૨ બીજા કલ્પાતીત ઇટલે જેને વિષે સ્વામી સેવક સંબંધ નથી એવા દેવો તેનાં મૂલ
બે પ્રકાર છે. એક નવ ગ્રૈવેયકવાસી, બીજા પાંચ અનુત્તરવિમાનવાસી.

તેમાં પ્રથમ નવગ્રૈવેયકનાં નામ કહે છે.

૧ સુદર્શન. ૨ સુપ્રતિવરુ. ૩ મનોરમ. ૪ સર્વતોજડ. ૫ વિશાલ.

૬ સુમનસ. ૭ સોમનસ. ૮ પ્રિતિકર. ૯ આદિત્ય.

હવે પાંચ અનુત્તરવિમાનનાં નામ કહે છે.

૧ વિજય. ૨ વિજયંત. ૩ જયંત. ૪ અપરાજિત. ૫ સર્વાર્થસિદ્ધ.

૯ રીતે ૯ ચોવીશ દંડકનાં જોદ સહિત નામ કહ્યાં.

હવે ૯ પ્રત્યેક દંડકે પાંત્રીશ દ્વાર કહેશે, તેનાં નામ લખીયે છે.

તિહાં પહેલું શરીરદ્વાર પાંચ પ્રકારે છે તેનાં નામ કહે છે.

૧ ઔદારિક શરીર. ૨ વૈક્રિય શરીર. ૩ આહારકશરીર. ૪ તૈજસશરીર. ૫ કાર્મણશરીર.

૨ બીજું અવગાહનદ્વાર, તે પ્રત્યેક દંડકે જઘન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટ ૯ બેજોદે શરીરનું પ્રમાણ કહેવું.

૩ ત્રીજું સંઘયણદ્વાર તે ૭ પ્રકારે છે.

૧ વજ્રરૂષ્ણનારાચ સંઘયણ. ૨ રૂષ્ણનારાચ સંઘયણ. ૩ નારાચ સંઘયણ.

૪ અર્કનારાચ સંઘયણ. ૫ કીલિકા સંઘયણ. ૬ ઢેવું સંઘયણ.

૪ ચોથું સંજ્ઞાદ્વાર, દશ પ્રકારે છે. તેનાં નામ કહે છે.

- ૧ આહારસંજ્ઞા. ૨ જયસંજ્ઞા. ૩ મૈથુનસંજ્ઞા. ૪ પરિગ્રહસંજ્ઞા. ૫ ક્રોધસંજ્ઞા.
૬ માનસંજ્ઞા. ૭ માયાસંજ્ઞા. ૮ લોજસંજ્ઞા. ૯ લોકસંજ્ઞા. ૧૦ ઝંઘસંજ્ઞા.

તથા નીચે લખેલી ૮ સંજ્ઞા સાથે મેલવતાં શોલ પ્રકાર પણ થાય છે. તેનાં નામ કહે છે.

- ૧ સુખસંજ્ઞા. ૨ દુઃખસંજ્ઞા. ૩ મોહસંજ્ઞા. ૪ ડુગંઠાસંજ્ઞા. ૫ શોકસંજ્ઞા. ૬ ધર્મસંજ્ઞા

૫ પાંચમું સંસ્થાનદ્વાર ૮ પ્રકારે છે. તેનાં નામ કહે છે.

- ૧ સમચતુરસ્ર સંસ્થાન. ૨ નિગોહપરિમંરુલ સંસ્થાન. ૩ સાદિ સંસ્થાન.

- ૪ કુબ્જ સંસ્થાન. ૫ વામન સંસ્થાન. ૬ હુંડક સંસ્થાન.

આહીં પંચેન્દ્રિયનાં સંસ્થાન કહે છે.

- ૧ સ્પર્શેન્દ્રિયનું નાના પ્રકારનું સંસ્થાન છે. ૨ રસેન્દ્રિયનું ચુરપા સરખું સંસ્થાન છે.

- ૩ ગ્રાણેન્દ્રિયનું અચંતા વૃક્ષના સરખું સંસ્થાન છે. ૪ ચક્ષુરિન્દ્રિયનું મસૂરની દાલ

- સરખું અર્ધ ચંદ્રાકારે સંસ્થાન છે. ૫ શ્રોત્રેન્દ્રિયનું કલ્પવૃક્ષના ફૂલ સરખું સંસ્થાન છે.

- ૬ ઠતું કષાય દ્વાર, તે ૧ ક્રોધ. ૨ માન. ૩ માયા. અને ૪ લોજ. એ ચાર પ્રકારે છે,

૭ સાતમું લેશ્યાદ્વાર ૮ પ્રકારે છે.

- ૧ કૃષ્ણલેશ્યા. ૨ નીલલેશ્યા. ૩ કાપોતલેશ્યા. ૪ તેજોલેશ્યા. ૫ પદ્મલેશ્યા. ૬ શુક્લલેશ્યા.

આઠમું ઇન્દ્રિયદ્વાર, પાંચ પ્રકારે છે.

- ૧ સ્પર્શેન્દ્રિય. ૨ રસેન્દ્રિય. ૩ ગ્રાણેન્દ્રિય. ૪ ચક્ષુરિન્દ્રિય. ૫ શ્રોત્રેન્દ્રિય.

૯ નવમું સમુદ્ઘાત દ્વાર સાત પ્રકારે છે.

- ૧ વેદના સમુદ્ઘાત. ૨ કષાય સમુદ્ઘાત, ૩ મરણ સમુદ્ઘાત. ૪ વૈક્રિય સમુદ્ઘાત.

- ૫ તૈજસસમુદ્ઘાત. ૬ આહારક સમુદ્ઘાત. ૭ કેવલિ સમુદ્ઘાત.

- ૧૦ દશમું દૃષ્ટિદ્વાર. ૧ સમ્યક્દૃષ્ટિ. ૨ મિથ્યાદૃષ્ટિ. ૩ મિશ્રદૃષ્ટિ. એ ત્રણ પ્રકારે છે.

૧૧ અગીયારમું દર્શનદ્વાર, ચાર પ્રકારે છે.

- ૧ ચક્ષુર્દર્શન, ૨ અચક્ષુર્દર્શન. ૩ અવધિદર્શન. ૪ કેવલદર્શન.

૧૨ બારમું જ્ઞાનદ્વાર આઠ પ્રકારે છે.

- ૧ મતિજ્ઞાન. ૨ શ્રુતજ્ઞાન. ૩ અવધિજ્ઞાન. ૪ મનઃ પર્યવજ્ઞાન.

- ૫ કેવલજ્ઞાન. ૬ મતિઅજ્ઞાન. ૭ શ્રુતઅજ્ઞાન. ૮ વિચંગજ્ઞાન.

૯ રીતે પાંચ જ્ઞાન ને ત્રણ અજ્ઞાન મલી, આઠ પ્રકારે જ્ઞાનદ્વાર છે.

૧૩ તેરમું યોગદ્વાર પન્નર પ્રકારે છે.

- ૧ સત્યમનોયોગ. ૨ અસત્યમનોયોગ. ૩ સત્યામૃષામનોયોગ. ૪ અસત્યામૃષામનોયોગ

- ५ सत्यवचनयोग. ६ असत्यवचनयोग. ७ सत्यामृषावचनयोग. ८ असत्यामृषावचनयोग.
 ९ औदारिक काययोग. १० औदारिकमिश्र काययोग. ११ वैक्रियकाययोग.
 १२ वैक्रियमिश्र काययोग १३ आहारक काययोग. १४ आहारकमिश्र काययोग.
 १५ कर्मण काययोग. एवं पन्नर योग जाणवा.

चौदमुं उपयोगद्वार. ते पांच ज्ञान, तथा त्रण अज्ञान अने चार दर्शन मली, बार प्रकारे ते.

- १ मतिज्ञान. २ श्रुतज्ञान. ३ अवधिज्ञान. ४ मनःपर्यवज्ञान.
 ५ केवलज्ञान ६ मतिअज्ञान. ७ श्रुतअज्ञान. ८ विजंगज्ञान.
 ९ चक्षुर्दर्शन. १० अचक्षुर्दर्शन. ११ अवधिदर्शन. १२ केवलदर्शन.

१५ पन्नरमुं उपपात द्वार ते प्रत्येक दंरुकने विषे एक समयमां केटला जीव आवी उपजे? तेनी जघन्य तथा उत्कृष्टथी संख्या कहेवानुं द्वार.

१६ सोलमुं च्यवनद्वार ते प्रत्येक दंरुकने विषे एक समयमां केटला जीव च्यवे, तेनी जघन्य तथा उत्कृष्टथी संख्या कहेवानुं द्वार.

१७ सत्तरमुं आयुष्य ते चार गतिआश्री चार प्रकारे ते. तेमां कया कया दंरुके केटलुं आयुष्य ते? तेनुं प्रमाण कहेवानुं द्वार.

१८ अठारमुं पर्यासितुं द्वार ८ प्रकारे ते.

- १ आहारपर्यासि. २ शरीरपर्यासि. ३ इंद्रियपर्यासि.
 ४ श्वासोष्वासपर्यासि. ५ ज्ञाषापर्यासि. ६ मनःपर्यासि.

१९ उगणीशमुं दिग्आहार द्वार ८ प्रकारे ते.

- १ अधोदिशि आहार. २ ऊर्ध्वदिशि आहार. ३ पूर्वदिशि आहार.
 ४ पश्चिमदिशि आहार. ५ दक्षिणदिशि आहार. ६ उत्तरदिशि आहार.

२० वीशमुं संज्ञा द्वार त्रण प्रकारे ते.

- १ दीर्घकालिकी संज्ञा. २ हितोपदेशिकी संज्ञा. ३ दृष्टिवादोपदेशिकी संज्ञा.

एकवीशमुं गतिद्वार ते कयादंरुकनो जीव मरीने कया कया दंडकमां जाय? ते कहेवानुं द्वार.

बावीशमुं आगति ते कया दंरुकने विषे कया दंरुकना जीव, आवी उपजे? ते कहेवानुं द्वार.

२३ त्रेवीशमुं वेद द्वार. १ पुरुषवेद. २ स्त्रीवेद. ३ नपुंसकवेद. ए त्रण प्रकारे ते.

२४ चोवीशमुं अद्वयाबहुत्वनुं द्वार. अष्टाणुं प्रकारे ते. ते प्रकार कहे ते.

१ सर्वथकी थोमा गर्जज मनुष्यसंख्याती कोडाकोडी प्रमाण ते, तेमाटे अद्वय ते.

२ तेथकी मनुष्यनी स्त्री संख्यातगुणी अधिक ते, एटले सत्यावीश गुणी ते. ए वे बोळ मली अढीढीपमांहेला एकशो ने एक क्षेत्रना मनुष्यनी संख्या कहे ते.

(૭૯૨૨૭૧૬૨૫૧૪૨૬૪૩૨૭૫૯૩૫૪૩૯૫૭૩૨૬) એટલે સાત કોડ કોડા કોડીકોડી, બાણું લાખ કોડાકોડીકોડી, અઠ્યાવીશ હજાર કોડાકોડીકોડી, એકશો કોડા કોડી કોડી, બાશઠ કોડાકોડી કોડી, એકાવન લાખ કોડાકોડી, બહેંતાલીશ હજાર કોડાકોડી, ઠશો કોડાકોડી, ત્રેંતાલીશ કોડાકોડી, સાડત્રીશ લાખ કોડી, ઝંગણશઠ હજાર કોડી, ત્રણશો કોડી, ચોપન કોડી, ઝંગણચાલીશ લાખ, પચાસ હજાર, ત્રણશો ને ઢત્રીશ. એટલી સંખ્યાયે મનુષ્ય છે. તેના અઠ્યાવીશ જાગ કરી યે, તેમાં એક જાગ જેટલા પુરુષ છે, અને સત્યાવીશ જાગ જેટલી સ્ત્રી છે.

- ૩ તેથકી બાદર તેજકાયપર્યાંતા અસંખ્યાતગુણા એક આવલિકાના સમયનો વર્ગ કરી તેને કાંઈક ન્યૂન આવલિકાના સમયસાથે ગુણતાં જેટલા સમય થાય, તેટલા છે.
- ૪ તેથકી અનુત્તરવિમાનવાસી દેવો અસંખ્યાત ગુણા છે. ક્ષેત્ર પલ્લોપમને અસંખ્યાત મે જાગે જેટલા આકાશપ્રદેશ હોય તેટલા છે.
- ૫ તેથકી ડપરલા ત્રણ ઐવેયકના દેવતા સંખ્યાત ગુણા છે. વિમાન ઘણા છે માટે.
- ૬ તેથકી મધ્ય ત્રણ ઐવેયકના દેવો સંખ્યાત ગુણા છે.
- ૭ તેથકી નીચલા ત્રણ ઐવેયકના દેવો સંખ્યાત ગુણા છે.
- ૮ તેથકી અચ્યુતદેવલોકના દેવતા સંખ્યાત ગુણા છે.
- ૯ તેથકી આરણ્યદેવલોકના દેવો સંખ્યાત ગુણા છે.
- ૧૦ તેથકી પ્રાણાત દેવલોકના દેવો સંખ્યાત ગુણા છે.
- ૧૧ તેથકી આનત દેવલોકના દેવો સંખ્યાત ગુણા છે.
- ૧૨ તેથકી સાતમી નરકપૃથિવીના નારકી અસંખ્યાત ગુણા છે. ઘનીકૃત લોકની એક શ્રેણિના અસંખ્યાતા જાગમાં જેટલા આકાશ પ્રદેશની રાશિ છે, તેટલી સંખ્યાયે છે.
- ૧૩ તેથકી ઢઠી નરકપૃથિવીના નારકી અસંખ્યાત ગુણા છે, કેમ કે નરકાવાસા ઘણા છે, તથા ડલ્કુષ્ટ પાપી જીવોથકી હીનપાપી જીવો ઘણા હોય તે સ્થાં ડપજે.
- ૧૪ તેથકી સહસ્રાર દેવલોકના દેવો અસંખ્યાત ગુણા છે.
- ૧૫ તેથકી મહાશુક્ર દેવલોકના દેવતા અસંખ્યાત ગુણા છે, તિહાં વિમાન ઘણાં છે માટે.
- ૧૬ તેથકી પાંચમી નરકપૃથિવીના નારકી અસંખ્યાત ગુણા છે.
- ૧૭ તેથકી લાંતકદેવલોકના દેવતા અસંખ્યાત ગુણા છે.
- ૧૮ તેથકી ચોથી નરકપૃથિવીના નારકી અસંખ્યાત ગુણા છે.
- ૧૯ તેથકી બ્રહ્મદેવલોકના દેવો અસંખ્યાત ગુણા છે.
- ૨૦ તેથકી ત્રીજી નરકપૃથિવીના નારકી અસંખ્યાત ગુણા છે.

- ૨૧ તેથકી માહેંડદેવલોકના દેવતા અસંખ્યાત ગુણા છે.
- ૨૨ તેથકી સનત્કુમાર દેવલોકના દેવતા અસંખ્યાત ગુણા છે.
- ૨૩ તેથકી બીજી શર્કરપ્રજા નરક પૃથિવીના નારકી અસંખ્યાત ગુણા છે. બારમા બોલથી માંમીને આ ત્રેવીશમા બોલ પર્યંતના બાર બોલમાં પ્રત્યેકે સર્વ ધનીકૃત લોકની એક શ્રેણીને અસંખ્યાતમે જાગે જેટલા આકાશ પ્રદેશ હોય, તે પ્રમાણે છે અને એકેકથી અસંખ્યાત ગુણા કહ્યા છે. કારણ કે અસંખ્યાતાના અસંખ્યાતા જ્ઞેદ છે તેમાટે ઇમાં વિરોધતા સમજવી નહીં.
- ૨૪ તેથકી સંમૂર્ઘિમ મનુષ્ય અસંખ્યાત ગુણા છે. અંગુલ પ્રમાણ ક્ષેત્ર પ્રદેશ રાસિસંબંધી ત્રીજા વર્ગ મૂલને પ્રથમ વર્ગ મૂલસાથે ગુણતાં જે પ્રદેશ થાય તેટલા છે.
- ૨૫ તેથકી ઈશાનદેવલોકના દેવતા અસંખ્યાતગુણા છે. અંગુલ માત્ર આકાશ ક્ષેત્રની પ્રદેશરાશિ સંબંધી બીજો વર્ગ મૂલ તેને ત્રીજા વર્ગ મૂલ સાથે ગુણતાં જેટલા પ્રદેશ થાય, તેટલી ધનીકૃત લોકની એક પ્રદેશની શ્રેણિયો લેવી, તેને વિષે જેટલા આકાશ પ્રદેશ હોય, તેટલા ઈશાનદેવલોકના દેવતા છે.
- ૨૬ તેથકી ઈશાનદેવલોકની વસનારી દેવીયો સંખ્યાતગુણી અધિક છે, બત્રીશ ગુણી છે માટે
- ૨૭ તેથકી સૌધર્મદેવલોકના દેવતા સંખ્યાતગુણા છે, કેમ કે તિહાં વિમાન ઘણાં છે, અને વલી દક્ષિણદિશિયે કૃષ્ણપક્ષી જીવ ઘણા છે માટે.
- ૨૮ તેથકી સૌધર્મ દેવલોકવાસી દેવી, બત્રીશ ગુણી છે, માટે સંખ્યાતગુણી છે.
- ૨૯ તેથકી જવનપતિ દેવતા અસંખ્યાત ગુણા છે. કારણ કે એક અંગુલમાત્ર આકાશ ક્ષેત્રની પ્રદેશરાશિ સંબંધી પ્રથમ વર્ગમૂલ તેને ત્રીજા વર્ગમૂલ સાથે ગુણતાં જે પ્રદેશરાશિ થાય, તેટલી ધનીકૃત લોકની એકપ્રાદેશિક શ્રેણિને વિષે જેટલા આકાશ પ્રદેશ હોય તેટલા છે. ઇહાં યદ્યપિ પ્રદેશ અસંખ્યાતા છે તથાપિ અસત્કલ્પનાયે ૨૫૬ કલ્પીયે તેનો પ્રથમ વર્ગ મૂલ ૧૬ થાય, બીજો વર્ગમૂલ ચાર થાય અને ત્રીજો વર્ગમૂલ બે થાય માટે શોલને બે સાથે ગણીયે તેવારે બત્રીશ થાય.
- ૩૦ તેથકી જવનપતિની દેવીયો બત્રીશ ગુણી છે, માટે સંખ્યાતગુણી છે.
- ૩૧ તેથકી પહેલા રત્નપ્રજા નામા નરકપૃથ્વીના નારકી અસંખ્યાત ગુણા છે, અંગુલ પ્રમાણ આકાશક્ષેત્રની પ્રદેશરાશિ સંબંધી પ્રથમવર્ગ મૂલ તેને ત્રીજા વર્ગમૂલની સાથે ગુણતાં જે પ્રદેશ થાય, તાવત્ પ્રમાણ શ્રેણિયોમાં જે આકાશ પ્રદેશ થાય તેટલા છે.
- ૩૨ તેથકી રવેચર પંચેન્દ્રિય તિર્યચ્યોનિયા પુરુષ અસંખ્યાત ગુણા છે, જેમાટે એકપ્રદેશી પ્રતરના અસંખ્યાતમા જાગમાં અસંખ્યાતી આકાશ પ્રદેશની શ્રેણિગત પ્રદેશ પ્રમાણ છે.

- ૩૩ તેથકી છેલ્લે પંચેન્દ્રિય તિર્યચ યોનિની સ્ત્રીયો ત્રિગુણી છે. માટે સંખ્યાત ગુણી છે.
- ૩૪ તેથકી સ્થલચર પંચેન્દ્રિય યોનિયા પુરુષ સંખ્યાત ગુણા છે જેમાટે એક વૃહત્પ્રતરના અસંખ્યાતમા જાગમાં જે આકાશ પ્રદેશની અસંખ્યાતી શ્રેણી છે, તેટલી શ્રેણીમાં જેટલા આકાશ પ્રદેશ છે, તાવત્ પ્રમાણ ૯ જીવો છે.
- ૩૫ તેથકી સ્થલચર પંચેન્દ્રિય તિર્યચયોનિ સંબંધી સ્ત્રીયો ત્રિગુણી છે, સંખ્યાતગુણી જાણવી.
- ૩૬ તેથકી જલચર પંચેન્દ્રિય તિર્યચયોનિયા પુરુષ સંખ્યાત ગુણા છે, જે માટે અતિપ્ર જૂત એક પ્રતરના અસંખ્યાતમા જાગમાં અસંખ્ય આકાશ પ્રદેશની શ્રેણીગત જેટલા આકાશ પ્રદેશ છે, તાવત્ પ્રમાણ છે.
- ૩૭ તેથકી જલચર પંચેન્દ્રિય તિર્યચ યોનિવાલી સ્ત્રીયો ત્રિગુણી છે, માટે સંખ્યાતગુણી
- ૩૮ તેથકી વ્યંતરનિકાયના દેવો સંખ્યાતગુણા છે, સંખ્યાત કોડાકોડી યોજન પ્રમાણ એક પ્રતરને વિષે જેટલા સૂચીરૂપ ખંડ થાય, તાવત્ પ્રમાણ છે.
- ૩૯ તેથકી વ્યંતરદેવીયો સંખ્યાતગુણી છે, વત્રીશ ગુણી માટે.
- ૪૦ તેથકી જ્યોતિષી દેવતા સંખ્યાતગુણા છે, એક પ્રતરને વિષે વશે ઠપ્પન અંગુલ પ્રમાણ એક સૂચીરૂપ ખંડ એવા જેટલા ખંડ થાય તેટલી સંખ્યાયે છે.
- ૪૧ તેથકી જ્યોતિષિક દેવીયો વત્રીશ ગુણી છે માટે સંખ્યાત ગુણી કહેવી.
- ૪૨ તેથકી છેલ્લે પંચેન્દ્રિય તિર્યચયોનિયા નપુંસક સંખ્યાત ગુણા છે.
- ૪૩ તેથકી સ્થલચર પંચેન્દ્રિય તિર્યચયોનિયા નપુંસક સંખ્યાત ગુણા છે.
- ૪૪ તેથકી જલચર પંચેન્દ્રિય તિર્યચયોનિયા નપુંસક સંખ્યાત ગુણા છે.
- ૪૫ તેથકી ચૌરેન્દ્રિય પર્યાસા સંખ્યાતગુણા છે. એક પ્રતરને વિષે જેટલા એક અંગુલ ના સંખ્યાતમા જાગ પ્રમાણવાલા જેટલા સૂચીઁખંડ થાય, તેટલા છે.
- ૪૬ તેથકી સર્વ પંચેન્દ્રિય પર્યાસા વિશેષાધિક છે.
- ૪૭ તેથકી વેન્દ્રિય પર્યાસા વિશેષાધિક છે.
- ૪૮ તેથકી ત્રીન્દ્રિય પર્યાસા વિશેષાધિક છે.
- ૪૯ તેથકી પંચેન્દ્રિય અપર્યાસા વિશેષાધિક છે. એક પ્રતરમાં અંગુલના અસંખ્યાતમા જાગ પ્રમાણ જેટલા સૂચી ઁખંડ થાય, તેટલા છે.
- ૫૦ તેથકી ચૌરેન્દ્રિય અપર્યાસા વિશેષાધિક છે.
- ૫૧ તેથકી ત્રીન્દ્રિય અપર્યાસા વિશેષાધિક છે.
- ૫૨ તેથકી વેન્દ્રિય અપર્યાસા વિશેષાધિક છે.
- ૫૩ તેથકી પ્રત્યેક શરીરવાલા બાદર વનસ્પતિકાયિયા અપર્યાસા અસંખ્યાત ગુણા છે.

- ૫૪ એક પ્રજૂત પ્રતરમાં અંગુલના અસંખ્યાતમા જાગપ્રમાણ જેટલા સૂચીલંક થાયતેટલાહે.
 ૫૫ તેથકી બાદરનિગોદ પર્યાસા અનંતકાયનાં શરીર અસંખ્યાત ગુણાં છે. જે માટે સં
 ખ્યાતા પ્રતરમાં એક અંગુલના અસંખ્યાતા જાગ જેવના જેટલા સૂચીલંક સમાઈ
 શકે, તેટલા લંક પ્રમાણ છે.
 ૫૫ તેથકી બાદર પૃથ્વીકાયિયા પર્યાસા જીવ અસંખ્યાત ગુણા છે, જેમાટે પ્રજૂત સંખ્યાતા
 પ્રતરમધ્યે અંગુલના અસંખ્યાત જાગ માત્ર સૂચીલંક જેટલા સમાઈ શકે તેટલા છે.
 ૫૬ તેથકી બાદર અપ્રકાયિયા પર્યાસા અસંખ્યાત ગુણા છે. જેમાટે અત્યંત પ્રજૂત સંખ્યાતા
 પ્રતર મધ્યે અંગુલના અસંખ્ય જાગમાત્ર જેટલા સૂચીલંક સમાઈ શકે, તેટલા છે.
 ૫૭ તેથકી બાદરવાયુકાયિયા પર્યાસા જીવ અસંખ્યાત ગુણા છે, ઘનીકૃત લોકના અ
 સંખ્યાતા પ્રતરને વિષે જેટલા આકાશ પ્રદેશ છે તેટલા પ્રદેશ પ્રમાણ છે.
 ૫૮ તેથકી બાદર તેજકાયિયા અપર્યાસા અસંખ્યાત ગુણા છે, જેમાટે અસંખ્યાતા લો
 કાકાશ પ્રદેશ રાશિ પ્રમાણ છે.
 ૫૯ તેથકી પ્રત્યેક શરીરવાલા બાદર વનસ્પતિકાયિયા અપર્યાસા જીવ અસંખ્યાત ગુણા છે.
 ૬૦ તેથકી બાર નિગોદીયા અપર્યાસાના શરીર અસંખ્યાત ગુણા છે.
 ૬૧ તેથકી બાદર પૃથ્વીકાયિયા અપર્યાસા અસંખ્યાત ગુણા છે.
 ૬૨ તેથકી બાદર અપ્રકાયિયા અપર્યાસા અસંખ્યાત ગુણા છે.
 ૬૩ તેથકી બાદર વાયુકાયિયા અપર્યાસા અસંખ્યાત ગુણા છે.
 ૬૪ તેથકી સૂક્ષ્મ તેજકાયિયા અપર્યાસા અસંખ્યાત ગુણા છે. સર્વલોક વ્યાપી માટે.
 ૬૫ તેથકી સૂક્ષ્મપૃથ્વીકાયિયા અપર્યાસા વિશેષાધિક છે.
 ૬૬ તેથકી સૂક્ષ્મઅપ્રકાયિયા અપર્યાસા વિશેષાધિક છે.
 ૬૭ તેથકી સૂક્ષ્મવાયુકાયિયા અપર્યાસા વિશેષાધિક છે.
 ૬૮ તેથકી સૂક્ષ્મ તેજકાયિયા પર્યાસા સંખ્યાત ગુણા છે. જ્યાં ૫ સૂક્ષ્મ મધ્યે સ્વજાવે
 જ અપર્યાસાથી પર્યાસા ઘણા છે માટે.
 ૬૯ તેથકી સૂક્ષ્મ પૃથ્વીકાયિયા પર્યાસા વિશેષાધિક છે.
 ૭૦ તેથકી સૂક્ષ્મ અપ્રકાયિયા પર્યાસા વિશેષાધિક છે.
 ૭૧ તેથકી સૂક્ષ્મ વાજકાયિયા પર્યાસા વિશેષાધિક છે.
 ૭૨ તેથકી સૂક્ષ્મ નિગોદનાં શરીર અપર્યાસા અસંખ્યાત ગુણાં છે.
 ૭૩ તેથકી સૂક્ષ્મ નિગોદનાં શરીર પર્યાસા સંખ્યાત ગુણાં છે.
 ૭૪ તેથકી અજઘ્યસિદ્ધિયા જીવ અનંતગુણા છે. જઘન્યયુક્ત ચોથા અનંતા જેટલા છે માટે.

- ૭૫ તેથકી પન્નિવાઝ પ્રતિપત્તિ સમ્યગ્દૃષ્ટિ જીવ અનંતગુણા છે.
- ૭૬ તેથકી સિદ્ધના જીવ અનંતગુણા છે. મધ્યમયુક્ત પાંચમા અનંતા જેટલા છે, માટે.
- ૭૭ તેથકી બાદર વનસ્પતિકાચિયા પર્યાસા જીવ અનંતગુણા છે. જેમાટે એક નિગોદને અનંતમે જાગે સિદ્ધ છે, એવા અસંખ્યાતા નિગોદ પર્યાસા બાદર વનસ્પતિમાંહે છે, માટે.
- ૭૮ તેથકી બાદર પર્યાસા જીવ વિશેષાધિક છે. બાદર પર્યાસા પૃથિવ્યાદિક પ્રદેપવા થકી.
- ૭૯ તેથકી બાદર વનસ્પતિકાચિયા અપર્યાસા અસંખ્યાતગુણા છે, જેમાટે એકેક બાદર નિગોદ પર્યાસાની નિશ્રાચે અસંખ્યાતા અપર્યાસા નિશ્ચે હોય, તે માટે.
- ૮૦ તેથકી બાદર અપર્યાસા વિશેષાધિક છે, બાદર અપર્યાસા પૃથિવ્યાદિક પ્રદેપવાથકી.
- ૮૧ તેથકી સર્વપર્યાસા બાદર જીવ વિશેષાધિક છે.
- ૮૨ તેથકી સૂદ્ધમવનસ્પતિકાચિયા અપર્યાસા અસંખ્યાત ગુણા છે, કેમ કે બાદર જીવો શ્રી સૂદ્ધમ ઘણા છે અને વલી સર્વ લોકવ્યાપી છે માટે.
- ૮૩ તેથકી સૂદ્ધમ અપર્યાસા વિશેષાધિક છે. કેમ કે સૂદ્ધમ અપર્યાસા પૃથિવ્યાદિકને તેમાં પ્રદેપવાથકી વિશેષાધિક થાય.
- ૮૪ તેથકી સૂદ્ધમપર્યાસા વનસ્પતિકાચિયા જીવ સંખ્યાતગુણા છે, કેમ કે સૂદ્ધમપર્યાસા માંહે સૂદ્ધમ અપર્યાસા સ્વજાવે સદૈવ સંખ્યાત ગુણા પ્રાપ્ત હોય, માટે.
- ૮૫ તેથકી સર્વ સૂદ્ધમપર્યાસા જીવ વિશેષાધિક છે. સૂદ્ધમપર્યાસા પૃથિવ્યાદિક સાથે જોલવાથી.
- ૮૬ તેથકી સર્વ પર્યાસા અપર્યાસા સૂદ્ધમજીવ વિશેષાધિક છે.
- ૮૭ તેથકી જઞ્યસિદ્ધિક જઞ્યજીવ વિશેષાધિક છે જેમાટે જઘન્યયુક્ત અનંતા પ્રમાણ અજઞ્ય જીવો છે તેને ટાલીને વીજા સર્વ જઞ્યજીવો છે તે માટે.
- ૮૮ તેથકી નિગોદના જીવ વિશેષાધિક છે, જે જાણી નિગોદના જીવ ટાલી બીજાં સર્વ જીવ અસંખ્યાત લોકાકાશ પ્રદેશ પ્રમાણજ છે, માટે.
- ૮૯ તેથકી વનસ્પતિના જીવ વિશેષાધિક છે, નિગોદમાં પ્રત્યેક વનસ્પતિ પ્રદેપવાથકી.
- ૯૦ તેથકી એકેન્દ્રિય જીવ વિશેષાધિક છે. વનસ્પતિમાં વલી પૃથિવ્યાદિકના પ્રદેપવાથકી.
- ૯૧ તેથકી તિર્યચયોનિયા વિશેષાધિક છે, બેંદ્રિયાદિકના જોલવાથકી.
- ૯૨ તેથકી મિથ્યાદૃષ્ટિ વિશેષાધિક છે, એ જીવ ચારે ગતિમાં લાજે, માટે.
- ૯૩ તેથકી અવિરતિ જીવ વિશેષાધિક છે, અવિરતિ સમ્યગ્દૃષ્ટિ જીવ એમાં જોલવાથકી.
- ૯૪ તેથકી સકષાચિજીવ વિશેષાધિક છે, દેશવિરત્યાદિના જોલવાથકી.
- ૯૫ તેથકી હ્રસ્વજીવ વિશેષાધિક છે, ઉપશાંત મોહી પણ એમાં જોલવાથકી.
- ૯૬ તેથકી સયોગી વિશેષાધિક છે, સયોગી કેવલીના જોલવા થકી.

ए७ तैयकी सर्व संसारी जीव विशेषाधिक ठे, एमां अयोगी केवली पण जळ्या.

ए८ तैयकी सर्वजीव विशेषाधिकठे, एमां सिद्धनाजीव पण जळ्या. इतिअद्वयबहुत्वसमाप्ता॥

१५ पच्चीशमुं जवन द्वार. ते प्रत्येक दंरुकने विषे जवन कहेवानुं द्वार जाणवुं.
१६ ठवीशमुं विरहकालद्वार. एटले अमुक दंरुके जघन्य तथा उत्कृष्टशी अमुक काल
पर्यंत कोइ जीव मरे नहीं अथवा उपजे नहीं, ते विचार कहेवानुं द्वार.

१७ सत्यावीशमुं चउद गुणगणानुं द्वार. चौद प्रकारे ठे.

१ मिथ्यात्व.	२ सास्त्रादन	३ मिश्र गुणगणुं.	४ अविरतिसम्यग्दृष्टि.
५ देशविरति.	६ प्रमत्त.	७ अप्रमत्त.	८ अपूर्वकरण.
९ अनिवृत्ति.	१० सूक्ष्मसंपराय.		११ उपशांतमोह.
१२ क्षीणमोह.	१३ सयोगीकेवली.		१४ अयोगी केवली.

१८ अष्टयावीशमुं प्राणद्वार दश प्रकारे ठे.

१ स्पर्शेंद्रिय	२ रसेंद्रिय.	३ घ्राणेंद्रिय.	४ चक्षुरेंद्रिय.	५ श्रोत्रेंद्रिय.
६ कायबल.	७ वचनबल.	८ मनोबल.	९ आशोह्वास.	१० आयु.

१९ उगणत्रीशमुं संयतिद्वार, त्रिजंगी पूर्वक आठ प्रकारे ठे.

१ संयती,	२ व्रती,	३ पञ्चस्काणी,	४ पंडिया,
५ संवुमा,	६ जगरा,	७ धम्मिया,	८ धम्मविवसाइया.

१ असंयति,	२ अव्रती,	३ अपञ्चस्काणी.	४ बाला.
५ असंवुमा,	६ च्युता,	७ अधम्मिया,	८ अधम्मविवसाइया.

१ संयतासंयती,	२ व्रताव्रती,	३ पञ्चस्काणापञ्चस्काणी.	४ बालापम्मिया.
५ संवुमाअसंवुडा,	६ च्युताजगरा,	७ धम्माधम्मिया,	८ धम्माधम्मविवसाइया.

३० त्रीशमुं आहारद्वार, त्रण प्रकारे ठे. १ सचित्ताहार. २ अचित्ताहार. ३ कवलाहार.

३१ एकत्रीशमुं आहारजातिनो द्वार त्रण प्रकारे ठे. १ उंजाहार. २ लोमाहार. ३ कवलाहार.

३२ वत्रीशमुं आहारनी इछानुं द्वार. ते प्रत्येक दंरुकवालाने जघन्य तथा उत्कृष्टशी
केटले काळे आहार लेवानी इछा थाय? तेनो विवरो कहेवो, ते आहार इछाद्वार.

३३ तेत्रीशमुं कायस्थितिनुं द्वार. ते प्रत्येक दंडकवालाने पोतानी कायाने विषे अनुक
मे पुनः पुनः उपजवुं, केटली वार थाय? तेना कालनुं प्रमाण कहेवुं.

३४ चोत्रीशमुं योनिद्वार, ते चोराशी लाख जेदे प्रसिद्ध ठे.

३५ पांत्रीशमुं कुलकोडिद्वार, ते प्रत्येक दंरुकमां केटला लाख कुलकोडि ठे? एम क
हेवानुं द्वार. ए रीते पांत्रीश द्वारनां नाम कहां.

હવે પૂર્વોક્ત ચોવીશ દંડકમાંના પ્રત્યેક દંડકે એ પાંત્રીશ દ્વાર કહિયે ઠેયે.

૧ તિહાં પ્રથમ સાત નારકીના દંડકે પાંત્રીશ દ્વાર કહે ઠે.

- ૧ વૈક્રિય, તૈજસ ને કાર્મણ, એ ત્રણ શરીર હોય.
- ૨ અવગાહના જવાધારણીય શરીર જઘન્ય થી માંડી ઉત્કૃષ્ટ પાંચશે ધનુષ્ય હોય તથા ઉત્તર વૈક્રિય શરીર તેથી બમણું હોય. તેમાં જઘન્યથી સાડા પત્તર ધનુષ્ય ને બાર અંગુલ અને ઉત્કૃષ્ટ એક હજાર ધનુષ્ય હોય. ઉપજતાં જવાધારણીય અંગુલ નો અસંખ્યાતમો જાગ હોય અને ઉત્તર વૈક્રિય અંગુલનો સંખ્યાતમો જાગ હોય.
- ૩ નારકીને સંઘયણ નથી. અસંઘયણી ઠે.
- ૪ સંજ્ઞા આશ્રયી સંજ્ઞા, દશ પણ હોય, અથવા શોભ હોય.
- ૫ નારકીને હુંડસંસ્થાન હોય.
- ૬ ક્રોધાદિક ચારે કષાય હોય.
- ૭ નારકીને કૃષ્ણ, નીલ અને કાપોત, એ ત્રણ લેશ્યા હોય.
- ૮ ઇંદ્રિયો પાંચે હોય.
- ૯ વેદના, કષાય, મરણ અને વૈક્રિય એ ચાર સમુદ્ઘાત હોય.
- ૧૦ સમ્યક્ત્વાદિક ત્રણે દૃષ્ટિ હોય. સમ્યક્ત્વ, મિશ્ર અને મિથ્યાત્વ.
- ૧૧ ચક્ષુર્દર્શન, અચક્ષુર્દર્શન અને અવધિર્દર્શન, એ ત્રણ દર્શન હોય.
- ૧૨ મત્યાદિ ત્રણ જ્ઞાન તથા ત્રણ અજ્ઞાન હોય.
- ૧૩ મનના ચાર યોગ, વચનના ચાર યોગ, તથા કાયના ત્રણ યોગ, વૈક્રિયકાયયો

- ગ, વૈક્રિયમિશ્રકાયયોગ તથા કાર્મણ કાયયોગ મલીને અગીયાર યોગ હોય.
- ૧૪ ઉપયોગ પ્રથમના ત્રણ જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન અને ચક્ષુરાદિક ત્રણ દર્શન સર્વ મલીને નવ હોય.
- ૧૫ ઉપપાત એક સમયમાં જઘન્યથી એક, બે, ત્રણ, જીવ ઉપજે અને ઉત્કૃષ્ટથી સંખ્યાતા અસંખ્યાતા જીવ પણ ઉપજે.
- ૧૬ ઉપપાતની પરે વ્યવનદ્વાર પણ સમજાવું. એટલે જેમ ઉપજે, તેમ ચવે.
- ૧૭ આયુષ્ય જઘન્યથી દશ હજાર વર્ષ, ઉત્કૃષ્ટ તેત્રીશ સાગરોપમ જાણવું.
- ૧૮ પર્યાસિ ઠ હોય, પરંતુ જાણા અને મન એ બે પર્યાસિ સાથેજ ઉપજે, તેથી પ્રકારાંતરે પાંચ પર્યાસિ પણ કહેવાય.
- ૧૯ આહાર, ઠ દિશિનો લિયે ઠે.
- ૨૦ દીર્ઘકાલિકી સંજ્ઞા એકજ હોય.
- ૨૧ ચર્ચીને ગર્જન મનુષ્ય તથા ગર્જન તિર્યચ એ બે દંડકમાં આવે.
- ૨૨ તિર્યચ પંચેન્દ્રિય તથા ગર્જન મનુષ્ય એ દંડકના જીવો નારકીમાં આવી ઉપજે.
- ૨૩ વેદદ્વારમાં નારકીને એકનપુંસકવેદ હોય.
- ૨૪ અદ્ય બહુત્વમાં સર્વથકી યોગ, સાત મી નરકપૃથ્વીના નારકી જાણવા. પઠી અદ્યપાપના સેવનાર ઘણા માટે તેથકી ઢઠીના અસંખ્યાતગુણાધિક, તેથકી પાંચમીના અસંખ્યાત ગુણાધિ

- ક. તેથી વોથીના અસંખ્યાતગુણાધિક, તેથી ત્રીજીના અસંખ્યાતગુણાધિક, તેથી બીજીના અસંખ્યાતગુણાધિક. તેથી પહેલીના અસંખ્યાતગુણાધિક જાણવા.
- ૨૫ જનનદ્વાર આશ્રી સાતે નરક પૃથ્વીના મલી, ઊગળપચાસ પ્રતર અને ચોરાશી લાખ નરકાવાસા જાણવા.
- ૨૬ ઢવીશમા વિરહકાલ દ્વારમાં જઘન્ય એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટો ઠ મહિનાનો વિરહ જાણવો. પ્રથમ નરકે જઘન્ય એક સમય ઉત્કૃષ્ટ ચોવીશ મુહૂર્ત. બીજીમાં સાત દિવસ, ત્રીજીમાં પંદર દિવસ, ચોથીમાં એક માસ, પાંચમીમાં બે માસ, ષઠીમાં ચાર માસ, અને સાતમીમાં ઠ માસ. તથા જઘન્યથી સર્વમાં એક સમય.
- ૨૭ ગુણઠાણા પ્રથમના ચાર લાજે.
- ૨૮ નારકીને દશ પ્રાણ જાણવાં.
- ૨૯ સંયતિદ્વાર આશ્રી અસંયતી, અવ્રતી, અપચ્ચસ્કાણી, બાલા, અસંબુદ્ધા, વ્યુતા, અધાર્મિક અને અધર્મવ્યવસાયિકા, એ આઠ જાંગા હોય.
- ૩૦ આહારદ્વારમાં નારકી જીવો એકજ અચેત આહાર લિયે.
- ૩૧ આહાર જાતિના દ્વારમાં નારકીને ઊં જાહાર અને લોમાહાર. એ બે રીતે આહાર લેવાનું હોય.
- ૩૨ આહારની ઇચ્છા આશ્રયી સાતે નરક પૃથ્વીના નારકીને જઘન્યથી એક સમયે અને ઉત્કૃષ્ટી અંતર મુહૂર્તે ઉપજે.
- ૩૩ કાયસ્થિતિ આશ્રી જેટલી જવસ્થિતિ હોય, તેટલો કાલ કાયસ્થિતિ પણ જાણવી. કારણ કે નરકનો જીવ મરીને ફરી નરકમાં ન જાય.
- ૩૪ યોનિદ્વાર આશ્રયી નારકી જીવોની ચાર લાખ યોનિ ઉપજવાની જાણવી.
- ૩૫ કુલકોમીદ્વાર આશ્રયી નારકી જીવોના પચીશ લાખ કોડી કુલ જાણવાં.

એ નરકાશ્રી પાંત્રીશદ્વારનો વિચાર કહ્યો.

૧૧ હવે દશ જનન પતિના દશ દંડકને વિષે પાંત્રીશ દ્વાર કહે છે.

- ૧ શરીરદ્વાર આશ્રયી, વૈક્રિય તેજસને કાર્મણ, એ ત્રણ શરીર હોય.
- ૨ અવગાહનાદ્વાર આશ્રય ઉપજતાં વલ્લત, અંગુલનો અસંખ્યાતમો જાગ શરીર હોય. પઠી ઉત્કૃષ્ટ, સાત હાથનું શરીર હોય. અને ઉત્તરવૈક્રિય કરે તો એક લાખ યોજન સુધી કરે.
- ૩ સંઘયણ આશ્રયી દેવોને કોઈ પણ સંઘયણ નથી અસંઘયણી છે માટે.
- ૪ સંજ્ઞા આશ્રયી દશ અથવા શોભ હોય.
- ૫ સંસ્થાન આશ્રયી દેવોને એકજ સમય તુરસ્ત સંસ્થાન હોય.
- ૬ કષાયાશ્રયી ક્રોધાદિકચારે કષાય હોય.
- ૭ લેશ્યા આશ્રયી કૃણ્ણ, નીલ, કાપોત અને તેજો, એ ચાર લેશ્યા હોય.

८ इंद्रिय आश्रयी पांचे इंद्रिय होय.

ए समुद्रघात आश्रयि वेदना, कषाय, मरण, वैक्रिय अने तैजस, ए पांच होय.

१० दृष्टि सम्यक्तवादिक सम्यक्त्व, मिथ्यात्व अने मिश्र. ए त्रणे होय.

११ दर्शन, आश्रयी चक्षुदर्शन, अचक्षुदर्शन अने अवधिदर्शन, ए त्रण होय.

१२ प्रथमनां त्रण ज्ञान अने त्रण अज्ञान.

१३ योग आश्रयी नारकीनी पेरे चार मनना, चार वचनना अने त्रण कायना मलीने ए अगीयार योग होय.

१४ उपयोगद्वार आश्रयी प्रथमना त्रण ज्ञान, त्रण अज्ञान अने प्रथमनां त्रण दर्शन, ए रीतें नव उपयोग होय.

१५ जघन्यथी एक समयमां एक, बे, त्रण, उपजे अने उत्कृष्टपणे संख्याता अथवा असंख्याता पण एक समयमां उपजे

१६ उपजवानी पेरे च्यवनद्वार पण जाणवुं

१७ आयुष्यद्वार आश्रयी, जघन्यथी दश हजार वर्ष, अने उत्कृष्ट, एक सागरोपम जाजेरुं आयुष्य जाणवुं.

१८ पर्याप्ति ठ होय परंतु जाषा अने मन, ए बे पर्याप्ति साथे होय. तेथी प्रकारांतरे पांच पण कहेवाय.

१९ आहारआश्रयी जवनपति देवो ठए दिशिनो आहार लिये ठे.

२० संज्ञामां एक दीर्घकालिकी संज्ञा होय.

२१ च्यवीने मनुष्य, तिर्यच पंचेंद्रिय, पृथ्वी काय, अप्रकाय अने वनस्पति काय, ए पांच दंडकने विषे जाय.

२२ एक गर्जज मनुष्य अने बीजा तिर्यच पंचेंद्रिय, ए बे दंरुकवाला आवी, जवनपतिनी दशे निकायने विषे उपजे.

२३ वेदमां पुरुषवेद अने स्त्रीवेद, ए बे होय.

२४ अल्पबहुत्वमां सौधर्म, देवलोकनी देवीयोथकी असंख्यात गुणा ठे.

२५ जवनद्वारमां दशे निकायना वाश इंद्रना जवननी संख्या ७७२००००० ठे.

२६ विरहकाल, जघन्यथी एक समय अने उत्कृष्टो चोवीश मुहूर्त जाणवो.

२७ गुणगणां आश्रयी प्रथमनां चार होय.

२८ प्राणद्वारआश्रयी एमनेदशे प्राण होय.

२९ संयतीना ८ जांगा नारकीनी पेरे होय.

३० आहारआश्रयी अचित्ताहार लिये.

३१ उजाहार ने लोमाहार बे आहार करे.

३२ दश हजार वर्षना आयुष्य वालाने चोथजत्तें आहारनी इष्टा उपजे. पट्योपमना आयुष्यवालाने दिवस पृथक्त्वे आहारनी इष्टा उपजे. एकसागरोपम आयुवाला ने एक हजार वर्षे आहारनी इष्टा उपजे. सागरोपम जाजेरा आयुष्यवालाने हजार वर्ष जाजेरे आहारनी इष्टा उपजे.

३३ जवनपति मरीने जवनपति न थाय. माटे जेटली जवस्थिति होय, तेटलीज एमनी कायस्थिति पण जाणवी.

३४ जवनपति, व्यंतर, ज्योतिषी ने वैमानिक, ए चारे निकायना देवोनी चार लाख योनि उपजवानी कही ठे.

३५ ए देवोना तेरे दंरुकने विषे ठवीश लाख कोमी कुल जाणवां.

१२ हवे बारमा पृथ्वी कायना दंरुकने विषे पात्रीश द्वार कहे ठे.

१ औदारिक, तैजस अने कार्मण, ए त्रण शरीर होय.

२ अवगाहना जघन्य तथा उत्कृष्टी अं गुलनो असंख्यातमो जाग होय.

३ एक ठेवहु संघयण होय.

४ संज्ञा, आहार, जय, मैथुन अने परिग्रह, ए चार अथवा दश होय.

५ एक हुंरुक संस्थान मसूरने आकारे ठे.

६ क्रोधादिक चारे कषाय होय.

७ अपर्याप्ताने प्रथमनी चार क्षेत्रयायो होय अने पर्याप्ताने कृष्ण, नील ने कापोत, ए त्रण क्षेत्रया होय.

८ इंद्रियद्वारे एक स्पर्शेंद्रियज होय.

९ समुद्घात द्वार आश्रयी वेदन, कषाय ने मरण, ए त्रण समुद्घात होय.

१० दृष्टि आश्रयी एक मिथ्यादृष्टि होय.

११ दर्शन आश्रयी एक अचक्षुदर्शन होय.

१२ ज्ञानद्वार आश्रयी मतिअज्ञान अने श्रुतअज्ञान, ए वे अज्ञान होय.

१३ औदारिककाययोग, औदारिकमिश्रकाययोग अने कार्मणकाययोग, ए त्रण योग होय. मन अने वचन एने नथी.

१४ मतिअज्ञान, श्रुतअज्ञान अने अचक्षुदर्शन, ए त्रण उपयोग होय.

१५ उपपात द्वार आश्रयी एक समयमा असंख्याता पृथिवीकाय जीव उपजे.

१६ एक समयमा असंख्यात जीव च्यवे.

१७ जघन्य, अंतरमुहूर्त्त अने उत्कृष्ट वावी श हजार वर्षेन आयुष्य जाणवुं.

१ सुनानुं हजार वर्ष.

२ सुधानुं बार हजार वर्ष.

३ बाहुकानुं चौद हजार वर्ष.

४ मणसिलनुं शोल हजार वर्ष.

५ शर्करानुं अठार हजार वर्ष.

६ खरपुढवीनुं बावीश हजार वर्ष.

१८ आहार, शरीर, इंद्रिय अने आसोव्हा स. ए चार पर्याप्ति होय.

१९ आहारद्वारआश्रयी त्रण, चार, पांच अथवा ठ दिशिनी आहार लिये.

२० त्रण संज्ञामांहेली कोइ पण संज्ञा ए दंरुके न होय.

२१ पृथिवीकाय मरीने पांच स्थावरना पांच दंरुक तथा विकलेंद्रियना त्रण दंरुक, पंचेंद्रियतिर्यचनो दंडक अने मनुष्यनो दंरुक, ए दश दंडकमां जइ उपजे.

२२ नारकी वजीने बाकी त्रेवीशे दंरुकना जीव, पृथिवीकायमां आवी उपजे.

२३ एकज नपुंसक वेद होय. परंतु स्त्री अ ने पुरुष ए वे वेद एमां नथी.

२४ अल्पबहुत्वमां त्रींद्रियथकी पृथिवीका यिया जीव अधिक ठे.

२५ जुवनद्वारे पृथिवीकायमां जवन नथी.

२६ ए दंरुकने विषे विरहकाल पण नथी.

२७ ए दंडकने विषे एकज मिथ्यात्व गुण ठाणुं लाजे. केम के सर्व मिथ्यादृष्टि ठे.

૨૭ સ્પર્શેન્દ્રિય, કાયબલ, શ્વાસોદ્વાસ અને
આયુ, એ ચાર પ્રાણ હોય.
૨૮ આનરકીની પેરે સંયતીના આઠ જાંગા હોય.
૨૯ સચિત્તાદિક ત્રણે પ્રકારનો આહાર લીધે.
૩૦ ઝંજ અને લોમે કરી આહાર લીધે.
૩૧ સમય સમય આહારની ઇચ્છા ઉપજે.
૩૨ સૂક્ષ્મ પૃથિવીકાયની કાયસ્થિતિ જઘ

ન્ય અંતરમુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટી અસંખ્યા
તી ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણી કાલની જા
ણવી. બાદરપૃથિવીકાયની કાયસ્થિતિ
જઘન્ય અંતરમુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટી સિ
ત્તેર કોમાકોમી સાગરોપમની જાણવી.
૩૩ સાત લાખ યોનિ જાણવી.
૩૪ બાર લાખ કોડી કુલ જાણવાં.

૧૩ હવે તેરમા અપૂકાયના દંડકને વિષે પાંત્રીશ દ્વાર કહે છે.

૧ શરીરદ્વાર આશ્રયી ઔદારિક, તૈજસ
અને કાર્મણ, એ ત્રણ શરીર હોય.
૨ જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટી અવગાહના અંગુ
લનોં અસંખ્યાતમો જાગ હોય.
૩ એક ઠેવતું સંઘયણ હોય.
૪ સંજ્ઞા ચાર અથવા દશ હોય.
૫ એક હુંફ સંસ્થાન પાણીના પર્પોટાને
આકારે હોય.
૬ ક્રોધાદિક ચારે કષાય, એ દંડકે હોય.
૭ અપર્યાસાને પ્રથમની ચાર લેશ્યા હોય,
અને પર્યાસાને પ્રથમની કૃષ્ણ, નીલ ને
કાપોત એ ત્રણ લેશ્યા હોય,
૮ એક સ્પર્શેન્દ્રિયજ હોય, એકેન્દ્રિય છે માટે.
૯ સમુદ્ઘાત આશ્રયી વેદના, કષાય ને
મરણ એ ત્રણ સમુદ્ઘાત હોય.
૧૦ દષ્ટિદ્વારમાં એકજ મિથ્યાદષ્ટિ હોય.
૧૧ દર્શનદ્વારમાં એક અચક્ષુર્દર્શન હોય.
૧૨ મતિ અને શ્રુત, એ બે અજ્ઞાન હોય.
૧૩ યોગદ્વાર આશ્રયી ઔદારિક કાયયોગ,
ઔદારિક મિશ્રકાયયોગ અને કાર્મણ
કાયયોગ, એ ત્રણ યોગ હોય.

૧૪ મતિઅજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન અને અચક્ષુ
ર્દર્શન. એ ત્રણ ઉપયોગ હોય.
૧૫ એક સમયમાં અસંખ્યાતા જીવ ઉપજે.
૧૬ એક સમયમાં અસંખ્યાતા મરણ પામે.
૧૭ જઘન્ય અંતરમુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટ સાત
હજાર વર્ષાયુ હોય.
૧૮ પર્યાસિ, આહાર, શરીર, ઇન્દ્રિય અને
શ્વાસોદ્વાસ, એ ચાર હોય.
૧૯ આહારઆશ્રયી ત્રણ, ચાર, પાંચ અથ
વા ષ દિશિનો આહાર લીધે.
૨૦ દીર્ઘકાલાદિક કોઈ પણ સંજ્ઞા ન હોય.
૨૧ એ દંડકવાલાજીવ પણ પૃથિવીકાયની
પેરે દશ દંડકને વિષે જાય.
૨૨ એક નારકી વર્જી બાકી ત્રેવીશ દંડક
ના જીવો અપૂકાયમાં આવી ઉપજે.
૨૩ વેદ આશ્રયી એકજ નપુંસક વેદ હોય.
૨૪ અદ્યપ બહુત્વમાં પૃથ્વીકાયથી અપૂકા
યિક. જીવ અધિક છે.
૨૫ અપૂકાયને જીવન નથી.
૨૬ વિરહકાલ પણ નથી.
૨૭ એકજ મિથ્યાત્વ ગુણગણું લાજે.

૨૭ પૃથિવીકાયની પેરે ચાર પ્રાણ હોય.
 ૨૮ સંયતીના આઠ જાંગા, નારકી પેરે જાણવા.
 ૨૯ સચિત્તાદિક ત્રણે પ્રકારનો આહાર લીયે.
 ૩૦ ઝંજ અને લોમે કરી આહાર લીયે.

૩૧ સમય સમય આહારની ઇચ્છા ઉપજે.
 ૩૨ કાયસ્થિતિ પૃથિવિકાયની પેરે જાણવી.
 ૩૩ સાત લાખ જીવાયોનિ જાણવી.
 ૩૪ સાત લાખ કોડી કુલ જાણવાં.

૧૪ હવે તેજકાયના દંડકે પાંત્રીશ દ્વાર કહે છે.

૧ શરીર આશ્રયી ઔદારિક, તૈજસ અને કાર્મણ, એ ત્રણ શરીર હોય.
 ૨ જઘન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટી અવગાહના અં ગુલનો અસંખ્યાતમો જાગ હોય.
 ૩ એકજ ઢેવતું સંઘયણ હોય.
 ૪ સંજ્ઞા ચાર અથવા દશ હોય.
 ૫ હુંડ સંસ્થાન સૂઝની આણીને આકારે.
 ૬ ક્રોધાદિક ચારે કષાય હોય.
 ૭ કૃણ, નીલ ને કાપોત, ત્રણ લેશ્યા હોય.
 ૮ એક સ્પર્શેન્દ્રિય હોય.
 ૯ પ્રથમની ત્રણ સમુદ્ઘાત હોય.
 ૧૦ એકજ મિથ્યાદૃષ્ટિ હોય.
 ૧૧ એકજ અચક્ષુર્દર્શન હોય.
 ૧૨ મતિ અને શ્રુત, એ બે અજ્ઞાન હોય.
 ૧૩ ઔદારિક કાયયોગ, ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ અને કાર્મણકાયયોગ, એ ત્રણ યોગ હોય.
 ૧૪ પ્રથમનાં બે અજ્ઞાન અને અચક્ષુર્દર્શન એ ત્રણ ઉપયોગ હોય.
 ૧૫ એક સમયમાં અસંખ્યાતા જીવ ઉપજે.
 ૧૬ એક સમયમાં અસંખ્યાતા જીવ ચ્યવે.
 ૧૭ જઘન્ય અંતરમુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટ ત્રણ અહોરાત્રિનું આયુષ્ય હોય.

૧૮ પ્રથમની ચાર પર્યાપ્તિ હોય.
 ૧૯ આહાર આશ્રયી ત્રણ, ચાર, પાંચ અથવા ષડ્ દિશિનો આહાર લીયે.
 ૨૦ દીર્ઘ કાલાદિક ત્રણે સંજ્ઞારહિત હોય.
 ૨૧ મરીને પાંચ સ્થાવર, ત્રણ વિકલેન્દ્રિય અને એક તિર્યંચ, પંચેન્દ્રિયનો દંડક મલીને નવદંડકને વિષે જાય.
 ૨૨ એમાં દશ દંડકના જીવો આવી ઉપજે.
 ૨૩ એમાં એકજ નપુંસક વેદ હોય.
 ૨૪ અદ્યપબહુત્વ અઘાણું બોલમાં કહ્યું છે.
 ૨૫ જુવન એ દંડકમાં નથી.
 ૨૬ વિરહકાલ નથી. નિરંતર ઉપજે છે.
 ૨૭ એકજ મિથ્યાત્વ ગુણઠાણું લાજે.
 ૨૮ સ્પર્શેન્દ્રિય, કાયબલ, શ્વાસોદ્વાસ અને આયુ, એ ચાર પ્રાણ હોય.
 ૨૯ સંયતીના નારકીની પેરે આઠ જાંગા હોય.
 ૩૦ સચિત્તાદિક ત્રણે પ્રકારનો આહાર લીયે.
 ૩૧ ઝંજ અને લોમે કરી આહાર લીયે.
 ૩૨ સમય સમય આહારની ઇચ્છા ઉપજે.
 ૩૩ કાયસ્થિતિ પૃથિવીકાયની પેરે જાણવી.
 ૩૪ સાત લાખ યોનિ ઉપજવાની છે.
 ૩૫ ત્રણ લાખ કોડી કુલ જાણવાં.

૧૫ હવે પન્નરમા વાયુકાયના દંડકે પાંત્રીશ દ્વાર કહે છે.

૧ ઔદારિક, વૈક્રિય, તૈજસ અને કાર્મણ, એ ચાર શરીર હોય. ૨ જઘન્યોત્કૃષ્ટ અવગાહના અંગુલનો અસંખ્યાતમો જાગ હોય. ૩ એકજ ઠેવઠું સંઘયણ હોય. ૪ સંજ્ઞા ચાર અથવા દશ હોય. ૫ હુંડસંસ્થાન, ધ્વજા ને પતાકાને આકારે. ૬ ક્રોધાદિક ચારે કષાય હોય. ૭ કૃષ્ણ, નીલ ને કાપોત, એ ત્રણ લેશ્યા હોય. ૮ એક સ્પર્શેન્દ્રિય હોય. ૯ પ્રથમના ચાર સમુદ્ધાત હોય. ૧૦ એકજ મિથ્યાદૃષ્ટિ હોય. ૧૧ એકજ અચક્ષુર્દર્શન હોય. ૧૨ મતિ અને શ્રુત, એ બે અજ્ઞાન હોય. ૧૩ ઔદારિકકાયયોગ, ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ, વૈક્રિયકાયયોગ, વૈક્રિયમિશ્ર કાયયોગ અને કાર્મણકાયયોગ. એ પાંચ યોગ હોય. ૧૪ પ્રથમનાં બે અજ્ઞાન અને એક અચક્ષુર્દર્શન, એ ત્રણ ઉપયોગ હોય. ૧૫ એક સમયમાં અસંખ્યાતા ઉપજે. ૧૬ એક સમયમાં અસંખ્યાતા ચ્યવે. ૧૭ જઘન્યથી અંતરમુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટું	ત્રણ હજાર વર્ષાયુ હોય. ૧૮ પ્રથમની ચાર પર્યાપ્તિ હોય. ૧૯ ત્રણ, ચાર, પાંચ અથવા ષડ્ દિશિનો પાળ આહાર લીયે. ૨૦ દીર્ઘકાલાદિકી ત્રણે સંજ્ઞા રહિત હોય. ૨૧ તેજકાયની પેરે નવ દંડકને વિષે જાય. ૨૨ પાંચ સ્થાવર, ત્રણ વિકલેન્દ્રિય, પંચેન્દ્રિય તિર્યંચ અને મનુષ્ય, એ દશ દંડક વાલા જીવો એમાં આવી ઉપજે. ૨૩ વેદદ્વારે એક નપુંસક વેદ હોય. ૨૪ અદ્વપબહુત્વદ્વારમાં અપ્રકાયથકી વાયુ કાયિયા જીવ અધિક છે. ૨૫ એ દંડકે જીવન નથી. ૨૬ વિરહકાલ નથી. ૨૭ એકજ મિથ્યાત્વ ગુણઠાણું લાજે. ૨૮ તેજકાયની પેરે ચાર પ્રાણ હોય. ૨૯ નારકીની પેરે સંયતીના આઠ બોલ છે. ૩૦ સચિત્તાદિક ત્રણ પ્રકારનો આહાર લીયે. ૩૧ ઝંજ અને લોમે કરી આહાર લીયે. ૩૨ સમય સમય આહારની ઇચ્છા ઉપજે. ૩૩ કાયસ્થિતિ પૃથિવીકાયની પેરે જાણવી. ૩૪ સાત લાખ જીવા યોનિ છે. ૩૫ બાર લાખ કોમી કુલ જાણવાં.

૧૬ હવે સોલમા વનસ્પતિકાયના દંડકે પાંત્રીશ દ્વાર કહે છે.

૧ ઔદારિક, તૈજસ અને કાર્મણ, એ ત્રણ શરીર હોય. ૨ જઘન્ય અંગુલનો અસંખ્યાતમો જાગ ષડ્કૃષ્ટી એક હજાર યોજન પ્રમાણ શરી	રની અવગાહના જાણવી. ૩ એકજ ઠેવઠું સંઘયણ હોય. ૪ સંજ્ઞા ચાર અથવા દશ હોય. ૫ હુંડસંસ્થાન નાના પ્રકારના આકારનું.

- ૬ ક્રોધાદિક ચારે કષાય હોય.
- ૭ કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત અને તેજો. એ ચાર લેશ્યા અપર્યાપ્તાને હોય, અને પર્યાપ્તાને પહેલી ત્રણ લેશ્યા હોય.
- ૮ એક સ્પર્શેન્દ્રિયજ હોય.
- ૯ પ્રથમના ત્રણ સમુદ્ઘાત હોય.
- ૧૦ એકજ મિથ્યાદૃષ્ટિ હોય.
- ૧૧ એકજ અચક્ષુર્દર્શન હોય.
- ૧૨ મતિ અને શ્રુત, એ બે અજ્ઞાન હોય.
- ૧૩ ઔદારિકકાયયોગ, ઔદારિકમિશ્રકાયયોગ અને કાર્મણકાયયોગ, એ ત્રણ યોગ હોય.
- ૧૪ તેજકાયની પેરે ત્રણ ઉપયોગ હોય.
- ૧૫ એક સમયમાં અનંતા જીવ ઉપજે.
- ૧૬ એક સમયમાં અનંતા જીવ વ્યવે.
- ૧૭ જઘન્ય અંતર મુહુર્ત અને ઉત્કૃષ્ટ દશ હજાર વર્ષાયુ હોય.
- ૧૮ પ્રથમની ચાર પર્યાપ્તિ હોય.
- ૧૯ ત્રણ, ચાર, પાંચ અથવા ૮ દિશિનો આહાર લીયે.
- ૨૦ દીર્ઘકાલાદિક સંજ્ઞા રહિત હોય.
- ૨૧ પાંચ સ્થાવરના, ત્રણ વિકલેન્દ્રિયના, એક

- તિર્યચ પંચેન્દ્રિયનો અને એક મનુષ્યનો.
- ૨૨ એ રીતે દશ દંડકને વિષે જશ્ ઉપજે.
- ૨૩ નારકી વર્જિને બાકી ત્રેવીશ દંડકવા લા જીવો, એ દંડકમાં આવી ઉપજે.
- ૨૪ એક નપુંસક વેદ હોય.
- ૨૫ અદ્વપબદ્ધત્વમાં વાયુકાયથી વનસ્પતિ કાયિયા જીવ અધિક છે.
- ૨૬ જનન નથી.
- ૨૭ વિરહકાલ નથી.
- ૨૮ એકજ મિથ્યાત્વ ગુણગણું લાગ્ને.
- ૨૯ તેજકાયની પેરે ચાર પ્રાણ હોય.
- ૩૦ સંયતીના આઠ જોડ નારકીની પેરે.
- ૩૧ સચિત્તાદિક ત્રણ પ્રકારનો આહાર લીયે.
- ૩૨ ઝંજ અને લોમે કરી આહાર લીયે.
- ૩૩ સમય સમય આહારની ઇચ્છા ઉપજે.
- ૩૪ કાયસ્થિતિ પ્રત્યેક વનસ્પતિ આશ્રયી અસંખ્યાતી ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણી હોય અને અનંતકાય આશ્રયી અનંતી ઉત્સર્પિણી ને અવસર્પિણી હોય.
- ૩૫ પ્રત્યેકની દશ લાખ અને સાધારણની ચૌદલાખ મલી ચોવીશ લાખયોનિ છે.
- ૩૬ અઘ્યાવીશ લાખ કોડી કુલ જાણવાં.

૧૭ હવે સત્તરમા બે ઇન્દ્રિયના દંડકે પાંત્રીશ દ્વાર કહે છે.

- ૧ ઔદારિક, તૈજસ ને કાર્મણ, એ ત્રણ શરીર હોય.
- ૨ અવગાહના જઘન્ય અંગુલનો અસંખ્યાત મો જાગ ઉત્કૃષ્ટી બાર યોજન હોય.
- ૩ એકજ ભેવદું સંઘયણ હોય.
- ૪ સંજ્ઞા ચાર અથવા દશ હોય.

- ૫ એકજ હુંડસંસ્થાન જાણવું.
- ૬ ક્રોધાદિક ચારે કષાય હોય.
- ૭ કૃષ્ણ, નીલ અને કાપોત, એ ત્રણ લેશ્યા.
- ૮ સ્પર્શેન્દ્રિય અને રસેન્દ્રિય, એ બે ઇન્દ્રિય હોય.
- ૯ પ્રથમના ત્રણ સમુદ્ઘાત હોય.
- ૧૦ સમ્યક્ અને મિથ્યા, એ બે દૃષ્ટિ હોય.

- ११ एकज अंचकुर्दर्शन होय.
- १२ अपर्याप्तावस्थाये कोइएकने मति अने श्रुत ए बे ज्ञान होय अने एज बे अज्ञान पण होय. तथा पर्याप्तावस्थाये तो बे अज्ञानज होय.
- १३ औदारिककाययोग, औदारिक मिश्र काययोग, कार्मेणकाययोग अने असत्यअमृषा वचनयोग, ए चार योग होय.
- १४ कोइएक अपर्याप्ताने प्रथमनां बे ज्ञान, बे अज्ञान अने अंचकुर्दर्शन. ए पांच उपयोग होय, अने पर्याप्ताने बे ज्ञान होय, माटे त्रणज उपयोग होय.
- १५ एक समयमां जघन्य, एक, बे त्रण जीव उपजे अने उत्कृष्टी संख्याता अथवा असंख्याता जीव आवी उपजे.
- १६ उपजवानी पेरे मरण पण जाणी लेवुं.
- १७ आयुष्य आश्रयी जघन्य अंतर मुहुर्त्त अने उत्कृष्टी बार वर्षायु होय.
- १८ मनःपर्याप्ति वर्जीने पांच पर्याप्ति होय.
- १९ ठ दिशिनो आहार लीये.
- २० एक हितोपदेशिकी संज्ञा होय.

- २१ वनस्पतिनी पेरे दश दंरुकमां जइ उपजे.
- २२ दश दंरुकना जीव एमां आवी उपजे.
- २३ एक नपुंसक वेद होय.
- २४ अद्वयबहुत्वमां पंचेंद्रिय तिर्यचयकी बे द्रिय जीव अधिक होय.
- २५ जवन नथी.
- २६ जघन्य एक समय अने उत्कृष्टो एक मुहुर्त्त विरहकाल होय.
- २७ एमां मिथ्यात्व अने सास्वादन ए बे गुण ठाणां लाजे.
- २८ स्पर्शेंद्रिय, रसेंद्रिय, वचनबल, कायबल, आसोह्वास अने आयु. ए ठ प्राण होय.
- २९ संयतीना आठ जेद नारकीनी पेरे.
- ३० सचित्तादिक त्रणे प्रकारनो आहार लीये.
- ३१ उजादिक त्रणे प्रकारे आहार लीये.
- ३२ जघन्य एक समय अने उत्कृष्टी अंतरमुहुर्त्त आहारनी इहा उपजे.
- ३३ कायस्थिति संख्याता वर्षनी जाणवी.
- ३४ बे लाख योनि जाणवी.
- ३५ सात लाख कोडी कुल जाणवां.

१८ हवे अठारमा त्रींद्रियना दंरुके पात्रीश छार कहे ठे.

- १ औदारिक, तैजस अने कार्मेण. ए त्रण शरीर होय.
- २ जघन्य अंगुलनो असंख्यातमो जाग अने उत्कृष्टी त्रण गाउनी अवगाहना.
- ३ एकज ठेवतुं संघयण होय.
- ४ संज्ञा चार अथवा दश होय.
- ५ एकज हुंडसंस्थान जाणवुं.

- ६ क्रोधादिक चारे कषाय होय.
- ७ कृष्ण, नील अने कापोत. ए त्रण लेश्या होय.
- ८ स्पर्शेंद्रिय रसेंद्रिय अने घ्राणेंद्रिय, ए त्रण इंद्रियो होय.
- ९ प्रथमना त्रण समुद्घात होय.
- १० सम्यक् अने मिथ्या, ए बे दृष्टि होय.

- ૧૧ એકજ અચક્ષુર્દર્શન હોય.
- ૧૨ જ્ઞાન દ્વીંદ્રિયની પેરે જાણી લેવું.
- ૧૩ ઔદારિકકાયયોગ, ઔદારિકમિશ્રકાયયોગ, કાર્મણકાયયોગ, અને અસત્ય અમૃષા વચનયોગ, એ ચાર યોગ હોય.
- ૧૪ દ્વીંદ્રિયની પેરે ઉપયોગ જાણવા.
- ૧૫ દ્વીંદ્રિયની પેરે ઉપપાત જાણવા.
- ૧૬ ઉપપાતની પેરે જ્યવન પળ જાણવું.
- ૧૭ જઘન્ય અંતરમુહુર્ત અને ઉત્કૃષ્ટ ઊગળ પચાસ દિવસાયુ જાણવું.
- ૧૮ મનઃપર્યાસિ વર્જીને પાંચ પર્યાસિ હોય.
- ૧૯ ઠ દિશિનો આહાર લીયે.
- ૨૦ એક હિતોપદેશિકી સંજ્ઞા હોય.
- ૨૧ વનસ્પતિની પેરે દશ દંરુકમાં જઈ ઉપજે.
- ૨૨ દશ દંરુકવાલા જીવો એમાં આવી ઉપજે.
- ૨૩ એક નપુંસક વેદ હોય.

- ૨૪ અદ્યપબહુત્વમાં બેંદ્રિયચકી તેંદ્રિયજીવ અધિક હોય.
- ૨૫ જવન નથી.
- ૨૬ જઘન્ય એક સમય ને ઉત્કૃષ્ટો એક મુહુર્ત વિરહકાલ હોય.
- ૨૭ પ્રથમના બે ગુણગણાં લાગે.
- ૨૮ સ્પર્શેંદ્રિય, રસેંદ્રિય, ગ્રાણેંદ્રિય, વચન બલ, કાયબલ, શ્વાસોન્વાસ અને આયુ, એ સાત પ્રાણ હોય.
- ૨૯ સંયતીના આઠ જંગ, નારકીની પેરે.
- ૩૦ સચિત્તાદિક ત્રણે પ્રકારનો આહાર લીયે.
- ૩૧ ઊંજાદિક ત્રણે પ્રકારે આહાર લીયે.
- ૩૨ જઘન્ય એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી એક અંતરમુહુર્ત આહારની ઇચ્છા ઉપજે.
- ૩૩ કાયસ્થિતિ સંખ્યાતાદિવસની જાણવી.
- ૩૪ બે લાખ યોનિ છે.
- ૩૫ આઠ લાખ કોમિ કુલ જાણવાં.

૧૯ હવે ઊગળીશમા ચતુરિંદ્રિયના દંરુકે પાંત્રીશ દ્વાર કહે છે.

- ૧ ઔદારિક, તૈજસ અને કાર્મણ, એ ત્રણ શરીર હોય.
- ૨ જઘન્ય અંગુલનો અસંખ્યાતમાં જાગ અને ઉત્કૃષ્ટી ચાર ગાંઠની અવગાહના.
- ૩ એકજ ઠેવતું સંઘયણ હોય.
- ૪ સંજ્ઞા ચાર અથવા દશ હોય.
- ૫ એકજ હુંડસંસ્થાન જાણવું.
- ૬ ક્રોધાદિક ચારે કષાય હોય.
- ૭ કૃષ્ણ, નીલ ને કાપોત એ ત્રણ લેશ્યા.
- ૮ સ્પર્શ, રસ, ગ્રાણનેચક્ષુ, એ ચાર ઇંદ્રિયો હોય.
- ૯ પ્રથમના ત્રણ સમુદૂઘાત હોય.
- ૧૦ સમ્યક્ અને મિથ્યા, એ બે દૃષ્ટિ હોય.
- ૧૧ ચક્ષુ ને અચક્ષુ, એ બે દર્શન હોય.
- ૧૨ જ્ઞાન, દ્વીંદ્રિયની પેરે જાણી લેવું.
- ૧૩ ઔદારિકકાયયોગ, ઔદારિકમિશ્રકાયયોગ, કાર્મણકાયયોગ અને અસત્ય અમૃષાવચનયોગ એ ચાર યોગ હોય.
- ૧૪ અપર્યાસા લગે કોશ્કને પ્રથમનાં બે જ્ઞાન, બે અજ્ઞાન અને બે દર્શન. એ ઠ ઉપયોગ હોય, અને પર્યાસાને પ્રથમનાં બે જ્ઞાન વિના ચાર ઉપયોગ હોય.
- ૧૫ દ્વીંદ્રિયની પેરે ઉપપાત જાણવો.

- १६ उपपातनी पेरे च्यवन पण जाणवुं.
 १७ जघन्य अंतरमुहूर्त्त, उत्कृष्टं ठ मासायु.
 १८ मनःपर्याप्ति वर्जने पांच पर्याप्ति होय
 १९ ठ दिशिनो आहार लीये.
 २० एक हितोपदेशिकी संज्ञा होय.
 २१ वनस्पतिनी पेरे दश दंडकमां जाय.
 २२ एमां दश दंरुकवाला जीवो आवी उपजे.
 २३ एक नपुंसक वेद होय.
 २४ अद्वयबहुत्वमां ज्योतिषी देवोद्यकी चौ
 रिंद्रिय जीव अधिक होय.
 २५ जवन नष्टी.
 २६ जघन्य एक समय अमे उत्कृष्टो एक
 मुहूर्त्त विरहकाल होय.
- २७ प्रथमनां बेज गुणागणां लाजे.
 २८ स्पर्वेन्द्रिय, रसेन्द्रिय, घ्राणेन्द्रिय, चक्षु
 रिंद्रिय, वचनबल, कायबल, श्वासोद्वा
 स अने आयु. ए आठ प्राण होय.
 २९ संयतीना आठ जंग नारकीनी पेरे ठे.
 ३० सचित्तादिक त्रणे प्रकारनो आहारलीये.
 ३१ उजादिक त्रणे प्रकारे आहार लीये.
 ३२ जघन्य एक समय अने उत्कृष्ट एक
 अंतर मुहूर्त्त आहारनी इहा उपजे.
 ३३ कायस्थिति संख्याता मासनी जाणवी.
 ३४ बे लाख योनि ठे.
 ३५ नव लाख कोडी कुल जाणवां.

२० हवे बीशमा पंचेन्द्रिय तिर्यचना दंरुके पांत्रीश द्वार कहे ठे.

- १ संमूर्द्धिमने औदारिक, तैजस अने का
 र्मेण. ए त्रण शरीर होय. तथा गर्जज
 ने औदारिक, वैक्रिय, तैजस अने का
 र्मेण, ए चार शरीर होय.
 २ जघन्य अंगुलनो असंख्यातमो जाग
 अने उत्कृष्टो एक हजार योजन शरी
 र, तेमां गर्जज जलचरनुं हजार योज
 ननुं, स्थलचरनुं ठ गज, खेचरनुं धनुष्य
 पृथक्त्व, उरःपरिसर्पनुं हजार योजन
 अने जुजपरिसर्पनुं गाढ पृथक्त्व. तेमज
 उत्तर वैक्रियशरीर करे, तो नवशे यो
 जन प्रमाण जाणवुं. तथा संमूर्द्धिममां
 जलचरनुं एक हजार योजन, स्थलचर
 नुं गाढ पृथक्त्व, खेचरनुं धनुष्यपृथक्त्व,
 उरःपरिसर्पनुं योजनपृथक्त्व, जुज प
 रिसर्पनुं गाढपृथक्त्व जाणवुं.
 ३ संमूर्द्धिमने एकज ठेवतुं संघयण होय.
 अने गर्जजने ठ ए संघयण होय.
 ४ संज्ञा चार अथवा दश होय.
 ५ संमूर्द्धिमने एक हुंरुसंस्थान अने ग
 र्जजने ठ ए संस्थान होय.
 ६ क्रोधादिक चारे कषाय होय.
 ७ संमूर्द्धिमने प्रथमनी त्रण लेख्या होय.
 अने गर्जजने ठ ए लेख्या होय.
 ८ इंद्रिय पांचे होय.
 ९ संमूर्द्धिमने प्रथमना त्रण समुद्रघात हो
 य अने गर्जजने पांच समुद्रघात होय.
 १० सम्यक्त्वादिक त्रणे दृष्टि हाय.

११ चक्षुर्दर्शन, अचक्षुर्दर्शन अने अवधि दर्शन, ए त्रण दर्शन होय.

१२ प्रथमनां त्रण ज्ञान अने त्रण अज्ञान मली ठ ज्ञान होय.

१३ संमूर्द्धिमने औदारिककाययोग, औदारिकमिश्रकाययोग, कर्मणकाययोग अने असत्यअमृषावचनयोग. ए चार योग होय. तथा गर्जने मनना चार, वचनना चार अने औदारिककाय योग, औदारिकमिश्रकाय योग, वैक्रियकाय योग, वैक्रियमिश्रकाय योग, कर्मणकाय योग. ए तेर योग होय.

१४ संमूर्द्धिममां कोइएकने अपर्याप्तावस्था ये चौरिंद्रियनी पेरे ठ उपयोग होय अने पर्याप्तावस्थाये चार होय, ने गर्जने नारकीनी पेरे नव उपयोग.

१५ द्विंद्रियनी पेरे उपपात जाणवो.

१६ उपपातनी पेरे मरण जाणवुं.

१७ जघन्य अंतरमुहुर्त्त आयु होय अने उत्कृष्टं त्रण पल्योपमायु होय. तेमां गर्ज तिर्यचनुं आयु आ प्रमाणे ठे.

१ जलचरनुं पूर्वकोटी वर्षायु जाणवुं,

२ खेचरनुं पल्योपमनो असंख्य जाग.

३ स्थलचरनुं त्रण पल्योपमायु.

४ उरःपरिसर्पनुं पूर्वकोमी वर्षायु.

५ जुजपरिसर्पनुं पूर्वकोमी वर्षायु. संमूर्द्धिम पंचेंद्रिय तिर्यचनुं आयु कहे ठे.

१ जलचरनुं पूर्वकोमी वर्षायु.

२ स्थलचरनुं चोराशी हजार वर्षायु.

३ खेचरनुं बहोतेर हजार वर्षायु.

४ उरःपरिसर्पनुं पूर्वकोमी वर्षायु.

५ जुजपरिसर्पनुं पूर्वकोमी वर्षायु.

१८ संमूर्द्धिमने मनपर्याप्ति वर्जी बाकीनी पांच पर्याप्ति अने गर्जने ठ पर्याप्ति होय.

१९ ठ दिशिनो आहार लीये.

२० दीर्घकालादिकी त्रणे संज्ञा होय.

२१ संमूर्द्धिम, तिर्यच तो एक ज्योतिषी तथा बीजा वैमानिक, ए बे दंडक वर्जिने बाकी ना बावीश दंडकमां जइ उपजे अने गर्ज ज तिर्यचतो चौवीश दंडकमां जइ उपजे.

२२ संमूर्द्धिममां दश दंरुकावाला जीवो. आवी उपजे अने गर्जमां चौवीशे दंडकना जीवो आवी उपजे.

२३ संमूर्द्धिमने एक नपुंसकवेद होय अने गर्जने त्रणे वेद होय.

२४ अल्पबहुत्वमां चौरिंद्रिय जीवथकी पंचेंद्रिय तिर्यच जीव अधिक ठे.

२५ जवन नथी.

२६ संमूर्द्धिमने जघन्य एक समय अने उत्कृष्टो चौवीशमुहुर्त्त, तथा गर्जने जघन्य एक समय अने उत्कृष्टो बार मुहुर्त्त विरहकाल जाणवो.

२७ संमूर्द्धिममां प्रथमनां बे गुणठाणां लाजे अने गर्जमां प्रथमनां पांच गुणठाणां लाजे.

२८ संमूर्द्धिमने मन विना नव प्राण होय अने गर्जने दशे प्राण होय.

२९ संमूर्द्धिममां संयतीना आठ जंग ना

રકીની પેરે હોય અને ગર્જનમાં સંયતી
તથા અસંયતાસંયતી, એ બે જંગ હોય.
૩૦ સંચિત્તાદિક ત્રણે પ્રકારનો આહાર લીયે.
૩૧ ઝંજાદિક ત્રણે પ્રકારે આહાર લીયે.
૩૨ સંમૂર્ઘિમને જઘન્ય એક સમય અને ઝ
ત્કુષ્ઠથી એક અંતરમુહૂર્તે તથા ગર્જનને

જઘન્ય, એક અંતરમુહૂર્તે અને ઝત્કુષ્ઠી
ઝઠ્ઠજકે આહારની શ્રદ્ધા ઉપજે.
૩૩ કાયસ્થિતિ સાત આઠ જવની જાણવી.
૩૪ ચાર લાખ યોનિ જાણવી.
૩૫ સાત્રી ત્રેપન લાખ કોમી કુલ જાણવાં.

૨૧ હવે એકવીશમા મનુષ્યના દંડકે પાંત્રીશ દ્વાર કહે છે.

૧ સંમૂર્ઘિમને ઔદારિક, તૈજસ અને કા
ર્મણ, એ ત્રણ શરીર હોય અને ગર્જનને
પાંચે શરીર હોય.
૨ જઘન્ય અંગુલનો અસંખ્યાતમો જાગ
અને ઝત્કુષ્ઠી ત્રણ ગાઝની અવગાહના.
૩ સંમૂર્ઘિમને એક ઠેવતું સંઘયણ હોય
અને ગર્જનને ઢાંચે સંઘયણ હોય.
૪ સંજ્ઞા ચાર, દશ અને શેલ હોય.
૫ સંમૂર્ઘિમને એક હુંગસંસ્થાન. અને ગ
ર્જનને ઢ સંસ્થાન હોય.
૬ કેવલી અને ક્ષીણમોહી વિના બાકી
ના સર્વ મનુષ્યને ચારે કષાય હોય.
૭ ગર્જનને ઢ લેશ્યા અને સંમૂર્ઘિમને
પ્રથમની ત્રણ લેશ્યા હોય.
૮ ઇન્દ્રિય પાંચે હોય.
૯ સંમૂર્ઘિમને પ્રથમી ત્રણ સમુદ્ઘાત હોય
અને ગર્જનને સાતે સમુદ્ઘાત હોય.
૧૦ સમ્યક્ત્વાદિક ત્રણે દૃષ્ટિ હોય.
૧૧ ચત્તુઆદિક ચારે દર્શન હોય.
૧૨ ગર્જનને પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ આજ્ઞાન, એ
આઠે જ્ઞાન લાજે, અને સંમૂર્ઘિમને પ્ર
થમનાં બે જ્ઞાન, અને બે અજ્ઞાન હોય.

૧૩ સંમૂર્ઘિમને ઔદારિકકાયયોગ, ઔદા
રિકમિશ્રકાયયોગ અને કાર્મણકાયયો
ગ, એ ત્રણ યોગ હોય અને ગર્જનને પ
ન્નરે યોગ હોય.
૧૪ સંમૂર્ઘિમને પ્રથમનાં બે અજ્ઞાન અને પ્ર
થમનાં બે દર્શન, એ ચાર ઉપયોગ હોય
અને ગર્જનને બારે ઉપયોગ હોય.
૧૫ સંમૂર્ઘિમને વિષે એક સમયમાં અસંખ્યા
તા જીવ ઉપજે. તે સર્વમિથ્યાદૃષ્ટિ જાણ
વા અને ગર્જનને વિષે જઘન્યથી એક,
બે, ત્રણ તથા ઝત્કુષ્ઠા સંખ્યાતા ઉપજે.
૧૬ ઉપજવાની પેરે વ્યવન પણ જાણવું.
૧૭ જઘન્ય અંતરમુહૂર્ત અને ઝત્કુષ્ઠું ત્રણ
પદ્યોપમાયુ જાણવું.
૧૮ સંમૂર્ઘિમને પ્રથમની ચાર પર્યાપ્તિ અને
ગર્જનને સર્વે ઢાંચે પર્યાપ્તિ હોય.
૧૯ ઢ દિશિનો આહાર લીયે.
૨૦ દીર્ઘકાલાદિકી ત્રણે સંજ્ઞા હોય.
૨૧ સંમૂર્ઘિમ મરીને વનસ્પતિની પેરે દશ
દંડકમાં જાય અને ગર્જન મરીને ચો
વીશે દંડકમાં જાય.
૨૨ સંમૂર્ઘિમમાં પૃથિવી, અપ્, વનસ્પતિ,

- ત્રણ વિકલેંદ્રિય, તિર્યચ અને મનુષ્ય,
 ૧ આઠ દંડકવાલા જીવો આવી ઉપ
 જે. અને ગર્જનમાં તો તેહ અને વાહ,
 ૨ બે દંડક વર્જીને શેષ બાવીશ દંડક
 ના જીવો આવી ઉપજે.
 ૩૩ સંમૂર્ઠિમને એક નપુંસક વેદ હોય અ
 ને ગર્જનને ત્રણે વેદ હોય.
 ૩૪ અદ્વપબહુત્વમાં ગર્જન મનુષ્ય, સંખ્યાયે
 સર્વદંડકથકી સ્વદ્વપ છે.
 ૩૫ એમનાં જીવન નથી.
 ૩૬ વિરહકાલ તિર્યચ પંચેંદ્રિયની પેરે છે.
 ૩૭ સંમૂર્ઠિમમાં એકજ મિથ્યાત્વ ગુણઠાણું લા
 જે અને ગર્જનમાં ચતુર્દે ગુણઠાણું લાજે.
 ૩૮ સંમૂર્ઠિમને મનોવલ અને વચનવલ

- વિના આઠ અથવા સાત પ્રાણ હોય,
 અને ગર્જનને દશે પ્રાણ હોય.
 ૩૯ સંમૂર્ઠિમને સંયતીના આઠ જંગ નાર
 કીની પેરે હોય, અને ગર્જનને વિષે સં
 યતીના ચૌવીશ જંગ સર્વ પ્રકારે લાજે.
 ૪૦ સચિત્તાદિક ત્રણે પ્રકારના આહાર લીયે.
 ૪૧ ઉજાદિક ત્રણ પ્રકારે આહાર લીયે.
 ૪૨ સંમૂર્ઠિમને જઘન્ય એક સમય અને ઉ
 ત્કૃષ્ટથી એક અંતરમુહૂર્તે અને ગર્જનને
 જઘન્ય એક અંતરમુહૂર્તે અને ઉત્કૃષ્ટ
 થી અષ્ટમજ્જકે આહારની ઇલા ઉપજે.
 ૪૩ કાયસ્થિતિ સાત આઠ જીવની જાણવી.
 ૪૪ ચૌદ લાખ યોનિ જાણવી.
 ૪૫ બાર લાખ કોની કુલ જાણવાં.

૩૨ હવે બાવીશમા વ્યંતર દેશોના દંડકે પાંત્રીશ દ્વાર કહે છે.

- ૧ વૈક્રિય, તૈજસ અને કાર્મણ, એ ત્રણ
 શરીર હોય.
 ૨ ઉપજતાં જઘન્યથી અંગુલનો અસંખ્યા
 તમો જાગ અને ઉત્કૃષ્ટી સાત હાથની
 અવગાહના હોય તથા ઉત્તરવૈક્રિય કરે
 તો જઘન્યથી અંગુલનો સંખ્યાતમો જાગ
 અને ઉત્કૃષ્ટ એક લાખ યોજન જાણવો.
 ૩ સંઘયણ રહિત હોય અસંઘયણી છે માટે.
 ૪ સંજ્ઞા ચાર, દશ, શોભ, હોય.
 ૫ એક સમચતુરસ્ત્ર સંસ્થાન જાણવું.
 ૬ ક્રોધાદિક ચારે કષાય હોય.
 ૭ તેજો પર્યંત પ્રથમની ચાર લેશ્યા હોય.
 ૮ પાંચે ઇંદ્રિય હોય.
 ૯ પ્રથમના પાંચ સમુદ્ધાત હોય.
 ૧૦ સમ્યક્ત્વાદિક ત્રણે દૃષ્ટિ હોય.
 ૧૧ પ્રથમનાં ત્રણ દર્શન હોય.
 ૧૨ પ્રથમનાં ત્રણ જ્ઞાન તથા ત્રણ અજ્ઞાન
 મલી ઠ હોય.
 ૧૩ મનના ચાર, વચનના ચાર તથા વૈક્રિય
 કાયયોગ, વૈક્રિયમિશ્રકાયયોગ અને
 કાર્મણ કાયયોગ. એ અગીયારયોગ હોય.
 ૧૪ નારકીની પેરે નવ ઉપયોગ હોય.
 ૧૫ એકસમયે જઘન્યથી એક, બે, ત્રણ અને
 ઉત્કૃષ્ટા સંખ્યાતા અસંખ્યાતા ઉપજે.
 ૧૬ ઉપપાતની પેરે જીવન પણ જાણવું.
 ૧૭ જઘન્ય દશ હજારવર્ષ અને ઉત્કૃષ્ટ એ
 ક પચ્ચોપમાયુ જાણવું.
 ૧૮ પર્યાપ્તિ ઠ હોય પરંતુ જાણા અને મન સા

- થે ઉપજે માટે પાંચ પર્યાસિ પણ કહિયે.
- ૧૯ ઠ દિશિનો આહાર લીયે
- ૨૦ એક દીર્ઘકાલિકી સંજ્ઞા હોય.
- ૨૧ પૃથિવી, અપ્, વનસ્પતિ, તિર્યચ પંચેન્દ્રિય અને મનુષ્ય. એ પાંચ દંડકમાં જડ ઉપજે.
- ૨૨ ગર્જજ તિર્યચ અને ગર્જજ મનુષ્ય. એ બે દંડકવાલા જીવો એમાં આવી ઉપજે.
- ૨૩ પુરુષ અને સ્ત્રી, એ બે વેદ હોય.
- ૨૪ અદ્વપબદ્ધત્વમાં જલચર પંચેન્દ્રિય તિર્ય ચિણીયકી એજીવ સંખ્યાતગુણા છે. અથવા નારકીયકી અધિક છે.
- ૨૫ એમનાં જવન અસંખ્યાતાં છે.
- ૨૬ જઘન્ય એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટો ચોવીશ મુહૂર્ત વિરહકાલ જાણવો.
- ૨૭ પ્રથમના ચારે ગુણગણાં લાજે.
- ૨૮ પ્રાણ આશ્રયી દશે પ્રાણ હોય.
- ૨૯ સંયતીના આઠ જંગ ત્રીજે પ્રકારે લાજે.
- ૩૦ એકજ અચિત્તાહાર લીયે.
- ૩૧ ઊંજ અને લોમે કરી આહાર લીયે.
- ૩૨ દશહજાર વર્ષાયુવાલાને ચોથજાકે આહારની ઇચ્છા અને પલ્લોપમાયુવાલાને દિવલ પ્રથક્ત્વે આહાર ઇચ્છા ઉપજે.
- ૩૩ કાયસ્થિતિ જવસ્થિતિ જેટલી જાણવી. એ મરીને ફરી દેવ ગતિમાં ન ઉપજે.
- ૩૪ ચારે નિકાયની ૪ લાખયોનિ જાણવી.
- ૩૫ કુલકોડી પણ ચારે નિકાયની સાથેજ જવનપતિના દંડકમાં કહી છે.

૨૩ હવે ત્રેવીશમા જ્યોતિષીદેવોના દંડકે પાંત્રીશ દ્વાર કહે છે.

- ૧ વૈક્રિય, તૈજસ અને કર્મણ. એ ત્રણ શરીર હોય.
- ૨ જઘન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટાવગાહના વ્યંતર દેવોની પેરે જાણવી.
- ૩ સંઘયણ રહિત છે અસંઘયણી છે.
- ૪ સંજ્ઞા, ચાર, દશ, શોલ હોય.
- ૫ એક સમચતુરસ્ર સંસ્થાન જાણવું.
- ૬ ક્રોધાદિક ચારે કષાય હોય.
- ૭ એકજ તેજોલેશ્યા હોય.
- ૮ પાંચે ઇન્દ્રિયો હોય.
- ૯ પ્રથમના પાંચ સમુદ્ધાત હોય.
- ૧૦ સમ્યક્ત્વાદિક ત્રણે દૃષ્ટિ હોય.
- ૧૧ ચક્ષુરાદિ ત્રણ દર્શન હોય.
- ૧૨ પ્રથમનાં ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન.
- ૧૩ વ્યંતરની પેરે અગીયાર યોગ હોય.
- ૧૪ નારકીની પેરે નવ ઉપયોગ હોય.
- ૧૫ વ્યંતરદેવોની પેરે ઉપપાત જાણવો.
- ૧૬ ઉપપાતની પેરે વ્યવન પણ જાણવું.
- ૧૭ જઘન્ય એક પલ્લોપમનો આઠમો જાગ અને ઉત્કૃષ્ટ એક પલ્લોપમ એક લાખ વર્ષે અધિક એટલું આયુ જાણવું.
- ૧૮ પર્યાસિ ઠ હોય પરંતુ જાણા અને મન સાથે લેતાં પાંચ પર્યાસિ પણ કહિયે.
- ૧૯ ઠ દિશિનો આહાર લીયે.
- ૨૦ એક દીર્ઘકાલિકી સંજ્ઞા હોય.
- ૨૧ વ્યંતરની પેરે પાંચ દંડકમાં જડ ઉપજે.
- ૨૨ વ્યંતરની પેરે બે દંડકના જીવો એમાં આવી ઉપજે.

- ૨૩ પુરુષવેદ અને સ્ત્રીવેદ, એ બે વેદ હોય.
 ૨૪ અદ્વપબહુત્વમાં વ્યંતરિકદેવોયકી જ્યો
 તિષી દેવો અધિક છે.
 ૨૫ એમનાં જવન અસંખ્યાતાં છે.
 ૨૬ જઘન્ય એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટો ચોવી
 શ મુહૂર્ત પર્યંત વિરહકાલ જાણવો.
 ૨૭ પ્રથમના ચારે ગુણગાણાં લાજે.
 ૨૮ એમને દશે પ્રાણ હોય.

- ૨૯ સંયતીના આઠ જંગ ત્રીજે પ્રકારે લાજે.
 ૩૦ એક અચિત્તાહાર લીયે.
 ૩૧ ઊંજ અને લોમે કરી આહાર લીયે,
 ૩૨ જઘન્યોત્કૃષ્ટ દિવસ પૃથક્ત્વે આહાર
 ની ઇચ્છા ઉપજે.
 ૩૩ જ્યોતિષી મરી ફરી જ્યોતિષી ન થાય.
 ૩૪ યોનિદ્વાર બદ્ધા દેવોનું સાથે કહેવાણું છે.
 ૩૫ કુલકોમી દ્વાર પણ સાથે કહેવાણું છે.

૨૪ ચોવીશમા વૈમાનિક દેવોના દંડકે પાંત્રીશ દ્વાર કહે છે.

- ૧ વૈક્રિય તૈજસ અને કાર્મણ, એ ત્રણ શરીર.
 ૨ જઘન્ય અંગુલનો અસંખ્યાતમો જાગ અ
 ને ઉત્કૃષ્ટી સાત હાથની અવગાહના
 તથા ઉત્તરવૈક્રિય શરીર કરે તો જઘન્ય
 અંગુલનો સંખ્યાતમો જાગ અને ઉત્કૃષ્ટ
 લાલ યોજન સુધી તે બારમા દેવલોક
 સુધીના દેવો કરે, ઉપરાંતના ન કરે.
 ૩ સંઘયણ રહિત છે અસંઘયણી છે.
 ૪ સંજ્ઞા ચાર, દશ, શોલ હોય.
 ૫ એકજ સમચતુરસ સંસ્થાન જાણવું.
 ૬ ક્રોધાદિક ચારે કષાય હોય.
 ૭ તેજો, પદ્મ અને શુક્લ એ ત્રણ લેશ્યા હોય.
 ૮ ઇન્દ્રિયદ્વાર આશ્રયી પાંચે ઇન્દ્રિય હોય.
 ૯ પ્રથમના પાંચ સમુદ્ઘાત હોય.
 ૧૦ સમ્યક્ત્વાદિક ત્રણે દૃષ્ટિ હોય.
 ૧૧ ચકુરાદિ ત્રણ દર્શન હોય.
 ૧૨ પ્રથમનાં ત્રણ જ્ઞાન, ત્રણજ્ઞ જ્ઞાન હોય.
 ૧૩ વ્યંતરની પેરે અગીયાર યોગ હોય.
 ૧૪ બાર દેવલોક અને નવ ગ્રેવેયકના દે
 વોને વિષે નારકીની પેરે નવ ઉપયોગ

હોય અને પાંચ અનુત્તર વિમાનવાસી
 દેવો, બદ્ધા સમ્યક્દૃષ્ટિ છે, માટે તેમને તો
 પ્રથમનાં ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ દર્શન મ
 લી ઠ ઉપયોગ હોય.

- ૧૫ જઘન્યથી એક સમયમાં એક, બે, ત્રણ
 ઉપજે અને ઉત્કૃષ્ટથી તો આઠમા દેવ
 લોક પર્યંત સંખ્યાતા અસંખ્યાતા પણ
 ઉપજે. પરંતુ નવમા દેવલોકથી માંત્રી
 ને સર્વાર્થસિદ્ધનામા પાંચમા અનુત્તર
 વિમાન પર્યંત સંખ્યાતાજ ઉપજે, કારણ
 કે, ત્યાં માત્ર મનુષ્યમાંથીજ આવી ઉ
 પજે છે અને ફરી જ્યવે, તેવારે પણ મ
 નુષ્યમાંજ જાય, બીજે ક્યાંહિ ન જાય.
 ૧૬ ઉપપાતની પેરે જ્યવન પણ જાણી લેવું.
 ૧૭ જઘન્ય એક પદ્યોપમ અને ઉત્કૃષ્ટ તે
 ત્રીશ સાગરોપમાયુ જાણવું.
 ૧૮ ઠ પર્યાસિ હોય પણ જાણા અને મન
 એ બે પર્યાસિ એકે વચ્ચે સાથેજ ઉપજે
 છે તેથી પાંચ પર્યાસિ પણ કહિયે.
 ૧૯ ઠ દિશિનો આહાર લિયે.

- २० एक दीर्घकालिकी संज्ञा होय.
 २१ पहिला अने बीजा देवलोकना देवो मरीने पृथिवीकायनी पेरे पांच दंरुकमां जइ उपजे अने त्रीजाथी आठमा सुधी ठ देवलोकना देवो गर्जज तीर्यच अने गर्जज मनुष्यमां आवी उपजे.
 २२ आठमा देवलोक सुधी गर्जज तीर्यच अने गर्जज मनुष्य, ए बे दंरुकना जीवो जाय अने उपरांतना देवलोकमां तो एक गर्जज मनुष्य आवी उपजे.
 २३ पहिला अने बीजा देवलोकने विषे पुरुष तथा स्त्री, ए बे वेद होय अने उपरांतना देवोमां एकज पुरुष वेद होय.
 २४ अद्वयबहुत्वमां बादर अशिकायिया जीवोथकी वैमानिक देवो अधिक ठे.
 २५ जवन (७४९७०३३) ठे पाथडा ६२ ठे.
 २६ जघन्य सर्व स्थानके एक समय अने उत्कृष्टो पद्योपमनो संख्यातमो जाग विरहकाल जाणवो. तिहां जुदे जुदे स्थानके उत्कृष्टो विरह आ प्रमाणे.
 १ पहिला बीजा देवलोकें चोवीश मुहूर्त्त.
 २ त्रीजा देवलोकें नव दिवसवीशमुहूर्त्त.
 ३ चोथा देवलोकें बार दिवस दशमुहूर्त्त.
 ४ पाचमां देवलोकें साडी बावीश दिवस.
 ५ ठा देवलोकें पीस्तालीश दिवस.
 ६ सातमा देवलोकें एंशी दिवस.
 ७ आठमा देवलोकें एकशो दिवस.
 ८ नवमा तथा दशमा देवलोकें संख्या ता महीनानो विरहकाल जाणवो.

- ए अगीयारमा तथा बारमा देवलोकें संख्याता वर्षनो विरहकाल जाणवो.
 १० त्रैवेयकना पहिला त्रिकनेविषे संख्या ता शेंकडा वर्षनो विरह जाणवो.
 ११ बीजा मध्यम ते वचला त्रिकने विषे संख्याता हजार वर्षनो विरह जाणवो.
 १२ त्रीजा उपरला त्रिकने विषे संख्याता लाख वर्षनो विरहकाल ठे.
 १३ विजयादि चार अनुत्तर विमाने पद्योपमनो असंख्यातातमो जाग विरह काल जाणवो.
 १४ पांचमा सर्वार्थसिद्धविमाने पद्योपमनो संख्यातमो जाग विरह ठे.
 १५ गुणगणां द्वार आंश्री बे जेद ठे.
 १ बार देवलोक अने नव त्रैवेयकना देवोमां प्रथमना चारे गुणगणां लाजे.
 २ पांच अनुत्तरविमानना सर्व देवोमां एकज चोथुं गुणगणुं लाजे.
 २७ वैमानिक देवोमां दशे प्राण होब.
 २८ संयतिना आठबोल त्रीजा प्रकारे लाजे.
 ३० एकज अचित्त आहार लीये.
 ३१ उंज अने लोमे करी आहार लीये.
 ३२ आहारनी इष्टा आ प्रमाणे उपजे.
 १ एक पद्योपमायुवाला देवोने बे दिवसथी मांडीने नव दिवस पर्यंत आहारनी इष्टा उपजे.
 २ जेनुं एकसागरोपमायु होय, तेने एक हजारवर्षे आहारनी इष्टा उपजे.
 ३ एक सागरोपम उपरांत जेटला सा

ગરોપમનું આયુ હોય તેટલા હજાર વર્ષે આહારની ઇચ્છા ઉપજે.

૪ સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાને તેત્રીશ સાગરો પમાયુ છે માટે તેને તેત્રીશ હજાર વર્ષે આહારની ઇચ્છા ઉપજે.

૩૩ વૈમાનિક દેવોની કાયસ્થિતિ તો એમની જવસ્થિતિ જેટલી જાણવી. મરીને વૈમાનિકમાં પાઠા ઉપજતા નથી.

૩૪ ચારેનિકાયના દેવોની ૪ લાખ યોનિહે.

૩૫ ચારે નિકાયના દેવો સંબંધી તેરે દંડક માં છવીશ લાખ કોડી કુલ જાણવાં.

૬ રીતે ચોવીશ દંડક માંહેલા પ્રત્યેક દંડકને વિષે પાંત્રીશ દ્વારનો વિચાર સંક્ષેપથી લખ્યો અને ૬ સંબંધિ દેવ નરકાદિકોનાં પ્રતરે પ્રતરે જૂદાં જૂદાં આયુ તથા શરીરની અવગાહના પ્રમુખ અનેક વાતો વિસ્તારે સમજવામાં આવવા માટે આગલ તેનાં સુલાસાં પૂર્વક યંત્રો દાખલ કરેલા છે, તે જોઈ લેવા.

તિહાં ચાર નિકાયનાં દેવોમાં પ્રથમ જવનપતિ દેવોની વક્તવ્યતા કહે છે.

એક લાખ એંશી હજાર યોજન રત્નપ્રજ્ઞાનો પૃથ્વીર્પિન્ન છે, તેમાં એક હજાર યોજન ઉપર મૂકી આપીયે અને એક હજાર યોજન તલ્લીયે મૂકી આપીયે, બાકી વચ્ચેનાં ૧૭૦૦૦૦ યોજનનો પિન્ન તેમાંહે યથાયોગ્ય પાળે દશ જાતિનાં જવનપતિ દેવતાનાં જવન છે.

જવન ઇટલે દેવતાની કાયા પ્રમાણ મહામંડપ સમાન આવાસ જાણવા. તે બાહેર વાટલા ગોલાકારે છે અને માંહે ચોસૂણાં તથા તલ્લીયામાં કમલના ફોના સરસાં છે.

તે જવનમધ્યે જે ન્હાનામાં ન્હાનાં જવન છે, તે જંબૂદ્વીપ પ્રમાણ એક લાખ યોજન લાંબાં પહોલાં છે. અને જે મધ્યમજવન છે, તે સંખ્યાતા કોટિ યોજન પ્રમાણ છે, તથા જે અત્યંત મહોટાં જવન છે, તે અસંખ્યાતા કોટાકોટિ યોજન પ્રમાણ છે. તે મહોટાં એકેકા જવનમાં અસંખ્ય દેવોનો નિવાસ છે.

મેરુમધ્યવર્તી જે આઠ રુચક પ્રદેશ છે, તિહાંથી અર્ધોઅર્ધ બે સ્થાન કરીયે, એક દક્ષિણ દિશિનું અર્ધ અને બીજું ઉત્તરદિશિનું અર્ધ. એવા બે જાગે વહેંચતાં એકેક નિકાયનો એક દક્ષિણદિશિનો ઇંદ્ર અને બીજો ઉત્તરદિશિનો ઇંદ્ર જૂદા જૂદા ગણતાં દશ નિકાયના વીશ ઇંદ્ર છે. તે દશનિકાયમાં પહેલા નિકાયનું નામ અસુરકુમાર નિકાય છે, કેમ કે વૈમાનિક દેવોને સુર કહીયે, તે વૈમાનિક ૬ નહીં માટે એને અસુર કહીયે, તથા બાલકની ધેરે ક્રીડાના કરનાર માટે કુમાર કહીયે. તેમનું આયુ આ પ્રમાણે છે, તે કહે છે.

૧ દક્ષિણદિશિનો અધિપતિ અસુરકુમારનો રાજા ચમરેંદ્ર, તેનું ઉત્કૃષ્ટાયુ એક સાગરોપમ.

૨ ઉત્તરદિશિનો અધિપતિ બલીંદ્ર અસુરકુમારો રાજા, તેનું ઉત્કૃષ્ટાયુ સાગરોપમ જાહેરું.

૩ ચમરેંદ્રની દેવીનું ઉત્કૃષ્ટાયુ સાડા ત્રણ પદ્યોપમ જાણવું.

- ૪ બલીંદ્ર દેવીનું ઉત્કૃષ્ટાયુ સામુચાર પદ્યોપમ જાણવું.
 ૫ શેષ દક્ષિણદિશિના ધરણેંદ્ર પ્રમુખ નવ ઇંદ્રોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ પ્રત્યેકે દોઢ પદ્યોપમ જાણવું.
 ૬ ઉત્તરદિશિના ચૂતાનંદેંદ્ર પ્રમુખ નવ ઇંદ્રોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ દેશે જાણાં બે પદ્યોપમ જાણવું.
 ૭ ધરણેંદ્ર પ્રમુખ નવ ઇંદ્રોની દેવીનું ઉત્કૃષ્ટાયુ અર્ધ પદ્યોપમ જાણવું.
 ૮ ચૂતાનંદેંદ્ર પ્રમુખ નવ ઇંદ્રોની દેવીનું ઉત્કૃષ્ટાયુ દેશોન એક પદ્યોપમ જાણવું.
 ૯ એ સર્વનું જઘન્યાયુ દશ હજાર વર્ષનું જાણવું. અને જઘન્યથી ઉપરાંત ઉત્કૃષ્ટથી નીચું
 જ્યાં સુધી ઉત્કૃષ્ટ પૂર્ણ ન થાય, ત્યાંસુધીનું સર્વ મધ્યમાયુ કહેવું. એમ એ દશે નિકાયનાં
 નામ તથા પ્રત્યેક નિકાયના દક્ષિણ ઉત્તરદિશિના બે બે ઇંદ્રોનાં નામ તથા દક્ષિણ ઉત્ત
 રના ઝેદે કરી પ્રતિનિકાયના જવનની સંખ્યા તથા તે દેવોસંબંધી પોતપોતાના નિકાય
 જેથકી ઊલ્લાય તેવાં ચિન્હ, તેમના આજરણોને વિષે હોય તે તે ચિન્હ તથા તેમના
 શરીરના વર્ણ, તથા વસ્ત્રના વર્ણ, તથા તે ઇંદ્રોના સામાનિક દેવો જે ઇંદ્રસરસ્વી કૃદ્ધિના
 ધણી હોય તે પ્રત્યેક ઇંદ્રને કેટલા હોય? તેની સંખ્યા તથા પ્રત્યેક ઇંદ્રના આત્મરક્ષક
 દેવોની સંખ્યા તથા કટકના દેવો इत्यादिक વાતો સર્વ નીચે લખેલા યંત્રોથી જાણવી.

જવનપતિની દશનિકાયનાં ચિન્હ તથા વર્ણ, વસ્ત્રવર્ણ, અને સામાનિક
 દેવ, તથા આત્મરક્ષક દેવોની સંખ્યાનો યંત્ર.

નિકાયનાં નામ.	નિકાય ચિન્હ.	નિકાય શ રીરવર્ણ.	નિકાયના વસ્ત્રવર્ણ.	દક્ષિણશ્રે ણિસામા નિકદેવ.	ઉત્તરશ્રે ણિસામા નિકદેવ.	દક્ષિણશ્રેણિ ના આત્મર ક્ષકદેવતા.	ઉત્તરશ્રેણિ ના આત્મર ક્ષકદેવ.
અસુરકુમાર,	ચૂરમાણિ	કૃષ્ણવર્ણ.	રક્તવર્ણ.	૬૪૦૦૦	૬૦૦૦૦	૨૫૬૦૦૦	૨૪૦૦૦૦
નાગકુમાર.	ફણી	ધવલવર્ણ.	નીલવર્ણ.	૬૦૦૦	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦	૪૦૦૦૦
સુવર્ણકુમાર.	ગરુડ.	કનકવર્ણ.	ધવલવસ્ત્ર.	૬૦૦૦	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦	૨૪૦૦૦
વિદ્યુત્કુમાર.	વજ્ર.	રક્તવર્ણ.	નીલાંવસ્ત્ર.	૬૦૦૦	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦	૨૪૦૦૦
અગ્નિકુમાર.	કલશ.	રક્તવર્ણ.	નીલાંવસ્ત્ર.	૬૦૦૦	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦	૨૪૦૦૦
દ્રીપકુમાર.	સિંહ.	રક્તવર્ણ.	નીલાંવસ્ત્ર.	૬૦૦૦	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦	૨૪૦૦૦
ઉદધિકુમાર.	અશ્વ.	ધવલવર્ણ.	નીલાંવસ્ત્ર.	૬૦૦૦	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦	૨૪૦૦૦
દિશિકુમાર.	હાથી.	રક્તવર્ણ.	ધવલાંવસ્ત્ર	૬૦૦૦	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦	૨૪૦૦૦
વાયુકુમાર.	મકર.	નીલવર્ણ.	સંધ્યારાગ.	૬૦૦૦	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦	૨૪૦૦૦
સ્તનિતકુમાર.	વર્ધમાન.	કનકવર્ણ.	ધવલાંવસ્ત્ર	૬૦૦૦	૬૦૦૦	૨૪૦૦૦	૨૪૦૦૦

જવનપતિ અને વ્યંતર દેવ તથા તેમની દેવીયોનાં જે જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટાયુ તેનો યંત્ર.

દંડોનાં નામ.	દેવોનું જઘન્યાયુ.	દેવોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ.	દેવીનું જઘન્યાયુ.	દેવીનું ઉત્કૃષ્ટાયુ.
દક્ષિણ ચમરેંડ.	દશ હજાર વર્ષ.	૧ સાગરોપમ.	દશ સહસ્ર વર્ષ.	૩૥૥ પટ્યોપમ.
ઉત્તરશ્રેણિ બલીંડ.	દશ હજાર વર્ષ.	૧ સાગર જાફેરું.	દશ સહસ્ર વર્ષ.	૪૥૥ પટ્યોપમ.
દક્ષિણ એ નિકાય.	દશ હજાર વર્ષ.	દોન પટ્યોપમનું.	દશ સહસ્ર વર્ષ.	અર્ધ પટ્યોપમનું.
ઉત્તર નવ નિકાય.	દશ હજાર વર્ષ.	બે પટ્યદેશે ઝંળો.	દશ સહસ્ર વર્ષ.	૧૬૬ પટ્યદેશેઝળું.
વ્યંતર.	દશ હજાર વર્ષ.	૧૬૬ પટ્યોપમ.	દશ સહસ્ર વર્ષ.	અર્ધ પટ્યોપમ.
વાણવ્યંતર.	દશ હજાર વર્ષ.	૧૬૬ પટ્યોપમ.	દશ સહસ્ર વર્ષ.	અર્ધ પટ્યોપમ.

દશજવનપતિના તથા દક્ષિણોત્તરેંડનાં નામ તથા દક્ષિણ ઉત્તર જવન સંખ્યાનો યંત્ર.

દશનિકાયનાં નામ.	દક્ષિણેંડનાં નામ.	ઉત્તરેંડનાં નામ.	દક્ષિણેંડજવન ન સંખ્યા.	ઉત્તરેંડજવન સંખ્યા.	ઉત્તરેંડજવન વન સંખ્યા.
અસુરકુમાર.	ચમરેંડ.	બલીંડ.	૩૪૦૦૦૦૦૦	૩૦૦૦૦૦૦૦	૬૪ લાખજવન.
નાગકુમાર.	ધરણેંડ.	જૂતાનેંડેંડ.	૪૪૦૦૦૦૦૦	૪૦૦૦૦૦૦૦	૮૪ લાખજવન.
સુવર્ણકુમાર.	વેણુદેવ.	વેણુદાલી.	૩૦૦૦૦૦૦૦	૩૪૦૦૦૦૦૦	૬૪ લાખજવન.
ત્રિચુત્કુમાર.	હરિકાંત.	હરિશિખ.	૪૦૦૦૦૦૦૦	૩૬૦૦૦૦૦૦	૭૬ લાખજવન.
અગ્નિકુમાર.	અગ્નિશિખ.	અગ્નિમાણવ.	૪૦૦૦૦૦૦૦	૩૬૦૦૦૦૦૦	૭૬ લાખજવન.
દ્રીપકુમાર.	પૂર્ણેંડ.	વશિષ્ઠેંડ.	૪૦૦૦૦૦૦૦	૩૬૦૦૦૦૦૦	૭૬ લાખજવન.
ઉદધિકુમાર.	જલકાંત.	જલપ્રજ.	૪૦૦૦૦૦૦૦	૩૬૦૦૦૦૦૦	૭૬ લાખજવન.
દિશિકુમાર.	અમિતગતિ.	અમિતવાહન.	૪૦૦૦૦૦૦૦	૩૬૦૦૦૦૦૦	૭૬ લાખજવન.
પવનકુમાર.	વેલંબક.	પ્રજંજન.	૫૦૦૦૦૦૦૦	૪૬૦૦૦૦૦૦	૯૬ લાખજવન.
સ્તનિતકુમાર.	ઘોષ.	મહાઘોષ.	૪૦૦૦૦૦૦૦	૩૬૦૦૦૦૦૦	૭૬ લાખજવન.
શરવાલે સંખ્યા.			૪૦૬૦૦૦૦૦	૩૬૬૦૦૦૦૦	૭૭૨૦૦૦૦૦.

હવે વ્યંતરદેવોની વક્તવ્યતા કહે છે.

રત્નપ્રજા પૃથ્વીની ઉપર મૂકેલો જે એકહજાર યોજનનો રત્નમયકાંડ, તેમાંથી એક શો યોજન નીચેના તથા શો યોજન ઉપરના મૂકીને વચલા આઠશે યોજનની જૂમિ કામધ્યે વ્યંતરદેવોનાં મહારમણીય અસંખ્યાતાં નગર છે, તેમાં રહ્યાં થકાં વ્યંતરિક દેવો વરપ્રધાન તરુણીયોનાં ગીત ગાનના અને વાજિત્રો વજાવવાના શબ્દ સાંજલવે ક રી પ્રમુદિત થયા થકા ગત કાલને પણ જાણતા નથી.

તે વ્યંતરદેવોના આઠ નિકાય છે, તેના પાંચ દક્ષિણ શ્રેણિ અને ઉત્તર શ્રેણિના પ્રત્યેકે એકેક ઇંદ્ર ગણતાં આઠ નિકાયના શોભ ઇંદ્રો છે.

તે વ્યંતરોનાં નગર, ઉત્કૃષ્ટાં મહોટાં તે જંબૂદ્વીપ જેવમાં લાંબાં પહોલાં છે, અને ઘણાં ન્હાનાં છે, તે ઋતુક્ષેત્ર જેવમાં (૫૨૬) યોજનને ઠ કલા પ્રમાણ છે. તથા મધ્યમ વિમાન તે મહાવિદેહ સમાન (૩૩૬૭૪) યોજનની ઉપર ઉગ્ગણીયા ચાર ઝાગ જેવમાં છે, તે આઠ વ્યંતર નિકાયનાં નામ તથા તેમના ઇંદ્રોનાં નામ તેમજ ચિન્હ પ્રમુખ પૂર્વોક્ત જવનપતિની પેઠે સર્વ વાતો નીચેના યંત્રથી જોઈ લેવી.

હવે જેમ વ્યંતર દેવોના આઠનિકાય કહ્યા તેમ વહી રત્નપ્રજ્ઞાના ઉપરલાં એકશો યોજનના પિંડમાંહે દશ યોજન નીચે તહીયે મૂકીયે અને દશ યોજન ઉપર મૂકીયે, શેષ એંશી યોજન પૃથ્વીપિંડમાંહે બીજા વાણવ્યંતરના આઠ નિકાય છે, એટલે મેરુમધ્યવર્તી ગોસ્તનને આકારે આઠ રુચક પ્રદેશથી નીચે દશ યોજન મૂકીને નીચલા એંશી યોજનમાં આઠ નિકાયના દક્ષિણદિશિ અને ઉત્તરદિશિના જેદે કરી બે બે ઇંદ્રો છે, તેમનાં નામ તથા નિકાયનાં નામ આદિક ચિન્હ વર્ણ પ્રમુખ સર્વ, નીચલા યંત્રોથકી જાણવાં.

इहां व्यंतरना शोल तथा वाणव्यंतरना शोल मली बत्रीश इंद्र व्यंतर देवोना अने वीश जवनपतिना. तेमज यद्यपि सूर्य अने चंद्र असंख्याना इंद्र थे, तथापि जातिनी अपेक्षाये एक चंद्रमा अने एक सूर्य, ए बे इंद्र ज्योतिषीना लेवा अने पहेलां देवलोकथी आठमा देवलोक सुधी एकेक इंद्र थे, अने नवमा दशमा ए बे देवलोक नो एक, तथा अगीयारमा, बारमा, ए बे देवलोकनो एक, मली बार देवलोकना दश इंद्र गणतां सरवाले चोशठ इंद्र संख्याये जाणवा.

वह्नी एटलुं विशेष ठे जे, ज्योतिषी अने व्यंतर, ए बे निकायने विषे इंद्रोना लोक पाल तथा गुरुस्थानीया जे त्रयस्त्रिंशदेवता, ते नथी.

हवे व्यंतर देव देवीयोनुं जघन्यायु कहे ठे.

વ્યંતર અને વાણવ્યંતરના દેવો તથા દેવીયોનું જઘન્યાયુ દશ હજાર વર્ષ જાણવું, અને દેવોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ સંપૂર્ણ એક પદ્યોપમનું જાણવું. તથા દેવીયોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ અર્ધ પદ્યોપમનું જાણવું. અને શ્રી ક્ષી ધૃતિ, કીર્તિ, બુદ્ધિ અને લક્ષ્મી, એ ઠ દેવીયોનું જે એક પદ્યોપમાયુ કહ્યું છે, તે દેવીયો જવનપતિની છે, પણ વ્યંતરની નથી. વ્યંતરના આયુના યંત્રની સ્થાપના નીચે કરીયે ઠેયે, તેથી તેનું આયુ જાણવું.

आठ जातिना व्यंतरदेवी संबंधि प्रतिज्ञेद कहे ठे.

- पिशाचनाप्रकार. ५१ १ कूष्माण्ड १ पटक २ जोष ३ आन्हिक ४ काल ५ महाकाल ६ मोक्ष ७ आमोक्ष ८ तालपिशाच. ९ पिखरपिशाच १० अधस्ता रक ११ देव १२ महादेव १३ उश्रिक १४ वनपिशाच १५.
- जूतनाप्रकार. ९ २ सुरुप १ प्रतिरूप २ श्वेतजड ३ जूतोत्तम ४ स्कंदिक ५ अति पातकजड ६ महावेग ७ प्रतिवेग ८ आकाशवेग ९.
- यक्षनाप्रकार. १३ ३ पूर्णजड १ माणिजड २ श्वेतजड ३ हरिजड ४ सुमनोजड ५ व्यतिपाकजड ६ सुजड ७ सर्वतोजड ८ मनुष्यजड ९ धनाधि पति १० धनहार ११ सुपयक्ष १२ यक्षोत्तम १३.
- राक्षसनाप्रकार. ७ ४ जीम १ महाजीम २ विघ्नविनायक ३ जलराक्षस ४ रुद्रराक्ष स ५ ब्रह्मराक्षस ६ दत्तराक्षस ७.
- किन्नरनाप्रकार. १० ५ किन्नर १ किंपुरुष २ किंपुरुषोत्तम ३ हृदयंगम ४ रूपशाली ५ अ निंदतर्द ६ किन्नरोत्तम ७ मनोरम ८ रतिप्रिय ९ रतिश्रेष्ठ १०
- किंपुरुषनाप्रकार १० ६ पुरुष १ सत्पुरुष २ महापुरुष ३ पुरुषवृषज ४ पुरुषोत्तम ५ अ तिपुरुष ६ माहादेव ७ मरुत ८ मेरुकांत ९ ज्ञास्वत १०
- महोरगनाप्रकार १० ७ जुजंग १ जोगशाली २ महाकाय ३ अतिकाय ४ स्कंधशाली ५. मनोरम ६ माहावेग ७ महेश्वर ८ मेरुकांत ९ ज्ञास्वत १०
- गंधर्वनाप्रकार. १२ ७ हाहा १ हूहू २ तुंबरु ३ नारद ४ ऋषिवादक ५ जूतवादक ६ कांदंब ७ महाकादंब ८ रैवत ९ विश्वावसु १० गीतरति ११ गीतयशा १२ हवे ज्योतिषी देवोनी वक्तव्यता कहे ठे.

मेरुमध्य रुचकथकी नवशें योजन उपर अने नवशें योजन नीचे मली अठारशें योजन प्रमाण तिर्यक् लोक ठे. तिहां समजूतला पृथ्वीथकी ७९० योजन उपरांत ए कशो ने दश योजनमांहे ज्योतिषचक्र रहे ठे, ते केवी रीते? तो के प्रथम समजूत ल थकी ७९० योजने तारानां विमान ठे ८०० योजने सूर्यनुं विमान ठे, अने ८०० योजने चंद्रमानुं विमान चाखे ठे, ८०७ योजने नक्षत्रनां विमान चाखे ठे, ८०८ योज ने बुधनुं विमान चाखे ठे, ८०९ योजने शुक्रनुं विमान चाखे ठे. ८१४ योजने बृहस्प तिना तारो चाखे ठे, ८१७ योजने मंगलनुं विमान चाखे ठे, अने ८०० योजने शनिनुं विमान चाखे ठे. एम ११० योजनमां ज्योतिषचक्र चार चाखे ठे.

१ ज्योतिषीयोनां विमान मेरुपर्वतथकी ११२१ योजन उरहां एटलां दूर मनुष्य

લોકમાંહે ચરે છે, જમે છે અને ૧૧૨૧ નું યોજન અલીકથી ઊરહાં ઇટલે ચારે દિશાએ લોક ના બેહમાયકી ૧૧૨૧ યોજનમાંહેલી કોરે અલોકની અવાધાએ જ્યોતિષચક્ર સ્થિર રહે છે.

હવે સૂર્ય, ચંદ્ર, ગ્રહ, નક્ષત્ર અને તારા, એ પાંચ જાતિના જ્યોતિષી દેવ દેવીયોનું જ ઘન્યોત્કૃષ્ટાયુ કહે છે. તે જ્યોતિષી દેવો અઢી દ્વીપમાંહે જેટલા છે, તે સર્વ ચર છે, અને અઢીદ્વીપથી બાહિર જે અસંખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્ર છે, તેમાં જેટલા જ્યોતિષીદેવો છે, તે સર્વ સ્થિર જાણવા. એ ચર તથા સ્થિર, બેહુ પ્રકારના જ્યોતિષી દેવ તથા દેવીનું આયુ કહે છે

૧ ચંદ્રમાનું તથા ચંદ્રમાના વિમાનવાસી દેવોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ એક પદ્યોપમ એક લાલ્લ વર્ષે અધિક તથા તેમની દેવીયોનું અર્ધપદ્યોપમ પચાસ હજાર વર્ષે અધિક જાણવું.

૨ સૂર્ય તથા તેના વિમાનવાસી દેવોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ એક પદ્યોપમ એક હજારવર્ષે અધિક તથા તેમની દેવીયોનું આયુ પાંચશે વર્ષે અધિક અર્ધપદ્યોપમ જાણવું.

૩ ગ્રહ તથા ગ્રહના વિમાનવાસી દેવોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ સંપૂર્ણ એક પદ્યોપમ જાણવું તથા તેમની દેવીયોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ અર્ધપદ્યોપમનું જાણવું.

૪ નક્ષત્ર તથા નક્ષત્રના વિમાનવાસી દેવોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ અર્ધપદ્યોપમ અને તેમની દેવીયોનું આયુ એક પદ્યોપમનો ચોથો જાગ જાણવું.

૫ તારા તથા તારાના વિમાનવાસી દેવોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ પદ્યોપમનો ચોથો જાગ કાંઈક જાજેરું અને તેમની દેવીયોનું એક પદ્યોપમનો આઠમો જાગ વિશેષાધિક જાણવું.

૬ જઘન્યાયુમાં ચંદ્રમા અને સૂર્ય, એ બે તો ઈંદ્ર છે, તથા ગ્રહ, નક્ષત્ર અને તારા, એ ત્રણ વિમાનના ધણી છે તેમનું આયુ જઘન્ય મધ્યમ ન હોય પરંતુ ઉત્કૃષ્ટજ હોય, તેથી ચંદ્રના વિમાનવાસી દેવ તથા દેવીયો એક યુગલ તથા સૂર્યના વિમાનવાસી દેવ તથા દેવીયો એ બીજું યુગલ, તથા ગ્રહના વિમાનવાસી દેવ તથા દેવીયો. એ ત્રીજું યુગલ, તથા નક્ષત્રના વિમાનવાસી દેવ તથા દેવીયો. એ ચોથું યુગલ. એ ચાર યુગલનું જઘન્યાયુ પદ્યોપમનો ચોથો જાગ તથા તારાના વિમાનવાસી દેવ તથા દેવીયો. એ પાંચમું યુગલ છે, તેનું આયુ પદ્યોપમનો આઠમો જાગ જાણવું એના યંત્રો આગલ આવશે

હવે વૈમાનિકદેવોનું જઘન્ય તથા ઉત્કૃષ્ટાયુ કહે છે.

૧ સૌધર્મદેવલોકને બેહલા તેરમે પ્રતરે ઉત્કૃષ્ટાયુ બે સાગરોપમનું જાણવું અને જઘન્યથી તો સર્વ તેરે પ્રતરે એક પદ્યોપમાયુ જાણવું.

૨ ઈશાન દેવલોકે ઉત્કૃષ્ટ બે સાગરોપમ પદ્યોપમના અસંખ્યાતમે જાગે અધિક અને જઘન્યથી પદ્યોપમને અસંખ્યાતમે જાગે અધિક, એક પદ્યોપમ જાણવું.

૩ સનત્કુમારે ઉત્કૃષ્ટ સાત સાગરોપમ અને જઘન્ય બે સાગરોપમ જાણવું.

- ૪ માદેહંડે ઉત્કૃષ્ટથી પલ્લોપમના અસંખ્યાતમે જાગે અધિક સાત સાગરોપમ અને જઘન્યથી બે સાગરોપમ જાજેરું જાણવું.
- ૫ બ્રહ્મદેવલોકે ઉત્કૃષ્ટ દશ સાગરોપમ અને જઘન્યથી સાત સાગરોપમ.
- ૬ લાંતક દેવલોકે ઉત્કૃષ્ટ ચૌદ સાગરોપમ, અને જઘન્યથી દશ સાગરોપમ.
- ૭ શુક્રદેવલોકે ઉત્કૃષ્ટ સત્તર સાગરોપમ. અને જઘન્યથી ચૌદ સાગરોપમ.
- ૮ સહસ્રારે ઉત્કૃષ્ટ અઢાર સાગરોપમ અને જઘન્ય સત્તર સાગરોપમ.
- ૯ આનત દેવલોકે ઉત્કૃષ્ટ ઊંગણીશ સાગરોપમ અને જઘન્યથી અઢાર સાગરોપમ.
- ૧૦ પ્રાણત દેવલોકે ઉત્કૃષ્ટ વીશ સાગરોપમ અને જઘન્યથી ઊંગણીશ સાગરોપમ.
- ૧૧ આરણ દેવલોકે ઉત્કૃષ્ટ એકવીશ સાગરોપમ અને જઘન્યથી વીશ સાગરોપમ.
- ૧૨ અચ્યુત દેવલોકે ઉત્કૃષ્ટ બાવીશ સાગરોપમ અને જઘન્યથી એકવીશ સાગરોપમ.
- ૧૩ પઠી નવગ્રૈવેયકે પ્રત્યેક એકકા ગ્રૈવેયકે જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટ બેહુમાં અચ્યુતદેવલોકથી એકેક સાગરોપમની વૃદ્ધિ કરીયે, તેવારે નવમા ગ્રૈવેયકે ઉત્કૃષ્ટ એકવીશ સાગર અને જઘન્યથી ત્રીશ સાગરોપમાયુ થાય.
- ૧૪ પાંચ અનુત્તર વિમાનમાંહેલા પહેલા વિજયાદિ ચાર વિમાને ઉત્કૃષ્ટ તેત્રીશ સાગર અને જઘન્ય એકત્રીશ સાગરાયુ કહ્યું છે, અને પાંચમા સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાને તો અજઘન્યોત્કૃષ્ટ તેત્રીશ સાગરોપમાયુ છે, એમાં વધ ઘટ નથી.

હવે વૈમાનિક દેવીયોનું જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટ આયુ કહે છે.

- વૈમાનિક દેવીયોની ઉત્પત્તિ માત્ર પ્રથમના સૌધર્મ અને ઈશાન એ બે દેવલોકમાંજ છે, તે દેવીયો બે પ્રકારની છે એક તો પરિગ્રહીતા તે પરણેલી કુલાંગના સરખી જાણવી અને બીજી અપરિગ્રહીતા તે વેશ્યા સરખી જાણવી. એ દેવવેશ્યા કહેવાય.
- ૧ તિહાં સૌધર્મદેવલોકે પરિગ્રહીતા અપરિગ્રહીતા એ બેહુનું જઘન્યાયુ એક પલ્લોપમ છે, અને ઈશાન દેવલોકે બેહુનું જઘન્યાયુ એક પલ્લોપમ જાજેરું જાણવું.
- ૨ સૌધર્મ દેવલોકે પરિગ્રહીતા દેવીયોનું ઉત્કૃષ્ટાયુ સાત પલ્લોપમ છે, તથા અપરિગ્રહીતાનું ઉત્કૃષ્ટાયુ પચાસ પલ્લોપમ છે, તેમજ ઈશાનદેવલોકે પરિગ્રહીતાનું ઉત્કૃષ્ટાયુ નવ પલ્લોપમ છે અને અપરિગ્રહીતાનું પચાવન પલ્લોપમ છે.

હવે ચારે નિકાયના દેવો સંબંધિ ઇંડ્રોની સર્વ અંતેઝરમાં પ્રધાન મુખ્ય પદ્ધરાણી સરખી જે દેવીયો, તેને અગ્રમહીષી કહીયે, તે કયા કયા ઇંડ્રને કેટલી કેટલી હોય ?

૧ જવનપતિની પહેલી નિકાયના ચમરેંડ્ર તથા બલીંડ્રને પ્રત્યેકે પાંચ પાંચ હોય.

- ૨ જવનપતિની નાગકુમારાદિક નવ નિકાયના ધરણીંદ્ર અને ચૂતાનંદેંદ્ર આદિક અઠાર ઇંદ્રોને પ્રત્યેકે ૭ ૭ અગ્રમહીષી હોય.
- ૩ વ્યંતરદેવોના કાલ મહાકાલાદિક બત્રીશ ઇંદ્રોને પ્રત્યેકે ચાર ચાર અગ્રમહીષી હોય.
- ૪ જ્યોતિષીના ઇંદ્ર જે ચંદ્રમા અને સૂર્ય, તેને પ્રત્યેકે ચાર ચાર અગ્રમહીષીયો હોય.
- ૫ સૌધર્મ તથા ઈશાન, એ બે દેવલોકના ઇંદ્રોને પ્રત્યેકે આઠ આઠ અગ્રમહીષીયો હોય.
- ૬ બે દેવલોકથી ઉપરાંતના દેવલોકમાં દેવીયોની ઠપત્તિ નથી માટે તિહાંના ઇંદ્ર તથા તિહાંના નિવાસી દેવોને જેવારે વિષય સેવવાની વાંઠા થાય, તેવારે સૌધર્મ ઈશાનવાસી અપરિગ્રહીતા દેવીયો યથાયોગ્ય પાળે તેમને ઉપજોગમાં આવે.

હવે વૈમાનિક દેવોનું પ્રતરે પ્રતરે જૂઠું જૂઠું આયુ કહેવા માટે પ્રતરસંખ્યા કહેઠે. તિહાં જેમ ઘરની ઉપર જૂદા જૂદા ચાર પાંચ મજલા હોય, તેમ પહેલા અને બીજા દેવલોકની ઉપરાઉપર તેર ચૂમિરૂપ તેર મજલા છે, તેને પ્રતર કહીયે. તે આવી રીતે કે:- બે દેવલોક મહ્યાં વલયાકારે છે. તિહાં પૂર્વમહાવિદેહ અને પશ્ચિમ મહાવિદેહની ઉપર આવેલી દેવલોકસંબંધી ચૂમિની વચમાંહે અર્ધવલયાકાર ચંદ્રચક્રી એક દક્ષિણદિશિચંદ્ર અને બીજો ઉત્તરદિશિચંદ્ર, એવા બે ચંદ્ર અર્ધોઅર્ધ કરીયે, તેનાં દક્ષિણદિશિચંદ્રના અર્ધવલયાકાર ચંદ્ર પ્રતર સૌધર્મેંદ્રના અને ઉત્તરદિશિના અર્ધવલયાકાર ચંદ્ર પ્રતર ઈશાનેંદ્રના જાણવા. એમ બીજા પાળ વલયાકાર દેવલોકના યુગલમાં એજ વ્યવસ્થા કરવી. એટલે ત્રીજા, ચોથા, દેવલોકના મહ્યા વલયાકાર બાર પ્રતર છે, તેમાં દક્ષિણદિશિ સનત્કુમારની અને ઉત્તરદિશિ માહેંદ્રની જાણવી. પાંચમે ૭ પ્રતર, ૭ઠે પાંચ પ્રતર, સાતમે ચાર પ્રતર, આઠમે ચાર પ્રતર, નવમાં દશમા મલી વેદુના ચાર પ્રતર, અગીયારમા બારમાના ચાર પ્રતર, તથા નવ ગ્રેવેયકે પ્રત્યેક એકેક પ્રતર ગણતાં નવપ્રતર છે, અને પાંચ અનુત્તરવિમાનનો એકજ પ્રતર છે. એમ સર્વ મલી ઝઘ્ઘલોકે વાસઠ પ્રતર છે.

હવે એ પ્રત્યેક પ્રતરે જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય જાણવાં, માટે પ્રથમ સૌધર્મદેવલોકે ઉપાય કહે છે. સૌધર્મદેવલોકે ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ બે સાગરોપમની છે અને પ્રતર તેર છે, માટે એક સાગરના તેર જાગ કરી પ્રતરે પ્રતરે એકેકા સાગરોપમે એકેકો જાગ આપીયે, તે એવી રીતે કે તેરૈયા બે સાગરોપમના ઠવીશ જાગ થાય, તેને પ્રતરે પ્રતરે વહેંચીયે, તો પહેલા પ્રતરે તેરૈયા બે જાગ આવે, તેટલું પહેલા પ્રતરે ઉત્કૃષ્ટાયુ જાણવું. પછી બીજે પ્રતરે બે સાથે ગુણીયે, તેવારે બીજે પ્રતરે ચાર જાગ, ત્રીજે ત્રણથી ગુણીયે તેવારે ૭ જાગ, એમ યાવત્ તેરમે પ્રતરે વેદુ સાગરના ઠવીશ જાગ પૂર્ણ થાય. તિહાં ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ બે સાગરોપમ પૂર્ણ થાય. એમ ઈશાનદેવલોકે પણ પ્રતરે પ્રતરે એજ જાગ જોજેરા કહેવા.

યાવત્ તેરમે પ્રતરે બે સાગરોપમ જાજેરા કહેવા. અને જઘન્ય તો સૌધર્મ દેવલોકના તેરે પ્રતરે એક પદ્યોપમ પૂર્ણ આયુ જાણવું. અને ઈશાનદેવલોકે જઘન્યથી એક પદ્યોપમ ઉપર પદ્યોપમનો અસંખ્યાતમો જાગ અધિક ઘટલી સ્થિતિ પ્રતરે પ્રતરે કહેવી.

હવે ઇંદ્રના લોકપાલોનું આયુ કહે છે. સઘલા ઇંદ્રના લોકપાલ પોતપોતાના દેવ લોકના ઢેહલા પ્રતરે ઇંદ્રના વિમાનની ફરતા ચારે દિશાયે ચાર લોકપાલ રહે, તે લોકપાલ પોતપોતાના વિમાનના ધણી છે, તથાપિ તેમનું આયુ આ પ્રમાણે છે.

સૌધર્મેંદ્રના સોમ અને યમ એ બે લોકપાલનું ઉત્કૃષ્ટાયુ એક પદ્યોપમની ઉપર એક પદ્યોપમના ત્રણ જાગ માંહેલો એક જાગ જાણવું. અને વરુણનું દેશે જાણું બે પદ્યોપમાયુ જાણવું તથા વૈશ્રમણનું ઉત્કૃષ્ટાયુ બે પદ્યોપમ પૂર્ણ જાણવું.

ઈશાનેંદ્રના સોમ તથા યમનું ઉત્કૃષ્ટાયુ એક પદ્યોપમની ઉપર એક પદ્યોપમના ત્રણ જાગ કરીયે, તેવા બે જાગ જાણવા. તથા વરુણનું આયુ બે પદ્યોપમ પૂર્ણ જાણવું. અને કુબેરનું બે પદ્યોપમની ઉપર એક પદ્યોપમના ત્રણ જાગ કરીયે તેવું એક જાગ જાણવું, તથા સૌધર્મેંદ્રના પુત્ર સરસ્વા અપ્સ્ય દેવોનું આયુ એક પદ્યોપમ જાણવું.

હવે સનત્કુમારાદિ દેવલોકે પ્રતરે પ્રતરે ઉત્કૃષ્ટ જઘન્યસ્થિતિ જાણવા જણી ઉપાય કહે છે.

જેમ કે સૌધર્મદેવલોકે ઉત્કૃષ્ટીસ્થિતિ બે સાગરોપમ છે અને સનત્કુમાર દેવલોકે ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ સાત સાગરોપમ છે, તેમાંથી બે સાગરોપમ કાઢાઢીયે, બાકી પાંચ સાગરોપમ રહે, તેને સનત્કુમારના બાર પ્રતર છે. તેનો જાગ પહોંચે નહીં, માટે એકેક સાગરના બાર બાર જાગ કરીયે, તેવારે પાંચ સાગરના શાઠ જાગ થાય, તેને બાર જાગે વહેંચતાં એકેક પ્રતરે પાંચ પાંચ જાગ આવે, તિહાં પહેલે પ્રતરે એક આંક છે, માટે પાંચ એકાં પાંચ જાગ આવે. તેની સાથે સૌધર્મ દેવલોકની ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ બે સાગરોપમ છે, તે જોલીયે, તેવારે પહેલે પ્રતરે બે સાગરોપમની ઉપર બારણ્યા પાંચ જાગ આયુ જાણવું. ત્રીજે પ્રતરે બે આંક છે તો પાંચ હુ દશ જાગ બારણ્યા આવે, તેવારે બે સાગરોપમ ઉપર દશ જાગ આયુ જાણવું, ત્રીજે પ્રતરે ત્રણ આંક છે, તો પાંચ ત્રિક પન્નર જાગ આવે, તેમાં બાર જાગનું એક સાગરોપમ થાય. ઉપર ત્રણ જાગ વધે, તેની સાથે બે સાગરોપમ જોલતાં ત્રણ સાગરને બારણ્યા ત્રણ જાગઆયુ છે. એમ યાવત્ બારમે પ્રતરે સાત સાગરોપમ ઉત્કૃષ્ટાયુ થાય. અને જઘન્યસ્થિતિ તો બારે પ્રતરે સનત્કુમાર દેવલોકની બે સાગરોપમની જાણવી. તેમજ ચોથા માહેંદ્ર દેવલોકે પ્રતરે પ્રતરે સનત્કુમાર દેવલોકથી સાધિક સ્થિતિ કહેવી. એ પ્રમાણે પાંચમા બ્રહ્મ આદિક દેવલોકે પણ પ્રતરે પ્રતરે આયુ જાણવા, માટે એજ ઉપાય કરવો, એ સર્વના યંત્રોની સ્થાપના આગલ કરી છે, તે જોવું.

बार देवलोक. नव ग्रैवेयक, अने पांच अनुत्तरविमान. एटलां स्थानक

एक बीजानी उपर केवी रीते ठे ? ते देखाडनारो तथा ते प्रत्येक

स्थानके जघन्य उत्कृष्टायु दर्शावनारो यंत्र.

बीजा विजयंत विमाने. जघन्यायु सागर एकत्रीश. अने उत्कृष्ट सागर तेत्रीश. पहेला विजयविमाने.	सर्वार्थ सिद्धि विमाने. अजघन्योत्कृष्ट तेत्रीश सागरोपमायु ठे.	त्रीजा जयंतविमाने जघन्य सागर एकत्रीश अने उत्कृष्ट सागर तेत्रीश. चोथा अपराजित विमाने.
नवमा आदित्य ग्रैवेयके. आठमा प्रीतिकर ग्रैवेयके. सातमा सौमनस्य ग्रैवेयके. ठछा सुमनस ग्रैवेयके. पांचमा विशाल ग्रैवेयके. चोथा सर्वतोन्नद ग्रैवेयके. त्रीजा मनोरम ग्रैवेयके. बीजा शुभंकर ग्रैवेयके. पहेला सुदर्शन ग्रैवेयके.	जघन्य सागर ३० जघन्य सागर २९ जघन्य सागर २८ जघन्य सागर २७ जघन्य सागर २६ जघन्य सागर २५ जघन्य सागर २४ जघन्य सागर २३ जघन्य सागर २२	९ उत्कृष्ट सागर ३१ ८ उत्कृष्ट सागर ३० ७ उत्कृष्ट सागर २९ ६ उत्कृष्ट सागर २८ ५ उत्कृष्ट सागर २७ ४ उत्कृष्ट सागर २६ ३ उत्कृष्ट सागर २५ २ उत्कृष्ट सागर २४ १ उत्कृष्ट सागर २३
बारमा अच्युत देवलोक. अगीयारमा आरण्यदेवलोक. दशमा प्राणतदेवलोक. नवमा आनतदेवलोक. आठमा सहस्रार देवलोक. सातमा शुक्रदेवलोक. ठछा लांतक देवलोक. पांचमा ब्रह्मदेवलोक. चोथा माहेंद्र देवलोक. त्रीजा सनत्कुमार देवलोक. बीजा ईशान देवलोक. पहेला सौधर्म देवलोक.	जघन्य सागर २१ जघन्य सागर २० जघन्य सागर १९ जघन्य सागर १८ जघन्य सागर १७ जघन्य सागर १६ जघन्य सागर १५ जघन्य सागर १४ जघन्य सागर १३ जघन्य साधिकासागर २ जघन्य साधिकासागर २ जघन्य साधिकापद्मोपमा जघन्य एक पद्मोपमा.	१२ उत्कृष्ट सागर २२ ११ उत्कृष्ट सागर २१ १० उत्कृष्ट सागर २० ९ उत्कृष्ट सागर १९ ८ उत्कृष्ट सागर १८ ७ उत्कृष्ट सागर १७ ६ उत्कृष्ट सागर १६ ५ उत्कृष्ट सागर १५ ४ उत्कृष्ट साधिकासागर ७ ३ उत्कृष्ट सागर ७ २ उत्कृष्ट साधिकासागर २ १ उत्कृष्ट सागर २

देवादिक संबंधि आयु प्रमुखना यंत्रो.

ज्योतिषीदेवोना जघन्य उत्कृष्टायुनो यंत्र.

चंद्रउत्कृष्टा.	एक पद्य एक	जघन्य पद्य	चंद्रदेवी उत्कृ	अर्द्धपद्य पञ्चा	जघन्यपद्य च
सूर्यउत्कृष्टायु.	लक्षवर्षाधिक.	चतुर्थ जाग.	ष्टायु	सहस्रवर्षाधिक	तुर्थ जाग.
ग्रहउत्कृष्टायु.	एक पद्य सह	जघन्यपद्य	सूर्यदेवी उत्कृ	अर्द्धपद्य पांच	जघन्यपद्य च
	स्र वर्षाधिक.	चोथो जाग.	ष्टायु.	सोवर्षाधिक.	तुर्थ जाग.
ग्रहउत्कृष्टायु.	एक पद्योपम.	जघन्यपद्य	ग्रहदेवी उत्कृ	अर्द्ध पद्योपम	जघन्यपद्य च
		चोथो जाग.	ष्टायु.	॥	तुर्थ जाग.
नक्षत्र उत्कृ	अर्द्धपद्योपम.	जघन्यपद्य	नक्षत्रदेवी उ	पद्यनो चोथो	जघन्यपद्य च
ष्टायु.		चोथो जाग.	त्कृष्टायु.	जाग.	तुर्थ जाग.
ताराणामुत्कृ	पद्य चतुर्थ	जघन्यपद्या	तारादेवी उ	पद्य अष्टम जा	जघन्यपद्य ८
ष्टायु.	जाग साधिक.	ष्टम जाग.	त्कृष्टायु.	ग साधिक.	जागसाधिक.

सौधर्म अने ईशानदेवलोके परिग्रहिता अपरिग्रहिता देवीना चारे निकायना देवोनी आयुनो यंत्र.

सौधर्मपरि०देवी आ०	जघन्य पद्योपम. १	उत्कृष्ट पद्यो० ७	सौधर्मैंद्र.	अग्रमहिषी०
ईशानपरि०देवी आ०	जघन्य पद्यो०जाजेरुं.	उत्कृष्ट पद्यो० ८	ईशानैंद्र.	अग्रमहिषी०
सौधर्मपरि०देवी आ०	जघन्य पद्योपम. १	उत्कृष्ट पद्यो० ५०	ज्योतिषी१	अग्रमहिषी४
ईशानपरि०देवी आ०	जघन्य पद्यो०जाजेरुं.	उत्कृष्ट पद्यो० ५५	व्यंतरैंद्र३१	अग्रमहिषी४
सौधर्मइंद्रने आयुज्यमांहे केटली देवी आय? तेहनी संख्या		नागकु० १८		अग्रमहिषी६
कहेठे. वे करोरु, पञ्चासी लाख, एकोतेर हजार, चारशेने अबलींद्र.				अग्रमहिषी५
ठावीश कीडी उपर सत्तावनलाख चौदहजार बशेने पञ्चासी चामरैंद्र.				अग्रमहिषी५
एटली देवीउ सौधर्म इंद्रना एक जन्मने विषे चवे.				

हवे सौधर्मदेवलोक प्रमुखने विषे प्रतरनी संख्या कहे ठे.

१३ सौधर्मअने ईशान बे देवलोक प्रतरतेर.	४ सहस्रार देवलोकें चार प्रतर.
१५ सनकुमार अने माहेंद्र ए बेना बार प्रतर	४ आणत अने प्राणत बेना चार प्रतर.
६ ब्रह्मदेवलोकें ८ प्रतर.	४ आरण अने अच्युत ए बेना चार प्रतर.
५ लांतक देवलोकें पांच प्रतर.	८ नवग्रैवेयके मली नव प्रतर.
४ शुक्रदेवलोकें चार प्रतर.	१ अनुत्तरविमाने एक प्रतर.

एम सर्व मली ऊर्ध्वलोकने विषे ६१ प्रतर ठे, ते कह्या.

દેવાદિક સંબંધિ આયુ પ્રમુખના યંત્રો.

૧૭૫

સૌધર્માદિ દેવલોકે પ્રત્યેક પ્રતરે ઉત્કૃષ્ટાયુ દર્શાવનારો યંત્ર.

ત્યાં પ્રથમ સૌધર્મ અને ઈશાન, એ બે દેવલોકે પ્રતર તેર બે તેહનું આયુ લખિયે બૈયે.

પ્રતર.	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩
સાગર.	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૨
એક સાગરના													
તેરીયા જાગ.	૨	૪	૬	૮	૧૦	૧૨	૧	૩	૫	૭	૯	૧૧	૦
હેદાંક.	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩	૦

સનત્કુમાર અને માદેહ, એ બે દેવલોકે પ્રતર બાર બે, તેહને વિષે આયુ.

પ્રતર.	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
સાગર.	૨	૨	૩	૩	૪	૪	૪	૫	૫	૬	૬	૭
બારૈયા જાગ.	૫	૧૦	૩	૮	૧	૬	૧૧	૪	૯	૨	૭	૦
હેદાંક.	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨	૦

બ્રહ્મદેવલોકે ૮ પ્રતરે આયુ:પ્રમાણં. લાંતકદેવલોકે પાંચ પ્રતરે આયુ:પ્રમાણં ॥

પ્રતર.	૧	૨	૩	૪	૫	૬	પ્રતર.	૧	૨	૩	૪	૫
સાગર.	૭	૮	૮	૯	૯	૧૦	સાગર.	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
બૈયા જાગ.	૩	૦	૩	૦	૩	૦	પાંચીયાજાગ.	૪	૩	૨	૧	૦
હેદાંક.	૬	૦	૬	૦	૬	૦	હેદાંક.	૫	૫	૫	૫	૦

શુક્રદેવલોકે ચાર પ્રતરે આયુ:પ્રમાણં. | સહસ્રાર દેવલોકે ચાર પ્રતરે આયુ:પ્રમાણં.

પ્રતર.	૧	૨	૩	૪	પ્રતર.	૧	૨	૩	૪
સાગર.	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	સાગર.	૧૭	૧૭	૧૭	૧૮
ચોથીયા જાગ.	૩	૨	૧	૦	ચોથીયાજાગ.	૧	૨	૩	૦
હેદાંક.	૪	૪	૪	૦	હેદાંક.	૪	૪	૪	૦

આણત અને પ્રાણતના ચાર પ્રતરે આયુર્માન, આરણ અને અચ્યુતે ચાર પ્રતરે આયુ.

પ્રતર.	૧	૨	૩	૪	પ્રતર.	૧	૨	૩	૪
સાગર.	૧૮	૧૯	૧૯	૨૦	સાગર.	૨૦	૨૧	૨૧	૨૨
ચોથીયાજાગ.	૨	૦	૨	૦	ચોથીયાજાગ.	૨	૦	૨	૦
હેદાંક.	૪	૪	૪	૦	હેદાંક.	૪	૦	૪	૦

નવ પ્રૈવેયકે નવ પ્રતરે આયુ:પ્રમાણ.

પાંચ અનુત્તર વિમાને આયુ.

પ્રતર.	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	પ્રતર.	૧
સાગર.	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦	૩૧	સાગર.	૩૩
જાગ.	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	જાગ.	૦
હેદાંક.	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	હેદાંક.	૦

વૈમાનિક દેવોમાં વાશઠ પ્રતર છે, તે એકેકા પ્રતરના મધ્યજાગને વિષે એકેક ઇંદ્રક વિમાન છે એમ સર્વ વાશઠ પ્રતરે વાશઠ ઇંદ્રક વિમાન છે.

હવે પહેલા પ્રતરના ઊઠુ નામે વાટલા ઇંદ્રકવિમાનથી ચારે દિશાએ વાશઠ વાશઠ વિમાનોની પંક્તિ નિકલી છે અને બીજા પ્રતરના ઇંદ્રક વિમાનથી પૂર્વાદિ ચારે દિશાએ એકશઠ એકશઠ વિમાનોની પંક્તિ નીકલી છે. એમ પ્રતરે પ્રતરે ચારે દિશાની પંક્તિએ પંક્તિએ પ્રત્યેકે એકેકું વિમાન ઘટામતાં જણ્યે, તેવારે હેહલે વાશઠમે પ્રતરે અનુત્તર વિમાને ઇંદ્રક વિમાનથી ચારે દિશાએ ચાર પંક્તિ એકેકા વિમાનની થઈ છે.

હવે મધ્યનું વિમાન વાટલું હોય તે પઠી ચારે દિશાએ પંક્તિનું પહેલું એકેકું વિમાન ત્રિચૂણું હોય, પઠી ચોચૂણું હોય, પઠી વલી વાટલું હોય, પઠી વલી ત્રિચૂણું, વલી ચૌચૂણું હોય, પઠી વાટલું હોય. એ રીતે ત્રણ પ્રકારનાં વિમાનો પંક્તિમાં છે.

અને એ ચાર પંક્તિયોના આંતરાને વચ્ચે જે વિમાનો છે તે જેમ રાયણના ફૂલ બૂટાં બૂટાં વિખરેલાં જેમ તેમ પડ્યાં હોય, તેની પેઠે નંદાવર્ત, સ્વસ્તિક પ્રમુખ વિવિધ સંસ્થાનવાલાં પુષ્પાવકીર્ણ વિમાનો છે. તેની પંક્તિયો નથી.

સઘલા વાટલા ગોલ વિમાનને એક વારણું હોય અને ત્રિચૂણા વિમાનને ત્રણ વારણાં હોય. તથા ચોચૂણા વિમાનને ચાર વારણાં હોય.

પહેલા પ્રતરના ચારે દિશિ સંબંધિ પંક્તિગત એકેકું વિમાન દેવદ્વીપે છે, તેમજ બે બે વિમાન નાગ સમુદ્રની ચારે દિશાએ છે, ચાર ચાર વિમાન ચક્ર દ્વીપની ચારે દિશાએ છે, તથા આઠ આઠ વિમાન જૂતસમુદ્રની ચારે દિશાએ છે, શોલ શોલ વિમાન, સ્વયંચુરમણ નામા દ્વીપની ચારે દિશિને વિષે છે. તથા એકત્રીશ એકત્રીશ વિમાન સ્વયંચૂરમણ સમુદ્રની ચારે દિશાએ છે. એમ મેલવતાં એક દિશાનાં વાશઠ આય અને ચારે દિશાનાં ૨૪૦ આય. તેની સાથે વચ્ચેનાં ઇંદ્રક વિમાન મેલવીયે તેવારે ૨૪૯ વિમાન થાય.

ચોચૂણા વિમાનને ચારે દિશાએ કાંગરા વિનાનો સાદો ગઢ હોય તેને વેદિકા કહિયે. અને વાટલા વિમાનને કાંગરા સહિત કોટ હોય તથા ત્રિચૂણીયા વિમાનને તો જે દિ

શાયે વાટલાં વિમાન હોય તે દિશાયે વેદિકા ઇટલે કાંગરાં વિનાનો કોટ હોય અને બાકીની સર્વ દિશાયે કાંગરાં સહિત કોટ હોય.

આવલિકાગત વિમાનોને માંહોમાંહે અંતર અસંખ્યાતા યોજનનું છે અને પુષ્પાવ કીર્ણને માંહોમાંહે સંખ્યાતા તથા અસંખ્યાતા યોજનનું પણ અંતર છે.

સૌધર્મ તથા ઈશાન, એ બે દેવલોકના તેર પ્રતર છે. તેમાં પ્રથમ પ્રતરની ચાર દિશિની પંક્તિનાં વિમાન ૨૪૯ થાય. તેને મુખ્ય વિમાન કહીયે. અને બેહલા તેરમા પ્રતરની ચાર દિશિનાં પંક્તિગત વિમાન ૨૦૧ થાય, તેને ઝૂમિ કહીયે. એ બેહુને ઇકઠાં કરતાં ૪૫૦ થાય. તેને સમાસ કહીયે. પછી એનું અર્ધ કરીને બેહલા તેરમા પ્રતર સાથે ગુણીયે તો ૨૯૨૫ પંક્તિગત વિમાનની સંખ્યા થાય. એમ સઘલા દેવલોકને વિષે ગણિત કરતાં વાંઘિત દેવલોકના પંક્તિગત વિમાનોની સંખ્યા થાય.

હવે જેમ સૌધર્મ તથા ઈશાન મલી બે દેવલોકનાં પંક્તિગત વિમાન ૨૯૨૫ થયા. શેષ ૫૯૯૭૭૫ પુષ્પાવકીર્ણ વિમાન જાણવાં. સર્વ મલી ૬૦૦૦૦૦૦ વિમાન છે. તે સમ જવામાં આવવા માટે સર્વ દેવલોકોનાં વાટલાં, ત્રિસૂણાં, તથા ચોસૂણાં અને પુષ્પાવ કીર્ણ વિમાન સંબંધિ ગણતરીનો યંત્ર આ પુસ્તકમાં દાખલ કચ્ચો છે તે જોવો.

હવે વૈમાનિક દેવોને વિષે પ્રત્યેક દેવલોકે વિમાનની સંખ્યા કહે છે.

દેવલોકનાં નામ.	વિમાન સંખ્યા.	દેવલોકનાં નામ.	વિમાન સંખ્યા.
સૌધર્મ દેવલોકે.	બત્રીશ લાખ.	સહસ્ત્રાર દેવલોકે.	ઠ હજાર.
ઈશાન દેવલોકે.	અઠાવીશ લાખ.	આણત પ્રાણત દેવલોકે.	ચારસો વિમાન.
સનત્કુમાર દેવલોકે.	બાર લાખ.	આરણ અચ્યુત દેવલોકે.	ત્રણસો વિમાન.
માર્હેડ દેવલોકે.	આઠ લાખ.	ગ્રૈવેયકના હેઠિમત્રિકે.	એકસો અગિયાર.
બ્રહ્મદેવલોકે.	ચાર લાખ.	ગ્રૈવેયકના મધ્યમત્રિકે.	એકસો સાત.
લાંતક દેવલોકે.	પચાસ હજાર.	ગ્રૈવેયકના ઊવરિમત્રિકે.	એકસો વિમાન.
શુક દેવલોકે.	ચાલીશ હજાર.	પાંચેઅનુત્તરવિમાને મલી	પાંચ વિમાન.

સર્વ મલી ઊર્ધ્વલોકે ૮૪૯૭૦૨૩ વિમાનો છે. એ વિમાન અત્યંત સુરત્તિગંધ વાલા માંખણની પેરે સુકુમાર અને સુખકારી ફરસ વાલા તથા ઊચોતર્ધત મનોહર એવી દેવોની પોતાની કાંતિયે કરીને બિરાજમાન છે.

લોકપાલનાં વિમાન બાર લાખ યોજન લાંબાં પહોલાં દેવલોકના પ્રત્તરમાંહે જિહાં ઇંદ્રોનાં નિજકલ્પ અવતંસક વિમાન છે, તેની ચારદિશિને વિષે ચાર લોકપાલનાં વિમાન છે. જવનપતિના વીશે ઇંદ્ર જંબૂદ્વીપને ઢત્ર અને મેરુપર્વતને ઢંમની પેઠે કરવા સમર્થ છે.

સૌધર્મ દેવલોકે અપરિગ્રહીતા દેવીયોનાં ૭ લાખ વિમાન છે, તે દેવવેશ્યા કહેવાય છે, તેમાં પણ જે ત્રીજા દેવલોકની નિશ્રાએ છે, તે ત્રીજે દેવલોકેજ જાય.

ઈશાન દેવલોકે અપરિગ્રહીતા દેવીયોનાં ચાર લાખ વિમાન છે, તેમાં પણ જે ચોથા પ્રમુખ દેવલોકના દેવતાઈને ઝોગયોગ્ય છે, તે ચોથે દેવલોકેજ જાય.

બધા દેવો કેટલા પ્રકારના છે? તે કહે છે.

૧ ઇંદ્ર પોતે સર્વચારનિકાયના ઇંદ્રો જાણવા.	૫ ઇંદ્રોના શરીરની રક્તા કરનારા દેવો તે
૨ સામાનિકદેવ જે ઇંદ્રસરખી રુદ્રિના	અંગરક્ષક આત્મરક્ષક દેવો જાણવા.
ધણી હોય તેને કહેવા.	૬ ચારલોકપાલના દેવો તે સોમ, યમ, વરુ
૩ ઇંદ્રસરખી રુદ્રિના ધણી હોય ઇંદ્રને ગુરુ	ણ અને કુબેર એ ચાર જાણવા.
સ્થાનીયા સલાહ પૂઠવા યોગ્ય, સર્વને પૂજ	૭ સાત પ્રકારના કટકના દેવો.
નીય જે દેવો તેને તાયત્રિંશક દેવો કહીયે	૮ પ્રજાના દેવો.
૪ ઇંદ્રોની બાહ્ય અગ્ન્યંતર અને મધ્ય એવી	૯ આગ્નિયોગિક તે કિંકર દેવો.
ત્રણ પર્ષદાના દેવો.	૧૦ કૈલિવષિક દેવો.

એ દશ જાતિના દેવો જવનપતિ, વ્યંતર તથા વૈમાનિકમાં છે.
જવનપતિની દશ નિકાયનાં આજ્ઞરણ ઉપર ચિન્હ તથા શરીરના વર્ણ.

દશ નિકાયનાં અસુર	નાગ કુ	સુવર્ણ	વિદ્યુ	અગ્નિ	દ્વીપ કુ	ઉદધિ	દિશિ	વાયુ	સ્તનિત
નામ.	કુમાર	માર.	કુમાર.	ત્કુમાર	કુમાર	માર.	કુમાર	કુમાર	કુમાર.
આજ્ઞરણ ઉપર ચૂમા	સર્પ.	ગરુડ	વજ્ર.	પૂર્ણ	કર્ણ	ધોમો.	હાથી	મઘ.	વર્કમા
ચિન્હ.	મણિ.	પંખી.	લશ.	નીલાં	નીલાં	નીલાં	નીલાં	સંધ્યા	નસ
વસ્ત્ર વર્ણ.	રાતાં	નીલાં	ઝજ્જલ	નીલાં	નીલાં	નીલાં	ઝજ્જલ	સંધ્યા	ઝજ્જલ
શરીર વર્ણ.	કાલો	ગૌર.	કનક	રક્તવર્ણ	રક્ત.	રક્ત.	ગૌર.	કનક	નીલો

કટકના દેવો સાત પ્રકારના છે, તે કહે છે.

પહેલા ગંધર્વાનીક	વીજા નટાની	ત્રીજું ઘો	ચોથું હા	પાંચમું ર	ઠાં પાલાનું	સાતમું વૃષજનું
ગાંધર્વદેવો તે મૃદંગક	તે નાટક	કાનું ક	શીનું ક	થનું ક	કટક.	કટક તથા પા
ધર જાણવા.	કરનાર.	ટક.	ટક.	ટક.	કટક.	કાનું કટક છે.

એમાં પ્રથમનાં ૭ કટક સર્વ ઇંદ્રોને હોય અને સાતમું વૃષજનું કટક વૈમાનિક દેવોને હોય તથા અધોનિવાસી જે જવનપતિ અને વ્યંતર દેવો છે તેને સાતમું મહિષનું કટક હોય. એમ સાતે પ્રકારનું કટક સર્વ ઇંદ્રોને હોય.

અઢીઢીપ સમુદ્રને વિષે ચંદ્રમા તથા સૂર્ય કેટલા છે ? તેની સંખ્યા કહે છે.

૧ જંબૂઢીપમાં બે સૂર્ય અને બે ચંદ્ર.	અને ધાતકીલંકના બાર મલી અઢાર મે
૨ લવણ સમુદ્રમાં ચાર સૂર્ય ને ચાર ચંદ્ર	લવીયે, તેવારે ૧૪૪ થાય, તેમાં અઢીઢીપે
૩ ધાતકી લંકમાં બાર ચંદ્ર ને બાર સૂર્ય.	૭૨ ચંદ્ર અને ૭૨ સૂર્ય આવે.
૪ કાલોદ સમુદ્રમાં ધાતકી લંકના બારને	સર્વ મેલવતાં જંબૂઢીપના બે, લવણ સમુ
ત્રિગુણ કરતાં ઢત્રીશ થાય તેમાં જંબૂઢી	દ્રના ચાર, ધાતકીલંકના બાર, કાલોદ સ
પને લવણ સમુદ્રના ઢ મેલીયે, તેવારે બેહેં	મુદ્રના બેહેંતાલીશ અને પુષ્કરાર્કના બહોં
તાલીશ ચંદ્ર અને બેહેંતાલીશ સૂર્ય થાય.	તેર મલી ૧૩૨ ચંદ્ર અને ૧૩૨ સૂર્ય થાય.
૫ પુષ્કરવર ઢીપમાં ધાતકી લંકના બેહેંતા	અઢીઢીપમાં સૂર્યનીપંક્તિ બે તથા ચંદ્રમાની
લીને ત્રિગુણ કરતાં ૧૨૬ થાય તેની સા	પંક્તિ બે એકેક પંક્તિમાં એકેકને આંતરેઢાશઠ
થે જંબૂઢીપના બે, લવણ સમુદ્રના ચાર	ઢાશઠ સૂર્ય તથા ઢાશઠ ઢાશઠ ચંદ્ર છે.

૧ જ્યોતિષીનાં મહા રમણિક સ્ફાટિકરત્નમ	૨ તેથકી સૂર્ય શીઘ્ર ચાલે.
ય વિમાન, અર્કાં કોઠ ફલને આકારે છે.	૩ તેથકી ગ્રહ શીઘ્ર ચાલે.
૨ તે વિમાન વ્યંતરના નગરોથકી અસં	૪ તેથકી નક્ષત્ર શીઘ્ર ચાલે.
ખ્યાત ગુણાં છે.	૫ તેથકી તારા શીઘ્ર ચાલે.
૩ લવણ સમુદ્રમાં જ્યોતિષીનાં વિમાન પા	હવે એ જ્યોતિષીની રુદ્ધિ કહે છે.
ણીને ફામી નાલે એવા દિગ્સ્ફાટિક ર	૧ સર્વથકી તારાની સ્વરૂપ રુદ્ધિ છે.
ત્નમય છે તેથી લવણ શિલામાંથી ચા	૨ તેથકી નક્ષત્રની રુદ્ધિ અધિક છે.
લ્યા જતા બાધા થતી નથી.	૩ તેથકી ગ્રહની મહોટી રુદ્ધિ છે.
હવે જ્યોતિષીની શીઘ્રશીઘ્રતરગતિ કહે છે.	૪ તેથકી સૂર્યની મહોટી રુદ્ધિ છે.
૧ સર્વથકી થોડો ચંદ્રમા ચાલે.	૫ તેથકી ચંદ્રમાની મહોટી રુદ્ધિ છે.

હવે ચંદ્રસૂર્યાદિક જ્યોતિષીના વિમાનવાહક દેવોની સંખ્યા કહે છે.

૧ ચંદ્ર વિમાન વાહક શોલહજાર દેવો છે.	હે તે બરાબર સરલે ચોથે જાગે એકેકી
૨ સૂર્ય વિમાન વાહક શોલહજાર દેવો છે.	દિશિયે જૂદે જૂદે રૂપે વહે છે, તેમાં ચંદ્ર
૩ ગ્રહ વિમાન વાહક આઠ હજાર દેવો છે.	માના પૂર્વદિશાયે સિંહને રૂપે તથા દક્ષિ
૪ નક્ષત્ર વિમાન વાહક ચારહજાર દેવો છે.	ણદિશે હાથીને રૂપે, પશ્ચિમદિશિયે વૃષ
૫ તારાના વિમાન વાહક બે હજાર દેવો છે.	જને રૂપે અને ઉત્તરદિશિયે અશ્વને રૂપે
૬ એ પાંચે જ્યોતિષીયોના જે વિમાન વાહક	શાર ચાર હજાર કિંકર દેવો વહે છે.

- ૧ એક ચંદ્રમાની પઠવાડે અઠાવીશ ગ્રહ, અઠાવીશ નક્ષત્ર, ૬૬૯૭૫ એટલી કોમ્પા કોમ્પી તારા, એટલો પરિવાર ચાલે.
- ૨ રાહુનું વિમાન કાલું છે સર્વદા ચંદ્રમાની હેઠે ચાર અંગુલ ઢેઢે ચાલે છે. તિહાં રાહુ બે પ્રકારે છે એક નિત્યરાહુ અને બીજો પર્વરાહુ છે, તે પર્વરાહુ જઘન્યથી ઠ મહીને ચંદ્ર વિમાનને ગ્રહણ કરે છે.

જ્યોતિષી દેવોના વિમાનોની લંબાઈ પહોલાઈ તથા ડાંચપણાનો યંત્ર.

જ્યોતિષી દેવોના પ્રકાર.	મનુષ્ય ક્ષેત્ર માંહેલા વિમાનોની લંબાઈ પહોલાઈ એક યોજનના એકશઠિયા ઝાગ.	વિમાનોનું ડાંચપણું યોજનના એકશઠિયા ઝાગ.	મનુષ્યક્ષેત્રથી બાહિરલા વિમાનોની લંબાઈ પહોલાઈ યોજનના એકશઠિયા ઝાગ.	મનુષ્યક્ષેત્રથી બાહિરલા વિમાનોનું ડાંચપણું યોજનના એકશઠિયા ઝાગ.
૧ ચંદ્રમા.	ઠપ્પન ઝાગ.	અઠાવીશ ઝાગ.	અઠાવીશ ઝાગ.	ચૌદ ઝાગ.
૨ સૂર્ય.	અઠાવીશ ઝાગ.	ચોવીશ ઝાગ.	ચોવીશ ઝાગ.	બાર ઝાગ.
૩ ગ્રહ.	બે ગાઉ.	એક ગાઉ.	એક ગાઉ.	અર્ધ ગાઉ.
૪ નક્ષત્ર.	એક ગાઉ.	અર્ધ ગાઉ.	અર્ધ ગાઉ.	ગાઉનો ચોથો ઝા.
૫ તારા.	અર્ધ ગાઉ.	ગાઉનો ચોથો ઝા.	ગાઉનો ચોથો ઝાગ.	ગાઉનો આઠમો

જ્યોતિષીનાં વિમાનો સમજૂતલથકી કેટલાં ડાંચાં છે ? તેના યંત્રની સ્થાપના.

સમજૂતલાઈ પૃથ્વી થકી.	તારા.	સૂર્ય.	ચંદ્ર.	નક્ષત્ર.	બુધ,	શુક્ર.	બૃહસ્પતિ.	મંગલ.	શનિ.
	૭૯૦	૮૦૦	૮૮૦	૮૮૪	૮૮૮	૮૯૧	૮૯૪	૮૯૭	૯૦૦

સર્વ નક્ષત્રમાં સર્વથકી હેઠે ઝરણી નક્ષત્ર ચાલે છે અને સ્વાતિ નક્ષત્ર ઉપર ચાલે છે તથા સર્વથી બાહિર મૂલ નક્ષત્ર ચાલે છે અને સર્વની વચાલે અજિજિત નક્ષત્ર ચાલે છે.

કેટલા એક સમુદ્ર સંબંધી પાણીના સ્વાદ તથા તેમાં રહેલા મત્સ્યોના અદ્ય બહુત્વ અને તે મત્સ્યના શરીર માનનો યંત્ર.

સમુદ્રનાં નામ.	વારુણિવ. ર સમુદ્ર.	ક્ષીરવર સમુદ્ર.	ઘૃતવર સમુદ્ર.	લવણ સમુદ્ર.	કાલોદ ધિસમુદ્ર.	પુષ્કરવ. ર સમુદ્ર.	સ્વયંચૂરમ. સમુદ્ર.	બાકી અસંખ્યાતા સમુદ્ર.
પાણી. નો સ્વાદ. મત્સ્યસંખ્યા. મત્સ્યદેહ માન.	મદિરાસ માન. અદ્ય. તુષ્ઠદેહ માન.	ક્ષીરદુધ નો સ્વાદ. અદ્ય. અદ્યદેહ માન.	ચોખાઘૃત નો સ્વાદ. અદ્ય. તુષ્ઠ દેહ માન.	લુણનો સ્વાદ. બહુ. ૫૦૦ યોજન.	મધનો સ્વાદ. બહુ. ૭૦૦ યોજન.	મેહનું પાણી. અદ્ય. ઠોટોદેહ માન.	મેહનું પાણી. બહુ. ૧૦૦૦ યોજન.	ફક્કુરસ જેવો સ્વાદ. અદ્ય. તુષ્ઠદેહ માન.

तिहां सौधर्म तथा ईशान देवलोकना देवोंनुं शरीर सात हाथनुं ठे, तेमांथी ठ हाथ पूरा राखीये बाकी एक हाथना अगीयार जाग करीये, ते मांहेला चार जाग काहाढी लक्ष्ये. बाकी सात जाग परता मूकीये तेवारे सनत्कुमार तथा माहेन्द्र देवलोकना त्र ण सागरोपमायुवाला देवोंनुं ठ हाथ पूरा अने तेनी उपर एक हाथना अगीयार जाग करीये तेवारे चार जाग, एटलुं देहमान थाय. एम आयुष्यनुं एकेको सागरोपम वधा रतां शरीरना मानमांथी एक हाथनो अगीयारियो एकेको जाग घटामतां संपूर्ण सात सागरोपम आयुवाला देवोंनुं पूरुं ठ हाथ देहमान थाय.

સામાન્યપણે જીવનપતિ, વ્યંતર, જ્યોતિષી, અંને સૌધર્મ, ઈશાન, પર્યંત સાત હાથ શરીર છે. ઉપરાંત સનત્કુમારથી માંની બારમો અચ્યુતદેવલોક તથા નવગ્રૈવેયક અંને પંચાનુત્તરે જ્યાં જેટલા સાગરોપમાયુ છે, ત્યાં આ પ્રમાણે શરીરનું માન કહેવું.

[illegible]

देवादिक संबंधि आयु प्रमुखना यंत्रो.

सर्वे इंद्रोना सामानिक देवो, गुरुस्थानीया तायत्रिंशक देवो, आत्मरक्षक देवो,
लोकपाल तथा पर्षदानी संख्या, कटकना प्रकार कटकाधिपनी संख्यानो यंत्र.

इंद्रोनां नाम	सामानिकदेव.	ताय०	आत्मरक्ष.	लोकपा.	पर्षदा.	अनीक.	अनीकाधि.
चमरेंद्र.	६४०००	३३	१५६०००	४	३	७	७
बलींद्र.	६००००	३३	१४००००	४	३	७	७
धरणेंद्रप्रमुख १०	६०००	३३	१४०००	४	३	७	७
व्यंतरेंद्र बत्रीश.	४०००	०	१६०००	०	३	७	७
चंद्रसूर्य १.	४०००	०	१६०००	०	३	७	७
सौधमैंद्र.	८४०००	४३	३३६०००	४	३	७	७
ईशानेंद्र.	८००००	३३	३२००००	४	३	७	७
सनत्कुमारेंद्र.	७२०००	३३	२८८०००	४	३	७	७
माहेंद्र.	७००००	३३	२८००००	४	३	७	७
ब्रह्मेंद्र.	६००००	३३	२४००००	४	३	७	७
लांतकेंद्र.	५००००	३३	२०००००	४	३	७	७
शुकेंद्र.	४००००	३३	१६००००	४	३	७	७
सहस्रारेंद्र.	३००००	३३	१२००००	४	३	७	७
आनतप्राणत.	२००००	३३	८००००	४	३	७	७
आरण अच्युत.	१००००	३३	४००००	४	३	७	७

व्यंतर तथा वाणव्यंतर देवोना दक्षिण उत्तर इंद्र तथा चिन्ह अने शरीरना वर्ण.

वाणव्यंतर	दक्षिणेंद्र.	उत्तरेंद्र.	व्यंतरनि०	दक्षिणेंद्र.	उत्तरेंद्र.	चिन्ह.	वर्ण.
अणपत्री.	सन्निहित.	सन्मान.	पिशाच.	काल.	माहाकाल.	कदंबवृक्ष.	कालेवर्ण.
पणपत्री.	धाता.	विधाता.	भूत.	सुरूप.	प्रतिरूप.	शूलसवृक्ष.	कालेवर्ण.
रुषिवादी.	रुषि.	रुषिपाल.	यक्ष.	पूर्णजद्र.	मणिजद्र.	वक्रवृक्ष.	कालेवर्ण.
भूतवादी.	ईश्वर.	महेश्वर.	राक्षस.	जीम.	माहाजीम.	खड्ग.	धवलवर्ण.
कंदी.	सुवह.	विशाल.	किन्नर.	किन्नर.	किंपुरुष.	अशोकवृक्ष.	नीलवर्ण.
महाकंदी.	हास्य.	हास्यरति.	किंपुरुष.	सुपुरुष.	महापुरुष.	चंपकवृक्ष.	धवलवर्ण.
कोहंरुग.	श्वेत.	महाश्वेत.	महोरग.	अतिकाय.	महाकाय.	नागवृक्ष.	कालेवर्ण.
प्लवक.	प्लवक.	प्लवकपति.	गंधर्व.	गीतरति.	गीतयश.	टींबरुवृक्ष.	कालेवर्ण.

प्रत्येक देवलोके प्रतरे प्रतरे चतुरस्र प्रमुख जूही जूही जातना विमानोनी संख्यानो यंत्र.

सौधर्मईशाने प्रतर.	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	सर्वसंख्या.
त्र्यंश विमान.	८४	८४	८४	८४	८४	८४	८४	८४	८४	८४	८४	८४	८४	८४८
चतुरस्र विमान.	८४	८४	८४	८४	८४	८४	८४	८४	८४	८४	८४	८४	८४	८४८
वृत्त विमान.	८४	८४	८४	८४	८४	८४	८४	८४	८४	८४	८४	८४	८४	८४८
सर्व संख्या.	३४८	३४८	३४८	३४८	३४८	३४८	३४८	३४८	३४८	३४८	३४८	३४८	३४८	३४८
सनत्कुमार माहेंडे प्रतर.	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	सर्वसंख्या.
त्र्यंश विमान.	६४	६४	६४	६४	६४	६४	६४	६४	६४	६४	६४	६४	६४	६४८
चतुरस्र विमान.	६४	६४	६४	६४	६४	६४	६४	६४	६४	६४	६४	६४	६४	६४८
वृत्त विमान.	६४	६४	६४	६४	६४	६४	६४	६४	६४	६४	६४	६४	६४	६४८
सर्व विमान संख्या	१८४	१८४	१८४	१८४	१८४	१८४	१८४	१८४	१८४	१८४	१८४	१८४	१८४	१८४
ब्रह्मदेवलोकेप्रतर.	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	सर्वसंख्या.
त्र्यंश विमान.	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८८
चतुरस्र विमान.	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८८
वृत्त विमान.	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८८
सर्व विमानसंख्या.	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८
लांतकदेवलोके प्रण	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	सर्वसंख्या.
त्र्यंश विमान.	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८८
चतुरस्र विमान.	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८८
वृत्त विमान.	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८८
सर्व विमानसंख्या.	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८
लांतकदेवलोके प्रण	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	सर्वसंख्या.
त्र्यंश विमान.	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८८
चतुरस्र विमान.	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८८
वृत्त विमान.	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८	४८८
सर्व विमानसंख्या.	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८	१४८

वैमानिक देवोनां चिन्ह तथा मुख्य विमाननुं नाम तथा विमानोना वर्ण अने विमानोनुं उंचपणुं तथा पृथ्विपिं ते कया देवलोक केटलो उंचपणे ठे ? तथा तेमनां विमान शेने आधार रेखां ठे ? तेनो यंत्र-

देवलोकनुं नाम-	शेने आधार रेखा.	चिन्ह.	इंद्र विमान.	पृथ्विपिं उंचपणुं.	विमान वर्ण.			
					कालो.	नीलो.	रातो.	धोलो.
सौधर्म देवलोक.	धनोदधि आधारे.	मृगनुं.	सर्वतोच्चद्र.	२७००	कालो.	नीलो.	रातो.	धोलो.
ईशान देवलोक.	धनोदधि आधारे.	महिष.	विमल.	२७००	कालो.	नीलो.	रातो.	धोलो.
सनत्कुमार देव.	धनवात आधारे.	वाराह.	मनोरम.	२६००	०	नीलो.	रातो.	धोलो.
मार्हेन्द्र देवलोक.	धनवात आधारे.	सिंह.	प्रियंगम.	२६००	०	नीलो.	रातो.	धोलो.
ब्रह्म देवलोक.	धनवात आधारे.	चक्रो.	कामग.	२५००	०	०	रातो.	धोलो.
लांतक देवलोक.	धनोदधि घनवात.	देडको.	नंदावर्त्त.	२५००	०	०	रातो.	धोलो.
शुक्र देवलोक.	धनोदधि घनवात.	अश्व.	श्रीवत्स.	२४००	०	०	०	धोलो.
सहस्रार देवलोक.	धनोदधि घनवात.	हाथी.	सौमनस्य.	२४००	०	०	०	धोलो.
आनत देवलोक.	आकाशने आधारे.	सर्प.	पुष्पकवि.	२३००	०	०	०	धोलो.
प्राणत देवलोक.	आकाशने आधारे.	गेंको.	पलक.	२३००	०	०	०	धोलो.
आरण देवलोक.	आकाशने आधारे.	वृषज.	०	२३००	०	०	०	धोलो.
अच्युत देवलोक.	आकाशने आधारे.	मृगविशे.	०	२३००	०	०	०	धोलो.
नवधैवेयक.	आकाशने आधारे.	०	०	२३००	०	०	०	धोलो.
पंचानुत्तर विमा-	आकाशने आधारे.	०	०	२३००	०	०	०	धोलो.

१ एकलवण समुद्रमां जंबूद्वीप सरखा चोवीश खंड समाथ.

२ धातकी खंडमां जंबूद्वीप सरखा १४४ खंड समाथ.

३ कालोद समुद्रमां जंबूद्वीप सरखा ६७२ खंड समाथ.

४ पुष्कराद्रिमां जंबूद्वीप सरखा २४०४ खंड समाथ.

५ आखा पुष्कराद्रिमां जंबूद्वीप सरखा ११७०४ खंड समाथ.

१ जेवा विमानोना वर्ण तेवाज ते विमानोनी ध्व

जालना वर्ण पण जाणी लेवा.

२ जवनपति, व्यंतर अने ज्योतिषी देवोना विमा

नो कोइ कालां, कोइ नीलां, कोइ पीलां, कोइ

रातां अने कोइ श्वेत एम विविध वर्ण वालां ठे.

- ૧ સૌધર્મ ઈશાન દેવલોકે દક્ષિણદિશિના વિમાનોની પંક્તિ તે દક્ષિણેંડની જાણવી. ૪ પૂર્વપશ્ચિમે જે આવલિકાગત ત્રિંશચ્ચતુરસ વિમાન, તે બેહુ ઇંડોનાં અર્ઙ્ગોઅર્ઙ્ગ છે.
- ૨ ઉત્તરદિશિના વિમાનોની પંક્તિ ઉત્તરેંડની. ૫ પૂર્વપશ્ચિમે જે વચલા મધ્યનાં ઇંડકવૃત્ત વિમાન છે, તે સર્વ દક્ષિણેંડનાં છે.
- ૩ પૂર્વ અને પશ્ચિમદિશાયે જે આવલિકાગ ત વાટલાં વિમાન છે, તે સર્વ દક્ષિણેંડનાં છે. ૬ પુષ્પાવકીર્ણ વિમાન અર્ઙ્ગોઅર્ઙ્ગ છે.

વૈમાનિકદેવોમાં પ્રત્યેકદેવલોકે વિમાનોનીસંખ્યાઆણવામાટે મુખ ચૂમિસમાસાદિનોયંત્ર

દેવલોક નામ.	સૌધર્મેશાન.	સનત્કુમારેંડ	બ્રહ્મ દેવલોક.	લાંતકદેવલોક.	શુક્રદેવલોક
મુખ.	૨૪૯	૧૯૭	૧૪૯	૧૨૫	૧૦૫
ચૂમિ.	૨૦૧	૧૫૩	૧૨૯	૧૦૯	૯૩
સમાસ.	૨૫૦	૩૫૦	૨૭૦	૨૩૪	૧૯૦
તદર્ઙ્ગ.	૨૨૫	૧૭૫	૧૩૯	૧૧૭	૯૯
પ્રતરે ગુણવાના.	૧૩	૧૨	૬	૫	૪
આવલી સંખ્યા.	૨૯૨૫	૨૧૦૦	૮૩૪	૫૦૫	૩૯૬
પુષ્પાવકીર્ણ.	૫૯૯૭૦૭૫	૧૯૯૭૦૦૦	૩૯૯૧૬૬	૪૯૪૧૫	૩૯૬૦૪
સર્વસંખ્યા.	૬૦૦૦૦૦૦	૨૦૦૦૦૦૦	૪૦૦૦૦૦૦	૫૦૦૦૦	૪૦૦૦૦

સહસ્રાર દેવલોક.	આનત પ્રાણત.	આરણ્યુત.	અધોયકત્રિક.	પ્રૈવેયકત્રિક.	મધ્યપ્રૈવેયકત્રિક.	ઊર્ધ્વપ્રૈવેયકત્રિક.	પંચાનુત્તર.	ઊર્ધ્વલોકે સર્વ સંખ્યા.
૯૦	૭૩	૫૭	૪૧	૨૯	૧૭	૫	૨૪૯	
૭૭	૬૧	૪૫	૩૩	૨૧	૯	૦	૫	
૧૬૬	૧૩૪	૧૦૨	૭૪	૫૦	૨૬	૦	૨૫૪	
૮૩	૬૭	૫૧	૩૭	૨૫	૧૩	૦	૧૨૭	
૪	૪	૪	૩	૩	૩	૧	૬૨	
૩૩૨	૨૬૦	૨૦૪	૧૧૧	૭૫	૩૯	૫	૭૦૭૪	
૫૬૬૦	૧૩૨	૯૬	૦	૩૨	૬૧	૦	૮૪૦૯૧૪૯	
૬૦૦૦	૪૦૦	૩૦૦	૧૧૧	૧૦૭	૧૦૦	૫	૮૪૯૭૦૨૩	

હવે જવનપતિ, વ્યંતર, જ્યોતિષી અને પહેલા બીજા દેવલોકના દેવો કાયાયે કરી સંજોગ સેવે છે. મનુષ્યની પેઠે જોગવે છે, પરંતુ મનુષ્યને, સ્ત્રીની સેવા કરતાં વીર્ય ધરે ઘટલે કામથી નિવૃત્તિ પામે. અને દેવતાને વીર્ય હોય નહીં, માટે અતૃસાજ હોય. જેવારે ક્યારેક મન નિવર્તે, તેવારેજ સંજોગ ન હોય, નહીંકાં અતૃસા થકા સર્વદા જોગ જોગવતાજ રહે છે.

ત્રીજા ચોથા દેવલોકના દેવો મુખ, હાથ, નખ, સ્તન પ્રમુખના ફરસે સંજોગ સુખ પામે. પાંચમા ષષ્ઠા દેવલોકના દેવો દેવાંગનાનાં રૂપ દેખી સંજોગસુખ પામે.

સાતમા આઠમાદેવલોકનાદેવો દેવાંગનાના ગીત,હાસ્યના શબ્દ સાંજલીનેસંજોગસુખપામે ઉપરાંત આણતાદિ ચાર દેવલોકના દેવતા તો પોતાને સ્થાનકે રહ્યા થકાજ જે દેવાંગનાની મનમાં ચિંતવણા કરે, તેવારે તે દેવી પણ પોતાને સ્થાનકે બેઠી જલીબુરી કામચેષ્ટા મનમાં ધરતીજોગ માટે સાવધાન થાય,તેવારે તે દેવો તિહાંજ રહ્યા મનઃસંકલ્પે સુરત સુખ પામે.

નવગ્રેવેયક તથા અનુતરવિમાનવાસી દેવોને વિષયવિકાર અલ્પ છે, તેથી તે કોઈ રીતે દેવાંગનાને સેવતા નથી તથાપિ તેમને સુખ બીજા દેવોથી પણ અનંતશુણું છે.

સૌધર્મ તથા ઈશાન દેવલોકની દેવિનું કયા દેવલોકવાલાને કેટલા આયુવાલી જોગ માં આવે? તથા તે દેવોને જોગની ઇચ્છા કેવી રીતે પૂર્ણ થાય? તેનો યંત્ર, જવનપતિ,વ્યંતર અને જ્યોતિષી દેવો સર્વ કાય સેવીઠે.અને વૈમાનિક દેવોનો યંત્રઆપ્યોઠે.

સૌધર્મ. ૧	પલ્લો ૧	કાય જોગ સેવી.	ઈશાન. ૧	પલ્લો ૧	કાય જોગ સેવી.
સનત્કુ ૩	પલ્લો ૧૦	ફરસજોગ સેવી.	માહેંદ્ર. ૪	પલ્લો ૧૫	ફરસજોગ સેવી.
બ્રહ્મદેવ. ૫	પલ્લો ૨૦	રૂપદેખી જોગસેવી.	લાંતક. ૬	પલ્લો ૨૫	રૂપદેખી જોગ સેવી.
શુકલોક. ૭	પલ્લો ૩૦	શબ્દજોગ સેવી.	સહસ્રા. ૮	પલ્લો ૩૫	શબ્દસંજોગ સેવી.
આનત. ૯	પલ્લો ૪૦	મનેકરી,મનસેવી.	પ્રાણત. ૧૦	પલ્લો ૪૫	મનેકરી જોગ સેવી.
આરણ. ૧૧	પલ્લો ૫૦	મનેકરીજોગમનસે.	અચ્યુત. ૧૨	પલ્લો ૫૫	મનેકરી જોગ સેવી.

સૌધર્મ તથા ઈશાન દેવલોકની દેવીયોનું ગમનાગમન કયા કયા દેવલોક સુધી છે. તેનો યંત્ર તથા ત્રણ પ્રકારના કિલ્બિષીયા દેવોનું આયુ અને ઉત્પત્તિ સ્થાનનો યંત્ર.

સૌધર્મદેવલોકની.	૧-૨-૩-૪	કિલ્બિષી દેવોનું.	આયુષ્ય.	ઉત્પત્તિસ્થાન.
દેવીનું ગમનાગમન.	૫-૬-૭-૮	કિલ્બિષી દેવોનું.	પલ્લ. ૩	સૌધર્મ ઈશાનની નીચે.
ઈશાન દેવલોકની.	૧-૨-૩-૪	કિલ્બિષી દેવોનું.	સાગર. ૩	સનત્કુ માહેંદ્રનીચે.
દેવીનું ગમનાગમન.	૫-૬-૭-૮	કિલ્બિષી દેવોનું.	સાગર. ૧૩	બ્રહ્મલાંતકની નીચે.

હવે કિલ્બિષીયા દેવોનો અધિકાર કહે છે.

૧ દેવો અશુભકર્મના ઉદયથી દેવતામાંહે ચંકાલ સરલા જાણવા, તેમનાં સ્થાનક કહે છે.
૨ જે દેવો સૌધર્મ તથા ઈશાન દેવલોકને તલ્લે વસે છે, તેનું ત્રણ પલ્લોપમાયું છે.
૩ જે દેવો સનત્કુમાર દેવલોકને તલ્લે વસે છે, તેનું ત્રણ સાગરોપમા આયુ છે.
૪ જે દેવો લાંતક દેવલોકને અધોજાગે વસે છે, તેનું તેર સાગરોપમાયુ છે.

હવે વૈમાનિક દેવોનાં શરીરના વર્ણ કહે છે.

- ૧ સૌધર્મર્શશાન એ વે દેવલોકના દેવોનાં શરીર સુવર્ણ સરખી કાંતિવાલાં છે.
- ૨ ત્રીજા ચોથા અને પાંચમા દેવલોકના દેવોનાં શરીરની કાંતિ કમલના કેસરા જેવી છે.
- ૩ ઠઠા લાંતક આદિક સર્વ દેવોનાં શરીર એક બીજાથી ઉત્તરોત્તર ઉજ્જ્વલ ઉજ્જ્વલતર અને ઉજ્જ્વલતમ શરીરવાલા જાણવા.

હવે લોકાંતિક દેવોનું સ્વરૂપ કહે છે.

આ જંબૂદ્વીપથી અસંખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્ર ઉદ્ભવીયે, તેવારે અરુણવર નામા દ્વીપ ની વેદિકાના ઠેઠેનાથી અરુણવર નામા સમુદ્રમાં વેદેતાલીશ હજાર યોજન જણ્યે, તિહાં પાણીની ઉપરના તલીયાથી ડુંચો અપ્કાયમય, મહાંધકારરૂપ તમસ્કાય નિકલ્યો છે, તે અગીયારસો યોજન સુધી જીંત સરખો થઈને પઢી તીર્થો વિસ્તાર પામતો પામતો સૌધર્માદિ ચાર દેવલોકને આવરી ડુંચો બ્રહ્મદેવલોકના અરિષ્ટનામા ત્રીજા પ્રતરે જઈ રહ્યો છે.

હવે પાંચમા દેવલોકનો જે ત્રીજો પ્રતર છે તેના અરિષ્ટનામા વિમાનની ચારે દિશાયે સચિત્ત પૃથ્વીમય વે વે કૃષ્ણરાજિયો છે,

એમ ચારે દિશિની આઠ કૃષ્ણરાજિ નાટકના અલ્પાકાને આકારે છે, તે આઠે કૃષ્ણરાજિના આઠ આંતરામાં આઠ વિમાન છે. અને નવમું કૃષ્ણરાજિની વચમાં મધ્યજાગે વિમાન છે. એ નવ વિમાનવાસી દેવો તે બ્રહ્મલોકના સમીપે વસે, માટે લોકાંતિક દેવો કહેવાય અથવા વચલા મધ્યજાગના વિમાનવાસી દેવતા સર્વ એકાવતારી છે માટે લોકશબ્દે સંસાર, તેને અંતે થયા, માટે લોકાંતિક દેવ કહેવાય છે.

બીજા આઠ વિમાનમાં વસનારા દેવતા એકાંતે એકાવતારી ન હોય પણ નવમા વિમાનના દેવો એકાંતે એકાવતારીજ હોય, એ નવ પ્રકારના લોકાંતિક દેવો પાંચમા દેવલોકને ઘેરું વસે છે, તેમનું આઠ સાગરોપમાયુ છે. તેમના વિમાનોનાં નામ તથા પોતાનાં નામ અને જેમને જેટલા દેવોનો પરિવાર છે, તેની સંખ્યા નીચે લખીયે થૈયે.

વિમાનનાં નામ	દેવોનાં નામ	પરિવાર સંખ્યા	૫ ચંદ્રાન્નવિ	ગર્દતોય દેવ.	સાત હજાર દેવ
૧ અર્ચિવિ	સારસ્વત દેવ.	સાતશે દેવો.	૬ સૂર્યાન્નવિ	તુષિત દેવ.	સાત હજાર દેવો
૨ અર્ચિમાલી	આદિત્ય દેવ.	સાતશે દેવો.	૭ શુક્રાન્નવિ	અવ્યાબાધદેવ	નવશે દેવો.
૩ વૈરોચન.	વન્હિ દેવ.	ચૌદશે દેવો.	૮ સુપ્રતિષ્ઠાન્ન	આગ્નેય દેવ.	નવશે દેવો.
૪ પ્રજંકર.	વરુણ દેવ.	ચૌદશે દેવો.	૯ રિષ્ટાન્નવિ	રિષ્ટાન્ન દેવ.	નવશે દેવો પરિ.

હવે પીસ્તાલીશ લાખ યોજનના ત્રણ પદાર્થ છે, તેનાં નામ કહે છે.

- ૧ સીમંતનામે નરકાવાસો. ૨ મનુષ્યક્ષેત્ર અઢી દ્વીપ પ્રમાણ. ૩ ઉડુવિમાન. ૪ સિદ્ધશિલા.

હવે ત્રણ પદાર્થ એક લાખ યોજનના છે, તે કહે છે,

૧ અપશ્ષાણો સાતમા નરકનો નરકાવાસો, ૨ સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાન, અને ૩ જંબૂદ્વીપ.

હવે દેવતા કહેવા હોય? તેનું સ્વરૂપ કહે છે.

૧ સર્વ દેવતા શુદ્ધકર્મના ઉદયથી કેશ, હાથ, માંસ, ઢાઢી મૂંઠના રોમની વૃદ્ધિ, નાલ, રુધિર, વસા, ચરબી, ચામડી, મૂત્ર, વિષ્ણુ, ણે કરી રહિત નિર્મલ હોય અને કર્પૂર, કસ્તૂરીના સુગંધ સરખો મુખનો નિઃશ્વાસ હોય, રજઃપ્રસ્વેદાદિક ઉ પલેપ રહિત, કાસ શ્વાસાદિક રોગ રહિત નિરુજ હોય. તેજવંત શરીર હોય.

૨ ઉપજતી વેલાયે શાલિજડ પ્રમુખના પિતાની પેઠે અંતરમુદૂર્તમાંહે પર્યાંતિ પૂરી કરી પઢી તરુણ પુરુષ સરખા નિરંતર હોય.

૩ ઉપજતાંજ શરીરને વિષે સર્વ આઝૂષણ પહેલ્યાં થકાં ઉપજે.

૪ સદા યૌવનાવસ્થા રહે, પળ ક્યારે વૃદ્ધાવસ્થા ન આવે.

૫ સમચતુરસ સંસ્થાન હોય. ૬ આંલ મટકાવે નહી નિરંતર ઉઘાની રહે.

૭ ફૂલની માલા પહેરેલી કુમલાય નહી. ૮ ચાર આંગુલ ધરતીથી ડંચા ચાલે.

હવે જે કારણે દેવોને મનુષ્યલોકમાં આવવું પડે, તે કારણો કહે છે.

૧ શ્રીતીર્થકરના પાંચ કલ્યાણિકે આવે. ૨ મહારુષીશ્વરની તપસ્યાના પ્રજાવે આવે.

૩ જન્માંતરના લેહથી હાં આવે. ૪ સંગમાની પેઠે ક્રોધથી હાં આવે.

૫ શીલના પ્રજાવે આવે, સુજડા શેઠાણી માટે આવ્યા તેની પેઠે જાણવું.

હવે દેવતા હાં કારણ વિના શામાટે ન આવે? તે કહે છે.

૧ દેવાંગનાના પ્રેમમાં મગ્ન રહ્યા છે માટે. ૨ વિષયસુખમાં ઘણા આસક્ત છે માટે.

૩ મનુષ્યને આધીન રહેવાનું કામ નથી. ૪ હાં જેવારે મનુષ્ય, તિર્યંચનાં કલેવર ઘણા મુવેલાં હોય, તેવારે પાંચશે યોજન ગંધ ડંચો જાય અશુદ્ધ ગંધ જાણે માટે ન આવે,

હવે વૈમાનિક દેવોના અવધિજ્ઞાનની સ્થિતિ કહે છે.

૧ સૌધર્મદેવલોકના દેવતા તીર્થા અસંખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્ર દેલે અને ઉપરલા દેવતા તેથી ઘણા અસંખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્ર દેલે. અને ડંચું પોતાના વિમાનની ચૂલિકા ધ્વજા સુધી દેલે.

હવે નીચે ક્યાંસુધી દેલે? તે કહે છે.

૧ પહેલા લે દેવલોકવાલા પહેલી નરક લગે દેલે. ૨ ત્રીજા ચોથાવાલા લીજી નરક લગે.

૩ બ્રહ્મલાંતક વાલા ત્રીજી નરક લગે દેલે. ૪ શુકસહસાર વાલા ચોથી નરક લગે દેલે.

૫ આણતાદિ ચારવાલા પાંચમી નરક લગે દેલે. ૬ ઢ પ્રૈવેયકના દેવો ઢઠી નરક લગે દેલે.

૭ ઉપરલા ત્રણ પ્રૈવેયક સાતમી લગે દેલે. ૮ અનુત્તરના દેવો કાંશક ઝાણું લોકનાલ દેલે.

હવે સામાન્યથી શેષ દેવોનો અવધિ કહે છે.

- ૧ જે સાગરોપમથી કિંચિત્ ન્યુન આઝલાવાલા એવા જવનપતિ, વ્યંતર, જ્યોતિષી દેવતા છે તે અવધિજ્ઞાને કરી સંખ્યાતા યોજન પર્યંત દેખે.
- ૨ અર્ધ સાગરોપમથી વધતા આઝલાવાલા દેવતા અસંખ્યાતા યોજન પર્યંત દેખે.
- ૩ જઘન્યથી દશ હજાર વર્ષાયુવાલા એવા જવનપતિ વ્યંતર પચ્ચીશ યોજન લગે દેખે.
- ૪ જવનપતિ વ્યંતર દેવો ઝંચું ઘણું દેખે, સૌધર્મ દેવલોક સુધી દેખે. ૫ વૈમાનિક દેવો નીચું ઘણું દેખે. ૬ નારકી અને જ્યોતિષી તીર્થુ ઘણું દેખે. ૭ મનુષ્ય તિર્યંચને અનેકરીતે અવધિ જ્ઞાન હોય. ૮ હાં સુધી દેવોનું આયુ તથા શરીરમાન પ્રમુખ કેટલિ એક વાતો કહી.

હવે નારકી જીવોના આયુ પ્રમુખ કહેવા માટે પ્રથમ આયુ કહે છે.

સામાન્યથી જઘન્યોત્કૃષ્ટાયુ સાતે નરકનું પ્રથમ પાંત્રીશદ્ધારના અધિકારે કહેવાણું છે, અને હાં પાથડે પાથડે પ્રથમ ઉત્કૃષ્ટાયુ કહે છે.

રત્નપ્રજ્ઞાના તેર પાથડા માંહેલા પહેલે પાથડે નેવું હજાર વર્ષ, બીજાને વિષે નેવું લાખ વર્ષ, ત્રીજાને વિષે એક પૂર્વકોટિ વર્ષ, ચોથાને વિષે એક સાગરોપમના દશ જાગ કરીયે તેવો એક જાગાયુ અને પાંચમાને વિષે બે જાગ એમ પાથડે પાથડે એકેક જાગ વધારતાં યાવત્ તેરમે પાથડે સંપૂર્ણ એક સાગરોપમ ઉત્કૃષ્ટાયુ થાય છે,

અને જઘન્યાયુ તો પહેલે પાથડે દશ હજાર વર્ષ, બીજે પાથડે દશલાખ વર્ષ, ત્રીજે નેવું લાખ વર્ષ, ચોથે પાથડે એક પૂર્વકોટિ વર્ષ, પાંચમે એક સાગરોપમના દશ જાગ કરીયે તેવો એક જાગ પઠી પાથડે પાથડે એકેકો જાગ વધારતાં યાવત્ તેરમે પાથડે એક સાગરના દશૈય્યા નવજાગ આયુ થાય.

હવે બીજી નરકપૃથ્વીઆદિકમાં ઉત્કૃષ્ટી આયુઃસ્થિતિ આણવાને અર્થે ઉપાય કહે છે. શર્કરપ્રજ્ઞાને વિષે ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ ત્રણ સાગરોપમ છે, તેમાંથી રત્નપ્રજ્ઞાને વિષે ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ એક સાગરોપમની છે તે કાઢીયે, તેવારે શેષ બે સાગરોપમ રહે, તે બે સાગરોપમને શર્કરપ્રજ્ઞાના અગીયાર પ્રતરે જાગ આપીયે, તેવારે એક જાગમાં એક સાગરોપમના અગીયારીયા બે જાગ આવે, તે બેને વાંઝિત પ્રતર સાથે ગુણીયે, તેવારે પ્રથમ પ્રતરે એકની સાથે ગુણ્યાં ચકાં બે જાગજ આવે. તેની સાથે વઢી રત્નપ્રજ્ઞા પૃથ્વીને વિષે ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ એક સાગરોપમની છે તે જોડીયે, તેવારે પ્રથમ પ્રતરે એક સાગરોપમની ઉપર એક સાગરોપમના અગીયાર જાગ કરીયે, તેવા બે જાગ આવે. છટલી શર્કરપ્રજ્ઞાના પ્રથમ પ્રતરે ઉત્કૃષ્ટી આયુઃસ્થિતિ જાણવી. પઠી પ્રતરે પ્રતરે બે બે જાગ વધારતાં યાવત્

अगीयारमे प्रतरे पूर्ण त्रण सागरोपम आयु थाय, अने पहेला प्रतरनी उत्कृष्टी स्थिति तेटलीज बीजे प्रतरे जघन्य स्थिति होय. एम सर्व प्रतरे कहेवुं.

एमज त्रीजी वालुकाप्रज्ञाने विषे सात सागरोपम उत्कृष्टायु ठे, तेमांथी शर्करप्रज्ञाना त्रण सागरोपम काढीये, शेष चार सागरोपम रहे. ते त्रीजी पृथ्वीना नव प्रतर ठे, तेनी साथे वहेंचीये, तेवारे एक जागमां एक सागरोपमना नव जाग करीये, तेवा चार जाग आवे. तेनी साथे शर्करप्रज्ञानी उत्कृष्ट स्थितिना त्रण सागरोपम मेलवीये, एटलुं प्रथम प्रतरे उत्कृष्टायु होय, तेम बीजे प्रतरे त्रण सागरोपमनी उपर आठ जाग आयु होय यावत् नवमे प्रतरे सात सागरोपमायु पूर्ण थाय, अने जघन्यायु पूर्वली रीते कहेवुं.

प्रत्येक नरके प्रतरे प्रतरे जघन्योत्कृष्टायु जाणवानो यंत्र.

रत्नप्रज्ञाप्रतर.	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
जघन्यसागर.	दशस.	दशला	नेवुंला	पूर्वको	०	०	०	०	०	०	०	०	०
दशैयाजाग.	०	०	०	०	१	२	३	४	५	६	७	८	९
उत्कृष्टसाग.	नेवुंस.	नेवुंला	पूर्वको	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१
दशैयाजाग.	०	०	०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	०
शर्करप्रज्ञाप्र०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	तमस्त०	१
जघन्यसागर.	१	१	१	१	१	१	२	२	२	२	२	जघन्य.	१२
अग्यारियाज्ञा	०	२	४	६	८	१०	१	३	५	७	९	उत्कृष्ट.	३३
उत्कृष्टसागर.	१	१	१	१	१	२	२	२	२	२	३		
अग्यारियाज्ञा	२	४	६	८	१०	१	३	५	७	९	०		
वालुप्रज्ञाप्र०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	तमःप्र	१	२	३
जघन्यसागर.	३	३	३	४	४	५	५	६	६	जघ०	१७	१८	२०
नवैयाजाग.	०	४	८	३	७	२	६	१	५	त्राङ्.	०	२	१
उत्कृष्टसागर.	३	३	४	४	५	५	६	६	७	उत्कृ.	१८	२०	२२
नवैयाजाग.	४	८	३	७	२	६	१	५	०	त्राङ्.	२	१	०
पंकप्रज्ञाप्रत०	१	२	३	४	५	६	७	धूमप्र.	१	२	३	४	५
जघन्यसागर.	७	७	७	८	८	९	९	जघन्य	१०	११	१२	१४	१५
सातैयाजाग.	०	३	६	२	५	१	४	पांचै०	०	२	४	१	३
उत्कृष्टसागर.	७	७	८	८	९	९	१०	उत्कृष्ट	११	१२	१४	१५	१७
सातैया जाग.	३	६	२	५	१	४	०	पांचै०	२	४	१	३	०

હવે સાતે નરકે મલી ચોરાશી લાખ નરકાવાસા છે તે સર્વ માંહેલી વાજુચે ગોલ છે, વા હેર ચોખુણા છે, હેઠે ધરતીનું તલીયું પાષાણની ધાર સરખું છે, તે અત્યંત ડુર્ગંધમય છે.

હવે એ નરકાવાસાનું આયામ, વિષ્કંજ અને ડંચપણું કહે છે. સર્વ સાતે પૃથિવી સં બંધિ નરકાવાસા ત્રણ ત્રણ હજાર યોજન ડંચપણે છે. તેમાં એક હજાર યોજન નીચે છે, અને એક હજાર યોજન વચમાં પહોલા છે. તથા એક હજાર યોજન ઉપર પૃથ્વી પિંડ છે, તેમજ પહોલા અને લાંવા અસંખ્યાતા યોજન છે. માત્ર રત્નપ્રજાને પહેલે પા થમે સીમંતો નરકાવાસો છે, તે પીસ્તાલીશ લાખ યોજન લાંબો પહોલો છે અને સા તમી નરકનો અપશ્ચાણો ઇંદ્રક નરકાવાસો એક લાખ યોજન લાંબો પહોલો છે.

હવે પાથમાનું માંહોમાંહે અંતર કહે છે. રત્નપ્રજા પૃથિવીચે ૧૮૦૦૦૦ યોજન પૃથ્વીપિંડ છે, તેમાંથી એકેક હજાર યોજન નીચે ઉપરથી કાઢીચે, વાકી ૧૭૦૦૦૦ રહે, તેમાંથી તેર પાથમાની ડંચાણના ૩૬૦૦૦૦ યોજન કાઢીચે વાકી ૧૩૬૦૦૦૦ યોજન રહે, તે તેર પાથડાના આંતરા વાર થાય, તેની સાથે વહેંચીચે તેવારે એક જાગમાં ૧૧૫૮૩ યોજન ની ઉપર એક યોજનના વાર જાગ કરીચે, તેવા ચાર જાગ આવે, ઇટલું પહેલી નરક ના પ્રતરે પ્રતરે અંતર છે, એમજ બીજી નરક પ્રમુખને વિષે આંતરાનું ગણિત કરવું.

પહેલી નરકના વાર આંતરામાં પહેલો તથા ઠેહલો એ વે આંતરા શૂન્ય છે અને શેષ દશ આંતરામાં જીવનપતિ દેવોની દશ નિકાય છે, પણ બીજી આદિક નરક પૃથિ વીના આંતરા સર્વ શૂન્ય જાણવા. એના યંત્રોની સ્થાપના નીચે કરી છે તે જોઈ લેવી.

હવે સાતે નરકના પ્રત્યેક પ્રતર માંહેલા મધ્યના વચલા ઇંદ્રક નરકાવાસાથી ચાર દિશાચે ચાર શ્રેણિ અને ચાર વિદિશાચે ચાર શ્રેણિ એમ આઠ શ્રેણિ નરકાવાસાની નિકલી છે, તિહાં પહેલે પાથડે પ્રત્યેક ચાર દિશાની એકેક શ્રેણિમાં ડંગણપચાસ નર કાવાસા છે અને ચાર વિદિશાની પ્રત્યેક શ્રેણિમાં અડતાલીશ નરકાવાસા છે. પઠી પાથ ડે પાથમે એકેક નરકાવાસો ઘટાડતાં યાવત્ સાતમી નરકે ડંગણપચાસમે પ્રતરે ચારે દિ શાની પંક્તિમાં એકેક નરકાવાસો છે અને વિદિશાની પંક્તિમાં નરકાવાસો નથી તેની સાથે એક મધ્યને ઇંદ્રક નરકાવાસો મેલવીચે, તેવારે સાતમી નરકે પાંચ નરકાવાસા છે.

રત્નપ્રજા પૃથ્વીને પહેલે પાથમે ચારે દિશિના ૧૯૬ અને ચાર વિદિશાના ૧૯૬ તથા એક વચમાંનો મેલવતાં ૩૬૯ પંક્તિગત નરકાવાસા થાય. પઠી બીજે પાથડે ચાર દિ શિના ચાર અને ચાર વિદિશિના ચાર મલી આઠ ઘટે, તેવારે ૩૬૧ થાય. એમ ત્રીજા આદિકમાં આઠ આઠ ઘટાવતાં યાવત્ ડંગણપચાસમે પ્રતરે પાંચ નરકાવાસા પંક્તિગત રહે, શેષ્ય નરકાવાસા સર્વ પુષ્પાવકીર્ણ જાણવા. અથવા આવલિકાગત નરકાવાસા

देवादिक संबंधि आयु प्रमुखना यंत्रो.

१९३

जाणवानो उपाय कहे ठे. पहेली नरकना पहेला पाथराना नरकावासाने मुख्य क हीये अने पहेली नरके तेर पाथर ठे, माटे तेरमा पाथराना नरकावासाने भूमि क हीये, ए बेतो शरवालो करी तेनुं अरु करी बांठित प्रतरे गुणीये, तेवारे ते प्रतरना पंक्तिगत नरकावासानी संख्या आवे. एना यंत्रो दाखल करेला ठे, ते जोश लेवा.

रत्नप्रज्ञाने पहेले कांने रत्न घणां ठे, माटे एनुं रत्नप्रज्ञा गोत्र कहीये, बीजी शर्क राये कांकरा घणा ठे, त्रीजी वालुकाये वेहु एटले रेती घणी ठे, चोथी पंकप्रज्ञाये का दव घणो ठे, पांचमी धूमाये धूम घणो ठे, ठठी तमःप्रज्ञाये अंधकार घणो ठे, अने सातमी तमस्तमः प्रज्ञाये अंधकारनुं बहुलपणुं ठे, एम साते नरकना गुणनिष्पन्न गोत्र ठे. ए सात नरक संबंधि गोत्रना हेतु जाणवा.

सात नरकनां नाम, गोत्र, नरकावासानी संख्या, प्रतरसंख्या, पृथ्वीपिंरु, सामान्य श्री जघन्य उत्कृष्टायु, तेमज देहमान, अवधिज्ञाननुं क्षेत्र, एक नारकी उपना पढी बीजो नारकी केटले काले उपजे, तेनो विरहाकाल ए सर्वेनो यंत्र.

साते नारकीनां नाम.	सात नारकीनां गोत्र.	नरकावासानी संख्या.	प्रतरसंख्या पाथर.	नरकनुं उंचपणुं पृथ्वीपिंरु.	सामान्ये ज घन्यायु.
धम्मा.	रत्नप्रज्ञा.	३००००००	१३	१०००००	दश हजारवर्ष.
वंशा.	शर्करप्रज्ञा.	२५०००००	११	१३२०००	एक सागर.
शैला.	वालुकप्रज्ञा.	१५०००००	९	१२००००	त्रण सागर.
अंजणा.	पंकप्रज्ञा.	१००००००	७	१२००००	सात सागर.
रिंछा.	धूमप्रज्ञा.	३०००००	५	११००००	दश सागर.
मघा.	तमःप्रज्ञा.	९९९९९	३	११६०००	सत्तर सागर.
माघवती.	तमस्तमप्रज्ञा.	५	१	१०००००	बावीश सागर.

सामान्ये उत्कृष्टायु.	सामान्य देहमान धनुष्य.	उत्कृष्ट वैक्रिय देहमान.	उत्कृष्ट अवधि ज्ञानके क्षेत्र.	जघन्य विरहकाल.	उत्कृष्ट विरहकाल.
एक सागर.	ध० ७॥ अं० ६	ध० १५॥ अं० १२	गाज. ४	एक समय.	चोवीशमुहूर्त
त्रण सागर.	ध० १५॥ अं० १२	ध० ३१	गाज. ३॥	एक समय.	सात दिवस.
सात सागर.	ध० ३१	ध० ६१॥	गाज. ३	एक समय.	पन्नर दिवस.
दश सागर.	ध० ६१॥	ध० १२५	गाज. २॥	एक समय.	एक मास.
सत्तर सागर.	ध० १२५	ध० २५०	गाज. २	एक समय.	बे मास.
बावीश सागर.	ध० २५०	ध० ५००	गाज. १॥	एक समय.	चार मास.
तेत्रीश सागर.	ध० ५००	ध० १०००	गाज. १	एक समय.	ठ मास.

१९४

देवादिक संबंधि आयु प्रमुखना यंत्रो.

साते नरकना उगणपचास प्रतरे दिशि अने विदिशि संबंधी नरकावासानी पंक्तिनी संख्याना तथा एकंदर पंक्तिगत नरकावासानी संख्याना यंत्र.

प्रतर. दिशि. विदिशि. सर्वसं०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
	४९	४८	४७	४६	४५	४४	४३	४२	४१	४०	३९
	४८	४७	४६	४५	४४	४३	४२	४१	४०	३९	३८
	३०९	३०८	३०७	३०६	३०५	३०४	३०३	३०२	३०१	३००	२९९
१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३
३८	३७	३६	३५	३४	३३	३२	३१	३०	२९	२८	२७
३७	३६	३५	३४	३३	३२	३१	३०	२९	२८	२७	२६
३०८	३०७	३०६	३०५	३०४	३०३	३०२	३०१	३००	२९९	२९८	२९७
प्र०	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५
दि०	२५	२४	२३	२२	२१	२०	१९	१८	१७	१६	१५
वि०	२४	२३	२२	२१	२०	१९	१८	१७	१६	१५	१४
सर्व.	१९७	१९६	१९५	१९४	१९३	१९२	१९१	१९०	१८९	१८८	१८७
३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८
१३	१२	११	१०	९	८	७	६	५	४	३	२
१२	११	१०	९	८	७	६	५	४	३	२	१
१०८	१०७	१०६	१०५	१०४	१०३	१०२	१०१	१००	९९	९८	९७

सात नरक पृथिवीमां आवलिकागत नरकावासानी संख्या आणवा माटें मुख,
जूमि समासादिक करणनो यंत्र तथा पुष्पावकीर्ण नरकावासानी संख्या

पृथिवी.	१ रत्नप्र०	२ शर्करा.	३ वालु०	४ पंकप्र०	५ धूमप्र०	६ तमःप्र०	७ तमस्त०	सर्वसं०
मुखानि.	३८९	३८५	१९७	१२५	६९	२९	४	३८९
जूमयः	३९३	३०५	१३३	७७	३७	१३	०	५
समास.	६८२	४९०	३३०	२०२	१०६	४२	०	३९४
समासा०	३४१	२४५	१६५	१०८	५३	२१	०	१९७
प्रतराः	१३	११	९	७	५	३	१	४९
पंक्तिगत.	४४३३	३६५५	१४८५	७०७	३६५	६३	५	९६५३
पुष्पाव०	२९९५५६७	२४९७३०५	१४९८५१५	९९९२९३	३९९७३५	९९९७३२	०	८३९०३४७
शरवाले.	१००००००	२५०००००	१५०००००	१००००००	३००००००	९९९९९५	५	८४०००००

ઠ નારકીના પૃથ્વીપિંકમાંથી નીચેં તથા ઉપરના એકેક હજાર યોજન ન્યુન કરવા અને સાતમી નરક પૃથ્વીયેં સામી બાવન હજાર યોજન નીચેં અને સામી બાવન હજાર યોજન ઉપર મૂકીયેં. તેવારેં વાકી ત્રણ હજાર યોજન રહે- તેમાં એકજ પાથડો છે. શેષ ઠ નરક પૃથ્વી સંબંધિ પાથકાના આંતરાનો યંત્ર.

નરકનો નામ.	રત્નપ્રજા.	શર્કરપ્રજા.	વાલુકપ્રજા.	પંકપ્રજા.	ધૂમપ્રજા.	તમ:પ્રજા.	તમસ્તબ:પ્રજા
પૃથ્વી પિંડ.	૧૦૦૦૦૦	૧૩૧૦૦૦	૧૨૦૦૦૦	૧૨૦૦૦૦	૧૧૦૦૦૦	૧૧૬૦૦૦	૧૦૦૦૦૦
દ્વિસહસ્રોળ કરતો	૧૭૦૦૦૦	૧૩૦૦૦૦	૨૬૦૦૦	૧૧૦૦૦૦	૧૧૬૦૦૦	૧૧૪૦૦૦	૩૦૦૦
પ્રતરસંખ્યા.	૧૩૩	૧૧	૯	૭	૫	૩	૧
પ્રતરનું ડંચપણું.	૩૦૦૦	૩૦૦૦	૩૦૦૦	૩૦૦૦	૩૦૦૦	૩૦૦૦	૩૦૦૦
પાથકાળ ધૂળ પિંડ	૩૯૦૦૦૦	૩૩૦૦૦૦	૨૭૦૦૦૦	૨૧૦૦૦૦	૧૫૦૦૦૦	૯૦૦૦૦	૩૦૦૦
શેષ પાળ વિના ધૂળ	૧૩૯૦૦૦૦	૯૭૦૦૦૦	૯૦૦૦૦૦	૯૦૦૦૦૦	૧૦૧૦૦૦૦	૧૦૫૦૦૦૦	૧૦૫૦૦૦૦
પાથકાની સંખ્યા.	૧૨	૧૦	૮	૬	૪	૨	૦
પ્રતરાંતર માન.	૧૧૫૦૩૨	૯૭૦૦૦	૧૨૩૭૫	૧૬૧૬૬૮	૨૫૨૧૦	૫૨૫૦૦	૦

પ્રત્યેક નરક પૃથ્વીયેં આવલિકાગત વાટલા નરકાવાસાની તથા ત્રિલૂણા અને ચૌલૂણા નરકાવાસાની તથા બૂટા પુષ્પાવકીર્ણ નરકાવાસાની સંખ્યાનો યંત્ર. અને વચલો ઇંદ્રક નરકાવાસો ગોલ હોય પઠી પંક્તિમાં પહેલો ત્રિલૂણો, ચૌલૂણો પઠી વાટલો એમ આવલિકાના ઠેઠેડા સુધી કહેલું.

નરકનામ.	ઘમ્મા. ૧	વંશા, ૨	શેલા. ૩	અંજણા. ૪	રિઠા. ૫	મધા. ૬	માઘ. ૭	આવલિકાગત.
વાટલા.	૧૪૫૩	૮૭૫	૪૭૭	૨૨૩	૭૭	૧૫	૧	૩૧૨૧
ત્રિલૂણા.	૧૫૦૮	૯૨૪	૫૧૬	૨૫૨	૧૦૦	૨૭	૪	૩૩૩૨
ચોલૂણા.	૧૪૭૨	૮૯૬	૪૯૨	૨૩૨	૮૮	૨૦	૦	૩૨૦૦
સર્વસંખ્યા.	૪૪૩૩	૨૬૯૫	૧૪૮૫	૭૦૭	૨૬૫	૬૩	૫	૯૬૫૩
પુષ્પાવકીર્ણ.	૨૯૯૧૧૬૭	૨૪૯૭૩૦૫	૧૪૯૮૫૧૫	૯૦૯૭૯૩	૨૯૯૭૩૫	૯૦૯૭૩૨	૦	૮૩૯૦૩૪૭
સર્વસંખ્યા.	૩૦૦૦૦૦૦	૨૫૦૦૦૦૦	૧૫૦૦૦૦૦	૨૦૦૦૦૦૦	૩૦૦૦૦૦૦	૯૦૯૭૩૫	૫	૮૪૦૦૦૦૦

पहेली रत्नप्रज्ञा नारकी संबंधि १००००० योजन पृथिवीपिंरुमांहे नारकीना तेर पाथडा त्रण त्रण हजार योजननां उंचा एक बीजानी उपर ठे, तेनी वचमां केटलुं के टलुं एकेका प्रतरनी मांहोमांहे अंतर ठे ? तथा जवनपति देवोनी दश निकाय कया कया प्रतरना अंतरमां ठे ! अने कयुं अंतर शून्य ठे ? तथा नीचैना हजार योजन शून्य ठे अने उपरना हजार योजनमां व्यंतर तथा वाणव्यंतर देवोनी निकाय कया कया स्थानके ठे ? ते देखाडवानो यंत्र.

उत्तरश्रेणि.

रत्नप्रज्ञा बीजी उत्तरश्रेणि.

सुवन्न आदिक आठ इंद्र.

शून्यपिंरु ठे.

माहाकालादि आठ इंद्र.

शून्यपिंरु ठे.

पहेलो पाथडो उंचो ठे.

पहेलुं प्रतरांतर मान.

बीजो पाथडो उंचो ठे.

असुरकुमार निकाय वर्लींद्र.

त्रीजो पाथडो.

नागकुमार निकाय जुतानंदेंद्र.

चोथो पाथडो.

सुवर्णकुमार वेणुदालींद्र.

पांचमो पाथडो.

विद्युत्कुमार निकाय हरिशि०

ठगो पाथडो.

अशिकुमारनि० अग्निमाणवेंद्र.

सातमो पाथडो.

छीपकुमार निकाय विशिष्टेंद्र.

आठमो पाथडो.

उदधिकुमारनिकाय जलप्रज्ञें०

नवमो पाथडो.

पिंड योजन प्रमाण.

१० योजन मृतपिंड.

७००० योजनपत्नीयादिकवाणव्यं.

१० योजन मृतपिंड.

७०० योजनपिशाचव्यंतर.

१०० योजननो पिंड.

३००० योजन प्रमाण उंचो.

११५७३ $\frac{४}{९२}$ योजनमां.

३००० योजन प्रमाण.

११५७३ $\frac{४}{९२}$ आंतरामां.

३००० योजन प्रमाण.

११५७३ $\frac{४}{९२}$ आंतरामां.

३००० योजन प्रमाण.

११५७३ $\frac{४}{९२}$ आंतरामां.

३००० योजन प्रमाण.

११५७३ $\frac{४}{९२}$ आंतरामां.

३००० योजन प्रमाण.

११५७३ $\frac{४}{९२}$ आंतरामां.

३००० योजन प्रमाण.

११५७३ $\frac{४}{९२}$ आंतरामां.

३००० योजन प्रमाण.

११५७३ $\frac{४}{९२}$ आंतरामां.

३००० योजन प्रमाण.

दक्षिणश्रेणि.

पहेली दक्षिणश्रेणि रत्नप्रज्ञा.

सन्निहित आदि आठ इंद्र.

शून्यपिंड ठे.

कार्त्तेंद्रप्रमुख आठ इंद्र.

शून्य पिंड ठे.

एमां नरकावासा ठे.

एटलामां आकाश शून्य ठे.

एमां नरकावासा ठे.

असुरकुमार निकाय चमरेंद्र.

एमां नरकावासा ठे.

नागकुमारनिकाय धरणींद्र.

एमां नरकावासा ठे.

सुवर्णकुमारनिकाय वेणुदेवेंद्र.

एमां नरकावासा ठे.

विद्युत्कुमार निकाय हरिकांतें.

एमां नरकावासा ठे.

अशिकुमारनि० अग्निशिखेंद्र.

एमां नरकावासा ठे.

छीपकुमारनिकाय पूर्णेंद्र.

एमां नरकावासा ठे.

उदधिकुमारनि० जलकांतेंद्र.

एमां नरकावासा ठे.

દિશિકુનિનિમિત્તવાહનેંદ્ર.	૧૧૫૭૩ $\frac{૪}{૧૨}$ આંતરામાં.	દિશિકુમાર નિકાયઅમિતેંદ્ર
દશમો પાથડો.	૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.	અમાં નરકાવાસા છે.
પવનકુમારનિમિત્તજનેંદ્ર.	૧૧૫૭૩ $\frac{૪}{૧૨}$ આંતરામાં.	પવનકુમારનિકાયવેલંબકેંદ્ર.
અગિયારમો પાથડો.	૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.	અમાં નરકાવાસા છે.
સ્તનિતકુમારનિકાય ઘોષેંદ્ર.	૧૧૫૭૩ $\frac{૪}{૧૨}$ આંતરામાં.	સ્તનિતકુમારનિમિત્તઘોષેંદ્ર
બારમો પાથડો.	૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.	અમાં નરકાવાસા છે.
૬ આંતરામાં શૂન્ય છે.	૧૧૫૭૩ $\frac{૪}{૧૨}$ આંતરામાં.	૬ આંતરો શૂન્ય છે.
તેરમો પાથડો.	૩૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.	અમાં નરકાવાસા છે.
અધો જાગ.	૧૦૦૦ યોજન પ્રમાણ.	નરકાવાસા રહિત છે.
સર્વસંખ્યા.	૧૦૦૦૦૦ યોજન.	રત્નપ્રજ્ઞાનો પિંડ પ્રમાણ છે.

હવે નારકીમાં પ્રતરેં પ્રતરેં જૂંડ જૂંડ ઉત્કૃષ્ટ દેહમાન કહે છે.

રત્નપ્રજ્ઞાના પ્રથમ પ્રતરેં ઉત્કૃષ્ટ દેહમાન ત્રણ હાથનું છે, અને તેરમે પ્રતરેં સાત ધનુષ્ય ત્રણ હાથ ને ૮ અંગુલ છે, તેમાંથી પહેલાં પ્રતરના ત્રણ હાથ કાઢીયેં, તેવારેં શેષ સાત ધનુષ્ય ને ૮ અંગુલ રહે. તે સાત ધનુષ્યના અઠાવીશ હાથ થાય. તેને તેર પ્રતર માંથી પ્રથમનો પ્રતર એક મૂકી શેષ બારને આંકે વહેંચીયેં, તેવારેં એક જાગમાં બે હાથ આવતાં બાર હુવોવીશ હાથ જાય, બાકી ચાર હાથ રહે. તેનાં ૮૪ અંગુલ થાય તેની સાથે પ્રથમની ૮ અંગુલ ઉપર છે, તે મેલવિયેં, તેવારેં ૧૦૨ અંગુલ થાય, તેને બાર ને આંકે વહેંચતાં એક જાગમાં સાડાઆઠ અંગુલ આવે, તેવારેં બે હાથ ને સામાઆઠ અંગુલની વૃદ્ધિ કરતાં બીજો પાંચ હાથ ને સામાઆઠ અંગુલ દેહમાન થાય. એમ પ્રતરેં પ્રતરેં બે હાથને સામાઆઠ અંગુલ વધારતાં યાવત્ તેરમે પ્રતરેં સાત ધનુષ્યની ઉપર ત્રણ હાથ ને ૮ અંગુલ દેહમાન થાય. ફરી તેટલુંજ દેહમાણ બીજા નરકના પ્રથમ પ્રતરેં કહેવું. વહી શર્કરાને અગિયારમે પ્રતરેં અંધી ચમણું દેહમાન થવાનું છે, માટે ઉત્કૃષ્ટમાંથી જઘન્ય દેહમાન કાઢીયેં, એટલે પોણા આઠ ધનુષ્ય ને ૮ અંગુલ વધે, તેના અંગુલ કરીયેં, તો ૭૫૦ થાય, તે શર્કરાના અગિયાર પ્રતરમાંથી પહેલાં પ્રતરનું આયુ કહેવાણું માટે તેને પડતું મૂકી બાકી દશ પ્રતરેં વહેંચીયેં તેવારે પંચોતેર અંગુલ એક જાગમાં આવે તેના ત્રણ હાથ ને ત્રણ અંગુલ થાય, તેટલું પ્રત્યેક પ્રતરેં દેહમાન વધારતાં અગિયારમે પ્રતરેં સાડા પન્નર ધનુષ્ય ને બાર અંગુલ દેહમાન થાય, તેટલું દેહમાન વહી ત્રીજી નરકને પ્રતરેં આણીને પઠી તેજ કરણ કરવું એમ સર્વ નરકપૃથ્વીયેં કરતાં દેહ પ્રમાણ થાય. તે સર્વ નીચેના યંત્રથી જોઈ લેજો.

દેવાદિક સંબંધિ આયુ પ્રમુખના યંત્રો.

રત્નપ્રજાદિક પ્રત્યેક પૃથ્વીના જૂદા જૂદા પ્રતરે શરીરના પ્રમાણનો યંત્ર.

૧ રત્નપ્રજા.

પ્રતર.	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩
ધનુષ્ય.	૦	૧	૧	૨	૩	૩	૪	૪	૫	૬	૬	૭	૭
હસ્ત.	૩	૧	૩	૨	૦	૨	૧	૩	૧	૦	૨	૦	૩
અંગુલ.	૦	૭	૧૭	૧	૧૦	૧૭	૩	૧૧	૨૦	૪	૧૩	૨૧	૬

૨ શર્કરપ્રજા.

પ્રતર.	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧
ધનુષ્ય.	૭	૮	૯	૧૦	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૪	૧૫
હસ્ત.	૩	૨	૧	૦	૩	૨	૨	૧	૦	૩	૨
અંગુલ.	૬	૯	૧૨	૧૫	૧૮	૨૧	૦	૩	૬	૯	૧૨

૩ વાલુકપ્રજા.

૪ પંકપ્રજા.

પ્ર૦	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	પ્ર૦	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
ધ૦	૧૫	૧૭	૧૯	૨૧	૨૩	૨૫	૨૭	૨૯	૩૧	ધ૦	૩૧	૩૬	૪૧	૪૬	૫૨	૫૭	૬૨
હ૦	૨	૨	૨	૧	૧	૧	૧	૧	૧	હ૦	૧	૧	૨	૩	૦	૧	૨
અં૦	૧૨	૭	૩	૨૨	૧૮	૧૩	૯	૪	૦	અં૦	૦	૨૦	૧૬	૧૨	૮	૪	૦

૫ ધૂમપ્રજા.

૬ તમઃપ્રજા.

૭ તમસ્તણપ્રજા.

પ્ર૦	૧	૨	૩	૪	૫	પ્ર૦	૧	૨	૩	પ્ર૦	૧
ધ૦	૬૨	૭૮	૯૩	૧૦૯	૧૨૫	ધ૦	૧૨૫	૧૮૭	૨૫૦	ધ૦	૫૦૦
હ૦	૨	૦	૩	૧	૦	હ૦	૦	૨	૦	હ૦	૦
અં૦	૦	૧૨	૦	૧૨	૦	અં૦	૦	૦	૦	અં૦	૦

હવે એ સાતે નરક પૃથ્વી શેને આધારે રહેલી છે તે કહે છે. નારકીના મધ્યમાં વચ્ચે ઘનોદધિનો પિંક વીશ હજાર યોજન છે, અને ઘનવાત, તનુવાત તથા આકાશ અસંખ્યાતા યોજનનો પિંક છે, તેમાં ઘનવાતથી અસંખ્યાતગુણો તનુવાત છે, અને તનુવાતથી અસંખ્યાતગુણો આકાશનો પિંક છે. ઘનોદધિ, ઘનવાત ઉપર પ્રતિષ્ઠિત છે, ઘનવાત તનુવાત ઉપર પ્રતિષ્ઠિત છે, તનુવાત આકાશ ઉપર પ્રતિષ્ઠિત છે આકાશ કોઈ ઉપર પ્રતિષ્ઠિત નથી. એ ઘનોદધ્યાદિક ચાર વલયેં કરી સર્વ પૃથ્વીયો વીટેલી છે, તે અનુક્રમે મધ્ય જાગથી ચારે દિશાયેં ચારે વલય પ્રદેશેં પ્રદેશેં ઘટતાં ઘટતાં યાવત્ આપ આપણી

પૃથ્વીને ઢેહડે ઢેક ઘણાજ સ્વરૂપ થયા થકા વલયાકારે વીંટી રહ્યાં છે ત્યાં સર્વ નરક પૃથ્વી યોને ઢેહડે કેટલા કેટલા યોજનનાં વલય રહ્યાં છે, તેના યંત્ર, તથા સાતે નરક પૃથ્વી જે લીં કશ્યા થકાં ઠત્રાતિઠત્ર આકાર ને, ઇટલે ઉપર ન્હાનું ઠત્ર તેની નીંચે મહોટું ઠત્ર, તેની નીંચે મહોટું એમ દેઠલી દેઠલી નરક મહોટીમહોટી છે. વીંશ હજાર યોજન ઘનોદધિનો પિંરુ કહ્યો, અને અસંખ્યાતા યોજન ઘનવાતાદિકનો પિંરુ કહ્યો. તે સર્વ નરકની વચાલે હોય, પઠી અનુક્રમે પ્રદેશે પ્રદેશે ઘટતો ઘટતો ઢેહડે આ યંત્રમાં લખ્યા પ્રમાણે વલય હોય. નરક. ઘનોદધિવલયપ્રમાણ. ઘનવાતવલય. તનુવાતવલયપ્રમાણ. ત્રણેનોસરવાલો

નરક આંક.	યોજન	ગાઝ.	ગાઝત્રૈ યાત્રાગ	યોજન.	ગાઝ.	યોજન.	ગાઝ.	ગાઝના ત્ર.જાગ	યોજન.	ગાઝ.	ગાઝત્રૈ યાત્રાગ.
૧	૬	૦	૦	૪	૨	૧	૨	૦	૧૨	૦	૦
૨	૬	૧	૧	૪	૩	૧	૨	૧	૧૨	૨	૨
૩	૬	૨	૨	૫	૦	૧	૨	૨	૧૩	૧	૧
૪	૭	૦	૦	૫	૧	૧	૩	૦	૧૪	૦	૦
૫	૭	૧	૧	૫	૨	૧	૩	૧	૧૪	૨	૨
૬	૭	૨	૨	૫	૩	૧	૩	૨	૧૫	૧	૧
૭	૮	૦	૦	૬	૦	૨	૦	૦	૧૬	૦	૦

રત્નપ્રજા પૃથ્વીના ૧૦૦૦૦૦ પિંરુમાં પહેલો સ્વરકાંર ૧૬૦૦૦ યોજન છે બીજો પંકબ હુલકાંર ૮૪૦૦૦ યોજન છે, ત્રીજો જલબહુલકાંર ૮૦૦૦૦ યોજન છે. અને બીજી સર્વ પૃથ્વી પૃથ્વીકાયમય જાણવી. સાતે નરક પૃથ્વી ઘનોદધિ, ઘનવાત, તનુવાતને વલયે કરી વીંટલી છે, માટે આયામ વિષ્કંજે કરી ચારે દિશાયે અલોકને ફરસે નહીં. ચારે દિશાયે ઢેહલો તનુવાત વલય અલોકને ફરશે છે માટે. તથા નારકીને વેદનાનું સ્વરૂપ જૈનપ્રબોધ પુસ્તક તથા સૂયગમાંગ સૂત્ર તથા સંઘયણાદિ ગ્રંથોમાં ઠપાયું છે.

હવે આ પુસ્કમાં દેવ નારકિયાદિકનાં આયુ તથા દ્વીપસમુદ્રનાં પ્રમાણ સર્વપદ્યો પમ અને સાગરોપમે કરી કહ્યાં છે, માટે પદ્યોપમ અને સાગરોપમનું સ્વરૂપ લખીયે હૈયે.

તે પદ્યોપમ તથા સાગરોપમ એકેકા ત્રણ પ્રકારના બાદર તથા ત્રણ પ્રકારના સૂક્ષ્મ મલી ઠ પ્રકારે છે. તેમાં બાદર કોઈ કામમાં નથી આવતા પરંતુ સૂક્ષ્મ કામમાં આવે છે. પદ્ય. ઇટલે જેમાં ધાન્ય જરીયે તેની જેને ઉપમા છે તેને પદ્યોપમ કહીયે. તે અથવા જેણે કરી કાલાદિકનાં પ્રમાણ મવીયે ઉપમીજે, તેને પદ્યોપમ કહીયે. તે

એક ઉચ્ચાર પદ્યોપમ બીજો અરુ પદ્યોપમ અને ત્રીજો દેત્રપદ્યોપમ, એવા ત્રણ પ્રકારે છે. તે ઉચ્ચારાદિક એકેકો વહી એક સૂક્ષ્મ અને બીજો બાદર એવા બે બે જોડે છે.

હવે પલ્લનું પ્રમાણ કહે છે. ઉત્સેધાંગુલે એક યોજનનો કૂવો વાટલો ગોલાકારે જાણવો, તે લાંબપણે તથા પહોલપણે અને ઊંડપણે સર્વત્ર એક યોજન પ્રમાણ કહેવો તેનો પરિધિ ત્રણ યોજન અને એક યોજનના ઠ જાગ કરીયે, તેવો એક જાગ ઊપર થાય.

તે કૂવો દેવકુરુ ઉત્તરકુરુ નામે જે યુગલિયાનાં દેત્ર છે, તિહાં જઘન્ય એક બે ત્રણ દિવસના ઉત્કૃષ્ટથી સાત દિવસના જન્મેલા ગામરાના રોમ અંગુલ પ્રમાણ લેવા, તે રોમના પ્રથમ આઠ કટકા કરીયે વહી તે એકેકાં કટકાના આઠ આઠ કટકાં કરતાં ૬૪ કટકા થાય. ત્રીજી વાર આઠ ધંરુ કરતાં ૫૧૨ થાય. ચોથી વાર આઠ ધંરુ કરતાં ૪૦૯૬ થાય. પાંચમી વાર આઠ ધંરુ કરતાં ૩૨૭૬૮ થાય. ઢઠી વાર આઠ ધંરુ કરતાં ૨૬૨૧૪૪ થાય. સાતમી વાર આઠ ધંરુ કરતાં ૨૦૯૭૧૫૨ થાય.

એ બીજા લાખ સત્તાણું હજાર એકશો ને બાવન ધંરુ થયા, તે સર્વ બાદર ધંરુ થયા તેણે કરી પૂર્વોક્ત પાલો સંપૂર્ણ ઠાંશીને એવો જરવો કે તે અગ્નિથી બલે નહીં, વાયરાથી રોમધંરુ ઊડે નહીં, ગંગાનદીનો પ્રવાહ ઊપરથી ચાલ્યો જાય તો પણ તેને તાણી શકે નહીં, ચક્રવર્તીનું કટક ઊપર ચાલ્યું જાય, તો પણ ધસકે નહીં. એવો તે કૂવો જરી ને પઠી તે માંદેથી અકેક સમયે અકેક કેશ ધંરુ કાઢાડતાં થકાં જેટલે કાલે તે પાલો ખાલી થાય, તેટલો બાદર ઉચ્ચાર પદ્યોપમનો સંખ્યાતા સમય પ્રમાણ કાલ હોય, જે જાણી તે ધંરુ સંખ્યાતાજ હોય, માટે સંખ્યાતો કાલ કહ્યો, એ બાદર ઉચ્ચાર પદ્યોપમ જે કહ્યો તે માત્ર સૂક્ષ્મ ઉચ્ચાર પદ્યોપમનું સ્વરૂપ સમજાવવામાં જ ઉપયોગી હોય. પરંતુ બીજા કશામાં પણ કામ આવે નહીં.

હવે પૂર્વે જે વાલાગ્રધંરુ પલ્લ જાણ્યો છે, તે બાદર એકેક ધંરુના અસંખ્યાતા સૂક્ષ્મ ધંરુ કલ્પિયે, તે એવા કલ્પીયે, કે જે એક ધંરુનો વહી બીજો ધંરુ કેવલી કેવલ જ્ઞાને કરી પણ કલ્પી ન શકે, સતેજવંત નેત્રનો ધણી જે જાલીમાંદેથી સૂક્ષ્મ પુજલ સૂર્યના તેજે કરી દેશે, તેનો અસંખ્યાતમો જાગ અથવા બાદર પર્યાસ પૃથિવી કાયિયા જીવનું જેવું સૂક્ષ્મ શરીર હોય, તેવડે ધંરુ કરી પૂર્વોક્ત કૂવો જરીયે, તે એકેકો ધંરુ સમય સમય કાઢાડતાં અસંખ્યાતા સમય લાગે, અર્થાત્ સંખ્યાતા વર્ષની કોટિયે કરી તે કૂપ ખાલી થાય તેને સૂક્ષ્મ ઉચ્ચાર પદ્યોપમ કહીયે. તેવા દશ કોનાકોની પલ્લો પમે એક સૂક્ષ્મ ઉચ્ચાર સાગરોપમ થાય. તેવા અઢી સાગરોપમના જેટલા સમય થાય તેટલે પ્રમાણે અસંખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્ર છે. એ સૂક્ષ્મ ઉચ્ચાર પદ્યોપમ કહ્યાં.

તથા તેહીજ યોજન પ્રમાણ પલ્લ બાદર વાલાગ્રે જસ્યો, તે મધ્યેથી શો શો વર્ષે એકેક કેશખંડ કાહામતાં, તે પલ્લ સંખ્યાતા વર્ષની કોની પ્રમાણ કાલે નિર્લેપ થાય; તેવારે બાદર અઢા પલ્લોપમ સંખ્યાતા વર્ષ પ્રમાણ થાય.

વલી તેહીજ ખંડના પૂર્વોક્ત રીતે અસંખ્યાતા ખંડ કલ્પી તે કલ્પના ખંડ શો શો વર્ષે એકેક કહાડતાં જેવારે તે પલ્લ નિર્લેપ થાય, તેવારે સૂદ્ધ અઢાપલ્લોપમ અસંખ્યાતા વર્ષની કોની પ્રમાણ થાય. તેવા દશ કોઠાકોડી સૂદ્ધ અઢાપલ્લોપમે એક સૂદ્ધ અઢા સાગરોપમ થાય. તેવા વલી દશ કોઠાકોડી સાગરોપમે એક અવસર્પિણી કાલ થાય. વલી તેવા દશ કોઠાકોડી સાગરોપમે એક ઉત્સર્પિણી કાલ થાય. એ અવસર્પિણી તથા ઉત્સર્પિણીના બેહુ કાલ મલી વીશ કોઠાકોડી સાગરોપમે એક કાલ ચક્ર થાય. એ સૂદ્ધ અઢાપલ્લોપમ અને સાગરોપમે કરી દેવતા, નારકી, મનુષ્ય અને તિર્યંચના આયુનું માન તથા કર્મસ્થિતિમાન તથા કાયસ્થિતિમાન તથા જવસ્થિતિનાં કાલમાનાદિક મવીચે, એ ચોથું સૂદ્ધ અઢાપલ્લોપમ કહ્યું, એટલે એ સૂદ્ધ અઢાસાગરોપમના અનંતા પુજલપરાવતે અતીત અઢા તથા અનંતા પુજલપરાવતે અનાગત અઢા થાય. તિહાં અનાગત અઢાની અનંતતા ઠે અને અતીત અઢાનું આદિ નથી, તેથી બેહુને સમાનપણું ઠે. અન્ય આચાર્ય વલી એમ કહે ઠે કે, જો પણ સમયાદિકે કરી અનાગત અઢા હીયમાન ઠે, તો પણ અનાગત અઢાનો ક્ય નથી થતો, તે માટે અતીત અઢા થકી અનાગત અઢા અનંતગુણી ઠે.

સાંપ્રત બે પ્રકારના ક્ષેત્ર પલ્લોપમનું નિરૂપણ કરીયે ઠેયે. તે પૂર્વોક્ત બાદર વાલાગ્રે ખંડે કરી જસ્યો જે પલ્લ તે મધ્યે કલ્પના કરેલા વાલાગ્રે સ્પર્શ્યા જે આકાશપ્રદેશ તે માંહેથી એકેક આકાશ પ્રદેશ સમય સમય કાહામતાં જેવારે સર્વ વાલાગ્રે સ્પષ્ટ થયેલા એવા સર્વ આકાશ પ્રદેશ નિર્લેપ થાય, તેવારે અસંખ્યાતી ઉત્સર્પિણી અને અસંખ્યાતી અવસર્પિણી કાલપ્રમાણ એક બાદર ક્ષેત્રપલ્લોપમ થાય.

હવે તે પલ્લના સૂદ્ધ એકેક વાલાગ્રને સ્પર્શ્યા આકાશ પ્રદેશ તથા અણસ્પર્શ્યા એવા સમસ્ત આકાશપ્રદેશને સમય સમય કાહામતાં જેવારે તે પલ્લ નિર્લેપ થાય, તેવારે પૂર્વોક્ત બાદરક્ષેત્ર પલ્લોપમના કાલમાનથકી અસંખ્યાતગુણું અસંખ્યાતી ઉત્સર્પિણી અને અવસર્પિણી પ્રમાણ સૂદ્ધ ક્ષેત્ર પલ્લોપમનું કાલમાન થાય. તેવા દશ કોઠાકોડી સૂદ્ધ ક્ષેત્રપલ્લોપમે એક સૂદ્ધ ક્ષેત્ર સાગરોપમ થાય, એણે કરી ત્રસાદિક જીવનું પરિમાણ કરવું, એટલે દૃષ્ટિવાદને વિષે ડ્રવ્ય પ્રમાણ ચિંતવીયે તથા પૃથિવ્યાદિક એકે ક્રિય ત્રસાંત જીવનું પરિમાણ કરીયે, તેને વિષે એનું પ્રયોજન ઠે.

અહીં શિષ્ય પૂછે છે કે, જો સ્પષ્ટ, અસ્પષ્ટ, નજઃપ્રદેશ સૂક્ષ્મ ક્ષેત્ર પદ્યોપમે કરીને ગ્રહણ કરીએ હૈયે, તો વાલાગ્રોનું શું પ્રયોજન છે ? યથોક્ત પદ્યાંતરગત નજઃપ્રદેશાપ હારમાત્રથીજ સામાન્યપણે કહેવું યોગ્ય છે ? તત્ર ગુરુ કહે છે, કે એ સત્ય છે. કિંતુ સૂક્ષ્મ ક્ષેત્ર પદ્યોપમે કરી દૃષ્ટિવાદને વિષે ડ્રવ્ય મવીએ હૈયે, ને કેટલાએક યથોક્ત વાલાગ્ર સ્પષ્ટ નજઃપ્રદેશે કરી મવીએ હૈયે, માટે દૃષ્ટિવાદોક્ત ડ્રવ્યમાનોપયોગીપણા થકી વાલાગ્ર પ્રરૂપણ પ્રયોજનવાલું છે.

એમ સૂક્ષ્મ પદ્યોપમ શાસ્ત્રને વિષે ઉપયોગી હોય અને ત્રણ વાદર પદ્યોપમકલાં, તે સૂક્ષ્મનું સ્વરૂપ સમજાવવા માટેજ જાણવાં. અહીંયાં ઘણું તો સૂક્ષ્મ અઢાપદ્યોપ મનું પ્રયોજન છે, તે અઢાપદ્યોપમે કરી વીશ કોનાકોડી સાગરોપમનું કાલચક્ર થાય, તેવા અનંતે કાલચક્રે એક પુજ્જલપરાવર્ત થાય, એવા અનંત પુજ્જલપરાવર્તે અતીત અઢા અતિક્રમ્યા તે જાણી એને વિષે પુજ્જલપરાવર્ત એવી સંજ્ઞા કરીએ ॥ ઇતિ ॥

હવે પૃથ્વીને વિષે સો પ્રકારનાં જે રત્નો કહેવાય છે, તેના જ્ઞેદો કહે છે.

- ૧ તેમાં પ્રથમ જીવનના ત્રણ જ્ઞેદ છે, તે કહે છે. ૧૧ દેવજીવન, ૨ મનુષ્યજીવન, ૩ નાગજીવન.
- ૨ બીજા સ્થાનના ત્રણ જ્ઞેદ છે, તે કહે છે. ૧ મનુષ્યસ્થાન, ૨ દેવસ્થાન, ૩ નારકીસ્થાન.
- ૩ ત્રીજા જ્ઞમિના ત્રણ જ્ઞેદ છે, તે કહે છે. ૧ ઉત્તમ, ૨ નીચ, ૩ સમ.
- ૪ ચોથા પુરુષના ત્રણ જ્ઞેદ છે, તે કહે છે. ૧ ઉત્તમ, ૨ મધ્યમ, ૩ અધમ.
- ૫ પાંચમા પદાર્થના ત્રણ જ્ઞેદ છે, તે કહે છે. ૧ ધાતુ, ૨ મૂલ, ૩ જીવ.
- ૬ ષઠા પુરુષાર્થના ચાર જ્ઞેદ છે, તે કહે છે. ૧ ધર્મ, ૨ અર્થ, ૩ કામ, ૪ મોહ.

૭ સાતમા રાજવંશીના ષત્રીશ જ્ઞેદ છે, તે કહે છે. ૧ સૂર્ય, ૨ સોમવંશ, ૩ ચાંદ્ર, ૪ કદંબ, ૫ પરમાર, ૬ શ્વેતકુ, ૭ ચંદુઆણ, ૮ મોરી, ૯ શિલાર, ૧૦ સિંધવ, ૧૧ ઊંદક, ૧૨ ચાંડા, ૧૩ પ્રતિહાર, ૧૪ ભુંડક, ૧૫ રાઘોર, ૧૬ શક, ૧૭ કરઠપાલ, ૧૮ ક રંડ, ૧૯ ચંચિલ, ૨૦ ગોહિલ, ૨૧ મકુઆણક, ૨૨ પૌલક, ૨૩ રાજપાલ, ૨૪ ધાન્ય પાલ, ૨૫ અનંગ, ૨૬ નિકુલ, ૨૭ દધિકર, ૨૮ કોલ, ૨૯ તુર, ૩૦ દધિપક, ૩૧ ફૂલ, ૩૨ હરિય, ૩૩ સેવહાર, ૩૪ ડોડીયા. ૩૫ જાડિયા. ૩૬ કુલઠરકુલ.

૮ આઠમા રાજ્યનાં સાત અંગ છે, તેનાં નામ કહે છે. ૧ સ્વામી, ૨ અમાત્ય, ૩ જનપદ, ૪ જંઞાર, ૫ ડુર્ગ એટલે ગઢ, ૬ બલ, ૭ મિત્રાંગ.

૯ નવમા રાજગુણના ષત્રુ જ્ઞેદ છે, તે કહે છે. ૧ વંશ, ૨ વિનય, ૩ વિજય, ૪ વિદે ક, ૫ વિદ્યા, ૬ વિચાર ૭ સદાચાર, ૮ વિસ્તાર, ૯ પરિહેદ, ૧૦ અનુગ્રહ, ૧૧ સદા

ગ્રહ, ૧૨ ચંદ્ર, ૧૩ સદોદિત, ૧૪ સર્વસહ, ૧૫ ધર્મવલ, ૧૬ સંત્ય, ૧૭ શૌચ, ૧૮ સન્માન, ૧૯ સંસ્થાન, ૨૦ સમાધાન, ૨૧ સૌખ્ય, ૨૨ સૌજન્ય, ૨૩ સૌજાગ્ય, ૨૪ રૂપ, ૨૫ સ્વરૂપ, ૨૬ સાગત્ય, ૨૭ વિજાગ, ૨૮ સંયોગ, ૨૯ વિયોગ, ૩૦ સત્ત્વ, ૩૧ સંપૂર્ણત્વ, ૩૨ સકલત્વ, ૩૩ પ્રસન્નત્વ, ૩૪ સલજ્ઞત્વ, ૩૫ પાલકત્વ, ૩૬ પાંક્તિ, ૩૭ પ્રણય, ૩૮ પ્રસરણ, ૩૯ પ્રમાણ, ૪૦ પ્રતાપ, ૪૧ પ્રમોદ, ૪૨ પ્રારંભ, ૪૩ પ્રજા વહેદ, ૪૪ સંગ્રહ, ૪૫ વિગ્રહ, ૪૬ પુષ્ટિ, ૪૭ તુષ્ટિ, ૪૮ પ્રીતિ, ૪૯ પ્રાપ્તિ, ૫૦ પ્રશંસા, ૫૧ પ્રતિષ્ઠા, ૫૨ પ્રતિજ્ઞા, ૫૩ સ્થૈર્ય, ૫૪ ધૈર્ય, ૫૫ શૌર્ય, ૫૬ ગાંઝીર્ય, ૫૭ ચાતુર્ય, ૫૮ બુદ્ધિ, ૫૯ બલ, ૬૦ અધ્યક્ષ, ૬૧ વિવોધ, ૬૨ વૃદ્ધિ, ૬૩ સિદ્ધિ, ૬૪ કાંતિ, ૬૫ કીર્તિ, ૬૬ સ્ફૂર્તિ, ૬૭ વ્યુત્પત્તિ, ૬૮ વાત્સલ્ય, ૬૯ માંગલ્ય, ૭૦ મહોત્સવ, ૭૧ મંત્ર, ૭૨ રસિકત્વ, ૭૩ જાતુકત્વ, ૭૪ સમૃદ્ધિત્વ, ૭૫ ગુરુત્વ, ૭૬ શક્તિ, ૭૭ જુક્તિ, ૭૮ શુક્તિ, ૭૯ અયુક્તિ, ૮૦ અશક્તિ, ૮૧ અનુક્રમ, ૮૨ અજિમાન, ૮૩ વદાન્ય, ૮૪ કારુણ્ય, ૮૫ દાક્ષિણ્ય, ૮૬ વર્તન, ૮૭ સ્પર્શન, ૮૮ રસન, ૮૯ પ્રાણ, ૯૦ શ્રવણ, ૯૧ મર્યાદા, ૯૨ મંદન, ૯૩ ઉદય, ૯૪ ઉદાત્ત, ૯૫ ઉત્સાહ, ૯૬ ઉત્તમત્વ ગુણ.

૧૦ દશમા રાજપાત્રના બત્રીશ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ ધર્મપાત્ર, ૨ કામ, ૩ વિનોદ, ૪ વિદ્યા, ૫ વિલાસ, ૬ વિન્યાસ, ૭ જ્ઞાન, ૮ ક્રીડા, ૯ હાસ્ય, ૧૦ શૃંગાર, ૧૧ વીર, ૧૨ સ્નેહ, ૧૩ જગન્માન્ય, ૧૪ મંત્રી, ૧૫ સંધિ, ૧૬ મહત્તમ, ૧૭ અમાલ્ય, ૧૮ પ્રધાન, ૧૯ અધ્યક્ષ, ૨૦ સેનાપાત્ર, ૨૧ નાગર, ૨૨ પુષ્પ, ૨૩ માન્ય, ૨૪ પદસ્થ, ૨૫ દેશી, ૨૬ રાહી, ૨૭ કુલપુત્રિકા, ૨૮ પુનર્જૂ, ૨૯ વેશ્યા, ૩૦ દાસી, ૩૧ દાસ, ૩૨ આજિચારિક,

૧૧ અગીયારમા રાજવિનોદના બત્રીશ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ ગીત, ૨ વિનોદ, ૩ લિખિત, ૪ શિક્ષા, ૫ વક્તૃત્વ, ૬ કવિત્વ, ૭ શાસ્ત્ર, ૮ શસ્ત્ર, ૯ યુદ્ધ, ૧૦ નિયુદ્ધ, ૧૧ ગણિત, ૧૨ ગજ, ૧૩ તુરગ, ૧૪ પક્ષી, ૧૫ આલેખક, ૧૬ દ્યૂત, ૧૭ જલયંત્ર, ૧૮ મંત્ર, ૧૯ મહોત્સવ, ૨૦ ફલ, ૨૧ પુષ્પ, ૨૨ કલા, ૨૩ ગુણ, ૨૪ પ્રદેલિકા, ૨૫ ચિત્ર, ૨૬ ક્ષેત્ર, ૨૭ खेलन, ૨૮ વિત્તમૂત્ર, ૨૯ નૃત્ય, ૩૦ શ્રવણ, ૩૧ કર, ૩૨ બુદ્ધિ, ૩૩ વિદ્યા, ૩૪ રથ, ૩૫ કથા, ૩૬ કલત્ર.

૧૨ બારમા આસ્થાનના અઠાર જેદો છે, તે કહે છે. ૧ મહ્ત, ૨ આપૂહિત, ૩ લિંગ્ધ, ૪ મંત્રી, ૫ મહત્તમ, ૬ અમાલ્ય, ૭ પ્રધાન, ૮ બુદ્ધિમુખ, ૯ ઉત્તમમુખ, ૧૦ આગ્રાયક, ૧૧ સાંગ્રામિક, ૧૨ દેશ્ય, ૧૩ પુરુષધર્મ, ૧૪ પુરુષવિજ્ઞાન, ૧૫ પુરુષરાજ, ૧૬ પુરુષકર્મ, ૧૭ પાત્ર, ૧૮ વિનોદપાત્ર. ઇતિ અષ્ટાદશઃ જેદાઃ સમાપ્તાઃ ॥

૧૩ તેરમા રાજવિદ્યાના ચાર જેદ છે, તે કહે છે. ૧ આન્વિક્ષિકી, ૨ ચર્યા, ૩ વાર્તા, ૪ દંડનીતિ,

१४ चौदमा राजनीतिना चार जेद ठे, ते कहे ठे. १ साम, २ दाम, ३ जेद, ४ दंड,
१५ पन्नरमा आयुधना बत्तीश जेद ठे, ते कहे ठे. १ चक्र, २ धनु, ३ धनुष्य, ४
वज्र, ५ अंकुश, ६ बुरिका, ७ तोमर, ८ कुंत, ९ शूल, १० त्रिशूल, ११ शक्ति, १२ पा
श, १३ मुजर, १४ गुलिका, १५ मुसटी, १६ बुंढी, १७ गदा, १८ शंकु, १९ पर्नु, २०
पट्टीश, २१ रिष्ट, २२ करण, २३ यकपन, २४ हल, २५ मुशल, २६ मुहलिका, २७
कर्त्तरी, २८ करपत्र, २९ तरवार, ३० कोदाली ३१ डुफोट, ३२ गोफण, ३३ डार्ड,
३४ कब्रस, ३५ हडश्च, अने ३६ शस्त्र.

१६ शोलमा शास्त्रना सत्त्यावीश जेद ठे, ते कहे ठे. १ शब्दशास्त्र, २ अलंकारशास्त्र,
३ तर्कशास्त्र, ४ आगम, ५ गणित शास्त्र, ६ कदप, ७ कला, ८ शिक्षा, ९ विनोद, १०
विज्ञान, ११ मंत्र, १२ सामुद्रिक, १३ शकुन, १४ चिकित्सा, १५ सत्काव्य, १६ मोक्ष,
१७ धर्म, १८ अर्थ, १९ वास्तुशास्त्र, २० प्रवरतर, २१ महानामकोश, २२ सुविद्या, २३
तंद, २४ स्वप्नशास्त्र, २५ नवरसयुक्तकाव्य, २६ नाद्य, २७ धीनादिशास्त्र.

१७ सत्तरमा तत्त्वना बावन जेद ठे, ते कहे ठे. १ पृथ्वी, २ अप, ३ तेज, ४ वायु,
५ आकाश, ६ शब्द, ७ रूप, ८ रस, ९ स्पर्श, १० गंध, ११ घ्राण, १२ चक्षु, १३ श्रोत्र,
१४ त्वक्, १५ पाणि, १६ पाद, १७ गुद, १८ उपस्थान, १९ बुद्धि, २० अलंकार,
२१ प्रकृति, २२ पुरुषरक्त, २३ मांस, २४ मेद, २५ मज्जा, २६ शुक्र, २७ अस्थि, २८
वातरस, २९ गंध, ३० स्पर्श, ३१ घ्राण, ३२ चक्षु, ३३ पित्त, ३४ कफ, ३५ मल,
३६ काम, ३७ क्रोध, ३८ लोभ, ३९ जय, ४० मोह, ४१ मात्सर्य, ४२ राग, ४३ नि
यति, ४४ काल, ४५ विद्या, ४६ युद्धविद्या, ४७ माया, ४८ शक्ति, ४९ नाद, ५० बिंदु,
५१ कला, ५२ ईश्वर शिवतत्त्व.

१८ अठारमी कलाना बहोंतेर जेद ठे, ते कहे ठे. १ वाद्य, २ नृत्य, ३ गणित, ४
पठित, ५ लिखित, ६ लेख्य, ७ वक्तृत्व, ८ कथा, ९ वंचन, १० नाटक, ११ तंद, १२
अलंकार, १३ दर्शन, १४ अजिधान, १५ धातुकर्म, १६ अर्थमान, १७ वाद, १८ बुद्धि,
१९ शोच, २० मंत्र, २१ विनोद, २२ विचार, २३ नेपथ्य, २४ विलास, २५ शस्त्रक
र्म, २६ नीति, २७ शकुन, २८ गीत, २९ चित्र, ३० संयोग, ३१ हस्तलाघव, ३२ सूत्र,
३३ कुसुम, ३४ इंद्रजाल, ३५ स्नेह, ३६ पान, ३७ आहार, ३८ विहार, ३९ सौजाग्य,
४० प्रयोग, ४१ गंधवाद, ४२ वस्तु, ४३ रत्न, ४४ पात्र, ४५ वैद्य, ४६ देशजावित, ४७
विजय, ४८ वाणिज्य, ४९ आयुध, ५० युद्ध, ५१ नियुद्ध, ५२ वर्त्तन, ५३ हस्ती, ५४
तुरंग, ५५ पक्षी, ५६ नारी, ५७ जूमिलेप, ५८ दंतकाष्ठ, ५९ इष्टिका, ६० पाषाण,

६१ हास्य, ६२ उत्तर, ६३ प्रत्युत्तर, ६४ शरीर, ६५ शास्त्र, ६६ ताल, ६७ ढोल, ६८ मृदंग, ६९ विणा, ७० वांसली, ७१ जेरी, ७२ पलितविनाश,

१९ ओगणीशमा विज्ञान हेतुना चोराशी जेद ठे, ते कहे ठे. १ तत्त्वज्ञान, २ चर्म विज्ञान, ३ कर्म विज्ञान, ४ लक्ष्मीयोग, ५ शंख, ६ दंत, ७ गुटिका, ८ रसायन, ९ वचन, १० कवित्व, ११ यंत्र, १२ मंत्र, १३ तंत्र, १४ मदन, १५ नेपथ्य, १६ ख्यंतक, १७ इष्टिका, १८ लेख्य, १९ सूत्र, २० चित्र, २१ कर्मरंग, २२ शुचिकर्म, २३ शकुन, २४ ब्रह्मकर, २५ नैर्मल्य, २६ गंधयुक्ति, २७ आराम, २८ शिल्प, २९ काव्य, ३० कांस्य, ३१ काष्ठ, ३२ कुंज, ३३ लोह, ३४ पत्र, ३५ वंश्य, ३६ नख, ३७ दशन, ३८ प्रासाद, ३९ धातु, ४० विचूषण, ४१ स्वरोदय, ४२ द्यूत, ४३ अध्यात्म, ४४ अग्नि, ४५ विद्वेषण, ४६ उच्चाटन, ४७ स्तंजन, ४८ मोहन, ४९ वशीकरण, ५० वस्तु, ५१ स्वयंभु, ५२ हस्ति शिक्षा, ५३ अश्वशिक्षा, ५४ पक्षी, ५५ स्त्री, ५६ काम, ५७ चक्र, ५८ वज्रीकरण, ५९ पशुपालन, ६० कृषी, ६१ वाणिज्य, ६२ लक्षण, ६३ कालमानविधि, ६४ आसनविधि, ६५ शास्त्रबंध, ६६ नियुक्तकरण, ६७ आखेटक, ६८ कुतुहल, ६९ केश, ७० पुष्प, ७१ इंद्रजाल, ७२ विनोद, ७३ सौभाग्य, ७४ प्रयोग, ७५ शौच, ७६ ज्ञान, ७७ ज्ञेय, ७८ प्रीति, ७९ आयु, ८० चाटु, ८१ व्यापार, ८२ धारणा, ८३ हेय, ८४ उपादेय.

२० वीशमा देशसंख्या ते चारेदिशामां यइने चोराशीजेदे ठे, ते कहे ठे. तेमां पूर्व दिशामां १ गौर, २ कान्यकुब्ज, ३ कलिंग, ४ गोल, ५ अंग, ६ कुरंग, ७ बंगाल, ८ अराच्य, ९ वरेंज, १० वामन, ११ गंगापार, १२ अंतर्वेदी, १३ मागध, १४ मध्य कुरु, १५ काहल, १६ कामरूप, १७ ऊज, १८ पुंड्र, १९ वोडास, २० अग्नि, २१ मालव, २२ पांचाल, २३ जालंधर, २४ शूरसेन, २५ लोहितपात. पश्चिमदिशामां. २६ काबेल, २७ वालंज, २८ सौराष्ट्र, २९ कुंकुम, ३० लाम्प्री, ३१ अर्बुद, ३२ मेवान, ३३ अवंति, ३४ नागणित, ३५ किरात, ३६ शकट, ३७ सौवीर, ३८ कोंकण, उत्तर दिशामां. ३९ गुर्जर, ४० सिंधु, ४१ केकाण, ४२ नेपाल, ४३ लाट, ४४ जोट, ४५ तुरक, ४६ तायक, ४७ बर्बर, ४८ वर्जुर, ४९ कीर, ५० काश्मीर, ५१ हिमालय, ५२ लोहपुर. ५३ श्रीकाष्ठ. दक्षिणदिशामां. ५४ मलय, ५५ सिंहल, ५६ कोशल, ५७ पामल, ५८ आंग्र, ५९ वंधव, ६० कर्कट, ६१ डविरु, ६२ श्रीपर्वत, ६३ वैदर्ज, ६४ धाराजराला, ६५ तापीतट, ६६ माहाराष्ट्र, ६७ आजीरदेश, ६८ नर्मदातट, ६९ द्वीपदेश.

२१ एकवीशमा स्थानना बत्रीश जेदो ठे, ते कहे ठे. १ स्वर्ग, २ मृत्यु, ३ पाताल, ४ तनु, ५ विद्या, ६ वास्तु, ७ विनोद, ८ वाद, ९ गीत, १० वाद्य, ११ नृत्य, १२

રૂપ, ૧૩ ધર્મ, ૧૪ અર્થ, ૧૫ કામ, ૧૬ મોક્ષ, ૧૭ દેશ, ૧૮ કાલ, ૧૯ યાત્રા, ૨૦ સમય, ૨૧ પુરુષ, ૨૨ સ્ત્રી, ૨૩ ગજ, ૨૪ તુરંગમ, ૨૫ પદ્મી, ૨૬ રત્ન, ૨૭ પાન, ૨૮ આહાર, ૨૯ શય્યા ૩૦ વ્યાપાર, ૩૧ વસ્તુ, ૩૨ વિજ્ઞાન લક્ષણ.

૨૨ બાવીશમા ગૃહના ચોવીશ જ્વેદો છે, તે કહે છે. ૧ પ્રાસાદ, ૨ હર્મ્ય, ૩ આયતન, ૪ ગૃહ, ૫ કોશ, ૬ કોષાગાર, ૭ પાનીયગૃહ, ૮ શૌચગૃહ, ૯ શાલા, ૧૦ માલ્ય, ૧૧ મઠ, ૧૨ સત્રાગાર, ૧૩ શૃંગારસ્થાન, ૧૪ ધર્મસ્થાન, ૧૫ વિનોદસ્થાન, ૧૬ મંદિર, ૧૭ હસ્તિશાલા, ૧૮ વીશમંડપ, ૧૯ માહાનસ, ૨૦ ઝોજનશાલા, ૨૧ ગુપ્તસ્થાન, ૨૨ આદિસ્થાન, ૨૩ અર્ધસ્થાન, ૨૪ રાજાંગણ.

૨૩ ત્રેવીશમા મંગલ વસ્તુના એક શો આઠ જ્વેદો છે, તે કહે છે. ૧ બ્રહ્મા, ૨ વિષ્ણુ, ૩ માહેશ્વર, ૪ વીતરાગ, ૫ સ્કંદ, ૬ આદિત્ય, ૭ લોકપાલ, ૮ અગ્નિ, ૯ અમર, ૧૦ સાગર, ૧૧ પર્વત, ૧૨ ગગન, ૧૩ ગ્રહણ, ૧૪ ગાંધર્વ, ૧૫ ચંદ્ર, ૧૬ વિનાયક, ૧૭ જ્યોતિક, ૧૮ તીર્થ, ૧૯ દ્વિજ, ૨૦ ધર્મશાસ્ત્ર, ૨૧ વેદશાસ્ત્ર, ૨૨ વેદ, ૨૩ પદ્મ, ૨૪ પર્યક, ૨૫ કૌસ્તુભ, ૨૬ કાંચન, ૨૭ રૌપ્ય, ૨૮ તામ્ર, ૨૯ ઘૃત, ૩૦ મધુ, ૩૧ સિદ્ધાંત, ૩૨ ચંદન, ૩૩ શ્વેત, ૩૪ વસ્ત્ર, ૩૫ વેશ્યા, ૩૬ ગોરોચન, ૩૭ મૃત્તિકા, ૩૮ ગોમય, ૩૯ શસ્ત્ર, ૪૦ અંજન, ૪૧ રત્ન, ૪૨ મનસિલ, ૪૩ મોદક, ૪૪ શંખ, ૪૫ પ્રિયંગુ, ૪૬ વચા, ૪૭ શ્વેતપુષ્પ, ૪૮ સર્પવ, ૪૯ દધિ, ૫૦ દૂર્વા, ૫૧ અક્ષત, ૫૨ ઉદંબર, ૫૩ આમ્ર, ૫૪ ઢત્ર, ૫૫ વાજિત્ર, ૫૬ દર્જ, ૫૭ હસ્તી, ૫૮ બીજ, ૫૯ મુક્તાફલ, ૬૦ સ્વંજરીટ, ૬૧ વૃષજ, ૬૨ રાજહંસ, ૬૩ કન્યા, ૬૪ દર્પણ, ૬૫ દીપ, ૬૬ અંકુશ, ૬૭ તુરંગમ, ૬૮ હીત, ૬૯ વેણુ, ૭૦ વીણાધ્વનિ, ૭૧ ઝૂમિ, ૭૨ સિંહ, ૭૩ મય, ૭૪ સ્વસ્તિક, ૭૫ તોરણ, ૭૬ કુંજ, ૭૭ ચામર, ૭૮ વત્સ, ૭૯ ગો, ૮૦ આર્દ્ર, ૮૧ માંસ, ૮૨ સ્ત્રી, ૮૩ પુરુષયુગ્મ, ૮૪ વાહન, ૮૫ પ્રધાન, ૮૬ વિદ્યા, ૮૭ વિનય, ૮૮ તુષ્ટિ, ૮૯ પુષ્ટિ, ૯૦ પ્રસાદ, ૯૧ ઉલ્લોચ, ૯૨ મદિરા, ૯૩ સત્ય, ૯૪ પૂર્ણપાત્ર, ૯૫ આર્દ્રશાક, ૯૬ પિષ્ફલપત્ર, ૯૭ શ્રીવૃક્ષ, ૯૮ તાલવૃક્ષ, ૯૯ પૂજા, ૧૦૦ નિધિ, ૧૦૧ ગૌરી, ૧૦૨ ગંગા, ૧૦૩ સરસ્વતી, ૧૦૪ નર્મદા, ૧૦૫ યમુના, ૧૦૬ સિદ્ધિ, ૧૦૭ પ્રીતિ, ૧૦૮ કીર્તિ. એ સર્વ માંગલિક વસ્તુ જાણવી.

૨૪ ચોવીશમા દાનના ત્રણ જ્વેદ છે. તે કહે છે. ૧ અજય, ૨ દ્રવ્ય, ૩ પરોપકાર.

૨૫ પચ્ચીશમા યશના પાંચ જ્વેદ છે, તે કહે છે. ૧ જન્મકૃત પ્રતાપ યશ, ૨ કીર્તિ, ૩ પરાક્રમયશ, ૪ રૂપયશ, ૫ સદાચારમાં પ્રવર્તન કરવું તે યશ.

૨૬ ષઢ્વીશમા કીર્તિના સાત પ્રકાર છે, તે કહે છે. ૧ દાનકીર્તિ, ૨ પુણ્યકીર્તિ,

૩ વિદ્યજ્ઞાનકીર્તિ, ૪ નવકૃતકાવ્યકીર્તિ, ૫ આવર્તનકીર્તિ, ૬ શૌર્યકીર્તિ, ૭ યશઃકીર્તિ.

૧૭ સત્યાવીશમા રસના નવજોડ છે, તે કહે છે. ૧ શૃંગારરસ, ૨ હાસ્યરસ, ૩ કરુણરસ, ૪ રૌદ્રરસ. ૫ વીરરસ, ૬ જયનકરસ, ૭ બીજત્તરસ, ૮ અદ્ભુતરસ, ૯ શાંતરસ.

૨૦ અષ્ટાવીશમા જાવના ઊગળપચાસ જોડો છે, તે કહે છે. ૧ રતિ, ૨ હાસ્ય, ૩ શોક, ૪ ક્રોધ, ૫ ઉત્સાહ, ૬ જય, ૭ જુગુપ્સા, ૮ વિસ્મય, ૯ સ્તંભન, ૧૦ સ્વેદ, ૧૧ સ્વર, ૧૨ જોડ, ૧૩ રોમાંચ, ૧૪ વેપથુ, ૧૫ વૈવર્ણ્ય, ૧૬ અશ્રુ, ૧૭ પ્રલાપ, ૧૮ નિર્વેદ, ૧૯ ગ્લાનિ- ૨૦ શંકા, ૨૧ આશ્રમ, ૨૨ આલસ્ય, ૨૩ દેશચિંતા ૨૪ મોહ, ૨૫ ધૃતિ, ૨૬ સ્મૃતિ, ૨૭ ક્રીકા, ૨૮ ચપલતા, ૨૯ જન્મત. ૩૦ હર્ષ, ૩૧ અવશ, ૩૨ વિષાદ, ૩૩ અસુખ, ૩૪ વર્ગ, ૩૫ અપસાર, ૩૬ નિદ્રા, ૩૭ સ્વપ્ન, ૩૮ વિવોધ, ૩૯ અમર્ષ, ૪૦ ઉગ્રતા, ૪૧ ઉન્માદ, ૪૨ મતિ ૪૩ વ્યાધિ, ૪૪ વિરક્ત, ૪૫ વિતર્ક, ૪૬ ત્રાસ, ૪૭ સૂમરણ, ૪૮ માયા, ૪૯ લોજ.

૫૦ ઊગળત્રીશમા અજિનયના ચાર જોડ કહે છે. ૧ આંગિક, ૨ વાચક, ૩ સાત્ત્વિક, ૪ અહાર્ય.

૩૦ ત્રીશમા વૃત્તિના ચાર જોડ કહે છે. ૧ જારતી, ૨ સાત્વતી, ૩ કૌશિકી, ૪ અરજટી.

૩૧ એકત્રીશમા માહાનપુરુષના ચાર જોડો છે, તે કહે છે. ૧ ધીરોદ્રત, ૨ ધીરોદાત્ત, ૩ ધીરલલિત, ૪ ધીરશાંત.

૩૨ ચત્રીશમા નાયકના ચાર જોડો છે. તે કહે છે. ૧ દક્ષિણ, ૨ અનુકૂલ, ૩ શઠ, ૪ પ્રદ.

૩૩ તેત્રીશમા નાયકના ગુણ ચત્રીશ પ્રકારના છે, તે કહે છે. ૧ કુલીન, ૨ શીલવાન, ૩ નયસ્થ, ૪ શૌચવાન, ૫ પ્રિયંવદ, ૬ પ્રીતિમાન, ૭ સુજગ, ૮ વિનયવાન, ૯ કીર્તિમાન, ૧૦ ત્યાગી, ૧૧ વિવેકી, ૧૨ શૃંગારવાન, ૧૩ અજિમાની, ૧૪ શ્લાઘ્યવાન, ૧૫ સમુજ્જ્વલવેષ, ૧૬ સકલકલા કુશલ, ૧૭ પ્રિય, ૧૮ સત્યવાન, ૧૯ અવદાન્ય, ૨૦ સ્વજન, ૨૧ સુગંધપ્રિય, ૨૨ સુવૃત્ત, ૨૩ મંત્રવાન, ૨૪ ક્લેશસહ, ૨૫ પ્રસ્તાવપ્રકાશક, ૨૬ પંક્તિ, ૨૭ ઉત્તમ સત્ત્વ, ૨૮ ધાર્મિક, ૨૯ મહોત્સાહી, ૩૦ ગુણગ્રાહી, ૩૧ હામી, ૩૨ પ્રાજ્ઞાવિક, ૩૩ ચોત્રીશમા માહાનાયિકાના ત્રણ જોડ કહે છે. ૧ સ્વકીયા, ૨ પરકીયા, ૩ પણાંગના. વાગ્જહાલંકારમાં નાયિકાના ચાર જોડ કહ્યા છે. ૧ અનૂઢા, ૨ સ્વકીયા, ૩ પરકીયા, ૪ પણાંગના.

૩૫ પાંત્રીશમા નાયિકાના આઠ જોડ કહે છે. ૧ વાસકસજ્ઞા, ૨ વિરહોત્કંઠિતા, ૩ ચંક્રિતા, ૪ વિપ્રલબ્ધા, ૫ પ્રોષિતજર્તૃકા, ૬ કલહાંતરિતા, ૭ અજિસારિકા, ૮ સ્વાધીનજર્તૃકા.

૩૬ ષત્રીશમા વલીપણ નાયિકાના ગુણો એકત્રીશ પ્રકારના છે, તે કહે છે. ૧ કુલજા, ૨ સુજગ, ૩ સુરૂપા, ૪ સુસત્વા, ૫ સુવેષા, ૬ સુવિનીતા, ૭ સુરતપ્રવીણા, ૮ સુખપ્રિયા, ૯ વિજોગિની, ૧૦ વિચક્ષણા, ૧૧ પ્રિયજાબિણી, ૧૨ પ્રસન્નમુખી, ૧૩ પીનસ્તની, ૧૪ રસિકા,

૧૫ લજ્જાન્વિતા, ૧૬ લક્ષણયુતા, ૧૭ પઠિતજ્ઞા, ૧૮ ગીતજ્ઞા, ૧૯ વિદ્યાજ્ઞા, ૨૦ નૃત્યજ્ઞા, ૨૧ સુકુમારશરીરા, ૨૨ સુગંધપ્રિયા ૨૩ ચારુનેત્રા, ૨૪ નાતિમાનિની, ૨૫ મધુરવાચ્યા, ૨૬ લેહવતી, ૨૭ વિમર્ષવતી, ૨૮ સત્યવતી, ૨૯ શીલવતી, ૩૦ પ્રજ્ઞાવતી, ૩૧ ગુણાન્વિતા.

૩૨ સામુદ્રીશમા સૌખ્યકરણના ચાર જોડ છે, તે કહે છે. ૧ અજ્યાસકરણ, ૨ અજિમાન, ૩ સંપ્રિયકરણ, ૪ વિષયકરણ.

૩૭ આદત્રીશમા સૌખ્યના ત્રણ પ્રકાર છે, તે કહે છે. ૧ આંગિક, ૨ વાચક, ૩ માનસિક.

૩૯ ઊગણચાલીશમા શૌચના દશ જોડો છે, તે કહે છે. ૧ મુખશૌચ, ૨ સ્નાન, ૩ મૃત્તિકા, ૪ સ્કંધ, ૫ કદા, ૬ રમશ્રુ, ૭ જલ, ૮ નલ, ૯ અનલ, ૧૦ સત્યશૌચ.

૪૦ ચાલીશમા કામના બે જોડ છે, તે કહે છે. ૧ સ્વાજ્ઞાવિક, ૨ કૃત્રિમ.

૪૧ એકતાલીશમા કામાવસ્થાના દશ જોડો છે, તે કહે છે. ૧ અજિલાપતા, ૨ સ્મૃતિ, ૩ ગુણોત્કીર્તન, ૪ ઉદ્દેગ, ૫ પ્રલાપ, ૬ ઉન્માદ, ૭ વ્યાધિ, ૮ જડતા, ૯ મરણ, ૧૦ ચિંતા.

વલી કામના બાળ, કોઈ ઠેકાણે પાંચ જોડે કહેલા છે, તે કહે છે. ૧ સંગમ, ૨ વિગમ, ૩ હર્ષ, ૪ મોહ, ૫ મરણાધિક.

વલી પણ કામના પાંચ બાળ કહેલા છે, તે કહે છે. ૧ સંમોહન, ૨ ઉત્પાદન, ૩ તાપન, ૪ શોષણ, ૫ મરણ.

૪૨ વહેંતાલીશમા મૂર્ખના આઠ પ્રકાર છે, તે કહે છે. ૧ નિર્લજ્જ, ૨ શઠ, ૩ ક્ષીબ, ૪ નિર્ઘૃણ, ૫ વ્યસની, ૬ અતિજોગી, ૭ ગર્વિત, ૮ નિષ્ઠુર.

૪૩ ત્રેતાલીશમા નાગરિક જનનાં ચોવીશ કરણ છે, તે કહે છે. ૧ વિષયસુખનો ઊંચો જુદો રાખે. ૨ કાયચિંતાનું સ્થાનક રાખે, ૩ પાણીનું સ્થાનક, ૪ રસોડનું સ્થાનક, ૫ નેપથ્યનું ગૃહ રાખે, ૬ નેપથ્યનાં ઉપકરણ ઘણાં રાખે, ૭ ઘરનાં ઉપકરણ ઘણાં રાખે, ૮ શસ્ત્ર ઘણાં રાખે, ૯ આસન ઘણા પ્રકારનાં રાખે. ૧૦ રમ્યપણું, ૧૧ માદ્યાદિ જોગનું રાખવું, ૧૨ બેસવા ઉઠવાનું ગુપ્તસ્થાન રાખે, ૧૩ પ્રજ્ઞાતમાં વિરામ લેવા માટે સ્થાન રાખે, ૧૪ મધ્યાન્હને વિષે જોજન કરવા સ્થાન રાખે, ૧૫ છાનું જંનારનું સ્થાનક રાખે, ૧૬ નિરંતર વિદ્યાનો અજ્યાસ કરે, ૧૭ કુલોચિત માર્ગવર્તન કરે, ૧૮ પ્રદોષને વિષે ગીતવિનોદ કરે, ૧૯ સુરતોપચાર કરે, ૨૦ ક્યારેક ઉદ્યાનમાં ગમન કરે, ૨૧ કદાચિત્ત ક્ષેત્રનિરીક્ષણ કરે, ૨૨ નિરંતર ગૃહકાર્યમાં રહે, ૨૩ જોગમાં વ્યાસ રહે ૨૪ વિજક્તસ્થાન.

૪૪ ચુમ્માલીશમા રૂપના ત્રણ જોડ છે, તે કહે છે. ૧ સંપૂર્ણ લક્ષણાવયવ, ૨ અસંપૂર્ણ લક્ષણાવયવ, ૩ નિર્લક્ષણાવયવ.

૪૫ પીસ્તાલીશમા સ્વજ્ઞાવના ત્રણ જોડ ૧ મુગ્ધસ્વજ્ઞાવ, ૨ મુગ્ધચતુરસ્વજ્ઞાવ, ૩ ચતુરસ્વજ્ઞાવ.

૪૬ ઠહેતાલીશમા પાર્થિવના દશ પ્રકારે પ્રમોદ છે, તે એક શ્લોકે કરી કહે છે. જ્ઞાને દાને બલે રાજ્યે, વિનોદે વૈરિસંગ્રહે ॥ શૌર્યે ધર્મે ચ સૌખ્યે ચ, પ્રમોદા દશધા સ્મૃતા ॥૧॥

૪૭ સુમતાલીશમો ચાર પ્રકારનો બોધ કહે છે:- ૧ બાલસંસ્કારપ્રબોધ, ૨ પ્રજ્ઞાપ્રબોધ, ૩ શાસ્ત્રપ્રબોધ, ૪ તત્ત્વનિશ્ચયપ્રબોધ.

૪૮ અઢતાલીશમી ચાર પ્રકારની બુદ્ધિ કહે છે:- ૧ ઉત્પાતિકી, ૨ વિનયકી, ૩ કાર્મિકી, ૪ પારિણામિકી.

૪૯ ભંગણપચ્ચાશમી બુદ્ધિના આઠ પ્રકારે ગુણ છે, તે કહે છે. ૧ શુશ્રુષા, ૨ શ્રવણ, ૩ ગ્રહણ, ૪ ધારણા, ૫ ઝહ, ૬ આપોહ, ૭ અર્થ, ૮ વિજ્ઞાન.

૫૦ પચ્ચાશમા ગાંધર્વના ચાર પ્રકાર કહે છે:- ૧ સ્વરગત, ૨ તાલગત, ૩ પદગત, ૪ અવધાનગત.

૫૧ એકાવન્નમા ત્રણ પ્રકારના મહાગીત કહે છે:- ૧ મહાગીતિ, ૨ ઉપગીત, ૩ અનુગીતિ.

૫૨ બાવન્નમા ગીતના ઠત્રીશ ગુણ છે, તે કહે છે:- ૧ સુખર, ૨ સુતાલ, ૩ સુપદ, ૪ શુરુ, ૫ લલિત, ૬ સુસંવંધ, ૭ સુપ્રમેય, ૮ સુરાગ, ૯ સુરસ, ૧૦ સુસંગિત, ૧૧ સુહર્ષ, ૧૨ સુગ્રહ, ૧૩ શિષ્ય ૧૪ ક્રમણ્ય, ૧૫ સુવર્ણ, ૧૬ સુગમ, ૧૭ સુરક્ત, ૧૮ સંપૂર્ણ, ૧૯ સાલંકાર, ૨૦ સુજાણા, ૨૧ સુસંધિષ્ઠ, ૨૨ સવ્યુત્પન્ન, ૨૩ મધુર, ૨૪ સ્ફુટ, ૨૫ અગ્રામ્ય, ૨૬ પ્રસન્ન, ૨૭ કુંચિતકંપિત, ૨૮ સમયોચિત, ૨૯ વિદ્યા, ૩૦ સંગત, ૩૧ પ્રથમ સ્થિત, ૩૨ લક્ષ્ય, ૩૩ એક, ૩૪ અદ્ભુત, ૩૫ વિલંબિતમધ્ય, ૩૬ ઉક્ત પ્રમાણ.

૫૩ હવે ત્રેપન્નમા નૃત્યના બે પ્રકાર છે, તે કહે છે. ૧ લાસ્ય, ૨ તાંમવ,

૫૪ ચોપન્નમા કાવ્યના શોલ પ્રકાર કહે છે. ૧ સમય, ૨ પ્રતિજ્ઞા, ૩ અચ્યાસવિદ્યા, ૪ જાતિ, ૫ ગીતિ, ૬ રીતિ, ૭ વૃત્તિ, ૮ વાચ્ય, ૯ વાચક, ૧૦ ભંદ, ૧૧ અલંકાર, ૧૨ ગુણ, ૧૩ દોષ, ૧૪ રસ, ૧૫ જાવ, ૧૬ અજ્ઞિનય.

૫૫ પચ્ચાવન્નમા વત્કત્વના દશ પ્રકાર કહે છે. ૧ પરિજાવિત, ૨ સત્ય, ૩ મધુર, ૪ સાર્થક, ૫ પરિસ્ફુટ, ૬ પરિમિત, ૭ મનોહર, ૮ ચિત્ર, ૯ પ્રસન્ન, ૧૦ જાવાનુગત.

૫૬ ઠપન્નમા જાણના ઠ પ્રકારો છે, તે કહે છે. ૧ સંસ્કૃત, ૨ પ્રાકૃત, ૩ અપવ્રંશી, ૪ પૈશાચી, ૫ માગધી, ૬ શૌરસેની.

૫૭ સત્તાવન્નમા પાંડિત્યના પાંચ જેદો છે, તે કહે છે. ૧ વત્કત્વ, ૨ વાદિત્વ, ૩ કવિત્વ, ૪ આયામત્વ, ૫ ગમત્વ.

૫૮ અઠાવન્નમા વાદના ચોવિશ જેદ કહે છે. ૧ ઉત્પત્તિ, ૨ સમા, ૩ અયતિ, ૪ સજ્ઞા, ૫ વાદ, ૬ પદ્ધ, ૭ પ્રતિપદ્ધ, ૮ પ્રમાણ, ૯ પ્રજેદ, ૧૦ પ્રસન્ન, ૧૧ પ્રત્યુત્તર, ૧૨

દૂષણ, ૧૩ ચૂષણ, ૧૪ ઉપન્યાસ, ૧૫ અનુમોદ, ૧૬ આદેશ, ૧૭ નિર્ણય, ૧૮ ગ્રંથનિશ્ચય, ૧૯ નિશ્ચય, ૨૦ સ્થાન, ૨૧ અર્થાંતર, ૨૨ સમંતા, ૨૩ જય, ૨૪ પરાજય.

૫૯ ઊગ્ગણશાઠમા દર્શનના ઠ જેદો છે, તે કહે છે. ૧ માહેશ્વરદર્શન, ૨ બ્રાહ્મદર્શન, ૩ સાંખ્યદર્શન, ૪ બૌદ્ધદર્શન, ૫ જૈનદર્શન, ૬ ચાર્વાકદર્શન.

૬૦ સાઠમા માહેશ્વર દર્શનના પાંચ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ વિશેષ, ૨ શિવધર્મ, ૩ પાશુપત્ત, ૪ કાલમુખ, ૫ મહાવ્રતિક પર્યંત,

હવે તેનાજ બીજી રીતે પાંચ જેદે કહે છે. અયોવિશેષશિવધર્મ, ૧ શૈવ, ૨ પાશુપત્ત, ૩ ફલમુખ, ૪ મહાવ્રત, ૫ બ્રહ્મચર્ય.

૬૧ એકસઠમા બ્રાહ્મણના લક્ષણ દશ પ્રકારે કહે છે. ૧ પ્રમાણ, ૨ સંસ્કાર, ૩ કર્મ, ૪ વર્તન, ૫ બ્રહ્મચારી, ૬ ગૃહસ્થ, ૭ વાન, ૮ પ્રસ્થ, ૯ યતિ, ૧૦ બ્રહ્મપર્યંત.

૬૨ વાસઠમા સાંખ્ય શાસ્ત્રના ચાર જેદ કહે છે. ૧ તત્ત્વ, ૨ પ્રમાણ, ૩ પ્રકાર, ૪ સર્વાત્મા.

૬૩ ત્રેસઠમા બૌદ્ધમતના દશ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ સૌગત, ૨ સર્વદ, ૩ પરિગત, ૪ વિહાર, ૫ પ્રમાણ, ૬ પ્રજેદ, ૭ પ્રમોદ, ૮ શૌર્ય, ૯ ત્રિકયોગાચાર, ૧૦ આધ્યાત્મિકમોક્ષપર્યંત.

૬૪ ચોસઠમા જૈનમતના સાત પ્રકાર છે, તે કહે છે. ૧ સર્વજ્ઞ, ૨ ધર્મ, ૩ તત્ત્વાર્થ, ૪ પ્રમાણ, ૫ પ્રતિજ્ઞા, ૬ જેદ, ૭ સિદ્ધપર્યંત.

૬૫ પાંસઠમા ચાર્વાકના ચાર જેદ છે, તે કહે છે. ૧ તત્ત્વાર્થ, ૨ પ્રમાણ, ૩ પ્રજેદ, ૪ પ્રમોદ.

૬૬ ઠાસઠમા વિચારના ચોવીશ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ વિદ્યા, ૨ વિજ્ઞાન, ૩ વિનોદ, ૪ કલા, ૫ કવિત્વ, ૬ વક્તૃત્વ, ૭ ગીત, ૮ નૃત્ય, ૯ વાદ્ય, ૧૦ દેશ, ૧૧ કાલ, ૧૨ પાત્ર, ૧૩ પ્રમેય, ૧૪ પર્યાય, ૧૫ જય, ૧૬ રસ, ૧૭ વાદ, ૧૮ અગ્નિનય, ૧૯ ધર્મ, ૨૦ અર્થ, ૨૧ કામ, ૨૨ મોક્ષ, ૨૩ પ્રમાણ, ૨૪ લોકવાદપર્યંત.

૬૭ સરુસઠમા ગુરુત્વના દશ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ વંશ, ૨ જ્ઞાન, ૩ પદ, ૪ શૌર્ય, ૫ સત્ત્વ, ૬ દાન, ૭ બલ, ૮ જય, ૯ સંતાન, ૧૦ સ્વગુણ.

૬૮ અરુસઠમા ચરિતના ચાર જેદ કહે છે. ૧ માનવચરિત, ૨ દાનવચરિત, ૩ રવિલાસચરિત, ૪ ગુણપ્રસ્થાપન ચરિત.

૬૯ ઊગ્ગણ્યોત્તેરમા રાજ્યપાલનના પાંચ જેદો છે, તે કહે છે. ૧ ધર્મપાલન, ૨ રાજ્યપાલન, ૩ જૂમિપાલન, ૪ પ્રજાપાલન, ૫ નીતિપાલન.

૭૦ સિત્તેરમા ઉત્તમપણાના સાત જેદો છે, તે કહે છે. ૧ વય, ૨ કુલ, ૩ શીલ, ૪ રૂપ, ૫ પદ, ૬ જ્ઞાન, ૭ પ્રયોગ.

૭૧ એકોત્તેરમા શક્તિના નવ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ જ્ઞાનશક્તિ, ૨ ધર્મશક્તિ, ૩ દાન

શક્તિ, ૪ મંત્રશક્તિ, ૫ કામશક્તિ, ૬ અર્થશક્તિ, ૭ યુક્તશક્તિ, ૮ વ્યાયામશક્તિ, ૯ દેશશક્તિ.

૭૨ બહોતેરમા અહંકારના આઠ પ્રકાર છે, તે કહે છે. ૧ જ્ઞાન અહંકાર, ૨ દાન અહંકાર, ૩ બલ અહંકાર, ૪ ધર્મ અહંકાર, ૫ કામ અહંકાર, ૬ દ્રવ્ય અહંકાર, ૭ શત્રુ મારણ અહંકાર, ૮ સમારંજ અહંકાર.

૭૩ ત્રહોતેરમા વાત્સલ્યના ચાર જ્વેદ છે, તે કહે છે. ૧ દેવવાત્સલ્ય, ૨ સજુરુવાત્સલ્ય, ૩ મિત્રવાત્સલ્ય, ૪ વલ્લજ પુરુષ વા પદાથનું સ્નેહનેલીધે વાત્સલ્ય.

૭૪ ચમ્મોતેરમા પ્રાપ્તિના આઠ જ્વેદો છે, તે કહે છે. ૧ જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, ૨ ધર્મપ્રાપ્તિ, ૩ બલપ્રાપ્તિ, ૪ કામપ્રાપ્તિ, ૫ વિજ્ઞાનપ્રાપ્તિ, ૬ પાત્રસંગ્રહપ્રાપ્તિ, ૭ સર્વાર્થ, ૮ રાજ્યપ્રાપ્તિ.

૭૫ પંચોતેરમા શૌર્યના ચોવીશ જ્વેદ છે, તે કહે છે. ૧ સ્નાનશૌર્ય, ૨ મનઃશૌર્ય, ૩ શબ્દશૌર્ય, ૪ પ્રતાપ, ૫ ઉદય, ૬ પ્રતિજ્ઞા, ૭ તેજ, ૮ જ્ઞાન, ૯ સંગ્રામ, ૧૦ જય, ૧૧ સાહસ, ૧૨ પ્રતિપત્ન, ૧૩ શરણાગત, ૧૪ પ્રમોદ, ૧૫ પ્રબોધ, ૧૬ આજ્ઞા, ૧૭ ઉદયમ, ૧૮ અર્થ, ૧૯ આચાર, ૨૦ બલ, ૨૧ કીર્તિ, ૨૨ લક્ષણ, ૨૩ વ્રત, ૨૪ આપદાશૌર્ય.

૭૬ ઠોતેરમા બલના દશ પ્રકાર કહે છે. ૧ વાગ્બલ, ૨ કાયબલ, ૩ બુદ્ધિબલ, ૪ સ્થાન બલ, ૫ સુહૃદ્બલ, ૬ શત્રુબલ, ૭ દેવતાબલ, ૮ ધનબલ, ૯ મંત્રબલ, ૧૦ સૈન્યબલ.

૭૭ સત્યોતેરમા આજ્ઞાના દશ જ્વેદ છે, તે કહે છે. ૧ જ્ઞાન, ૨ આગમ, ૩ પ્રતાપ, ૪ ऐश्वर्य, ૫ વાક, ૬ પરિશ્રમ, ૭ નિદ્રા, ૮ રતિ.

૭૮ અઠોતેરમા સંગ્રહના નવ જ્વેદ છે, તે કહે છે. ૧ જ્ઞાનસંગ્રહ, ૨ પાત્રસંગ્રહ, ૩ મિત્રસંગ્રહ, ૪ પત્નિયોગસંગ્રહ, ૫ બલસંગ્રહ, ૬ જયસંગ્રહ, ૭ ધર્મસંગ્રહ, ૮ શ્રુતસંગ્રહ, ૯ ગુણસંગ્રહ.

૭૯ ઊંઘણ્યાણ્શીમા પરિચ્છેદના પાંચજ્વેદ છે, તે કહે છે. ૧ અલક્ષિત, ૨ લક્ષિત, ૩ માનસિક, ૪ વાચક, ૫ કાર્મણ.

૮૦ ઇંશીમા પ્રચુત્વના પાંચ જ્વેદ છે, તે કહે છે. ૧ જ્ઞાનપ્રચુત્વ, ૨ અદ્યયપ્રચુત્વ, ૩ શૌર્યપ્રચુત્વ, ૪ સ્થાપનાપ્રચુત્વ, ૫ પ્રદાનપ્રચુત્વ.

૮૧ ઇક્ષ્યાશીમા લબ્ધિના આઠ જ્વેદ છે તે કહે છે. ૧ અણિમા, ૨ મણિમા, ૩ ગરિમા, ૪ લઘિમા, ૫ ઈશિત્વ, ૬ વશિત્વ, ૭ પ્રાપ્તિ, ૮ પ્રાકામ્ય.

૮૨ વ્યાસીમા દિવ્યના દશ જ્વેદ છે, તે કહે છે. ૧ જલ, ૨ અગ્નિ, ૩ ઘટ, ૪ કોશ, ૫ વિષ, ૬ માષ, ૭ તાંડુલ, ૮ ફલ, ૯ તુલ, ૧૦ સુતસ્પર્શ.

૮૩ ત્ર્યાશીમા અપરાધના દશ જ્વેદ છે, તે કહે છે. ૧ અદ્યજંગ, ૨ નૃપવધ, ૩ સ્ત્રીવધ, ૪ વર્ણ સંકર, ૫ પરસ્ત્રીગમન, ૬ ચૌર્ય, ૭ પતિવિનાનો ગર્જ, ૮ દંડપારુષ્ય, ૯ વાક્ય, ૧૦ ગર્જપાતન,

૫૪ ચોરાશીમા ઉત્તમકારિગરના ઠ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ આરામિક, ૨ મણિકાર, ૩ સ્વર્ણકાર, ૪ કાંસ્યઘાટક, ૫ દારુકૃત, ૬ કુંજકાર.

૫૫ પંચાશીમા મધ્યમ કારિગર પુરુષોના ઠ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ લૂહરા, ૨ સલાટ, ૩ કમિયા, ૪ યંત્રવાહકશોનિક, ૫ તંતુવાયી, ૬ હજામ.

૫૬ ઢાશીમા અધમ કારિગર પુરુષોના ઠ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ ધોબી, ૨ ચમાર, ૩ નટ, ૪ ચરટ, ૫ સ્વારવા, ૬ કૈવર્ત્તક તે જિહ્વ.

૫૭ સત્યાશીમા ઉત્તમ પ્રકૃતિવાલા કારિગરના ઠ જેદો છે તે કહે છે. ૧ હજામ, ૨ સોની, ૩ સ્વત્રી, ૪ કાંસ્યઘનનાર, ૫ સુતાર, ૬ કુંજાર.

૫૮ અષ્ટયાશીમા મધ્યમ પ્રકૃતિવાલા કારિગરના ઠ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ આરામિક, ૨ મણિયાર, ૩ દરજી, ૪ કૃક, ૫ ચિતારો, ૬ પાલખી ઉપાનનાર જોઈ.

૫૯ નેવાશીમા અધમ પ્રકૃતિવાલા કારિગરના ઠ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ ચમાર ૨ મધપાનનાર, ૩ નટ, ૪ જિહ્વ, ૫ લુહાર, ૬ પાશધિ.

૬૦ નેવુંમા નારુના નવ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ ઘાંચી, ૨ મોંચી, ૩ ઘાંઢા, ૪ ધોબી, ૫ લુહાર, ૬ દરજી, ૭ માઢી, ૮ જિહ્વ, ૯ ગોવાલ. ૧૦ નવ નારુકના નામ જાણવા.

૬૧ ઇકાણુમા કારુના નવ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ કાંદવિક, ૨ કૌટુંબિક, ૩ કુંજાર, ૪ સોની, ૫ માલી, ૬ તંબોલી, ૭ હજામ, ૮ કાઠિક, ૯ ગાંધર્વ ધાયક.

૬૨ બાણુમા શબ્દના પાંચ જેદો છે, તે કહે છે. ૧ વીણાનો શબ્દ, ૨ સતારનો શબ્દ, ૩ વંશશબ્દ, ૪ માદલનોશબ્દ, ૫ કરતાલનો શબ્દ.

૬૩ ત્ર્યાણુમા ધાન્યના ત્રણ જેદ છે. તે કહે. ૧ શીર્શક, ૨ શંબા, ૩ ઘંટક.

૬૪ ચોરાણુમા શાકના ચાર જેદ છે, તે કહે છે. ૧ કંદ શાખા, ૨ પત્ર, ૩ પુષ્પ, ૪ ફલ.

૬૫ પંચાણુમા માંસના ત્રણ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ જલચરમાંસ, ૨ શ્યલચરમાંસ, ૩ સ્થેચરમાંસ.

૬૬ ઠણુમા રસના ઠ જેદ છે, તે કહે છે. ૧ આમ્લ, ૨ મધુર, ૩ તીક્ષ્ણ, ૪ કષાય, ૫ કટુ.

ગાથા પ્રાસ્તાવિક છે. આહારનિમિત્તેણં, વેસાઈ ઘર માગઈ ॥ ધમ્માલાજંતુ જા જાણ
ઈ, દવ્વલાજં વિમગ્ગિયંત ॥ ૧ ॥ માણગણં મુણિણા, પડિયા તિણંત તહિં ॥ હિરણાણં તું
કોમ્મીંત, વેસાઈ અંત તયા ॥ ઇતિ માહાનિશીથે ॥ સાકાદિવેસણાસત્તી, નંદીસેણે મુ
ણીસરે ॥ જીવિણ સાગિહે આસી, દસણં પડિબોહિંત. ઇતિ શતરત્નસંગ્રહઃ સમાપ્તઃ ॥

હવે વાસુદેવ, તીર્થંકર અને ચક્રવર્તી તથા બલદેવ એ ચાર પદવીવાલા જીવો દેવતા તથા નારકીથી આવ્યા ઉપજે પણ મનુષ્યમાંથી આવે નહીં.

૧ ચક્રવર્તી તથા બલદેવ, એ બેહુ ચારે નિકાયના દેવોમાંથી આવી ઉપજે.

૧ તીર્થંકર તથા વાસુદેવ, એ બેહુ વૈમાનિક દેવોમાંથી આવી ઉપજે.
 ૨ ચક્રવર્તીના જે પાંચ મનુષ્ય રત્ન છે, તે સાતમી નરક, તેજકાય, વાયુકાય, તિર્યંચ અને મનુ
 ષ્ય તથા અનુત્તર વિમાન, એટલા સ્થાનકથી આવ્યા ન હોય, શેષસ્થાનકથી આવ્યા હોય.
 ૪ તથા હાથી અને અશ્વ, એ બે તિર્યંચપંચેન્દ્રિય રત્ન છે, અને સાત એકેન્દ્રિય રત્ન છે
 એમની ઉત્પત્તિ યથાસંજવણે જાણવી.

કયા જીવ નરકે જાય?	કયો જીવ કયા નરકે જાય?	વાહુલ્ય આશ્રયી વિશેષ કહે છે.
સંક્ષિપ્તેન્દ્રિય પર્યાપ્તા સંખ્યા	૧ અસંજી પંચેન્દ્રિય તિર્યંચ	૧ વ્યાલ સર્પ પ્રમુખ.
તા વર્ષાયુવાલા એવા મનુષ્ય	પહેલી નરક સુધી જાય.	૨ દાઢાલ સિંહ વાઘ પ્રમુખ.
અને તિર્યંચ મરી નરકે જાય	૨ ગર્જજનુજ પરિસર્પ, ગોહ, નો	૩ ગૃધ્ર પક્ષી પ્રમુખ.
તેના આચરણ કહે છે.	લીયાદિ વીજી સુધી જાય.	૪ જલચર મત્સ્ય પ્રમુખ.
૧ મિથ્યાત્વી જીવ.	૩ ગર્જજપંક્તીત્રીજી નરકે જાય	૫ એટલા જાતિના જીવ પ્રાય
૨ મહા આરંજ કરનાર.	૪ સિંહ પ્રમુખ ચૌપદ જીવ	ઘણું કરી નરકથી આવે અને
૩ ઘણા પરિગ્રહમાં આસક્ત.	ચોથી નરક સુધી જાય.	પાઠા પણ મરીને નરકે જા
૪ ઘણો લોચી હોય	૫ ગર્જજહર: પરિસર્પ પાંચમી	ય, પરંતુ તેનો નિયમ નહી.
૫ શુદ્ધક્રિયા રહિત હોય.	નરક સુધી જાય.	કેમ કે કોઈ કોઈ જીવ નરક
૬ પાપરુચિ જીવ હોય.	૬ સ્ત્રીરત્ન ઠઠી નરકે જાય.	થી આવ્યા પછી જાતિસ્મર
૭ રૌદ્રપરિણામી હોય.	૭ ગર્જજમનુષ્ય, ગર્જજમત્સ્ય	ણો દિસામંત્રીયે સમકિત પા
૮ કૃતઘ્નહુષ્ટ પરિણામ વાલો.	ઉત્કૃષ્ટ સાતમી નરકે જાય.	મીને શુદ્ધગતિમાં પણ જાય છે.

સંખ્યાતા આયુ વાલા મનુષ્ય મરીને ચારે ગતિમાં જાય, પરંતુ વજ્રકૃષ્ણજનારાચ સંઘય
 એવાલા કોઈ કોઈ મનુષ્ય પાંચમી સિદ્ધગતિમાં પણ જાય છે, તે કહે છે.

૧ મનુષ્યજાતિ સામાન્યથી જઘન્ય	૨ તપસાદિલિંગે	૧૦૦
અને ઉત્કૃષ્ટાં ૧૦૦	૩ સાધુલિંગે	૧૦૦
એક સમયમાં સીજે.	૪ હવે જઘન્ય મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ	અવગાહ
ને વિશેષથી વેદ આશ્રયી આ પ્રમાણે સીજે.	૫ ના આશ્રયી મોક્ષ જવાનું કહે છે.	
૧ સ્ત્રીલિંગે વીશ સીજે.	૧ લઘુ બે હાથની અવગાહનાયે.	૪
૨ નપુંસલિંગે દસ સીજે.	૨ મધ્યમ અવગાહનાયે.	૨૦૦
૪ પુરુષલિંગે ૧૦૦ સીજે.	૩ ઉત્કૃષ્ટ પાંચશે ધનુષ્યની અવગાહનાયે	૨
હવે ગ્રહસ્થાદિક લિંગ આશ્રયી	૪ ઊર્ધ્વલોક મેરુચૂલિકા નંદનવન	૪
એક સમયમાં કેટલા સીજે તે ? કહે છે.	૫ અધોલોક તે અધોગ્રામાદિકથી.	૨૨
૧ ગૃહસ્થલિંગે એક સમયે.		

૩ તિર્યક્ લોકથી એક સમયે.	૧૦૮	૧૦ અપ્કાયથી આવ્યા.	૪
૧ સમુદ્રજલમાંથી એક સમયે.	૨૧૧	૧૧ વનસ્પતિથી આવ્યા.	૬
૨ શેષ ડ્રહ નદી પ્રમુખમાંથી.	૩૧૨	૧૨ તિર્યચપંચેન્દ્રિય પુરુષથી આવ્યા.	૧૦
હવે કહ ગતિમાંથી આવેલા મનુષ્ય એક સ	૪૩	૧૩ તિર્યચ સ્ત્રીથી આવ્યા.	૧૦
મયે કેટલા મોઢેં જાય ? તે કહે છે.	૧૪	૧૪ મનુષ્ય પુરુષથી આવ્યા.	૧૦
૧ નરકગતિથી આવ્યા.	૧૦	૧૫ મનુષ્ય સ્ત્રીથી આવ્યા.	૧૦
૨ તિર્યચ ગતિથી આવ્યા.	૧૦	૧૬ જીવનપતિની પ્રત્યેક નિકાયથી.	૧૫
૩ મનુષ્યગતિથી આવ્યા.	૨૦	૧૭ જીવનપતિની દેવીથી આવ્યા.	૦
૪ દેવગતિથી આવ્યા.	૧૦૮	૧૮ વ્યંતર દેવોથી આવ્યા.	૧૦
૫ રત્નપ્રજાથી આવ્યા.	૧૦	૧૯ વ્યંતર દેવીથી આવ્યા.	૫
૬ શર્કરપ્રજાથી આવ્યા.	૧૦	૨૦ જ્યોતિષી દેવોથી આવ્યા.	૧૦
૭ વાલુકાપ્રજાથી આવ્યા.	૧૦	૨૧ જ્યોતિષી દેવીથી આવ્યા.	૨૦
૮ પંકપ્રજાથી આવ્યા.	૪૨૨	૨૨ વૈમાનિક દેવોથી આવ્યા.	૧૦૮
૯ પૃથ્વીકાયથી આવ્યા.	૪૨૩	૨૩ વૈમાનિક દેવીથી આવ્યા.	૨૦

ચક્રવર્તીના ચૌદ રત્નનાં નામ તથા લંવાઈ આદિક પ્રમાણ તથા તેનાથી થતાં કામ.

એકેન્દ્રિય.	પ્રમાણ.	જે કાર્ય કરે તે કહે છે.	પંચેન્દ્રિય	શું કાર્ય કરે.	વાસુદેવ.	દેહમાન.
ચક્રરત્ન.	વામપ્રમાણ.	વૈરીનુંમસ્તક છેદે.	પુરોહિત.	શાંતિકર્મકરે	ચક્રરત્ન.	સાતે જે
ઠત્રરત્ન.	વામપ્રમાણ.	સ્તેષ્ઠનામેઘનો નિરોધ.	અશ્વરત્ન.	મહાપરાક્રમી	ધનુષ્યરત્ન.	કાલે ઉ
દંરુરત્ન.	વામપ્રમાણ.	વાંકીઝૂમિને સમીકરે,	ગજરત્ન.	મહાપરાક્રમી	ખડ્ગરત્ન.	તપન્ન થ
ચર્મરત્ન.	બે હાથપ્રમા	શાલી પ્રમુખને ઉત્પન્ન	સેનાપતિ	ચારખંડજિતે	કૌસ્તુજ.	યા હોય,
ખડ્ગરત્ન.	વત્રીશઅંગુલ	સંગ્રામમાંશક્તિવંતહો	ગૃહપતિ	ઘરયોગ્યકામ	ગદારત્ન.	તે કાલ
કાંગિણી.	ચારઅં.લાંબું.	વૈતાલ્યની જીતેમાંડલા	વાર્તિક.	નદીના પુલ.	વનમાલ	ના પુરુષ
મણિરત્ન.	ચારઅં.લાંબું.	વારયોજન ઉદ્યોત કરે.	સ્ત્રીરત્ન.	મહારૂપવંત.	શંખરત્ન.	પ્રમાણ.

૧ એકેકું રત્ન એક હજાર યદ્દેવોયેં અધિષ્ઠિત હોય, અને બે હજાર દેવો ચક્રવર્તીની વે બાહુયે અધિષ્ઠિત હોય સર્વ મલી શોભ હજાર દેવો ચક્રવર્તીની સેવા કરે. એમાં ચક્રરત્ન, ખડ્ગરત્ન, ઠત્રરત્ન અને દંરુરત્ન. ૧ ચાર આયુધશાલામાં ઉપજે. તથા મણિરત્ન, સુવર્ણકાંગિણીરત્ન અને ચર્મરત્ન, ૧ ત્રણ અંગારમાં ઉપજે. અને હસ્તી તથા અશ્વ ૧ બે વૈતાલ્ય પર્વતમાં ઉપજે, જંબૂદ્વીપમાં જઘન્યથી ચાર ચક્રવર્તી હોય, તેવારેં ઠપન્ન રત્ન

४ अशाता आवे थके घणो कायर होय.

१६ चक्रवर्ती पदवी.

૧૭ વાસુદેવ પદવી. ૧૮ કેવલી પદવી. ૧૯ શ્રાવક પદવી. ૨૦ મંડલીક પદવી.
૨૧ બલદેવ પદવી. ૨૨ સાધુ પદવી. ૨૩ સમકિત પદવી.

હવે કયીગતિથી નિકલ્યા જીવો, એ ત્રેવીશ માંહેલી કયી પદવી પામે? તે કહે છે.

૧ પહેલી નરકના નિકલ્યા જીવ, એકેંડી રત્નની સાત પદવી ન પામે વાકી શોલ પામે.

૨ બીજા નરકના નિકલ્યા જીવ, એક ચક્રવર્તિ પદવી વર્જિને વાકી પન્નર પદવી પામે.

૩ ત્રીજા નરકના નિકલ્યા જીવ, વાસુદેવ બલદેવ એ બે ટાલી વાકી તેર પદવી પામે.

૪ ચોથા નરકના નિકલ્યા જીવ, એક તીર્થંકર વર્જી વાકી વાર પદવી પામે.

૫ પાંચમા નરકના નિકલ્યા જીવ, કેવલી વર્જી વાકી અગીયાર પદવી પામે.

૬ ષષ્ઠા નરકના નિકલ્યા જીવ એક સાધુ ટાલી વાકી દશ પદવી પામે.

૭ સાતમા નરકના નિકલ્યા જીવ. હસ્તિરત્ન, અશ્વરત્ન. સમકેત એ ત્રણ પદવી પામે.

૮ ઋવનપતિ, વાણવ્યંતર અને જ્યોતિષી એ ત્રણ નિકાયમાંથી નિકલેલા જીવ, એક વાસુદેવ વીજો તીર્થંકર એ બે પદવી ન પામે શેષ એકવીશ પદવી પામે.

૯ પૃથિવી, અપ્, વનસ્પતિ, પંચેન્દ્રિયતિર્યંચ અને મનુષ્ય એ પાંચમાંથી નિકલ્યા જીવો, ચક્રવર્તી, વાસુદેવ, બલદેવ અને તીર્થંકર એ ચાર વર્જી શેષ ઊગણીશ પદવી પામે.

૧૦ બેંડી, તૈંડી અને ચૌરિંડી એ ત્રણ વિકલેંડી માંહેથી નિકલ્યા જીવો ચાર ઉત્તમ પુરુષ અને પાંચમી કેવલીની પદવી ટાલી શેષ અઢાર પદવી પામે.

૧૧ અગ્નિ અને વાયુકાયમાંથી નિકલ્યા જીવો સાત એકેંડીરત્ન આઠમો હસ્તિરત્ન અને નવમો અશ્વરત્ન એ નવ પદવી પામે.

૧૨ સૌધર્મ તથા ઈશાન દેવલોકના નિકલ્યા જીવ સર્વ ત્રેવીશ પદવી પામે.

૧૩ ત્રીજાથી આઠમા દેવલોકના નિકલ્યા જીવ, સાત એકેંડી ટાલી શેષ શોલ પદવી પામે.

૧૪ નવમા દેવલોકથી માંડી નવત્રેવેયક પર્યંતના નિકલ્યા જીવો, સાત એકેંડીરત્ન આઠમું હસ્તિરત્ન અને નવમું અશ્વરત્ન વર્જી શેષ ચૌદ પદવી પામે.

૧૫ પાંચ અનુત્તરથી આવેલાં જીવો ચૌદરત્ન તથા વાસુદેવ ટાલી શેષ આઠ પદવી પામે.

હવે વિમાન પ્રમુખ પદાર્થ જે આંગુલે કરી માપીયે, તે કહે છે.
૧ ઘર, કૂવા, તલાવ પ્રમુખ જે વસ્તુ છે તે સર્વ આત્માંગુલે કરી માપીયે.

૨ પૃથ્વી, પર્વત વિમાન પ્રમુખ જે છે તે સર્વ પદાર્થો પ્રમાણાંગુલે કરી માપીયે.

૩ શરીરને હસ્તે આંગુલે કરી માપીયે. હવે એ આંગુલના પ્રમાણ કહે છે.

૧ સર્વથી પહેલાં સૂક્ષ્મ પરમાણુ કહીયે.

૨ એવા અનંતા સૂક્ષ્મ પરમાણુએ એક બાંદર પરમાણુ કહીયે.

૩ આઠ બાંદર પરમાણુએ જે સૂર્યના તાપે

જાલી પ્રમુખમાં નજરે દેખાય, એવા કળી
યાને ઝઘ્ઘરેણુ અથવા રથરેણુ કહીયે.

૪ આઠ ઝઘ્ઘરેણુએ એક ત્રસરેણુ થાય.

૫ આઠ ત્રસરેણુએ દેવકુરુ ક્ષેત્રના યુગલી
યા મનુષ્ય સંબંધી એક મોવાલાની અ
ળી થાય, તેને વાલાગ્ર કહીયે.

૬ આઠ વાલાગ્રે એક લીલ થાય.

૭ આઠ લીલે એક યૂકા થાય.

૮ આઠ યૂકાએ એક યવ થાય.

૯ આઠ યવે એક ઉત્સેધાંગુલ થાય.

૧૦ ૮ ઉત્સેધાંગુલે એક પગ થાય.

૧૧ બે પગે એક વિલસ દટલે બેત થાય.

૧૨ બે વિલસે એક હાથ થાય.

૧૩ ચાર હાથે એક ધનુષ્ય થાય.

૧૪ બે હજાર ધનુષ્યે એક કોશ થાય.

૧૫ ચાર કોશે એક યોજન થાય.

હવે પ્રમાણાદિ અંગુલ કહે છે.

૧ ચારશે ઉત્સેધાંગુલે એક પ્રમાણાંગુલ થાય.

૨ બે ઉત્સેધાંગુલે શ્રીમહાવીર જગવાનનું
એક આત્માંગુલ કહેવાય.

૩ શ્રીકૃષ્ણદેવજી અને જરતચક્રવર્તીનું શરીર.

૧૨૦ પ્રમાણાંગુલ પ્રમાણ જાણવું.

હવે સર્વ જીવોને ઉપજવાની યોનિ ચોરાશી
લાખે, તે સર્વ પ્રથમ પાંત્રીશ દ્વારમાં કહેલી

હે, અહીં તેનું સ્વરૂપ લખીયે છે.

૧ જે જીવોની ઉપજતી વસ્તુ વર્ણ, ગંધ,
રસ, સ્પર્શ એક બીજાના પરસ્પર સરસા
હોય, તેવા સર્વ જીવોની એકજ યોનિ છે.

૨ ઉપજવાના સ્થાનકને પણ યોનિ કહીયે.

૩ ગોવરના ઢાળામાં જેટલી જાતિના જીવ
આવી ઉપજે, તે સર્વ એક યોનિના જાણવા
હવે પાંત્રીશ દ્વારમાં પ્રત્યેક દંડકે જીવોના
કુલની સંખ્યા કહી છે, તેનો શરવાલો કરીયે,
તેવારે ૧૯૭૫૦૦૦૦૦૦ થાય. થયપિ ઉપજ
વાની યોનિ એકજ છે પણ તેમાં ક્રમી ક્રી
ડા પ્રમુખ ઘણાં કુલ આવી ઉપજે છે.

હવે જૂદી જૂદી યોનિનાં સ્વરૂપ કહે છે.

૧ દેવતા એકેન્દ્રિય, નારકીને સંવૃત યોનિ છે.

૨ વિકલેન્દ્રિય, સંમૂર્ધિમ પંચેન્દ્રિય તિર્યંચ
અને મનુષ્યને વિવૃત યોનિ હોય.

૩ ગર્જજ પંચેન્દ્રિય તિર્યંચ તથા મનુષ્યને
મિશ્ર તે સંવૃત, નિવૃત, વેદુ યોનિ હોય.

૪ દેવતા, નારકીને અચિત્ત યોનિ હોય.

૫ ગર્જજ તિર્યંચ તથા મનુષ્યને મિશ્ર યોનિ છે
દેવાકી સર્વ જીવને સચિત્તાદિ ત્રણ યોનિ છે.

૬ નારકીને શીત ઝળ્ણ એ ત્રે યોનિ છે.

૭ દેવતા અને ગર્જજ તિર્યંચ પંચેન્દ્રીય ત
થા મનુષ્યને મિશ્ર યોનિ હોય.

૮ પૃથ્વી, અપ્, વાયુ, વનસ્પતિ તથા સંમૂ
ર્ધિમ તિર્યંચ અને મનુષ્યને ત્રણ યોનિ છે.

૯ તેજકાયને એકજ ઝળ્ણ યોનિ હોય.

હવે મનુષ્યને યોનિ વિશેષ કહે છે.

૧ શંખાવર્ત્તા યોનિમાં પુત્ર મરણ પામે.

૨ શંખાવર્ત્તા યોનિ સ્ત્રીરત્નનેજ હોય.

૩ કૂર્મોન્નત યોનિ તે કાચબાના પુંઠની પેઠે
ઝંઘી હોય પેટ વધે નહીં, એ યોનિમાં અ
રિહંત, ચક્રવર્ત્તી, વાસુદેવ, વલદેવ ઉપજે.

૪ વંશના પાન બે ખેલાં કરીયે એવે આકારે

जे योनि होय ते त्रीजी वंसीपत्ता योनि कहीये. एमां शेष सामान्य मनुष्य उपजे.

हवे आयुसंबंधि विशेष कहे ठे.

१ बांधवानी वेलाये बंधकाल आयु कहीये.

२ आयु बांध्या पढी जेटलो काल वचमां उदय न आवे, तेने अबाधाकाल कहीये.

३ आयु पूर्ण आय ते अंतसमयायु कहीये.

४ घणो काल जोगववा योग्य आयुने सर्व प्रदेशो उदैरी स्वल्पकाल जोगववा योग्य

करे समकाले जोगवे तेने अपवर्त्तन कहीये

५ जेटला कालनुं बांध्युं तेटलोज जोगवे तेने अनपवर्त्तन आयु कहीये.

६ जे कारणे करी आयु घटे, ते उपक्रम आयु ठे.

७ कोइ कारणे आयु न घटे ते निरुपक्रमायु.

हवे बंधकाल जे जीवने जेटलो होय, ते कहे ठे

१ देवता, नारकी, असंख्याता वर्षायुवाला युगलीया मनुष्य तिर्यच ए सर्व ठ मास आयु रहे, तेवारे परजवनुं आयुखुं बांधे.

२ संख्याता वर्षायु वाला एवा तिर्यच मनुष्य निरुपक्रमायु वाला ते त्रीजो जाग आयु बाकी रहे तेवारे परजवनुं आयु बांधे.

३ सोपक्रम आयु वाला मनुष्य तिर्यच त्रीजा जागशी उहुं शेषायु रहे थके अथवा नवमो जाग, अथवा सत्तावीशमो जाग अथवा अंतर्मुहूर्त्त आयु शेष रहे, तेवारे परजवनुं आयु बांधे.

४ आयुखानो जेटलो जाग बाकी रहे थके नवा आयुखानो बंध पडे, पढी जेटले

काले उदय आवे, तेनी वचमांनो काल ते अबाधाकाल कहेवाय.

५ अंतसमये आयु पूर्ण थये जीव एक समय प्रमाण रुजुगति करे अथवा चार पांच समय प्रमाणनी वक्रगति करे.

हवे ए बेहु गतिमां निश्चय व्यवहारनये करी परजवनुं आयुखुं उदय आवे अने परजवनो आहार होय ते कहे ठे.

१ रुजुगतिमां पहेले समये परजवनुं आयुखुं अने परजवनो आहार उदय आवे.

२ वक्रगतिमां बीजे समये परजवनुं आयुखुं उदय आवे, अने एक समयनी वक्र गतिमां बीजे समये आहार करे.

३ बे समयनी वक्रगतिमां त्रीजे समये आहार करे. एक समय अनाहारी होय.

४ त्रण समयनी वक्रगतिमां चौथे समये आहार करे. बे समय अनाहारी होय.

५ चार समयनी वक्रगतिमां पांचमे समये आहार करे. त्रण समय अनाहारी होय.

६ एक समयनी वक्रगतिमां बेहु समय आहार लीये.

हवे आयु आश्रयी कहे ठे.

७ जे आयु बांधवा समये यथायोग्य ढीलुं बांध्यु, ते देशकाल अध्यवसाय आश्रयी घटे, तेने अपवर्त्तनायु कहीये.

८ जे आयुखुं पहेलुं घणुं निकाचितबंधे करी बांध्यु, ते अवश्य जोगववुंज जोश्ये तेने अनपवर्त्तन आयु कहीये.

९ जे उत्तम पुरुष जेवा के चक्रवर्त्ती च

मेशरीरी तेज जवे मोक्ष जावा वाला
एवा मनुष्य, तेमज देवता तथा नारकी
अने युगलीया मनुष्य तथा तिर्यच ए
सर्वनुं निरुपक्रम आउखुं होय.

१० जे अध्यवसाये अथवा विष प्रमुखे करी
आउखुं घटे, ते अध्यवसाय प्रमुख उ
पक्रम कह्यो, अने ए उपक्रमथी विप
रीत ते अनुपक्रम कह्यो.

हवे सात प्रकारे आयु घटे, ते कारण कहे ठे.

१ राग द्वेषथी तथा स्त्रीना स्नेहथी मरे ते
अध्यवसाय मरण कह्यो.

२ ताजणा प्रमुख शस्त्रथी मरे. अथवा फां

सी खाई मरे ते निमित्त मरण कह्यो

३ छुख तृषाथी मरे, अथवा घणो आहार
करवाथी मरे ते आहार मरण कह्यो.

४ शूलथी, विषमवेदनथी, पेट दुःखवा
थी मरे ते वेदना मरण कह्यो.

५ पेटमां कटारीमारी मरे पाणीमांहे पडी
मरे, ते पराघात मरण कह्यो.

६ विषकन्या फरसथी मरे, सर्प विषी प्रमुं
खना रुसवाथी मरे ते फरस मरण कह्यो.

७ घणा श्वासोद्वास आव्याथी मरे थोडा
श्वासोद्वास आव्याथी मरे, ते आणपा
ण मरण कह्यो.

हवे कुबेरदत्ता साधवीये बालकनी आगल अठार नात्रां पोतानां गायां, तेनां नाम कहे ठे.

प्रथम बालकनी साथे ठ सगपण कहे ठे.

१ पोतानी माताना उदरमांथी ए बालकनो
जन्म थयो ठे माटे जाइ थयो.

२ जाइनो दीकरो थाय माटे जत्रीजो थयो

३ धणीनो न्हानो जाइ थाय माटे देवरथयो.

४ शोकनो जण्यो ठे माटे दीकरो थयो.

५ बापनो जाइ थाय, माटे काको थयो.

६ शोकना दीकरानो दीकरो माटे पौत्रो थयो

हवे कुबेरदत्त जाइनी साथे ठ नात्रां थयांते कहे

१ बेहु जण एकज माताना उदरथी उपना
ठैये ते माटे महारो जाइ कहेवाय.

२ फरी महारी मातानो ए धणी थयो ठे ते
माटे महारो बाप कहेवाय.

३ एनी साथे हुं परणी माटे जर्तार थाय.

४ ए पालणांमां पोडेलो ठोकरो महारा ध
णीनो जाइ थाय ठे तेथी ते ठोकरो म

हारो काको थयो ते महारा काकानो व
ली ए बाप थाय माटे महारो दादो थयो.

५ वली पहेला महारी शोक्यनो ए दोकरो
हतो माटे महारो दिकरो पण थाय.

६ महारी सासुनो धणी थाय ठे ते माटे म
हारो ससरो पण थाय.

हवे कुबेरदत्ता गणिकानी साथे ठ नातरां
केवी रीते थाय ? ते लखीये ठैये.

१ एनी कुखे जन्मी हुं माटे माता थाय.

२ महारा धणीनी माता थाय माटे सा सूठे.

३ महारा जाइनी स्त्री थाय माटे जोजाइठे.

४ महारा जर्तारनी स्त्री थाय ते शोक्य कह्यो.

५ महारा काकानी माता थाय ते दादी कह्यो

६ महारी शोक्यनो दीकरो ते महारो पण

दीकरो थयो, तेनी ए स्त्री ठे. ए सगपण

गणतां महारी वहु पण थाय.

૧ અઢાર નાત્રાં કુબેરદત્તા સાધવીએ એકલા પોતા આશ્રી પાલાણમાં પોહોઢેલા ઠા કરાની આગલ ગાઢ સંજલાવ્યાં એવા કુબેરસેના વેશ્યા તથા તે સાધવીનો જાઢ જેને પોતે પરણી હતી, તે તથા તેના વીર્યથી જે બાલક ઉત્પન્ન થયો ઢે જેની પાસે સાધવી પોતે ડત્રી રહીને હાલરમા ગાય ઢે, તે મલી ચારે જણના પ્રત્યેકે એકેકના અઢાર અઢાર નાત્રાં પરસ્પર એક બીજાની સાથે સંબંધે થાય, તેવારે સર્વ મલી બહોતેર નાત્રાં થાય.

॥ અથ અશુજધ્યાનના ત્રેશઠ સ્થાનક, દષ્ટાંત સહિત કહે ઢે. ॥

- ૧ અજ્ઞાન ધ્યાનની ડપર, માસતુષનો દષ્ટાંત જાણવો.
- ૨ અનાચાર ધ્યાનની ડપર, પુત્રને અર્થે ચિંતાના કરનાર કોંકણ સાધુનો દષ્ટાંત.
- ૩ કુદર્શન ધ્યાનની ડપર, નંદમણિયાર શ્રેષ્ઠીનો તથા સોમિલબ્રાહ્મણનો દષ્ટાંત.
- ૪ ક્રોધધ્યાનની ડપર, કુલવાલક, મંચલીપુત્ર, પાલક તથા નમુચિનો દષ્ટાંત.
- ૫ માન ધ્યાને બાહુબલીનો દષ્ટાંત. ૬ માયાધ્યાને મલ્લિનાથનો દષ્ટાંત.
- ૭ લોજધ્યાનની ડપર કેસરીયા લાકુ વહોરનાર, સાધુનો દષ્ટાંત.
- ૮ રાગ ધ્યાનની ડપર ત્રણ દષ્ટાંત કહે ઢે. તેમાં કામરાગની ડપર મણિરથરાજા જે મયણરેહા સતીની ડપર મોહિત થયો તેનો દષ્ટાંત. તથા સ્નેહરાગની ડપર જાનુ મંત્રી અને સરસ્વતીનો દષ્ટાંત અને દષ્ટિરાગની ડપર ગોષ્ઠામાહિલનો દષ્ટાંત.
- ૯ દ્વેષધ્યાનની ડપર ધર્મરુચિ નંદનાવમનો દષ્ટાંત.
- ૧૦ મોહધ્યાનની ડપર બલદેવ, વિષ્ણુ, તથા સશ્વંજવસૂરિનો દષ્ટાંત.
- ૧૧ ઇહાધ્યાને કપિલકેવલીનો દષ્ટાંત. ૧૨ મિથ્યાત્વધ્યાને જમાલીનો દષ્ટાંત.
- ૧૩ મૂર્ઝાધ્યાને કનકકેતુનો દષ્ટાંત. ૧૪ શંકાધ્યાને આષાઢાચાર્યનો દષ્ટાંત.
- ૧૫ કાંઢા ધ્યાનની ડપર મરીચિ તથા કપિલાદિકનો દષ્ટાંત.
- ૧૬ ગૃહિધ્યાનની ડપર મહૂરામંગૂ અને કંઢરિકનો દષ્ટાંત.
- ૧૭ આશાધ્યાનની ડપર મૂલદેવ અને નિર્ધૂણશર્મ બ્રાહ્મણના સંબલનો દષ્ટાંત.
- ૧૮ તૃષ્ણાધ્યાનની ડપર અંગારદાહકનો દષ્ટાંત.
- ૧૯ ક્રુધાધ્યાનની ડપર સંપ્રતિરાજાનો જીવ કુમકનો દષ્ટાંત.
- ૨૦ પંથધ્યાનની ડપર પોતનપુર માર્ગગવેષક વઢકચીરીનો દષ્ટાંત.
- ૨૧ પંથે ચાલવાના ધ્યાનની ડપર વરધણુ તથા બ્રહ્મદત્તનો દષ્ટાંત.
- ૨૨ નિઢા ધ્યાને ચૌદપૂર્વધર દષ્ટાંત. ૨૩ નિયાણાધ્યાને સંજૂતિકૃષિ ડૌપડી દષ્ટાંત.
- ૨૪ સ્નેહ ધ્યાનની ડપર મરુદેવીમાતા તથા અર્હન્નકજીની માતાનો દષ્ટાંત.
- ૨૫ કામધ્યાનની ડપર હાસા, પ્રહાસા, લોજિત કુમારનંડીનો દષ્ટાંત.

- ३६ कलुषध्याननी ऊपर उदायिनराजा प्रति अजिची कुमारनो दृष्टांत.
- ३७ कलहध्याननी ऊपर महाशतक श्रावक तथा रेवती श्राविकानो दृष्टांत.
- ३८ युद्धध्यान ऊपर कूणिक अने चेटकना दृष्टांत. ३९ न्युद्धध्याने जरत बाहुबलीनो दृष्टांत
- ३९ संगध्याने जवदेव नागिलानो दृष्टांत. ३१ संग्रहध्यान ऊपर मम्मण दृष्टांत.
- ३२ व्यवहारध्याननी ऊपर राज कुलिपुत्रने अर्थे बेहु शोक्योनो दृष्टांत.
- ३३ क्रयविक्रयध्याननी ऊपर लोचनंदनो दृष्टांत.
- ३४ अनर्थ दंभ ध्याननी ऊपर द्वैपायनरुषि प्रति साम्ब प्रद्युम्नादिकनो दृष्टांत.
- ३५ आचोग ध्याननी ऊपर प्रसन्नचंदनो दृष्टांत जेने जाणतां व्रत वीसख्यां.
- ३६ आणार्ईल ध्याने सणाविल साधुनी बहेने वधतुं तैलं वीधुं ते शण थयानो दृष्टांत.
- ३७ वैरध्यानी ऊपर फरशुराम तथा सुभ्रूमादिकनो दृष्टांत.
- ३८ वियक्रध्याननी ऊपर नंदराजानुं राज्यलेवा वांठनार चाणाक्यनो दृष्टांत जाणवो.
- ३९ हिंसाध्याननी ऊपर कूपनिकित कालसूरियानो दृष्टांत जाणवो.
- ४० हास्यध्याननी ऊपर चंद्ररौद्राचार्ये शिष्यने दीक्षा दीधी, तेनो दृष्टांत जाणवो.
- ४१ प्रहास्याध्याने चंद्रप्रयोतने वारतङ्गरुषीश्वरने निमित्त कहीने वांयो, ते दृष्टांत.
- ४२ पर्जसंध्यानी ऊपर मरुचूति प्रत्ये कमठनी पेटें दृष्टांत जाणवो.
- ४३ फरुसध्याननी ऊपर ब्रह्मदत्त प्रते चुह्णणीनो अथवा युगबाहु प्रत्ये मणिरथनो दृष्टांत.
- ४४ जयध्याने गजसुकुमालनो विनाश करनार सोमिलने जय उपनो ए दृष्टांतजाणवो.
- ४५ अप्रशंसाध्याने सकलाक्षना मुखथकी वररुचिये पोतानी अप्रशंसानुं ध्यान कीधुं ते दृष्टांत अथवा रथिके पोतानुं विज्ञान कोश्याने देखाड्युं ते दृष्टांत.
- ४६ परनिंदाना ध्यान ऊपर कुरंगु मुनि निंदाना करनारा चार रूपकनो दृष्टांत.
- ४७ परग्रह ध्यान ऊपर सजासमक्ष गोष्टामाहिद्व दुर्बलिकापुष्पग्रें रह्यो, ए दृष्टांत.
- ४८ परिग्रह ध्याननी ऊपर मुनिपति प्रत्ये कुंचिक श्रावकनो दृष्टांत
- ४९ परपरिवादध्याननी ऊपर सुजडा सती प्रत्ये तेनी सासु नणंदनो दृष्टांत.
- ५० परदूषणध्याननी ऊपर दमयंतीने डाकिणीना कलंक चढाव्यानो दृष्टांत.
- ५१ आरंजध्याननी ऊपर ढंढणा कुमार पूर्वजव राजाधिकारीनो दृष्टांत.
- ५२ समारंजध्याने मनमांहे कीईक शोक्यना दीकरानुं मरण चिंतवनारा सुसढनो दृष्टांत.
- ५३ पापानुमोदनध्याननी ऊपर तंडुलमत्स्य अंतरमुहूर्त अनुमोदन करे ते दृष्टांत.
- ५४ अरिजाणध्यान ऊपर वापीनो उद्यान नंदमणियारे चिंतव्यो तेनो दृष्टांत.
- ५५ असमाधिमरणध्याननी ऊपर स्कंदसूरिनो दृष्टांत.

- ५६ कर्मोदय पञ्चयं ध्याननी ऊपर मरणवेलाये विष्णु श्रेणिकादिकनी पेरे दृष्टांत.
 ५७ रुद्रिगारवध्याननी ऊपर दशार्णचक्र राजानो दृष्टांत.
 ५८ रसगारवध्याननी ऊपर सुबुधि प्रधान प्रत्ये जितशत्रु राजानी पेरे दृष्टांत.
 ५९ शांतागारव ध्याननी ऊपर शशीराजानी पेरे दृष्टांत.
 ६० अविरमणध्याननी ऊपर नृगुपुरोहितना बेहुकुमर आश्रयी दृष्टांत जाणवो.
 ६१ अमुत्तिमरण ध्याननी ऊपर ब्रह्मदत्तनो पूर्वजव संभूत यतिनो दृष्टांत.
 ६२ रूपध्याननी ऊपर चंदप्रद्योते पटलित अंगारवतीना रूपनो दृष्टांत.

॥ उपदेश रत्नकोश प्रारंभः ॥

- १ सर्वदा जीवदया पालवी.
 २ इंद्रियोने कुमार्गे प्रवर्त्ताववी नही.
 ३ इंद्रियोने धर्ममार्गे प्रवर्त्ताववी.
 ४ निरंतर धर्मपूर्वक सत्यवचन बोलवुं.
 ५ शील खंडन करवुं नही.
 ६ कुशीलीयानो संसर्ग करवो नही केमके जेवी संगति होय तेवी बुद्धि पण आय.
 ७ गुरुनुं वचन लोपवुं नही.
 ८ जेम गुरु कहे, तेमज प्रवर्त्तवुं.
 ९ मार्गमां चपलपणे चालवुं नही.
 १० नीची दृष्टिराखी जीवयत्नकरतां चालवुं.
 ११ पोताने कुलयोग्यद्रव्यानुसारेवेशपहेरवो.
 १२ बांकीदृष्टिये कोशनी साहामुं जोवुं नही.
 १३ पोतानी जिह्वा संवरी राखवी.
 १४ आलपंपाल एटले यद्धत्त यद्धत्तनबोलवुं.
 १५ अविचारित कार्य न करवुं विचारीकरवुं.
 १६ पोताना कुलनोरुको आचारलोपवो नही.
 १७ पारका मर्म बोलवा नही केमके ते रोष्यो थको पोते मरे अथवा आपणने मारे.
 १८ कोशने कूडुं आल देवुं नही.
 १९ कोशने आक्रोश वचन कही शाप न देवो

- २० गुणवंत पुरुषनो उपकार करवो.
 २१ उपकारकरी बीजा आगल प्रकाशवोनही.
 २२ दुःखमार्गुडा माणसने आलंबन आपवुं.
 २३ महोदुं संकट आवी पडे तो पण कोश नी आगल हाथ मारवो नही.
 २४ क्रोड आपणने प्रार्थना करे तो ठति शक्तिये प्रार्थनानो जंग न करवो.
 २५ पोतामां घणा गुण होय तो पण पोता नी प्रशंसा स्वमुखे करवी नही.
 २६ दुर्जन माणसनी निंदा करवी नही.
 २७ जेनो जेवो स्वज्ञाव होय ते मूके नही.
 २८ पोताना धर्ममार्गे चाद्वीये.
 २९ घणी हास्य मस्करी न करवी.
 ३० हास्य न करवाथी गुरुता पामीये.
 ३१ वैरीनो विश्वास करवो नही.
 ३२ जे आपणा उपर विश्वास राखे, तेनी साथे कोशरीते विश्वासघात न करवो.
 ३३ कोशनो करेलो उपकार वीसारवो नही.
 ३४ गुणवंत उपर राचीये प्रशंसा करीये.
 ३५ निःस्नेही ऊपर स्नेह न करवो. परंतु मध्यस्थ पणे रहेवुं.
 ३६ पात्रनि परीक्षा करी सुपात्रने दान देवुं.

- सन्मान करवुं, केम के सत्पुरुषनो आ
कलिकालयां त्रोटो ठे.
- ३९ लोक निंदा करे तेवुं काम न करवुं केम
के जुतुं बोलवुं, चारी करवी, परदारा से
ववी, एषी लोकमां कलंक चढे अने प
रजवे नरके जवुं पडे. माटे तेन करवुं.
- ३९ पोतानुं साहस सत्त्व ठोरुवुं नही. जो
पोतामां सत्त्व होय तो सर्व कारज आय.
- ३९ व्यसननी उपर मोहित न थावुं.
- ४० लक्ष्मी दाय थाय तो पण थोडामांथी यथा
योग्य दान आपवुं ए धीरपुरुषनुं खड्ग
धारा समान व्रत जाणवुं.
- ४१ कोइनीसाथे घणो स्नेह न करवो जेटलो
स्नेह करीये तेटलो दुःखदायी थाय.
- ४२ अजीष्ट उपर प्रति दिवस रोष न करवो.
- ४३ कोइ साथे क्लेश न करवो.
- ४४ अन्यायथी लक्ष्मी उपार्जवी नही.
- ४५ कुवास कुठाकुर वास न करवो.
- ४६ बालकने प्रियवचने बोलाववुं.
- ४७ वैरीने मधुरवचने बोलाववो जेथी ते सु
ख पामे तो आपणी साथे कलह न करे.
- ४८ घणी लक्ष्मी होय तो पण ते बपोरनी
ढाया सरखी जाणी अहंकार न करवो.
- ४९ लक्ष्मी न होय तो विषवाद न करवो.
सर्वदा समजावेरहेवाथी संताप न थाय.
- ५० सेवकनां वखाण तेनां मुख आगल करवां.
- ५१ पुत्रनां वखाण तेनी पाठल करवां पण
तेनां मुख आगल न करवां.
- ५२ सर्वकोइ प्रत्ये सरस सकोमल अने थो
डुं धर्मसंयुक्त वचन बोलवुं.
- ५३ पोताना शत्रु अने मित्रनो विनय करवो.
- ५४ पोतानी संपत्ति माफक दान देवुं.
- ५५ पारका गुण शील होय ते बोलवा. पण
अवगुण न बोलवा. ए मंत्रविना पण
महोदुं वशीकरण ठे एम जाणवुं.
- ५६ प्रस्तावे बोलवुं पण अप्रस्तावे न बो
लवुं केमके प्रस्तावे बोलवुं सर्वने गमे.
- ५७ घणा माणसमांहे जे दुर्जन होय तेनुं
बहुमान करवुं.
- ५८ पोताना प्रियनुं विशेष उपकार करवो.
- ५९ गुणवंतनी पूजा करवी.
- ६० बीजानी पासे मंत्र आलोच न करवो.
- ६१ पारके घेर एकला न जवुं.
- ६२ स्त्रीये पतिवता धर्म पालवो.
- ६३ जेनी साथे अत्यंत प्रीति करवां बांढी
ये तो तेने घेर जमवुं.
- ६४ ते मित्रने आपणे घेर जमाववो.
- ६५ मित्रने वस्त्रादिकनुं दान आपवुं.
- ६६ मित्र जे वस्तु आपे, ते लेवी.
- ६७ पोतानी वात मित्र आगल कहेवी.
- ६८ मित्रनी वात पोते पण पूठवी, एम क
रवाथी तेनी साथे प्रीति दृढ थाय.
- ६९ कोइनुं अपमान करवुं नही.
- ७० पोताना गुणनो गर्व न करवो.
- ७१ गर्व करवाथी गुणहीन अइये.
- ७२ बहुरत्ना वसुंधरा ठे माटे पृथ्वीमां वि
चित्र आश्चर्य देखी विस्मय पामवुं नही.

- ३३ महोदुं कार्य आरंजीने पढी न्हानुं क रीये तो लोकमां हांसी थाय. ३५ सर्वजीवने पोता दुहवीये नही राग नही. ३४ न्हानुं कार्य आरंजीने पढी तेने महीदुं ३६ ए प्रमाणे वर्त्तनारो पुरुष क्यारे दुःखी न थाय ठेवटे कर्म ठेदी मोक्ष जाय इति ॥

॥ अथ अष्टांगी प्रारंभः ॥

१. सुदेव, सुगुरु अने सुधर्म, ए त्रण तत्त्वनुं स्वरूप न जाणे अने साधुधर्म तथा श्रावक धर्म ए बे मांहेलो कोइ धर्म न आदरे अने पञ्चस्काण जिनमत अनुष्ठान न पाळे ए प्रथम चांगो जाणवो एनो स्वामी सकल लोकवासी मिथ्यात्वी जाणवो.
२. जिनतत्त्व न जाणे अने साधु धर्म तथा श्रावक धर्म आदरे अने अज्ञानकष्ट मास क्षमणादिक पञ्चस्काण पाळे ए बीजो चांगो बाल तपस्वी तापसादिकनो जाणवो.
३. ज्ञानतत्त्व न जाणे अने बेहु धर्ममांहेलो एक धर्म आदरे पण यथास्थित साधुधर्म मार्ग न पाळे प्रतीत न आणे ए न जाणे, न आदरे अने न पाळे, एवो त्रीजो चांगो सर्व पासडा, कुशीलीया, संशक्त इत्यादिक जव्य तथा अजव्यादिकनो जाणवो.
४. जिनमत स्वरूप न जाणे तथा बली साधु धर्म आदरे बली यथावद पणे साधु मार्गने पाळे ए न जाणे, आदरे अने पाळे एवो चौथो चांगो उत्सूत्र प्ररूपक अगीतार्थनो ठे.
५. धर्मना स्वरूपने जाणे, पण नियमना जयने लीधे बेहु धर्म मांहेलो एके धर्म न आदरे अने व्रत पञ्चस्काण पण पाळे नही ए जाणे, न आदरे, अने न पाळे एवो पांचमो चांगो श्रेणिक, सात्यकी अने श्रीकृष्ण प्रमुख सम्यक्दृष्टियोनो जाणवो.
६. धर्मना स्वरूपने जाणे पण बेहुमांहेलो एके धर्म आदरे नही, परंतु नववारु सहित शील प्रमुख पाळे ए ठो चांगो अनुत्तर विमानवासी देवादिकनो जाणवो.
७. जिनधर्मना स्वरूपने विशद रीते जाणे अने बेहु धर्ममांहेला एक धर्मने आदरे परंतु निडावरणीय कर्मोदये करी पाळी शके नही सातमो चांगो संविज्ञपद्दीनो जाणवो.
८. जिनधर्ममां अत्यंत कुशल थको धर्मस्वरूपने जाणे अने आदरे तेमज जिनोक्तधर्म यथास्थित पणे पाळे ए जाणे, आदरे अने पाळे एवो आठमो चांगो साधु, साध्वी, श्रावक अने श्राविका रूप चतुर्विध श्रीसंघनो जाणवो.

ए आठजांगामां प्रथमना चार चांगा मिथ्यादृष्टीना जाणवा अने पाठला चार चांगा सम्यक्दृष्टिनां ठे तेमांपांचमो ठो चांगो अविरति सम्यक्दृष्टीनो अने सातमो चांगो देश विरतिनो जाणवो तथा आठमो चांगो देशविरति अने सर्वविरति बेहुनो जाणवो ॥ इति ॥

